BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 ianuarie 1980 Nr. 1—2

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

1980 – La mulți ani!

Calea fericirii

Ziua de 1 ianuarie din fiecare an, ca și zilele ce-i premerg, cît și cele ce-i urmează sînt zilele urărilor de bine. Noi dorim cunoscuților noștri, mai apropiați sau mai îndepărtați, zile îndelungate, pașnice și îmbelșugate. Le dorim multă fericire, cu deplină sănătate și numai succese. Sîntem bucuroși cînd alții ne dau atenție și ne doresc la fel. În general, urăm altora numai bunuri trupești și pămîntești. Fericirea o visăm în venituri multe, în scăpare de vrăjmași, succese pe toate planurile. Slujitorii Bisericii la fel urează binecredincioșilor creștini: fericire multă, liniște netulburată și prosperitate de toate soiurile.

Numai că slujitorii sfîntului altar sînt îndatorați să arate modul și calea cum se poate găsi adevărata fericire, pacea trainică și adîncă. Miezul fericirii este mulțumirea sufletească, esența ei este liniștea inimii, pacea conștiinței. Propovăduitorii Evangheliei sînt chemați să atragă atenția creștinilor că ușa fericirii este Cel ce a spus despre Sine: „Adevărat, adevărat vă spun că Eu sînt ușa oilor... Eu sînt ușa. Dacă intră cineva prin Mine va fi mîntuit; va intra și va ieși și va găsi pășune" (Ioan 10, 7, 9). Va fi mîntuit, adică va fi fericit în veșnicie. Va găsi pășune, adică va fi fericit și aici jos pe pămînt.

Același Ceresc Învățător s-a proclamat pe Sine: „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața". Prin învățătura și prin activitatea Sa Iisus le-a arătat oamenilor pe Tatăl. Pe cei uniți cu Iisus prin credință și iubire, El îi duce la părtășia cu Tatăl, plinătatea adevăratei vieți, plenitudinea fericirii.

Durere, mulți creștini se aseamănă cu bogatul din Sf. Evanghelie (Luca 12—19), care a zis sufletului său: „Suflete ai multe bunătăți, strînse pentru mulți ani, odihnește-te acum, mănîncă, bea și te veselește". Pe drept a fost numit „nebun". Întreabă Sf. Vasile: „nebune, ai doară suflet de animal? Animalul cînd e sătul, se liniștește pe deplin, dar nu așa omul. Omul, chiar sătul fiind, chiar sănătos și cu vază (faimos) fiind, nu are pace dacă este păcătos. El se zbuciumă. Păcatul aduce cu sine mustrarea de conștiință, care roade necontenit în adîncul sufletu-

(Continuare din pag. a 2-a)

† TEOFIL
Arhiepiscop al Clujului

31783.

Semănatul

Să ningă,
Să plouă,
Să picure rouă,
Și grîu să-ncolțească
Bogat să rodească!
S-aducă nădejde
Trecînd de primejdie.
Copiii să crească
Mulți ani să-nflorească!
Ca merii,
Ca perii,
În mijlocul verii
Și-n timpul primăverii.
Tare ca piatra,
Iute ca săgeata,
Tare ca fierul,
Iute ca oțelul.
La anul și la mulți ani!

La cumpăna anilor

Profesorul Sextil Pușcariu, cel dintîi rector al universității din Cluj, după unirea Transilvaniei cu Țara mamă, mare filolog și savant cu renume mondial și-a intitulat cartea de memorii cu titlul sugestiv: „Călare pe două veacuri". În ea sînt prezentate dens și cuprinzător evenimente din viața poporului nostru de la sfîrșitul veacului trecut și de la începutul veacului acestuia.

Nu avem de gînd să evocăm aceste momente atît de însemnate și hotărîtoare din viața poporului român. Vrem însă să remarcăm că în dinamica anilor noștri, acum spre sfîrșitul acestui veac, se petrec în viață într-o zi cîte s-au petrecut înainte într-un an și într-un an cîte s-au petrecut înainte în zece ani sau chiar într-un veac. Așa încît cînd ne aflăm la cumpăna dintre doi ani, unul care se sfîrșește și altul care începe, doi termeni de egală însemnătate — sfîrșit și început — pentru că după cum spune Sf. Grigorie de Nisa: „Orice sfîrșit cheamă un alt început", este bine și folositor să reflectăm omenește și creștinește asupra vieții, asupra rostului călătoriei prin ani.

Aducîndu-ne aminte de cele ce am săvîrșit în anul trecut este înțelept să alegem pe cele bune de cele mai puțin bune, așa încît anul nou să fie nu numai un an mai mult ci și un an în care să înaintăm spre mai mult bine.

Privind spre viitor se cuvine să ne întrebăm ce trebuie să facem, cum trebuie să călătorim, ca să ajungem să ne împlinim idealurile și mai ales supremul ideal: mîntuirea.

Ne aducem aminte astăzi de cuvintele Scripturii: „Călător sînt în fața Ta, Doamne, și oaspete, ca toți părinții mei" (Evrei 11, 13; Ps. 118, 9).

Ce mare adevăr cuprind aceste cuvinte! Cînd anii ni se adună unul cîte unul ne dăm seama că nu stăm pe loc, că sîntem călători în această lume și după cum spune Sf. Apostol Pavel „Nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe cea ce o să vie" (Evrei 13, 14).

Adevărul acesta ni-l arată, pe de o parte Sf. Scriptură, pe de altă parte viața de toate zilele.

Fie că ne uităm la noi înșine, fie că ne uităm la firea înconjurătoare, vedem că nimic nu e definitiv, că înaintăm mereu spre noi și noi ținte și nu numai noi ci universul în-

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 6-a)

Ion Creangă

(nouăzeci de ani de la moartea lui)

La 31 decembrie s-au împlinit 90 de ani de la moartea celui mai mare povestitor român, Ion Creangă. Niciodată literatura națională n-a suferit pierderi mai mari decît la sfîrșitul deceniului al nouălea și începutul celui de al zecelea, din secolul trecut. La 15 iunie murea M. Eminescu, la sfîrșitul lui decembrie se stingea Ion Creangă. În august 1890 ne-a părăsit Vasile Alecsandri, iar în iulie 1891 M. Kogălniceanu. Într-o perioadă de numai 2—3 ani s-au prăbușit stîlpii de susținere a schelei cu ajutorul căreia s-a clădit nu numai România modernă ci și literatura ei. Cine nu știe că înainte de Alecsandri și de Kogălniceanu n-am avut o literatură și o ideologie literară consolidate, puse în acord nu numai cu aspirațiile noastre, pentru viitor, ci și cu specificul vieții naționale, sub cele două aspecte fundamentale, trecutul istoric și poezia populară, cu limba ei? Cine nu știe, în același timp, că literatura noastră avea să atingă desăvîrșirea tocmai prin Eminescu, scriitorul în poezia căruia se îmbină aspirațiile cele mai legitime ale unui popor tînăr cu realizările, mari, din cele mai importante literaturi ale Europei, și prin Ion Creangă, „boțul de humă din sat de la noi, din Humulești", care, forțînd porțile literaturii, instalează, pe locul care li se cuvenea, pe Ion, pe Gheorghe, pe Nicolae și Grigore, pe Ana și pe Maria, impunînd, în același timp, în Academie, ca și în școală, în presă ca și în literatură, limba păstorului care își mînă turmele, după anotimpuri, de la șes la munte și de la munte la șes, din vremea lui Burebista și a lui Decebal, și încă de mai înainte.

După minunea săvîrșită de „Dacia literară" (1840), cînd, prin grija lui Kogălniceanu, a lui Alecsandri, a lui C. Negruzzi și a lui Alecu Russo, bunul simț a impus, în scrisul românesc, limba poporului, înlăturînd curentele extremiste care constituiau un pericol pentru unitatea noastră Titu Maiorescu, ajutat de colaboratorii lui de la „Junimea", a desăvîrșit acest drum. Norocul cel mare, al literaturii noastre și al culturii românești, în general, a fost că, alături de Maiorescu, mai acționau, pe acest front, M. Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, iar ceva mai tîrziu Ion Slavici și George Coșbuc. Niciodată, în trecut, din epoca marilor cronicari, a lui Varlaam și Dosoftei, nu se mai întîlniseră, într-o perioadă atît de scurtă de timp, condeie strălucite ca la „Junimea", în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Creangă aducea în această atmosferă aerul proaspăt al pădurilor în care ne-am adăpostit, de-a lungul istoriei, susurul vîntului în care se răsfrînge jalea păstorilor, aroma strugurilor copți de pe colinele dealurilor noastre și, mai ales, limba în care ne-a deprins, din cea mai fragedă copilărie, mama.

Au fost specialiști, și încă dintre cei cu renume, care s-au întrebat de ce se dă atîta atenție „limbii" lui Creangă. Răspunsul respectiv s-ar putea formula în mai multe chipuri și nu este locul, aici, să ne oprim la o analiză adîncită. Vom spune, totuși, că minunea poveștilor lui Creangă s-a săvîrșit tocmai în vremea în care curentul latinist, prin Laurian și Massim, ne dădea o lucrare cu totul desprinsă de limba vorbită a poporului. Este vorba de acel dicționar „fantastic", cum l-a numit Eminescu, pe care Alexandru Odobescu l-a atacat vehement în chiar sînul Academiei. Cele două volume ale acestui dicționar au fost publicate în anii 1873 și, respectiv, 1876. Colaborarea lui Creangă, la „Convorbiri literare", începe în 1874, 1875.

Valoarea operei lui Creangă a fost subliniată, de mai multe ori, de unii dintre specialiști cei mai autorizați din trecut. M. Sadoveanu și Iorgu Iordan au insistat asupra deosebirii, fundamentale, dintre poveștile lui Creangă și cele ale lui Ispirescu, spre exemplu, combătînd pe cei care, privind lucrurile sub aspectul folclorului, spuneau: Ispirescu în Muntenia și Creangă în Moldova.

Nu vom nega faptul că Ispirescu este unul dintre cei mai valoroși culegători de povești. Creangă, însă, este un artist inegalabil, care a recreat fiecare poveste, atît sub raport tematic cît și, mai ales, al limbii. Limba operei lui Creangă se fundamentează, fără îndoială, pe graiul moldovenesc, dar nu se confundă cu acesta. Creangă nu fonografiază vorbirea eroilor săi, ci, plecînd de la realități moldovenești, reține numai ceea ce corespunde exigențelor sale artistice. De aici pleacă rezerva pe care o manifestă unii cititori față de opera lui Creangă. Ca să-l înțelegem, pe deplin, avem nevoie de oarecare rafinament, care presupune un contact relativ îndelungat cu literatura de calitate. Astfel, ne rezumăm, doar, la cuprinsul poveștii, nu la semnificația ei artistică. Sadoveanu ne povestește, undeva, cum, în peregrinările sale prin Moldova, a încercat o lectură din opera povestitorului, în fața unui public mai puțin pregătit, și a rămas oarecum dezamăgit. Rezultatele obținute nu erau cele așteptate din cauză că fraza lui Creangă nu se confundă cu a vorbitorului obișnuit, de pe stradă, așa cum vorbirea arhaizantă din romanele istorice ale lui Sadoveanu nu se identifică cu limba din cronici. Și una și cealaltă au sunetul lor deosebit, care este unic, de neimitat.

Limba lui Creangă este moldovenească, fără nici o discuție, dar de aici nu rezultă că artistul ar evita, din scrisul său, unele particularități nemoldovenești, cînd necesitățile i-o cer. În consecință, nu putem fi de acord cu unii editori din trecut care au crezut că l-ar putea corecta pe Creangă, înlocuind pe *acesta* cu *aista*, pe *avea* cu *ave* ori pe *mira* cu *miera*.

În limba lui Creangă întîlnim, în trăsături generale, vorbirea omului de la țară: *oralitate, folosirea pe scară largă a proverbelor și a zicătorilor*, care ne vor întîmpina, în aceeași vreme, și în scrisul ardeleanului Ion Slavici, ca dovadă că amîndoi se călăuzeau după aceleași stele. O altă notă specifică, de proveniență populară, în opera lui Creangă, este preferința pentru exprimarea concretă și evitarea formulelor abstracte. Iată, doar, cîteva exemple: *a se pune pe capul cuiva* (=a insista); *a pune mînă de la mînă* (a contribui); *tare de cap* (răbdător); *a-și lua inima-n dinți* (a-și face curaj).

O ultimă trăsătură care ne dă dreptul să vorbim de caracterul popular al limbii din opera lui Creangă este determinată de lipsa neologismului din vocabularul său. Într-o perioadă de transformări profunde, cînd vocabularul românesc se îmbogățește cu mii de cuvinte noi, necesare să exprime noțiunile impuse de progresul societății, Creangă realizează una dintre cele mai mari opere, din literatura noastră, fără ajutorul neologismului și, în același timp, fără să apeleze la sprijinul cuvintelor arhaice, numai cu ajutorul elementelor de limbă vorbită. Procedeul va fi preluat, nu peste multă vreme, de ardeleanul George Coșbuc, care, și el, va recurge, numai în cazuri excepționale la cuvinte recent intrate în limbă, cel puțin în volumele reprezentative *(Balade și idile; Fire de tort)*.

Față de cele de mai sus, consider că putem conchide, cu Mircea Eliade, că „Noi avem un clasic al literaturii moderne, pe Ion Creangă, care poate fi citit și înțeles de absolut toate categoriile sociale românești, din toate provinciile. Nu există, în opera lui Creangă, nici o rezistență, nici un particularism inaccesibil, cu toată limba lui moldovenească. În ce altă literatură europeană, un *clasic* poate fi [illegible] absolut tuturor categoriilor [illegible] tori"? *(Insula lui Euthanasius,* [illegible]43, p. 156). O afirmație asemănă[illegible]re întîlnim, mai înainte, la M. Sa[illegible]veanu (în „Viața românească", ap[illegible]lie-mai, 1930. Cf. și *Opere XI[illegible]*, 1964, p. 386).

Mai aproape de noi, în timp, Tudor Vianu compara pe moldoveanul Creangă cu munteanul I. L. Caragiale, în sensul că și unul și celălalt recurg, în scrisul lor, la elemente regionale, specifice provinciei pe care o reprezintă *(Probleme de stil și artă literară,* 1955, p. 88). Dar în vreme ce, prin operele respective putem localiza acțiunile, în Moldova, în cazul celui dintîi, și, respectiv, în Muntenia, în cazul lui Caragiale, acesta din urmă ne dă și un indiciu de datare, care lipsește la Creangă. Este vorba de pronunțarea necorespunzătoare a unor neologisme, așa cum se prezentau ele în gura orășenilor neinstruiți din jurul anilor 1880. Permanența trăsăturilor moldovenești, din opera lui Creangă, subliniază autenticitatea eroilor din povești, pe de-o parte, și confirmă cele spuse de Ibrăileanu, acum șaizeci de ani, cînd afirma: „În Creangă trăiesc credințele, eresurile, datinile, obiceiurile, *limba*, poezia, morala, filozofia poporului, cum s-a format în mii de ani de adaptare la împrejurările pămîntului dacic, dedesubtul fluctuațiunilor de la suprafața vieții naționale *(Note și impresii,* 1920, p. 76).

Pe lîngă această privire sintetică și generalizatoare, asemănătoare cu cea pe care i-a făcut-o, altădată, lui George Coșbuc (ibid., 249), găsim, la Ibrăileanu, și alte caracterizări vrednice de reținut. El a subliniat, la un moment dat, moldovenismul operei lui Creangă, căruia, însă, nu-i dădea caracter de exclusivitate, ci îl privea, doar, ca pe o particularitate prin ajutorul căreia se poate mai ușor sublinia specificul național al acestei opere: „Creangă este un reprezentant perfect al sufletului românesc între popoare; al sufletului moldovenesc între români; al sufletului țărănesc între moldoveni; al sufletului omului de la munte între țăranii moldoveni" (ibid., p. 77).

G. Istrate

Calea fericirii

(Continuare din pag. 1)

lui omenesc ca un vierme care nu moare. Viermele gheenei începe să roadă încă de aici, de pe pămînt (Marcu 9, 44, 46, 48).

Nu poate să fie fără temei cuvîntul cel dumnezeiesc: „Cel rău fuge fără să fie urmărit..." (Prov. 28, 1). La fel învață Dumnezeu și prin scrisul proorocului Isaia: „Dar cei răi sînt ca marea înfuriată, care nu se poate liniști și ale cărei ape aruncă afară noroi și mîl. Cei răi n-au pace, zice Dumnezeul meu" (Isaia 57, 20—21).

Noi vrem îndestulare în casa noastră. Desigur, avem neapărată trebuință de hrană, de îmbrăcăminte, de adăpost. Ele ni se vor da prin muncă și rugăciune. Hristos așteaptă de la noi ca această căutare a celor ce se țin de traiul pămîntesc, să cadă în preocupările noastre pe planul al doilea, iar în primul plan să treacă slujirea lui Dumnezeu și comoara noastră cea cerească. A fi creștin însemnează să prețuim cuvintele lui Hristos. Ori, El a făgăduit: „Căutați mai întîi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra, se vor adăuga vouă" (Matei 6, 33).

Să ne întrebăm o clipă: așa am făcut noi pînă acum? Din nefericire nu așa am procedat. De pildă. Cîți nu se scuză așa: în postul Crăciunului nu m-am împărtășit fiindcă nu am avut timp. Realitatea este că nu și-au căutat timp. N-au purtat grijă de voia lui Dumnezeu și de sufletul lor. Nu se încred în făgăduința Mîntuitorului, că celelalte, cele ale traiului, li se vor da pe deasupra.

Noi vedem și vrem fericirea în libertate!

Foarte drept! E în firea noastră setea de libertate. dar s-o căutăm pe aceea a fiilor lui Dumnezeu. Judecata lui Hristos e categorică: „Tot cel ce face păcatul, rob este al [illegible]tului" (Ioan 8, 34). Prin urma[illegible]lea fericirii este calea care înconjură păcatul. Păcatele sînt cătușe de rob la mîini și la picioare. Ce jenante sînt aceste cătușe la picioare în mersul nostru către fericire! Noi putem să scăpăm de ele în mărturisirea la duhovnic. De ce șovăim s-o facem? Să contăm pe asigurarea apostolului Ioan, care ne scrie: „Dacă ne mărturisim păcatele, Dumnezeu este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească de orice nelegiuire... și sîngele lui Iisus Hristos, Fiul Lui, ne curățește de orice păcat" (I Ioan 1, 9, 7).

Libertatea care fericește nu este nețărmurită. Apa fără țărmuri, fără maluri, înseamnă inundație, înseamnă potop. Libertatea fără limite poartă alt nume. Ea se numește dezmăț. Nimeni nu iubește pe oamenii dezmățați. Nimeni nu-i socotește fericiți. Fericirea nu se împacă cu slobozenia nețărmurită. Astfel trebuiește înțeles îndemnul Mîntuitorului: „Intrați pe poarta cea strîmtă. Căci largă este poarta [illegible] lată este calea care duce la pierzanie. Și mulți sînt cei ce intră pe ea. Dar strîmtă este poarta, îngustă este calea care duce la viață și puțini sînt cei ce o află" (Matei 7, 13—14). Calea lată, care duce la pierzare, este dezmățul. Calea îngustă, este purtarea cumpătată, înfrînată de poruncile lui Dumnezeu, care interzice plăcerile păcătoase. Totuși, poruncile lui Dumnezeu nu micșorează fericirea pămîntească a omului. Cumpătarea, înfrînarea și lepădarea de sine nu aduc cu sine o viață posomorîtă, nu aduc cu sine întristarea și zbuciumul. Ci, dimpotrivă! Aduc cu ele o pace adîncă și trainică. Așa ne asigură cuvîntul cel dumnezeiesc: „Pace multă au cei ce iubesc Legea Ta" (Ps. 119, 165).

Hristos-Domnul, acum la începutul anului, ne invită să ne apropiem de El: „Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi da odihnă" (Matei 11, 28). Setea noastră după fericire cuprinde și această odihnă ce ne-o oferă Domnul nostru. Mult înainte de Hristos, Dumnezeu a chemat pe fiii poporului ales de odinioară și cheamă pe copiii noului popor ales, prin glasul psalmistului, care îndeamnă: „Gustați și vedeți că bun este Domnul" (Ps. 34, 8).

Gustați pe Domnul în rugăciune. Gustați pe Domnul în împărtășanie. Gustați pe Domnul în milostenie. Noi, aproape toți, ne simțim fericiți cînd primim valori și bunuri materiale. Iată, că Învățătorul nostru cel ceresc, ne descoperă că este mai multă fericire în milostenie decît în primirea de cadouri, „Mai fericit este a da decît a lua" (Fapte 20, 35). Nimeni nu este mai fericit și mai norocos, chiar și aici pe pămînt, ca omul milostiv. Această asigurare o găsim pe larg în cartea proorocului Isaia, unde citim această lungă înșirare de răsplătiri: „Vei fi ca o grădină bine udată — ca un izvor ale cărui ape nu seacă. Domnul te va călăuzi neîncetat. Îți va sătura sufletul chiar în locuri fără apă. Va da din nou putere mădularelor tale. Tu vei chema și Domnul îți va răspunde. Vei striga și El va zice: Iată-Mă! Lumina ta (fericirea ta) va răsări peste întunecime. Vindecarea ta va încolți repede. Slava Domnului te va însoți" (Isaia 58, 8—11). Într-adevăr, ce belșug de făgăduințe din partea lui Dumnezeu, Cel ce totdeauna se ține de cuvînt, Cel credincios în angajamentele Sale.

Este nimenit, ca la începutul anului celui nou, pe care îl vrem cu totul aducător de fericire, să ținem seamă și de povața Sf. Apostol Pavel, cel ce ne încredințează, că „evlavia este folositoare în orice privință, întrucît ea are făgăduința vieții de acum și a celei viitoare" (I Tim. 4, 8). A fi evlavios înseamnă să ne alipim, din toată inima, de Hristos-Domnul, care este pentru noi totul în toate năzuințele noastre. El ne este: lumină și căldură, apă vie și pîine a vieții, păstor-călăuză, ușa fericirii, calea păcii, adevărul care ne face liberi, izbăvitorul nostru în veacul de acum și în cel ce va să fie.

Obiceiuri de iarnă la români

Sărbătorile de iarnă la români constituie una dintre cele mai inedite și originale manifestări spirituale ale poporului nostru.

Repertoriul folcloric al acestora este foarte bogat și variat, el cuprinzînd o gamă întinsă, de la colinde (cele propriu-zise sau colindele de copii) pînă la uratul cu plugușorul sau cu sorcova, de la Vasilcă și jocurile cu măști (cum sînt capra, turca, cerbul și altele) pînă la jocurile cu păpuși, de la dansurile rituale (căiuții, călușerii etc.) pînă la cîntecele de stea, vicleimul, irozii, teatrul popular.

Alături de limbă și de creațiile în domeniul culturii materiale și artei populare, obiceiurile formează un alt capitol al patrimoniului spiritual al unui popor, în care se oglindește, într-o largă măsură, istoria lui, modul de viață, mentalitatea, fiind, în același timp, un mijloc de exprimare a potențialului său creator.

Trăsătura esențială a desfășurării acestor obiceiuri străvechi o constituie sincretismul, costumul popular, muzica, poezia, dansul și măștile îmbinîndu-se armonios și constituind, de fapt, principalele lor componente.

Din șirul de datini, credințe și obiceiuri legate de sărbătorile de iarnă, uratul cu „plugușorul", obicei de

veche tradiție, constituie, de fapt, „epopeea muncii cîmpenești, începînd cu aratul, urmînd cu semănatul, seceratul, treieratul și sfîrșind cu măcinatul".

Obiceiul este cunoscut sub cele mai diferite denumiri: plugușorul, plugușorul mic, plugul, plugul mare, plugul flăcăilor, uratul, buhai sau dobele etc.

(Continuare în pag. a 3-a)

Botezul Domnului

„Nu sînt eu Hristosul, ci sînt trimis înaintea Lui“ (Ioan 3, 28). Acesta a fost răspunsul pe care Sfîntul Ioan Botezătorul l-a dat celor care veniseră să-l întrebe cine este el. „Eu sînt glasul celui ce strigă în pustie: Gătiţi calea Domnului, precum a zis Isaia proorocul“ (Ioan 1, 23). După cum înaintea oamenilor mari, de rang este trimis cineva care să vestească sosirea lor, tot aşa a fost Sfîntul Ioan Botezătorul să vestească începerea activităţii mesianice a Mîntuitorului, să-l boteze ca astfel mulţimea adunată să se boteze de la Ioan să aibă prilejul să-l vadă pe Mîntuitorul.

„În lume era, şi lumea printr-însul s-a făcut, dar lumea nu l-a cunoscut pe dînsul“ (Ioan 1, 10). Cît de frumos şi de adînc teologhiseşte Sfîntul Evanghelist Ioan despre Cel ce a venit azi la Iordan să se boteze de la Ioan. În lume era căci se născuse în Ieslea Betleemului cu treizeci de ani în urmă, îngerii din ceruri îi cîntaseră, steaua îl luminase, magii şi păstorii i se închinaseră, dar poporul ales din mijlocul căruia s-a născut, nu l-a cunoscut pe dînsul.

Chiar şi Irod luase cunoştinţă de naşterea Lui, ucisese toţi pruncii de doi ani şi mai în jos de teamă că cel despre care auzise de la magi că este împăratul iudeilor îi va lua tronul. Sfîntul Evanghelist Luca ne spune că la vîrsta de 12 ani Iisus a apărut în mijlocul învăţătorilor de lege din templul iudeilor, uimindu-i cu înţelepciunea şi răspunsurile Lui (Luca 2, 42). Acum avea treizeci de ani, era în deplinătatea forţelor fizice şi intelectuale, capabil să-şi înceapă activitatea, dar mai trebuia să îndeplinească o rînduială înscrisă în legea iudaică. Aşa cum la opt zile după naştere fusese tăiat împrejur cum o cerea legea, iar la 40 de zile fusese închinat la Templu unde îl primise Dreptul Simion şi Proorociţa Ana şi adusese jertfa prevăzută în lege, tot ca să se plinească legea venea la rîul Iordanului.

„Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii!“ (Ioan 1, 29). Acestea erau cuvintele cu care Sfîntul Ioan Botezătorul îl întîmpina pe Mîntuitorul venit să se boteze în faţa mulţimilor adunate la rîul Iordanului. Încă o dovadă a nemărginitei iubiri a lui Dumnezeu faţă de oameni se împlineşte azi în apele Iordanului. Iisus Hristos apare, Ioan îl recunoaşte fără să-l fi văzut vreodată şi exclamă: „Eu am trebuinţă a mă boteza de tine şi tu vii la mine?“ la care Iisus răspunde: „Lasă acum, căci aşa se cuvine nouă, să plinim toată dreptatea“ (Matei 3, 14—15). Se deschid încă odată cerurile dar nu ca să coboare îngerii ci ca să se arate însuşi Dumnezeu Cel întreit în persoane care alcătuiesc o unitate desăvîrşită. Aici pe pămînt Fiul se boteza, acolo în ceruri Tatăl mărturisea: „Acesta este Fiul meu cel iubit, întru care bine am voit“ (Matei 3, 17), iar Duhul Sfînt în chip de porumbel transmitea harul său oamenilor prin Fiul, „Cel ce ridică păcatele lumii“. Aceasta este măreaţa şi negrăita descoperire pe care ne-o aduce Botezul Domnului, întreg cerul se uneşte cu pămîntul pentru mîntuirea neamului omenesc.

Sfîntul Ioan Gură de Aur ne spune că sînt trei feluri de botez: botezul iudaic, botezul lui Ioan şi botezul creştin. Botezul iudaic curăţea întinăciunile trupeşti, era o spălare a trupului. Botezul lui Ioan era cu mult mai înalt decît botezul iudaic, dar mai smerit decît al nostru, ne spune Sfîntul Părinte. Sfîntul Ioan Botezătorul îi chema pe oameni la pocăinţă, „că s-a apropiat împărăţia cerurilor“ — împărăţie pămîntească constituită după rînduieli cereşti. Omenirea aflată la răspîntie de veacuri era chemată să-şi schimbe viaţa, căci un nou veac se deschidea în faţa ei. Întoarcerea de la păcat la virtute şi săvîrşirea faptelor bune, dădeau nădejdi de mîntuire căci Mesia cel mult aşteptat urma să-şi înceapă activitatea. Marele Apostol al neamurilor ne spune lămurit: „Ioan a botezat cu botezul pocăinţei, îndemnînd poporul să creadă în cel ce avea să vie după dînsul, adică în Hristos Iisus“ (F. Ap. 19, 4). Toate acestea dovedesc încă o dată că Sfîntul Ioan Botezătorul a fost trimis să pregătească drumul Mîntuitorului care trebuia să înceapă activitatea mesianică.

Botezul creştin, spre deosebire de cel iudaic, care curăţea numai trupul şi de botezul lui Ioan care îndemna la pocăinţă şi la practicarea virtuţilor, este plin de mult har, el izbăveşte de păcate, curăţă sufletul şi dă merindele Duhului, adică împărtăşeşte harul Duhului Sfînt celui ce se botează, ne spune Sfîntul Ioan Gură de Aur. Botezul lui Ioan este puntea de legătură între botezul iudaic şi botezul creştin.

Se pune întrebarea, de ce s-a botezat Mîntuitorul? El nu era sub umbra păcatului, iar harul Duhului Sfînt era peste dînsul şi nu avea nevoie să se boteze. Răspunsul ni-l dă Sfîntul Ioan Gură de Aur: ca să fie făcut cunoscut oamenilor prin mărturisirea celui ce l-a botezat. Însuşi Sfîntul Ioan Botezătorul recunoaşte că Iisus nu avea nevoie să fie botezat: „Eu am trebuinţă a mă boteza de tine şi tu vii la mine?“ la care Iisus răspunde: „Lasă acum, căci aşa se cuvine nouă, să plinim toată dreptatea“. „Dreptatea — despre care vorbeşte Mîntuitorul — constă în aceea că s-a supus profetului. După cum s-a tăiat împrejur şi a adus jertfa, şi a păzit sîmbetele, şi a ţinut sărbătorile iudaice,

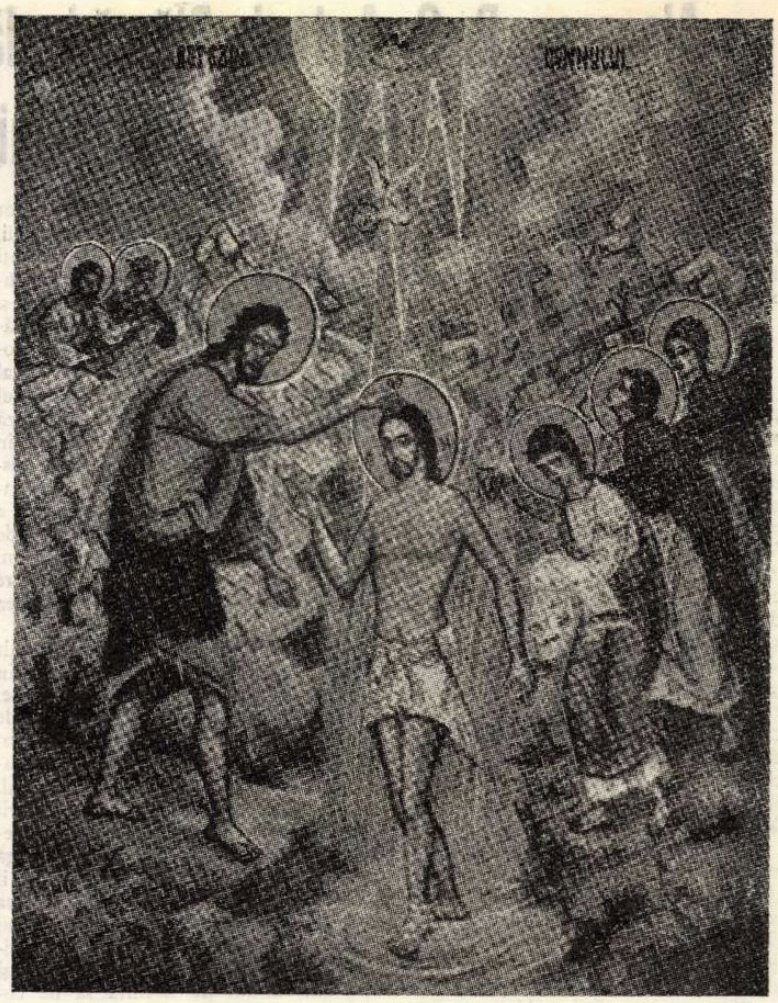

tot astfel a adăugat şi acest gest de a se supune profetului care boteza“ (Sfîntul Ioan Hrisostom, Cuvîntări la Praznice Împărăteşti).

Aceasta este marea bucurie ce ne-o aduce Botezul Domnului din care se răsfrînge asupra noastră lumina cea neînserată a dumnezeirii lui Iisus Hristos, lumina cea de viaţă dătătoare a Sfintei Treimi celei de o fiinţă şi nedespărţite.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Obiceiuri de iarnă la români

(Continuare din pag. a 2-a)

Copiii mici, în grupuri mixte sau formate numai din băieţi, merg de obicei cu pluguşorul sau pluguşorul mic fără să aibă o costumaţie specială, accesoriile care să sublinieze caracterul festiv constînd doar în podoabele căciulilor (mărgele şi panglici colorate) sau în traista cu înfloriturі pentru strîns darurile. Textul urării este însoţit de sunete de clopoţel, buhai şi dobe şi pocnituri de bici. Uratul începe devreme şi se termină seara tîrziu, cînd ies flăcăii cu plugul cel mare, el făcîndu-se la fiecare casă luminată şi numai după ce s-a cerut permisiunea gazdei.

Textul urării este învăţat de la bătrîni, transmiţîndu-se din generaţie în generaţie şi variind de la o zonă etnografică la alta şi chiar în cadrul aceleiaşi zone:

„Foaie verde de mărar, / Bună seara, gospodari! / Seara Sfîntului Vasile / Să vă fie tot spre bine. / La mulţi ani cu sănătate / Să aibă şi plugarii parte! / ... / Pluguşorul mititel, / Cu băieţii după el / ... / Mîine anu se-noieşte, / Pluguşoru se porneşte / Şi începe a ura / Pe la case s-a umbla. / Iarna-i grea, / Omătu-i mare, / Dar şi de-i omătul luat, / Tot îi bine de umblat. / Şi de-i mai glodoasă calea, / Noi tot pornim urarea, / Ca să v-arătăm că de-acum / Se curmă a nevoilor drum. / Şi se cuvine / Să trăim cu toţii bine, / Să ne ştergem lacrămile, / Să umplem paharele, / Pentru eroii ce zac sub glie, / Morţi pentru moşie. / Să le pocnim un bici / Şi să-i chemăm şi pe ei aici. / ... / Ş-am mai ura, ura, ura, / Noi plugarii mititei, / Cu tălîmi şi zurgălăi, / Dar avem a trece / Printr-o apă rece, / Şi stau leii / paraleii, / Cu gurile căscate, / Cu limbile lăsate, / Să ne-apuce pe la spate. / Înc-o dată, măi flăcăi! / — Hăi, hăi! / Vă urez s-aveţi galbeni pe masă / Cîte drăniţi pe casă! / La cap floare de mac, / La picioare, / mintă-floare, / În brîu / un spic de grîu, / La podele, / clopoţele, / La uşă floare de rujă, / La ferești, / flori domneşti, / La icoane busuioc, / La mijloc, / pară de foc. / Copii frumoşi în casă, / Galbeni pe masă, / Spor în ocol, / Spor la ogor, / La dumneavoastră bucurie, / Întru mulţi ani să vă fie! / Haho, haho! / La anu şi la mulţi ani.“

Plugul mare, buhaiul mare, turca şi celelalte obiceiuri cer participarea tinerilor de la 15 ani în sus şi a celor mai maturi. Se constituie cete de tineri, cu o împărţire judicioasă

a rolurilor, de la vătaf şi cel care „zice“ urarea, pînă la „mascaţii“ care umplu şi măresc grupul. Se organizează veritabile repetiţii în vederea cunoaşterii de către fiecare membru al grupului a ordinii „intrării în scenă“, dar şi pentru omogenizarea grupului. Este vorba, de fapt, de un adevărat ceremonial, ce se desfăşoară după un anume „regulament“, în care fiecare îşi are rostul şi locul său, de la bun început fixat. Întreaga răspundere o poartă cel care conduce ceata, „vătaful“, socotit ca fiind cel mai chipeş şi înţelept flăcău din sat. Ceata îşi alege o gazdă pentru timpul sărbătorilor, acesteia zicîndu-i-se prima colindă:

„Sub umbrele pomului / Florile dalbe lemn de măr / Este-un pat mare de brad, / Dar în pat cine-i culcat? / Da-i culcat jupînul gazdă / Cu dalba de jupîneasă / Iar dalba de jupîneasă / Iese-afară, intră-n casă / Intră-n casă pune masă / Peste masă, grîu se varsă, / Peste grîu, colaci de grîu / Şi-o mînă de bani mărunţi / Să le-mpartă la cei mulţi.“

Şi tot gazdei i se cîntă şi o colindă de despărţire:

„Sus între cornuri de casă / Rămîi gazdă sănătoasă, / Ca o garoafă-n fereastră. / Busuiocu fetelor, / Trandafir nevestelor, / Ismă creaţă babelor.“

Cetele flăcăilor pornesc la urat în seara ajunului, continuînd, adesea, pînă în ziua anului nou, pînă seara tîrziu. Deosebirile dintre cetele maturilor şi cele ale copiilor nu constau numai în numărul mai mare al participanţilor la ceată, în durata prelungită a uratului, ci mai ales, în prezenţa măştilor şi a travestiului, în prezenţa unor instrumente mai numeroase (buhaiul mare, clopote, dobe, pîrîitori, harapnice şi, uneori, chiar a unor pluguri adevărate). Întotdeauna textul urării este însoţit de o melodie executată de instrumentişti care însoţesc grupul şi continuat de jocul mascaţilor.

Pluguşorul este urmat de un alt obicei, cel al „semănatului“, datina străbună cerînd ca acolo unde, în ajunul anului nou se ară (conform obiceiului „pluguşorului“), a doua zi, de anul nou, dimineaţa, să se semene. Grupul de copii (între 7—12 ani) sau de oameni mai în vîrstă poposeşte pe la casele oamenilor, mai ales unde sînt fete de măritat (care se scoală de dimineaţă şi deretică prin casă pentru a nu o găsi „semănătorii“ nemăturată şi neîngrijită) şi încep să semene, să arunce seminţe peste cei din casă, recitînd şi un text anume, variabil de la o zonă etnografică la alta: „Să trăiţi, să trăiţi, / Întru mulţi ani fericiţi, / Şi ca pomii să-nfloriţi, / Şi ca ei să-mbătrîniţi, / Şi ca toamna cea bogată / Fie casa-ndestulată, / Tot cu mesele întinse, / Cu făcliile aprinse. / Să petreceţi împreună / Pînă-n veci cu voie bună!“ sau: „Anul nou cu pace / Şi cu sănătate, / Cu spor întru toate! / Să fie această masă / Întru toate mai aleasă, / Tot cu mană / Şi cu hrană, / Din neam / În neam, / Din seminţie / În seminţie, / Şi aşa pînă-n vecie!“

Copiii de la 3 la 12 ani practică şi un alt obicei, cel al „sorcovei“, obicei întîlnit înainte numai în Muntenia, dar care cunoaşte azi o răspîndire generală pe teritoriul ţării. Sorcova este de fapt un beţişor sau o nuia verde de măr sau păr, împodobită cu benzi de hîrtie colorate, cu poleială sau cu beteală şi cu flori artificiale, cu care copiii urează în dimineaţa primei zile a anului nou. Textul simplu, dar foarte ritmat, este rostit cu naivitate şi graţie, în esenţă ele fiind de fapt exprimarea urării de ani mulţi şi fericiţi: „Sorcova / Vesela, / Peste vară, / Primăvară, / Să trăiţi, / Să-mbătrîniţi, / Ca un măr, / Ca un păr, / Ca un fir / De trandafir; / Tare ca fierul / Iute ca oţelul; / Tare ca piatra, / Iute ca săgeata. / La anul / Şi la mulţi ani!“

La toate aceste obiceiuri, cele mai des întîlnite pînă în zilele noastre, se adaugă obiceiurile-spectacol (dansurile, vicleimul, irozii, teatrul popular în general), obiceiuri care-şi găsesc cea mai plenară expresie în Moldova şi la care întreaga colectivitate a satului participă, formînd, pentru o zi şi o noapte, un tot organic, dorinţele prezente şi de viitor împletindu-se armonios cu nostalgia tradiţiilor moştenite din străbuni.

Noul an constituie, de fapt, momentul în care dorinţele noastre pentru viitor par mai aproape de realizare, cînd încrederea în ziua de mîine şi optimismul se manifestă plenar, cînd mesele întinse sînt pline de roadele datorate hărniciei oamenilor şi dărniciei pămîntului.

De anul nou satul românesc este — cum spune N. Jula — o largă fereastră deschisă „spre lumea de demult, dar şi spre ziua prezentă şi viitoare“.

Dr. *Cornel Irimie*
Marcela Necula

Pluguşorul

Mîine anul se-nnoieşte,
Pluguşorul se porneşte
Ş-om începe a ura
Pe la case-a colinda,
Iarna-i grea, omătu-i mare,
Semne bune anul are;
Semne bune de belşug,
Pentru brazda de sub plug,
Seara Sfîntului Vasile
Să vă fie numai de bine,
Şi-ncă mulţi ani să trăiţi
Şi cu drag să veseliţi.
La anul şi la mulţi ani!

Alegerea P. S. Antonie Plămădeală ca Episcop al Episcopiei Buzăului

În urma retragerii la pensie a P. S. Episcop Antim Angelescu al Buzăului, cu data de 1 septembrie 1979, scaunul episcopal al acestei eparhii a devenit vacant.

*

Ţinuturile pe care le cuprinde Episcopia Buzăului constituie o străveche vatră creştină şi în acelaşi timp unul din locurile în care s-a plămădit fiinţa poporului român şi s-a dezvoltat spiritualitatea sa de-a lungul veacurilor. Cercetările arheologice mai noi au demonstrat că încă din secolul al IV-lea d. H. a existat în părţile Buzăului un stat daco-roman, cu capitala la Pietroasa. Izvoarele creştine scrise mărturisesc de asemenea că în mijlocul poporului român din aceste părţi a înflorit de timpuriu o viaţă bisericească prosperă. Pe aceste meleaguri a trăit şi a mărturisit credinţa creştină Sfîntul Sava Gotul, care a suferit moarte martirică, fiind înecat în rîul Buzău, în anul 372.

Organizarea bisericească administrativă superioară a vieţii creştine din aceste locuri este atestată documentar din anul 1503, cînd a luat fiinţă Episcopia Buzăului. Din galeria celor 33 de episcopi care au păstorit de atunci şi pînă în zilele noastre fac parte unii ierarhi care s-au situat la loc de cinste în istoria vieţii religioase şi culturale româneşti, cum au fost: *Luca* (1583—1602), sfetnic al marelui domnitor Mihai Viteazul; *Mitrofan*, tipograf şi cărturar vestit, care a adus contribuţii de seamă la dezvoltarea limbii române literare; *Chesarie* (1825—1846), ctitorul seminarului teologic care îşi continuă activitatea şi astăzi; *Dionisie Romano*, mare cărturar şi înflăcărat luptător pentru unirea Ţărilor Române. Şirul acestora l-a încheiat în vremea noastră P. S. Antim Angelescu, care le-a urmat în vrednicii şi cinstire vreme de 35 de ani cît a păstorit ca episcop al Buzăului (1944—1979).

În ziua de 9 decembrie 1979 s-a întrunit Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea titularului în scaunul vacant de episcop al eparhiei Buzăului.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a rostit cu această ocazie o cuvîntare în care a prezentat mai întîi viaţa şi activitatea fostului episcop Dr. Antim Angelescu, retras la pensie în urma cererii sale, subliniind meritele, strădaniile şi dăruirea acestuia în slujba împlinirii cu prisosinţă a îndatoririlor sale arhiereşti. A evocat apoi trecutul ţinutului Buzăului şi galeria unor iluştri ierarhi care au păstorit Episcopia Buzăului de-a lungul veacurilor, iar în încheiere a dat membrilor Colegiului îndemnul de a chibzui pentru alegerea „celui mai bun dintre cei buni".

După deliberare, membrii Colegiului Electoral Bisericesc au trecut la vot. Încheindu-se votarea, s-a procedat la despuierea scrutinului.

În aplauzele celor de faţă, Prea Fericitul Patriarh Iustin a anunţat alegerea P. S. Antonie Plămădeală ca episcop al Buzăului. Cu acest prilej, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a rostit o cuvîntare în care a prezentat biografia noului episcop ales, subliniind strădaniile acestuia pentru însuşirea unei temeinice culturi teologice şi pentru conjugarea trăirii monahale cu slujirea bisericească. Prea Fericirea Sa a evidenţiat de asemenea activitatea cu totul deosebită a P. S. Episcop Antonie în cadrul Sectorului Relaţii Externe Bisericeşti al Patriarhiei Române, numirea sa în cele mai înalte foruri ale organizaţiilor intercreştine mondiale şi particulare ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române la numeroase întruniri de mare răspundere, peste hotare. În continuare, a îndemnat pe nou-alesul episcop să continuie cu aceeaşi rîvnă viitoarea sa activitate arhipăstorească în ţinuturile cu vechi tradiţii bisericeşti şi culturale ale Buzăului, păstrîndu-şi neştirbită dragostea faţă de Biserică şi Ţară, veghind la păstrarea dreptei credinţe şi fiind călăuzitor bun al clerului şi credincioşilor săi.

În cuvîntul său de răspuns, P. S. Episcop Antonie a elogiat mai întîi personalitatea antecesorului său, P. S. Episcop Antim Angelescu, care s-a înscris cu cinste în pleiada unor mari ierarhi ai Episcopiei Buzăului. A amintit pe cei mai importanţi dintre aceştia, reliefînd că ei au slujit în egală măsură şi Bisericii, şi culturii româneşti, şi promovării năzuinţelor celor mai nobile ale poporului român. P. S. Sa ca cel de al 34-lea ierarh al Episcopiei Buzăului a ţinut să sublinieze că apreciază cinstirea ce i se aduce, avînd în acelaşi timp conştiinţa marilor răspunderi ce-i revin: „Înţeleg chemarea pe care mi-aţi făcut-o — a spus P. S. Sa — ca o chemare de slujire, după modelul Mîntuitorului Iisus Hristos..., ca pe o chemare la slujirea credincioşilor, la slujirea oamenilor".

P. S. Episcop Antonie a mulţumit apoi Prea Fericitului Patriarh Iustin pentru încurajarea şi sfaturile date, subliniind recunoştinţa sa faţă de întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, de a cărui îndrumare şi dragoste a beneficiat ani de-a rîndul. A mulţumit de asemenea conducerii Departamentului Cultelor şi Conducerii de Stat pentru înţelegerea largă a acestora faţă de problemele vieţii noastre religioase şi de rezolvarea lor în spiritul libertăţii şi respectului reciproc. A adus mulţumiri membrilor Colegiul Electoral Bisericesc şi i-a încredinţat de dorinţa sa de colaborare şi de cultivarea dragostei pentru propăşirea credinţei străbune în rîndurile dreptcredincioşilor. În încheiere a rugat pe Dumnezeu să-i fie ajutor şi călăuză în împlinirea noii sale misiuni.

*

Prea Sfinţitul Episcop Antonie Plămădeală s-a născut la 17 noiembrie 1926, în comuna Stolniceni. A absolvit Seminarul „Nifon Mitropolitul" din Bucureşti, în anul 1945. Între 1945—1948 a urmat cursurile Facultăţii de Teologie a Universităţii din Bucureşti, iar în 1948—1949 anul IV la Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj, unde a trecut examenul de licenţă cu teza: Importanţa antropologiei carreliene pentru o pedagogie creştină, lucrată sub îndrumarea Prof. Diac. N. Balca.

În 1949 a intrat în monahism la Mănăstirea Prislop din eparhia Aradului, fiind hirotonit diacon şi tuns în monahism de către episcopul Andrei Magieru. În 1950 s-a transferat la Mănăstirea Slatina din Arhiepiscopia Iaşilor, funcţionînd ca profesor la şcoala monahală şi îndeplinind munci didactice şi administrative, atît la Slatina cît şi la mănăstirile Rîşca şi Dragomirna.

În 1953 a fost hirotonit preot (ieromonah) la Mănăstirea Slatina, de către P. S. Episcop Partenie Ciopron.

Între 1956—1959 a urmat cursurile de doctorat în teologie la Institutul teologic de grad universiar din Bucureşti. A fost un timp secretar-şef la Institutul teologic din Bucureşti. În 1968 a susţinut examenul aprofundat de admisibilitate la doctorat, în urma căruia a fost trimis pentru continuarea studiilor şi pregătirea tezei de doctorat în Anglia. Între decembrie 1968—decembrie 1970 a frecventat cursuri de teologie şi filozofie la „Heythrop College", obţinînd acolo titlul de doctor în teologie cu calificativul „Magna cum laude" cu teza: „Biserica slujitoare în Sfînta Scriptură şi în teologia occidentală".

În decembrie 1970 a fost chemat în ţară, ales arhiereu la 15 decembrie şi hirotonit la 27 decembrie, cu sarcini de episcop-vicar patriarhal, încredinţîndu-i-se Sectorul Relaţii Externe Bisericeşti, Sectoarele economice şi Comisia de pictură bisericească. La 1 septembrie 1971 a fost numit Rector la Institutul teologic de grad universitar din Bucureşti.

În timpul şederii în Occident şi cu prilejul unor invitaţii, după aceea, a ţinut conferinţe, cursuri şi comunicări în Spania (La Universitatea pontificală din Salamanca), Anglia, Franţa, Belgia, Elveţia, R. F. Germania, S. U. A. Multe din ele au fost publicate.

În anul 1972 a obţinut titlul de doctor în teologie şi la Institutul teologic universitar din Bucureşti, cu teza „Biserica slujitoare în Sfînta Scriptură, Sfînta Tradiţie şi în teologia răsăriteană", lucrare care a reprezentat un adevărat eveniment pentru scrisul, gîndirea teologică şi orientarea activităţii Bisericii noastre.

A elaborat şi tipărit — în ţară şi peste hotare — numeroase lucrări, studii şi articole tratînd probleme teologice şi de cultură din cele mai variate. Recent i-a apărut un volum masiv de teologie ecumenică şi sistematică intitulat: „Ca toţi să fie una".

A reprezentat Biserica Ortodoxă Română la diferite adunări, congrese şi conferinţe ale organizaţiilor intercreştine mondiale peste hotare, a făcut parte din înalte delegaţii bisericeşti care au stabilit sau au aprofundat relaţii cu alte Biserici, a alus însemnate, aporturi în cadrul unor comisii de dialog teologic interconfesional şi interreligios, făcînd cunoscute poziţiile Bisericii Ortodoxe Române în problemele de doctrină teologică sau în cele care preocupă omenirea contemporană. Pentru competenţa şi rezultatele activităţii sale, a fost ales în forurile cele mai înalte de conducere ale unor organizaţii creştine internaţionale (ca, de exemplu, membru în Comitetul Central şi Comitetul Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, precum şi în alte foruri de conducere ale acestui important organism intercreştin, membru în Comitetul Consultativ al Conferinţei Bisericilor Europene ş. a.).

Pe linia dezvoltării interne a Bisericii noastre, a adus contribuţii de seamă la desfăşurarea lucrării misionare, pastorale şi administrative bisericeşti, ca apropiat colaborator al fostului patriarh Justinian şi ca vicar al actualului Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române, sub îndrumarea căruia şi-a desăvîrşit experienţa impusă de cerinţele şi exigenţele mereu crescînde ale vieţii bisericeşti şi ale societăţii contemporane.

*

În şedinţa din 10 decembrie 1979, la propunerea Comisiei canonice, juridice şi pentru disciplină, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a validat alegerea P. S. Episcop Dr. Antonie Plămădeală ca Episcop al Buzăului.

Pr. *D. S.*

Alegerea P. Cuv. arhim. Vasile Costin

în funcţia de Episcop-vicar patriarhal

În cadrul sesiunii de lucru a Sfîntului Sinod din 10 decembrie 1979, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a prezentat propunerea alegerii P. Cuv. Arhim. Vasile Costin, superiorul Aşezămintelor româneşti de la Ierusalim, în postul de episcop-vicar patriarhal, devenit vacant prin alegerea P. S. Episcop Antonie Plămădeală ca episcop al Buzăului.

Comisia canonică, juridică şi pentru disciplină a Sfîntului Sinod procedînd la examinarea canonică a celui recomandat şi constatînd că acesta întruneşte condiţiile necesare, a propus — iar Sfîntul Sinod a aprobat în unanimitate — alegerea P. Cuv. Arhim. Vasile Costin în postul de episcop-vicar patriarhal al Administraţiei Patriarhale şi ridicarea sa la treapta arhieriei, cu titlul de „Tîrgovişteanul".

P. Cuv. Arhim. Vasile Costin a fost invitat în sala sinodală, iar Prea Fericitul Patriarh Iustin i-a adus la cunoştinţă hotărîrea Sfîntului Sinod şi i-a făcut urări de deplină izbîndire în noua funcţie care urmează să i se încredinţeze.

*

P. Cuv. Arhim. Vasile Costin s-a născut la 7 iulie 1938 în Satu-Nou-de-Sus în apropiere de oraşul Baia Sprie, jud. Maramureş. Între 1954—1959 a urmat cursurile Seminarului teologic din Cluj-Napoca, iar între anii 1959—1963 Institutul teologic ortodox de la Sibiu unde şi-a dat licenţa în teologie cu teza „Profesori ardeleni la şcolile de învăţămînt religios din Ţările Române". Între 1963—1966 a urmat la Institutul teologic din Bucureşti cursurile pentru candidaţii la doctorat în Teologie, secţia de teologie practică, specializîndu-se în disciplinele liturgice.

Între 1967—1972 a studiat în străinătate ca bursier al C. E. B. la Facultatea de Teologie a Universităţii din Atena şi la Institutul de arheologie coptă din Cairo; în luna martie 1972 a susţinut la Atena teza sa de doctorat în teologie cu titlul „Cultul Bisericii Copte în comparaţie cu cultul Bisericii Ortodoxe", publicată în limba greacă la Atena la editura Soukis, 1972. Acest doctorat i-a fost confirmat la Bucureşti pe data de 21 martie 1974.

Ca seminarist, student şi doctorand în teologie, P. C. Arhim. Vasile Costin a dat dovadă de reale posibilităţi şi înclinaţii pentru studiul disciplinelor teologiei practice. În perioada studiilor de doctorat, a publicat mai multe articole de specialitate în revistele noastre bisericeşti.

În ţară, P. C. Arhim. Vasile Costin a funcţionat ca documentarist la Sectorul Relaţii Externe (1969), ca secretar eparhial al Episcopiei Oradiei (1972) şi apoi ca vicar administrativ al Episcopiei Oradiei (1973), fiind hirotonit diacon şi apoi preot celib.

Exprimîndu-şi dorinţa de a intra în cinul monahal, Sfîntul Sinod a aprobat tunderea sa în monahism, iar la recomandarea P. S. Episcop Vasile al Oradiei i-a acordat rangul de Arhimandrit (1974).

Începînd cu anul 1975, Patriarhia Română i-a încredinţat postul de preot şi superior al Aşezămintelor româneşti din Ierusalim şi reprezentant al Patriarhiei Române pe lîngă Patriarhia Ierusalimului.

Pe lîngă calităţile de bun slujitor şi îndrumător al românilor ortodocşi care vin în pelerinaj la Locurile Sfinte, P. C. Arhim. Vasile Costin s-a dovedit a fi şi un bun gospodar al Aşezămintelor româneşti de la Ierusalim. P. C. Sa s-a remarcat deopotrivă şi prin strădaniile pe care le depune pentru editarea publicaţiei româneşti „Învierea", care apare la Ierusalim.

Prin rîvna, disciplina, competenţa, seriozitatea, tactul şi înţelepciunea de care a dat dovadă în activitatea depusă ca preot, teolog şi în administraţia bisericească, P. C. Arhim. Vasile Costin a dovedit că i se pot încredinţa şi alte sarcini de mai mare răspundere în cadrul Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. *D. S.*

Din activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române în anul 1979

Împlinindu-şi cu grija de totdeauna lucrarea de slujire a lui Dumnezeu şi a credincioşilor, Biserica Ortodoxă Română a desfăşurat şi în anul 1979 o bogată activitate ecumenică urmărind păstrarea şi propovăduirea dreptei credinţe, cultivarea bunelor relaţii cu celelalte Biserici şi organizaţii intercreştine mondiale şi sprijinirea aspiraţiilor lumii contemporane spre apropiere, colaborare şi pace între oameni şi popoare.

În cadrul relaţiilor sale tradiţionale cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, Biserica noastră şi-a adus şi anul acesta o importantă contribuţie la afirmarea Ortodoxiei pe plan ecumenic, prin participarea la unele întruniri panortodoxe, prin schimburi de opinii şi informări, precum şi prin acţiunea de ajutorare a unor Biserici Ortodoxe de peste hotare, cu lucrări gratuite de pictură şi sculptură şi cu oferirea de materiale pentru veşminte preoţeşti.

În ceea ce priveşte contactele Bisericii noastre cu celelalte Biserici creştine, merită subliniată iniţierea sau continuarea unor dialoguri teologice cu unele din acestea. Astfel, în înţelegere cu celelalte Biserici Ortodoxe, s-a făcut un important pas, prin hotărîrea de a se trece la inaugurarea dialogului teologic oficial ortodoxo-catolic, în acest scop Biserica Ortodoxă Română dîndu-şi acordul pentru începerea dialogului şi numind un reprezentant al său în Comisia interortodoxă de dialog, în persoana Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului.

Importante progrese s-au făcut în ceea ce priveşte începerea oficială a dialogului ortoloxo-vechi oriental. În comisia interortodoxă pentru acest dialog, în care au activat Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei şi Prof. N. Chiţescu, s-au stabilit temele care urmează a fi dezbătute, acestea axîndu-se în special pe probleme hristologice.

Dialogul cu vechii catolici, la care Biserica noastră este reprezentată de Pr. Prof. Ştefan Alexe, a înregistrat şi el rezultate pozitive, prin aducerea unor contribuţii de seamă la studierea unor teme din domeniul eclesiologiei şi prin întocmirea unor proiecte de texte comune care urmează a fi prezentate Bisericilor angajate în dialog, spre studiere şi aprobare.

În cadrul relaţiilor cu Bisericile Protestante, s-au înregistrat contacte de dialog cu Bisericile Luterane şi cu Biserica Reformată.

Cu Bisericile Luterane dialogul teologic a îmbrăcat două aspecte: 1. Pe plan interortodox, prin participarea unei delegaţii a Bisericii noastre la lucrările Comisiei interortodoxe pentru dialogul teologic cu Biserica Luterană, adoptîndu-se teme de discuţie, legate de eclesiologie; 2. Pe plan bilateral, prin întrunirea comisiilor pentru dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din R. F. G., în cadrul cărora s-au discutat probleme în legătură cu Sf. Scriptură, Tradiţie şi Sf. Taine. Conducătorul delegaţiilor noastre a fost P. S. Episcop Vasile al Oradiei.

Dialogul teologic dintre Biserica Ortoloxă şi Bisericile Reformate a fost marcat prin participarea unei delegaţii a Bisericii noastre (Pr. Prof. C. Galeriu şi Prof. N. Chiţescu) la cea de a III-a întrunire de dialog ortodox-reformat, unde s-au evidenţiat pe de o parte problemele teologice divergente, iar pe de alta principiile care apropie cele două Biserici (Ortodoxă şi Reformată), prin tradiţia comună a primelor patru Sinoade Ecumenice.

Ceea ce trebuie subliniat e faptul că, în cadrul acestor contacte şi dialoguri teologice, deschiderea ecumenică a Bisericii noastre s-a împletit întotdeauna cu exigenţa doctrinară.

O atenţie deosebită s-a dat relaţiilor Bisericii Ortodoxe Române cu organizaţiile creştine mondiale în anul 1979.

Astfel, au avut loc o serie de participări ale delegaţilor Bisericii noastre la sesiunile anuale de lucru ale forurilor de conducere şi la întrunirile speciale ale diferitelor comisii ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor. O activitate rodnică au desfăşurat la aceste întruniri Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu, P. S. Episcop Antonie Ploieşteanu, alţi teologi ai Bisericii noastre. În ceea ce priveşte rezultatele acestor activităţi, se poate consemna: 1. Atenţia acordată de Biserica Ortodoxă Română problemelor de doctrină creştină aflate în dezbaterea C. E. B., în acest sens înregistrîndu-se contribuţia sa la formularea unor documente privind probleme ale unităţii creştine (ca de exemplu la problema „Filioque", sau la documentul „Botez, Euharistie, Preoţie") şi afirmîndu-se poziţia doctrinară a Bisericilor noastre în problema hirotoniei femeilor; 2. Contribuţia Bisericii Ortodoxe Române la orientarea actuală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor în unele probleme ale lumii contemporane, ca militarismul şi dezarmarea, noua ordine economică, drepturile omului ş. a.

Relaţiile cu Conferinţa Bisericilor Europene au fost ilustrate prin participarea unor delegaţii ale Bisericii Ortodoxe Române la diferite întruniri organizate de C. B. E. Cu acest prilej, delegaţii noştri au adus contribuţii de seamă la abordarea corectă a unor probleme teologice puse în discuţie, în special la cea de a VIII-a Adunare Generală a C. B. E. şi la elaborarea unor documente privind problemele majore cu care este confruntată omenirea contemporană (ca: pacea, securitatea, dezarmarea, drepturile omului etc.). O dovadă a aprecierii de care se bucură Biserica Ortodoxă Română şi a competenţei cu care delegaţii săi au contribuit la reuşita întrunirilor C. B. E. o constituie şi alegerea unora dintre ei în forurile centrale ale acestui organism intercreştin. Astfel Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei şi P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, sînt membri în comitetul Consultativ, iar Pr. Prof. Dumitru Popescu, rectorul Institutului teologic din Bucureşti a fost ales în funcţia de director de studii, pentru o perioadă de 3 ani. Totodată, Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei a fost ales membru de onoare al Academiei teologice din Creta.

Activitatea Bisericii Ortodoxe Române în cadrul Conferinţei Creştine pentru Pace, în anul 1979, a avut drept coordonate principale sprijinirea acţiunilor de apropiere, destindere şi colaborare iniţiate de această organizaţie intercreştină, precum şi grija pentru păstrarea unui echilibru şi a unei juste orientări a acesteia. Totodată, reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române au făcut cunoscute realităţile vieţii religioase din ţara noastră. Contribuţii deosebite la aceste activităţi au adus: Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul şi Pr. Ilie Georgescu.

Biserica Ortodoxă Română a fost prezentă şi la activităţile unor organizaţii creştine internaţionale de tineret, ca dovadă a grijii şi interesului Bisericii noastre pentru viitorul tinerei generaţii şi a dorinţei de a se da acesteia posibilitatea unei manifestări plenare, în spiritul tradiţional al învăţăturii creştine şi al năzuinţelor omenirii contemporane.

Participările delegaţilor Bisericii Ortodoxe Române la diferite alte întruniri intercreştine peste hotare şi în cadrul schimburilor de profesori în anul 1979 au dovedit competenţa şi seriozitatea cu care delegaţii români s-au prezentat la aceste întruniri, aducînd contribuţii de seamă la soluţionarea unor variate probleme puse în discuţie. La succesul acestor activităţi se menţionează contribuţia unor ierarhi ca: Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei — care a conferenţiat la Fundaţia „Pro Oriente" din Viena, fiind ales, cu această ocazie şi membru de onoare al acestei instituţii —, P. S. Episcop-vicar Adrian Botoşăneanul, P. S. Arhiereu-vicar Gherasim Piteşteanul; a unor profesori şi teologi ca: Pr. D. Popescu, Pr. D. Stăniloae, Pr. Dumitru Radu, Arhid. Constantin Voicu, Pr. Ioan Ică, N. Mihăiţă ş. a.; sau a unor preoţi şi doctoranzi aflaţi peste hotare, ca: Pr. Marin Branişte, Pr. Emil Roman, Ilie-Dan Ciobotea, Ilie Frăcea, Constantin Coman, Ioan Dură, Enache Culai ş. a.

În cadrul relaţiilor Bisericii Ortodoxe Române cu alte religii, se pot menţiona vizita unei delegaţii a cultelor religioase din România în Statele Unite ale Americii (3—17 iunie) şi Consultaţia academică dintre teologi ortodocşi şi reprezentanţi ai Comitetului evreiesc internaţional, găzduită de Biserica noastră la Institutul teologic din Bucureşti, între 29—31 octombrie, cu tema: „Tradiţie şi comunitate în Iudaism şi în Biserica Ortodoxă". Lucrările acestei întruniri interreligioase au subliniat, pe lîngă preocuparea teologică, şi dorinţa Bisericii noastre de a contribui la apropierea dintre oameni şi popoare, în spiritul fraternităţii şi al bunei înţelegeri, al iubirii şi respectului reciproc.

O importanţă aparte au constituit-o vizitele făcute Bisericii Ortodoxe Române de reprezentanţi bisericeşti de peste hotare, vizite care s-au situat în contextul grijii Bisericii noastre pentru promovarea relaţiilor ecumenice şi al atenţiei deosebite a Prea Fericitul Patriarh Iustin pentru buna reuşită a acestora.

Pe planul atenţiei faţă de comunităţile ortodoxe române de peste hotare, evenimentul cel mai de seamă din acest an l-a constituit vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin în Statele Unite ale Americii şi Canada, între 25 aprilie—15 mai, în fruntea unei delegaţii a Bisericii Ortodoxe Române, cu prilejul aniversării a 50 de ani de la înfiinţarea Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America şi Canada, — vizită care a avut un larg ecou în cercurile creştine.

Grija Bisericii noastre pentru fiii săi din afara hotarelor ţării s-a continuat prin sprijinul multilateral acordat parohiilor ortodoxe române din străinătate, prin înfiinţarea de noi parohii şi trimiterea de preoţi, prin vizitele unor ierarhi la aceste comunităţi şi prin îndrumarea atentă a activităţii lor. În acest context s-a situat numirea Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului ca exarh al parohiilor ortodoxe române de peste hotare.

Pe plan general, activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române s-a desfăşurat, în anul 1979, în condiţii deosebit de favorabile, care au afirmat că această Biserică este tot mai activă şi mai dinamică în realizarea lucrării ei puse în slujba credincioşilor, a ţării în care fiinţează şi a omenirii întregi.

Pr. *Dumitru Soare*
Consilier patriarhal

Adunare eparhială

Duminică, 2 decembrie 1979, a avut loc sesiunea anuală a Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului.

În capela Institutului Teologic din Sibiu s-a săvîrşit, în dimineaţa zilei arătate, Sf. Liturghie, după care lucrările au fost deschise de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

A vorbit apoi P. C. vicar arhim. V. Cornilă.

În continuare s-au prezentat rapoartele pe secţii şi anume:

Raportul Secţiei bisericeşti, întocmit de P. C. cons. M. Sămărghiţan, raportor fiind P. C. prot. D. Luca (Sibiu), în care s-au oglindit aspecte din activitatea adiministrativă din Arhiepiscopia Sibiului, din activitatea pastoral-misionară, disciplina clerului, mişcările de personal, distincţii şi sancţiuni, F. C. M. etc.

Raportul Secţiei culturale, întocmit de P. C. cons. Gh. Papuc, raportor fiind P. C. prot. P. Boeriu (Mediaş), în care s-au reliefat aspecte din lucrarea Institutului Teologic din Sibiu, date privitoare la conferinţele preoţeşti, la activitatea editorială a Centrului mitropolitan Sibiu, la activitatea predicatorială şi social-obştească, la lucrarea de înfrăţire între culte etc.

Raportul Secţiei economice, întocmit de P. C. cons. M. Rusu, raportor fiind d-l I. Georgescu (Mediaş), în care a fost scoasă în lumină situaţia veniturilor şi cheltuielilor de la sfîrşitul anului 1978 şi primele trei trimestre ale anului 1979, ajutoarele materiale ale anului 1979, ajutoarele materiale substanţiale acordate multor unităţi parohiale cu venituri modeste, activitatea serviciului tehnic, a controlului financiar, a atelierului de lumînări, tipografiei, librăriei eparhiale etc.

Pe marginea referatelor au luat cuvîntul următorii deputaţi eparhiali: E. Furnică (Braşov), prot. Z. Moşoiu (Braşov), prot. P. Dumbravă (Sf. Gheorghe), prot. P. Boeriu (Mediaş), C. Botea (Holbav), prot. D. Luca, A. Laurenţiu (Agnita), prot. R. Zaharie (Făgăraş) şi Dr. E. Vinerean (Sibiu).

Rapoartele au fost aprobate în unanimitate.

În încheierea lucrărilor Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a mulţumit deputaţilor eparhiali pentru participarea activă la lucrările Adunării eparhiale şi pentru activitatea din circumscripţiile pe care le reprezintă.

Î. P. S. Sa a omagiat totodată Conducerea noastră de stat şi bisericească.

P.

Prin muzeele şi colecţiile de icoane din Arhiepiscopia Sibiului

Ca şi alte Eparhii din ţara noastră şi Arhiepiscopia Sibiului şi-a organizat propriile sale muzee şi colecţii de icoane, care an de an sînt vizitate de tot mai mulţi turişti români şi străini.

Astfel, *biserica „Sf. Nicolae" şi Muzeul din Şcheii Braşovului* au fost vizitate în cursul acestui an de peste 59.360 de persoane, dintre care peste 21.560 străini (din Grecia, Bulgaria, S. U. A., U. R. S. S., Canada, Cuba, Franţa, R. F. G., China, Spania, Anglia, Suedia ş. a.).

Vizitînd acest complex muzeistic, o delegaţie canadiană notează: „Cu ocazia vizitei la această istorică şcoală, cu prilejul celui de-al 32-lea Congres de prietenie cu Canada, transmitem sentimentele noastre de apreciere. Un excelent muzeu şi o foarte agreabilă primire." Directorul muzeului de istorie contemporană din Belgrad comentează: Aici am găsit şi documente care dovedesc prietenia şi legătura culturală dintre popoarele român şi iugoslav. Fie ca cultura tuturor popoarelor să stea la temelia păcii şi dreptăţii în lume."

Un ghid O. J. T. semna următoarele: „Intrarea în biserica Sf. Nicolae mi-a trezit un adînc sentiment patriotic şi sînt mîndră de opera aceasta minunată a înaintaşilor noştri români."

Biserica, monument istoric şi colecţia de icoane pe sticlă de la Sibiel, ca nişte credincioase găsuitoare ale specificului românesc în artă, au fost în anul acesta obiectul vizitei unui număr de aproximativ 17.900 turişti, dintre care peste 9.000 străini, din peste 25 ţări. Impresionaţi îndeosebi de frumuseţea icoanelor expuse, membrii unui grup din Roma apreciază colecţia astfel: „O mărturisire a credinţei în Dumnezeu, cu toată sensibilitatea şi culoarea, expresie tipică a poporului român, care frapează pe vizitator, nemaisimţindu-se străin, ci fratele acestei ţări, de la graniţele Imperiului roman." După cum era de aşteptat, găsim, în paginile Cărţii de Aur, tradiţionala vizită a Fundaţiei „Ambasadorii prieteniei" din S. U. A., al cărei preşedinte, D-l Harry Morgan, semnează următoarele rînduri: „Din nou am avut marea plăcere şi cinstea să aducem „Ambasadori ai Prieteniei" în acest sat al Sibielului. Pentru multe sute de tineri din ţara noastră, satul dv. şi poporul din Sibiel reprezintă totul din România." Un membru al grupului nota: „N-am auzit şi n-am văzut un popor şi o ţară atît de frumoasă. Sper că tot ceea ce am văzut aici să mi le amintesc astfel încît şi copiii mei să se poată bucura de starea mea de aici." Profesorul american de istorie de la Emerson College — Boston, George R. Ursul, de origine română, scria în această vară: „... Ceea ce se poate vedea aici este un fenomen cu adevărat minunat. Noi am venit, am văzut şi am fost cuceriţi!"

Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, ca un adevărat „Cutlumuş" între mulţimea mănăstirilor de lemn aflate odinioară în Ţara Făgăraşului, a primit şi în acest an, ca dovadă a cunoscutei sale spiritualităţi, vizita a peste 53.500 excursionişti dintre care nu mai puţin de 8.500 străini, care au adus omagiul lor ctitorului-martir, Constantin Brîncoveanu, întremîndu-se totodată sufleteşte şi trupeşte la acest aşezămînt voievodal.

În fine, un alt monument care a fost vizitat de peste 37.000 vizitatori, dintre care 15.000 străini, este *Catedrala mitropolitană din Sibiu*. Unul dintre vizitatori scria: „catedrala este surprinzătoare prin maiestate, specific naţional, îndemn la demnitate, iubire de frumos şi adevăr."

Remus Grama

Sărbătorirea Sf. Nicolae la Centrul mitropolitan din Sibiu

Ca în fiecare an, de Sfîntul Nicolae, slujitorii de la Centrul mitropolitan, Institutul Teologic şi catedrală au adus omagiul lor respectuos întîistătătorului eparhiei cu ocazia zilei sale onomastice. Înalt Prea Sfinţia Sa a fost sărbătorit de această dată şi pentru împlinirea vîrstei de 65 de ani.

În cadrul slujbei Vecerniei din ajun, P. C. părinte arhid. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic din Sibiu a exprimat sentimentele de dragoste filială şi profund ataşament ale profesorilor, celorlalţi ostenitori şi studenţilor teologi faţă de Înalt Prea Sfinţia Sa.

În cuvîntul de răspuns, Î. P. S. Sa a expus viaţa şi activitatea Sfîntului Ierarh Nicolae, insistînd asupra acelor trăsături ale personalităţii sale care l-au impus în conştiinţa credincioşilor din toate timpurile ca pe un „îndreptător al credinţei şi chip blîndeţelor".

În ziua praznicului, Î. P. S. Mitropolit Nicolae, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a oficiat Sfînta Liturghie, în catedrală. La sfîrşit, s-a dat citire rugăciunii de mulţumire către Părintele Ceresc, pentru bunătăţile revărsate asupra Înalt Prea Sfinţiei Sale, a clerului şi credincioşilor pe care îi păstoreşte.

A avut loc apoi, la reşedinţă, întîlnirea Î. P. S. Sale cu colaboratorii de la unităţile în subordine. P. C. Părinte vicar arhim. Vasile Cornilă a prezentat principalele înfăptuiri ale Mitropoliei în toate sectoarele de activitate, în anul care se încheie, adresînd mulţumiri Î. P. S. Sale pentru veghea permanentă la bunul mers al vieţii bisericeşti din eparhie. Înalt Prea Sfinţia Sa a mulţumit tuturor pentru dragostea arătată ca şi pentru interesul manifestat de fiecare la locul său de muncă.

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Marţi, 6 noiembrie a. c.* — Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar Patriarhal, a luat parte la recepţia oferită de Ambasada U. R. S. S. la Bucureşti, cu prilejul celei de-a 62-a aniversări a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie.

— *Vineri, 9 noiembrie a. c.* — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe James Wilson, ataşat al Ambasadei Marii Britanii la Bucureşti, pentru o scurtă vizită de rămas bun, în legătură cu plecarea sa definitivă din ţara noastră.

— *Vineri, 23 noiembrie a. c.* — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Richard Andriamanjato din Madagascar, Preşedintele Partidului Congresul pentru independenţa Madagascarului, Vicepreşedinte al Conferinţei Creştine pentru Pace de la Praga şi membru în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Au fost de faţă: P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul şi P. C. Pr. Dumitru Soare, Consilier Patriarhal.

— *Marţi, 27 noiembrie a. c.* — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Georges Sadlikni din Siria. A fost de faţă P. S. Episcop Antonie Ploieşteanul, Vicar Patriarhal.

Noutăţi editoriale

I. D. Suciu, Doina Niculescu, Viorel Gh. Ţigu: **CATEDRALA MITROPOLIEI BANATULUI. Cu „Precuvîntare" de Înalt Prea Sfinţitul Nicolae, Mitropolitul Banatului.** (Edit. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1979, 188 p.)

Împlinind iniţiativa şi rîvna Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae de a vedea Mitropolia Banatului aşezată pe temeliile ei istorice, atestate documentar, istoricul I. D. Suciu, avînd colaborarea arhitectei Doina Niculescu şi a cercetătorului Viorel Ţigu, semnează o nouă lucrare de inestimabilă valoare. Ca şi anterioara monografie, recenta lucrare depăşeşte categoria de „monografie" a unui aşezămînt, dobîndind caracterul de sinteză istorică a oraşului Timişoara şi a vieţii credincioşilor din Banat.

Coordonatele pe care a fost construită lucrarea sînt cu acurateţe formulate în „Precuvîntarea semnată de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae, din care spicuim: „Pe de-asupra simţeam trebuinţa să arătăm încă o dată ce semnificaţie are Timişoara ca oraş, singurul păstrător peste milenii al numelui său de început cu iz traco-dac..." Aceasta este, desigur, nota distinctă şi distinsă a lucrării.

Istoricul I. D. Suciu urmăreşte, utilizînd cu competenţă documentele şi logica obiectivă, firul istoric de la „castrul episcopal al Timişului", cea mai veche organizaţie bisericească a poporului român din stînga Dunării, pînă la „oraşul de reşedinţă mitropolitană" (o mie de ani). În ciuda vicisitudinilor istorice, a tuturor neamurilor străine ce s-au abătut peste viaţa poporului român, castrul episcopal al Timişului nu şi-a modificat numele traco-dacic şi din el se va dezvolta mitropolia Banatului de azi. Catedrala este o expresie a puterii creatoare a poporului român şi în acelaşi timp, un „simbol al descătuşării de robia milenară, înscriindu-se, prin grandoare şi splendoare, în rîndul marilor catedrale ale lumii.

Cu un pregnant simţ al realităţii, cu îndrăzneală şi abilitate, I. D. Suciu pătrunde la obîrşia lucrurilor, le extrage esenţele şi le dispune într-un sistem unitar de gîndire istorică.

Din alt unghi vizual, Doina Niculescu reia firul istoric al oraşului, punctînd etapele de dezvoltare urbanistică şi arhitectonică. Apreciinl valoarea artistică a catedralei, autoarea conchide că originalitatea ei constă în modul în care elemente din zone diferite sînt folosite pentru obţinerea unei viziuni arhitecturale ce dă monumentalitate şi personalitate edificiului.

O competentă privire asupra coordonatelor pe care a evoluat pictura şi sculptura în Banat realizează Viorel Ţigu. Cu precizie şi fineţe, autorul prezintă întreaga pictură şi sculptură a catedralei, scoţînd în evidenţă valoarea şi semnificaţia fiecărui detaliu, indicînd sursele de inspiraţie şi apropiere de capodoperele ortodoxe.

Admirabile ilustraţii, un glosar util, un rezumat în limba engleză şi germană, completează această lucrare executată în condiţii tehnice excepţionale.

M. Bănescu

C. Săndulescu — Verna, **Erminia picturii bizantine,** (Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1979, 507 p.

Editura Mitropoliei Banatului publică de cîţiva ani o serie de lucrări de învăţătură creştină şi istoriografie a Bisericii Ortodoxe Române din Banat de inestimabilă valoare: Mănăstirea Partoş, un valoros monument istoric bănăţean (1971) Bisericile de lemn ale Banatului de Ioana Cristache-Panait şi Florica Dimitriu (1971), Bibliografia localităţilor şi monumentelor medievale din Banat de Nicolae Stoicescu (1973), Mănăstiri din Banat de I. B. Mureşianu (1976), Monografia Mitropoliei Banatului de I. D. Suciu (1977), Catedrala Mitropoliei Banatului de I. D. Suciu, Doina Niculescu şi Viorel Gh. Ţigu (1979) etc., numeroase alte lucrări fiind în curs de apariţie.

Ultima lucrare recent editată de Mitropolia Banatului este „Erminia picturii bizantine după versiunea lui Dionisie din Furna", text îndreptat, completat şi indici de C. Săndulescu-Verna, cu o Precuvîntare de Înalt Prea Sfinţitul dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, lucrare de care vor beneficia — aşa cum spune în precuvîntare — atît pictorii şi zugravii, cît şi preoţii şi chiar dreptmăritorii creştini, „care vor înţelege o dată mai mult, că bisericile nu este potrivit să se împodobească după bunul plac, ci doar urmînd norme precise menite să înlesnească respectarea caracterului autenticei picturi sacre şi totodată să asigure păstrarea unităţii în cadrul întregii Ortodoxii".

Erminia despre care este vorba prezintă în partea I preţioase îndrumări practice privitoare la materialele şi tehnica picturii în tempera şi în ulei, pe diferite suporturi, unele de străveche tradiţie bizantină datînd din secolul al X-lea, adică anterioare clasicelor tratate despre pictură ale lui Cennino Cennini (1400), Leonardo da Vinci (1499), Giorgio Vasari (1568) şi ale multor altora, apărute în decursul secolelor, pînă la lucrările unor autori contemporani, români şi străini, despre pictura bisericească bizantină şi despre iconografia creştină, dintre care unele sînt menţionate de autor în bibliografia selectivă a lucrării.

Partea a doua a Erminiei este „un manual aproape complet de iconografie creştină cu materialul orînduit după Vechiul şi Noul Testament, bine sistematizat, luîndu-se ca bază practica pictorilor de la Muntele Athos, folosită şi de români de-atîtea secole în urmă" — cum precizează autorul în „Cuvîntul de lămurire".

Astfel, Erminia picturii bizantine editată de Mitropolia Banatului se înscrie la loc de cinste şi de mare folos printre măsurile luate le Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, privind împodobirea sfintelor biserici româneşti, potrivit concepţiilor, tradiţiilor şi tehnicilor consacrate de veacuri, pentru ca lăcaşurile Domnului să întruchipeze într-adevăr imaginea măreţiei dumnezeieşti prin toate podoabele lor. În felul acesta, Erminia editată din îndemnul şi grija Înalt Prea Sfinţitului Nicolae Mitropolitul Banatului constituie nu numai un îndreptar sistematic şi metodic pentru specialişti, pictori, zugravi şi restauratori, ci şi o călăuză pentru preoţii slujitori ai altarelor şi o carte de învăţătură pentru toţi dreptcredincioşii Bisericii noastre, privind imaginea sacră pe care trebuie s-o aibă o biserică ortodoxă, potrivit milenarelor ei rînduieli creştine. *Vasile Vărădean*

La cumpăna anilor

(Continuare din pag. 1)

treg călătoreşte, aleargă spre noi şi noi zări. Sufletul nostru, mintea noastră se deschide spre noi şi noi căutări şi cunoştinţe. Călătorim cu uşurinţă şi repeziciune nu numai dintr-o localitate în alta, dintr-o ţară în alta, dintr-o parte a globului pămîntesc în altă parte a lui sau în înălţimea necuprinsă a văzduhului ce ne înconjoară.

Sîntem călători şi ca orice călător se cuvine să ne întrebăm: de unde începe călătoria noastră şi unde se sfîrşeşte, de unde venim şi unde ne ducem? Care este ţinta din urmă a călătoriei noastre?

Învăţătura creştină ne dă răspuns mulţumitor la această întrebare fundamentală şi ne spune: Venim de la Dumnezeu şi ne întoarcem la Dumnezeu. El este începutul şi sfîrşitul. El este Alfa şi Omega. El este veşnic şi neschimbător. La El „nu este schimbare sau umbră de mutare" (Iacov 1, 17).

Dacă este adevărat că sîntem pe pămînt călători, tot pe atît de adevărat este şi aceea că fiecare avem o trimitere şi o chemare de împlinit în călătoria noastră. Călătoria noastră nu poate fi la voia întîmplării. Ea are un rost, o menire şi de felul cum ne-o împlinim avem să răspundem în faţa conştiinţei noastre, în faţa oamenilor şi în faţa lui Dumnezeu.

Este drept că zi de zi, an de an ne făurim diferite ţinte pe care dorim să le împlinim. Azi doresc să fac un lucru, mîine trebuie să-l împlinesc pe celălalt. Este şi firesc să fie aşa. Fără aceste ţinte, fără aceste năzuinţe şi idealuri n-am putea trăi cu adevărat omeneşte. În noi este dorul de înaintare, de desăvîrşire. Deci călătoria noastră nu se desfăşoară numai în timp, sau numai pe linie orizontală ci şi pe dimensiunea verticală: excelsior, mai sus, mai bine, mai adevărat, mai frumos, mai aproape de ţinta din urmă: desăvîrşirea.

Pentru aceea oricît de scurtă ne-ar fi călătoria vieţii, oricîte obstacole am întîmpina în cursul ei, ea este foarte însemnată, este foarte preţioasă. Numai împlinind aceste ţinte de fiecare zi, numai umplînd-o cu fapte bune, numai înaintînd mereu putem ajunge la ţinta din urmă.

Pe de altă parte este însemnată călătoria noastră în lume şi pentru aceea că este una singură. Avem o singură viaţă în lume şi nu poate fi deplină, nu poate duce spre izvorul vieţii decît dacă o îndreptăm spre ţinta finală, ca să putem spune la sfîrşit: „Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvîrşit, credinţa am păzit. De aceea mi s-a pregătit cununa dreptăţii, pe care Domnul mi-o va da-o în ziua aceea" (II Tim. 4, 7—8).

Psalmistul ne spune că sîntem nu numai „călători" ci şi „oaspeţi". Ca atare este greşită părerea că sîntem definitivi în locul pe care-l avem în societate şi că ne este îngăduit să facem orice, fără să ţinem seama de semenii în mijlocul cărora trăim.

Oaspetele adevărat ştie că nu este stăpîn, că nu poate dispune după bunul plac de cele ce întîlneşte în cale. El n-are dreptul să adune lucruri de prisos şi să se încarce cu lucruri străine, fiindcă toate acestea îl îngreuiază şi nu-i pot fi de folos.

Un creştin şi-a făcut o casă lîngă margine de drum, care a devenit o renumită casă de oaspeţi. Acolo poposeau mulţi drumeţi şi se simţeau bine, chiar foarte bine, „ca acasă". Aşa le spunea gazda: „Simţiţi-vă ca acasă". Unul dintre oaspeţi l-a întrebat: „Cum de poţi fi aşa de bun cu toţi oaspeţii? Aceasta i-a răspuns: „Între mine şi oaspeţii care vin pe aici este numai o mică deosebire. Ei stau aici o noapte sau două, iar eu cîţiva ani. La urma urmei şi eu plec, şi eu sînt oaspete".

Dacă toţi sîntem „călători" şi „oaspeţi", precum au fost părinţii noştri, este bine şi folositor să ne punem întrebarea şi să şi încercăm a răspunde: Cum să călătorim în această viaţă ca să ajungem la ţinta din urmă?

În cele ce urmează vom încerca să dăm cîteva îndrumări creştineşti pentru călătoria noastră.

Mai întîi ni se cere să nu pierdem din vedere care este ţinta din urmă a vieţii noastre. Să ştim că chemarea noastră este să ne întoarcem acasă, acasă la Tatăl nostru Cel ceresc.

Pentru aceea a trimis Dumnezeu-Tatăl pe Unul Născut Fiul Său în lume să ne arate calea pe care să mergem, să nu rătăcim de la această cale şi să nu ne oprim la ţinte care ne-ar împiedica să ajungem la ţinta din urmă a vieţii.

Adevăratul călător nu se opreşte din drum mai mult decît trebuie, după cum nici alergătorul din arenă nu se opreşte la ţintele care indică numai o parte din drumul ce-l are de alergat. Mecanicul de locomotivă ştie cît este necesar, cît trebuie să se oprească la fiecare staţie şi nu stă mai mult chiar dacă are interes personal sau dacă gara este foarte frumoasă. El ştie că trebuie să meargă la ţinta din urmă a călătoriei.

Tot astfel noi creştinii sîntem datori să nu ne oprim mai mult decît trebuie la ţintele vremelnice ale vieţii şi să avem mereu înaintea ochilor noştri ţintele cereşti, întoarcerea noastră acasă. În măsura în care nu pierdem din vedere această ţintă, în acea măsură vom ajunge şi împlini pe celelalte care ni le-am propus pe parcursul vieţii noastre. Cu atît vom fi mai folositori oamenilor cu atît vom şti să nu uităm şi să ne îngrijim de înaintarea noastră spre ţinta finală.

O altă îndrumare creştină pentru călătoria noastră este aceea de a nu ne înspăimînta de greutăţile călătoriei, de obstacolele ce ne vin în cale, precum şi aceea de a nu ne lăsa ademeniţi de zilele şi peisajele prea frumoase şi ispititoare ale ei. Nici unele, nici altele să nu ne despartă de dragostea de Dumnezeu.

Aşa după cum călătorii prin ţări străine, oricît de frumoase ar fi ele, nu-şi uită de ţara lor şi se întorc acasă, tot astfel şi noi să nu uităm de patria cerească. Avîndu-o înaintea ochilor pe aceasta, ne vom simţi bine şi în patria noastră pămînteasca, o vom iubi şi o vom sluji cu adevărat. Fiindcă în ea au trăit părinţii noştri, în ea trăim şi noi şi vor trăi şi urmaşii noştri. O înţelepciune din vechime spune: „Orice faci, fă cu prudenţă şi gîndeşte-te la sfîrşit". Să căutăm să săvîrşim în viaţă ceea ce ştim că este după voia lui Dumnezeu şi este folositor semenilor noştri.

Iarăşi una din cerinţele creştineşti ale călătoriei noastre este aceea de a fi încredinţaţi că nu sîntem singuri în călătoria noastră, că Dumnezeu este pururea cu noi.

Proorocul Isaia a profeţit despre Naşterea lui Mesia spunînd că El se va numi „Emanuil" care înseamnă „cu noi este Dumnezeu". Iar înainte de a se despărţi de Sfinţii Apostoli Mîntuitorul le-a zis: „Nu vă voi lăsa orfani — Iată eu cu voi sînt pînă la sfîrşitul veacurilor".

La început de an nou Biserica ne aduce aminte că chemarea noastră este de a fi colaboratori ai lui Dumnezeu pentru desăvîrşirea lumii, pentru aşezarea păcii, a dreptăţii şi a înfrăţirii între oameni şi popoare.

Să privim cu seriozitate sfîntă viaţa şi cu simţul răspunderii oriunde se desfăşoară munca noastră: pe ogoare, în fabrici, la birou, în familie.

La început de an nou se cuvine să fim „frămîntătură nouă", oameni noi. Un an nou cu oameni vechi, cu oameni îmbrăcaţi în hainele răutăţii nu este, nu poate fi un an fericit. În zadar ne spunem unii altora: „An nou fericit", dacă în anul cel nou nu aducem hotărîrea de a înnoi, de a înainta spre tot mai mult bine, spre mai multă lumină, pace şi bună înţelegere între noi.

Întrebarea de căpetenie la început de an nou este aceasta: Ce am făcut şi ce avem de făcut ca în anii noştri să se înmulţească binele, adevărul, lumina şi pacea în suflete. Să ne înnoim puterile spre a face cît mai mult bine, faţă de semenii noştri, de patrie şi poporul ai cărui fii sîntem. Căci mîntuirea nu se dobîndeşte de unul singur, ci numai împreună cu cei cu care trăim şi cu care formăm Trupul lui Hristos, adică Biserica.

Anul nou ne este în faţă. Dumnezeu ne deschide calea să intrăm în el. În acest an să ne silim să împlinim chemarea şi lucrul ce ni-l încredinţează Dumnezeu.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 15 ianuarie şi 1 februarie 1980 Nr. 3—6

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (VI)

(*Dumnezeu Mîntuitorul.* 3. Posibilitatea mîntuirii. 4. Întruparea Mîntuitorului).

3. Pregătirea spre mîntuire a neamului omenesc arată că mîntuirea acestuia este cu putinţă. Posibilitatea mîntuirii reiese din aceea că păcatul protopărinţilor nu este căderea totală, radicală, cum este căderea îngerilor răi. Îngerii răi au căzut din îndemn propriu, prin sine, nu prin ispită de dinafară; omul a căzut amăgit fiind de diavolul. Păcatul îngerilor răi este revoltă directă împotriva lui Dumnezeu; păcatul omului nu este revoltă împotriva lui Dumnezeu, ci dorinţă de a fi ca El, fără ajutorul Lui şi în desprindere de El. Îngerii răi s-au împietrit în rău, devenind duşmani ai lui Dumnezeu şi ai celorlalte făpturi ale Lui, ca şi ai oricărui bine; însă din omul căzut n-a dispărut orice bine şi orice năzuinţă spre adevăr şi bine, chipul lui Dumnezeu din om nefiind distrus ci numai alterat.

Aceasta nu înseamnă, însă, că omul s-ar putea mîntui singur, adică prin puteri proprii. Astfel de mîntuire este cu totul imposibilă din partea omului, dată fiind gravitatea căderii, starea de păcat şi osînda în care se găsea omul. Pentru că prin păcat s-a tulburat întreaga ordine morală rînduită de Dumnezeu şi s-a lovit astfel în infinita dreptate dumnezeiască; şi de aceea greşeala omului în faţa acestei dreptăţi nu putea fi ştearsă prin nici o fiinţă mărginită, chiar superioară omului. Căci totul aparţine lui Dumnezeu şi nimeni, afară de Dumnezeu însuşi, nu poate să dea sau să ofere ceva care nu i s-ar datora lui Dumnezeu, chiar jertfa vieţii. Sfînta Scriptură spune că „nimeni nu poate să se răscumpere de la moarte, nici să plătească lui Dumnezeu preţul de răscumpărare" (Ps. 48, 7). De aceea zice Dumnezeu: „Eu, numai Eu sînt Acela care şterge păcatele voastre" (Isaia 43, 25) şi „aceasta o fac nu pentru voi, ci pentru numele Meu cel sfînt" (Iez. 36, 22).

4. Întrucît nimeni nu putea mîntui pe om, decît Dumnezeu însuşi, înseamnă că Întruparea este necesară, adică de absolută trebuinţă pentru ridicarea omului. Aceasta, nu pentru că Dumnezeu n-ar fi putut mîntui şi altfel pe om, ci pentru că în alt chip, numai prin atotputernicie, prin cuvînt, ar fi fost neînţelept şi, pentru om, nefolositor, căci s-ar fi săvîrşit mecanic şi totul fără voia omului; iar acesta, deprins cu păcatul, ar fi căzut îndată din nou, mereu, şi păcatul n-ar mai fi fost învins niciodată. Prin Întrupare, se armonizează, adică stau în potrivire desăvîrşită, bunătatea cu dreptatea dumnezeiască, iar firea omenească se înnoieşte, se întăreşte şi se îndumnezeieşte, totodată arătîndu-se toate perfecţiunile dumnezeieşti, îndeosebi iubirea, dreptatea, înţelepciunea şi atotputernicia: iubirea, pentru că Domnul însuşi primeşte să lupte în locul şi pentru omul căzut; dreptatea, pentru că în cădere fiind învins omul, tot omul devine învingător în Iisus Hristos; înţelepciunea, pentru că s-a găsit dezlegarea cea mai bună a unui lucru în sine cu neputinţă; atotputernicia, pentru că Cel veşnic intră în timp, în istorie, cel nesmerit se smereşte, Cel necuprins pe care nici cerurile nu pot să-l cuprindă se lasă cuprins de sîn de Fecioară, Dumnezeu desăvîrşit se face om desăvîrşit, fără a-şi mărgini dumnezeirea, dar dînd pildă de ascultare şi vindecînd neascultarea noastră. Astfel, prin Întrupare, „mila şi adevărul s-au întîmpinat, dreptatea şi pacea s-au îmbrăţişat" (Ps. 84, 11).

De aici hotărîrea dumnezeiască a întrupării Fiului lui Dumnezeu cel unul născut, a doua Persoană a Sfintei Treimi, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, care să ia în persoana Sa adevărată şi întreagă fire omenească, făcîndu-Se şi Fiu al omului, şi să aducă în locul omenirii păcătoase jertfa cea curată prin care se face împăcare cu Dumnezeu. „A venit Fiul Omului să caute şi să mîntuiască pe cel pierdut" (Luca 19, 10); „căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să se mîntuiască prin El" (Ioan 3, 17); „Iisus Hristos a venit în lume ca să mîntuiască pe cei păcătoşi" (I Tim. 1, 15); pe Iisus Hristos, „Dumnezeu l-a rînduit jertfă de ispăşire, prin credinţa în sîngele Lui, ca să-şi arate dreptatea Sa" (Rom. 3, 25).

Întruparea s-a petrecut „cînd a venit plinirea vremii" (Gal. 4, 4), adică atunci cînd Dumnezeu a socotit încheiată pregătirea omenirii pentru primirea Mîntuitorului.

La întruparea Domnului, ca şi în toată opera mîntuitoare a Lui, participă întreagă Sfînta Treime, deşi numai Fiul se întrupează, săvîrşind mîntuirea în toate amănuntele ei, şi ca Dumnezeu şi ca om, iar Tatăl şi Duhul Sfînt luînd parte prin bunăvoinţă, prezenţă şi împreună lucrare corespunzătoare aceleiaşi voinţe divine. În genere, ca şi creaţia şi providenţa, mîntuirea este operă a Sfintei Treimi, a Tatălui prin Fiul în Duhul Sfînt. De aceea Sfînta Scriptură numeşte pe Dumnezeu „Mîntuitorul nostru" (I Tim. 1, 1; 2, 3) şi „Mîntuitorul nostru prin Iisus Hristos" (Iuda 25), iar Duhul Sfînt este arătat ca cel care revarsă harul şi înnoieşte: „Cînd bunătatea şi iubirea de oameni a Mîntuitorului nostru Dumnezeu s-a arătat, El ne-a mîntuit, nu din faptele cele întru îndreptare, săvîrşite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia naşterii celei de a doua şi prin înnoirea Duhului Sfînt, pe Care l-a vărsat peste noi, din belşug, prin Iisus Hristos, Mîntuitorul nostru" (Tit 3, 4—6). Actele lucrării mîntuitoare a Domnului sînt însoţite de prezenţa activă a Tatălui şi a Duhului Sfînt: La Întrupare, Duhul Sfînt se pogoară peste Sfînta Fecioară, pe care o umbreşte puterea Tatălui (Luca 1, 35); la Botez, Duhul lui Dumnezeu se pogoară peste Fiul, iar glasul Tatălui declară iubirea Sa faţă de Fiul şi, prin El, bunăvoinţa faţă de lume (Mat. 3, 16—17); în propovăduirea Evangheliei, Domnul însuşi mărturiseşte participarea Tatălui şi Duhului Sfînt: „Învăţătura Mea nu este a Mea, ci a Celui ce m-a trimis pe Mine" (Ioan 7, 16), „pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care m-a trimis, Acesta mi-a poruncit ce să spun şi ce să vorbesc" (Ioan 12, 49), şi „Duhul Domnului peste Mine, pentru că El m-a uns să binevestesc săracilor; m-a trimis să vindec pe cei zdrobiţi la inimă, să propovăduiesc robilor dezrobirea şi celor orbi vederea, să slobozesc pe cei apăsaţi şi să vestesc anul milei Domnului" (Luca 4, 18—19); în minuni, săvîrşite de Fiul, şi în cuvintele Lui lucrează Tatăl, care locuieşte în Fiul (Ioan 14, 10), activă fiind în ele puterea Duhului Sfînt (Mat. 12, 28); tot aşa, jertfa Mîntuitorului este rînduită de Tatăl, „Care pe însuşi Fiul Său nu l-a cruţat, ci l-a dat morţii, pentru noi toţi" (Rom. 8, 32), iar El, „Hristos, prin Duhul cel veşnic, s-a alus pe Sine jertfă fără prihană lui Dumnezeu" (Evrei 9, 14).

Întruparea Fiului lui Dumnezeu este una dintre cele trei, cele mai mari, taine ale creştinătăţii — Sfînta Treime, Întruparea şi prezenţa reală a Domnului în Dumnezeiasca Euharistie —, taine nepătrunse de nici o minte creată, nici de îngeri, dar, împreună, temelie spirituală nezdruncinabilă a întregii credinţe şi vieţi creştine, „Cu adevărat mare este taina dreptei credinţe: Dumnezeu s-a arătat în trup" (I Tim. 3, 16).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Unirea Principatelor – moment de răscruce în istoria poporului român

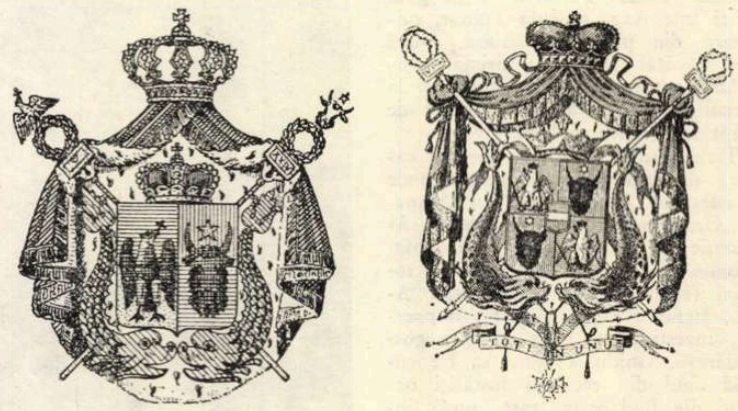

Prima şi a doua stemă a Principatelor Unite din vremea lui Cuza

În istoria bimilenară a poporului român, un loc de cea mai mare însemnătate în epoca modernă, îl ocupă Unirea Principatelor, înfăptuită la 24 ianuarie 1859. Unirea a consacrat aspiraţia fundamentală, obiectivă, dintotdeauna o românilor, a reprezentat o piatră de hotar în evoluţia mereu ascendentă a societăţii româneşti şi marchează intrarea ţării şi a poporului într-o nouă etapă istorică de dezvoltare, pe calea progresului social-economic şi cultural, a luptei pentru cucerirea independenţei, a făuririi statului naţional unitar român.

Lupta pentru realizarea unităţii naţionale în străvechea vatră a Daciei apare în perspectiva istorică ca o permanenţă a gîndirii, a simţirii şi acţiunii poporului român. Unirea din 1859 îşi are rădăcinile întinse adînc şi puternic în întreaga dezvoltare anterioară a poporului nostru; ea a însemnat un punct de referinţă pentru eforturile depuse în continuare de români în lupta pentru libertate şi unitate naţională.

Năzuinţa formării unui stat unitar şi eliberat de dominaţia străină, în care românii, strînşi laolaltă, să-şi afirme în faţa omenirii propria lor menire, a dominat în întreg evul mediu gîndirea social-politică, planurile militare şi diplomatice ale înaintaşilor noştri, ale conducătorilor de ţară şi de oaste, devenind în epoca modernă idealul suprem al întregii naţiuni române, ţelul ei politic fundamental. Dînd expresie acestei realităţi, Nicolae Bălcescu scria pe la 1850: „Unitatea naţională fu visarea iubită a voievozilor noştri cei viteji, a tuturor bărbaţilor noştri cei mari care întrupară în sine individualitatea şi cugetarea poporului, spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, munciră, suferiră şi murită".

Unirea din 1600, înfăptuită în timpul domniei lui Mihai Viteazul, a verificat cu putere de convingere forţa şi autenticitatea idealului poporului român de libertate şi unitate naţională. Memoria unirii din 1600 s-a transmis de la epocă la epocă, de la generaţie la generaţie. Dreptul imprescriptibil la unitate şi independenţă al poporului român a reprezentat în continuare, o dominantă a gîndirii şi acţiunii politice, diplomatice, militare şi culturale ale marilor voievozi munteni şi moldoveni ce au urmat. Aceleaşi idealuri au înaripat permanent mintea, inima şi pana celor mai înaintate personalităţi ale culturii româneşti din întreg evul mediu şi în epoca modernă, au format substanţa multor scrieri tipărite în cele trei ţări româneşti, alimentînd focul aspiraţiei multiseculare de unitate a tuturor românilor în pofida graniţelor artificiale stabilite de marile imperii pe corpul aceluiaşi popor şi aceleiaşi patrii. Îmbrăţişat de masele largi populare, acest ideal a dobîndit o forţă de nestăvilit.

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. *Petru I. Dan*

Piine pentru suflet

Rugăciune şi muncă

De multe veacuri se vorbeşte despre aceste două pîrghii ale vieţii creştine. Chiar din antichitate se aude răsunetul dictonului „ora et labora". Uneori au stat alături, alteori au fost socotite în neconcordanţă una cu alta; au fost şi vremuri în care s-a dat prioritate uneia sau alteia, fără să se ţină seama că ele sînt *surori bune.*

Sînt credincioşi pe care dacă îi chemi la muncă sau la rugăciune obişnuiesc să spună: „n-am vreme". Cînd sînt chemaţi la rugăciune spun că nu pot veni fiindcă trebuie să muncească. Cînd sînt chemaţi la lucru spun: „Acum este vreme de rugăciune, nu de muncă".

Acest fel de credincioşi nu ştiu nici ce este rugăciunea, nici ce este munca. Ei nu cunosc rostul şi însemnătatea muncii, nu cunosc nici binefacerile rugăciunii.

Se plîng mereu că sînt în „criză de timp". Cînd sînt solicitaţi să facă ceva, răspund: „Cu dragă inimă aş veni să te ajut, dar n-am timp. Dacă ai şti cîte am pe cap".

Dacă aud glasul clopotului de chemare la biserică încep să se scuze: „Cum nu m-aş duce dar am atîta de lucru, am oaspeţi sau trebuie să merg la tîrg".

Pe asemenea credincioşi îi poţi vedea duminică dimineaţa stînd pe laviţă în faţa casei, judecînd pe cei ce merg să strîngă fînul sau pe cei ce merg la biserică.

Ei n-au vreme nici de rugăciune, nici de muncă.

Poate că lor nu li s-a spus îndeajuns ce este munca şi ce este rugăciunea, la ce foloseşte şi una şi alta.

Sfînta Scriptură, cartea de căpătîi a creştinilor, înţelepciunea veche şi viaţa de toate zilele ne arată că lucrurile nu stau aşa. Omul este o fiinţă care are trup şi suflet. După cum trupul are lipsă de hrană, de îmbrăcăminte, de lumină şi de aer, tot astfel sufletul are foamea şi setea lui. El îl caută mereu pe Ziditorul lui şi se simte fericit atunci cînd e în legătură cu El prin rugăciune.

Rugăciunea este o *„muncă a inimii"*, iar munca este o *„rugăciune a mîinilor"*. Amîndouă sînt mijloace pentru desăvîrşirea vieţii.

Rugăciunile Bisericii cuprind în sfera lor nu numai pe cei ce se află în dumnezeiescul locaş, ci şi pe cei ce se „ostenesc şi lucrează", pe cîmp, în fabrici, în adîncul pămîntului sau pe înălţimile muntelui. Biserica preţuieşte munca lor ca pe o rugăciune a faptei. Biserica se roagă pentru „toată lumea", pentru toate

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Cîntec

GEORGE COŞBUC

Ţi-ai mînat prin veacuri turmele pe plai,
Din stejarul Romăi tu mlădiţă ruptă,
Şi-ţi cîntai amarul din caval şi nai,
Dar cumplită tu ai fost cînd te-au dus în luptă

Ştefan şi Mihai.

Cînd ţi-or pune piedici duşmanii să cazi,
Spada ta să fie şi de-acum, române,
Fulger care-aprinde, vînt ce rupe brazi
Şi te-ncrede-apururi că vei fi şi mîne

Tare cum eşti azi!

Sus ridică frnutea, vrednice popor!
Cîţi vorbim o limbă şi purtăm un nume,
Toţi s-avem o ţintă şi un singur dor, —
Mîndru să se-nalţe-n lume

Steagul tricolor!

Un mecenat uitat: Emanuil Gojdu (1802-1870)

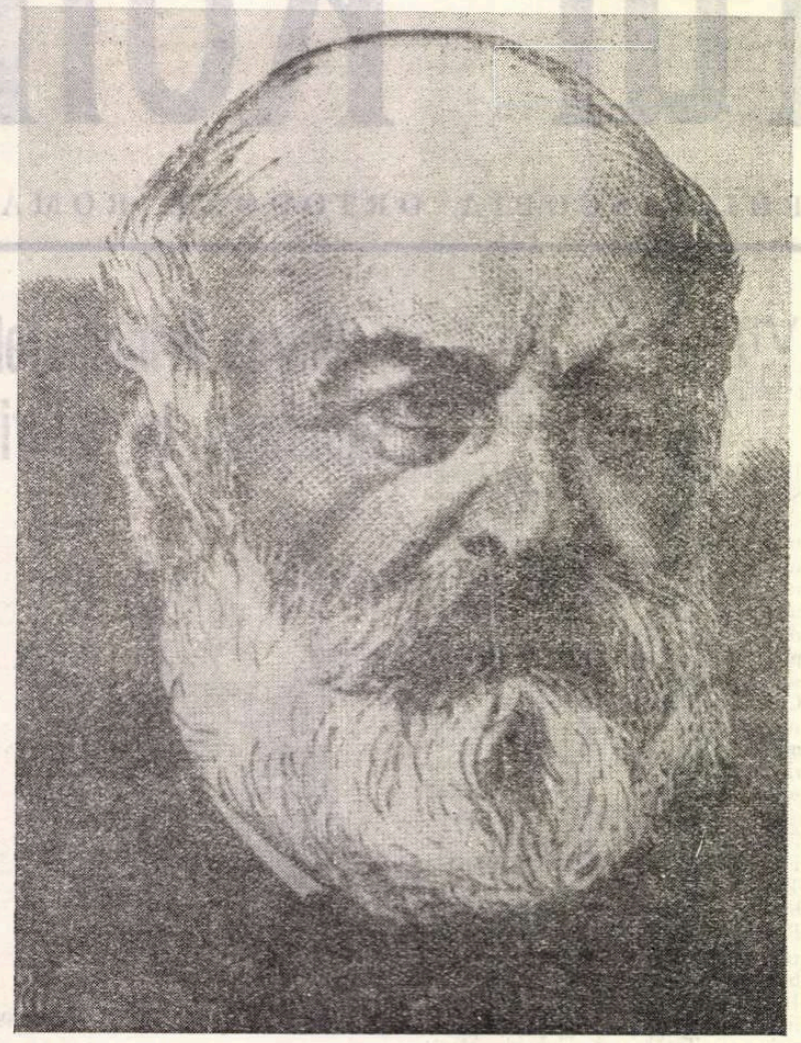

Numele lui Gojdu era bine cunoscut mai ales în rîndurile intelectualilor transilvăneni dinainte de 1918, ca mecenat şi ca militant neobosit pentru afirmarea fiinţei istorice şi sociale româneşti. De aceea socotim potrivit să readucem în faţa cititorilor chipul de patriot luminat al celui care cu 110 ani în urmă scria în testamentul său aceste impresionante cuvinte: „Iubirea ce o am către naţiunea mea, neîncetat mă face să stărui în faptă, pentru ca şi după moarte să pot erumpe de sub gliile mormîntului spre a fi pururea în sînul naţiunii mele".

Făcea parte dintr-o familie de macedo-români, ca şi mitropolitul Andrei Şaguna, Grabovschi, Mocioni şi alţii. Înaintaşii săi, plecaţi din Moscpolea Macedoniei, au peregrinat prin Polonia, apoi s-au stabilit la Mişcolţ şi, în cele din urmă, la Oradea. Acolo s-a născut la 9/21 februarie 1802 Emanuil, fiul negustorului Atanasie Popovici Gojdu şi al soţiei sale Ana, născută Poinar, originară din părţile Bihorului. După ce-a învăţat la şcoala primară ortodoxă românească din Oradea şi la Liceul de acolo, a urmat studii de drept la Oradea şi Bratislava.

Terminînd studiile, şi-a început cariera de avocat în Budapesta unde a cunoscut — în casa lui Atanasie Grabovschi — şi pe tînărul Anastasie Şaguna, viitorul mitropolit, precum şi o serie de scriitori români (Ioan Teodorovici, Teodor Aron, Ştefan Neagoe ş. a.). Spirit practic, înzestrat cu alese însuşiri gospodăreşti, Gojdu a ajuns să fie curînd unul din cei mai înstăriţi oameni din Budapesta (case, moşii, intravilane, acţiuni etc.). Căsătorit cu Anastasia Pometa, tot de origină macedo-română, casa lor a devenit în curînd locul de întîlnire al studenţilor români care învăţau acolo, care se bucurau în permanenţă de sprijinul lor moral şi material. Paralel cu acţiunea de sprijinire a tinerilor studenţi, Gojdu nu era străin nici de problemele culturale sau de cele social-naţionale româneşti. În 1861 a fost numit „comite suprem" (prefect) al judeţului Caraş, în Banat. Cu acest prilej declară în faţa studenţilor români din Pesta: „mă voi nisui din toate puterile spre ridicarea şi înaintarea, atît materială cît şi spirituală a neamului meu, cu un cuvînt eu voi lucra ca român şi patriot". În această calitate a lucrat pentru introducerea limbii române în administraţia judeţului, pentru înfiinţarea unui liceu românesc în Lugoj, (plan care nu s-a putut realiza). Fiind atunci şi membru în Casa magnaţilor (Senatul) din Budapesta, a rostit un celebru discurs, în care cerea drepturi pe seama naţiunii române şi respingea ideea unirii Transilvaniei cu Ungaria, lucru care desigur a nemulţumit oficialităţile. În curînd şi-a dat demisia din postul de comite şi acela de membru al Casei magnaţilor. Spre sfîrşitul vieţii a fost ales deputat în Dietă, din partea cercului electoral Tinca (J. Bihor) şi consilier la Curtea de Casaţie din Budapesta, funcţie pe care a deţinut-o pînă la moartea sa, întîmplată la 22 ianuarie/3 februarie 1870.

Dar dragostea lui Emanuil Gojdu faţă de neamul său se arată mai ales după trecerea lui din această viaţă. Prin testamentul său, şi-a lăsat întreaga avere pentru constituirea unei fundaţii, din care să se împartă burse „acelor tineri români de religiune ortodoxă, distinşi prin purtare bună şi prin talente, ai căror părinţi nu sînt în stare, cu averea lor proprie, să ducă la îndeplinire creşterea şi cultivarea copiilor lor". Administrarea fundaţiei era încredinţată unei „Reprezentanţe", formată din mitropolitul Transilvaniei ca preşedinte, din episcopii săi sufragani şi din şase membri mireni. Un comitet executiv — de trei membri — aleşi pe 3 ani, conducea în permanenţă afacerile Fundaţiei.

Începînd cu anul 1871, Reprezentanţa a oferit în permanenţă burse de studii unor studenţi şi elevi români, pînă în 1918. Numărul total al burselor se ridica la peste 5500. La distribuirea lor se ţinea seamă, în primul rînd, de cei cu rezultate excepţionale la învăţătură, de cei orfani, de fii de preoţi, învăţători şi ţărani săraci, de fiii de intelectuali şi meseriaşi fără avere. Valoarea burselor s-a ridicat la peste un milion de florini, în valuta de azi cîteva zeci de milioane de lei.

Majoritatea bursierilor au ajuns oameni cu rosturi însemnate în viaţa culturală şi naţională-socială a românilor transilvăneni. Citâm doar cîteva nume: savanţii de talie mondială Victor Babeş şi Traian Vuia, acad. Iuliu Prodan, botanist, prof. univ. în Cluj, acad. Cornel Micloşi, prof. la Politehnica din Timişoara, istoricii şi academicienii Ioan Lupaş şi Silviu Dragomir de la Cluj, istoricul şi prof. univ. Ilie Minea de la Iaşi, prof. Marius Sturza de la facultatea de medicină din Cluj, poetul Octavian Goga, ziaristul Valeriu Braniştе, marele bărbat de stat Dr. Petru Groza, profesorii Patriciu Dragalina, Ştefan Velovan şi Enea Hodoş de la Caransebeş, Aurel Bratu, Ascaniu Crişan şi Lucian Bologa de la Sibiu, Aurel Ciortea şi Liviu Blaga de la Braşov, compozitorul Zeno Vancea etc. Toţi aceştia, ca şi atîtea mii de alţi bursieri, prin munca lor, au contribuit la culturalizarea poporului român, la propăşirea lui economică, dar mai ales la pregătirea marelui act al Unirii Transilvaniei cu România de la 1 Decembrie 1918. Astfel „sămînţa" aruncată de Gojdu „pe pămîntul, cel bun" a adus roade însutite în viaţa economică, socială şi culturală a românilor transilvăneni.

Iată de ce amintirea lui Emanuil Gojdu, trecut în nemurire cu 110 ani în urmă, trebuie să rămînă mereu vie în mijlocul nostru, iar dragostea sa faţă de neamul din care s-a născut să ne fie pildă vrednică de urmat.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

În unitate de voinţă şi lucrare cu poporul

Participarea delegaţilor B. O. R. la al II-lea Congres al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste

În zilele de 17 şi 18 ianuarie a. c. s-au desfăşurat, la Bucureşti, într-o atmosferă de înălţător entuziasm patriotic, lucrările celui de al II-lea Congres al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste. Momentul a fost precedat de adoptarea unor măsuri care vizau îmbunătăţirea structurii şi activităţii acestei organizaţii, în sensul creării unui cadru larg, democratic de participare a tuturor cetăţenilor, indiferent de naţionalitate sau credinţă religioasă la vasta operă de înflorire a patriei şi de dezvoltare continuă a vieţii materiale şi spirituale a poporului.

Ca şi alte instituţii, asociaţii şi organizaţii obşteşti, tot astfel şi cultele din ţara noastră au făcut dovada integrării lor depline în viaţa poporului, participînd activ, prin delegaţii lor (80 la număr), la lucrările acestui înalt forum naţional.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat, în calitate de delegaţi, membrii Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, vicari, consilieri patriarhali, rectorii celor două institute teologice de la Bucureşti şi Sibiu, alţi slujitori administrativ-bisericeşti.

Exprimînd de la înalta tribună a Congresului hotărîrea fermă a Bisericii noastre de a sprijini cu tot entuziasmul acţiunile pe care Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste le va organiza pentru întărirea Patriei, pentru bunăstarea tuturor cetăţenilor ei şi apărarea păcii în lume, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a arătat că acest fapt se înscrie pe linia unei străvechi tradiţii de slujire creştinească. „Îmbunătăţind toate laturile vieţii poporului nostru, în condiţiile vitrege de trai ale înaintaşilor — a spus Prea Fericirea Sa — Biserica a fost prezentă pretutindeni şi totdeauna cu cuvîntul şi cu fapta, unde se simţea nevoia de ajutorul ei. Unde era întuneric ea a adus lumină; unde era durere, ea a adus alinare; cînd neamul era în primejdie, ea şi-a dat, după putere, întreaga ei contribuţie. Secole de-a rîndul, bisericile din oraşe sau din sate şi mai ales mănăstirile, au fost oaze de binefacere şi vetre de cultură. Acolo au fost realizate şi păstrate... manuscrise, cărţi vechi, ţesături, broderii şi diferite alte obiecte de cult, podoabe ale geniului, care se înnumără cu miile în bibliotecile, muzeele şi depozitele de artă din ţară şi străinătate. Vechile noastre tiparniţe bisericeşti au dat la iveală, veacuri de-a rîndul, cărţi de cult şi de învăţătură religioasă şi uneori laică, nu numai pentru noi românii, dar şi pentru alte popoare. În acest fel, ţara noastră a făcut operă de cultură pe o arie mult mai întinsă decît ţinuturile româneşti".

Un alt aspect evidenţiat de Prea Fericirea Sa în cuvîntarea rostită, a fost acela al conlucrării permanente şi sincere dintre conducătorii bisericeşti şi conducătorii de stat, al aportului pe care cei dintîi l-au adus, de pe poziţia lor specifică, la soluţionarea marilor probleme cu care era confruntată ţara. În legătură cu aceasta, Prea Fericirea Sa a arătat că: „vlădicii erau neîncetat lîngă voievozi, sprijinindu-i într-un fel sau altul: uneori le erau statornici sfetnici sau erau trimişi în solii de mare încredere peste hotare. Unii ierarhi erau înrudiţi cu domnitorii, mă gîndesc la Muşatini sau Movileşti; dar, ceea ce constituia temeiul sprijinului pe care-l dădeau ei voievozilor, mai mult decît rudenia, era dragostea de glia strămoşească şi conştiinţa de a sluji neamul din care făceau parte". Ca o expresie a înaltei conştiinţe patriotice de care au fost însufleţiţi aceşti ierarhi ai Bisericii noastre, Prea Fericirea Sa a amintit poziţia plină de demnitate a marelui mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului — adoptată în împrejurări în care trupul patriei noastre era sfîşiat prin dictatul de la Viena, din august 1940. Indignat de lipsa de respect faţă de moştenirea scumpă a unui popor, el a exclamat atunci: „Noi nu sîntem produsul Trianon-ului; unitatea noastră politică se bazează pe faptul dăinuirii şi pe dreptul existenţei noastre ca naţiune pe pămîntul acesta... Biserica noastră va rămîne şi de aici înainte depozitara aspiraţiunilor integrale ale neamului...".

Referindu-se la felul în care înţelege şi astăzi Biserica să-şi împlinească menirea sa, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a spus: „Urmînd pilda strămoşilor noştri, care îngemănau credinţa cu dragostea de glia românească, rugăciunea cu munca şi drepturile fireşti cu datoriile obşteşti, ne vom strădui şi noi, potrivit cu nevoile vremurilor de acum, să ne facem părtaşi la opera de zidire a României celei noi".

Aceste cuvinte rostite de Prea Fericirea Sa exprimă în esenţă felul de a gîndi şi a simţi al slujitorilor şi credincioşilor Bisericii noastre, care ştiu că programul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste urmăreşte binele şi fericirea poporului, afirmarea lui multilaterală pe plan intern şi extern, şi că aceste nobile năzuinţe puse în slujba propăşirii neamului nostru sînt în acord şi chiar poruncite de învăţătura noastră de credinţă.

Pentru aceasta a fost primită cu deosebită satisfacţie alegerea Prea Fericirii Sale şi a celorlalţi membri ai Sinodului permanent (Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului şi P. S. Episcop Antonie al Buzăului) în Consiliul Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, precum şi desemnarea altor reprezentanţi ai Bisericii noastre (Î. P. S. Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, Î. P. S. Antim al Tomisului şi Dunării de Jos, P. S. Eftimie al Romanului şi Huşilor, P. S. Emilian al Alba Iuliei, P. S. Visarion al Aradului, P. S. Vasile al Oradiei, P. C. Octavian Popescu, vicar administrativ al Arhiepiscopiei Bucureştilor şi P. C. arhid. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar Sibiu) în Comitetul Central al Organizaţiilor Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

Rugăciune şi muncă

(Continuare din pag. 1)

cele cîte sînt de „folos sufletelor şi trupurilor".

Între rugăciune şi muncă sînt multe puncte de legătură. Şi una şi alta izvorăsc din iubire, din iubire de Dumnezeu şi de oameni. Şi una şi alta presupun dăruire, jertfă, biruinţa egoismului, asceză, predare pe altarul binelui obştesc.

Trăim într-o vreme în care oamenii măresc dimensiunea şi roadele muncii prin tot felul de maşini dar ei au în acelaşi timp lipsă de dimensiunea verticală a vieţii, ca să nu devină robi, să nu se transforme în roboţi.

N-am înţeles multă vreme de ce oamenii, înălţîndu-se în cosmos, ajung să cunoască mai bine ce este în adîncul pămîntului. Îmi place să văd în această cucerire simbolul trebuinţei omului de a se înălţa cît mai mult spre a cunoaşte realitatea spre a-i putea sluji mai deplin. Omul iubeşte libertatea, lumina, soarele şi refuză să se închine maşinii. Destinul lui este să fie stăpîn al firii înconjurătoare.

Rugăciunea şi munca nu sînt un scop în sine, sînt numai mijloace şi trepte spre viitor, spre eternitate.

Între cele două teze: „omul este pentru muncă sau munca este pentru om", creştinismul s-a pronunţat pentru a doua.

Valoarea muncii nu stă numai în energia fizică cheltuită pentru săvîrşirea ei, nici numai în durata timpului cerut, ci în conştiinţa cu care este făcută. Prin muncă omul devine creator de bunuri materiale şi spirituale, prin muncă este colaborator al lui Dumnezeu", în lucrarea de păstrare şi desăvîrşire a lumii.

Domnul nostru Iisus Hristos a sfinţit munca şi a ridicat-o din starea de blestem în care era socotită pînă atunci, în starea de binecuvîntare. Giovanni Papini scrie: „Mîinile care au binecuvîntat pe oameni, care au dat vedere orbilor, care au tămăduit pe atîţia bolnavi, cu care a înviat pe morţi, mîinile acelea care dintr-o supremă lege a iubirii s-au lăsat pironite pe cruce, fără să fi săvîrşit vreun păcat, acele mîini s-au atins mai întîi de rîndea şi pînă la treizeci de ani au lucrat ca să facă lemnul folositor semenilor săi".

Rugăciunea şi munca sînt izvoare de virtuţi. Ele îi adună şi îi înfrăţesc pe credincioşi. Ele îi înalţă şi le ajută să-şi împlinească rostul în viaţă. Ele îi scot din superficialitate şi egoism.

Şi una şi alta sînt lucruri serioase, demne de om. Ne gîndim nu la o muncă de mîntuială sau la o rugăciune fariseică, făcute numai de ochii oamenilor şi susţinute numai de un interes mărunt. Nu orice muncă e folositoare şi nici orice rugăciune aduce izbăvire. Rugăciunea şi munca sînt căi de desăvîrşire a vieţii, prin ele se biruieşte păcatul.

Ne rugăm fiindcă îl iubim pe Dumnezeu, nu pentru că ne temem de El. Muncim pentru că dorim să fim folositori semenilor noştri, pentru ca să aducem un spor de lumină, de bine şi de fericire în viaţă. „Lucrăm pentru veşnicie", zicea oarecineva.

Cu cît ne vom înălţa mai mult prin rugăciune adevărată şi curată, cu atît vom fi mai aproape unii de alţii şi mai folositori semenilor noştri, Patriei noastre ai cărei fii sîntem.

Filaret şi Neofit Scriban luptători pentru unirea Principatelor Române

Biserica Ortodoxă Română şi-a împletit mereu viaţa ei cu viaţa poporului nostru în vîltoarea străduniilor pentru dreptate, omenie, neatîrnare şi libertate. Dacă gîndim numai la unirea celor două principate româneşti — Moldova şi Muntenia — înfăptuită la anul 1859, vin în mintea noastră şi acei slujitori şi dreptmăritori creştini care au lucrat pentru unirea tuturor românilor, pentru închegarea relaţiilor de frăţietate, pentru statornicirea duhului comunitar prin mărturisirea credinţei strămoşeşti.

Cărturari români — clerici şi mireni — de altădată, treceau din Moldova şi Muntenia în Transilvania şi din această veche vatră românească la est şi la sud de Carpaţi; peste tot ei se regăseau acasă. Editorii cărţilor religioase se adresau românilor de pretutindeni; tipăriturile bisericeşti, în limba română erau căutate şi folosite în toate regiunile locuite de români. Aceste scrieri au contribuit la adîncirea legăturilor între fraţi, în vraja aceluiaşi duh, la unificarea limbii române şi la statornicirea aspectului literar al ei.

În această ordine de idei, Biblia din 1688, tipărită la Bucureşti, potrivit concluziilor la care au ajuns specialiştii, rod al străduniilor unor cărturari moldoveni, munteni şi transilvăneni, este un pas de mare importanţă în în lucrarea pentru unitate.

Preot *Scarlat Porcescu*

(Continuare în pag. a 3-a)

Unirea Principatelor Române simbol al unității noastre naționale

Unirea „în cuget și-n simțiri" a fost năzuința bimilenară de credință și de conștiință națională a tuturor românilor, trăitori pe aceste meleaguri strămoșești. Idealul unității sufletești a tuturor românilor din Provinciile populate de ei a luminat puternic conștiința națională a locuitorilor acestor plaiuri străbune. Versurile pline de profund patriotism ale bardului de

Mitropolitul Sofronie Miclescu al Moldovei (1851—1860)

la Mircești, Vasile Alecsandri, au cuprins toate inimile și sufletele fraților de aceeași limbă, datini și simțire românească:

„Hai să dăm mînă cu mînă, Să-nvîrtim hora frăției,
Cei cu inima română, Pe pămîntul României".

Acest crez al poporului nostru era considerat de către opinia publică europeană un drept legitim al românilor, căruia îi sosise timpul înfăptuirii sale.

Aceasta reiese clar din cuvintele pline de însuflețire rostite de către marele cărturar și patriot Arhimandritul Melchisedec Ștefănescu, cînd glăsuia, în Catedrala episcopală din Roman: „Cel ce fuge de unire îndeosebi merge contra ideii generale a omenirii, în contra progresului, în contra învățăturii lui Hristos, voiește a se ține departe de sfera ființelor morale.

Deci, dacă pentru românii din Principate a sosit o epocă, care îi cheamă la „unire", aceasta este o dovadă că ei sînt pe calea progresului universal al omenirii, că ei sînt chemați a se sui pe scara acestui progres veșnic, care este acea tainică scară, pe care a văzut Iacob că unea cerul cu pămîntul". Stăruind asupra aceleiași idei de „unire", patriotul arhimandrit continua cu aceeași vervă: „Dezbinarea, slăbindu-ne, ne-a făcut batjocură și rîs celor de primprejur, am ajuns ca și cînd numele nostru s-ar fi șters din cartea neamurilor, acoperiți atîta timp de un întuneric nestrăbătut, rămînînd ca niște unelte înjosite pentru străini, care au știut să ne întrebuințeze în folosul lor și spre răsplătire să ne pună în obezi, și mai tare să apese asupra noastră întunericul veacului". Viitorul ierarh al Romanului, plin de iubire față de păstoriții săi le sădește în inimi sentimente de demnitate, căci o nouă epocă sosi pentru unirea românilor: ea nu este decît o nouă repetare a glasului lui Dumnezeu... La acest glas dumnezeiesc, națiunile civilizate, care ne uitaseră cu totul, deodată și-au adus aminte de noi, ne iubesc, voiesc norocirea noastră, strigă tocmai de la marginile Europei: „Voim izbăvirea românilor, voim unirea lor". Pentru a întări aceste cuvinte, zelosul orator invocă nume de înaintași care și-au jertfit viața pentru unirea și independența tuturor fiilor din cele trei provincii românești: „Strămoșii noștri și-au vărsat sîngele de multe ori, și-au pus sufletele pentru ca să ne păstreze nouă patria aceasta. Oare ce-ar zice ei cînd ar vedea că strănepoții lor sînt așa de mici la suflet încît nu voiesc a jertfi pentru viitorul ferice al nației nici măcar o deșartă ambiție, un netrebnic egoism, un orb înțeles, mai ales cînd chiar acesta numai în părere este jertfă; ce ar zice Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și alții, care cu sute de ani în urmă, au cunoscut că mîntuirea patriei noastre este în unire și o au căutat cu jertfe mari, ce ar zice cînd ne-ar vedea pe noi că, avînd ocazie de unire, fugim de ea, ne temem de ea, cînd ea chiar ni se propune? Eroii cei morți ai nației noastre au dorit să vadă zilele care noi le-am ajuns și nu s-au învrednicit de dînsele. Noi, care am ajuns asemenea zile, să ne ferim de ele? Să ne jertfim niște pagube părute pentru niște foloase reale și gloriosul pentru viitorul nostru. Să ne lăsăm un nume de laudă pentru urmași, care să se poată mîndri că au avut niște predecesori vrednici". Aceste cuvinte au răsunat cu atîta putere în inimile moldovenilor încît în această atmosferă de nădejdi și bucurii negrăite nimeni nu putea rămîne insensibil, de la vlădică pînă la opincă. Toți, „cei cu inima română" erau cuprinși de marele entuziasm și de dorința arzătoare a „unirii tuturor", conștienți fiind că „numai unirea face puterea".

Dar această putere a unirii a înfăptuit-o poporul, în care a germinat fermentul traducerii în faptă a mărețului ideal de a fi toți „un singur trup".

În acest scop, este foarte interesantă de amintit jalba pe care o primește Mitropolitul Nifon, din partea „deputaților de mahalale", din București, cerîndu-i „a ordona tuturor preoților din țară ca să deschidă rugăciuni în biserici chemînd milostivirea Creatorului asupra noastră, asupra viitorului țării și asupra persoanelor care vor fi chemate a da votul la regenerarea Patriei, ca să-i întărească în credință, în sentiment și în sinceritatea cererilor, care să nu fie altele decît acelea ce adăstă națiа".

Despre acest lucru, a arătat în cuvinte alese și Mitropolitul Sofronie Miclescu, cu prilejul deschiderii Divanului ad-hoc. „Să fim un singur trup, precum sîntem un singur suflet, căci toți una sîntem, avînd o credință, un sînge, o patrie, o istorie, un Dumnezeu".

Despre primul pas pentru unificarea statală prin unirea de la 1859 a vorbit și Mihail Kogălniceanu, prin cuvîntul său hotărît: „Unirea națiunea a făcut-o". Același lucru reliefă marele bărbat de stat și cînd se adresă primului domnitor al Principatelor Române: „Prin înălțarea ta pe tronul lui Ștefan cel Mare s-a înălțat însăși națiunea română... Alegîndu-te domn, am voit să arătăm lumii ceea ce toată țara dorește: la legi noi, om nou! Fii dar omul epocii, fă ca legea să înlocuiască arbitrariul; fă ca legea să fie tare iar tu, Măria Ta, ca domn fii bun, fii blînd, fii bun mai ales cu aceia pentru care mai toți domnii trecuți au fost apăsători și răi. Fă dar ca domnia ta să fie cu totul de pace și de dreptate, împacă patimile și urile dintre noi și reintrodu în mijlocul nostru strămoșeasca frăție. Fii simplu, Măria Ta, fii bun, fii demn cetățean; urechea ta să fie pururea deschisă la adevăr și închisă la minciună și la lingușire. Porți un frumos și scump nume, numele lui Alexandru cel Bun. Să trăiești dar mulți ani ca și dînsul; să domnești ca și dînsul!".

Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului (1879—1892)

Aceste cuvinte mișcătoare și sincere au fost exprimate în numele întregii națiuni, arătînd voința întregului popor de a avea un singur domn pentru cele două provincii românești. Prin aceasta se realiza acel vis bimilenar și acea voință de neclintit de a fi o singură inimă și un singur cuget, frați de aceeași lege și simțire românească.

Astfel, alegerea și ridicarea lui Alexandru Ioan Cuza pe tronul lui Ștefan cel Mare reprezenta de fapt „triumful vocii naționale". Națiunea l-a numit domn, conștientă că-și încredința soarta unui om însuflețit de imperativele progresului, de ideea de a dezvolta „autonomia și libertățile țării".

Fiind un sincer adept al unirii, ideal pe care românii erau datori să-l urmărească cu hotărîre, Alexandru Ioan Cuza personifica principiul de unitate statală și demnitate națională. Tronul pe care fusese înălțat Ioan Cuza devenise astfel „tronul națiunii", lucru pentru care el a devenit un adevărat simbol al unității noastre naționale.

† ADRIAN BOTOȘĂNEANUL
Episcop-vicar

Filaret și Neofit Scriban...

(Continuare din pag. a 2-a)

Fiindcă sîntem în luna ianuarie, lună în care s-a înfăptuit *unirea Principatelor române*, privirile noastre se îndreaptă la acei slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române, din toate provinciile românești care, în încrengătura evenimentelor și împrejurărilor de la mijlocul secolului al XIX-lea, au acționat cu dîrzenie pentru unirea celor două țări. Sentimentul comunității de neam, apoi conștiința unității naționale și, firește, convingerea că unitatea este chezășia puterii, au fost îndemnuri și chemări la acțiuni consacrate unirii.

Între slujitorii Bisericii străbune care s-au alăturat, pilduitor, luptătorilor pentru înfăptuirea unirii, au fost și cei doi frați: *Filaret* și *Neofit Scriban*.

Filaret Scriban (1811—1873) a fost unul dintre fiii preotului Ioan Artimescu, originar din Transilvania, care se stabilește la Burdujeni — Suceava. El a învățat carte în casa părintească și la mănăstirea din Burdujeni, apoi, la Iași, la gimnaziul Vasilian de la Sf. Trei Ierarhi și, între 1835—1837, la Academia Mihăileană, unde profesorul V. Fabian-Bob, transilvănean, îi dă numele de Scriban. La aceeași academie studiază cursul de filozofie, predat de bănățeanul Eftimie Murgu. Începînd din anul 1844, a funcționat ca profesor de limba franceză la Școala Normală de la Sf. Trei Ierarhi — Iași apoi ca profesor de Retorică, Poezie și Mitologie la Academia Mihăileană. În 1839 a fost trimis de Mitropolitul Veniamin Costachi la Academia teologică din Kiev unde, pînă în anul 1841, a studiat Teologia și în același timp, „a strîns din arhive și biblioteci mult material bibliografic și documentar referitor la istoria, biserica și literatura română". La sfîrșitul cursurilor a fost declarat „magistru" în Teologie; el este primul român cu acest titlu academic. Călugărindu-se, a primit numele Filaret, a fost hirotonit, ierodiacon și ieromonah, apoi numit ca profesor și rector al Seminarului de la Socola, unde între 1843—1862, a fost egumen al mănăstirii. În anul 1852 a fost ridicat la treapta de arhiereu. Înființîndu-se, la anul 1860, Facultatea de Teologie în cadrul Universității ieșene, Filaret Scriban a predat, ca profesor, diferite discipline teologice.

Spre a veni în ajutorul studenților de la Academia Mihăileană și de la Facultatea de Teologie și a elevilor seminariști, Filaret Scriban a alcătuit și tipărit mai multe manuale didactice: *Întîile cunoștințe pentru junimea moldoveană care învață limba franceză* (1836), *Mica geografie a Daciei, Moldaviei și a Țării Românești* (1838), *Retorică cu toate părțile ei, Istoria bisericească a românilor pe scurt* (1871). De la el au rămas mai multe scrieri cu caracter teologic dar în manuscris.

Talentat și totodată, cu o cultură înaltă, Filaret Scriban a scris cîteva poezii care oglindesc unele din gîndurile sale și a tradus din operele lui Cornelius Nepos, Platon, Fénelon, Voltaire, Daniel Defoe, Alexandru Sturdza și Petru Movilă *(Mărturisirea Ortodoxă a apostolicești și catolicești biserici de Răsărit)*. Se mai păstrează de la el o interesantă corespondență cu Gheorghe Asachi, Mitropoliții Ven. Costache și Andrei Șaguna.

Înflăcărat de idei și sentimente patriotice, Filaret Scriban a sprijinit cu entuziasm și a luptat pentru Unirea Principatelor. Ales deputat în Divanul ad-hoc, în anul 1857, din partea mănăstirilor neînchinate, Filaret Scriban a subscris propunerea adoptată, în ședința din 14 octombrie 1857, prin care, între altele, se prevedea *Unirea Principatelor române într-un singur stat sub numele de România.*

În anul 1871, Mitropolia Moldovei și Sucevei a încredințat arhiereului Filaret Scriban misiunea de a reprezenta, la festivitatea de la Mănăstirea Putna, clericii și dreptmăritorii creștini din Moldova.

Neofit Scriban (1803—1884), capătă ca și fratele său, Filaret, cele dintîi cunoștințe despre lume și viață în casa părintească și la mănăstirea din Burdujeni. A îmbrăcat haina monahală la mănăstirea Gorovei primind numele de Neofit, apoi își continuă studiile începînd din anul 1833, la Gimnaziul Vasilian, la Academia Mihăileană din Iași și, îndemnat de Eftimie Murgu, la colegiul „Sf. Sava" din București.

Rînd pe rînd, Neofit Scriban a funcționat ca predicator la catedrala mitropolitană din Iași, catihet al Școlilor de la Sf. Trei Ierarhi, conducător al unei școli publice la Fălticeni, unde a avut ca elev pe N. Gane, egumen al Mănăstirii Mogoșești, profesor la școala monahală din Mănăstirea Neamț, director al Școlilor de la Sf. Trei Ierarhi, profesor la Seminarul Socola, arsiereu hirotonit și episcop al Eparhiei Argeșului.

Ca și fratele său, Neofit a publicat manuale didactice pentru elevii școlilor publice, în fond, prelucrări după diferiți autori: *Urziri istorice sau curs metodic de istorie* (1851), *Metoda pentru studiul limbii clasice* (1862), un volum de cuvîntări, *Cuvinte bisericești compuse și rostite la deosebite ocazii* (1868), o lucrare teologică *Testamentul Vechi studiat duce la cel Nou* (1876) și un volum cu titlul *Încercări poetice* (1870) în care găsim poezii ocazionale și diferite compuneri cu caracter elegiac.

Temperament vioi, vijelios, Neofit Scriban a luptat, cu înflăcărare pentru Unirea Principatelor române. Astfel, în anul 1856, a publicat un articol cu tema *Unirea și neunirea Principatelor Române*, în care arată că Țările Române, multă vreme despărțite, „au fost jucăria furtunilor; corabia nației nu avea o cîrmă, o busolă care să-i dea o direcție știută și hotărîtă..." „națiile care s-au unit au crescut și s-au fericit". În altă broșură cu titlul: *Foloasele unirii Principatelor* el demonstra că prin unire se va ajunge la prosperitate economică și la o bună organizare administrativă a României.

În calitate de crainic al luptătorilor moldoveni pentru unire, Neofit Scriban a plecat în 1857 la București spre a lua legătura cu miniștrii de peste Milcov. În același an, el a fost ales deputat în Divanul ad-hoc, din partea clerului „capitalei" semnînd propunerea pentru unirea Principatelor și pentru alte reforme democratice.

După Te-Deum-ul săvîrșit în biserica Sf. Nicolae Domnesc, cu prilejul deschiderii lucrărilor divanului ad-hoc, Neofit Scriban în cuvîntarea rostită, s-a referit la înalta misiune pe care o are această adunare în fața istoriei, iar după cel săvîrșit în ziua de 5 ianuarie 1859, cînd s-a deschis adunarea electivă care avea să-l aleagă pe Alexandru I. Cuza ca domn al Moldovei, a spus între altele: „... Stindardul sub care stați este stindardul nației române; pe acest stindard este scris cu litere mari, credința română *Unirea*... Credința nației române nu a fost, nu este și nu va fi decît unirea țărilor române într-un singur stat, singura ancoră a mîntuirii sale, singurul port în care poate scăpa corabia sa de pe furtuna valurilor ce o împresoară".

După anul 1878, Neofit Scriban, doborît de o mîhnire sufletească, s-a retras la Burdujeni, unde „cu gîndul la unirea Transilvaniei cu România" s-a stins din viață.

Frații Filaret și Neofit Scriban, slujitori destoinici ai Bisericii și poporului nostru, au stăruit în activitatea lor, fără încetare, pentru *Unirea Principatelor Române* și pentru prosperitatea țării.

Cel mai cinstitor omagiu pe care îl putem aduce acestor fii aleși ai neamului nostru este pomenirea lor în rugăciunile pe care le înălțăm Celui Atotputernic, hotărîrea noastră de a păstra și desăvîrși în unire tare, moștenirea ce ne-a fost lăsată și, în același timp, adeziunea noastră neclintită la strădaniile care se depun necontenit pentru slava și fericirea patriei.

Festivitatea înscăunării P. S. Dr. Antonie Plămădeală ca Episcop al Buzăului

După cum se ştie (vezi nr. 1/1980 din „Telegraful Român"), în urma vacantării scaunului de episcop al Buzăului, s-a procedat la alegerea noului titular, în conformitate cu Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române. Colegiul Electoral Bisericesc, în şedinţa din 9 decembrie 1979, a ales în scaunul vacant al Eparhiei Buzăului, pe P. S. Episcop Antonie Plămădeală, vicar patriarhal.

*

Sîmbătă, 12 ianuarie 1980, a avut loc la Departamentul Cultelor înmînarea Decretului prezidenţial de recunoaştere a P. S. Episcop Antonie Plămădeală ca Episcop al Buzăului.

La această solemnitate a fost de faţă Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, însoţit de alţi membri ai Sfîntului Sinod, conducători şi reprezentanţi ai cultelor religioase din România, consilieri patriarhali şi reprezentanţi ai Centrului eparhial Buzău.

*

Duminică, 13 ianuarie 1980, a avut loc în catedrala episcopală din Buzău, festivitatea înscăunării P. S. Episcop Antonie Plămădeală ca Episcop al Buzăului.

Sfînta Liturghie a fost săvîrşită de I. P. S. Arhiepiscop Antim al Tomisului şi Dunării de Jos, P. S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor şi P. S. Episcop Vasile al Oradiei, în fruntea unui sobor de preoţi şi diaconi.

La orele 9, Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoţit de noul episcop P. S. Antonie, a intrat în catedrala episcopală, în acordurile imnului patriarhal. Erau prezenţi următorii membri ai Sf. Sinod: I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei; I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului; P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei; P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor; P. S. Episcop Adrian Botoşăneanul, vicarul Arhiepiscopiei Iaşilor; P. S. Arhiereu Gherasim Piteşteanul, vicarul Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului. Au asistat de asemenea, PP. CC. Consilieri patriarhali, funcţionari superiori din cadrul Administraţiei patriarhale, scriitori, oameni de cultură şi artă, invitaţi ai P. S. Episcop Antonie.

Au fost de faţă reprezentanţi ai Departamentului Cultelor şi ai autorităţilor locale de Stat.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul a dat citire *Gramatei de înscăunare* a P. S. Episcop Antonie Plămădeală ca Episcop al Eparhiei Buzăului, iar Prea Fericitul Patriarh Iustin a înmînat P. S. Episcop Antonie Gramata şi cîrja de episcop al acelei eparhii.

P. F. Patriarh Iustin a rostit apoi o cuvîntare în care, după un şir de evocări istorice şi bisericeşti referitoare la ierarhii de seamă care au păstorit în scaunul episcopal al Buzăului, a adresat noului ierarh al acestei eparhii îndemnuri părinteşti de-a continua tradiţia strălucită în cultură şi spiritualitate a Episcopiei Buzăului.

A răspuns Prea Sfinţitul Episcop Antonie, printr-o amplă cuvîntare în care a trecut în revistă momentele cele mai importante din istoria Episcopiei Buzăului. P. S. Sa a făcut apoi o prezentare a programului propus pentru viitoarea sa activitate şi a mulţumit înaltei conduceri bisericeşti pentru încrederea acordată.

Centrul eparhial Buzău a oferit apoi o agapă în cinstea noului ierarh titular al acestei eparhii, cu care ocazie, s-au rostit cuvîntări şi toasturi. A răspuns P. S. Episcop Antonie, mulţumind tuturor pentru participare şi cuvintele adresate.

Nicolae Mihăiţă

Hirotonirea în arhiereu a noului episcop-vicar patriarhal Dr. Vasile Costin — Tîrgovişteanul

Aşa cum am relatat recent, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, însuşindu-şi propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, a ales în postul de episcop-vicar patriarhal pe P. C. Arhimandrit Dr. Vasile Costin, superiorul Aşezămintelor ortodoxe române de la Ierusalim, căruia i-a acordat titlul de „Tîrgovişteanul"".

*

Sîmbătă, 12 ianuarie 1980, a avut loc într-un cadru festiv, la Departamentul Cultelor, solemnitatea înmînării Decretului prezidenţial privind recunoaşterea numirii P. C. Arhim. Vasile Costin în postul de episcop-vicar patriarhal al Administraţiei Patriarhale.

*

Hirotonirea în treapta de episcop a P. C. Arhim. Vasile Costin a avut loc Duminică, 20 ianuarie 1980, în catedrala patriarhală din Bucureşti.

În ajun, sîmbătă 19 ianuarie, după oficierea slujbei vecerniei, a avut loc ceremonia „ipopsifierii" viitorului episcop, potrivit rînduielilor tipiconale ortodoxe.

Taina hirotonirii a avut loc în cadrul Sfintei Liturghii, săvîrşită de Prea Fericitul Părinte *Iustin Moisescu*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, I. P. S. Arhiepiscop *Antim Nica* al Tomisului şi Dunării de Jos şi P. S. Episcop *Roman Ialomiţeanul*, vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor, în fruntea unui sobor de preoţi şi diaconi de la catedrala patriarhală.

Au fost de faţă: I. P. S. Mitropolit Nestor Vornicescu al Olteniei; P. S. Episcop Emilian Birdaş al Alba Iuliei; P. S. Episcop Epifanie Tomitanul, vicarul Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos; PP. CC. Consilieri de la Administraţia Patriarhală; preoţi, monahi, numeroşi credincioşi.

În cadrul Sfintei Liturghii, arhimandritul Vasile Costin a fost adus înaintea celor trei ierarhi slujitori, în mijlocul bisericii, unde a făcut cuvenita mărturisire publică de credinţă. Soborul ierarhilor şi slujitorilor a intrat în altar, unde s-a săvîrşit ritualul hirotonirii. Apoi Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a înfăţişat credincioşilor, în faţa sfintelor uşi ale altarului, pe noul episcop, *Vasile Tîrgovişteanul*, căruia i-a încredinţat însemnele rangului arhieresc: sacosul, omoforul, engolpionul şi mitra.

La sfîrşitul Sfintei Liturghii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a rostit o cuvîntare în care a prezentat celor de faţă pe noul episcop-vicar patriarhal şi a subliniat rolul şi însemnătatea slujirii arhiereşti.

Răspunzînd, P. S. Episcop-vicar patriarhal Vasile Tîrgovişteanul a mulţumit Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române pentru încrederea acordată precum şi ierarhilor, clericilor şi credincioşilor prezenţi.

Pr. *Dumitru Soare*
Consilier patriarhal

Florian Dudaş: **Vechile tipărituri româneşti din bisericile Bihorului (sec. XVI—XVII)**, cu o prefaţă de P. S. Episcop Vasile Coman, Oradea, 1979, 220+36 pag.

Cercetătorul bihorean Florian Dudaş se ocupă în cartea pe care o prezentăm de manuscrisele şi tipăriturile vechi româneşti din bisericile Bihorului. Este vorba de un număr însemnat de astfel de tipărituri pe care autorul le-a cercetat în anii din urmă şi pe care le-a catalogat lucrarea sa anterioară: Carte veche românească în Bihor, Oradea, 1977, 204 p.+45 ilustraţii.

Sînt prezentate, la început, tipăriturile coresiene dintre care au ajuns pe meleagurile Bihorului: 1. Evangheliarul (Braşov, 1561); 2. Tîlcul evangheliilor (Braşov, 1567—1568); 3. Psaltirea (Braşov, 1570); 4. Evanghelia cu învăţătură (Braşov, 1581) şi 5. Palia de la Orăştie, aceasta din urmă fiind tipărită precum se ştie de către fiul lui Coresi, în 1582.

În continuare, autorul se ocupă de circulaţia „Cărţii româneşti de învăţătură" sau „Cazaniei" lui Varlaam (1643) în Bihor şi alături de ea a altor două tipărituri ale mitropolitului Varlaam: „Şapte Taine" şi „Răspunsul împotriva catehismului calvinesc".

O circulaţie tot atît de largă şi îndelungată în Bihor a cunoscut Noul Testament de la Bălgrad (1648). Am putea spune că această carte a fost prezentă peste tot deoarece de îndată ce se afla de existenţa ei într-o localitate, credincioşii din împrejurimi o împrumutau pentru lectură.

Dintre vechile pravile româneşti au fost semnalate în Bihor: Pravila de la Govora (1640) şi Îndreptarea legii sau Pravila cea mare de la Tîrgovişte (1652).

Alte tipărituri vechi româneşti atestate în ţinutul Bihorului sînt: Psaltirea în versuri (1673), Molitvelnicul (1681) şi Viaţa şi petrecerea sfinţilor (1682—1686), toate aparţinînd mitropolitului Dosoftei al Moldovei.

Dintre cărţile tipărite la Bucureşti în secolul al XVII-lea au circulat în Bihor următoarele: „Cheia înţelesului" — prima carte românească imprimată în Bucureşti la 1678, apoi Evanghelia de la 1682, Apostolul de la 1683, Biblia din 1688 şi Mărgăritarele Sf. Ioan Hrisostom din 1691. Alături de acestea au fost descoperite în bisericile din Bihor mai multe tipărituri aparţinînd mitropolitului Antim Ivireanu precum sînt: Evanghelia greco-română (Bucureşti, 1693), Psaltirea (Bucureşti, 1694), Evanghelia (Snagov, 1697) şi „Carte sau lumină" (Snagov, 1699).

Chiriacodromionul de la Bălgrad (1699) este ultima tipăritură menţionată de autor ca circulînd într-un număr impresionant de mare de exemplare în Bihor. Dar, şirul vechilor tipărituri româneşti păstrate în Bihor nu se încheie la anul 1700. Autorul şi-a propus însă ca limită cronologică a lucrării sale acest an şi ca atare se opreşte aici. În partea a III-a a lucrării sînt consemnate „mărturiile documentare manuscrise" pe exemplarele cercetate, adică toate acele însemnări făcute de dieci, copişti, dascăli, preoţi, monahi, înalţi dregători şi slujitori, care pot fi socotite pe bună dreptate adevărate izvoare pentru cunoaşterea realităţilor economice, sociale, politice, militare şi culturale ale românilor din epoca respectivă.

Lucrarea este meritorie din toate punctele de vedere. Semnalînd existenţa acestor străvechi tipărituri româneşti în Bihor, autorul aduce dovezi incontestabile privind legăturile permanente dintre românii din Ţara Crişurilor şi cei de dincolo de culmea Carpaţilor. Născuţi din aceeaşi viţă de daci şi romani, noi ne-am hrănit pe tot parcursul dăinuirii noastre din aceeaşi sursă: cartea românească imprimată în tiparniţele de la Braşov, Tîrgovişte, Iaşi, Bălgrad sau Bucureşti. Această carte a constituit pentru noi un adevărat tezaur, contribuind în egală măsură la luminarea cugetului, întărirea credinţei, dezvoltarea limbii şi a conştiinţei naţionale.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Unirea Principatelor...

(Continuare din pag. 1)

Hotărîrea de a înfăptui unirea a dobîndit o expresie deosebită în timpul revoluţiei de la 1848, din ţările române. Avînd caracter unitar, evenimentele revoluţionare de la 1848 au aşezat în centrul lor cerinţele desfiinţării servituţilor feudale, introducerea libertăţilor democratice burgheze, înlăturarea dominaţiei străine, realizarea unităţii şi independenţei naţionale.

Bogata moştenire ideologică şi culturală a revoluţionarilor paşoptişti, puternicele tradiţii democratice, idealurile de unitate şi libertate naţională au fost preluate, amplificate şi ridicate pe noi trepte, în deceniul următor, de forţele progresiste ale poporului român. Se verifica în practică adevărul cuvintelor lui Mihail Kogălniceanu care, în august 1848, aprecia că unirea Moldovei cu Muntenia reprezintă „cheia de boltă, fără de care s-ar prăbuşi tot edificiul naţional". Acelaşi mare patriot spunea, în 1857: „Dorinţa cea mai mare, cea mai generală, aceea hrănită de toate generaţiile trecute, aceea care, împlinită, va face fericirea generaţiilor viitoare este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unire care este firească, legiuită şi neapărată". Idealul unirii, prezent în conştiinţa poporului, care nutrea speranţa înfăptuirii acesteia odată cu un amplu program de reforme, dobîndea noi forţe. Unirea, consemna Cezar Bolliac, în 1853, „a fost sentimentul naţional în toate părţile României de cînd istoria a început a ne spune cîte ceva despre Dacia".

Războiul Crimeii a făcut ca soarta ţărilor române să intre din nou în combinaţiile de culise ale puterilor europene. Congresul de la Paris — avînd ca scop principal încheierea păcii şi restabilirea echilibrului pe continent — a făcut din cauza moldovenilor şi muntenilor o problemă europeană. În cadrul lucrărilor, delegaţiile participante la Congres s-au pronunţat fie pentru unirea Moldovei cu Muntenia, fie împotriva ei, în măsura în care constituirea statului unitar coincidea cu interesele lor economice şi politice. În cele din urmă, Congresul a stabilit consultarea poporului în privinţa unirii.

În acest moment, lupta pentru unire a intrat într-o fază nouă, antrenînd activ masele populare, care înţelegeau să acţioneze energic pe plan intern şi extern, pentru valorificarea plenară a posibilităţilor create. În Moldova, din iniţiativa lui M. Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Costache Negri a luat fiinţă Comitetul Central al Unirii, care şi-a asumat sarcina să conducă lupta pentru unirea Principatelor. Un asemerea organ a luat naştere şi în Ţara Românească.

Cu toată opoziţia marilor puteri, adunarea ad-hoc a Moldovei, întrunită la 7 oct. 1857, a hotărît „Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România". În expunerea de motive, prezentată de marele bărbat M. Kogălniceanu, acesta spunea: dorim „unirea Principatelor care este firească, legiuită şi neapărată, pentru că sîntem acelaşi popul, omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem acelaşi început, acelaşi nume, aceeaşi limbă, aceeaşi religie, aceeaşi istorie, aceeaşi civilizaţie, aceleaşi instituţii, aceleaşi legi şi obiceiuri, aceleaşi temeri şi aceleaşi speranţe, aceleaşi trebuinţe de îndestulat, aceleaşi hotare de păzit, aceleaşi dureri în trecut, acelaşi viitor de asigurat şi, în sfîrşit, aceeaşi misie de îndeplinit". A doua zi, adunarea ad-hoc din Ţara Românească, de asemenea, a hotărît „Unirea Principatelor într-un singur stat şi subt un singur guvern".

Conferinţa de la Paris — ţinută în mai-august 1858 — a luat în discuţie raportul Comisiei europene de informare asupra situaţiei din Principate şi a adoptat o Convenţie privind statutul internaţional şi organizarea internă a celor două ţări. Cu toate că în Divanurile ad-hoc se formulase dorinţa de unire a celor două ţări, Convenţia stabilea doar o uniune formală a lor sub numele de Principatele Unite ale Moldovei şi Ţării Româneşti, dar fiecare ţară să aibă domnul şi guvernul ei, adunarea sa legislativă şi administraţie separată.

Lucrările Conferinţei de la Paris au demonstrat că problema Unirii nu putea fi rezolvată pe calea pertractărilor dintre marile puteri, ci numai printr-o acţiune energică a forţelor interne, care să pună diplomaţia europeană în faţa unui fapt împlinit.

Ca urmare a unei activităţi intense şi neobosite, şi de această dată poporul şi-a dovedit curajul şi înţelegerea, capacitatea de a influenţa şi determina mersul evenimentelor. La 5 ianuarie 1859, adunarea electivă din Iaşi proclamă în unanimitate drept domn al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza.

După depunerea jurămîntului de către domn, M. Kogălniceanu, vorbind în numele Adunării, spunea: „Alegîndu-te pre tine domn în ţara noastră, am vroit să arătăm lumii aceea ce toată ţara doreşte: la legi nouă, om nou... Fii, dar, omul epocii..., fă ca legea să fie tare, iar tu, Măria Ta, ca domn, fii bun, fii blînd, fii bun mai ales pentru acei pentru care mai toţi domnii trecuţi au fost nepăsători sau răi".

În strînsă conlucrare cu moldovenii şi răspunzînd dezideratului major al epocii, adunarea electivă din Bucureşti, la 24 ianuarie 1859, l-a ales domn al Munteniei tot pe colonelul Alexandru Ioan Cuza. În acele clipe de mare entuziasm „tot Bucureştiul era în picioare, de la Filaret şi Dealul Mitropoliei pînă la Băneasa".

Unirea Principatelor, „actul energic al întregii naţiuni române", a avut un larg ecou în teritoriile româneşti aflate sub dominaţie străină. Marele cărturar ardelean Alexandru Papiu Ilarian, spunea: „De cînd s-a ales Cuza domn, românii din Transilvania numai la Principate privesc..., numai de aici îşi văd scăparea".

Eveniment epocal în istoria României, Unirea din 1859 a pus bazele statului naţional român modern, a permis angajarea ţării noastre pe drumul progresului şi civilizaţiei pe toate planurile. Modernizarea noului stat a condus la accelerarea dezvoltării social-economice a ţării, a constituit cadrul pentru înfăptuirea unui şir larg de reforme progresiste în diferite domenii de activitate, a deschis noi şi ample perspective evoluţiei ţării. Unirea din 1859 şi apoi cucerirea independenţei de stat în 1877—1878 au constituit paşii ce au condus la desăvîrşirea unităţii naţionale a poporului român în memorabilul an 1918.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 15 februarie 1980 Nr. 7—8

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORTODOXIA — VIAȚĂ ÎN HRISTOS

SFÎNTUL APOSTOL PAVEL
propovăduitor al Evangheliei Domnului

„Intru numele Domnului nostru Iisus Hristos" (I Cor. 5, 4). Cu aceste cuvinte se adresează Sfîntul Apostol Pavel credincioșilor din Corint, mustrîndu-i pentru abaterile de la învățătura cea adevărată pe care el însuși le-o propovăduise. A vorbi „în numele "cuiva, însemnează a avea o împuternicire din partea persoanei respective. Tu ești numai un instrument prin care altul își exprimă gîndurile, simțămintele, hotărîrile. El e prezent prin tine în chip nevăzut dar real. Tu ești prezență fizică; el e prezență spirituală. Natural, de obicei tu primești instrucțiunile necesare și le transmiți: nu e vorba așadar de o prezență imediată și nevăzută în tine a persoanei în numele căreia vorbești. Uneori însă ai impresia că duhul ei e prezent în tine și glăsuiește prin tine. Aceasta mai ales cînd glăsuiește în numele unei colectivități.

Astfel numele devine sinonim cu persoana; el nu e numai un cuvînt ci presupune prezența persoanei numite. A invoca numele cuiva e a intra în comuniune cu el, a participa la puterea și autoritatea lui. Cu atît mai mult unde se numește numele lui Iisus, acolo este și El prezent. De aceea creștinii sînt „cei ce cheamă numele lui Iisus", cei ce prin acest nume se mîntuiesc, adică prin Iisus Hristos care e prezent ori de cîte ori este numit numele Lui cu credință. Este o prezență tainică dar plină de putere. Dovadă: numele Lui face minuni, dar „nu numele ca atare lucrează, ci persoana lui Iisus, care-i stă în spate și cu care intră în relații", nu extern ci lăuntric în credință (Romani 10, 13; I Corinteri 1, 2; II Timotei 2, 22). A se ruga, a se boteza, a porunci, a lucra „în numele lui Iisus" este a fi în comuniune intimă cu Hristos. A mulțumi pentru toate în numele Domnului, lui Dumnezeu este a fi în comuniune cu Hristos și în această comuniune a mulțumi lui Dumnezeu pentru toate binefacerile (Efeseni 5, 20). A face toate în numele Domnului, este a le face în comuniune cu Hristos Cel prezent în toată fapta ta prin chemarea numelui Lui (Coloseni 3, 17). Nu numele însuși, separat de persoană, sfințește, ci faptul că numele implică prezența persoanei celei nevăzute a lui Iisus. A te boteza în numele Lui, este a te uni cu Hristos însuși, a intra în sfera Lui de putere, a deveni proprietatea Lui.

„În numele lui Hristos" este astfel o expresie a prezenței duhovnicești a lui Hristos și a unirii cu El. Numele nu devine un ipostas, ci are valoare numai întrucît în spatele lui este persoana lui Iisus. „Credința în numele lui Iisus nu e altceva decît credința în realitatea și acțiunea Hristosului celui viu".

„Mai întîi mulțumesc Dumnezeului meu, prin Iisus Hristos, *pentru voi toți (Romani 1, 8). „Prin Iisus Hristos" este o formulă folosită de Sfîntul Apostol Pavel în Epistolele sale, ea exprimă raporturi variate. În această expresie Hristos apare ca mijlocitor între Dumnezeu-Tatăl și omenire, mijlocitor al creației și mîntuirii. De aceea ea scoate în evidență caracterul dinamic al raportului dintre Hristos și credincios: Hristos ca Fiu preexistent este Cel prin care s-au creat toate (Coloseni 1, 16). Prin El avem și astăzi mîngîierea, pacea cu Dumnezeu, biruința, harul și revărsarea Duhului Sfînt în taina Sfîntului Botez, prin care ne-a mîntuit și ne-a făcut moștenitori ai vieții veșnice (Romani 5, 1—21) prin El, prin Hristosul cel preamărit — ne înălțăm mulțumirea către Dumnezeu-Tatăl în toate împrejurările vieții (Romani 1, 8; 7, 25).*

La temelia vieții și existenței creștine, în toate manifestările ei — stă prezența lui Iisus Hristos: toate sînt și se fac prin El. El participă la toate acțiunile credincioșilor din momentul nașterii lor la viața cea nouă — care se face prin Hristos —, pînă la învierea cea din urmă, care se face tot prin Hristos. Prin El coboară tot darul divin: prin El se înalță toată chemarea și fapta omului către Dumnezeu. Viața creștinului este astfel sub acțiunea nemijlocită a Hristosului preamărit; creștinul este în continuă comuniune duhovnicească cu Hristos. Totul stă sub puterea lui Hristos care locuiește în noi, care are inițiativa, care lucrează prin noi.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Pîine pentru suflet

Lumina cunoașterii lui Dumnezeu

Troparul Nașterii Domnului ne înfățișează unul din marile, negrăitele daruri pe care le-a adus întruparea Fiului lui Dumnezeu în lume: darul cunoașterii adevăratului Dumnezeu. Pentru noi, cei de azi, acest dar, această descoperire divină, poate nu mai are dimensiunea și ecoul pe care l-a avut pentru omenirea din acea vreme.

Venirea lui Iisus în lume a fost vestită de proorocul Isaia ca o mare bucurie, fiindcă prin ea a răsărit o mare lumină, celor ce „stăteau în întuneric și ședeau în latura și umbra morții" (Isaia 9, 1; Matei 4, 16). Desigur, nu era vorba de un întuneric în lumea fizică, nici de o moarte produsă de o oarecare calamitate, ci de „întunericul" necunoașterii lui Dumnezeu și de „umbra" puternică și deasă a păcatelor ce se așternuse pe conștiința oamenilor, care nu mai făceau deosebirea între bine și rău și nu mai avea puterea de a face binele. Firea omenească era paralizată, era infirmă și nu mai putea discerne și săvîrși binele moral. Ce întuneric spiritual putea fi mai mare decît acela în care oamenii în loc să-L afle pe Creatorul lor, au ajuns să se închine atîtor zeități cîte patimi îi stăpîneau; să îndumnezeiască firea înconjurătoare și să trăiască într-o cumplită taină în fața stihiilor naturii? În locul Sinaiului cu credința și adorarea unui singur Dumnezeu și cu legea morală a apărut Olimpul plin de zeități și patimi.

Iată de ce „taina creștinătății", Întruparea Fiului lui Dumnezeu a adus lumina binefăcătoare care a risipit întunericul necunoștinței de Dumnezeu. Iată de ce în Troparul Crăciunului, Biserica ne cheamă să ne apropiem și să preamărim această lumină.

„Nașterea Ta, Hrisoae Dumnezeule, răsărit-a lumii *lumina cunoștinței,* că întru dînsa cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învățat, să se închine Ție, Soarelui Dreptății și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne, mărire Ție".

În acest tropar dumnezeiescul Prunc, născut într-o peșteră friguroasă și într-o iesle sărăcăcioasă, este numit „Soarele Dreptății" și „Răsăritul cel de sus".

Fiul lui Dumnezeu vine în lume ca un prunc, slab și plăpînd, luminat de raza unei stele ce s-a arătat pe bolta cerului, și încălzit de suflarea animalelor din staul. Dar El era „Soarele" și „Lumina lumii", era „Răsăritul" care a venit de la Dumnezeu ca să aducă „lumina cunoștinței de Dumnezeu", ca să aducă „lumina dreptății" — cît de multă lipsă era de această lumină în lume — și să răsară razele unei lumini care încălzește și luminează de aproape două mii de ani sufletele credincioșilor.

Căci, sufletele credincioase îl caută mereu pe Dumnezeu, caută mereu această lumină cerească. Această sete și căutare a lui Dumnezeu o exprimă atît de plastic Fericitul Augustin în Confesiunile lui. „Am întrebat pămîntul — zice el: Tu ești Dumnezeul meu? Și el mi-a răspuns: Nu sînt eu. Și tot așa mi-au răspuns și toate celelalte lucruri de pe pămînt. Întrebat-am marea și adîncurile cu toate viețuitoarele din ele și mi-au răspuns și ele tot așa: „nu sîntem noi Dumnezeul tău, caută mai sus... Am întrebat apoi cerul, soarele, luna și stelele și mi-au răspuns: nici noi nu sîntem Dumnezeul pe care îl cauți. M-am adresat apoi tuturor lucrurilor din jurul ființei mele: spuneți-mi și voi ceva despre Dumnezeul meu!... Și cu glas mare mi-au răspuns toate: Atîta știm că El este Cel care ne-a făcut pe noi... Și-atunci m-am îndreptat către mine însumi. Și cugetul lăuntric și tot ce e în mine mi-a răspuns: nu sîntem noi Dumnezeul pe care îl cauți. Știm că și pe noi tot El ne-a făcut".

Dealtfel, tot ceea ce caracterizează pe om și îl înalță mai presus decît toate lucrurile din univers este puterea de a cunoaște. Puterea de a cunoaște lumea dinafară de el, legile firii, de a le descoperi și folosi spre binele și fericirea lui. În aceasta stă temelia progresului și demnității lui în lume. El cunoaște și stăpînește ca un „împărat" firea, reușește să se cunoască, măcar în parte și pe sine. A fost o vreme cînd se considera ca suprem țel al vieții „cunoașterea de sine". „Cunoaște-te pe tine însuți", aceasta era o pîrghie pe care înțelepții vechi o ofereau oamenilor ca să le dea echilibrul și fericirea pe care o căutau.

Respectînd și binecuvîntînd acest dar și această putere dată omului, Fiul lui Dumnezeu venind în lume ne-a adus și darul și lumina cunoașterii lui Dumnezeu. Pe bună dreptate de la Nașterea Domnului credincioșii spun și cîntă: *„întru lumina Ta, noi am văzut lumina"* (Ps. 35, 9).

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

DECALOGUL

Porunca a noua

Porunca a noua este: „Să nu mărturisești strîmb împotriva aproapelui tău" (Ieșire 20, 16).

Împotriva aproapelui se poate păcătui nu numai prin necinstire, furt, desfrîu, ucidere, dar și prin minciună.

Minciuna este ocolirea voită a adevărului în vederea obținerii unor avantaje nedrepte. Ea se deosebește de greșală prin lipsa la aceasta din urmă a voinței de a greși și de a obține vreun folos în dauna semenului. Minciuna e cu voia, greșala e fără voie.

Multe și variate sînt formele sub care se practică minciuna. Vom însemna cîteva din ele. Astfel avem:

Tăinuirea adevărului în fața instanței unde ai fost chemat ca martor în vederea stabilirii adevărului într-o cauză. Dar în loc să prezinți faptele așa cum s-au petrecut le înfățișezi strîmb săvîrșind astfel minciuna.

Fățărnicia este și ea o formă a minciunii. Fățarnicul vrea să pară altfel de cum e. De exemplu, ar vrea să fie socotit drept om evlavios, în care scop frecventează slujbele, se roagă, ține sărbătorile și posturile, dar în realitate viața lui interioară n-are nimic comun cu cucernicia. Sau altul vrea să creeze impresia că e capabil să ocupe cutare post, rang, vrednicie, fără însă să aibă pregătirea corespunzătoare.

Mincinos e și lingușitorul care, dîndu-se pe lîngă cineva îi adresează laude cu nemiluita dar o face cu gîndul la foloasele pe care crede că le poate obține pe calea aceasta.

Dacă lingușitorul scornește fel și soiu de merite la adresa cuiva, calomniatorul inventează afirmații, gesturi, fapte urîte pe seama altuia cu gîndul de a-l înjosi, de a-i contesta vreun drept și de a o lua înaintea lui.

Să observăm că mincinos este și cel ce face promisiuni fără siguranța că le va putea împlini, sau chiar cu intenția de a nu le respecta.

Conștient că în viața lui e chemat să se ghideze după învățătura Scripturii, credinciosul e dator să-și reamintească precum că Sfînta Carte e categoric potrivnică minciunii.

Scriptura învață că Dumnezeu este adevărul în toată desăvîrșirea lui. Dumnezeu nu poate minți. Și nici nu-L poate minți nimeni. Cuvîntul, fapta, activitatea Lui răsfrîng ceea ce El voiește să descopere din adevărul Lui. El cheamă la existență întreaga zidire așa cum o are în planul Său. Ceea ce spune face și anume face așa cum spune. Ceea ce făgăduiește realizează, și realizează întocmai.

Ca chip al lui Dumnezeu credinciosul e chemat prin însuși acest fapt să-și zidească viața pe adevăr. Adevărul e o componentă esențială a ființei credinciosului. Folosirea minciunii marchează o decădere a lui din starea de chip al lui Dumnezeu și din misiunea de a se asemăna cu El. Minciuna ruinează în credincios tocmai ceea ce îi e mai specific: chipul și asemănarea cu Dumnezeu, împingîndu-l într-o sferă inferioară: aceea patronată de tatăl minciunii" (Ioan 8, 44).

Adevărul îl exprimă pe credincios în ființarea lui normală, minciuna — în existența lui contrafăcută, sărăcită, falsificată.

Ca falsificare a ființei normale, minciuna implică și falsificarea cuvîntului. Menirea cuvîntului e să exprime fără nici o deformare, gîndirea, simțirea, deciziile credinciosului. Încît, cel ce exprimă altceva decît gîndește, simte, voiește adică cel cel minte săvîrșește o gravă abatere de la rostul firesc al graiului.

Minciuna este o lovitură grea și pentru caracterul credinciosului. Caracter înseamnă linie precisă în comportament, atitudine consecventă, unitate cu tine însuți sub permanenta călăuzire a conștiinței și a legilor morale. Cine minte frînge această unitate disociind manifestările externe, de convingerile adînci. Minciuna deteriorează pînă la desființare caracterul și viața personală a credinciosului.

Mai mult. Minciuna alterează, slăbește, dezorganizează relațiile omenești prin faptul că desființează încrederea mutuală, care, se știe, constituie element de bază al coeziunii sociale.

Sînt, toate acestea, temeiuri care obligă pe credincioși la o perseverentă autosupraveghere a gîndurilor, cuvintelor, faptelor în sensul ca acestea să nu fie puse în slujba minciunii ci a adevărului curat. Să-și plece credincioșii urechea mai cu dinadinsul la ceea ce poruncește marele Apostol Pavel care scrie: „Nu vă mințiți unul pe altul fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui" (Col. 3, 9), ci „lepădînd minciuna, grăiți adevărul fiecare cu aproapele său, căci unul altuia sîntem mădulare". (Ef. 4, 25).

Pr. prof. *D. Belu*

Obeliscul şi mormîntul voievodal de la Turda

Traversînd zona industrială a oraşului Turda, unde coşurile înalte ale fabricilor marchează cerul cu dîre lungi fumurii — maiestoase stindarde ale avîntului spornic a muncii creatoare — şi cotind pe un drum lateral ce se ramifică spre răsărit (stînga) din şoseaua Aiudului, ne îndreptăm cu emoţie şi nostalgii apăsătoare spre mormîntul voievodului Mihai Viteazul. Panglica de asfalt taie de-a curmezişul cîmpul fertil de cca 3 km. In faţă ne apare o colină împădurită — se numea înainte „pădurea lui Mihai" pentru că lîngă ea a fost răpusă viaţa voievodului, azi un frumos parc silvic în jurul mormîntului.

El închide vederii ţinta dorită spre care ne îndreptăm dar cu osebire o cuprinde în îmbrăţişarea-i ocrotitoare şi devine străjer, făclie spre cer, cîntec în primăveri, foşnet de ram, leagăn de gînd, volburi în vînt, linişti şi flori pe mormîntul celui ce de veacuri îşi doarme somnul aici.

Aproape se află şi fîntîna numită „a plîngerilor" pentru că în undele ei limpezi, spune poporul, prieteni creştini şi români au spălat cu multe lacrimi capul expus batjocurii şi aruncat în ţărînă al domnitorului ucis. L-au înfăşurat în marame albe şi l-au dus ca pe o sfîntă relicvă pentru aşezare cu cinste în mănăstirea strămoşilor săi de la Dealu, în Ţara Românească.

Călugări şi preoţi i-au făcut prohod tăinuit şi poporul care l-a iubit atît de mult i-a păstrat o nescăzută credinţă. Şasesprezece ostaşi întovărăşiră în moarte pe domnul lor iar bătrînul ban Mihalcea a fost prins de asasinii voievodului — oamenii generalului austriac Basta — şi ucis în chinuri groaznice.

Nu atît pentru luptele, — care s-au dat în altă parte —, ci pentru tragismul celor petrecute aici, pentru marele sacrificiu şi strania asemănare, pe drept putem numi acest loc „Termopile al Românilor". Niciînd mormîntul nu i-a fost uitat deşi nu se puteau face manifestaţii. In anul 1905 făcînd o vizită acestor locuri marele istoric N. Iorga aminteşte de o mare cruce de piatră ridicată de un preot, tatăl avocatului Vasile Moldovan, la mar-

ginea drumului cel mare al mocanilor care amintea trecătorilor moartea voievodului petrecută în apropiere. (N. Iorga, Neamul românesc din Ardeal şi Ungaria, vol. II, p. 462). In cadrul amplelor serbări studenţeşti şi ale tinerimii române organizate la Putna la mormîntul voievodului Ştefan cel Mare (26/28 aug. 1871) figura unificatorului Mihai era de asemenea purtată în inimi. Însufleţiţi de idealul său spre care se îndreptau toate năzuinţele românilor, atît a celor din Transilvania cît şi a tuturor din celelalte provincii româneşti, se hotărăşte ca viitorul congres să se ţină la Turda pe cîmpia unde şi-a sfîrşit zilele Mihai Viteazul. In amintirea lui urma să se ridice şi o capelă. Realizarea frumoasei iniţiative n-a fost îngăduită de autorităţile maghiare. (V. Netea, Spre unitatea statală a poporului român, Bucureşti, 1979, p. 450).

In anul 1923 „Societatea Femeilor Române", ridică la căpătîiul mormîntului o impunătoare troiţă de stejar. Se număra între monumentele Turzii şi a ocrotit ani în şir mormîntul, bucurînd suflete, mîngîind priviri şi încălzind nălejdi.

Pe furiş cînd stăpînirea străină austro-ungară nu îngăduia, pe faţă cînd vremuri bune băteau şi pentru noi, în grupuri singuratece sau mari procesiuni religioase, bresle meşteşugăreşti, organizaţii de masă, culturale, juridice, urcînd pînă la nivel naţional i-au vizitat mormîntul aducînd prinosul lor de recunoştinţă marelui erou ce a înfăptuit prima unire politică a tuturor românilor împlinind visul de veacuri al acestui popor.

Cu tot cultul de care se bucura eroul, mormîntul nu era pe potriva nimbului strălucirii sale. Ţara însă nu-şi uită eroii. Cine vizitează azi mormîntul din cîmpia Turzii va rămîne impresionat, va cunoaşte recunoştinţa posterităţii adusă celui neuitat.

Înaintînd pe aleea dreaptă, largă, frumos întreţinută, la capătul ei se înalţă o mare platformă patrată tăiată în piatră de travertin, avînd o puternică înclinaţie de acces în faţă. In îmbrăţişarea ei pare a cuprinde pămîntul. Deasupra susţine noul mormînt, de marmoră albă de la căpătîiul căruia ţîşneşte-n văzduh monumentalul obelisc. E strigăt spre cer, lamură albă, semn de revoltă (Facere 4, 10), fulger viu, piatră de hotar, stîlp de casă. El vorbeşte, stă, înfruntă. Triunghiular clădit (17 m înălţime) îngustîndu-se spre vîrf, pare o sabie ori din ce parte priveşti — sabia sau paloşul lui spre cerul dreptăţii.

Simbolic la bază e susţinut de trei contraforturi, pe fiecare din ele fiind aplicată cîte o stemă din plăci de marmoră, a ţărilor române: a Munteniei, Transilvaniei şi Moldovei. Totul este unit printr-o mare rozetă (tot din marmoră) foarte fru-

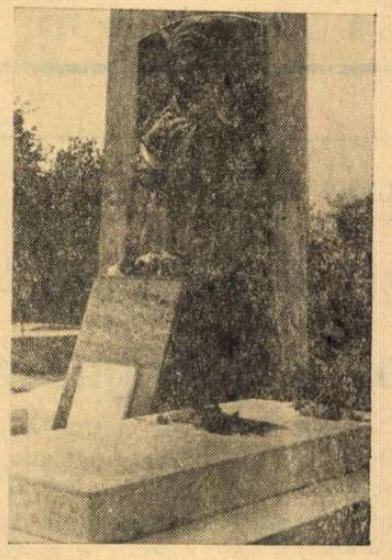

mos sculptată în motive tradiţionale româneşti. De asemenea frumoase ghirlande florale împodobesc mormîntul marelui domn însuşi aşezat la temelia unirii. Din partea frontală te priveşte dintr-un splendid bazorelief executat în bronz chipul voievodului. Pe placa superioară a mormîntului sînt înscrise principalele lupte purtate, stema celor trei ţări române unite şi inscripţia: *„Aici odihneşte Mihai Voievod 1593—1601 Domn al Ţării Româneşti, al Ardealului şi a toată ţara Moldovei"*.

Lucrarea este concepută şi executată de apreciaţii sculptori Marius Butunoiu, Bucureşti şi Rus Vasile-Batin Cluj-Napoca, în anul 1977.

Muncitori din întreprinderi turdene, elevi, funcţionari şi alţi cetăţeni şi-au adus cu dragoste aportul lor la lucrările de asamblare a monumentului. In entuziasmul tuturor celor ce au aşteptat cu ardoare această frumoasă realizare, obeliscul a fost dezvelit la data de 8 mai 1977 în cadrul unor frumoase festivităţi. Au luat parte înalte personalităţi judeţene, municipale, delegaţii a multor instituţii turdene şi din alte localităţi, un numeros public.

In cuvîntările rostite cu acest prilej s-a reliefat figura marelui domnitor român. (Vezi şi ziarul Făclia, 10 mai, 1977, p. 3). Coruri şi fanfare ale municipiului Turda au oferit un bogat program de cîntece patriotice. Pe patru plăci de metal simetric dispuse de o parte şi de alta a aleii, aproape de rotonda obeliscului, sînt gravate emoţionante cuvinte de apreciere şi caracterizare aduse marelui voievod Mihai de către distinse personalităţi istorice şi de stat: N. Ceauşescu — Preşedintele Republicii Socialiste România, N. Iorga, N. Bălcescu, Sigismund Rakoczi.

Permanent pe mormîntul lui se găsesc flori proaspete, aduse din partea celor ce neîntrerupt trec pe aici. De-a pururi pe mormîntul lui se vor afla florile neveştejite ale recunoştinţei noastre.

„Trecătorule, mergi şi spune Spartei (cetăţii, patriei) că noi ne-am jertfit aici, îndeplinind cu cinste legile ei!", cuvinte săpate pe alt monument reprezentînd un leu ce apără strîmtoarea (Grecia centrală, Termopile) unde regele spartan Leonida cu foarte puţinii dar bravii săi luptători căzură eroic apărînd cetatea, poporul, (în anul 480 î. e. n. încercuiţi tot datorită trădării) ne vorbesc şi-nouă aici, pentru noi cu fierbinte mesaj desprins din adînca rostire a mormîntului şi înalta zvîcnire albă a obeliscului.

Pr. *Ioan Pop*

Timotei Cipariu – scriitorul

(La 175 de ani de la naşterea sa)

Este o revelaţie a istoriei literare din ultimii ani. Un merit deosebit în „restituirea" scriitorului Cipariu îl are seria ce apare sub acest generic la editura Dacia, coordonată de prof. Mircea Zaciu. A fost mai întîi restituit.

A. *Memorialistul. „Primele amintiri din copilărie"* ale unui fiu al Ardealului" sugerează — mirabile dictu — asemănarea cu Ion Creangă. Sînt cele mai reuşite pagini literare ale lui Timotei Cipariu. Evocarea casei părinteşti, chipul mamei şi al tatălui, obiceiurile satului, credinţele şi superstiţiile rustice compun un univers ce va fi explorat artistic, mai tîrziu, şi de către marele humuleştean. Imaginile din copilăria sa, îmbrăcate în vraja duioasă a amintirilor respiră, ca şi la Creangă un aer de nostalgie. La Creangă e o nostalgie cutreierată de unde joviale, la Timotei Cipariu una gravă, solemnă. Povestirea unor întîmplări năstruşnice se încheia la Creangă, de obicei, cu proverbe şi zicători populare ce deveneau un fel de concluzie aforistică, avînd un înţeles pe deplin luminat în context. Cipariu apelează la sentinţe biblice sau citate din clasici greci şi latini, scrise în al 50-lea an al vieţii, cînd învăţatul blăjean era asaltat de senectute, memoriile cuprind şi asemenea exclamaţii amare, dar de înţeleaptă resemnare: „Aşa trece frumuseţea lumii şi toate sînt deşertăciuni", avînd vibraţia tînguitoare a unui stih din psaltire. Publicate fragmentar de către Al. Lupeanu-Melin, Ştefan Manciulea, Ioan Chindriş, paginile memorialistice ale lui Cipariu au fost adunate într-un volum reprezentativ şi însoţite de o inteligentă prefaţă de către Maria Protase în 1972.

B. *Poetul.* Este o surpriză chiar şi pentru cunoscătorii operei marelui învăţat ardelean, pentru că despre activitatea sa poetică s-au făcut doar menţiuni sporadice (N. Iorga, Gh. Bogdan-Duică, I. Raţiu, I. Breazu, Şt. Manciulea, Radu Brateş ş. a.), dar *o carte de versuri* rămase de la Cipariu s-a publicat abia în 1976. Risipite în broşuri rarisime, prin coloanele „Foii pentru minte, inimă şi literatură", semnate cu iniţiale sau nesemnate, o mare parte rămase în manuscrise, ele au fost publicate de N. Albu în cadrul „Restituirilor" editurii *Dacia*. Cîte s-au mai putut afla, pentru că moştenirea poetică cipariană a fost mai mare decît cuprinsul opusculului publicat în 1976, dar trebuie să mulţumim şi Editurii şi lui Nicolae Albu, autorul ediţiei pentru salvarea din anonimat sau de la pierderea sigură a acestor stihuri. Cipariu a dorit să fie poet încă din tinereţe, mai ales sub influenţa poeziilor şi baladelor populare ascultate de la mama sa. Filonul popular al poeziei sale este evident în majoritatea creaţiilor, dar mai ales în amplul poem *Pintea*, păstrat fragmentar, un viu tablou al unei epoci de suferinţă socială şi naţională, asemănător în multe privinţe cu poemul lui Ion Budai-Deleanu, *Trei viteji*. Poezia n-a fost pentru Cipariu doar un violon d'Ingres. Cipariu a fost un *poet autentic*, aşa cum demonstrează Sonetul-psalm, citat şi reprodus de I. Breazu şi Radu Brateş, comentat cu superlative aprecieri de I. Negoiţescu: „In sensul spiritualităţii grafiei, acest sonet pare meşteşugit plastic, avînd ceva din ornamentaţia în aur a iniţialelor pe manuscrisele de pergament".

C. *Epistolierul* a fost impus de vol. IV din corpusul epistolar *Bariţ şi contemporanii săi*, Editura Minerva, 1978, coordonat de Ştefan Pascu şi Iosif Pervain. Scrisorile lui Cipariu către Bariţ, 125 la număr, alcătuiesc o cronică socială a Blajului de la mijlocul veacului trecut, un virtual roman de epocă, lipsit doar de liantul epic al faptelor. Un roman pe care a năzuit mai tîrziu să-l scrie Pavel Dan (aşa cum atestă ciornele de lucru din *Pe urmele Şcolii ardelene*), căci notele corozive ale *Ultimului capitol* îşi au un antecedent tematic în epistolarul ciparian. Propunîndu-şi o relatare viguros obiectivă („Ci a mea maximă-i au să tac de tot, au să nu cruţ nimic. Giumătate a grăi adevărul, ar fi de prisos"), el smulge cu brutalitate Blajului acel val de aură poetică, obişnuit în atîtea evocări dulcege, Blajul de la mijlocul veacului trecut apărîndu-i ca un „iad şi Sodomă, unde numai fărădelegile, poftele de izbîndă pentru întipuitele strîmbătăţi, ura şi clevetele, cu minciuna împărăţesc! Au nu aceasta-i împărăţia dracului în miniatură sau modelă". Cipariu nu este însă un denigrator al Blajului, ci un cronicar căruia nu-i plac jumătăţile de măsură. De aceea în altă epistolă, meritele culturale şi naţionale ale Blajului sînt înşirate într-o pledoarie avîntată ce anunţă forţa persuasivă a oratorului: „Blajul are vinele sale... Dar are faptele sale, la care se poate uita înapoi cu fală...

D. *Oratorul*. La editura Dacia, în aceeaşi serie „Restituiri" este în curs de apariţie o culegere din *Cuvîntările* lui Timotei Cipariu în redacţia profesorului Ştefan Manciulea şi a subsemnatului. Cuvîntările lui Timotei Cipariu sînt ocazionale, rostite fiind de directorul de şcoală, de vicepreşedintele Astrei şi de membrul Dietei transilvane. Aşadar Cuvîntări şcolare, culturale şi politice, Elogiul şcolilor blăjene cu ocazia Centenarului lor (1854), necesitatea educaţiei şi instrucţiei fetelor într-o vreme cînd aceasta era „neglească" (neglijată, n. n.) mai mult decît se poate

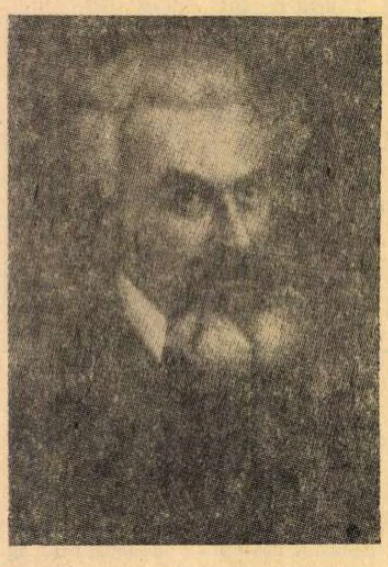

scuza nu numai la noi românii, elogiul studiilor clasice ca fundamente ale unei temeinice culturi, îndemnurile adresate tineretului de a contribui la propăşirea patriei sînt cîteva coordonate ale cuvîntărilor şcolare. „Un reazim al naţionalităţii române" aşa concepe Timotei Cipariu scopul *Astrei*, iar în discursul inaugural rosteşte unul din cele mai frumoase imnuri închinate limbii române: „tezaur născut cu noi de la ţîţele maicii noastre, dulce ca sărutările măicuţelor cînd ne aplecau la sînul lor, tezaur mai scump decît viaţa, tezaur, care de l-am fi pierdut, de l-am pierde, de vom suferi vreodată ca cineva cu puterea sau cu înşelăciunea au cu momele să ni-l răpească din mîinile noastre atunci mai bine, mai bine să ne înghită pămîntul de vii, să ne adunăm la părinţii noştri cu acea mîngăiere că nu am trădat cea mai scumpă ereditate, fără de care nu am fi demni de a ne mai numi fiii lor: *limba românească*". Apelul adresat naţionalităţilor din Transilvania pentru o armonioasă convieţuire, se învecineaza cu demonstraţia că „ura" între naţionalităţi a fost aprinsă de păturile conducătoare în scopul menţinerii dominaţiei de clasă. In altă cuvîntare, condamnarea monarhiei absolute, cu argumente iluministe, aminteşte de celebra diatribă a lui Slobozan din *Cîntul X* al *Ţiganiadei*. Gîndirea progresistă îi înlesneşte o înţelegere foarte actuală a noţiunii de patriotism, care în concepţia sa „cere desinteresare şi sacrificii pentru patria întreagă, chiar dacă aceasta stă din mai multe naţionalităţi, pentru binele tuturor, fără distincţiune de naţionalitate, de confesiune şi de alte cîteva diviziuni ce se pot afla într-însa".

Ion Buzaşi

Lumina cunoaşterii lui Dumnezeu

(Continuare din pag. 1)

Sfînta Scriptură vorbeşte adesori despre o lumină care vine „desus" şi despre o lumină care vine „de jos".

Dacă lumina cunoaşterii lumii şi a cunoaşterii de noi înşine vine „de jos", lumina cunoaşterii lui Dumnezeu vine „de sus", este descoperire dumnezeiască.

Iisus a venit „de sus". El ne-a arătat dragostea lui Dumnezeu Tatăl. El ne-a spus: „Eu şi Tatăl una sînt. Cel ce mă vede pe Mine, vede pe Tatăl, Cel ce M-a trimis pe Mine".

„Cel ce a primit mărturia Lui, Spune Sfîntul Ioan Botezătorul, a pecetluit că Dumnezeu este adevărat. Căci cel pe care l-a trimis Dumnezeu vorbeşte cuvintele lui Dumnezeu" (Ioan 3, 33—34). El ne-a învăţat să-L numim pe Dumnezeu „Tatăl nostru".

Dar „Cuvîntul s-a făcut trup şi s-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr" (Ioan 1, 14). Aşadar, Cel ce a venit de „sus", a venit „jos" la noi, pentru ca cele de „jos" cu cele „de sus" să se bucure, să se apropie şi să se unească, surpîndu-se zidul vrăjmăşiei dintre ele şi risipindu-se întunericul necunoştinţei de Dumnezeu.

Dintre multele icoane pe care le-am văzut cu Naşterea Domnului, una mi-a rămas în minte şi nu o pot uita. Prin ce se deosebea ea de celelalte? In timp ce în icoanele care înfăţişează Naşterea Domnului, staulul şi dumnezeiescul Prunc cu Maica Sfîntă primesc lumina de la razele stelei ce a strălucit pe bolta cerului în noaptea sfîntă, în icoana aceasta, staulul, Maica Domnului, păstorii şi magii şi pînă şi îngerii erau luminaţi de o lumină caldă, diafană ce pornea de pe faţa Pruncului dumnezeiesc. Pictorul credincios a voit să arate prin această depăşire a ordinei naturale, din care venea lumina în icoană, adevărul divin că Iisus este „lumina lumii", că El a adus în lume o lumină nouă, o lumină caldă şi binefăcătoare, lumina care uneşte pe cele de „sus" cu cele de „jos".

Este tocmai ce exprimă colindele noastre străbune cînd afirmă că „cerul cu pămîntul s-au unit", „îngerii cu oamenii s-au întîlnit" şi toţi îl preamăresc pe Dumnezeu.

Dar cunoaşterea, în întreita ei înfăţişare, de cunoaştere a lui Dumnezeu, a firii înconjurătoare şi a noastră înşine, nu este un scop în sine. Nu valorează cît cunoşti, ci cît bine faci, cît şi cum foloseşti cunoştinţele spre binele şi fericirea semenilor. Cunoaşterea este chemată să slujească vieţii. „Iar viaţa cea veşnică este aceasta: Să te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat şi pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis" (Ioan 17, 3).

De la Naşterea lui Hristos, păstorii s-au întors la turmele lor bucurîndu-se de vestea ce au aflat, magii s-au dus şi ei în ţările lor, luminaţi acum de lumina lui Hristos, iar noi toţi dăm slavă lui Dumnezeu că am văzut „lumina cea adevărată, am primit pe Duhul cel ceresc, am aflat credinţa cea adevărată, nedespărţitei Sfintei Treimi închinîndu-ne, că aceea ne-a mîntuit pe noi".

Poate fi un program mai frumos, o chemare mai înaltă, decît aceasta de a primi lumină şi de a sluji vieţii după chipul pe care ni l-a dat Hristos. Să meditîm îndelung la aceasta!

Un binefăcător al celor mulţi: Victor Tordăşianu (1860-1920)

S-au scurs 60 de ani de la moartea unui om al cărui nume era atît de cunoscut altădată, nu numai în oraşul şi judeţul Sibiu, dar şi în alte părţi ale Transilvaniei şi Banatului, atît în rîndurile intelectualilor, cît mai ales în lumea „celor de jos", a orfanilor, a văduvelor, a săracilor, a ţăranilor şi a meseriaşilor români. În condiţiile asupririi naţionale şi sociale a românilor din imperiul habsburgic, cînd atîţia cărturari şi-au slujit poporul prin scris sau prin cuvînt, pentru obţinerea egalităţii în drepturi a românilor cu celelalte naţiuni, Victor Tordăşianu a înţeles să-şi slujească neamul pe o altă cale, aceea a „slujirii aproapelui" prin faptă.

Născut la 6/18 martie 1860, la Ilia, pe valea Mureşului, în apropiere de oraşul Deva, în familia avocatului Amos Tordăşianu, — fost coleg la Cluj cu Avram Iancu şi „tribun" în cursul revoluţiei din 1848 — şi a soţiei sale Ecaterina, fiica preotului Gheorghe Lupşa a cunoscut de mic necazurile vieţii, căci la trei ani a rămas orfan de tată. Luptînd cu mari greutăţi materiale, a făcut liceul în Alba Iulia, după care s-a înscris la Institutul Teologic din Sibiu (1880—83). După terminarea studiilor teologice, a intrat în slujba Centrului Arhiepiscopesc Sibiu ca „oficial consistorial", în 1894 devenind „exactor", adică revizor contabil, funcţie pe care a deţinut-o pînă la moarte. Din 1888 (cu excepţia a două legislaturi) a fost ales, „deputat mirean" în Sinodul Arhidiecezei Sibiului (adunarea eparhială de azi), iar în două rînduri deputat în Congresul naţional bisericesc al Mitropoliei Ardealului.

Dar în afară de munca cinstită pe care a desăfuşrat-o în cadrul Bisericii, activitatea cea mai rodnică a lui V. Tordăşianu s-a desfăşurat în afara ei, deşi în colaborare cu mulţi slujitori ai Bisericii, prieteni ai săi devotaţi. Atenţia lui s-a îndreptat înainte de toate spre puţinii meseriaşi români din Sibiu.

Se ştie că în anul 1867, la îndemnurile lui Nicolae Cristea, — pe atunci profesor la Institutul teologic-pedagogic, mai tîrziu „asesor consistorial", unul din memorandiştii condamnaţi în 1894 — a luat fiinţă „Reuniunea sodalilor români din Sibiu" (sodali=calfe). În jurul acestei Reuniuni s-au strîns o serie de meseriaşi români, atît patroni (măeştri), cît şi calfe (sodali) şi ucenici (învăţăcei). Ea a constituit un exemplu şi pentru meseriaşii din alte oraşe ale Transilvaniei de a se organiza în astfel de Reuniuni.

Nicolae Cristea a fost „prezidentul" acestei reuniuni timp de 30 de ani, adică pînă la 5 septembrie 1897, cînd s-a retras de la conducere. În locul său, meseriaşii români din Sibiu au ales ca preşedinte pe „exactorul" Victor Tordăşianu, care fusese un timp secretarul Reuniunii. A condus-o cu vrednicie timp de 23 de ani, adică pînă la moartea sa, identificîndu-se întru totul cu aspiraţiile tinerei clase meşteşugăreşti din Sibiu. Pentru sporirea numărului meseriaşilor români, „aduna de pe sate băieţi români mai săraci şi umbla cu ei zile întregi, de la casă la casă, de la măiestru la măiestru, pînă îi aşeza pe toţi la diferite meserii, îngrijindu-se şi pe mai departe de ei ca un adevărat părinte", după cum scria *Foaia Poporului* din Sibiu, la moartea sa. Pentru a crea cît mai urgent şi cît mai multe izvoare de venit, cu ajutorul cărora să poată consolida Reuniunea sub raport material, dar mai ales pentru a veni în sprijinul tinerilor ucenici, V. Tordăşianu a lucrat neobosit pentru crearea de fonduri şi legate pe seama Reuniunii, încît la moartea sa dispunea de peste 25 de fonduri şi 60 de legate, cu cele mai variate sco-

puri. Dintre acestea, a acordat o mare atenţie aşa numitului „Fond de 20 de bani" pentru cumpărarea unei case, cu eventuală hală de vînzare pe seama meseriaşilor români, creat în 1900. Cu sumele colectate de la diferiţi prieteni şi cunoscuţi şi cu un credit acordat de Consiliul Arhiepiscopesc, Reuniunea a putut cumpăra o casă cu etaj, cu mai multe apartamente, în strada numită azi A. D. Xenopol (nr. 17). Un alt fond care l-a preocupat mereu a fost cel creat în noiembrie 1897, sub numele de „Fondul pentru ajutorarea văduvelor şi orfanilor meseriaşilor români". Din 1900 a iniţiat obiceiul împărţirii de daruri în preajma sărbătorilor Crăciunului, fie ucenicilor de la meserii, fie altor copii săraci din Sibiu şi împrejurimi. În acest scop, făcea anual apeluri publice în *„Telegraful Român"* (sub titlul: „Înduraţi-vă spre săracii noştri"), în care solicita sprijinul tuturor pentru cei în lipsuri, cerceta el însuşi casele oamenilor de bine pentru a colecta bani, articole de îmbrăcăminte şi alte daruri. Împărţirea darurilor (costume de haine, paltoane, ghete, etc., la cîte 150—200 de copii) se făcea în cadrul unei serbări date de Corul Reuniunii, cu concursul unor studenţi teologi.

Pentru ridicarea profesională a meseriaşilor români, pentru a-i face cunoscuţi în viaţa economică a Sibiului, Victor Tordăşianu a iniţiat, în 1892, prima expoziţie industrială românească la Sibiu, cu produse ale membrilor Reuniunii. În octombrie 1902, în colaborare cu „Reuniunea română de agricultură din judeţul Sibiu" (întemeiată în 1888), al cărei preşedinte era Dimitrie Comşa, profesor la Institutul teologic-pedagogic, unul din memorandişti, s-a deschis a doua expoziţie. Aceasta a prezentat atît produse meşteşugăreşti, cît şi obiecte de artă populară („industrie casnică") cu trei camere ţărăneşti, dotate cu tot mobilierul şi decorul lor, din Răşinari, Avrig şi Sălişte, cu 12 păpuşi îmbrăcate în costume din localităţi din întreagă Transilvania. Principalul organizator al expoziţiei a fost V. Tordăşianu.

Un obiectiv major urmărit de V. Tordăşianu în cadrul Reuniunii a fost culturalizarea meseriaşilor români. În acest scop, în martie 1898 a iniţiat aşa zisele serate literare-muzicale, care aveau loc în ultima zi de joi a lunii, cu diferite dizertaţii ţinute fie de profesori de la Institutul teologic-pedagogic, fie de alţi intelectuali, uneori chiar de meseriaşi, lecturi din operele clasicilor români şi recitări de poezii, interpretări de piese muzicale (de meseriaşi, soţiile sau fiicele lor, şi studenţi teologi). Pînă în 1920 s-au ţinut aproape 200 de asemenea serate, care, desigur au contribuit la o mai bună cunoaştere a limbii române, a marilor creaţii literare româneşti de unitate naţională românească. Reuniunea avea un cor, cu dirijor permanent şi o trupă de teatru în care jucau meseriaşi sau fiicele şi soţiile lor, precum şi o bibliotecă.

Reuniunea a întreţinut strînse legături cu alte reuniuni meşteşugăreşti din Transilvania şi Banat, dar şi cu unele asociaţii profesionale ale meseriaşilor saşi din Sibiu. În 1918, V. Tordăşianu a fost delegat de Reuniune la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia.

Atenţia lui V. Tordăşianu s-a îndreptat însă şi către ţăranii români. În calitate de secretar al Reuniunii române de agricultură (preşedinte fiind pînă în 1905 profesorul D. Comşa, iar de atunci Pantaleon Lucuţa, căpitan pensionar şi casier al Arhiepiscopiei), a organizat expoziţii de vite cornute, de oi, de fructe şi legume, serbări ale pomilor (cu plantări de pomi de către elevi) în diferite localităţi ale judeţului Sibiu, toate însoţite de conferinţe cu caracter economic-agricol, ţinute de specialişti. Premiile acordate urmăreau să stimuleze pe ţărani în creşterea unor vite de soi şi în mai buna lor îngrijire. La propunerea şi cu sprijinul său, au luat fiinţă 24 de „însoţiri de credit sătesti", în satele judeţului.

Acestea sînt numai cîteva aspecte din munca neobosită şi dezinteresată pe care a desfăşurat-o Victor Tordăşianu în întreaga sa viaţă pentru binele şi propăşirea meseriaşilor şi ţăranilor români. Moartea sa prematură (1/14 februarie 1920) a întristat mai ales pe „numeroşii meseriaşi români din Sibiu, al căror „păstor bun" — în adevăratul înţeles evanghelic — a fost timp de 23 ani încoace şi cu deosebire sutele de copilaşi români de pe sate veniţi în Sibiu la învăţătura meseriilor, ucenici români care au pierdut pe părintele lor bun", cum scria atunci *„Telegraful Român"*.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Fericirea a cincea

„Fericiţi cei milostivi . . ."

(Matei 5, 7)

Aflînd noi că Domnul Hristos îi fericeşte pe cei milostivi, ne îndreptăm gîndul, în chip firesc, spre milostenie, spre milostivire, spre bunăvoinţă, spre într-ajutorare, spre diferitele fapte bune, care statornicindu-se în sufletul nostru, ne dau acea însuşire care ne face vrednici de numele de „milostivi". Aceasta cu atît mai mult, cu cît ştim că Domnul Hristos nu i-a fericit, simplu, pe cei ce fac milostenie, ci i-a fericit pe „cei milostivi". Sigur că faptele de milostenie îl duc pe ostenitor la însuşirea şi la numele de „milostiv". Dar, după Sfîntul Ioan Damaschin, „Nu e milostiv cel ce s-a îndeletnicit puţin cu milostenia", ci acela care în chip statornic, fără vreo greutate, face fapte de milostenie. Cel milostiv are „inimă milostivă". Unul ca acela „miluieşte pe toţi şi nu face deosebire între unul şi altul".

După învăţătura iubitorilor de Dumnezeu, cu cît cineva este mai curat cu inima, cu atît este mai milostiv, iar milostivirea lui se arată către „întreaga fire zidită". După cuvîntul sfîntului Isaac Sirul, „inima milostivă este o inimă care arde pentru întreaga zidire, pentru oameni, pentru păsări, pentru dobitoace şi pentru orice făptură". Cel milostiv, „cînd îşi aduce aminte de făpturi sau cînd le vede, lacrimi izvorăsc din ochii lui. Din mila cea multă şi mare, care-i stăpîneşte inima, şi din suferinţa cea înaltă, inima celui milostiv se mîhneşte şi nu poate răbda să audă sau să vadă că vreo făptură este păgubită sau mîhnită. Şi din pricina aceasta el înalţă rugăciune cu lacrimi şi pentru dobitoace şi pentru cei ce-l necăjesc în tot ceasul; asemenea şi pentru făpturile cele tîrîtoare se roagă el, din marea şi nemăsurata milă a lui, care curge din inima sa, după aşemănarea lui Dumnezeu. El se roagă ca toată firea să fie păzită şi iertată". Cei ce au o astfel de inimă şi o astfel de aşezare, sînt cu adevărat „milostivi" şi ei vor fi miluiţi de către Dumnezeu. Pe astfel de oameni îi fericeşte Domnul Hristos, ca pe unii care vor afla milă la Dumnezeu.

Temeiul milostivirii este mila şi iubirea. Cel ce are milă de cei în suferinţă, se aseamănă cu Domnul Hristos, care văzînd mulţimea de oameni flămînzi, a zis către ucenicii Săi: „Milă îmi este de această mulţime" (Matei 15, 32) şi Care a răspuns cu bunăvoinţă celor ce au cerut milă de la El (Marcu 9, 22 u.; 10, 47 u.). Pe fariseii nemulţumiţi, că El era binevoitor cu vameşii şi cu păcătoşii, Domnul i-a îndrumat zicînd: „Duceţi-vă şi învăţaţi ce înseamnă „milă voiesc, iar nu jertfă" (de animale) (Matei 9, 13). Vorbind despre Samarineanul Milostiv (Luca 10, 30—37), Mîntuitorul spune că acelui samarinean „i s-a făcut milă" (Luca 10, 33) de cel ce avea trebuinţă de ajutor, şi ne dă să înţelegem că tot ajutorul pe care i l-a dat aceluia îşi avea pricina în faptul că „i s-a făcut milă", în faptul că „a avut milă de dînsul" (Luca) 10, 37). De aceea a rînduit Domnul ca toţi să facă la fel cu Samarineanul Milostiv. Mai mult, Fiul lui Dumnezeu rînduieşte pentru următorii Săi să aibă ca pildă de urmat, în milostivire, pe însuşi Tatăl cel ceresc, de vreme ce zice: „Fiţi milostivi, precum şi Tatăl vostru este milostiv" (Luca 6, 3). Despre milostivirea Tatălui din ceruri, sfînta Biserică zice, în rugăciune: „Precum este mărirea Ta, aşa este şi mila Ta", ceea ce înseamnă că milostivirea lui Dumnezeu este nemăsurată.

În faţa milostivirii, — ca de altfel în faţa oricărei virtuţi, — fiecare dintre noi stăm cu aşezarea, cu agoniseala pe care am dobîndit-o pînă în clipa de faţă. Pentru mulţi dintre noi „inima milostivă", de care vorbeşte sfîntul Isaac Sirul, inima compătimitoare, este doar o dorinţă, iar numele de milostiv nu ni se potriveşte şi fericirea celor milostivi nu este a noastră. Se pune întrebarea: ce putem face ca să fim „milostivi", ca să „avem inimă milostivă", şi ca, milostivi fiind, „să fim miluiţi"? Răspunsul pe care ni-l dă la această întrebare sfîntul Marcu Ascetul este următorul: „Fă binele de care îţi aduci aminte". Altfel spus: fă binele de care eşti în stare în clipa de faţă. Fă milostenia pe care o poţi face acum. Nu aştepta o altă vreme, pe care ai socoti-o mai potrivită pentru a face vreo faptă de milostenie, ci fă în clipa de faţă milostenia pe care o cere această clipă. Mai bine puţin acum, decît mult într-un viitor de care nu sîntem siguri.

Milostivirea cea una, poate avea multe înfăţişări, multe chipuri de manifestare. Ea se poate împlini în multe feluri. Sfînta Biserică, în dorinţa de a veni în ajutorul credincioşilor, ca împlinitori ai milosteniei, a formulat un fel de îndreptar de milostenie, în faptele milostivirii trupeşti şi sufleteşti. Iată acest îndreptar:

Faptele milosteniei trupeşti

1. A sătura pe cel flămînd; 2. a da de băut celui însetat; 3. a îmbrăca pe cel gol; 4. a primi în casă pe cel străin; 5. a cerceta pe cel bolnav; 6. a cerceta pe cel din temniţă; 7. a îngropa pe cel mort.

— Cu privire la aceste fapte vom fi cercetaţi la Judecata de apoi, după însuşi cuvîntul Domnului, care primeşte aceste fapte, făcute pentru oameni, ca pe unele ce sînt făcute pentru El însuşi (Matei 25, 34—40)

Faptele milosteniei sufleteşti

1. a îndrepta pe cel ce greşeşte; 2. a învăţa pe cel neştiutor; 3. a da sfat bun celui ce stă la îndoială; 4. a ne ruga pentru aproapele; 5. a mîngîia pe cei întristaţi; 6 a suferi cu răbdare asuprirea şi a întări pe alţii la răbdare, cînd sînt asupriţi; 7. a ierta pe cei ce ne-au greşit.

Cea mai la îndemînă arătare a milosteniei noastre este bunăvoinţa faţă de cei cu care venim în legătură. Un zîmbet binevoitor, o privire prietenească, un cuvînt de încurajare, un salut pornit din inimă ne deschide calea către sufletul semenului nostru, face o legătură între noi şi „cei pe care ni i-a dat Dumnezeu", ca să ne fie ajutor spre dorita fericire.

Noi, în cea mai scurtă rugăciune care o facem, cerem „mila lui Dumnezeu", ne adresăm lui Dumnezeu celui milostiv, căci zicem: „Doamne miluieşte-ne". Cînd spunem „Doamne miluieşte-ne", noi cerem mila atotcuprinzătoare a lui Dumnezeu, cerem să fim miluiţi. Uităm însă adeseori că vor fi miluiţi numai cei milostivi. Să ne gîndim mereu la cuvintele Domnului: „Fericiţi cei milostivi, că aceia vor fi miluiţi" şi să căutăm să ne facem vrednici, prin milostivire, de mila făgăduită celor milostivi, care, ca unii ce vor fi miluiţi, tocmai de aceea sînt fericiţi.

Ierodiaconul *Teofil*

România în sprijinul Bisericii ardelene la 1867

Legăturilor românilor ardeleni cu cei de dincolo de munţi, manifestate pe multiple planuri în epoca modernă, prin diferitele societăţi culturale, reviste, personalităţi politice, culturale, s-a adăugat adeseori contribuţia meritorie a Bisericii Ortodoxe Române, manifestată prin schimbul de ierarhi, preoţi, cărţi de cult, legături spirituale, ajutoare financiare.

Personalităţi bisericeşti şi laice, marcînd puternic perioada în care şi-au desfăşurat activitatea, au lăsat pentru urmaşi neşterse mărturii despre unitatea neamului oglindită în legăturii frăţeşti. Polarizînd în jurul lui oameni şi fapte remarcabile, unul din aceştia, mitropolitul Andrei Şaguna a înscris o perioadă de aur în istoria Bisericii ardelene, activitate salutară binecunoscută şi în România. Deasupra luptei pentru realizarea mitropoliei românilor ortodocşi din monarhia austro-ungară şi a altor biruinţe ale mişcării naţionale, se interpune ca rezultantă a politicii europene de eşec, încheierea pactului dualist de la 1867.

În condiţiile unei campanii de deznaţionalizare, întărirea legăturilor românilor din monarhie cu cei din Principate se impunea cu necesitate. Manifestate pe multiple planuri, legăturile acestea nu fac, acum, obiectul intervenţiei noastre, mulţumindu-ne să reţinem, în cele ce urmează, un singur aspect, oferit de un document, necunoscut, din anul 1867 şi adresat de guvernul României către conducătorul românilor ortodocşi ilor etaoisnrd luetaoihcmf ortodocşi din monarhia austro-ungară, mitropolitul Andrei Şaguna. Poartă semnătura binecunoscutului patriot V. A. Urechia.

Dorind să-şi vadă neamul prosperînd, V. A. Urechia se angajează ca un adevărat tribun al românilor transilvăneni manifestîndu-se pe tărîm cultural prin sprijinul acordat unor instituţii şi personalităţi, ca şi pe tărîm politic, prin angajarea sa în acţiunile revendicative ale românilor din monarhia austro-ungară. De aceea legăturile sale cu personalităţi ardelene şi bănăţene cunosc o ascendenţă continuă mai ales după întemeierea „Societăţii literare române" ce va deveni Academia Română. Prietenii şi legături strînse va purta cu Timotei Cipariu, George Barţiu, Iosif Vulcan, Ioan M. Moldovan, Alexandru Roman, alături de care putem menţiona şi preoţii memorandişti Gherasim Domide, Vasile Lucaciu, apoi apreciatul preot bibliofil din Banat, Emilian Micu şi atîţia alţii.

Acest patriot este şi semnatarul documentului pe care îl prezentăm, din anul 1867, an în care V. A. Urechia era vicepreşedinte al Societăţii „Transilvania", alături de conducătorul ei, Alexandru Papiu Ilarian.

Întru aderarea şi completarea acţiunilor sale pe plan cultural pentru românii din Transilvania, în lumina noului document se atestă şi sprijinul acordat Bisericii ardelene prin acţiunea concretă din 19 iulie 1867, sprijin ce angaja implicit România (Arhiva Mitropoliei Banatului, fond N. Popea).

Documentul cu data de mai sus este adresat de guvernul României, prin ministerul instrucţiunii publice şi al cultelor, pentru care semnează V. A. Urechia, mitropolitului românilor ortodocşi din Transilvania şi părţile ungurene, Andrei Şaguna. Documentul exprimă limpede dorinţa guvernului României de „a veni în ajutorul bisericelor din provinciile Române". Acţiunea concretă la care se referă este de a contribui „cu dotaţiune de odăjdii, cărţi, vase sînte şi altele", pentru bisericile româneşti din Transilvania, Banat şi celelalte provincii. Acelaşi ajutor deci, venit de atîtea ori „de peste munţi", pentru cei de sub vremelnice stăpîniri străine, ajutor neîntrerupt de-a lungul veacurilor şi amplificat în secolul al XIX-lea, stă mărturie sigură şi neîndoielnică pentru unitatea neamului românesc.

Hotărîrea României de a sprijini Biserica Ortodoxă din Transilvania şi părţile ungurene, prin semnatarul documentului, V. A. Urechia, nu era o acţiune efemer-ocazională ci una de durată, documentul aducînd precizarea foarte importantă că guvernul „a prevăzut prin bugetul anului curent

Preot *Gheorghe Naghi*

(Continuare în pag. a 4-a)

Sfinţirea bisericii-cu-„Lună" din Oradea

Ca urmare a unor stăruinţe repetate, la 9 noiembrie 1784, românii ortodocşi din Oradea îşi vedeau înfăptuit un vis pe care-l purtau de mult timp în sufletele lor: punerea pietrei de temelie a bisericii ortodoxe din centrul oraşului.

Marile frămîntări ale acelui an care au culminat cu răscoala iobagilor conduşi de Horia, Cloşca şi Crişan — una din cele mai de seamă ridicări la luptă a ţăranilor din Transilvania pentru libertate naţională şi dreptate socială — l-au determinat pe împăratul Iosif al II-lea să dea dreptul românilor ortodocşi de a-şi zidi biserică.

Cu toate greutăţile şi împotrivirile dinafară sau dinăuntru, credincioşii ortodocşi români, avînd în frunte pe ctitorii Mihai Kristoff şi Mihai Püspök (ambii de origine macedo-română) au dat dovadă de tărie şi spirit de sacrificiu şi în anul 1790 au terminat de zidit acest măreţ Sion, mărturie peste veacuri a dragostei de pămîntul şi credinţa strămoşească la graniţa de nord-vest a ţării.

Biserica a fost aşezată pe locul donat de unul din credincioşi.

În anul 1790 se termină măreţul turn de 55 m care se vede din depărtări şi este un semn al prezenţei româneşti în cetate, iar în 1792 sînt aşezate cele trei clopote tot din dărnicia credincioşilor. Ele chemau stăruitor la rugăciune pe cei care mult timp au mers prin ploi şi zăpadă pentru trebuinţele sufleteşti pînă la biserica din Velenţa (azi un cartier al oraşului Oradea), locul de reşedinţă a vechii episcopii a românilor ortodocşi din părţile Bihorului.

Biserica-cu-„Lună" prezintă unele caracteristici de unicat în ţara noastră.

În 1793 s-a instalat în turn un glob ce reprezintă luna, vopsit pe jumătate galben şi pe jumătate negru şi care învîrtindu-se în jurul unei axe care stă în directă legătură cu mecanismul orologiului, instalat concomitent cu globul, indică fazele Lunei de pe cer.

De aici vine denumirea de Biserica-cu-„Lună".

O a doua caracteristică este: atunci cînd s-a pictat, în 1816, biserica, credincioşii n-au uitat de cei ce prin jertfa lor au determinat pe împărat să le dea aprobarea de a-şi zidi biserică. Astfel chipul lui Horia, căpetenia răscoalei din 1784, a fost eternizat la cheia de boltă a arcadei de deasupra iconostasului, într-un medalion încadrat cu frunze de lauri aurii, ca recunoştinţă a poporului român din aceste părţi faţă de acest luptător pentru drepturile naţionale şi sociale ale neamului său.

Lucrările fiind terminate şi biserica fiind înzestrată cu toate cele necesare şi, după cum întotdeauna românul a ştiut să mulţumească lui Dumnezeu pentru ajutorul primit, la 11 iunie 1832, episcopul de Vîrşeţ, cel care a fost 24 de ani protoiereu şi vicar consistorial în Oradea şi a participat personal la multe acţiuni pentru terminarea bisericii, Maxim Manuilovici, după numele lui adevărat Manuilă, născut la Arad din părinţi români, a venit şi a îndeplinit actul sfinţirii.

Datorită dintelui vremii şi intemperiilor, biserica a suferit avarii în exterior şi în interior, de aceea s-a simţit nevoia unor lucrări de restaurare. Cele mai importante s-au făcut în 1909, iar apoi sub primul episcop al reînfiinţatei Episcopii a Oradiei, Roman Ciorogariu, în 1929 şi 1934, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la punerea pietrei de temelie.

Trebuie menţionat că în cripta din naos odihnesc rămăşiţele pămînteşti ale primilor ctitori Mihai Kristoff şi Mihai Püspök, cei care au bătut drumul la Viena în repetate rînduri cu demersuri la împărat pentru a primi aprobare de a zidi biserică şi ale episcopului Roman Ciorogariu, în care sens pe peretele de nord s-a aşezat o placă comemorativă.

La 10 ianuarie 1970 fiind instalat la cîrma Episcopiei Oradea, Prea Sfinţitul Episcop Dr. Vasile Coman, între primele preocupări a fost restaurarea Bisericii-cu-„Lună", care avea nevoie de mari reparaţii exterioare şi interioare, spre a-i da înfăţişarea necesară unei catedrale episcopale.

În anul 1974 se fac reparaţii externe la tencuieli, acoperiş şi turn.

În 1976/77 se introduce încălzirea centrală.

Pictura era foarte degradată şi a fost nevoie de părerea specialiştilor, care, printr-o delegaţie de la Direcţia Patrimoniului Cultural Naţional, constată că nu mai poate fi refăcută şi s-au luat măsuri pentru executarea unei noi picturi.

În anul 1977 s-a angajat pictorul Eremia Profeta care a îmbrăcat biserica cu o haină nouă plină de măreţie, ce încîntă ochiul şi predispune la rugăciune.

În 1979 pardoseala a fost făcută din marmură albă şi în formă de covor şi tot în acelaşi an s-au reparat şi vopsit stranele şi scaunele din cor.

Biserica fiind monument istoric, pentru a se împiedica degradarea picturii, la intrare s-a amenajat un loc special pentru arderea lumînărilor.

Aflîndu-se în pragul împlinirii a 200 de ani, „Sionul" românilor ortodocşi din Oradea este într-o înfăţişare nouă, corespunzătoare vremurilor pe care le trăieşte poporul nostru, de înnoire, libertate şi progres.

În ziua de 1 ianuarie 1980, de Anul nou, Prea Sfinţia Sa Dr. Vasile Coman, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, în asistenţa multor credincioşi şi în cîntecele de laudă ale corului Catedralei, a binecuvîntat Biserica-cu-„Lună" în urma lucrărilor făcute, aducînd mulţumire lui Dumnezeu pentru toate binefacerile Sale şi celor ce s-au ostenit şi au jertfit.

Prot. *Augustin Lucian*

„Ca toţi să fie una"

(pe marginea unei cărţi)

Fiindcă scrisul ecumenist e bogat, iar locurile în care s-au întîlnit creştinii în acest scop înalt, sînt de asemenea multe, ne aflăm uneori în situaţia paradoxală a celui care din cauza mulţimii arborilor, nu mai vede pădurea. Tot astfel şi noi după ce am citit de atîtea momente din mişcarea ecumenică, ne întrebăm pe bună dreptate de stadiul actual al acestei sfinte aspiraţii creştine? Oare n-a venit timpul să încheiem un bilanţ asupra succeselor, ca şi a eşecurilor acestei mişcări?

Prilejul pentru aceste reflecţii ni l-a dat cartea Prea Sfinţitului Dr. Antonie Plămădeală, întitulată: „Ca toţi să fie una". Această lucrare a unui prestigios activist în mişcarea ecumenică, atît pe plan local, cît şi mondial, a venit tocmai la timp în actuala etapă a acestei mişcări spre a servi ca un fel de „manual de orientare ecumenică", cum o defineşte însuşi autorul. Volumul de 596 pagini, cuprinde studii, articole şi conferinţe cu tematică ecumenică şi de teologie sistematică, precum şi o sinteză critică bibliografică adusă pînă la zi şi atît de bine venită pentru cei care voiesc să adîncească problemele.

Idealul ecumenic, „ca toţi să fie una", pentru care s-a rugat Mîntuitorul în rugăciunea Sa arhierească, nu mai este privit azi ca o „utopie", ca un „pium desiderium", ci ca o impresionantă acţiune, în care s-a angajat Consiliul Ecumenic al Bisericilor, şi într-un fel, întreaga creştinătate.

Dacă aruncăm o privire în noi şi în jurul nostru, nu putem să nu exclamăm cu acel rege Lothar I, de pe vremuri: „Tempora mutantur, et nos mutamur cum illis!" În adevăr, „vremurile se schimbă, şi noi o dată cu ele!" Bisericile creştine au realizat pînă în prezent mai uşor creştinismul practic sau, cum se spune, pe „orizontală", căci au înţeles să lupte pentru pace, pentru mai multă dreptate socială şi împotriva discriminărilor de rasă, pe cînd refacerea unităţii creştine pe „verticală", pe baza mărturisirii aceleiaşi credinţe, acest fel de ecumenism mai trenează încă. Şi totuşi şi sub acest raport, s-au făcut unele progrese.

Biserica Ortodoxă Română a adus o contribuţie însemnată la mişcarea ecumenică. Atitudinea îngăduitoare şi înţelegătoare a creştinului ortodox român faţă de credinţa altuia, lăsînd pe fiecare în „legea lui", a făcut ca poporul nostru să fie şi în trecut considerat ca poporul cel mai tolerant din Europa. Acest fapt a făcut pe marele nostru învăţat B. P. Haşdeu să scrie că: „O naţiune ca a noastră, să fi fost aşezată pe malurile Senei n-ar fi alungat pe hughenoţi, în Spania n-ar fi măcelărit pe Mauri, în Anglia n-ar fi produs pe puritani, în Germania n-ar fi dat naştere anabaptiştilor".

Biserica noastră se roagă mereu pentru „unirea tuturor" şi îşi aduce aminte de toţi creştinii din lume, cînd pomeneşte la Sf. Liturghie „pe tot neamul nostru cel creştinesc". Toate acestea explică ecumenismul din Patria noastră, cu un caracter popular, încît serveşte de model şi pentru alţii.

Lucrarea P. S. Antonie e un dar preţios făcut nu numai clerului român, ci deserveţilor tuturor cultelor din Republica Socialistă România. Ea este pentru toţi o carte de referinţă, un ghid bogat în informaţii, cu orientări clare şi scrisă într-un stil elevat. „Ca toţi să fie una" face cinste Teologiei ortodoxe române, căci e şi bine „plămădită".

Prot. *A. Radu*

Documentul istoric: Drepturi şi datorii

De cîte ori stau faţă în faţă cu un document istoric, devin în mod firesc participant la frămîntările vieţii, în care acesta îmi dezvăluie încărcătura înţelesurilor de faptă, mişcare sau acţiune. Atunci, proba materială a epocii provoacă un salt de cuget pe treapta de conştientizare, lucru ce-mi permite să formulez judecăţi de valoare, legate de tainele unui trecut încărcat de glorie şi să cuprind structurile complexe ale aspiraţiilor colective, cărora patria le oferă cea mai fierbinte matcă.

Din Arhiva Secretă a Vaticanului, Archivum Areis, cu nr. 2423, un pergament din cancelaria orgoliosului rege Ioan Sobieţchi comunica papei Clement al VII-lea că regatul său este vecin cu valahii. Un altul, sub pecetea grea de ceară roşie a lui Ştefan cel Mare, întărea cu fiecare cuvînt dania unuia dintre curteni (Biblioteca Naţională — Paris, Collection des Manuscrits Roumains, 6).

Alteori, fără oficiul profesionist al conservatorului de muzeu sau de arhivă, modestia colecţionarului se afirmă cu o pasiune demnă de invidiat, cu mîndria că îţi poate oferi piese dintr-un fond personal. Şi, nu de puţine ori, în cercetarea istorică ne întîlnim cu astfel de oameni.

În schimb, arhivele zilelor noastre se orînduiesc după normele moderne ale băncilor de informaţii. Pentru istoria unei naţiuni, întregirea unui tezaur devine însă o datorie colectivă. Arhivistul la început diac ce purta grija hrisoavelor şi cronicilor de mănăstire, a devenit tehnicianul de înaltă calificare de azi. Dar numitorul comun, îl reprezintă pasiunea, egală cu sfinţenia pentru valorile naţionale şi, de multe ori, am întîlnit preoţi prin parohiile îndepărtate de oraşe, culegînd mierea pentru fagurele patrimoniului nostru cultural şi arhivistic, după exemplele atîtor demni înaintaşi: Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ioasafat Snagoveanu, Timotei Cipariu, Andrei Şaguna. Gîndind la aceştia şi la mulţi alţii, m-am oprit la ideea dreptului şi datoriei pe care o au şi românii din afara graniţelor ţării, faţă de documentul istoric, pentru care preoţii lor, ar putea aduce un real folos. Ar fi şi acesta un fapt în plus cu care s-ar putea mîndri urmaşii noştri.

Ion Dimitriu-Snagov

Preot Gheorghe Maior

Consilier patriarhal

10 ANI DE LA MOARTEA SA

Se împlinesc zece ani de cînd preotul profesor, director de seminar şi consilier patriarhal Gheorghe Maior a trecut la cele veşnice.

Vlăstar al străvechiului Braşov a purtat o viaţă întreagă conştiinţa valorii acelui oraş încărcat de istorie românească.

Coborîtor dintr-o familie dăruită cultului muncii a avut un suflet mare şi o ţinută plină de demnitate.

Activitatea şi-a început-o ca preot de sat, la Vingard, judeţul Sibiu. Pentru părintele Maior satul românesc a fost o carte deschisă, care comentează atîtea valori ce trebuiau menţinute şi ocrotite pentru că ele erau chemate să deschidă porţile vieţii noastre spre un viitor de aur.

Apreciindu-i activitatea, mitropolitul Nicolae Bălan îl cheamă la Sibiu, unde părintele Maior avea să devină un fel de primat între sfetnicii săi de la Centrul mitropolitan. Devine profesor la Şcoala Normală (pedagogică), profesor la Seminarul Teologic şi director, apoi, conducătorul Tipografiei arhidiecezane, inspector al învăţămîntului religios, membru în Consistoriul spiritual, secretar al Asociaţiei Clerului, ş. a.

S-a încadrat voluntar, în slujirea pastorală la altarul diferitelor biserici şi în activitatea bătrînei societăţi Astra, atingînd cifra totală de 540 conferinţe şi 2.645 predici.

Ceea ce a gîndit a comunicat şi altora în volumele sale de predici, eseuri, istorii biblice, tratate despre educaţie, de folclor şi literatură clasică, de istorie şi de caracter pastoral cultic.

Au rămas în manuscris o sumedenie de lucrări din cele mai variate domenii, precum: Psaltirea, în traducere nouă, Decalogul, Fericirile, Simbolul de credinţă, Cele nouă porunci bisericeşti, conferinţe, predici, piese de teatru, traduceri din limba germană şi maghiară, etc.

Aparte trebuie să spunem că păr. Gh. Maior a fost un înflăcărat patriot.

Ecoul faptelor sale a rămas puternic în sufletele celor care l-au cunoscut.

La 10 ani de la plecarea sa dintre noi îi aducem omagiul sentimentelor noastre de gratitudine pentru binele pe care l-a săvîrşit.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Expoziţii de pictură pe sticlă peste hotare

Icoanele pe sticlă cît şi scenele luate din lumea satelor noastre sau din istoria de ieri şi astăzi a poporului român, executate de părintele T. Tohăneanu, cu coloritul lor plăcut, dulce, armonios, sînt cunoscute atît în ţară cît şi peste hotare.

La cele trei expoziţii din ţară: Braşov — 1970, Bucureşti — 1972 şi din nou Bucureşti 1973, se adaugă multe altele peste hotare şi anume: în 1973 în Elveţia, la Lugano; în 1975, în Belgia cu trei expoziţii la Bruxelles, în 1976 în S. U. A. cu expoziţii personale la Philadelphia, New York, Chicago şi Paramos (New Jersey), primind certificat oficial de participare la marea sărbătoare a bicentenarului S. U. A.; în 1977 în R. F. G. cu expoziţii personale la Köln şi München; în 1978 tot în R. F. G. cu expoziţii la Friburg, Saorbrücken, Lüdenscheid etc., precum şi în Elveţia cu o expoziţie la Lugano.

În a doua jumătate a anului 1979, P. Cuv. protos. T. Tohăneanu a deschis o nouă serie de expoziţii în Elveţia, Austria şi R. F. Germania.

Aceste expoziţii au fost deschise în lunile noiembrie şi decembrie 1979 la Fribourg — Elveţia (Galeria L'Arcade); la Viena, organizată sub patronajul Asociaţiei „Unirea", la deschidere luînd parte ambasadorul României la Viena, primarul acestui oraş, preşedintele Asociaţiei de prietenie româno-austriacă, pictori, creatori de artă etc., precum şi la München — R. F. Germania, (holul „Deutsche Bank"), expoziţie patronată de „Südosteuropa-Gesellschaft", la vernisaj participînd reprezentanţi ai autorităţilor locale, reprezentantul Ministerului culturii şi artelor din landul Bavaria şi alte persoane oficiale.

Toate aceste expoziţii s-au bucurat de un frumos succes.

Ca şi celelalte, această nouă serie de expoziţii ale pictorului T. Tohăneanu a contribuit între altele la mai buna cunoaştere, peste hotare, a artei populare româneşti, a activităţilor ziditoare multiple ce se desfăşoară în mănăstirile noastre, a spiritualităţii ortodoxe, a dragostei de frumos, de pace şi prietenie a poporului român.

Gh. P.

România în sprijinul Bisericii . . .

(Continuare din pag. a 3-a)

votat de onorabila Cameră legiuitoare, o sumă pentru asemine trebuinţă".

În urma vizitei întreprinse cu un an înainte în Transilvania, 1866, V. A. Urechia a adus la cunoştinţa oficialităţilor din România, constatările proprii asupra situaţiei nu prea strălucite a unor Biserici româneşti. De aceea „ministerul ţării, voind a cunoaşte bisericele cele mai sărace, cărora ar putea să le dee mici ajutoruri, cum odăjdii, potire, etc.", solicită prin „subscrisul . . . — V. A. Urechia — să binevoiţi a-i comunica o listă despre asemine biserice".

Fără a urmări acţiunea în continuare, întreprinsă de guvernul României, prin V. A. Urechia, soldată — aşa cum de nenumărate ori s-a întîmplat — cu sprijin substanţial, consemnăm doar încă odată continuitatea legăturilor dintre românii de pe ambele versante ale Carpaţilor prin intermediul Bisericii Ortodoxe, fapt întărit şi prin acest nou document.

Colaborare interortodoxă

Părintele Nicolae Neaga, profesor, onorar, la Institutul teologic din Sibiu, a ţinut, în ziua de 21 ianuarie 1980, o conferinţă la facultatea de teologie a universităţii din Atena, cu titlul: Apostolatul Sfintei Scripturi în Biserica Ortodoxă Română.

Duminică, 20 ianuarie a. c. a predicat, în biserica Sf. Gherasim, despre contribuţia Bisericii Ortodoxe la statornicirea păcii în lume.

Evenimentul se înscrie pe linia colaborării frăţeşti dintre Bisericile şi instituţiile noastre de învăţămînt religios.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 martie 1980 Nr. 9—10

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH
IUSTIN
La a şaptezecea aniversare

Intîistătătorul Bisericii noastre la 70 de ani

La numai 46 de ani Prea Fericitul Părinte Iustin era înscăunat în fruntea Mitropoliei Ardealului. Zestrea sufletească cu care urca în scaunul de la Sibiu a făcut ca şi acum, după 24 de ani de la acest eveniment, numele Prea Fericirii Sale să se afle pe buzele credincioşilor din Ardeal, căci după cum spune un înţelept:

Pentru un suflet mare
Valoarea nu aşteaptă
Ca vîrsta s-o măsoare.

Impunătoarea personalitate a actualului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române s-a impus în faţa opiniei publice ardelene ca personalitate de prim rang. Aşa se explică faptul că şi astăzi numele Prea Fericirii Sale se rosteşte cu admiraţie.

Cele două decenii de arhipăstorire în Scaunul de la Suceava demonstrează că Mitropolitul Iustin al Moldovei rămîne cea mai mare figură de Ierarh al vremurilor noi, care a ocupat Scaunul vlădicesc al Moldovei. Această personalitate cu un îndelungat trecut de muncă şi realizări, acest teolog de seamă, acest ierarh înţelept timp de 20 de ani a dat strălucire nu numai Mitropoliei Moldovei, ci întregii Biserici Ortodoxe Române, prin activitatea desfăşurată atît în ţară, cît şi în afara graniţelor ei.

Energia şi voinţa, înţelepciunea şi spiritul de dreptate ce caracterizează pe Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, valorificate la maximum, sînt aureola ce încoronează activitatea Prea Fericitului Părinte Iustin, căci ele izvorăsc din străfunduri de istorie, de la strămoşii noştri, sînt caracteristice neamului românesc şi fac parte din însăşi fiinţa poporului român, se identifică cu sufletul fiecărui fiu al acestui popor.

Aceste calităţi îmbinate armonios cu un suflet ales, cu un suflet mare,

(Continuare în pag. a 2-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

„Ca toţi să fim una"

Dintotdeauna, şi astăzi parcă mai mult decît oricînd, în activitatea Bisericilor locale, pe lîngă preocuparea legată de asistenţa ce o acordă credincioşilor proprii, este de reţinut marea grijă pentru dezvoltarea relaţiilor externe. Temeiul îl constituie premiza, ridicată la rang de ideal suprem după împărţirile şi despărţirile intervenite de-a lungul veacurilor, că unitatea creştină primordială trebuie recompusă, indiferent de greutăţile pe care le comportă. E ceea ce se desprinde din istoria oricărei Biserici autentice, inclusiv a Bisericii Ortodoxe Române.

De cînd există, şi începuturile i se confundă cu ale neamului nostru însuşi, Biserica căreia aparţinem a dovedit o neostoită vocaţie de înfrăţire cu celelalte Biserici ortodoxe, cu toate Bisericile creştine, cu religiile luate în ansamblul lor. Niciodată Biserica Ortodoxă Română, indiferent de împrejurările prin care a trecut, nu şi-a trădat misiunea ei de pace, bunăînţelegere şi unitate decurgînd din însuşi mesajul evanghelic. Iar dacă ar fi să recurgem la comparaţii, am spune că niciciînd mai mult decît acum — în contextul vieţii contemporane — proeminenţa relaţiilor externe n-a cunoscut o atît de apăsată subliniere. Deceniile din urmă sînt martore ale străduinţelor pentru întreţinerea perfectei armonii în cadrul Ortodoxiei ecumenice, mereu reînnoitei dragoste faţă de restul Bisericilor creştine, mari sau mici, de aproape sau de departe, solidarităţii cu credincioşii de pretutindeni şi cu toţi oamenii în general. Pe asemenea coordonate se situează participarea noastră la mişcarea ecumenică, la feluritele dialoguri, la efortul colectiv de „bunăvoire între oameni" (Luca 2, 14).

(Continuare în pag. a 2-a)

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

RECTOR SPIRITUALIS

Nu este uşor să scrii despre Patriarhul Bisericii noastre. Întîi pentru că este o personalitate puternică, complexă şi polivalentă. În al doilea rînd, este omul căruia nu-i place să se vorbească sau să se scrie despre dînsul. Detestă laudele.

Ori din ce parte ar fi privită personalitatea şi activitatea Prea Fericirii Sale ea are dimensiunea spiritului. Nu este numai un magister sapiens, ci şi un rector spiritualis prin multiplele daruri cu care a fost înzestrat de Dumnezeu, fructificîndu-le cu neîmputinată rîvnă în contingenţă neîntreruptă cu valorile eterne ale vieţii. A ştiut să îmbine într-o unitate antinomică idealul cu realitatea, contemplaţia cu spiritul practic, impetuozitatea cu răbdarea.

Beneficiază de o statură înaltă, în faţa lui eşti ca în faţa unui munte. Poţi încremeni, dar te poţi şi desfăta cu cît eşti mai aproape de el.

Nu-i plac „vorbele", mai bine zis „vorbăria", dar iubeşte cuvîntul cu sensurile lui şi cu puterea lui de comunicare, pentru care are un adevărat cult, în scris şi în grai viu.

L-am cunoscut prima dată în anul 1947, cu ocazia susţinerii tezei de doctorat la Facultatea de Teologie din Bucureşti. Aveam să explic un text paulin profesorului de Noul Testament, în legătură cu tema. De la o vreme observai că îmi pune întrebări din care lăsa să se înţeleagă că nu e de acord cu interpretarea textului dată de mine. După alte întrebări, a zis: „Bine, bine, am voit numai să văd dacă argumentezi bine poziţia".

De anul nou, în 1957, mă pomenesc cu un telefon de la Sibiu. La celălalt capăt al firului era Înalt Prea Sfinţitul Iustin, pe atunci Mitropolit al Ardealului.

„Te-am numit protopop al Braşovului..." Păi, să vedeţi Înalt Prea Sfinţia Voastră, am început să îndrug cîteva cuvinte. „Ce să văd. Mergi şi te apucă de treabă".

Prea Fericirea Sa e un cîrmaciu destoinic care cenzurează elanurile incontrolabile şi dinamizează acţiunile constructive. E adînc înrădăcinat în istoria patriei, în realităţile noi din patria noastră, participînd total la zbuciumul şi năzuinţele poporului nostru.

Nu există evenimente mai însemnate din viaţa poporului român a căror semnificaţie majoră să nu fie relevată în cuvîntările şi pastoralele Prea Fericirii Sale.

Dacă în partea doctrinară a pastoralelor, trimise clerului şi credincioşilor cu prilejul marilor sărbători ale Crăciunului şi Paştilor, este cuprinsă în chip dens şi sistematic învăţătura de credinţă a Ortodoxiei, partea lor parenetică relevă patriotismul său luminat şi căldura unei inimi părinteşti, cu care cheamă pe credincioşi la iubire încărcată de „podoaba faptelor bune".

Pastoralele sale sînt asemenea unor construcţii arhitectonice. Invită la studiu şi meditaţie şi oferă „tăria dreptei credinţe".

De multă vreme Prea Fericirea Sa are un cuvînt hotărîtor în activitatea Bisericii Ortodoxe Române, în Teologia ortodoxă şi în Mişcarea ecumenică. Respectînd toate cultele, n-a încetat să fie sol al cunoaşterii şi apropierii dintre ele, al păcii şi înfrăţirii între oameni şi popoare.

Este un părinte bun care îşi ascunde uneori dragostea faţă de copii, pe care îi învăluie însă cu o iubire ioaneică: „Nu cu gura şi cu limba, ci cu fapta şi cu adevărul (I Ioan 3, 18).

La aniversarea celor şaptezeci de ani, clerul şi credincioşii din Eparhia Oradiei cu arhiereul lor doresc Prea Fericirii Sale ani mulţi, cu sănătate deplină, în slujba Bisericii şi a Patriei, drept îndreptînd cuvîntul adevărului.

† VASILE
Episcopul Oradiei

OMAGIU DIN MOLDOVA
Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin

În cea de a doua jumătate a secolului al XX-lea, Mitropolia Moldovei și Sucevei a avut în frunte impunătoarea personalitate a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Iustin, în prezent Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Venea atunci din inima Transilvaniei, leagănul Ortodoxiei și neamului românesc, pentru a întinde punți de legătură cu Mitropolia Moldovei și Sucevei, altă ramură viguroasă a Ortodoxiei, păstrătoare a întregului tezaur de credință.

Instalarea Înalt Prea Sfinției Sale a avut loc Duminică, 13 ianuarie 1957, zi în care a început o nouă pagină în cronica de aur a Arhiepiscopiei Iașilor. Acest moment constituie, de fapt, un semn al unității sufletești a credincioșilor din cele două istorice provincii românești.

P. F. Iustin în mijlocul participanților la consultația ortodoxo-mozaică (octombrie 1979)

„*Muscelean de obîrșie*", Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iustin s-a identificat cu aspirațiile și năzuințele clerului și credincioșilor din slăvita Moldovă. Teolog și cărturar de înalt prestigiu, cu virtuțile „bărbatului desăvîrșit", cu acea bunătate discretă a unei inimi mari de părinte bun, a stat gata tot timpul să ajute și să mîngîie pe toți cei din jurul său. A îmbinat în mod armonios cele două însușiri de părinte și de arhipăstor. Ca părinte a fost lesne iertător, iar ca arhipăstor a vegheat la respectarea legalității, buneicuviințe și măsurii în toate.

Deși nu era originar din Moldova, Înalt Prea Sfinția Sa a pătruns în structura sufletească a moldovenilor harnici și blajini, cu tradițiile și obiceiurile pline de bogăție și frumusețe sufletească.

În fața măritului Colegiu Electoral Bisericesc, care-l trimitea în fruntea Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Înalt Prea Sfinția Sa mărturisea că își îndreaptă pașii spre o podoabă a Ortodoxiei românești. Spunea atunci că merge în provincia românească în care au domnit voievozi falnici, au trăit, au muncit și s-au stins bătrînii cronicari, au viețuit vestiți scriitori, renumiți oameni de știință, au păstorit ierarhi bineplăcuți lui Dumnezeu, unde, la tot pasul, întîlnești așezăminte călugărești — vetre de lumină și popasuri roditoare —, în care slujitorii altarelor sînt conștienți de îndatoririle lor pastorale, peste tot întîlnind evlavie adîncă și omenie pilduitoare.

Cu același prilej, Înalt Prea Sfințitul Iustin arăta că va sprijini, fără șovăire, tot ceea ce se zidește în Patria noastră scumpă, îndemnînd pe fiii duhovnicești „să se supună stăpînirilor și dregătoriilor gata fiind spre tot lucrul bun" (Tit 3, 1); mărturisea, totodată, că va fi un dîrz susținător al bunelor legături de dragoste și împreună lucrare cu toate Bisericile Ortodoxe Surori, al legăturilor frățești cu toate Bisericile și cultele creștine, al strădaniilor pentru apărarea păcii în lume, fiindcă pacea — spunea Înalt Prea Sfinția Sa — este o trebuință a firii omenești, un îndemn al conștiinței, o poruncă sfîntă lăsată nouă de Mîntuitorul Iisus Hristos.

Ceea ce arăta în ianuarie 1957, și de mai multe ori după aceea, a fost idealul sfînt al Înalt Prea Sfinției Sale, iar pentru clericii și credincioșii din Arhiepiscopia Iașilor o chemare, un îndreptar, o călăuză în întreaga lor activitate. Timp de două decenii, cît Înalt Prea Sfințitul Iustin a ocîrmuit, cu destoinicie și dăruire Mitropolia Moldovei, această eparhie a adăugat pagini de mare cinste în cronica sa de aur.

Prin purtarea de grijă și prin sprijinul larg acordat de Înalt Prea Sfințitul Iustin, în Arhiepiscopia Iașilor, s-au zidit din nou, împodobit cu picturi și înzestrat cu tot ce este necesar cultului zeci de locașuri de închinare, iar altele au fost reparate și consolidate. Numeroase monumente istorice bisericești, care pun în lumină ideile înalte și simțămintele alese ale înaintașilor noștri, au îmbrăcat haina nouă a restaurării, veșmînt originar cu care acestea au ieșit din mîinile prea fericiților ctitori.

Prin strădania continuă a Prea Fericirii Sale, impunătoarea catedrală mitropolitană din Iași a luat înfățișare nouă, prin spălarea și curățirea picturilor renumitului maestru român Gh. Tattarăscu. Prin aceeași purtare de grijă, noile clădiri încadrează armonios și maiestuos măreața catedrală „înscriindu-se ca edificii adecvate noului peisaj arhitectural al Iașilor". Cele 11 protopopiate din Arhiepiscopia Iașilor au, astăzi, sedii confortabile, iar localul Seminarului teologic de la Mănăstirea Neamț a fost mărit, modernizat și înzestrat în așa fel, ca pregătirea viitorilor preoți să se facă în condiții optime. Toate valorile istorice și artistice de la biserici și mănăstiri sînt cu grijă păstrate și frumos orînduite în colecții bisericești, potrivit legilor în vigoare, spre a dăinui pururi ca mărturii de dragoste, de bine și frumos a talentatului nostru popor român. Comorile de artă bisericească sînt popularizate prin numeroase publicații și monografii și prezentate turiștilor din țară și de peste hotare de către muzeografi instruiți la cursurile inițiate de Înalt Prea Sfinția Sa.

Revista „Mitropolia Moldovei și Sucevei", mult îmbunătățită în formă și conținut, cum și volumul „Monumente Istorice Bisericești din Mitropolia Moldovei și Sucevei" și „Psaltirea în versuri a Mitropolitului Dosoftei" etc. stau alături de celelalte publicații bisericești din Patriarhia Română.

De bună seamă, la tot ce s-a realizat în Arhiepiscopia Iașilor în timpul arhipăstoriei Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, trebuie să remarcăm că, la „înalta vrednicie" a scaunului mitropolitan de la Iași, s-au adăugat și înaltele însușiri ale Prea Fericirii Sale. Dacă ar fi să căutăm cuvintele care să exprime, fidel, ceea ce s-a realizat în cei 20 de ani de rodnică cîrmuire la Mitropolia Moldovei și Sucevei, n-ar fi, socot, alte cuvinte mai potrivite decît acelea de: „ctitorul înnoitor" al acestei de Dumnezeu păzitei eparhii. Și dacă ar fi să mai adăugăm cuvînt de omagiere a virtuților Prea Fericirii Sale, ar fi și acela de aleasă smerenie, care caracterizează chipul luminos al Prea Fericirii Sale.

La acest binecuvîntat prilej aniversar din ziua de 5 martie 1980, pentru tot ce a reprezentat personalitatea Prea Fericitului Patriarh Iustin, în lucrarea de arhipăstorire a Iașilor, ne îndreptăm gîndurile cu glas de mulțumire și recunoștință către Prea Fericirea Sa, pentru tot ce a înfăptuit și a statornicit ca spirit nou, „pentru că a fost pildă de fapte bune și dreptar al învățăturilor sănătoase".

Împreună cu tot clerul și credincioșii de pe aceste minunate plaiuri, rugăm pe Bunul Dumnezeu să păstreze sănătos pe Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Iustin, pentru a ocîrmui, cu aceeași deplină dăruire, turma binecredincioasă a Bisericii Ortodoxe Române, peste care a fost orînduit mare Arhipăstor.

† ADRIAN BOTOȘĂNEANUL
Episcop-vicar

Patriarhul-profesor

A vorbi *și* despre profesor cînd aniversăm pe septuagenarul ocîrmuitor actual al Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române este nu numai act de respect pentru adevărul istoric ci și îndatorire de conștiință, pentru că Prea Fericirea Sa a urcat treptele supreme ale ierarhiei noastre bisericești fără a înceta să fie — în continuare și la scară constant crescută — dascăl de teologie în înțelesul deplin al cuvîntului. Urcușul piramidal de care s-a învrednicit a se împărtăși în vlădicie — scaunul mitropolitan al Ardealului, apoi acela al Moldovei și Sucevei, iar azi, pe poziție de culme, patriarhicească — departe de-a afecta legătura cu cartea și catedra, a intensificat-o și extins-o, dascălul de teologie devenind ocîrmuitor de eparhie și, pe de-a rîndul (la Sibiu, la Iași și apoi în Capitală), îndrumător direct, apoi suprem, al unor multiple așezăminte de învățămînt teologic.

Pentru teologie — ca și, mai apoi, pentru lucrări de înaltă conducere bisericească — Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a vădit reală vocație. Stau mărturie în acest sens: *pregătirea* pe care și-a făcut-o, *cărțile* pe care le-a publicat, îndatoririle *didactice* și educative pe care le-a exercitat. Harta lor e semnificativă. Pregătirea și-a făcut-o *în țară* și *peste hotare* (Cîmpulung-Muscel; Atena și Strasbourg). A tipărit cărți de teologie *în țară* (București, Rîmnicu Vîlcea, Craiova, Sibiu) *și peste hotare* (Atena, — teză de doctorat, premiată de Academia Greciei). A funcționat la catedre *în țară* (București, Suceava) și *de peste hotare* (Varșovia). Aceste slujiri, prin amploarea și varietatea lor spațială, au fost o prevestire și o anticipare a rolului de corifeu pe care îl îndeplinește cu dovedită competență în afirmarea *prezenței ecumeniste* contemporane a Bisericii noastre, a lucrării ei pancreștine și umanitare.

Cărțile și studiile pe care le-a publicat excelează prin erudiția și prin varietatea preocupărilor lor. Demarajul făcut prin savanta analiză critică a vieții și operei lui Evagrie Ponticul (Atena, 1937) avea să fie urmat — de astă dată: în limitele stricte ale studiilor biblice — de explorarea Ermineuticii hristostomice (București, 1942), de determinarea originii și originalității parabolelor Mîntuitorului (Rm. Vîlcea, 1954), de evocarea amplă și documentată a transformării Atenei în șantier misionar paulin (Iași, 1946), de mereu pasionanta „premieră" eclesiologică a temeiurilor inspirate, biblice, pe care se reazimă ierarhia bisericească (Craiova, 1955), — fără să dăm uitării versiunea românească a Simbolicii lui Hristu Andrutsos (Craiova, 1956), colaborarea la reviste centrale-patriarhale și eparhiale-mitropolitane, catehisme, almanahuri parohiale, ca și impozantele performanțe realizate măestrit ca inițiator și diriguitor efectiv al unei vaste și foarte exigente activități editoriale.

La catedră, nu s-a simțit niciodată „o voce pe podiu" și nici n-a văzut în studentul teolog un număr matricol. Cadru didactic de elită, ferm instalat pe temelia pregătirii de specialitate, dascăl cu vădite aptitudini pedagogice, cu larg orizont de cultură generală, bun cunoscător al cîtorva limbi străine (clasice și moderne), prelegerile sale se distingeau prin analiza științifică a temelor tratate, prin nivel academic, eleganță a expunerii, justețe interpretativă, sobrietate a stilului.

Teologia ortodoxă română, între alte, îi este recunoscătoare Patriarhului-profesor pentru fermitatea cu care afirmă imposibilitatea ocolirii sau minimalizării *mesajului patriotic* în lucrarea de dreaptă tîlcuire a Sfintei Scripturi, asupra însemnătății covîrșitoare a căreia orice insistențe sînt de prisos.

Osîrdia luminată cu care Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Iustin impulsionează și conduce astăzi editarea operelor Sfinților Părinți și scriitori bisericești în limba română constituie un program arhipăstoresc de altitudine teologică maximală în misionarizarea lucrării noastre pastorale și în pregătirea atentă a unui cler apt să contribuie — în spirit ortodox român — la rezolvarea problemelor de căpătîi pe care țara le are și poporul le cere.

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

P. F. Iustin în mijlocul credincioșilor

Întîistătătorul Bisericii noastre la 70 de ani

(Continuare din pag. 1)

cu un gînditor profund, cu un teolog distins, sînt trăsăturile esențiale ale prestigioasei personalități care conduce destinele Bisericii Ortodoxe Române.

Aceste calități au făcut ca sărbătoritul de astăzi să-și pună amprenta pe epoca sa. Tot datorită acestor calități, Prea Fericirea Sa a fost ales în fruntea Bisericii noastre strămoșești.

În personalitatea Prea Fericitului Patriarh Iustin se împletesc armonios dragostea față de Dumnezeu cu dragostea față de Biserică și poporul nostru, căci toate eforturile pe care Prea Fericirea Sa le-a depus pe parcursul îndelungatei activități oglindesc grija ce a purtat-o și o poartă Bisericii noastre dreptmăritoare și credincioșilor ei.

Contribuția pe care Prea Fericirea Sa a adus-o atît pe plan teologic cît și pe plan patriotic au consolidat poziția Bisericii Ortodoxe Române, care nu se închide în cercul ei de preocupări și nu este străină de frămîntările vremii, ci sprijină în duhul iubirii creștine străduaniile societății pentru o viață mai bună și mai fericită. Cu alte cuvinte Prea Fericitul Iustin a lucrat și lucrează în duhul Ortodoxiei românești care își are izvoarele în credința dreptmăritoare veche și totuși mereu nouă și în legătura cu poporul, cu istoria lui, cu năzuințele lui, cu vrerile lui.

Iar pentru că Prea Fericirea Sa a condus pe rînd destinele Bisericii Ortodoxe din Transilvania, Moldova și Țara Românească, îmi îngădui să spun că în personalitatea sa se înfăptuiește în chip simbolic unitatea Bisericii Ortodoxe Române, unitatea neamului nostru.

Acum, la acest popas aniversar, dragostea clerului și credincioșilor Bisericii din Transilvania se îndreaptă către tronul cel ceresc, rugînd pe bunul Dumnezeu să dăruiască Prea Fericitului Părinte Iustin ani mulți cu deplină sănătate pusă în slujba Bisericii noastre strămoșești, în slujba năzuințelor și idealurilor credincioșilor noștri, în slujba Patriei noastre.

„Ca toți să fim una"

(Continuare din pag. 1)

Ce se cuvine adăugat însă în momentul de față — departe fiindu-ne gîndul de a reduce activitatea Bisericii la contribuția unor singure persoane, dar realitatea dovedindu-ne totuși că aceasta se materializează prin oameni, prin priceperea și efortul lor — este faptul că strădaniile externe ale Ortodoxiei românești din ultima vreme sînt indisolubil legate de actualul nostru Întîistătător, Prea Fericitul Patriarh Iustin. Un an ca mitropolit al Ardealului, peste două decenii ca mitropolit al Moldovei și Sucevei, din 19 iunie 1977 ca Patriarh, Prea Fericirea Sa a împrumutat relațiilor noastre externe bisericești conținut, orientare și dinamism ce vor rămîne mereu exemplare. Ambasador și reprezentant, exponent și avocat, iar acum îndrumător și patron, capul Bisericii noastre conferă misiunii ei externe un nimb deosebit de strălucitor.

Încercînd să definim activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române așa cum a conturat-o prin gîndirea și făptuirea sa Prea Fericitul Patriarh Iustin, vom arăta că ea pornește de la convingerea ce însuși a mărturisit în momentul preluării supremei diregătorii: „Zidurile despărțitoare între Biserici și popoare nu ajung pînă la cer. Ele aparțin lumii noastre vremelnice; de aceea vor cădea".

Pe drumul slujirii unității creștine și apărării păcii, Prea Fericitul Patriarh Iustin susține că fiecare Biserică, întocmai fiecărui popor, poate și trebuie să-și aducă contribuția proprie, fără a imita pe alții, dar și fără a se distanța de ceilalți, mînă în mînă cu toți creștinii și toți oamenii de bunăcredință din lume. Așa se face că prin Prea Fericitul Patriarh Iustin Ortodoxia românească a dobîndit loc de cinste pe plan internațional, după ce și-a dovedit rosturile și eficiența acasă.

În acest context n-ar fi desigur inutil să relevăm atenția acordată fiilor Bisericii mame risipiți pe majoritatea meridianelor globului care, constituiți în eparhii, vicariate și parohii contribuie nu numai la desăvîrșita conturare a profilului Ortodoxiei românești, ci și la posibilitățile de afirmare pe multiple planuri a valențelor spiritualității noastre specifice.

Avînd la cîrma ei un înțelept și clarvăzător timonier, nava Bisericii Ortodoxe Române nu plutește pe valurile vieții la voia întîmplării, ci se îndreaptă sigur către ținta arătată de însuși Hristos-Mîntuitorul cînd s-a rugat ca „toți să fim una" (Ioan 17, 21). Dea Domnul ca prezența Întîistătătorului nostru în locul pe care îl deține acum să se întindă pe parcursul cît mai multor ani, spre folosul și mulțumirea obștească, spre mărirea lui Dumnezeu și propășirea Bisericii.

Din obiceiurile moţilor

TOACA

Munţii Apuseni! Cetate de legende şi mister!

Umbrele nopţii, mantii înnegurate s-au lăsat demult ca nişte perdele grele, înfăşurînd în beznă nesfîrşită perspectivele atîtor frumuseţi naturale.

Totul zace încremenit într-o mare de întuneric şi tăcere. Nici un zgomot, nici o şoaptă. Doar pe văi se mai aude plînsul înăbuşit al pîraielor şi pe creste freamătul surd al brazilor.

Deodată, însă, sunete ritmice întrerup solemnitatea sfîntă a acestei linişti de basm. Cu nuanţă misterioasă la început străbate discret şi tainic aerul nopţii de primăvară pentru ca, într-o gradaţie ritmică, să se transforme nesimţit într-o avalanşă de ropote vijelioase, sunete ce-n goana lor nestăvilită se rostogolesc, cînd în căderi suprapuse, cînd într-o succesiune melodioasă cu schimbări neobişnuite de tonuri. E o muzică ce vine spre noi din adînc de veacuri.

Fermecat te opreşti involuntar, să asculţi această melodie unică şi extaziat, în prada unor puternice emoţii lirice ai vrea să o eternizezi.

Este „toaca" munţilor Apuseni, faimos obicei moştenit din vremuri neştiute.

Cum a luat naştere, ce sens are şi de ce e un fenomen pur local, ce se petrece cu regularitate în postul mare al fiecărui an? Să fie credinţa în existenţa duhurilor rele, ce mişună, zice-se, bîntuind sufletele creştinilor în acest post?

Originea „toacei" se pierde în negura timpurilor şi nimeni, nici cel mai veritabil moţ, nu poate să dea vreo lămurire asupra obîrşiei şi semnificaţiei acestui frumos, prin unicitatea sa, obicei, pe care moţul aşa l-a apucat din „buni".

Eu am citit însă într-o noapte de martie, într-o noapte în care, ca o ploaie deasă s-a revărsat peste tăceri negre, glasul mărunt, galop sonor, al „toacei", transpunîndu-mă într-o lume de vis, — am citit sensul adînc al ei.

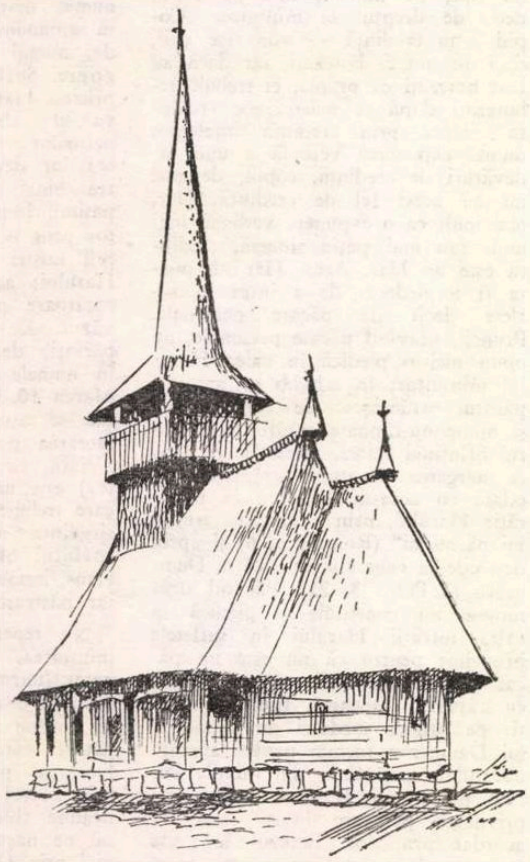

Un tîlc profund, o psihologie întreagă se desprinde din cadenţarea ritmică a cîntecului de „toacă".

Colcăie, se zbate în el un suflet intens pe ale cărui clape se frămîntă ruga, îşi ia avînt libertatea vioaie şi se tînguie obidirea milenară: e sufletul moţului, plămădit din freamăt cucernic de codri, din libertatea sprinţară a ciutei de munte şi plînsul scrîşnit al leului strivit sub apăsare străină.

Toaca e expresia cea mai tipică şi mai fidelă a sufletului unui moţ. E moţul însuşi, cu întreg tezaurul său interior, în care, ca o tristă suvenire a unui trecut fără de noroc s-a imprimat de-a pururi, atavică moştenire, povestea unui mileniu de suferinţă şi împilare. Închis ca într-o cetate ferecată, limitat între monotania vieţii de cămin şi orizontul aspru şi îngust al muntelui, hărţuit sub stăpîniri străine şi fără milă, ducînd o viaţă posomorîtă şi invariabilă, determinată de mediul social-casnic, „toaca" moţului a fost rîul de poezie prin care şi-a canalizat dorul infinit de viaţă, de dragoste şi de libertate, a fost tresărirea răscolitoare, evadarea din temniţa strîmtă a unei vitrege realităţi.

Asemenea eternilor brazi, ce de veacuri şoptesc cerului, străvechi balade înfiripate în tăinuirea umbrei lor, moţul a găsit prin „toacă" mijlocul cel mai fericit de a-şi destăinui tot zbuciumul său lăuntric, toată gama sentimentelor umane, celor mai buni confidenţi ai săi: cerului cu stele şi nopţilor cu taină. „Toaca" e spovedanie sinceră, e rugăciune sfîntă, e imnul cel mai sublim pe care l-a înălţat cineva vreodată cerului. E cîntecul nopţii izvorît din ea şi curgînd în ea, e o minune cîntată.

În obscuritatea aspră, se conturează vag un om ce-n încordare atentă, învîrtindu-se uşor împrejurul unei scînduri suspendată prin două sfori de un hăţ încălecat cu mijlocul pe un par înfipt în pămînt, izbeşte în loviri ritmice, cu tact perfect, cu două ciocane de lemn, scîndura, vestita „toacă", din care îşi ia avîntul melodia ce închide în vibrarea ei, lunga şi frămîntata epopee a unui popor eroic.

Din sate răzleţe, risipite printre munţi, ca din pumnul lui Deucalion, se ridică în noapte împletindu-se în tăriile albastre acelaşi cîntec, multiplicat în zeci de ecouri. Iar în noaptea Paştilor „toacele" munţilor Apuseni salută cu entuziasm sfînta Domnului Înviere, simbol de pace, nădejde şi mîntuire, într-o întrecere haotică, exasperată, primară.

Numai moţul, frate cu codrul şi glia, simte cu voluptate deosebită această poezie mistică, a cărei dulce sfinţenie mişcă şi transfigurează, ducînd cu sine prin trecerea anilor, amintire neştearsă.

Ion D. Popa

„Cuvîntul vostru..."

Între multele şi ziditoarele învăţături pe care le desprindem din Predica de pe munte a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos este şi aceea privitoare la modul în care trebuie să ne întrebuinţăm graiul sau vorbirea. Mîntuitorul zice: „Cuvîntul vostru să fie ceea ce este da, da şi ceea ce este nu, nu, iar ceea ce este mai mult decît acestea de la cel rău este" (Matei 5, 37). Precum vedem, Iisus-Domnul nostru ne atrage atenţia asupra unui mare dar pe care îl avem noi, ca fiinţe raţionale, dar asupra căruia trebuie să luăm bine seama în slujba cui îl punem. Ceea ce este mai mult decît da sau nu, adică neadevărul, zavistia, limbuţia sînt de la cel rău.

Reprezentînd o însuşire de seamă a omului, prin care are posibilitatea de a-şi exterioriza gîndurile şi simţirile sale, vorbirea are într-adevăr un rol nespus de mare în viaţa noastră de toate zilele. Vorbirea este mai întîi o oglindă a lăuntricului nostru, a preocupărilor noastre, a intenţiilor, a bucuriilor, frămîntărilor noastre. Ne spune chiar Mîntuitorul cînd zice: „Din prisosul inimii grăieşte gura. Omul cel bun din comoara cea bună a inimii scoate cele bune, iar omul cel rău din comoara cea rea scoate cele rele" (Matei 12, 35). Vorbirea este apoi prima şi nemijlocita cale prin care venim în legătură cu semenul nostru, cu ceilalţi oameni.

Folosit deci în direcţia fireştii lui destinaţii, limbajul constituie un factor de progres de prim ordin, de apropiere, de întrajutorare şi de înălţare a oamenilor, aşa după cum o limbă care nu este folosită cum se cuvine poate aduce mari neajunsuri în relaţiile dintre oameni, într-o obşte mai mică sau mai mare. Acestui neajuns pe care o limbă necontrolată şi poate, adesea, încărcată de venin îl poate aduce semenilor noştri, şi nouă în acelaşi timp, Sf. Iacob îi consacră aproape un capitol din Epistola sa. Subliniind la început că cel ce nu greşeşte „cu cuvîntul este bărbat desăvîrşit, în stare să-şi înfrîneze tot trupul" (Iacob 3, 2), Sf. Iacob aseamănă limba cu cîrma care poate conduce o corabie, oricît de mare ar fi şi în orice condiţii de navigaţie s-ar afla, precum şi cu frîul cu care strunim forţa unui cal, oricît de puternic ar fi el.

În schimb, o limbă neînfrînată, plină de răutate, „de otravă aducătoare de moarte" (Iacob 3, 8) este asemănată cu un foc mic, care poate aprinde şi primejdui o întreagă pădure. La fel şi o limbă nestăpînită poate tulbura o întreagă obşte omenească. Pentru a ne face să înţelegem mai bine cît este de nefiresc şi nedemn pentru un om care aceeaşi limbă o foloseşte şi într-un sens şi în altul, şi înspre bine şi înspre rău, şi pentru binecuvîntare dar şi pentru blestem sau alte cuvinte spurcate, Sf. Iacob pune întrebarea: „Curge oare din vîna aceluiaşi izvor apă dulce şi apă amară?" (Iacob 3, 11). Desigur că nu.

Din acest motiv, Sf. Scriptură ne dă încă alte multe îndemnuri în folosirea cuviincioasă, numai şi numai spre zidire, a acestui minunat dar pe care îl avem şi care este vorbirea. Aşa spre exemplu, Sf. Apostol Pavel ne povăţuieşte ca cuvîntul nostru „să fie totdeauna plăcut, dres cu sare" (Col. 4, 6), cu gust adică, folositor, ca o mîncare căreia nu-i lipseşte nimic, „spre zidirea şi folosul celor ce ascultă (Ef. 4, 28). Ba mai mult, ştiind primejdia unei limbi otrăvitoare, marele Apostol ne porunceşte răspicat: „Cuvînt urît să nu iasă din gura voastră" (Ef. 4, 28).

Adînc cunoscător al sufletului omenesc, Sf. Ioan Gură de Aur acordă vorbirii, în învăţăturile sale, o importanţă deosebită, subliniind că, înzestrîndu-ne cu limbajul, Dumnezeu ne-a pus în gură „mir de mult preţ". Aşadar, din gura noastră să nu scoatem cuvinte urîte. „Eşti om — spune el — deci nu vărsa din gura ta otrava aspidelor. Eşti om, deci nu te face fiară sălbatică. De aceea ţi s-a dat gură, nu ca să muşti, ci ca să vindeci ranele altora".

O gură spartă, o limbă necontrolată, nestrunită, aduce celor din jur o mulţime „de rele — constată apoi Sf. Ioan Gură de Aur — ca de pildă: case stricate, prietenii rupte şi alte mii de păcate". După cum „sînt împrejurări cînd un singur cuvînt poate să ridice pe un om zdrobit de dureri mai mult decît toţi banii din lume".

De aceea, Sf. Ioan Gură de Aur asociază totdeauna la ţinuta şi îndatoririle noastre de creştini şi pe aceea de a ne înfrîna limba. „Ce folos ai de post şi de priveghere — arată el — cînd limba îţi este ca beată, vărsînd din ea lucruri urîte, devenindu-ţi un canal de scurgere a răutăţii".

Aşadar, „să ne îngrijim de mădularele noastre şi să nu ne ascuţim limba unii împotriva altora şi nici să nu rostim cuvinte grele săpînd cinstea aproapelui, aruncîndu-ne şi azvîrlindu-ne unii împotriva altora". Căci „pentru aceea ţi-a dat Dumnezeu gură şi limbă ca să-i mulţumeşti Lui, ca să zideşti pe alţii, dar cînd tu strici în loc să zideşti este mai bine să taci şi să nu mai vorbeşti niciodată. Pentru că şi mîinile zidarului sînt demne de tăiat, dacă în loc să clădească strică".

O limbă curată şi cinstită este o adevărată podoabă a omului. „Ce poate fi mai plăcut ca gura unui credincios, care scoate cuvinte minunate?" — se întreabă marele ierarh antiohian. Şi tot el arată că pentru un astfel de dar, sau „pentru a ajunge la această ţintă nu ni se cer cheltuieli mari". Trebuie credinţă puternică şi dragoste de Dumnezeu şi de oameni, inimă bună şi înţeleaptă, care învaţă şi deprind limba „să vorbească cuvinte plăcute", „cu har", în faţa cărora „chiar sufletul îndărătnic se înmoaie".

„Grăiesc vouă că pentru orice cuvînt deşert pe care-l vor rosti oamenii, vor da seama în ziua judecăţii" (Matei 12, 36) — ne spune Mîntuitorul Iisus Hristos, prin cuvinte deşarte înţelegîndu-se desigur minciuna, clevetirile, înjurăturile, glumele necuviincioase, blestemele şi alte asemenea vorbe care nu au ce căuta în gura noastră.

Pe de altă parte, să ne străduim în a ne îmbogăţi cît mai mult lăuntric, pentru ca din această avuţie sufletească limba noastră să împărtăşească celor din jur numai cuvinte de zidire a dragostei între oameni, a păcii, a binelui sub toate formele sale.

Arhid. *Gh. Papuc*

„Mărturisesc un Botez..."

— Despre nerepetarea Sfîntului Botez —

Aşa grăim în *Simbolul credinţei* — această minunată cristalizare a credinţei creştine din vremea Sfinţilor Apostoli şi a Sfinţilor Părinţi; aşa ne învaţă şi descoperirea dumnezeiască a Sfintei Scripturi, după care există: „Un Domn, o credinţă şi *un* Botez" (Efeseni 4, 5). Alăturarea acestor trei cuvinte vine să întărească adevărul după care, creştinii, avînd un singur Domn, pe Iisus Hristos-Mîntuitorul, o singură credinţă — întemeiată pe lucrarea Lui mîntuitoare, nu se pot împărtăşi decît o singură dată de această sfîntă Taină prin care ei se fac părtaşi morţii şi învierii lui Hristos. Cei ce repetă Botezul nu fac altceva decît să răstignească a doua oară pe Hristos şi să batjocorească această sfîntă Taină. „Cu neputinţă este ca cei ce odată s-au luminat şi au gustat din Darul cel ceresc şi care au mai căzut iarăşi, a se înnoi (prin Botez) spre pocăinţă, a doua oară răstignind pe Fiul lui Dumnezeu şi batjocorindu-L" — zice Sfîntul Vasile cel Mare (Cuv. VI).

Botezul este unic pentru că unică este moartea şi învierea Mîntuitorului, jertfa Sa mîntuitoare adusă pentru fiecare om, el însuşi o existenţă unică în planul lui Dumnezeu.

Unicitatea Botezului este un fapt ce poate fi urmărit în istoria Bisericii primare pînă în veacul al XVI-lea, cînd au început să apară primele îndoieli asupra valabilităţii Botezului copiilor şi practica de a reboteza pe cei botezaţi în pruncie. Desigur, la începuturile vieţii Bisericii lui Hristos şi a propovăduirii Evangheliei, au trebuit încreştinaţi cei vîrstnici de la care, în chip firesc, se cerea pocăinţă şi mărturisirea credinţei. Foarte curînd, chiar în timpul Sfinţilor Apostoli şi în veacurile următoare, pe măsura răspîndirii creştinismului şi a încreştinării societăţii antice, părinţii, deveniţi creştini, şi-au încreştinat şi copiii, despre acest fapt existînd numeroase mărturii atît în Sf. Scriptură cît şi în Sf. Tradiţie a Bisericii. Cu toate acestea, indiferent dacă Botezul a fost împărtăşit în pruncie sau la vîrstă, niciodată, în Biserica veche, nimeni nu s-a gîndit să repete Botezul. Au trebuit să treacă multe veacuri pentru ca repetarea Botezului să devină o practică şi, mai ales, un abil mijloc de prozelitism religios. Se pretinde repetarea Botezului pe motivul că primitorul, atunci cînd a fost botezat, n-a putut mărturisi credinţa. Unii mai spun că Botezul primit în pruncie ar fi pricina că nu toţi urmează poruncilor Evangheliei şi deci, nu toţi se „mîntuiesc". Mai întîi trebuie să observăm că nici cei ce se botează în vîrstă, sau se „botează" a doua oară, nu aduc întotdeauna roade vrednice de pocăinţă (Matei 3, 8) — deci nu Botezul e de vină.

Sfinţii Părinţi într-un glas ne învaţă că *în sfînta cristelniţă primim în dar cu totul desăvîrşit dumnezeiescul Har al Botezului;* că acest Har intră în partea cea mai dinăuntru a sufletului nostru ca într-o „sfîntă a sfintelor" din biserica lăuntrică a inimii creştinului, dar că *nimeni,* nici Harul lui Dumnezeu, nici Satana, *nu sileşte* voia noastră (Marcu Ascetul, în *Filocalia,* vol. I, p. 368). Sfîntul Botez este desăvîrşit şi valabil, indiferent de vîrsta la care a fost primit, dar nu desăvîrşeşte pe cei ce nu împlinesc poruncile lui Dumnezeu. Harul se ascunde în sufletul celui botezat şi numai pe măsura lucrării poruncilor sfinte se vădeşte. El este învăluit uneori de patimi, ca de întunerec şi de ceaţă, încît nici purtătorul lui nu-şi dă seama de prezenţa Harului, dar din această cauză nu se poate deduce absenţa lui. Cine ar putea spune că soarele ascuns vederii noastre de nori, nu există? Aşa stau lucrurile şi cu soarele cel duhovnicesc al Harului Sfîntului Botez. Împrăştiind norii şi ceaţa patimilor prin lucrarea sfintelor porunci ale lui Hristos, Harul străluceşte în toată făptura răsărind ca dintr-un mormînt în care a zăcut uneori vreme îndelungată. Poate că unii botezaţi trec din viaţa aceasta fără a ajunge la conştiinţa deplină a Harului în sufletele lor. Uneori însă Dumnezeu, în marea lui iubire de oameni şi purtare de grijă, îngăduie ca inima, împietrită de patimi, să fie lovită de toiagul încercărilor, cum a lovit Moise stînca cu toiagul în pustie de a curs apă şi a stîmpărat setea poporului. Din această inimă curg atunci apele lacrimilor de pocăinţă. Se înmoaie piatra inimii. Se împrăştie norii patimilor. Se vădeşte lucrarea Harului Sfintei Taine a Botezului primit cîndva în pruncie. Dar dacă ceasul morţii intervine fără ca cel încercat să fi primit Sfîntul Botez? Potrivit cuvîntului Mîntuitorului, cel nerenăscut din apă şi din Duh, cel nebotezat, nu va intra în împărăţia cerurilor (Ioan 3, 5). Creştinii au fost întotdeauna foarte sensibili la primejdia trecerii premature a copiilor din viaţă şi, prin aceasta, a pierderii împărăţiei cerurilor, din lipsa Botezului.

Sfinţii Părinţi n-au stăruit asupra *timpului* cînd trebuie împărtăşit Sfîntul Botez lăsînd, în această privinţă, o largă libertate conştiinţei creştine, dar tocmai scrupuloziţatea acestei conştiinţe, în toate timpurile, teama de primejdia pierderii mîntuirii sufle-

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Mărturii inedite despre Tipografia Arhidiecezană în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea

În pofida condiţiilor de apăsare socială şi naţională impuse de regimul dualist austro-ungar, Astra şi-a propus, încă de la începutul activităţii sale, să elaboreze şi să editeze manuale şcolare, cărţi de istorie a Transilvaniei, de etnografie, folclor, literatură, medicină, igienă, de documente din trecutul nostru istoric etc., în scopul dezvoltării învăţămîntului şi culturii româneşti.

La adunarea generală a Astrei de la Deva din 1874, s-a subliniat necesitatea ca Asociaţiunea „să lucre şi în popor", prin prelucrarea unor lucrări practice, care „tipărindu-se să se împartă între popor".

Trebuie să subliniem că realizarea în practică a acestui cuprinzător program de editare de „opuri" cu scop de informare, instruire şi culturalizare a poporului român din Transilvania şi Banat nu s-ar fi putut lesne înfăptui, dacă n-ar fi existat Tipografia arhidiecezană, înfiinţată în anul 1850 de către episcopul Andrei Şaguna.

Documentele sibiene atestă cît de strînsă a fost colaborarea între Astra şi prima tipografie românească din Sibiu. În cadrul acestei tipografii, în afara cărţilor de cult şi miilor de cărţi şcolare româneşti tipărite pentru nevoile Mitropoliei ortodoxe, au apărut cele mai multe cărţi româneşti editate de Astra sau de alte reuniuni şi societăţi culturale, artistice şi economice româneşti. Numai în funcţie de aceste relaţii permanente de colaborare, care au fost impuse de spiritul vremii şi de tendinţele de progres ale societăţii româneşti, se poate explica necesităţile de dezvoltare şi modernizare ale Tipografiei arhidiecezane. O preocupare în această direcţie a existat deja în 1881 cînd s-a făcut propunerea pentru mărirea spaţiului tipografiei.

În acest moment, în care se schiţa un început de reorganizare a tipografiei, în funcţie de sporirea cerinţelor editoriale, inventarul general atestă existenţa următoarelor valori: 1) un depozit de cărţi în valoare de 39.634,74 fl.; 2) maşini de tipar, litere şi mobilier apreciate la suma de 9.451,08 fl.; 3) un depozit de hîrtie importată de la firma austriacă Poppelbaum et Bosow în valoare de 1969,62 fl.; 4) restul de plată de la debitorii tipografiei în sumă de 2.662,47 fl.

În costul ziarului *Telegraful Român*, figura hîrtie în valoare de 114,80 florini, culegerea în valoare de 1.046 florini, tiparul în valoare de 456 florini şi alte cheltuieli. În total costul ziarului se ridica la 4.117,32 florini.

Din titlurile de cărţi existente în depozit, citǎm pe cele mai semnificative: *Abecedarele* de Zaharia Boiu, Cărţile de citire pentru diferite clase, gramatici, aritmetici, vocabulare, statute pentru reuniuni de învăţători, calendare, cuvîntări de Ilarion Puşcariu, *Învăţătorul şi poporul* de A. Marienescu, etc.

Aşa cum reiese din documente, în această perioadă Tipografia eparhială a tipărit „opuri" şi alte tipărituri pentru Astra, Şcoala civilă de fete din Sibiu, Reuniunea de învăţători din Caransebeş, Reuniunea sodalilor români din Sibiu, Reuniunea română de cîntări din Sibiu, Reuniunea femeilor române din Sibiu, Institutul de credit şi economii Albina, Gimnaziul Evanghelic din Sibiu, etc.

O nouă etapă în procesul de modernizare a Tipografiei a început odată cu investirea sumei de 7.000 florini din fondul tipografiei în o proprietate cumpărată „în nemijlocita vecinătate cu Tipografia", cu scopul de a clădi un „nou edificiu pentru tipografie pe întregul Ardeal".

La 8 aprilie 1891, Consistoriul aprobă suma de 54.000 florini stabilită conform ofertei făcute de antreprenorii „fraţii Borger, F. Nerlinger şi I. Grommer" pentru zidirea unui local corespunzător pe seama tipografiei. Peste puţin timp, la 14 iunie 1891, comisia administrativă a tipografiei organizează un concurs pentru întocmirea planurilor acestui edificiu. Tot comisia administrativă după ce a primit recomandările competente ale juriului tehnic ales în acest scop „a aflat de bine a premia planul înaintat de D-l arhitect Gustav Maetz cu premiul de 300 florini, iar al D-lui Hans Eder cu al doilea premiu de 200 florini", observînd totodată că „planul premiat cu 300 florini al D-lui G. Maetz s-a luat de bază, pe lîngă unele modificări, la zidirea noului elificiu".

La 14 iulie 1892, noul local pentru tipografie a fost inaugurat festiv, iar la sfîrşitul aceluiaşi an s-a instalat în tipografie „a doua maşină mare de tipariu" cumpărată de la firma Albert & Comp. din Frankenthal cu preţul de 2.525 florini.

În ziua inaugurării, ziarul *Telegraful Român*, după ce a prezentat noul edificiu pentru tipografie, ca „o podoabă a oraşului Sibiu", a subliniat în cronica publicată trecutul şi importanţa acestei tipografii în viaţa culturală românească. „Cugetele noastre tocmai în aceste momente străbat un lung drum în trecutul tipografiei noastre. Înfiinţată în timpuri grele, în timpuri critice pentru dezvoltarea noastră culturală, aşezată în o casă mică, strîmtă şi scundă, tipografia noastră a mers înainte, s-a perfecţionat, pas de pas a ţinut seama de spiritul timpului şi ea, în prestaţiunile sale, azi ocupă locul prim între tipografiile din Sibiu. Localul în care s-a aşezat ea, corespunde excelentelor ei prestaţiuni, renumelui ei celui bun, şi azi tipografia noastră lucră într-un palat, care ar face onoare oricărei tipografii din capitală".

Peste cîteva zile de la acest eveniment, ziarul *Telegraful Român* anunţă instituirea unui concurs pentru ocuparea postului de director al tipografiei şi librăriei arhidiecezane, arătînd că pentru ocuparea acestui post se pretinde concurenţilor români documentarea „studiilor absolvite, ocupaţiunile practice de pînă acum şi cunoştinţa limbilor în vorbire şi scriere".

Pentru a reglementa activitatea directorului tipografiei şi librăriei diecezane şi a personalului de lucru, comisia administrativă, în urma dispoziţiilor primite de la sinod, anunţă, în 1885, că a îndeplinit însărcinarea de-a introduce la tipografie şi librărie un *nou Normativ* în cuprinsul căruia au fost „precizate toate drepturile şi datorinţele fiecărei persoane aplicate la tipografie", şi totodată mai informează că a fost stabilit sistemul de contabilitate pentru tipografie şi librărie „conform sistemelor care se practichează la toate instituţiunile de prezent".

Odată cu aplicarea acestor reglementări de funcţionare a tipografiei, procesul de reorganizare şi modernizare a tipografiei s-a încheiat.

Alături de acţiunile de modernizare trebuie amintit faptul că în atenţia conducerii tipografiei s-a profilat şi preocuparea pentru pregătirea şi perfecţionarea muncitorilor tipografi. În fiecare zi au lucrat, în medie, în cadrul tipografiei diecezane, în funcţie de comenzile editoriale, între 10—15 tipografi.

Din aceste referiri documentare, rezultă că tipografia diecezană n-a îndeplinit numai un activ rol cultural, ci şi un rol social-economic şi instructiv profesional în formarea unui mare număr de tipografi români.

Nu putem încheia, fără a scoate încă o dată în evidenţă funcţia culturală a tipografiei, care a îndeplinit, pînă la 1918, un rol major şi în procesul de tipărire a opurilor editate de Astra, ca mijloc activ de culturalizare a maselor româneşti din Transilvania şi Banat.

În această tipografie au văzut lumina tiparului *Povestiri din popor* de Ion Pop Reteganul, *Dietetica poporală cu deosebită consideraţiune la mediul de viеţuire al ţăranului român* de Andrei Mureşanu, *Higiena copilului de la naştere pînă în al şaptelea an al etăţii, (Scriere pentru popor, premiată de „Asociaţiunea Transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român")*; *Povestiri din viaţa ţăranilor români* de Ion Pop Reteganul, etc.

Nu trebuie uitată de asemenea contribuţia adusă de această tipografie la difuzarea culturii în rîndurile poporului român, prin editarea ziarului *Telegraful Român*, unde, după cum se ştie, au activat personalităţi reprezentative ale vieţii politice şi culturale româneşti.

În concluzie, putem afirma cu toată convingerea pe care ne-o dă realitatea faptelor, că în realizarea operei editoriale româneşti, Tipografia eparhială a fost, alături de alte tipografii româneşti din Sibiu şi din Transilvania, o temelie de susţinere a năzuinţelor de luminare şi de emancipare culturală şi politică a poporului român.

M. Stoia

„Mărturisesc un Botez..."

(Continuare din pag. a 3-a)

teşti, a dus la generalizarea acordării Botezului cît de timpuriu, copiilor, după analogia tăierii împrejur din Vechiul Testament (Coloseni 2, 11—13), care şi prefigura Botezul.

În schimb, Sfinţii Părinţi au stăruit, într-un glas, asupra *trebuinţei absolut* necesare, de a boteza, de a naşte din nou „din apă şi din Duh", pe tot omul ce vine în lume, de a nu lipsi pe nimeni, nici pe copii, deci, de dreptul la mîntuire. „Copiii n-au credinţă — vor zice unii, deci nu pot fi botezaţi, iar dacă au fost botezaţi ca prunci, ei trebuie rebotezaţi după ce mărturisesc credinţa". Dacă prin credinţă înţelegem numai expunerea verbală a unor adevăruri de credinţă, copiii, desigur, nu au acest fel de credinţă. Dar, mai mult ca o expunere verbală, mai mult sau mai puţin sinceră, credinţa este un Har. Acest Har nu poate fi împiedecat de a intra în suflete decît de păcate personale. Pruncii, neavînd păcate personale, nu opun nici o piedică în calea Harului mîntuitor; în schimb se nasc cu păcatul strămoşesc de care nimeni şi nimic nu-i poate curăţi decît Harul Sfîntului Botez. Acest Botez aduce ştergerea păcatului strămoşesc şi, odată cu aceasta, intrarea în împărăţia Harului, prin „nimicirea trupului păcatului" (Romani 6, 6) şi „prin deschiderea cugetului bun către Dumnezeu (I Petru 3, 21). Păcatul strămoşesc nu constituie o piedică în calea intrării Harului în sufletele pruncilor pentru că nu este un păcat personal ci unul moştenit odată cu naşterea trupească. Iisus i-a socotit pe prunci vrednici de împărăţia lui Dumnezeu tocmai pentru absenţa păcatului, a răutăţii, din inimile lor. Noi nu le putem refuza, deci, un privilegiu pe care însuşi Iisus l-a acordat pruncilor. Botezul lor este tot atît de valabil ca şi cel acordat vîrstnicilor, iar a-l repeta, pe temeiul absenţei unei mărturisiri de credinţă, înseamnă a condiţiona valabilitatea Tainei de „vrednicia" primitorului, ca un drept cîştigat, ceea ce este cu totul contrar învăţăturii creştine, căci nici oamenii, nici îngerii chiar, nu primesc Harul ca un „merit" al lor, ori cît de înaltă ar fi viaţa şi mărturisirea lor, ci ca un dar gratuit al milei şi iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

Copiii primesc Harul Botezului ca nişte seminţe de grîu ce se aşează toamna în pămînt spre a rodi la vreme potrivită. Fără semănătură la timp nimeni nu se poate aştepta la roade. Dacă nu aşezăm în sufletele copiilor noştri din cea mai fragedă vîrstă seminţele Harului Botezului, sau dacă nu purtăm grijă ca aceste seminţe să nu fie înăbuşite de buruienile păcatelor, vor creşte acolo numai mărăcinii patimilor. Trebuie să semănăm dacă vrem să avem roade; numai buruienile cresc fără îngrijire. Sufletele lor vor străluci din pricina Harului primit, iar acesta le va servi drept pavăză împotriva uneltirilor vrăjmaşului pînă cînd mintea lor deplină va putea alege între bine şi rău, între virtute şi patimi. Îmbrăcaţi în haina lui Hristos prin Botez, (Galateni 3, 27) copiii noştri vor străluci din pricina Harului; această haină va fi înfricoşătoare pentru vrăjmaşul cel nevăzut. De acum atîrnă de ei, de părinţi, de naşii care i-au primit în numele Domnului (Matei 18, 5; Marcu 10, 14) dacă acest Har creşte sau se acoperă, îl fac arătat prin lucrarea poruncilor sau îl întunecă. „Viaţa cea nouă (dobîndită prin Botez) este un dar de sus, însă e dar care trebuie păstrat şi dezvoltat prin sîrguinţa noastră, astfel ca, după cuvîntul Sfîntului Grigorie de Nazians, iertarea să fie de la Dumnezeu iar păstrarea de la tine".

Nu repetarea Botezului ne aduce mîntuirea, căci nici cei ce l-au repetat (uneori de mai multe ori, după cîte confesiuni au îmbrăţişat) nu se mîntuiesc numai prin această repetare, care rămîne o blasfemie, ci lucrarea poruncilor lui Dumnezeu prin Harul primit odată pentru totdeauna (Iuda 1, 3). Nici cu trupul nu ne naştem decît o singură dată, nici prin Duhul nu se cuvine să fim renăscuţi decît o singură dată. Precum avem o credinţă şi un Domn, aşa se cuvine să primim un singur Botez.

Botezul nostru, primit în pruncie, este bun şi mîntuitor. Roadele lui se vădesc numai pe măsura creşterii noastre „cu înţelepciunea şi cu vîrsta şi cu Harul la Dumnezeu şi la oameni" (Luca 2, 52) după chipul şi pilda lui Iisus Hristos.

Prăznuirea Sfinţilor Trei Ierarhi — la I. T. U. din Sibiu

În ziua de 30 ianuarie, Institutul Teologic Universitar din Sibiu a îmbrăcat veşmînt de sărbătoare prăznuind pomenirea Sfinţilor Trei Ierarhi Vasile, Grigorie şi Ioan, patronii şcolilor de teologie ortodoxe din lumea întreagă.

Dimineaţa a avut loc în Catedrala mitropolitană Sfînta Liturghie arhierească săvîrşită de către P. S. Gherasim Hunedoreanul, arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, înconjurat de un sobor de părinţi profesofi şi de preoţi catedrali, în prezenţa Î. P. S. Sale Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului.

În cadrul predicii rostite la Sf. Liturghie, P. C. Pr. Lector Ioan Mihălţan a evidenţiat calitatea de apărători ai dreptei credinţe pe care cei trei Sfinţi au exercitat-o prin slujirea lor ca ierarhi ai Bisericii, activitate pe care au combinat-o cu cea de binefacere, ei fiind profund preocupaţi de situaţia socială a oamenilor din vremea lor.

Festivitatea din Aula Institutului a fost deschisă de către P. C. Arhid. Prof. Constantin Voicu, rectorul Institutului, care a arătat că Sfinţii Trei Ierarhi au proclamat valoarea omului şi slujirea lui ca datorie primordială creştină. P. C. Părinte Rector a accentuat influenţa pe care viaţa şi gîndirea celor Trei Ierarhi au avut-o asupra teologiei şi vieţii bisericeşti româneşti şi a arătat că doar cu cîteva zile în urmă „Biserica noastră Ortodoxă Română (împreună cu celelalte culte religioase din Patria noastră) a urmat pilda şi îndemnurile Sfinţilor Trei Ierarhi prin răspunsul pe care l-a dat la o chemare ce i s-a adresat, de a-şi uni eforturile cu cele ale întregului popor în cadrul unei organizaţii de nivel naţional, cum este F. D. U. S., pentru continua înflorire a Patriei, pentru bunăstarea şi fericirea cetăţenilor ei, pentru înflorirea păcii în lume".

Cuvîntul festiv intitulat: „Umanismul creştin în viziunea Sfinţilor Trei Ierarhi" a fost rostit de către P. C. Pr. Prof. Teodor Bodogae. Toţi cei Trei Sfinţi Ierarhi a spus P. C. Sa — au văzut în om un fel de microcosmos în care se reflectă înţelepciunea cea mare a Ziditorului. În mesajul lor au arătat că prin natura lor oamenii sînt egali întreolaltă nedeosebindu-se decît doar prin voinţă iar Biserica nu cunoaşte deosebiri între oameni care, dincolo de stări sociale, culturale sau economice deosebite, trebuie să se ajute întreolaltă. Toate însuşirile celui mai curat şi mai generos umanism au fost puse în aplicare de către Sfinţii Trei Ierarhi prin viaţa şi acţiunile lor.

Dacă vrem să cinstim cu adevărat pe marii noştri patroni şi dascăli în ale preoţiei — se spune în încheierea acestui cuvînt festiv — să ne pătrundem de entuziasmul credinţei în Dumnezeu prin slujirea semenilor, prin omenie şi prin simţ preoţesc căci nimic altceva nu defineşte atît de deplin pe slujitorul creştin decît aceste calităţi.

Programul festiv a mai conţinut piese corale religioase şi patriotice precum şi citirea unor fragmente din operele Sfinţilor Trei Ierarhi.

În cuvîntul pe care l-a rostit la această festivitate, P. S. Gherasim Hunedoreanul a mulţumit Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin, întregului corp profesoral şi studenţilor, care prin munca pe care o depun cinstesc pomenirea Sfinţilor Trei Ierarhi. P. S. Sa a adresat celor prezenţi şi un cuvînt de salut din partea P. S. Visarion Aştileanu, Episcopul Aradului.

Şirul cuvîntărilor a fost încheiat de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin, care a arătat că unitatea Bisericii constituie testamentul pe care Mîntuitorul l-a lăsat întregii creştinătăţi. Sfinţii Trei Ierarhi constituie o icoană a acestei unităţi. La vremea lor ei au luptat pentru unitatea în Biserică, unitatea între ierarhie, cler şi popor. Această unitate s-a manifestat permanent în istoria Bisericii Ortodoxe Române.

Festivitatea s-a încheiat prin intonarea de către cor şi asistenţă a imnului F. D. U. S.: „Pe tricolor e scris unire".

Vizită în Iran

La invitaţia guvernului iranian, o delegaţie a cultului musulman din ţara noastră, condusă de Eminenţa Sa d-l muftiu Iacub Mehmet, a vizitat, în perioada 3—12 februarie a. c., Republica Islamică Iran pentru a participa la festivităţile prilejuite de prima aniversare a revoluţiei islamice din această ţară şi a 1400 de ani de la Hegira.

Delegaţia a avut convorbiri cu ayatolahul Ruholan Khomeiny, cu alţi conducători şiiţi: ayatolahii Hossein Ali Montazeri, Mohammad Khameneyi şi Mohammad Ali Beheshti.

Membrii delegaţiei au fost primiţi şi de: Dr. Abolhassan Banisadr, preşedintele Republicii Islamice Iran, Dr. A. A. Moinfar, ministrul petrolului, Dr. A. Ouladi, secretar de stat la Ministerul Cultelor, Mohammad Tavassoli, primarul Teheranului ş. a.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 15 martie 1980 Nr. 11—12

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Alegerile din 9 martie — manifestare a unității noastre naționale

La 9 martie au avut loc alegerile de deputați pentru Marea Adunare Națională și Consiliile Populare județene, municipale, orășenești și comunale.

Credincioșii și slujitorii Bisericii noastre au fost alături de toți cetățenii patriei, împlinindu-și cu conștiinciozitate această înaltă îndatorire obștească de a rîndui în organele puterii de stat pe cei mai buni și mai vrednici dintre semenii noștri.

Pe buletinele de vot au fost înscrise și numele unora dintre ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, alături de al altor candidați ai Frontului Democrației și Unității Socialiste. Este acesta un fapt care evidențiază caracterul profund democratic al societății socialiste românești. Din partea Bisericii noastre au fost aleși ca deputați în înaltul for legislativ al țării Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin și Înalt Prea Sfințitul Teoctist, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, iar ca deputați în consiliile populare alți membri ai Sf. Sinod (la Sibiu, Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin).

Am participat cu toții la vot însuflețiți de dragoste fierbinte pentru patria noastră, pe care dorim să o vedem mereu mai prosperă și pentru totdeauna liberă și independentă. Astfel ne îndeamnă cugetul și inima să fim, în toată vremea, cu luare aminte la vrerea și lucrarea poporului. Sîntem pătrunși de convingerea că de bunăstarea și fericirea lui depind bunăstarea și fericirea noastră. Niciodată Biserica Ortodoxă Română n-a arătat credincioșilor ei o altă cale decît aceea pe care a mers întreg poporul. Lucrul este firesc, dacă ne gîndim la faptul că noi n-am primit credința creștină la o dată oarecare din istoria noastră, ci ne-am născut cu ea, iar Biserica ortodoxă ne însoțește în călătoria noastră prin timp de la începuturi, de atunci de cînd elementul dac s-a contopit într-o armonioasă alcătuire cu cel roman.

Dacă în vremurile trecute, cînd ne-au încercat atîtea nevoi și atîta nedreptate, Biserica a făcut dovada unei pilduitoare dăruiri pentru izbăvirea neamului, cu atît mai mult se arată ea gata de slujire astăzi cînd, descătușați de poverile trecutului, căutăm să înălțăm cît mai trainic sub soare edificiul Noii Românii. Ea ne pune la inimă datoria de a cinsti și a sprijini cu cuvîntul și cu fapta pe ocîrmuitori și pe toți cei ce făuresc bunăstarea obștească.

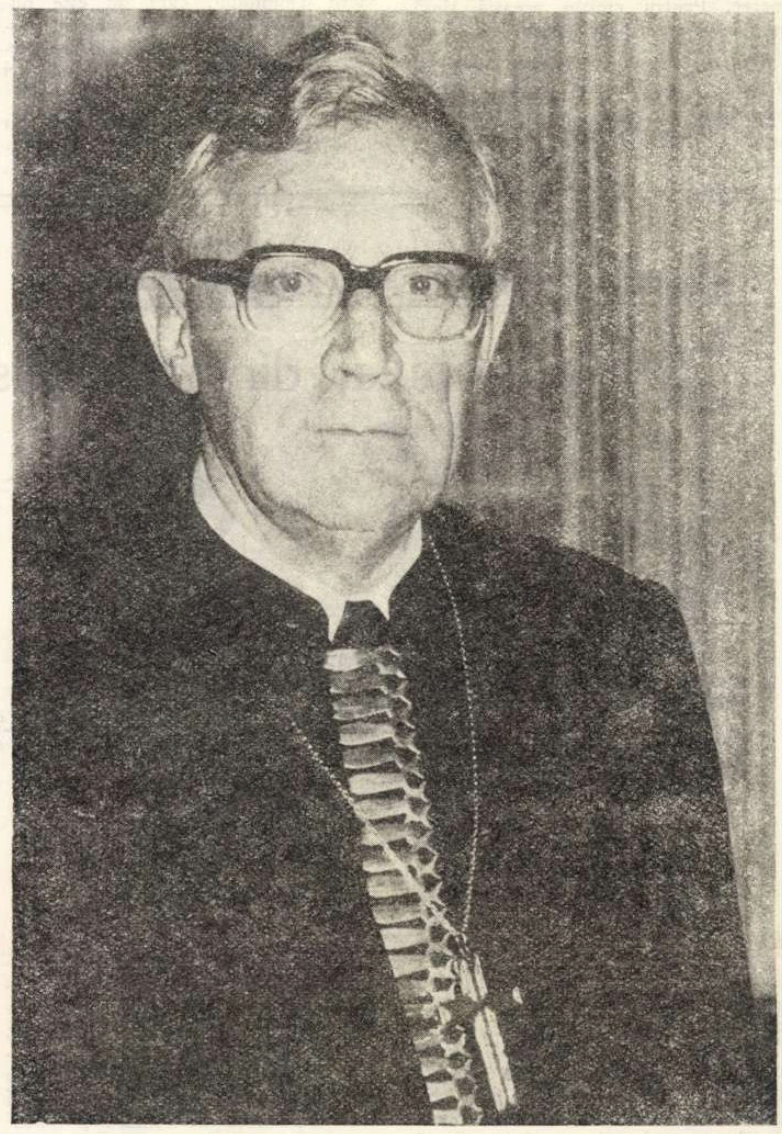

Respectuos omagiu unui devotat prieten al Bisericii noastre

În data de 16 martie 1980, Eminența Sa Dr. Albert Klein, Episcopul Bisericii Evanghelice C. A. din România, împlinește venerabila vîrstă de 70 de ani. Evenimentul este întîmpinat cu însuflețire și de Biserica Ortodoxă Română, care are în Eminența Sa un prieten apropiat.

Sărbătoritul s-a născut în anul 1910, la Sighișoara. După ce a studiat Teologia și Științele Naturii la universitățile din Marburg, Cluj, Tübingen și Berlin, a activat ca profesor la Liceul „Brukenthal" din Sibiu. În 1946 devine preot, slujind la parohiile Dobîrca și Petrești, iar mai apoi ca protopop și primpreot la Sebeș-Alba și Brașov.

Datorită aleselor sale însușiri ca și frumoaselor realizări pe tărîm pastoral și gospodăresc, în 1969 este chemat la înalta demnitate de episcop. În răstimpul celor 11 ani de cînd conduce destinele Episcopiei Evanghelice C. A. din România, Eminența Sa a înscris, în viața acesteia, înfăptuiri de o deosebită însemnătate. A lucrat „cu timp și fără timp" la continua înflorire a vieții spirituale a credincioșilor. Din îndemnul și sub conducerea sa au fost dăruite Bisericii o nouă rînduială liturgică și o nouă carte de cîntări bisericești. A întreprins vizite pastorale în aproape toate parohiile evanghelice din țară, propovăduind cuvîntul lui Dumnezeu și îndemnînd prezbiteriile și enoriașii în îndeplinirea obligațiilor lor către Biserica și patria în care s-au născut. O atenție aparte a acordat învățămîntului teologic, preocupîndu-se de creșterea calitativă a muncii instructiv-educative în cadrul Institutului Teologic Protestant Unic, ramura Sibiu. Pentru mai buna orientare a preoților în activitatea lor misionar-pastorală, Eminența Sa a înființat cursurile de îndrumare, care se țin anual, în perioada de toamnă. Tot de numele Eminenței Sale se leagă și apariția, în urmă cu 8 ani, a foii „Kirchliche Blätter", important mijloc de informare al preoților și credincioșilor asupra învățăturii de credință, a istoriei și activității trecute și prezente a propriei lor Biserici.

Pe plan ecumenic, Episcopul Dr. Albert Klein s-a impus ca o personalitate ale cărei merite sînt unanim recunoscute. În dubla sa calitate de membru în Comitetul Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor și în Comisia de Studii a Federației Mondiale Luterane, a activat cu toată hotărîrea pentru pacea și buna înțelegere între popoare, pentru unitatea tuturor creștinilor.

Cu Biserica Ortodoxă Română a promovat cele mai strînse relații de colaborare. Este prieten al ierarhilor și slujitorilor Bisericii noastre. Aici, la Sibiu, l-am avut mereu alături la toate evenimentele însemnate pe care le-am trăit. Vizitele reciproce cu ierarhul nostru au devenit un fapt obișnuit al activității noastre curente.

Eminența Sa a desfășurat o bogată activitate și pe plan patriotic-cetățenesc. A militat neobosit pentru întărirea unității poporului nostru, pentru înfrățirea, în elanul muncii creatoare, a tuturor cetățenilor României socialiste, indiferent de naționalitate sau credință religioasă. Ca o recunoaștere a aportului său, în această direcție, a fost ales deputat în Marea Adunare Națională încă din 1975. Face parte, de asemenea, din Consiliul Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Participînd cu toată bucuria la acest popas aniversar, rugăm pe Părintele Ceresc să hărăzească Eminenței Sale ani mulți cu sănătate și putere deplină spre binele și mîntuirea credincioșilor pe care îi păstorește și spre continua adîncire a conlucrării frățești dintre Bisericile noastre.

Întru mulți și fericiți ani!

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

Simbolul Credinței (VII)

Persoana Mîntuitorului. 1. Persoana și opera Mîntuitorului, realități nedespărțite între ele; 2. Cele două firi ale lui Iisus Hristos

1. Iisus Hristos, Mîntuitorul nostru, Dumnezeu Fiul întrupat, a împăcat în general lumea cu Dumnezeu, prin întruparea, moartea și învierea Sa, dar, înălțîndu-se apoi, n-a părăsit lumea și nu ne-a lăsat singuri (Matei 28, 20; 18, 20; Ioan 14, 18), ci tot El însuși săvîrșește, în Biserică, prin Duhul Sfînt, mîntuirea personală a credincioșilor. În harul ce-l primim prin Sfintele Taine este prezent lucrător, în Duhul Sfînt, însuși Domnul Hristos; astfel că ne putem mîntui numai prin legătura cu Iisus Hristos cel pururea viu și lucrător. Harul mîntuitor cîștigat pentru noi de către Fiul întrupat și împărtășit de către Duhul Sfînt ne face părtași la dragostea Tatălui ceresc (II Cor. 13, 13); căci cei ce iubesc pe Fiul sînt iubiți de Tatăl, care revarsă și asupra lor iubirea Lui ce-o are către Fiul Său cel unul născut (Ioan 14, 21, 23), întrupat și jertfit pentru noi.

Toate acestea înseamnă că, la Mîntuitorul, opera Sa mîntuitoare nu se desparte niciodată de persoana Sa, fiind una cu aceasta, adică opera fiind însăși persoana în acțiune. Persoana lui Iisus Hristos și lucrarea săvîrșită de El pentru mîntuirea noastră sînt și rămîn nedespărțite, doar distincte, neconfundîndu-se una cu alta.

2. Fiul lui Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos, este Dumnezeu-om, adică Dumnezeu adevărat și om adevărat asemenea nouă, afară de păcat. Astfel, Iisus Hristos, El, aceeași persoană, are două firi, dumnezeiască și omenească.

Cele două firi sau naturi ale lui Iisus Hristos le adeveresc: a) profețiile mesianice ale Vechiului Testament; b) Iisus Hristos însuși; c) Apostolii și Evangheliștii; d) Sfînta Tradiție.

a) Profețiile mesianice, mărturisind firea dumnezeiască a lui Mesia, spun despre El că este născut din Dumnezeu, înainte de veci (Ps. 2, 7; 109, 3), născut în Betleem dar existent din veșnicie (Mih. 5, 1), Domn și Dumnezeu (Ps. 109, 1; Mal. 3, 1; Ier. 23, 5—6; 33, 15—16); iar firea omenească a Domnului se arată în aceea că este numit sămînță a femeii (Gen. 3, 15), sămînță a lui Avraam, Isac, Iacob (Gen. 22, 18; 26, 4; 28, 14), că se va naște din fecioară (Is. 7, 14), în Betleem (Mih. 5, 1), vestindu-i-se și patimile și moartea (Is. 53, 3—17).

b) Firea dumnezeiască și-o mărturisește Mîntuitorul numindu-se Fiu al lui Dumnezeu (Matei 26, 63—64; Marcu 14, 61—62), deoființă cu Tatăl (Ioan 10, 30), cu aceeași putere și lucrare ca ale Tatălui (Ioan 5, 17, 21—23), cu aceleași atribute divine ca ale Tatălui (Ioan 5, 26; 10, 15, 28; Matei 11, 27); iar firea omenească și-o declară Mîntuitorul numindu-se om și Fiul omului (Ioan 8, 40; 5, 14, 27).

c) Apostolii și Evangheliștii vorbesc despre firea dumnezeiască a Mîntuitorului arătînd că Tatăl însuși îl declară Fiul Său iubit, la Botez și la Schimbarea la Față (Marcu 1, 11; Matei 17, 5), iar ei îl numesc „Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu" (Marcu 1, 1), „Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui Viu" (Matei 16, 16), Dumnezeu Cuvîntul întrupat (Ioan 1, 1, 14), „Dumnezeu arătat în trup" (I Tim. 3, 16), „Domnul măririi" (I Cor. 2, 8), „Marele Dumnezeu" (Tit 2, 13), veșnic, creator și pronietor (col. 1, 16—17; Evrei 1, 3). Iar firea omenească a lui Iisus Hristos este înfățișată în istorisirea evanghelică a întregii Lui vieți pămînțești, de la naștere la moarte, om adevărat avînd trup (Marcu 14, 8; Matei 27, 58—59; Luca 24, 39 și altele) și suflet omenesc (Matei 26, 38; 37, 50; Luca 23, 46; Ioan 19, 30).

d) Sfînta Tradiție în întregimea ei învață adevărul celor două firi ale lui Iisus Hristos, ceea ce Biserica păstrează, propovăduiește neîntrerupt și lămurește în definiții și simboluri de credință în frunte cu Simbolul niceoconstantinopolitan, în sinoadele ecumenice și locale.

Cugetarea Sfinților Părinți, în încercarea de a apropia de înțelegerea omenească marea taină a arătării lui „Dumnezeu în trup" (I Tim. 3, 16), ne oferă, pe lîngă dovezile din Sfînta Scriptură, și unele argumente raționale în legătură cu cele două firi ale Mîntuitorului. Astfel: a) Ca „mijlocitor între Dumnezeu și oameni" (I Tim. 2, 5), Mîntuitorul trebuie să fie Dumnezeu adevărat și om adevărat, aparținînd în chipul acesta celor două părți între care se face mijlocirea, căci altfel nu este mijlocitor adevărat și deplin, ci străin; b) Ca învățător desăvîrșit despre cele dumnezeiești, pentru oameni, ca „lumină a lumii" (Ioan 8, 12), Mîntuitorul trebuie să fie Dumnezeu-Omul, pentru ca El, Dumnezeu-Cuvîntul (Ioan 1, 1), care s-a făcut trup (Ioan 1, 14), să împărtășească lumii, în cuvînt omenesc, rostit omenește, cele ale cunoașterii dumnezeiești (Rom. 11, 34), apropiindu-se de noi pînă a fi una cu noi, afară de păcat; c) Ca răscumpărător al neamului omenesc (Gal. 3, 13), Mîntuitorul trebuie să aparțină real și Dumnezeirii și omenirii, pentru ca jertfa Lui să fie jertfă răscumpărătoare, jertfă a Omului-Dumnezeu, jertfă a omului învingător, după ce omul a fost cîndva învins, jertfă cu putere și valoare dumnezeiască (I Petru 2, 24).

Ca Dumnezeu, Iisus Hristos este de aceeași ființă cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, iar ca om este de aceeași ființă cu noi oamenii, avînd însă, față de ceilalți oameni, două însușiri personale numai ale Sale (prerogative), anume nașterea supranaturală și lipsa absolută de păcat (impecabilitatea). Căci El s-a întrupat și s-a născut din Fecioara Maria după o rînduială mai presus de firea omenească, prin lucrarea Duhului Sfînt și fără ca, la naștere, să rupă pecetea fecioriei Maicii Sale, ea rămînînd fecioară pentru totdeauna, adică pururea fecioară (Isaia 7, 14; Luca 1, 27—35; Matei 1, 18—25), „că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință" (Luca 1, 37). Tot așa, și lipsa de orice păcat, atît original cît și personal, a Mîntuitorului este clar exprimată în Sfînta Scriptură (Luca 1, 35; Ioan 8, 46). Căci „El s-a arătat ca să ridice păcatele și păcat întru El nu este" (I Ioan 3, 5); „El n-a săvîrșit nici un păcat și nici nu s-a aflat vicleșug în gura Lui" (I Petru 2, 22; tot așa la II Cor. 5, 21; Evrei 4, 15; 7, 26; I Ioan 2, 1). Impecabilitatea absolută a lui Iisus Hristos rezultă direct și din aceea că purtătorul firii omenești în El, adică El ca subiect, este însuși Dumnezeu Cuvîntul, iar Dumnezeu nu poate greși.

Prof. *Isidor Todoran*

Piine pentru suflet

Postul, drum spre Paşti

Creştinul este un om care priveşte spre viitor. El nu trăieşte hrănindu-se numai din trecut şi nu lucrează numai pentru satisfacerea unor trebuinţe imediate. El stă cu faţa spre viitor, caută şi se doreşte după viitor.

Viaţa este o călătorie, dar nu o călătorie la întîmplare. Omul are în viaţă o ţintă, vrea să ştie unde merge. Pentru creştin această ţintă este mîntuirea prin Hristos.

Pentru atingerea acestei ţinte ne pregătim tot timpul vieţii, căutăm mijloacele necesare ca să izbutim în această călătorie spre desăvîrşire, spre întîlnire cu Hristos şi unire cu El.

Mai mult decît în alte împrejurări, în vremea postului mare simţim această chemare spre apropierea de ţinta vieţii, simţim şi auzim prin slujbele Bisericii chemarea lui Hristos: „Veniţi la Mine".

Postul este aşadar un drum spre Paşti, spre marea sărbătoare a Învierii Domnului, care nu este numai cea mai mare sărbătoare a creştinilor, ci şi sărbătoarea în care credincioşii află întreg rostul existenţei şi destinul ultim al vieţii lor.

Învierea lui Hristos este asemenea unui far luminos care călăuzeşte viaţa credincioşilor în lume, dar de la care se luminează şi tărîmul vieţii de dincolo de zare.

Paştile înseamnă pentru creştini un „sfîrşit" al vieţii vechi a omului vechi, dar şi un „început" al omului nou, începutul vieţii veşnice. „Hristos a înviat, iată viaţa stăpîneşte. Hristos a înviat şi nici un mort nu rămîne în mormînt".

Pentru a ajunge la această ţintă, Biserica ne cheamă şi ne ajută să mergem pe calea postului. Cum trebuie să înţelegem călătoria spirituală a postului? Care sînt mijloacele pe care ni le pune la îndemînă Biserica? Ca o mamă bună, care-şi pregăteşte copiii cînd pleacă la şcoală, tot astfel şi Biserica ne pune la îndemînă mijloacele necesare pentru acest drum şi ne arată de ce să ne folosim.

Înainte de începerea postului sînt rînduite cinci duminici pregătitoare, în care ni se înfăţişează cu ce să începem şi cum să pornim pe acest drum.

Duminica lui Zaheu, în care ne arată dorinţa fierbinte a lui Zaheu de a cunoaşte şi de a se întîlni cu Iisus. E cea dintîi rampă de lansare pe drumul postului. Dorinţa lui de a-L cunoaşte pe Iisus, dorinţa după Dumnezeu, după dreptatea şi bunătatea Lui. Aceasta l-a ajutat pe Zaheu să depăşească statura lui mică şi meschinăriile unei vieţi trăite în nedreptate.

A doua Duminică este a vameşului şi fariseului, din care reiese că pe calea postului nu se poate porni pînă nu scoatem din suflet păcatul mîndriei şi pînă nu trăim în smerenie. Desigur smerenia nu e cea mai mare virtute, dar este virtutea care dă coeficient şi valoare tuturor celorlalte.

A treia Duminică este cea a fiului risipitor, în care ni se arată că nu putem să pornim spre Paşti, pînă cînd nu hotărîm să ne întoarcem acasă, în împărăţia harului dumnezeiesc.

Urmează apoi Duminica judecăţii din urmă în care ni se arată valoarea faptelor bune înaintea dreptului judecător şi în sfîrşit Duminica iertării, cu care se începe postul şi în care înţelegem că nu putem trece pragul postului mare fără să ne iertăm şi să ne împăcăm unii cu alţii. Aceasta este o condiţie peste care nu se poate trece. Nu poţi rîvni şi nu poţi ajunge la împăcare cu Dumnezeu dacă nu te împaci şi nu te uneşti cu oamenii cu care trăieşti.

Este foarte grăitoare în acest sens slujba de la Vecernia lăsatului de brînză cînd, la sfîrşit, credincioşii vin în faţa preotului şi înclinîndu-se unii spre alţii îi cer iertare.

Astfel se inaugurează postul printr-o manifestare a dragostei, a unirii şi a speranţei care luminează viaţa creştinilor în tot timpul postului.

De acum postul nu mai apare ca o „obligaţie", ca o poruncă ce ar apăsa sau strîmtora viaţa, ci ca un drum luminos, ca o şcoală ce duce spre încununarea unor strădanii. Fiecare săptămînă din vremea postului este ca o treaptă nouă, ca o nouă biruinţă asupra păcatului şi naşterea omului nou.

Se înlătură pe rînd stîlpii pe care s-a clădit omul vechi şi se înalţă aceia pe care se ridică omul nou.

Lăcomia care ridică poftele trupului la rang de divinitate, este învinsă prin cumpătare; mîndria prin smerenie şi căinţă; egoismul sau mărirea deşartă prin fapte de milostenie şi generozitate.

Scopul postului este de a elibera pe om de tirania poftelor ca urmare a primului păcat. Printr-un exerciţiu încet şi cu răbdare, sîntem chemaţi să înţelegem că nu hrana este totul, că foamea după pîine nu poate înlocui foamea sufletului; că scopul vieţii nu stă în mulţumirea poftelor nesăţioase ale trupului, ci în conducerea acestora de către puterea sufletului. Nu poate fi post adevărat fără rugăciune şi fără fapte bune. Restaurarea omului nu se poate face numai prin metode negative, prin oprelişti, ci prin trezirea şi întărirea acelor puteri lăuntrice ale sufletului care au fost nesocotite.

Prima călcare a postului a făcut-o Adam. El a mîncat din pomul oprit şi a pierdut fericirea, fiindcă a aşezat foamea trupului mai presus decît foamea sufletului.

Iisus Hristos, noul Adam, a început lucrarea mîntuirii neamului omenesc prin post. El a învins ispita de a face din pietre pîini şi prin aceasta a deschis calea împăcării cu Dumnezeu. „Nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul ce iese din gura lui Dumnezeu". Prin aceasta n-a tăgăduit valoarea hranei pentru trup, ci ne-a arătat că ea nu poate fi scopul vieţii şi nu poate înlocui foamea sufletului. Aflîndu-se Iisus la fîntîna lui Iacov, au venit ucenicii şi l-au îndemnat să mănînce. Deşi El era flămînd, căci era pe la amiazi şi nu mîncase, le-a zis: „Mîncarea mea este să fac voia lui Dumnezeu, care M-a trimis". Adică mai presus de hrana fizică este hrana spirituală, deşi ele nu se contrazic.

Hrana este pentru trup o necesitate, dar numai împlinirea ei nu poate duce la împlinirea destinului omului. Omul nu e făcut pentru mîncare, ci mîncarea pentru om. Dacă facem din mîncare scopul ultim al vieţii sîntem ca nişte porumbei cărora li se dă hrană multă, care sînt chiar frumoşi şi graşi, dar sînt ţinuţi în cuşcă şi li s-au tăiat aripile ca să nu poată zbura. Ei seamănă cu porumbeii, dar nu mai sînt ca aceştia, fiindcă nu mai pot zbura.

Prin post creştinul ajunge să-şi descopere adevărata sa natură spirituală. Ar fi greşit să considerăm că postul înseamnă o simplă schimbare a regimului alimentar. Oprirea de la anumite mîncări nu e o practică exclusiv creştină. Ea a existat şi în afară de religie, în tratamentele terapeutice.

Aceasta ar fi numai o schimbare superficială a vieţii şi ar duce la ipocrizie. Atunci unii ar avea dreptul să se laude cu postul lor şi să osîndească pe cei ce nu postesc, ceea ce este împotriva Scripturii.

Postul adevărat înseamnă o schimbare radicală a vieţii, o restaurare a firii omeneşti, o înnoire, o pregătire stăruitoare pentru viaţa veşnică, pentru înviere cu Hristos. Prin post îngropăm pe omul cel vechi, şi se naşte omul cel nou, omul duhovnicesc.

În vremea postului se naşte un „stil nou" de viaţă. În acest timp redescoperim legătura noastră cu Dumnezeu prin rugăciune şi începem să înţelegem că trupul este un templu al Duhului Sfînt, iar hrana o socotim ca pe un dar al lui Dumnezeu. De aceea postul este legat de cuminecătură, de împărtăşire cu „pîinea cea cerească". El este însoţit de rugăciune şi milostenie, de împăcare şi dăruire pentru binele semenilor, de îmbogăţire în Hristos.

Adevăratul aspect al postului constă în exerciţiul spiritual de a deveni mai buni, de a redobîndi echilibrul pe care l-am pierdut din pricina păcatelor.

Sîntem în vremea sfîntului post al Paştilor. Fiecare post premerge unei sărbători în care ni se arată iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Iubirea cere iubire, jertfă. La această iubire divină sîntem chemaţi să aducem iubirea noastră. Să murim păcatului ca să înviem cu Hristos.

În această „primăvară duhovnicească" să facem să răsară în viaţa noastră, cu ajutorul Bisericii, toate acele seminţe, ca să ni se poată spune că sîntem „ogorul lui Dumnezeu" spre viaţa cea nouă cu Iisus Hristos.

Părintele VASILE

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Portul popular din zona Bistriţa-Năsăud

Analiza profundă a structurii portului popular românesc din zona Bistriţa-Năsăud, zonă care face legătura cu cîmpia Transilvaniei şi cu alte zone de puternică tradiţie autohtonă, pune în evidenţă, tocmai datorită procesului de înnoire, elementele specifice ca stil ale artei populare româneşti: continuitatea şi unitatea în diversitate. Ele reflectă condiţiile social-istorice, modul de viaţă, în care a trăit şi muncit poporul român şi aici, contactul şi convieţuirea cu unele naţionalităţi conlocuitoare, dar şi circulaţia neîntreruptă între provinciile ţării româneşti. În acest sens este uşor de remarcat, poate mai mult decît în alte părţi, dorinţa de înfrumuseţare a portului, decorativismul lui.

Aşezată în colţul de nord-est al Transilvaniei, cu localităţi în care se practică pînă în timpul nostru agricultura, creşterea vitelor, lucrul la pădure, dar şi unele meşteşuguri de certă vechime şi continuitate (ex. ceramica neagră etc.), zona aceasta adună de-a lungul Someşului Mare şi al Bistriţei o serie densă de rîuri pe care se înşiră zeci şi zeci de sate. Astfel, pe Someşul Mare menţionăm cîteva centre: Şanţ (celebră prin cercetările şcolii sociologice gustiene de la Bucureşti), Rodna, Maier, Ilva Mică, Feldru, Nepos etc.) şi pe Bistriţa (Mureşeni, Prundu, Susenii şi Mijlocenii Bîrgăului etc.), aşa cum pe numeroasele văi pot fi citate — cum spuneam — zeci şi zeci de alte localităţi.

Am putea afirma că portul popular românesc din zona Bistriţa-Năsăud este una din formele strălucite ale creaţiei populare, un adevărat costum de sărbătoare, una din dovezi fiind şi aceea că acest costum nu lipseşte din recuzita nici unui mare ansamblu de cîntece şi jocuri populare.

Croiul drept şi amplu al pieselor de port tradiţional, atît la tineri cît şi la bătrîni, la femei şi la bărbaţi, la care se adaugă un decor puternic colorat, dar nu ostentativ, la femei dar şi — mai mult decît în alte zone — la bărbaţi, sînt trăsături specifice, în care recunoaştem cu uşurinţă influenţe reciproce cu populaţia săsească, ca şi piese comune cu postul moldovenesc, ori unele foarte asemănătoare cu portul maramureşan. Toate acestea evidenţiază ideea unităţii în varietate, deci creaţie pe coordonate istorice de bază.

La costumul femeiesc reţine atenţia, de la început, găteala capului, cu pieptănătura în cosiţe adunate la spate într-o „coadă" (la fel ca în alte vetre istorice), peste care se aşează în dreptul urechilor acele „păuniţe" formate din pene negre şi mărgele multicolore, deasupra cărora se pune „cununa" de flori artificiale. Năfrămile negre cu margini înflorate şi pălăriile de pai cu panglici late şi flori, plus „bertiţele", mărgelele ori — uneori — salbele cu „taleri" din jurul gîtului dau o notă sărbătorească şi de strălucire chipului.

Cămăşile sau iile femeieşti, cu fodori ampli la mîneci şi — în trecut mai ales — cusăturile pe încreţituri la piept şi peste cot, de preferinţă cu motive florale policrome, pieptare înfundate, betele numite aici „frînghii" ţesute din lînă, apoi „pînzăturile" (catrinţele) cu dungi orizontale colorate şi cu motive florale cusute, peste toate îmbrăcîndu-se iarna „cojocul mare", larg cu margini de blană neagră, cu suprafeţe bogat împodobite prin broderii policrome şi cu ciucuri de lînică, ori „sumanul" din pănură albă (în trecut) şi mai închisă astăzi, plus „zeghea" din pănură vopsită de preferinţă albastru, iar în picioare opinci altădată, iar mai nou ghete sau cizme, toate la un loc conturează costumul specific zonei, cu variante locale mai ales în decor.

De o eleganţă incontestabilă, costumul bărbătesc cuprinde pălăria neagră de postav cu boruri late şi calota mică, împodobită cu „gherdanul" sau „bertiţa" cu mărgele colorate, dar mai cu seamă se remarcă la sărbători, la tineri, celebrele pălării cu „păune" (acele semicercuri compuse din zeci de pene de păuni şi prinse ca un mare evantai de pălăria confecţionată anume din fetru rezistent).

Căciula ţuguiată iarna, cămaşa caracteristică de aici, lungă pînă la genunchi şi cu mîneci largi, cu guler

Dr. *Cornel Irimie* şi *Marcela Necula*

(Continuare în pag. a 4-a)

Militanţi pentru independenţa şi unitatea poporului român

GHEORGHE MAGHERU

— O SUTĂ DE ANI DE LA MOARTEA SA —

Din rîndul bărbaţilor de seamă, care au militat pentru independenţa de stat şi unitatea politică a poporului român, un loc deosebit îl ocupă Gheorghe Magheru, a cărui personalitate, dăltuită adînc în istorie, e strîns legată de marile mişcări de redeşteptare ale naţiunii noastre din veacul al XIX-lea.

Obîrşia îndepărtată a familiei sale este în Transilvania, prin regiunea Hălmagiului. Înaintaşii lui, pe la mijlocul secolului al XVII-lea s-au strămutat în Oltenia. S-a născut în 1804 în „curtea bisericii din deal", unde locuiau părinţii săi, preotul Ioan Magheru şi soţia sa Bălaşa, din Bîrzeiul de Gilort, judeţul Gorj. Au fost opt copii, doi băieţi şi şase fete.

Anii formării sale ca luptător pentru cauza naţională coincid cu ultima perioadă a regimului turco-fanariot, cînd „pe tron (erau) nişte bei trimişi a jefui ţările române şi a umple în cîţiva ani hasnaua împărătească; la mijloc, boierii snopiţi de hangerul otoman sau rătăciţi în pribegie; jos, un popor turtit sub muntele de dăjdii şi angarale, abia mai putînd răsufla".

„Deprins cu armele şi bătăliile, de copil", Gheorghe Magheru „a avut mare zel a se înrola voluntar" în oastea lui Tudor Vladimirescu, cînd avea 17 ani, „dar părinţii nu l-au lăsat". Totuşi, după deznodămîntul tragic al revoluţiei din 1821, reuşeşte să devină căpitan de panduri şi comandant al pandurilor din întreaga Oltenie. În această calitate, el se distinge în mod deosebit în timpul războiului ruso-turc din 1828—1829. Urmărind emanciparea naţională a poporului român, Magheru îşi conduce pandurii în bătălia de la Sişeşti — Mehedinţi, în toamna anului 1828, unde printr-o curajoasă manevră de învăluire, nimiceşte un detaşament turc de 3.500 oameni. De asemenea ,apără oraşul Tîrgu Jiu de jafurile turceşti în timpul războiului, motiv pentru care i se dă o *carte* de mulţumire din partea urbei.

După războiul din 1828—1829, cînd se părea că i se deschide o strălucită carieră militară, Magheru, nemulţumit că nu i s-a încredinţat lui organizarea miliţiei naţionale, se dedică, pentru aproape două decenii, unei activităţi obşteşti şi unor funcţii civile.

În această etapă, el se preocupă de dezvoltarea edilitar-urbanistică a oraşului Tîrgu Jiu, a căilor de comunicaţie, întemeierii unor instituţii sanitare — spitale şi farmacii —, dezvoltarea învăţămîntului, propăşirea agriculturii, stimularea comerţului.

Din 1842, Magheru se stabileşte la Caracal, unde va ocupa postul de preşedinte al tribunalului judeţului Romanaţi, iar din 1846 este numit prefect al acelui judeţ, demnitate pe care o va deţine pînă în momentul izbucnirii revoluţiei de la 1848 din Ţara Românească.

Receptiv la ideile înnoitoare ale vremii, el stabileşte relaţii şi cultivă prietenia cu cărturarii patrioţi ai timpului. Era în bune raporturi cu Ion Cîmpineanu, profesorul Ion Maiorescu, Dinicu Golescu, Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, Christian Tell, alături de care participă la pregătirea revoluţiei din Muntenia.

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. *Petru I. Dan*

Merinde duhovnicească pentru vremea postului

Sfînta Spovedanie

„Iată, stau la uşă şi bat; de va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine"
(Apocalipsa 3, 20)

Cel care stă la uşă şi bate, ca să i se deschidă, este Hristos Domnul; este Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Este destul de uşor să înţelegem, că El ne învaţă să deschidem uşa sufletului nostru, să-i facem loc în conştiinţa noastră creştinească, să-i oferim sălaş în fiinţa noastră. Dar, ca oricare altă invitare, şi cea pe care ne-o face Hristos poate fi sau nu urmată. El însuşi condiţionează urmarea ei, zicînd: *„De va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, voi intra la el"* (Apoc. 3, 20). El va intra deci numai acolo unde este aşteptat, auzit şi dorit.

Într-o icoană veche este intuită sugestiv situaţia despre care facem amintire. Se arată anume că uşa, în faţa căreia stă Hristos, are deschizător numai dinăuntrul ei. Ceea ce înseamnă că deschiderea ei atîrnă de voia celui ce se află în dosul uşii; atîrnă adică de noi, dacă voim sau nu să deschidem uşa sufletului nostru pentru primirea în el a lui Iisus Hristos. El, Hristos, „stă la uşă şi bate". Dar nu face silă nimănui, ci doar aşteaptă să i se deschidă, să fie poftit a intra, invitat ca oaspete ales.

În Vifleemul Iudeii, Mîntuitorul Iisus Hristos, prunc fiind, a sălăşluit în „ieslea cea curată", pentru că numai acolo a găsit loc de sălăşluire. Mai tîrziu, El a făcut popas în casa vameşului Matei, pentru că a fost dorit, chemat şi aşteptat de gazda casei aceleia. Şi în casa surorilor Marta şi Maria a poposit tot ca oaspete mult dorit, mult aşteptat.

Dacă adastă, El nu obligă, deşi doreşte să sălăşluiască la noi, în noi. El lasă totul la alegerea noastră, ca liberi să fim în hotărîrile şi acţiunile noastre, ca şi răspunderea pentru acestea să ne aparţină.

Nu trebuie uitat însă faptul că, în toate casele în care a intrat, Mîntuitorul Iisus Hristos a dus binele şi a prilejuit mîntuirea căsenilor respectivi. „Astăzi s-a făcut mîntuire casei acesteia" (Luca 19, 9), i-a grăit Iisus lui Zaheu, la care El „a intrat să găzduiască". Aşa înţelegem, că de-L chemăm pe Iisus, „bucurîndu-ne", ca şi Zaheu vameşul, El va grăbi spre noi, va intra în casa sufletului nostru, ca să ne aducă lumina Evangheliei Sale, duhul păcii, al liniştei lăuntrice, al buneivoiri. Deodată cu aceasta, în fiinţa noastră va străluci „lumina lui Hristos, care luminează tuturor", care încălzeşte inima noastră spre tot lucrul bun, pentru strădanii întru cîştigarea Împărăţiei lui Dumnezeu.

Iată urmările, darurile de care ne putem bucura, astfel, în întîlnirea noastră cu Hristos-Domnul. De aceea, să ne cucerim de adevărul că orice moment din viaţa noastră creştinească în care Hristos se întîlneşte cu noi, în care şi noi ne întîlnim cu El, cînd Mîntuitorul se întreţine cu noi în diferite chipuri, cînd „cinează" duhovniceşte cu noi, este moment încărcat de har şi de negrăită bunătate, este clipă mîntuitoare de suflet, ceas petrecut în duhul lui Hristos, în duhul creştinesc.

Dar clipele în care Mîntuitorul Iisus Hristos stă mai lîngă noi, cu fiecare dintre noi, cînd el ascultă durerile şi dorinţele noastre, ascultă căinţa noastră pentru faptele cele rele, ca şi dorinţa noastră de îndreptare, — acelea sînt momentele întîlnite în Taina Sfintei Spovedanii, Taina Sfintei Mărturisiri. În Taina aceasta El stă de vorbă cu noi, oarecum mai cu răgaz, ne răscoleşte conştiinţa, pătrunde în cele mai ascunse cute ale sufletului nostru, ne îndeamnă la căinţă sinceră, la curăţie şi însănătoşire duhovnicească, la refacere în curăţia sufletească şi trupească, dobîndită prin Taina Sfîntului Botez. Prin prezenţa Sa, prin starea Sa de faţă, El potenţează energia noastră morală şi întăreşte îndrăzneala noastră atît de necesară unei bune, unei adevărate şi sincere mărturisiri. El ne oferă, în acelaşi timp, sprijin şi garanţie pentru începerea şi trăirea unei vieţi noi, viaţă luminată de Evanghelia Sa. Dacă în această Sfîntă Taină L-am întîmpinat pe Hristos cu frică fiască şi cu cutremur — cu frica şi căinţa fiului risipitor; dacă i-am grăit cu temere de Dumnezeu, dacă L-am primit în casa sufletului nostru cu dragoste nefăţarnică, cu nădejdea şi cu hotărîrea în îndreptarea asemenea aceleia arătate de Zaheu vameşul, Mîntuitorul Hristos ne zice şi nouă: „Astăzi s-a făcut mîntuirea casei acesteia" (Ioan 19, 9), casei sufletului nostru creştinesc. Căci într-o asemenea ipostază fiind, El ne primeşte cu obişnuita Sa iubire de oameni, ne trece cu vederea toate cele ce am făcut, iertînd nedreptăţile şi biruind fărădelegile" (Molitvelnic).

Luînd seama, cu nemărginita Sa dragoste, la plîngerea noastră pentru greşelile şi păcatele săvîrşite în fel şi chip, în Taina Spovedaniei, Hristos ne îmbracă în bunătatea Sa, ne reaşează în vrednicia de creştini, dăruindu-ne pace şi linişte sufletească. Şi ne face părtaşi acestor nepreţuite daruri, pentru că El ne este Prietenul care şi-a pus viaţa pentru mîntuirea noastră; pentru că ne este Duhovnicul cel desăvîrşit, Arhiereul cel Mare şi veşnic, Cel care, „cu darul şi cu milele iubirii Sale de oameni, ne iartă şi ne lasă nouă toate păcatele" (Molitvelnic). Iar dacă luăm hotărîrea să înfrîngem, în viitor, ispitele ducătoare la păcat, să ne arătăm biruitori asupra păcatului, El ne zice: „Celui ce biruieşte — păcatul — îi voi da să şadă cu Mine în scaunul Meu, precum şi Eu am biruit şi am şezut cu Tatăl Meu în scaunul Lui" (Apoc. 3, 21). Atunci, cu adevărat, El va cina cu noi şi noi cu El.

D. Călugăr

DECALOGUL

Porunca a zecea

Ultima poruncă a Decalogului sună, pe scurt, aşa: „Să nu pofteşti nimic din cele ce sînt ale aproapelui tău" (Ieşire 20, 17).

Ne reamintim că porunca a opta ne interzice să ne atingem de bunurile altora sustrăgînd ceva din cele cîştigate de ei prin sudoarea frunţii. Porunca a zecea merge mai adînc cu interdicţia. Ea vrea să spună că eliminarea furtului e un lucru foarte important pentru viaţa credinciosului, dar că tot atît de important, ba chiar şi mai important pentru el e ca nici măcar să nu poftească ceva din ceea ce aparţine aproapelui.

Dacă porunca a opta ne cere să eliminăm furtul ca faptă, porunca a zecea ne obligă să nu-l îngăduim nici chiar sub forma lui incipientă a poftei de a ne însuşi ceva din ceea ce aparţine celuilalt.

Pofta nu este ceva rău în sine. Ea e constitutivă naturii noastre, fiind strîns legată de instinctul de conservare. Nu e greu de înţeles ce s-ar alege de noi dacă n-am avea pofta de a mînca, de a bea, de a avea nişte bucurii etc.

Să observăm însă că pofta nu e legată numai de zona instinctuală a fiinţei noastre, dar şi de cea spirituală. În cadrul acesteia, rolul poftei este acela al unui element subaltern, menit să fie mereu sub controlul şi conducerea voinţei conştiente. În caz că voinţa renunţă la funcţia ei conducătoare, poftele ies din limitele lor, invadează viaţa sufletească a credincioşilor, devenind astfel surse de mari primejdii pentru ei.

Tocmai la o asemenea situaţie se referă porunca a zecea atunci cînd ne interzice să poftim ceva din cele ce aparţin semenului. Neînfrînată la timp, pofta de a avea ce nu-ţi aparţine duce la acte de furt, de tîlhărie, cu tot cortegiul lor de consecinţe grele atît pentru victimă cît şi pentru făptuitor. Să reţinem că porunca a zecea nu ne interzice să poftim a avea şi noi ceea ce vedem că posedă semenul. Ea nu ne interzice să dorim a avea şi noi ceea ce vedem că posedă semenul, ci ne interzice doar dobîndirea lor prin păgubirea aceluia, adică prin furt. Porunca a zecea ne lasă libertatea să poftim şi dobîndim orice bun socotit de folos, cu condiţia de a nu ni-l achiziţiona prin furt, ci prin munca proprie. Bineînţeles, şi în asemenea caz împlinirea poftei e necesar să fie menţinută în limitele cumpătării.

Vom zice, deci, că potrivit poruncii a zecea, în relaţiile credincioşilor cu semenii, motivul dominant nu se cuvine să fie acela al poftelor, ci cel al respectului şi dragostei.

*

Încheind aceste scurte însemnări asupra Decalogului, vom reţine că el cuprinde un mănunchi de norme de credinţă şi viaţă, esenţiale pentru credincioşi.

Normele de credinţă sînt cuprinse în primele patru porunci. Cele de viaţă — în ultimele şase. De subliniat că Decalogul nu cuprinde şi datorii faţă de sine. Adică nu le cuprinde în mod explicit. Căci, de fapt, datoriile faţă de sine sînt implicate în cele faţă de Dumnezeu şi de semeni, ca unele care deşi distincte, nu pot fi reparate de acestea.

În adevăr, ca să-şi poată împlini datoriile faţă de Dumnezeu, credinciosul trebuie să cunoască anumite reguli, anumite criterii după care să poată discerne între credinţa adevărată şi cea falsă, între Dumnezeul cel adevărat şi idoli, între binefacerile credinţei celei drepte şi primejdiile superstiţiei, între cultul ortodox şi cel neortodox etc. Or, asemenea lucruri intră în conţinutul datoriilor faţă de sine în vederea unei corecte cunoaşteri şi mărturisiri a credinţei.

De asemenea, în exercitarea datoriilor faţă de semeni, credinciosul e obligat să facă efort în direcţia cunoaşterii condiţiilor în care trăiesc ceilalţi, a instituţiilor în care-şi duc viaţa, a aspiraţiilor lor etc. Totodată în relaţiile cu ceilalţi, credinciosul e dator să cunoască gravele consecinţe pe care le poate avea pentru el şi societate uciderea, avortul, desfrîul, adulterul, fuga de muncă, furtul, tăinuirea adevărului, lipsa de cumpătare şi lăsarea în voia faptelor. E evident însă că toate aceste cerinţe intră în componenţa datoriilor faţă de sine, fără a căror împlinire, obligaţiile faţă de semeni sînt grav compromise.

Vorbind în mod direct numai despre datoriile faţă de Dumnezeu şi de semeni, Decalogul a vrut să sublinieze şi adevărul că datoriile faţă de sine nu pot fi cunoscute şi practicate decît deodată cu cunoaşterea şi practicarea datoriilor faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni.

Faptul că Decalogul pune în frunte datoriile faţă de Dumnezeu şi de semeni nu este întîmplător. Motivul e că numai în comuniune cu Dumnezeu, credinciosul îşi dă deplin seama de ce e el propriu, de ce valoare reprezintă semenul, precum şi de faptul că acesta îi este propus chiar de Dumnezeu ca obiect suprem al dragostei şi preocupărilor lui.

Un teolog a spus despre credincioşi că ei sînt oameni prin excelenţă pentru ceilalţi. Adică oameni care îşi recunosc, drept cea mai înaltă misiune a lor, slujirea celorlalţi.

Afirmaţia e adevărată şi eficientă numai în măsura în care se străduiesc să-i slujească pe ceilalţi, ei au conştiinţa că sînt altfel decît ceilalţi.

O asemenea conştiinţă însă, credincioşii nu pot avea decît dacă au trecut şi prin şcoala Decalogului.

D. Belu

FERICIRILE

Fericirea a şasea

„Fericiţi cei curaţi cu inima..."
(Matei 5, 8)

În această fericire n-a spus Domnul, simplu: „fericiţi cei curaţi", ci a spus „fericiţi cei curaţi cu inima", ca să ne atragă atenţia că adevărata curăţie o au numai cei ce au inima curată, adică aceia care sînt „curaţi în întregime" (Ioan 13, 11), adică pînă în cele mai adînci fibre ale existenţei lor, sînt curaţi cu tot interiorul lor. O astfel de curăţenie o doreşte Mîntuitorul nostru. La o astfel de curăţenie, interioară şi deplină, trebuie să năzuiască orice credincios.

Fiul lui Dumnezeu nu se mulţumeşte cu o viaţă ireproşabilă doar la arătare, „înaintea oamenilor" (Luca 16, 15). El ştie că cei ce se îngrijesc doar de o curăţenie din afară, atît cît poate fi cunoscută oamenilor, şi nu stăruiesc şi pentru realizarea curăţeniei dinăuntrul susufletului, nu caută curăţenia inimii, aceia se aseamănă cu „mormintele cele văruite, care pe dinafară se arată frumoase, înăuntru însă sînt pline de oase de morţi şi de toată necurăţia" (Matei 23, 27). Aşa sînt cei ce „înăuntru", fiind „plini de făţărnicie şi de fărădelege" (Matei 23, 28), caută să apară în faţa oamenilor ca unii ce sînt drepţi. Pe unii ca aceştia Mîntuitorul îi mustră, pentru că „spală partea dinafară a paharului şi a blidului", în timp ce „înăuntru sînt plini de hrăpire şi de necumpătare" (Matei 23, 25) şi îi îndrumează să se îngrijească mai întîi de curăţenia cea lăuntrică (Matei 23, 26), de curăţenia inimii.

Cine doreşte să aibă inimă curată, trebuie, în primul rînd, să izgonească din cuprinsul fiinţei sale toate acele dispoziţii sufleteşti, toate înclinările care fac necurat pe omul dinăuntru, înclinări care, cîtă vreme rămîn în suflet, fac dovada cea mai la îndemînă despre faptul că inima nu este curată. Aceasta o înţelegem din cuvintele spuse de Domnul, care a zis: „Dinăuntru, din inima omului, pornesc cugetele cele rele, desfrînările, hoţiile, omorurile, preacurviile, poftele de înavuţire, vicleniile, înşelăciunea, necumpătarea, pizma, hula, trufia, uşurătatea. Toate aceste lucruri rele ies dinăuntru şi întinează pe om" (Marcu 7, 21—23). De observat că lista relelor, care întinează pe om, începe cu „cugetele cele rele" şi că toate relele pomenite au mai întîi o formă lăuntrică, o înfăţişare la măsura gîndului şi a simţirii. Cînd acestea stăruiesc în suflet se fac început de necurăţie şi sînt roadele unei inimi necurate. De aceea cea dintîi grijă a noastră, cînd urmărim fericirea ce se dă celor „curaţi cu inima", trebuie să fie aceea de a înlătura răul ce se înfiripă în noi, de la cea dintîi răsărire a lui. Ca ajutor în vederea acestui scop avem poruncile lui Dumnezeu, date nouă în vederea curăţeniei sufleteşti. O spun aceasta lămurit Părinţii cei duhovniceşti, care afirmă că „Domnul este ascuns în poruncile Sale şi se face cunoscut pe măsura împlinirii poruncilor". Cînd împlinim poruncile lui Dumnezeu, pe de o parte, nimicim începuturile cele rele, iar pe de altă parte, ne întărim împotriva răului şi a necurăţiei.

Un alt ajutor în vederea realizării binelui şi a înlăturării răului este privegherea şi rugăciunea, potrivit cu cuvîntul Domnului Hristos, care zice: „Fiţi treji şi vă rugaţi, ca să nu intraţi în ispită" (Marcu 14, 38). Aceasta înseamnă să fim neîncetat cu luare aminte la gîndurile ce apar în mintea noastră, iar pe cele cu care nu ne-am putea prezenta oriunde şi oricînd, înaintea oamenilor şi a lui Dumnezeu, să le înlăturăm, chiar de la începutul lor. Dar pentru că lucrarea mîntuirii noastre nu este numai a noastră, ci se împlineşte prin harul şi ajutorul lui Dumnezeu, nu-i destul numai să fim treji, nici numai să ne împotrivim răului din noi, ci mai cu seamă trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu, să ne ajute în lupta noastră cu păcatul.

Părinţii cei duhovniceşti, ca unii care au urmărit „pacea cu toată lumea şi sfinţenia" (Evr. 12, 14), deci curăţenia inimii, şi-au dat seama că nu-i destul ca cineva să se roage lui Dumnezeu numai la anumite ceasuri din zi şi din noapte, că nu-i îndestulătoare o rugăciune de program, ci trebuie ca toată viaţa creştinului să fie o slujbă adusă lui Dumnezeu, ca toată viaţa credinciosului să fie trăită cu gîndul la Dumnezeu şi să fie însoţită de rugăciune. Şi au alcătuit o rugăciune scurtă şi cuprinzătoare, care constă din următoarele cuvinte: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiule al lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Această rugăciune recomandă ei să fie repetată mereu în minte şi în inimă, adică în gînd şi în simţire, ca prin ea să se realizeze un gînd statornic, un gînd de căpetenie, în faţa căruia să se nimicească şi să dispară toate acele gînduri care ar putea să întineze inima omului şi pe omul întreg. Această lucrare însă trebuie făcută cu hotărîre şi cu seriozitate, deci cu temeinicie şi nu ca şi cum ne-am juca. Pe lîngă aceasta, mai trebuie să ocolim toate pricinile care ar înmulţi în noi gîndurile necinstitoare.

Oricît ne-ar fi strădania pentru curăţia inimii, oricîtă ne-ar fi stăruinţa pentru a ne ţine inima curată şi pentru a zmulge din ea necurăţiile cele vechi, „inima curată" este un dar de la Dumnezeu. O ştia aceasta Psalmistul, care se ruga lui Dumnezeu, zicînd: „Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi cu Duh stăpînitor întăreşte (înnoieşte) cele dinăuntrul meu" (Ps. 50, 11). O ştim şi noi, care cerem de la Dumnezeu acelaşi lucru, mai ales cînd ne pregătim să ne împărtăşim cu Sfintele Taine.

Ierodiaconul *Teofil*

(Continuare în pag. a 4-a)

Gheorghe Magheru

(Continuare din pag. a 2-a)

La reîntoarcerea în țară de la Paris, Nicolae Bălcescu și A. G. Golescu-Negru, cei mai activi inițiatori ai revoluției, tocmai pentru că apreciau ca indispensabilă participarea lui Magheru la acțiune, îl căutau pe acesta la Caracal și Islaz. Prin legăturile stabilite cu membrii Comitetului revoluționar, el se angaja să participe la lupta pentru abolirea regimului feudal, înlăturarea dominației străine și înfăptuirea unității provinciilor românești.

Intrat în rîndurile inițiatorilor revoluției, Magheru a avut un rol decisiv în organizarea adunării de la Islaz. În calitate de prefect al județului Romanați, el nu numai că a permis organizarea adunării din 9 iunie 1848, menită a da semnalul revoluției, dar participă efectiv el însuși la dezlănțuirea acesteia. Gheorghe Magheru ia contact cu membrii guvernului provizoriu, constituit la Islaz în seara zilei de 10 iunie 1848, în satul Cruşov, lîngă Caracal și refuză să îndeplinească porunca domnitorului Gheorghe Bibescu, care cerea arestarea lor. Dimpotrivă, pentru a-i face siguranța, Magheru, călare pe un cal alb, încins cu o eșarfă tricoloră și pe cap cu o pălărie cu trei pene, de asemenea, tricolore, în fruntea unităților de dorobanți, a însoțit guvernul provizoriu în drum spre Craiova. Iar ajuns în oraș, atacă grupurile boierești și despresoară guvernul, dovedind că este brațul de oțel al revoluției.

Odată cu declanșarea revoluției la București, în 11 iunie 1848, se formează un guvern, printre membrii căruia figura și Gheorghe Magheru, în fruntea Departamentului de finanțe. Peste trei zile, el este eliberat din funcție și în 18 iunie era numit căpitan general al trupelor neregulate de dorobanți și panduri din Țara Românească și inspector al tuturor gărzilor naționale. În 19 iunie, este trimis să împrăștie o adunare organizată de boierimea reacționară în sala hotelului Mamolo. Tot în 19 iunie 1848, generalul Magheru și alți membri ai guvernului sînt ținta unui complot contrarevoluționar organizat de coloneii Odobescu și Solomon. „Dar și de astă dată, curajul și prezența de spirit a lui Magheru scapă situațiunea: el trase sabia, trece printre năvălitori și se baricadează într-o cameră, în palat, cu cîțiva dorobanți" și rezistă pînă la sosirea poporului.

La 12 iulie 1848, Magheru pleacă în Oltenia pentru a conduce acțiunea de consolidare a revoluției, în calitate de „comisar general plenipotențiar peste toată Valahia cea mică". Om hotărît și dinamic, în timp de două săptămîni, însoțit de garda sa alcătuită din peste 500 dorobanți, se deplasează la Slatina, Caracal, Craiova, Tîrgu Jiu, Turnu Severin și Rîmnicu Vîlcea, unde ia măsuri de constituire a unui nou aparat administrativ, devotat revoluției.

Concomitent, Magheru se ocupă de organizarea apărării armate a revoluției, creînd *tabăra militară* de la Rîureni — Vîlcea.

După intervenția militară a trupelor otomane și ruse împotriva revoluției din Țara Românească, și înlăturarea *Locotenenței domnești*, generalul Magheru continuă să întărească armata, cheamă masele la lupta de apărare împotriva cotropitorilor, protestează pe lîngă consulii puterilor europene. Cu toată hotărîrea sa de a lupta cu arma în mînă pentru libertatea patriei, din motive politice și militare, Magheru, la 28 septembrie 1848, hotărăște să dizolve tabăra de la Rîureni, pentru a nu provoca un „război nepotrivit între noi și două puteri mari". Însoțit de ofițeri din statul său major, el se retrage în Transilvania, stabilindu-se temporar la Sibiu.

Încercarea sa de a forma o legiune română în Transilvania, a fost întîmpinată defavorabil de către habsburgi, motiv pentru care, la 9 noiembrie 1848, generalul Magheru s-a văzut nevoit să pornească mai departe pe drumul exilului. Se oprește la Triest; în februarie 1849, pleacă la Viena, nutrind speranța reluării luptei de eliberare.

Pe la mijlocul lui august 1857, după 9 ani de exil, lui Magheru i se permite reîntoarcerea în țară. Sosit în patrie, generalul se avîntă în vîltoarea luptei pentru unire. Participă la dezbateri în cadrul divanului ad-hoc din București, cerînd unirea principatelor și sprijină alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn și al Țării Românești.

Ultimii ani ai vieții și-i dedică luptei pentru cucerirea independenței de stat a României. În calitate de deputat, Magheru a luat parte la ședința Camerei din 9 mai 1877, unde s-a proclamat independența națională, deziderat pentru care militase de-a lungul vieții sale.

După împlinirea idealului național, patriotul Gheorghe Magheru s-a stins liniștit din viață, într-o cameră modestă de hotel din București, la 23 martie 1880, în vîrstă de 76 ani, de unde a fost transportat la Tîrgu Jiu și depus în cavoul familiei, din cimitirul orașului.

Cu prilejul comemorării unui veac de la încetarea sa din viață, se cuvine să-i aducem un călduros omagiu, ca unuia care prin cugetul și fapta sa a contribuit la zidirea unei temelii trainice României moderne.

Biserica Sfinții Trei Ierarhi din Iași

Monument de frumusețe și evlavie

Nu departe de palatul domnesc al lui Ștefan cel Mare, pe partea stîngă a bulevardului care poartă numele marelui voievod, numit cîndva „Ulița Mare", se găsește biserica Sfinții Trei Ierarhi, „mărturie și simbol al rosturilor Iașului, de cetate a spiritului românesc". Vizitatorul dornic de artă și frumos, își poate face primele impresii despre măreția orașului „vechilor zidiri",

vizitînd mai întîi „faimosul monument" al Trei Ierarhilor.

Zveltă și măiestrit împodobită, construcția ni se înfățișează ca o „biserică a bisericilor ortodoxe", fără seamăn în lume, unde după dorința domnitorului ctitor veneau pentru hirotonie și primirea cîrjei patriarhii pe care domnul Moldovei îi învestea în scaunele patriarhale.

Zidirea acestei adevărate bijuterii a arhitecturii noastre românești a început în anul 1635 și s-a terminat la 1639, lucrările fiind executate sub directa supraveghere a principelui temeluitor.

Planul bisericii este cel tradițional moldovenesc, fiind o prelucrare a celui de la Galata, căruia i s-a înlăturat gropnița, păstrîndu-se pridvorul, pronaosul, naosul și altarul. Ceea ce este nou aici, apare acel veșmînt sculptural care împodobește pereții exteriori ai bisericii cu peste 30 de rînduri orizontale de ornamentații sculpturale. Această noutate, în sistemul decorativ exterior al bisericilor din secolul al XVII-lea, imprimă ctitoriei lui Vasile Lupu o notă de distincție și eleganță arhitectonică. Adevărată dantelărie filigranată, de piatră, a fost în întregime aurită, dar în urma mai multor incendii și-a pierdut strălucirea de altădată.

De jur împrejur, biserica este încinsă de acel brîu torsadă, împletit în trei, așezat cu grijă pe o bandă de marmură cenușie, cu elegante ornamentații baroce.

În rîndul de firide de sub acoperiș sînt dispuse un șir de rozete, în forma soarelui, elemente decorative întîlnite și la vechii daci. Pe întreaga suprafață a edificiului există 420 de rozete cu desene ce nu se aseamănă unul cu celălalt. Sub ele se înșiruie un alt rînd de firide și colonete ornamentate în solzi ce parcă ocrotesc Arborele lui Iesei. În acest ansamblu sculptural se întîlnesc romburile, cercul, crucea, crinii, capul de zimbru stilizat în așa fel încît întregul decor sculptural atrage atenția „prin contraste de forme, de linii și de culori".

Ușa de la intrare este fixată într-un ancadrament de marmură, frumos împodobit, avînd în timpan un mozaic executat din ceramică smălțuită.

Pentru a fi o operă desăvîrșită, Vasile Lupu s-a îngrijit ca biserica sa să aibă în interior o pictură frumos executată de meșteri moldoveni. Dar vicisitudinile timpului au făcut ca ea să se deterioreze în întregime, păstrîndu-se doar fragmente ce pot fi admirate în Muzeul de Artă sau în Sala gotică din incintă.

Frumusețea acestor picturi este descrisă prin cuvinte alese de către diaconul sirian Paul din Alep: „Picturile și figurile de pe zidul din interiorul și dinafara altarului sînt în foi de aur, de o frumusețe incomparabilă". La aceste aprecieri adăugăm și pe acelea ale neobositului călător turc Evlia Celebi, care de asemenea redă măreția monumentului: „figurile sînt aidoma cu niște ființe însuflețite, lipsindu-le numai facultatea de a vorbi..., felul cum ele zîmbesc și privesc îți dă de gîndit. Asemenea opere..., executate cu atîta farmec, după gustul europenilor, nu am văzut în nici o țară".

Această pictură a fost înlocuită cu alta nouă, între anii 1882—1904, executată în ulei, pe fond aurit, ce redă bisericii aceeași strălucire, pe măsura gustului artistic și dorinței de fast a lui Vasile Lupu.

Mobilierul de interior este alcătuit din candelabre, sfeșnice și strane frumos executate din bronz aurit.

La acestea se adaugă și iconostasul, ca o piesă de o rară frumusețe, lucrat din marmură de Carrara și bronz aurit, cu icoane în email și mozaicuri în ceramică și pietre prețioase, ce-ți dă impresia unei adevărate elevații spirituale.

Marele ctitor, căruia îi plăcea să se considere continuatorul împăraților Bizanțului, „a adus cu prețul unor averi, în aspri, oferite Patriarhiei Ecumenice" — întovărășită de trei mitropoliți, de Heracleea, Adrianopol și Poleopatra, după cum ne lasă să știm inscripția slavonă pusă de domn în biserică —, „buna comoară", moaștele Sfintei Paraschiva, care au fost așezate într-o nișă special împodobită cu sculpturi aurite și scene din viața cuvioasei.

În partea stîngă a pronaosului odihnesc rămășițele pămîntești ale ctitorului cu familia, după a sa dorință, ca biserica Sf. Trei Ierarhi să devină necropolă ctitorului și urmașilor săi.

În dreapta se află mormîntul lui Dimitrie Cantemir, domn al Moldovei, cărturar umanist și membru al Academiei din Berlin. Alături se află nișa sepulcrală cu relicvele lui Alexandru Ioan Cuza, primul domnitor al Principatelor Unite, simbol al unității noastre naționale.

În preajma „Treisfetitelor" se găsește trapeza mănăstirii, cunoscută sub numele de „sala gotică", care păstrează astăzi o prețioasă colecție de obiecte de mare valoare istorică și artistică. În această sală s-au desfășurat lucrările renumitului sinod de la Iași, în 1642, la care au participat teologi ortodocși de renume, aprobînd mărturisirea de credință a lui Petru Movilă — adoptată de întregul răsărit ortodox.

Biserica Sfinții Trei Ierarhi a constituit în Moldova și un centru cultural puternic. Astfel, în anul 1640, Vasile Lupu a înființat aici cea dintîi școală superioară pe pămîntul românesc, denumită „Academia Vasiliană", iar în anul 1642, prima tiparniță din Moldova, care, deși a avut o existență scurtă, a tipărit cărți deosebit de însemnate pentru cultura noastră românească. Din acestea amintim: „Cartea românească de învățătură" din 1643, cunoscută sub numele de „Cazania Mitropolitului Varlaam", apoi „Cele șapte taine ale Bisericii" și „Pravila lui Vasile Lupu", care au contribuit la dezvoltarea limbii și culturii noastre naționale.

Tot la Trei Ierarhi, a luat ființă, în 1851, „Școala Preparandală", care pregătea viitorii învățători și la care a fost elev și marele nostru povestitor Ion Creangă.

† ADRIAN BOTOȘĂNEANUL
Episcop-vicar

„TELEGRAFUL ROMAN" — martor al unor însemnate evenimente din viața poporului nostru

1. „Astăzi, sîmbătă 3 martie 1945, s-a comunicat că dl. dr. Petru Groza a fost încredințat cu formarea noului guvern.

Să ne rugăm pentru pacea lăuntrică între români, pentru unirea lor în interesul salvării scumpei noastre țări greu încercate".

(Extras din nr. 10/4 martie 1945)

2. „La încheierea numărului acestuia al foii noastre, aflăm îmbucurătoarea veste că începînd de azi 10 l. c. (martie 1945 — n. n.) administrația Guvernului român se instalează în Ardealul de Nord..., care este acum reintegrat în patrimoniul strămoșesc, după mai bine de patru ani de mucenicie.

Sufletele noastre vibrează de bucurie în această zi de sărbătoare, îndreptînd un gînd de caldă recunoștință către toți cei ce s-au jertfit pentru izbîndirea acestei năzuințe".

(Extras din nr. 11/11 martie 1945)

3. Praznicul de la Cluj. Marți, 13 martie (1945 — n. n.) a avut loc la Cluj... sărbătoarea reinstalării administrației statului în Ardealul de Nord, vremelnic răpit prin dictatul de la Viena.

Prin acest act demn am reintrat într-un drept al nostru. Pămîntul Ardealului nu e pentru noi un teritoriu de anexiune, ci vatra unde ne-am plămădit din negura trecutului, începuturile noastre ca neam și unde ne-am desfășurat neîntrerupt viața noastră trudită și apăsată de un feudalism străin, dar nu mai puțin creatoare de valori și de puteri sufletești proprii nouă. În Ardeal constituim prezența cea mai veche, cea mai numeroasă și sîntem înrădăcinați pînă în străfundurile acestui pămînt...

Asigurările pe care le-au dat autoritățile românești cu privire la drepturile de egalitate ale neamurilor conlocuitoare își au garanția în trecutul nostru neîntrerupt. Nu se poate spune un singur caz cînd neamul nostru ar fi smuls graiul de pe buze, sau credința din suflete, lucruri pe care noi le-am suferit necontenit... Pe cît de adîncă este conștiința dreptului nostru asupra acestui pămînt al Ardealului, tot pe atît de adînci ne sînt și sentimentele democratice, izvorîte din inima unui popor superior și sigur de viitorul și de dreptatea lui".

(Extras din nr. 12—13 din 18 martie 1945)

Fericirea a șasea

(Continuare din pag. a 3-a)

Celor curați cu inima Domnul le făgăduiește că vor vedea pe Dumnezeu. „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu". Unii ca aceștia se învrednicesc de descoperirea lui Dumnezeu în făpturile Sale, văd și simt puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu, sînt pătrunși de prezența lui Dumnezeu, cînd privesc cele făcute de Dumnezeu și minunata lor întocmire.

Însuși Domnul Hristos se sălășluiește în inimile lor (Ef. 3, 17), așa încît, luminați fiind de Duhul Sfînt și avînd pe Domnul Hristos sălășluit în inimile lor, cei curați cu inima pot vedea pe Dumnezeu chiar în inima proprie. Astfel de lucruri avîndu-le în vedere, Sfîntul Isaac Sirul spune: „Iată cerul este în tine, dacă tu ești curat". Pentru pricini ca acestea, e firesc ca cei curați cu inima să fie fericiți. E firesc ca cei ce știu că celor curați cu inima li se făgăduiește fericirea de a vedea pe Dumnezeu, să se silească fiecare să-și curețe inima, să aibă inima curată, ca să vadă pe Dumnezeu.

Portul popular...

(Continuare din pag. a 2-a)

puternic răsfrînt și cu broderie adeseori chiar cu mărgele, pieptarele vechi înfundate, ori cele mai noi spintecate sau „în lături" cum li se spune aici, împodobite cu broderii în formă de cunune pe piept sau de-a lungul croiului, iar în partea nord-vestică a zonei cu ciucuri lungi colorați, de un efect decorativ unic, plus curelele late cu ornamente colorate imprimate sau cusute, apoi izmenele de pînză sau cioarecii de pănură albă, cizmele și sumanele ce poartă numiri diferite, apoi, în picioare, în trecut, opincile, iar astăzi exclusiv cizmele, formează în ansamblu un costum cu personalitate deosebită, de o eleganță incontestabilă.

Acest costum a reținut atenția multor cercetători (P. Petrescu, V. Pascu, R. Oșianu etc.), el înscriindu-se între capodoperele artei populare românești, ca o creație ce vorbește — și aici, ca pretutindeni — despre tradiție și continuitate, despre specific etno-cultural și înnoire în cadrul stilului unitar incontestabil.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 și 15 aprilie 1980 Nr. 13—16

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS A ÎNVIAT

Învierea lui Hristos – temelia credinței noastre

Mai înainte de ivirea zorilor celei de a treia zi de la așezarea trupului Său în mormînt, după înfricoșata moarte pe cruce, Domnul nostru Iisus Hristos a înviat din morți. Martori direcți ai acestui eveniment au fost toți cei cărora El li s-a arătat, încă în dimineața acelei zile, ca și după aceea.

În vechile cărți de slujbă bisericească s-a păstrat știrea că întîia ființă căreia i s-a arătat Mîntuitorul, după înviere, a fost Prea Curata Sa Maică, Sfînta Fecioară Maria. Într-o cîntare de demult se spune că Maica Domnului a văzut pe Iisus chiar în momentul învierii.

După Sfînta Fecioară Maria, au văzut pe Iisus înviat din morți îngerii din ceruri, mulțime de credincioși și în chip cu totul deosebit Sfinții Apostoli.

Hristos *„a înviat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde a zăcut. Și ducîndu-vă, degrabă spuneți ucenicilor Lui că a înviat din morți . . .“* (Matei 28, 6—7; Marcu 16, 6—7; Luca 24, 6). Aceasta este mărturia pe care au dat-o femeilor, care veniseră *„să vadă mormîntul“* sau *„să ungă cu miresme trupul lui Iisus“*, îngerii trimiși de Dumnezeu să vestească oamenilor învierea Domnului.

„Am văzut pe Domnul“ și am vorbit cu El, spunea ucenicilor Maria Magdalena (Ioan 20, 18).

Am văzut pe Domnul. *„I-am cuprins picioarele și ne-am închinat Lui“*, ziceau femeile care veniseră, dimineața, să vadă mormîntul (Matei 28, 9).

„Am mers cu El pe cale“ de la Ierusalim la Emaus, istoriseau cei doi ucenici ai apostolilor, Luca și Cleopa (Luca 24, 13—33).

În timp ce eram adunați laolaltă peste cinci sute de frați, Mîntuitorul ni s-a arătat nouă, mărturiseau fără încetare unii

† **IUSTIN**
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

(Continuare în pag. a 2-a)

Învierea Domnului și învierea creștinului

„Dărîmați templul acesta și Eu îl voi ridica la loc în trei zile . . .“ (Ioan 2, 21)

Cuvintele acestea se găsesc la începutul Evangheliei lui Ioan. Ele cuprind o proorocire demult împlinită. O proorocire a Mîntuitorului însuși. În ele Iisus își prezice sfînta Sa Înviere pe care o prăznuim în aceste zile luminate. Ele cuprind o proorocire pe care, în clipa cînd a fost rostită, n-au înțeles-o nici ucenicii, nici prigonitorii Mîntuitorului. Pe cînd învățăceii au înțeles-o îndată după împlinirea ei, prigonitorii Lui n-au priceput-o niciodată.

Pare că văd pe cititorii mei gata să mă întrebe: pentru care pricină și-a învelit Domnul această proorocire într-o parabolă greu de priceput? Din ce cauză a folosit El acest grai figurat care i-a fost socotit drept o mare crimă? Știm doar că la Tribunalul lui Caiafa a fost acuzat tocmai de această prezicere: „Acesta a zis: Eu pot să stric templul lui Dumnezeu și să-l rezidesc în trei zile“ (Matei 26, 61).

În această proorocire neînțeleasă, prigonitorii și-au găsit material de batjocură chiar în clipa cea mai dureroasă a vieții Izbăvitorului. „Iar trecătorii îl huleau și clătinau capetele lor zicînd: Tu, cel ce dărîmi templul și în trei zile îl clădești, mîntuiește-Te pe Tine însuți! De ești Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce“ (Matei 27, 39—40).

Cauza acestei proorocii în grai figurat, au fost împrejurările de loc și de timp cînd a rostit-o. Iisus a folosit această alegorie în ziua cînd a intrat pentru prima dată în templu, în biserica din Ierusalim. A folosit-o în vremea cînd a curățit sfîntul locaș de negustorii și speculanții ce îl necinsteau.

În acele împrejurări dușmanii Săi i-au cerut lui Hristos un semn, o minune care să dovedească calitatea Lui de Fiu al lui Dumnezeu. I-au cerut o minune care să fie o probă că are dreptul să-i alunge din casa Tatălui Ceresc.

(Continuare în pag. a 4-a)

† TEOFIL
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului

ÎNVIEREA DOMNULUI

Învierea este cea mai mare sărbătoare a creștinătății. Nu numai că prin Înviere Iisus Hristos-Mîntuitorul a biruit moartea, ci mai ales pentru că s-a arătat o viață nouă, viața cea veșnică.

Acest fapt îl vedem limpede dacă comparăm celelalte învieri din Sf. Evanghelii cu învierea Domnului. Învierea fiicei lui Iair, a tînărului din Nain, ca și învierea lui Lazăr, întorc din moarte la viață, însă nu la o viață veșnică, ci tot la viața pămîntească. Toți aceștia, după ce s-au „trezit“ din „somnul morții“, au trăit în același trup, pe care l-au avut înainte de a muri, și n-au primit un trup nemuritor. După trecerea anilor au adormit iarăși și trupul lor a fost așezat în mormînt.

Nu același lucru se întîmplă cu Iisus Hristos-Domnul nostru. El a înviat cu trup nemuritor, cu trup duhovnicesc. Prin înviere, trupul Mîntuitorului s-a schimbat prin puterea Duhului de viață dătător. Schimbarea aceasta se vede din mai multe întîmplări. Nimeni dintre oameni n-a văzut și n-a auzit cînd și cum a înviat Mîntuitorul. De ce? Pentru că El a ieșit din mormînt în vreme ce piatra era pe mormînt. La învierea lui Lazăr, oamenii au ridicat piatra de pe mormînt și numai după aceea Iisus a înviat pe Lazăr. La învierea lui Iisus, piatra a rămas pe mormînt, pecețile au rămas nestricate, și cu toate acestea Iisus a ieșit din mormînt. De unde știm aceasta? O spune însuși îngerul, care a întîmpinat pe mironosițe în dimineața învierii și a ridicat piatra de pe mormînt. Așa este scris în Evanghelia de la Matei, cap. 28. Duminică, pe „cînd se lumina de ziuă“, Maria Magdalena și cealaltă Marie au venit „să vadă mormîntul“. Și iată cutremur s-a făcut, că îngerul Domnului s-a coborît din cer, „a prăvălit piatra . . . și ședea deasupra ei“. După ce îngerul a prăvălit piatra de pe mormînt, ne-am aștepta ca Mîntuitorul să iasă din mormînt și să vorbească cu mironosițele. Acest lucru nu se întîmplă. De ce? Pentru că mormîntul era gol. Iisus nu mai era în mormînt. El ieșise din mormînt mai înainte ca îngerul să se fi coborît și să fi ridicat piatra. O spune îngerul însuși către femei. „Știu că pe Iisus cel răstignit căutați. Nu este aici, căci s-a sculat, precum a zis. Veniți de vedeți locul unde fusese pus Domnul“. Sînt greșite dar icoanele care arată pe Iisus ieșind din mormînt după ce îngerul a ridicat piatra. El a ieșit înainte de aceasta, cînd piatra era încă pe mormînt. Îngerul a prăvălit piatra de pe mormînt ca să le arate mironosițelor

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

Învierea lui Hristos — temelia credinței noastre

(Continuare din pag. 1)

credincioși (I Cor. 15, 6); L-am văzut pe Iisus și am mîncat pîine cu El, zicea Sfîntul Iacob; înveșmîntat în dumnezeiască lumină, Iisus mi-a vorbit mie pe drumul Damascului, spunea Sfîntul Apostol Pavel (Fapte 9, 3—9).

L-am văzut, L-am auzit, L-am pipăit cu mîinile noastre. Hristos a înviat din morți, este viu, iar noi sîntem martorii învierii Lui, ziceau cu stăruință Sfinții Apostoli.

Cu adevărat a înviat Hristos-Domnul. De mărturisirea aceasta se leagă credința că și noi vom învia. Între învierea Mîntuitorului și învierea noastră este o legătură atît de strînsă încît Sfîntul Apostol Pavel a putut spune: *„Dacă morții nu înviază nici Hristos n-a înviat. Iar, dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința noastră“*. Vorbind așa, apostolul nu ne lasă însă în nedumerire. El mărturisește îndată că *„Hristos a înviat din morți... Și precum întru Adam toți mor, așa și în Hristos, toți vor învia“* (I Cor. 15, 16—23).

Înviind din morți, Domnul nostru Iisus Hristos a făcut dovada că moartea poate fi înfrîntă; El ne-a convins desăvîrșit că moartea nu este atotputernică. Fiind urmare a păcatului, de îndată ce păcatul își pierde tăria, moartea este biruită.

Lipsit de păcat, Domnul nostru Iisus Hristos, *„ieri și azi același este și în veci“: sfînt, fără răutate, fără de pată, osebit de păcătoși și mai înalt decît cerurile“* (Evrei 13, 8; 7, 26). De aceea, El *„n-a fost lăsat în locașul morților și nici trupul Lui n-a văzut stricăciune“* (Fapte 2, 31). Dar, golindu-se pe Sine de mărirea Sa dumnezeiască și luînd trup asemenea nouă, pentru mîntuirea noastră, El a luat asupra Sa păcatele noastre. Iar pentru a ne izbăvi pe noi de sub robia morții *„s-a dat pe Sine pentru noi prinos și jertfă lui Dumnezeu întru miros de bună mireasmă“* (Efes. 5, 2). El *„s-a sfințit pe Sine însuși pentru ca să fim și noi sfinți în adevăr“* (Ioan 17, 18). Fiind sfințiți ca și Hristos, noi avem pe Sfîntul Duh înlăuntrul nostru: *„trupul nostru este templu al Duhului Sfînt din noi“* (I Cor. 6, 19). Iar, dacă *„Duhul celui ce a înviat pe Iisus din morți locuiește în noi, El, cel ce a înviat pe Iisus Hristos din morți, vii va face și trupurile noastre muritoare, prin Duhul Său care sălășluiește în noi“* (Rom. 8, 11), fiindcă *„trebuie ca stricăciunea aceasta să îmbrace nestricăciunea și ceea ce este muritor să îmbrace nemurirea“* (I Cor. 15, 53), pentru a se face asemenea trupului Domnului nostru Iisus Hristos.

Avînd în noi puterea nestricăciunii și nemuririi, noi toți vom învia. Dar, zice Sfîntul Apostol Pavel, fiecare *„în rîndul cetei sale. Pîrga este Hristos...“* (I Cor. 15, 23). El *este „începutul, întîiul născut din morți“* (Col. 1, 18). Noi vom învia la a *„doua venire a Domnului“*, la arătarea Mîntuitorului întru mărire.

Iată atîtea motive pentru care sufletele noastre se umplu astăzi de bucurie; moartea a fost nimicită și la viață veșnică sîntem chemați.

Cu adîncă evlavie să ne plecăm frunțile înaintea lui Dumnezeu, mulțumindu-I pentru marea Sa îndurare față de noi, lucrul mîinilor Sale; cu cîntări de laudă să întîmpinăm pe Domnul nostru Iisus Hristos la cea necuprinsă de mintea noastră înviere a Lui din morți; Sfîntului Duh, *„Domnul de viață făcător, care împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit“*, sălaș sfînt să-i facem în inimile noastre.

Împerechind rugăciunea cu munca, pentru trebuințele noastre și propășirea patriei să trudim; iar *„facerea de bine și dărnicia să nu le dăm uitării, căci la jertfe ca acestea Dumnezeu privește cu plăcere“* (Evrei 13, 16). Față de toți cei în mijlocul cărora trăim să ne purtăm *„cu toată smerenia și blîndețea, cu îndelungă-răbdare, îngăduindu-ne unii pe alții, cu iubire, silindu-ne să păzim unirea duhului în legătura păcii“* (Efes. 4, 2). Pe scurt, dragostea frățească să fie legea vieții noastre în lume.

Înfrățiți în simțiri, să ne dovedim frați buni și în strădaniile noastre pentru propășirea neîncetată a patriei. Pentru viitorul ei măreț neîncetat să purtăm grijă; iar de trecutul ei frumos cu bucurie să ne aducem aminte.

Să ne iubim fierbinte poporul și să muncim neabătut pentru bunăstarea lui.

Față de celelalte popoare să nutrim simțăminte de prietenie, gînduri de cooperare, năzuințe de apropiere.

Să ne rugăm neîncetat pentru pacea lumii și să fim alături cu toate gîndurile și faptele noastre de cei care nu cruță nici un efort spre a o așeza statornic în viața popoarelor.

Îndulcindu-ne de bucuria învierii, să mulțumim cu „o gură și cu o inimă“ lui Dumnezeu pentru viața pe care ne-a dăruit-o și pentru toate binefacerile pe care le revarsă îmbelșugat peste noi.

ÎNVIEREA DOMNULUI

(Continuare din pag. 1)

că mormîntul e gol și să le spună că Iisus „s-a sculat din morți“ și că-l vor întîlni împreună cu ucenicii în Galileia. De aceea icoanele vechi ortodoxe, cum sînt cele din paraclisul bisericii Sf. Nicolae (Șcheii Brașovului), din biserica de lemn de la Tg. Mureș, ca și multe icoane pe sticlă, prezintă Învierea după Sf. Evanghelie: Iisus este deasupra mormîntului, iar mormîntul acoperit cu piatră și cu peceți este dedesubt.

Rezultă că trupul înviat al Mîntuitorului nu mai este ca trupul obișnuit. Trupul obișnuit ca să iasă din mormînt, avea nevoie de cineva care să strice pecețile și să ridice piatra. Trupul înviat iese, piatra fiind pe mormînt și pecețile nestricate.

Trupul obișnuit se vede de oricine. Trupul înviat al Mîntuitorului este nevăzut, apare și dispare după voință. Așa s-a arătat pe calea spre Emaus la doi ucenici, a vorbit cu ei, iar după ce a binecuvîntat pîinea și a fost recunoscut „s-a făcut nevăzut“, a apărut în camera unde erau ucenicii Săi, ușile fiind încuiate, stă de vorbă cu ei și apoi se face nevăzut (Ioan 20, 19—30).

Sf. Ap. Pavel, după ce scrie corintenilor despre Învierea Domnului, arată că învierea lui Hristos e începătura învierii tuturor, adică „toți cei ai lui Hristos“ vor învia, vor avea trupuri asemănătoare cu trupul lui Hristos cel înviat. Atunci, la învierea morților, „toți ne vom schimba“. Că trebuie ca acest (trup) stricăcios să se îmbrace în nestricăciune și acest (trup) muritor să se îmbrace în nemurire. Sf. Ap. Pavel, spre a face înțeleasă această schimbare, o asemăna cu încolțirea seminței aruncată sub glie. Arunci un grăunte gol și răsare un spic. Așa e și cu trupurile noastre: „Se seamănă întru stricăciune, învie întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, învie întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, învie întru putere; se seamănă trup firesc, învie trup duhovnicesc“. „Sînt trupuri cerești și trupuri pămîntești...“ și „precum am purtat chipul celui pămîntesc (al lui Adam), vom purta și chipul celui ceresc“ (al lui Hristos cel înviat).

Atunci moartea va fi definitiv înfrîntă și vom fi cu adevărat nemuritori, părtași și cu trupul la viața cea veșnică (I Cor. 15, 4—58).

Mărturisind această credință în schimbarea trupurilor noastre, în învierea cea de obște, creștinii aduc spre pomenirea celor morți colivă, adică boabe de grîu. Căci, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel, precum boabele acestea se schimbă în spic, tot așa și trupurile noastre se vor schimba din trupuri muritoare în trupuri nemuritoare. Și atunci „pururea cu Domnul vom fi“ întru slava Sa cea dumnezeiască și veșnică.

Ghiocelul

de OTILIA CAZIMIR

Îmi ia țărîna, rînd pe rînd,
O mînă dragă, un surîs, un gînd...
Și-n schimb, pămîntul bun
îmi dă și el
Minunea dulce-a unui ghiocel.

De unde vine albul viu al florilor?
Din întunericul pămîntului,
Din străvezimea vîntului,
Din cenușiul norilor?

În mîna mea, prea caldă pentru cel
Abia sosit din umbra lui de crîng
Își pleacă fruntea micul ghiocel,
Și cele trei petale i se strîng,
De parcă-o mînă firavă aduce
Trei degete cuminți — să-și
facă cruce.

Poarta dorului, poarta norocului

Un Paşte istoric la Oradea

De multe ori în istoria zbuciumată a poporului nostru, sărbătorile bisericeşti s-au împletit cu evenimente istorice însemnate. Ele aduceau nu numai „vestea cea bună" a mîntuirii, ci şi cinstirea unor fapte de care se lega împletirea unor idealuri din viaţa lui.

Multă vreme, în Transilvania mai ales, sărbătoarea Naşterii Domnului era socotită ca „plinire a vremii" de eliberare de sub stăpînirile străine asupritoare, iar ziua Învierii Domnului, ca zi a învierii neamului din mormîntul în care era ţinut poporul român de către stăpînitorii lui nedrepţi.

Biserica ortodoxă a întins mereu marama mîngîierii şi l-a ajutat mereu să-şi împlinească sfintele idealuri. De aceea sărbătorile Bisericii erau adevărate sărbători naţionale, iar preoţii şi ierarhii vorbeau cu acest prilej, mîngîind sau exprimînd bucuria pentru orice izbîndă din viaţa poporului. Legea creştinească a devenit din ce în ce mai mult „lege românească".

Unele sărbători bisericeşti au primit cu adevărat un caracter naţional de neuitat. Aşa sînt de pildă Paştile din 20 aprilie ale anului 1919, pentru românii din Oradea. Bătrînii pomenesc şi acum de acea neuitată zi a „Învierii", iar cronicile vremii au consemnat-o.

La 1 Decembrie 1918, mulţi bihoreni luaseră parte la Adunarea de la Alba Iulia, în frunte cu reprezentanţi de seamă. Dar pentru părţile nordvestice ale Transilvaniei actul unirii de la Alba Iulia avea să fie urmat de o lungă şi grea pătimire pînă la Paştile anului 1919. Erau zile şi săptămîni de înfrigurată aşteptare. Ţinuturile acestea nu erau eliberate. Trupele române eliberatoare se opriseră pentru un timp la Ciucea. Românii erau urmăriţi, prinşi şi ameninţaţi cu moartea. Unii, între care şi Roman Ciorogariu, fuseseră condamnaţi la moarte. Cei mai mulţi erau ascunşi pe la rude sau cunoscuţi. Între timp se anunţase că trupele române, sub comanda generalului Moşoiu erau la 10 km de Oradea.

Venise noaptea învierii. Românii încă nu ştiau dacă vor putea sau nu să serbeze Paştile. Pe la orele 4 dimineaţa ei vesteau în fiecare casă, unii altora „Hristos a înviat". Glasul clopotelor amuţise. O delegaţie se duse în tabăra generalului Moşoiu de la Tileagd să-l întrebe ce-i de făcut. Generalul le spuse că în dimineaţa de Paşti va fi, prin foc şi sabie, la Oradea.

Într-adevăr, aşa s-a şi întîmplat. În cîteva ore ei au fost la marginea oraşului. Clopotele sunau. Chemau la înviere, la o îndoită înviere. Au mers cu toţii la biserică şi, la orele 11, au ieşit în piaţă şi au întîmpinat cu prapori şi în haine de sărbătoare trupele eliberatoare. Publicul imens se adunase în piaţă. Mulţi nu cunoşteau uniforma armatei române şi credeau că sînt francezii. Unii chiar strigau: „Vive la France", la care soldaţii răspundeau: „Vive la Roumanie". Locuitorii aruncau flori şi din mii de piepturi au răsunat două cîntece care însufleţeau pe toţi: „Hristos a înviat" şi „La arme".

Cuprins de mare bucurie şi entuziasm, arhimandritul Roman Ciorogariu, a rostit aceste cuvinte memorabile:

Domnule general,

„Providenţa divină a revărsat asupra noastră mila cea cerească să serbăm ziua Sfintei Învieri, ca sfîntă zi de Înviere a neamului românesc. Astăzi se înfăptuieşte şi pe acest pămînt idealul unirei. Nici o parte a românismului nu a fost expusă atît de mult peirii, ca ţara Bihorului. Astăzi îşi primeşte răsplata pentru eroismul, cu care şi-a păstrat limba şi legea strămoşească la aceste margini.

Unde este limba aceea omenească, care să poată cuprinde evlavia sufletelor dezrobite, către Providenţa Divină şi sentimentul gratitudinii către vasele alese ale acestei Providenţe divine, eliberatorii noştri? Întreg clocotul de sentimente îl cuprindem în rugăciunea de mulţămită către Atotputernicul Dumnezeu.

Cînd ne-a adus aici gloriosul Împărat Traian, ne-a adus ca pe o armată a civilizaţiunii. Acest spirit civilizatoric ne-a susţinut aici intacţi aproape două mii de ani. Armata română încă vine în numele civilizaţiunei, să împlinească dreptul popoarelor, promulgat de marele areopag constituit la Versailles.

Ne rugăm, să fie cuprinsă în misiunea aceasta civilizatorică şi ocrotirea elementelor de ordine a concetăţenilor noştri maghiari, cari au suferit împreună cu noi..."

Generalul Moşoiu şi-a încheiat răspunsul său cu cuvintele: „De azi încolo D-Voastră sînteţi cetăţeni ai României-Mari. Aceasta nu este numai o vorbă spusă într-un moment de elan, ci este o realitate vie. Sînteţi anexaţi şi alipiţi de trupul Ţării Româneşti pe vecii vecilor".

În aclamaţiile mulţimii corul Hilaria cîntă: „Pe al nostru steag" şi „Deşteaptă-te române". Urmează Te-Deum, în care se rostesc cuvîntări înflăcărate. Mulţimea s-a îndreptat spre casele lor şi pe buzele tuturor se auzeau cuvintele: „Acestea au fost adevăratele Paşte ale noastre".

Sînt Paştile pe care orădenii nu le uită şi care îi îndeamnă mereu să-şi iubească legea strămoşească şi neamul.

† VASILE
Episcopul Oradiei

E primăvară-n crîng şi-n suflete e primăvară

Învierea - prilej de comuniune în duhul dragostei creştine

Învierea Domnului nostru Iisus Hristos este temelia credinţei despre învierea noastră. După înviere Mîntuitorul s-a arătat în multe rînduri ucenicilor Săi săvîrşind minuni dintre care numai cîteva s-au înscris în Sfintele Evanghelii, dar cîte s-au scris au scopul ca noi, toţi, să credem că „Iisus este Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi, crezînd, să avem viaţă, întru numele Lui" (Ioan 20, 31). Ucenicii au văzut şi au crezut şi, la rîndul lor, au propovăduit adevărul învierii. Ei au făcut prezentă Învierea şi, ea s-a prelungit, prin predica Bisericii, pînă la noi şi va continua pînă la sfîrşitul veacurilor, avînd ca semn de recunoaştere „frîngerea pîinii" (Luca 24, 35).

Mîntuitorul a înviat ca „pîrga învierii celor adormiţi" (I Cor. 15, 20) şi face ca atenţia să se fixeze asupra învierii de la sfîrşitul veacurilor. Mîntuitorul este în persoană „învierea şi viaţa şi cine crede în El va fi viu, chiar dacă va muri" (Ioan 11, 25). Acest fond al siguranţei noastre de a participa chiar de acum la taina vieţii noi, pe care Mîntuitorul ne-o face accesibilă prin Sfînta Taină a Cuminecăturii, ne păstrează într-o legătură de comuniune în dragoste nu numai cu cei vii, ci şi cu cei adormiţi în nădejdea învierii şi a vieţii veşnice.

Viaţa creştină este *viaţa învierii* şi noi „ştim că ne-am strămutat din moarte la viaţă pentru că iubim pe fraţi" (I Ioan 3, 14). Viaţa învierii domină morala care se impune credinciosului, născut în Hristos. De aceea, „dacă am înviat cu Hristos, trebuie să căutăm cele de sus, unde se află Hristos, şezînd de-a dreapta lui Dumnezeu" (Col. 3, 1). Viaţa învierii este izvorul nădejdii noastre căci învierea Domnului este arvuna învierii noastre (Rom. 8, 23; II Cor. 5, 6).

Ancoraţi în credinţa şi nădejdea învierii, credincioşii creştini au trăit viaţa lor în dragostea şi bucuria învierii care a înflăcărat inimile apostolilor, femeilor mironosiţe şi a tuturor celor ce au crezut de-a lungul veacurilor. Un trăitor al vieţii creştine în dragostea învierii saluta, în tot timpul anului pe oricine îl întîlnea, cu aceeaşi salutare, care era numai la Paşti: „Bucuria mea, Hristos a înviat!"

De-a lungul existenţei creştine, pe meleagurile carpato-dunărene, învierea Domnului a fost prilej de mare bucurie şi de îmbrăţişare frăţească. O gamă largă de forme au exprimat fondul credinţei credincioşilor creştini din toate laturile locuite de români. În Moldova ca şi în alte ţinuturi praznicul învierii a fost şi este *praznic al curăţiei* exprimat în „straiele" curate, în florile culese de pe cîmpurile de pe care s-a dus zăpada iernii, în luminarea aprinsă la chemarea: „Veniţi de luaţi lumină — lumina lui Hristos luminează tuturor". În zilele marilor bucurii pascale nu se uită nici legătura cu cei adormiţi. Se face *pasca* — coptura de Paşti cu aluat şi brînză — care se aduce la Biserică pentru binecuvîntare spre a fi consumată de cei ai casei dar şi pentru pomenirea celor adormiţi. „Pasca" se consumă în zilele Paştelui, se duce în anumite zile şi la cimitir unde se face pomenirea morţilor şi se dă de pomană „pască şi ouă roşii". Cimitirele sînt pline de lumină în noaptea învierii. Rudele aprind luminări la mormintele celor adormiţi. În zilele de pomenire cimitirele sînt în plină tresăltare de bucuria „întîlnirii" cu cei adormiţi care se găsesc în comuniunea dragostei cu cei vii. Mormintele sînt, din săptămîna patimilor, îngrijite cu săpare, facerea marginilor, plantarea florilor. Totul aşteaptă momentul Învierii.

La Paşti se roşesc ouăle sau se colorează şi cu alte culori. Ele amintesc picăturile de sînge picurate din ranele Domnului; amintesc de pajiştea din preajma Crucii Răstignirii sau de florile de pe Golgota. Ouăle „muncite", sînt ouăle împodobite cu rîvnă, cu înscrisuri de foarte variate forme, cu măiestrie care exprimă şi mai vădită grija pentru Înviere. Cu ouăle roşii, cei ai casei şi oaspeţii, ciocnesc, cu salutarea „Hristos a înviat", „Adevărat a înviat". Oul roşu este semn al sănătăţii şi al îmbujorării pe care o dă munca cinstită în aer curat. Chiar şi la spălatul cu apă pe faţă şi pe mîini, în cana cu apă proaspătă se pune un ou roşu cu acelaşi sentiment al sănătăţii; în cană se mai pune şi un „bănuţ", ca semn al tăriei, al puterii.

Sînt nenumărate obiceiurile legate de ziua Învierii. Ele variază de la sat la sat, de la ţinut la ţinut. Toate izvorăsc din faptul Învierii, din simţămîntul trăirii momentului Învierii prin forme care le materializează atît de diferit. Demn de subliniat este faptul că, în cea mai mare sărbătoare a bucuriei creştine, nu se uită lungul şir al înaintaşilor trecuţi din această viaţă. Nu numai rubedeniile, neamurile sînt amintite, ci se face şi adaosul „cu tot neamul lor", adică şi toţi pe cîţi cei prezenţi nu au de unde îi şti şi care se găsesc la distanţă de generaţii, în trecutul îndepărtat, cu ferma convingere că toţi fac parte din nesfîrşitul arbore genealogic al neamului care-şi trage seva din geto-traco-daci.

Credinţa învierii, cu manifestări de legătură — trupească şi sufletească — cu trecutul, este o verigă reală şi utilă pentru a constata şi pe această cale continuitatea de neam, de sînge şi de credinţă la români.

Familiile creştine ortodoxe sînt în acelaşi timp şi familii de români care trăiesc în spiritualitatea zămislită în cei aproape 2000 de ani de existenţă în spaţiul românesc. Familiile creştine ortodoxe trăiesc în duhul învierii, cu dragoste de viaţa a cărei cunună nu se veştejeşte, propovăduind pretutindeni învierea (Marcu 16, 20), pururea lăudînd şi binecuvîntînd pe Dumnezeu (Luca 14, 53), care este cu noi pînă la sfîrşitul veacului (Matei 28, 20).

Păstrarea frumoaselor obiceiuri pascale, participarea la Sfînta biserică, trăirea în duhul dragostei învierii, este o datorie a fiecăruia dintre noi. Ca fraţi, să ne îmbrăţişăm cu bucurie şi să ne salutăm cu salutarea vestitoare a adevărului: „Hristos a înviat!"

† EFTIMIE
Episcopul Romanului şi Huşilor

Iosif cel
cu bun chip
de pe lemn
luînd preacurat
trupul Tău,
cu giulgiu curat
înfăşurîndu-l
şi cu miresme,
în mormînt nou
îngropîndu-l,
l-a pus.

Venit-au mai înainte de dimineaţă cele ce au fost cu Maria, şi aflînd piatra răsturnată de pe mormînt, auzit-au de la înger: Pe cel ce este întru lumina cea pururea fiitoare, pentru ce-L căutaţi cu morţii ca pe un om? Vedeţi înfăşurările cele de îngropare, alergaţi şi lumii propovăduiţi, că s-a sculat Domnul, omorînd moartea, că este Fiul lui Dumnezeu cel ce a mîntuit neamul omenesc. (*Ipac. gl. 4 — utrenia Învierii din noaptea Sfintelor Paşti*).

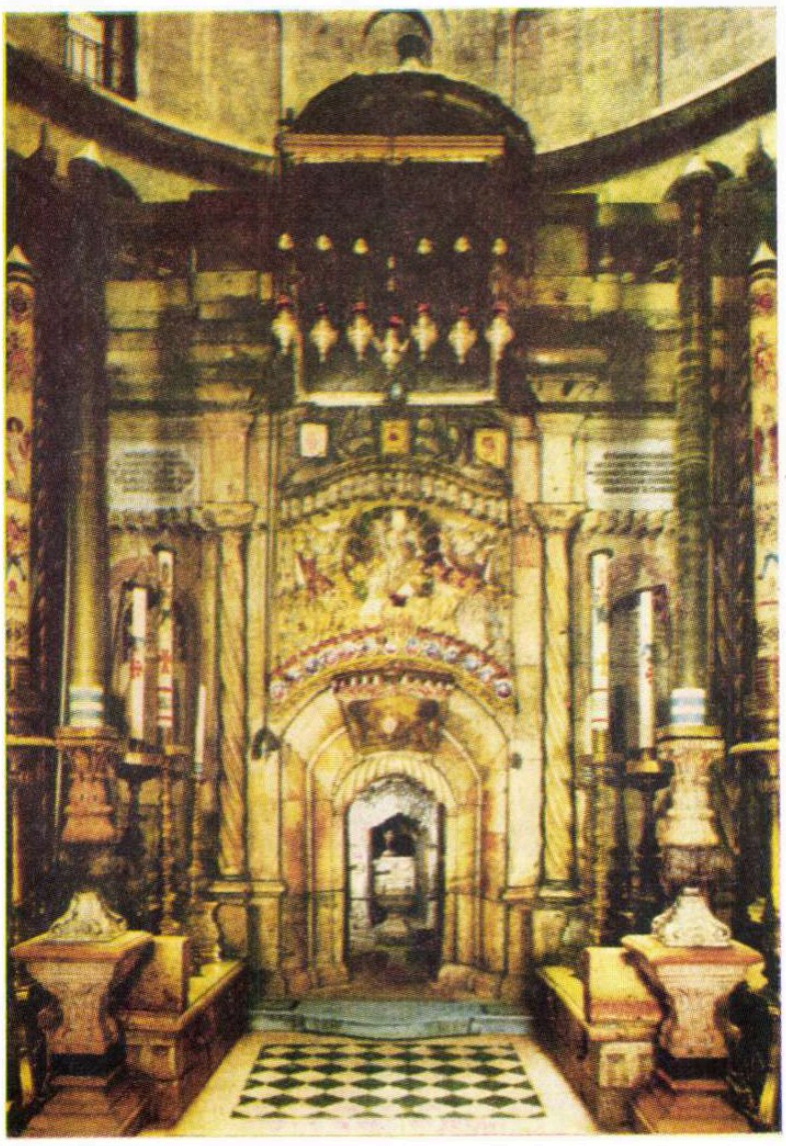

Sfîntul mormînt (intrarea)

ÎNVIEREA DOMNULUI
izvor de optimism şi nădejde creştină

Sîntem în anotimpul primăverii, cînd întreaga natură se trezeşte la viaţă şi îmbracă haină nouă, cînd un avînt nou trezeşte seva vieţii şi seminţele răsar la lumină, iar pămîntul se acoperă cu podoabă aleasă de verdeaţă.

Primăvara vesteşte prin mii de guri bucuria trezirii la viaţă. În această atmosferă de înnoire a naturii, credincioşii Bisericii noastre sărbătoresc după obiceiul din străbuni marea sărbătoare a Învierii Domnului. Florile bine mirositoare care în acest timp împodobesc toate grădinile plaiurilor noastre se amestecă cu mireasma fumului de tămîie. Bisericile îmbracă veşmînt strălucitor. Bolţile sfintelor locaşuri se luminează cu strălucire de mulţimea lumînărilor. Cîntarea triumfului vieţii asupra morţii „Hristos a înviat...“ răsună pretutindeni exprimînd atît bucuria sufletească a credinciosului pentru Domnul cel ce a înviat a treia zi, cît şi legămîntul lui cu El pentru a se elibera de legăturile robiei de orice fel. Cuprinzînd sensul adînc al Învierii Domnului credinciosul înţelege că viaţa este darul cel mai mare dat de Dumnezeu omului şi că bucurîndu-se de ea, trebuie să ducă lupta cea bună pentru triumful binelui, avînd totdeauna convingerea că va birui.

Învierea Domnului, cu cuprinsul ei teologic şi liturgic, pecetluieşte întreaga gîndire şi trăire a Bisericii noastre. Temelie a aderărului credinţei creştine, ea înseamnă pentru credincioşii Bisericii noastre izvor de viaţă şi înnoire. Viaţa fiecărui creştin izvorăşte din evenimentul învierii lui Hristos. Împreună cu Hristos s-a răstignit şi a murit omul păcatului, omul cel vechi al patimilor şi al blestemului, robul fricii de moarte şi de stricăciune. Prin învierea Domnului moartea a fost zdrobită şi şi-a pierdut puterea. Astfel la această sărbătoare cînd cinstim biruinţa noastră şi preamărim pe Acela care cu moartea Sa ne-a dăruit viaţă, înţelegem cît de mult a influenţat sensul adînc teologic al învierii asupra gîndirii şi simţămintelor creştine.

Creştinii cinstesc Învierea, înlăturînd patimile, ura, răutatea şi făcînd ca toată fiinţa lor să fie stăpînită de iertarea care a răsărit din mormînt, de dragostea şi pacea omului cu Dumnezeu şi cu semenii.

Biserica ortodoxă a fost numită Biserica învierii. În trăirea cultică, acestui eveniment al Învierii i s-a acordat o importanţă centrală nu numai în cursul anului bisericesc, ci şi în ciclul săptămînal, Duminicii revenindu-i rolul de cea mai importantă zi. Heiler, apreciind cultul Bisericii ortodoxe, accentua: „Sărbătoarea Învierii lui Hristos este sărbătoarea sărbătorilor, culmea şi centrul întregului an bisericesc, marea sărbătoare a bucuriei de dragul căreia răsună armonios şi sărbătoresc clopotele de Paşti, în întreaga perioadă pascală, pînă la cincizecime... Biserica răsăriteană a păstrat cu credincioşie tradiţia veche creştină. Biserica Răsăritului trăieşte în întregime din taina învierii. Fiecare Duminică este pentru ea o zi a învierii. Mai ales cu săvîrşirea de fiecare dată a Sfintei Euharistii în Biserica răsăriteană, se săvîrşeşte o liturghie pascală.

Bucuria acestei zile sfinte este trăire adîncă în care tresaltă duhul tradiţiei şi al vieţii de veacuri a Ortodoxiei, care merge fără întrerupere pînă în timpurile apostolice“.

Sfîntul Grigore teologul spune: „Să fim precum Hristos, pentru că Hristos s-a făcut ca noi. Să ne îndumnezeim pentru El, pentru că El s-a făcut pentru noi om. A sărăcit pentru ca noi să ne îmbogăţim cu sărăcia Lui. A luat chip de rob ca noi să ne bucurăm de libertate. A coborît ca noi să ne înălţăm. A încercat ispita pentru ca noi să învingem. A fost lipsit de cinste pentru a preamări. A suferit moartea pentru a mîntui. S-a înălţat pentru ca să aducă lîngă El pe cei care s-au prăbuşit şi zăceau din cauza păcatului“.

Nimeni nu se poate apropia de taina cea negrăită a învierii Domnului pentru a face propriu al său pe Domnul, decît cu o viaţă curată. Pentru aceasta Ioan Damaschinul spune: „Să ne curăţim simţirile şi să vedem lumina cea neapropiată a Învierii Domnului“. Perioada Postului Mare în care am aflat duhul învierii Domnului ne-a pregătit pentru sărbătorirea cu vrednicie a Sfintelor Paşti.

Peste veacuri biruinţa învierii Domnului a încurajat pe toţi cei nedreptăţiţi şi răstigniţi ai pămîntului care au trecut prin săptămîna patimilor pe care le-au creat-o cei din jur şi nu s-au oprit la suferinţa crucii, ci privind la lumina învierii, au nădăjduit că nu va întîrzia ziua încununării lor cu biruinţă.

Sărbătoarea învierii Domnului este îmbrăţişată de credincioşii noştri cu sentimente de adîncă evlavie şi speranţe în victoria binelui asupra răului. Ea se împleteşte şi cu dorinţa tuturor spre unitate şi frăţie.

Clopotele de Paşti cheamă pe credincioşi în fiecare an, generaţii după generaţii, să înlăture vrajba şi ura şi să se îmbrace în lumina dragostei frăţeşti: „Şi unii pe alţii să ne îmbrăţişăm... şi aşa să strigăm: Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcînd şi celor din morminte viaţă dăruindu-le“.

† VASILE TÎRGOVIŞTEANUL
Episcop-vicar patriarhal

Locul din spate

Paştile copilăriei mele sînt legate mai ales de ziua a doua, cînd Sărbătoarea era a satului întreg. Dacă Duminica era a Învierii, a celor ce se sculau cu noaptea-n cap şi se întorceau de la biserică cu gustul proaspăt al Cuminecăturii, ziua următoare era un bun al tuturor celor din obşte, de la mare la mic şi de la frunte la adunătură, întru bucuria unui admirabil sentiment al comuniunii, al petrecerii, şi în timp şi al urcuşului spre rădăcini. În Lunea Paştilor nimeni nu prînzea acasă, ci la biserică, în curtea ei, la marginea cimitirului, la mesele lungi, foarte lungi, adăpostite cu acoperiş de şindrilă, la care fiece familie îşi avea locul ei anume, păstrat prin tradiţie, moştenit de la părinţi şi lăsat cu sfinţenie urmaşilor în linie bărbătească. După măritiş fetele se mutau pe locurile soţilor lor. Un capăt de tradiţie trebuie să-şi înoade, cu destulă greutate, cei veniţi în vatra satului de prin alte părţi ale lumii, cum era taică-meu, de pildă, ai cărui părinţi nu cunoscuseră un astfel de ritual în Bozul lor din Transilvania.

Slujba era mai lungă ca de obicei. Liturghiei îi urma pomenirea morţilor, după care preotul se aşeza în capul primei mese, binecuvînta bucatele şi prezida ospăţul. La sfîrşit de tot, pornea de-a lungul şoproanelor şi ciocnea ouă roşii cu tot natul, de la cel mai bătrîn al satului pînă la copiii care-şi încercau, cu emoţie, pe unghie şi pe dinte, şansele victoriei.

La masă se aşezau numai bărbaţii. Femeile şi fetele îi slujeau din spate, pe ai lor şi pe vecini, cu tot ce aduseseră ele mai bun de acasă, în baniţele şi coşurile generoase, purtate pe creştetul capului cu ajutorul unui colac de cîrpe, despre care nu ştiai dacă e făcut să ajute mai mult echilibrului, rezistenţa sau eleganţa. Ele mîncau numai după ce se ridicau de la masă bărbaţii.

Rînduiala are şi o excepţie. Nu se aşezau la masă bărbaţii văduvi, ale căror neveste muriseră şi care între timp nu-şi luaseră altele, printr-o eventuală a doua căsătorie. Ei şedeau în spate în rînd cu femeile, slujindu-şi semenii în numele celor răposate. Pe chipul lor nu se putea citi nici tristeţe, nici umilinţă, ci doar lumina unei datorii care trebuia împlinită. Firesc, bucatele fuseseră gătite şi aduse de fetele sau de nurorile lor, sau de altcineva din rudenii, dar de slujit slujeau ei, în picioare, fără abatere şi fără cîrtire, ca nişte diaconi ai vremurilor apostolice.

— Unchiule, îi ziceam, de ce faci asta?

— Aşa s-a pomenit, aşa am apucat, aşa trebuie să fie...

Înţelesul era mai adînc. La ospeţe, un scaun poate să rămînă uneori gol, niciodată însă locul din spatele lui.

Arhim. *B. V. Anania*

Prăznuim omorîrea morţii, sfărîmarea iadului şi începătura altei vieţi veşnice şi săltînd lăudăm pe Pricinuitorul, pe Unul cel binecuvîntat, Dumnezeul părinţilor şi preamărit. (*Peasna a 7-a*)

Învierea Domnului şi învierea creştinului

(Continuare din pag. 1)

Răspunsul lui Iisus, care n-a întîrziat, vrea să spună unele ca acestea: dreptul meu de a vă scoate afară este de netăgăduit. Sînt Fiul lui Dumnezeu. Templul este casa Tatălui meu. Eu am rîvnă pentru bunăcuviinţa casei părinteşti. Voi vreţi o minune din partea mea ca dovadă că sînt Fiul Celui Prea Înalt. O veţi avea în învierea Mea! Scularea Mea din morţi a treia zi după ce mă veţi omorî, după ce veţi dărîma templul trupului Meu, va fi o minune, o probă, care, în chip neîndoielnic, va vădi dreptul şi puterea Mea cerească. Templul acesta, trupul Meu, dărîmat, răstignit „îl voi ridica la loc în trei zile“.

Cu alt prilej, unii din cărturari şi dintre farisei, i-au cerut lui Iisus să le arate un semn, o minune nemaiauzită, ca dovadă a misiunii Sale, ca o probă a calităţii Sale de Mesia vrednic de crezare. Deşi aceştia erau de rea credinţă, Mîntuitorul Iisus i-a anunţat că le va da o minune mare, asemănătoare întrucîtva, mai mare totuşi decît cea întîmplată cu Profetul Iona: „Căci după cum Iona a stat trei zile şi trei nopţi în pîntecele chitului, tot aşa şi Fiul omului va sta trei zile şi trei nopţi în inima pămîntului“ (Matei 12, 40). Rămînerea profetului Iona în sînul chitului (a balenei) trei zile şi trei nopţi a vestit mai dinainte (a prevestit, a prefigurat) moartea şi învierea din morţi, a treia zi, a lui Hristos Iisus.

Aşadar, Învierea Domnului, după însăşi judecata Lui, este minunea minunilor, dovada dovezilor, mărturia mărturiilor. Ea vădeşte în chipul cel mai neîndoielnic, în chipul cel mai sigur, că cel înviat, El, este adevăratul Mesia, Unsul lui Dumnezeu şi trimisul Cerului, este Sfîntul lui Dumnezeu şi Fiul Celui Veşnic, este Răscumpărătorul promis şi Izbăvitorul mult aşteptat.

Iubiţi cititori creştini, să luăm aminte că Cel înviat, Hristos, adeverit prin înviere a fi călăuză cerească, ne-a spus şi ne-a asigurat *că şi noi vom învia.*

Trupurile noastre, de asemenea, se vor scula din morminte ca şi trupul Lui. Învierea Domnului Hristos este începătura şi pîrga învierii noastre. Iată cuvîntul Său ce nu înşeală: „Nu vă miraţi de aceasta; că vine ceasul cînd toţi cei din morminte vor auzi glasul Lui. Şi vor ieşi: cei ce au făcut cele bune spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele spre învierea osîndirii“ (Ioan 5, 28—29).

Neascultarea lui Adam ne-a adus moartea. Ascultarea lui Iisus, al doilea Adam, ne-a dobîndit învierea. „Căci dacă moartea a venit prin om, tot prin om a venit şi învierea morţilor. *Şi după cum toţi mor în Adam, tot aşa toţi vor învia în Hristos*“ (I Cor. 15, 21—22).

Pe cît este de sigur că Hristos a înviat, tot pe atît de sigur este că şi noi vom învia. Dar să fim atenţi şi să nu pierdem din vedere descoperirea Celui înviat. Să nu uităm informaţiile sigure ale Domnului nostru Iisus Hristos. Fiindcă El a spus desluşit că nu toţi oamenii vor învia la fel, nu toţi vor ieşi din morminte în aceleaşi condiţii. Unii vor învia spre viaţă, alţii spre osîndire; unii spre fericire, alţii spre nefericire. Cei înviaţi vor alcătui două tabere deosebite, după cum deosebită le-a fost purtarea în vremea petrecerii lor pe pămînt. Cei ce şi-au trăit viaţa în îmbuibare, în trîndăvie, în vrajbă şi asuprire, cei egoişti şi împietriţi la inimă, cei dezmăţaţi la faptă şi la vorbă, vor învia spre osîndă. Dimpotrivă, cei iubitori de Dumnezeu şi de semenii lor, cei săritori la nevoile aproapelui, cei buni şi iertători, cei făcători de pace şi curaţi la inimă, aceştia vor învia spre viaţă fericită, în împărăţia lui Dumnezeu.

Un mare imbold spre o viaţă curată şi demnă se cuvine să-l găsim în demnitatea aleasă la care ne-a ridicat Dascălul şi Izbăvitorul nostru cel ceresc. Prin Botez noi ne-am unit strîns, ne-am îmbrăcat în Hristos după cum ne asigură Sf. Apostol Pavel cînd scrie: „cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi îmbrăcat“ (Gal. 3, 27).

Trupul lui Hristos şi întreagă omenitatea Lui este locul prezenţei şi al arătării lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor. Iisus este deci adevăratul templu, adevărata biserică, adevăratul locaş al lui Dumnezeu. Aşa se explică de ce El a zis către adversarii Săi: „Dărîmaţi templul acesta“ şi s-a gîndit la trupul Său, la firea Sa de om adevărat, pe care aveau s-o răstignească, s-o dărîme vrăjmaşii Săi neîmpăcaţi.

Prin Taina sfîntului Botez ne-am îmbrăcat întru Hristos şi tot atunci am fost ridicaţi la demnitatea de templu, de biserică vie, de locaş al lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt. Acest adevăr nespus de mîngîietor şi încurajator l-am aflat de la Hristos însuşi. El ni l-a descoperit cînd a zis: „Dacă mă iubeşte cineva, va păzi cuvîntul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi noi *vom veni la el şi vom face locaş la el*“ (Ioan 14, 23).

Ţinînd seamă de această asigurare înălţătoare, apostolul Pavel ne încredinţează şi el cînd scrie: „Nu ştiţi oare că trupul vostru este templu al Duhului Sfînt care este în voi, pe care-L aveţi de la Dumnezeu şi că voi nu sînteţi ai voştri? Căci aţi fost cumpăraţi cu mare preţ! Preamăriţi, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru şi în duhul vostru, care sînt ale lui Dumnezeu“ (I Cor. 6, 19—20).

Prin păcatele mari şi mici pe care le face creştinul botezat, el întristează, el supără pe Cerescul Oaspete care vrea să locuiască în fiinţa sa, în sufletul, în inima şi în trupul său deopotrivă. Prin fărădelegile sale, creştinul pîngăreşte templul său personal, întinează biserica sa proprie, nefăcută de mînă omenească.

Dacă cei botezaţi ar cugeta adeseori la demnitatea lor, de locuinţă a Prea Sfintei Treimi, ar găsi în această cugetare un puternic stimulent spre o viaţă neprihănită, spre o viaţă ce duce la înviere, în ceata celor de-a dreapta Dreptului Judecător.

În Dobrogea, de Sfintele Paşti

Pe pămîntul străbun dintre Dunăre şi Mare care cu 2050 de ani în urmă a făcut parte din statul lui Burebista se practică şi se păstrează cu respectul cuvenit obiceiuri şi tradiţii cu adîncă semnificaţie creştinească, legate de marea sărbătoare a Învierii Domnului, pe care o prăznuim an de an în fapt de primăvară. Aceste tradiţii cu evidente referiri scripturistice reprezintă forme de manifestare ale spiritualităţii creştine, a trăirii şi bucuriei pascale de care sînt însufleţiţi credincioşii Bisericii noastre de pe străvechile meleaguri româneşti ale Dobrogei, cu prilejul acestui praznic luminos.

*

Pregătirile pentru materializarea datinilor de Sfintele Paşti se fac încă din timpul Postului Mare. Astfel, în prima zi de post în unele localităţi, în altele mai tîrziu, gospodinele pun cu grijă grîu în vase cu pămînt, care răsare şi creşte pînă la Vinerea Patimilor, cînd vasul respectiv este adus, împreună cu ramuri de copaci şi flori şi se aşează lîngă Sfîntul Epitaf. În alte localităţi, cu acest vas cu grîu crescut — simbolul Învierii — se împodobeşte masa tradiţională, chiar în ziua de Paşti, arătîndu-se prin aceasta că Învierea Domnului este garanţia învierii noastre. „Bobul de grîu căzînd pe pămînt... de va muri multă roadă aduce“ (Ioan 12, 24). Sfîntul Grigorie Teologul spune că însăşi natura învie şi participă deopotrivă la bucuria Învierii lui Hristos. În unele case ale credincioşilor dobrogeni, înainte de slujba Sfintei Învieri, se aşează ouă roşii printre firele de grîu, în vasul respectiv, act de manifestare a credinţei lor în Înviere, care a avut loc după jertfa pe cruce.

În comuna Independenţa din judeţul Constanţa, încă din sîmbăta lui Lazăr, copiii se pregătesc în mod deosebit pentru sărbătoarea Sfintelor Paşti. Astfel, cei între 10—14 ani, cu crengi frumoase de salcie pe care le poartă ca pe o stea de Crăciun, umblă din casă în casă, intonînd următoarele versuri din V. Alecsandri sub formă de colind:

„Iată zile încălzitoare
După aspre vijelii,
Vin Floriile cu Soare
Şi Soarele cu Florii.

Primăvara încîntătoare
Scoate iarba pe cîmpii,
Vin Floriile cu Soare
Şi Soarele cu Florii.

Lumea-i toată-n sărbătoare
Ceru-i plin de ciocîrlii,
Vin Floriile cu Soare
Şi Soarele cu Florii.
. . . . . .“

Cu acest prilej copiilor nu li se dau bani, mere sau nuci ca la Crăciun, ci ouă proaspete, pe care ducîndu-le acasă le vopsesc de Sfintele Paşti. În prima zi a acestei mari sărbători, se adună în grupuri pe stradă sau în grădini şi ciocnesc ouă roşii „pe luate“. Ciocnitul ouălor de Paşti fiind un fel de întrecere cu performanţă, în sensul că ouăle sparte sînt recuperate de învingători.

Cu prilejul Deniei din Joia Patimilor, la scoaterea Sfintei Cruci din Sfîntul Altar, după rînduiala tipiconală, credincioasele aştern pe distanţa de la uşa diaconească de nord a Sfîntului Altar şi pînă în mijlocul bisericii, bucăţi de pînză albă sau împodobesc Sfînta Cruce cu prosoape de bumbac sau borangic. Aceste acte şi manifestări reprezintă devotamentul sufletesc, urmînd pe Hristos pe drumul Crucii şi deplina recunoştinţă faţă de jertfa supremă a Mîntuitorului nostru pentru neamul omenesc.

În unele localităţi credincioşii privegheză în biserică toată noaptea după ce s-a scos Sfînta Cruce. Participarea la această priveghere este mai ales din partea femeilor care exprimă o profundă semnificaţie evanghelică: „Şi erau acolo multe femei, privind de departe, care urmaseră din Galileea pe Iisus, slujindu-I, între care era Maria Magdalena şi Maria, mama lui Iacob şi a lui Iosif şi mama fiilor lui Zebedeu“ (Matei 27, 55—56; Marcu 15, 40—41; Luca 23, 49; Ioan 19, 25).

Ziua de Paşti este întîmpinată şi sărbătorită în casele dobrogenilor cu masă bogată, la care se ciocnesc ouă roşii cu formula consacrată de: „Hristos a Înviat“, şi se serveşte caş, carne de miel şi altele, dar la care nu lipseşte peştele. La masa credincioşilor noştri dobrogeni, mai ales la această sărbătoare, credem că peştele are nu numai valoarea de aliment uşor, preferat după zile de post, ci şi o semnificaţie creştină, ca simbol prin care, în primele zile ale creştinismului prigonit, se recunoşteau între ei cei care mărturiseau credinţa în Hristos cel Înviat din morţi. Mîntuitorul, în timpul activităţii Sale, satură mulţimile din pustiul Betsaidei, în mod miraculos cu 5 pîini şi 2 peşti (Ioan 6, 1—14) şi după slăvita Sa Înviere s-a arătat ucenicilor la Marea Tiberiadei cărora le-a zis: „aruncaţi mreaja în partea dreaptă a corabiei şi veţi afla. Deci au aruncat-o şi nu mai puteau s-o tragă de mulţimea peştilor“ (Ioan 21, 6).

La slujba Sfintei Învieri, ca simbol al belşugului, în multe localităţi, credincioşii aduc la biserică pentru binecuvîntare: cozonac, ouă vopsite în diferite culori, dar mai ales roşii, unele chiar înflorate, carne de miel şi caş proaspăt. Caşul este împărţit credincioşilor după ce iau pască.

Printre obiceiurile din Dobrogea cu valoare de simbol şi semnificaţie creştină este şi aducerea la biserică, în noaptea Învierii, a cocoşilor albi de către credincioasele mai în vîrstă. La terminarea slujbei aceşti cocoşi sînt dăruiţi unor tineri care participă la slujbă sau slujitorilor bisericii. Acest obicei ne duce cu gîndul la lepădarea Sfîntului Apostol Petru în noaptea Patimilor Domnului: „Şi Petru şi-a adus aminte de cuvîntul lui Iisus, care zisese: Mai înainte de a cînta cocoşul, de trei ori te vei lepăda de Mine. Şi ieşind afară a plîns cu amar“ (Matei 26, 75). Întrucît cei care aduc aceşti cocoşi nu-şi manifestă nici o dorinţă, credem că aducerea lor la biserică se referă mai ales la obligaţia credincioşilor de a fi cu luare aminte în noaptea de Paşti, prin prezenţa treaz la slujba Învierii.

Prin unele părţi ale Dobrogei, de Sfintele Paşti, se aduc la biserică miei sau chiar oi. Semnificaţia acestui obicei trebuie raportată la simbolul creştin al Mielului care s-a jertfit pentru mîntuirea lumii. „Chinuit a fost, dar s-a supus şi nu şi-a deschis gura Sa; ca un miel spre înjunghiere s-a adus şi ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund aşa nu şi-a deschis gura Sa“ (Isaia 53, 7).

În comuna Oltina, judeţul Constanţa, în prima zi de Paşti, femeile tinere care s-au căsătorit în cursul anului precedent, în perioada de la Duminica Tomii pînă la începutul Postului Mare a anului în curs, merg la Dunăre sau la cişmelele apropiate, îmbrăcate în costume de mireasă însoţite de naşele lor. Aici, după un ceremonial special, pe tinerele femei, aşezate cu faţa la răsărit, le stropesc naşele cu vin din sticlă de trei ori şi cu apă în semnul Sfintei Cruci, făcîndu-le urări de viaţă lungă, sănătate şi fericire. Apoi naşele şi cei care asistă le oferă daruri pe care le aşează la picioarele lor. „Miresele“, de asemenea, oferă daruri naşelor. După aceea, se organizează o masă pe iarbă verde cu mîncăruri tradiţionale, de Sfintele Paşti, de la care nu lipseşte peştele. Această practică, pe de o parte, ne duce cu gîndul la strămoşii noştri daci, care înainte de a pleca la luptă beau apă din Dunăre, simbolizînd un fel de rugăciune, un legămînt pentru statornicia în unire cu pămîntul şi cu neamul, iar pe de altă parte, întrucît este vorba de o viaţă nouă, o putem raporta la înnoirea duhovnicească pe care ne-o aduce acest praznic şi la îndemnurile Sf. Apostol Pavel adresate tuturor creştinilor: „Precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii“ (Rom. 6, 4).

*

Din cele arătate mai sus s-a putut constata că dobrogenii, atît cei din satele de pe malurile Dunării, cît şi cei de la malul Mării, care trăiesc în aşezări cu puternice şi frumoase tradiţii creştineşti şi româneşti, se integrează plenar în atmosfera sărbătorească a Sfintelor Paşti, prin participarea la sfintele slujbe şi prin manifestarea unor simţăminte şi datini străvechi în legătură cu acest slăvit praznic.

Obiceiurile semnalate şi altele care se mai practică, constituie pe de o parte, una din dovezile permanenţei noastre româneşti, manifestată prin semnificaţii şi simboluri creştine, pe aceste frumoase plaiuri dobrogene, iar pe de altă parte, reprezintă trăinicia şi durata legăturilor ce s-au păstrat între generaţii pe acelaşi fond de spiritualitate ortodoxă şi naţională. Dacă unele din aceste obiceiuri se întîlnesc şi în alte regiuni ale ţării, aceasta se explică prin faptul că în această provincie românească, pe lîngă populaţia locală, s-au stabilit ardeleni, moldoveni şi olteni, care, împreună cu toţi fraţii lor din întreaga ţară, reprezintă şi mărturisesc aceeaşi unitate de credinţă, de tradiţii şi de adîncă simţire patriotică ce trebuie cultivată şi păstrată cu sfinţenie pe întreg cuprinsul Patriei noastre de către noi toţi ce aparţinem aceluiaşi neam şi aceleiaşi Biserici.

† EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-vicar

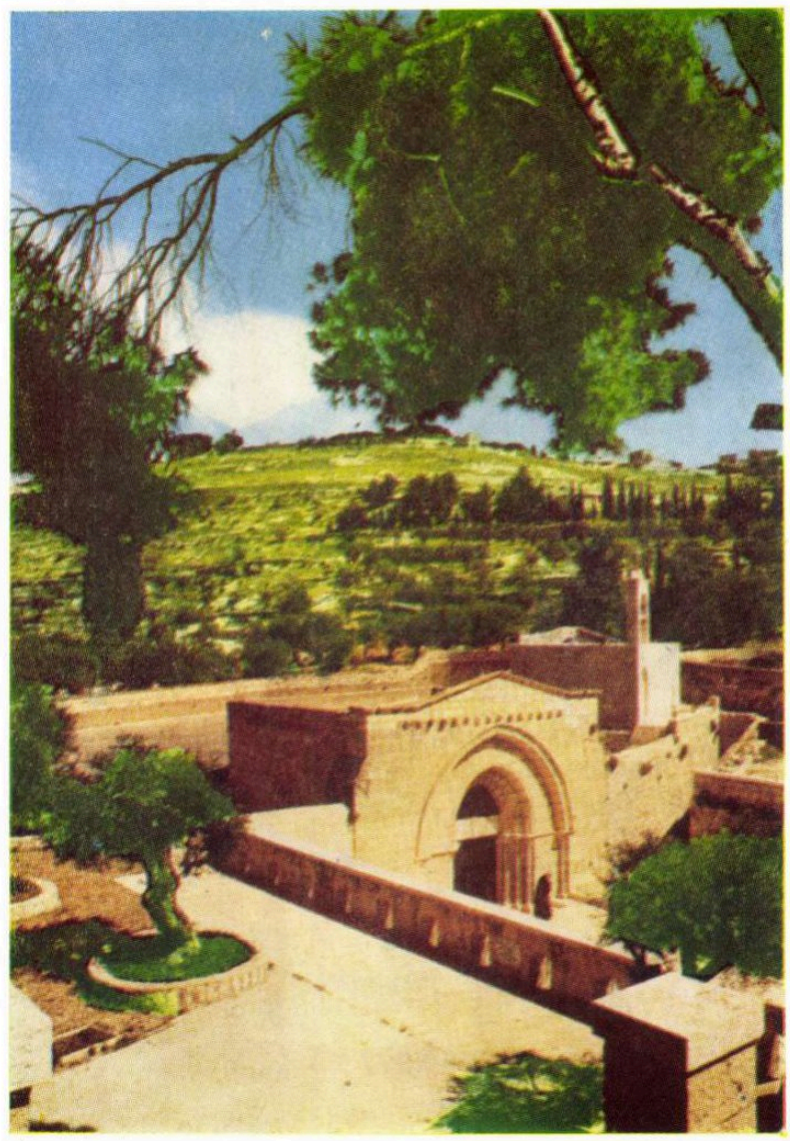

Grădina Ghetimani (în prim-plan mormîntul Maicii Domnului)

„Acum toate de lumină s-au umplut“

(Din Canonul Sfintelor Paşti)

Deşi, după natura lor, lumina soarelui şi lumina Învierii sînt cu totul deosebite, după lucrarea lor, întrucîtva ele se aseamănă. Amîndouă sînt energii care ne ajută să „vedem“, să cunoaştem. Lumina soarelui ne înlesneşte vederea celor materiale; lumina lui Hristos Cel înviat ne dă putere să primim adevărurile revelate; să le „vedem prin credinţă“.

Se poate stabili un adevărat paralelism între ziua în care a înviat Domnul şi între „ziua“ răspîndirii credinţei în adevărul învierii Sale. Poate înadins Mîntuitorul s-a arătat încă „foarte de dimineaţă“, adică atunci cînd întunericul nopţii mai stăruia. Înadins, ca să putem înţelege că, după cum, din cauza întunericului, la început mironosiţele nu văzuseră că „piatra fusese răsturnată“, (Marcu 16, 4) şi, în parte, din aceeaşi cauză, Maria Magdalena confundase pe Mîntuitorul cu grădinarul, tot astfel, din cauza întunericului, dezamăgirii şi deznădejdii, ucenicii nu au putut crede — la început — că Învăţătorul lor a înviat, ci, că femeile au avut — cel mult — „arătare de îngeri“ (Luca 24, 23).

Dar, crescînd ziua, de sine înţeles că femeile şi ucenicii au început să vadă tot mai bine cele din jurul lor. Culminînd la amiază, cu vederea strălucirii întregului Ierusalim. Tot astfel, după ce Hristos s-a arătat de mai multe ori, iar cei care L-au văzut au transmis mărturia lor din om în om şi din generaţie în generaţie, intensitatea primirii credinţei în Înviere a putut înainta spre amiaza ei. Iată cum, prin faptul că, înviind, S-a arătat „foarte de dimineaţă“, Mîntuitorul ne-a dat lecţia unei minunate parabole fără cuvinte. Este parabola zilei care începe întru întunericul nopţii; parabolă adînc grăitoare de la sine, pe care aveau s-o tălmăcească, totuşi, în cuvinte Sfinţii Ioan Damaschinul, Grigorie Teologul şi alţii.

Astfel, timpul Învierii Domnului nu este numit — simplu — noapte, ci „noapte de mîntuire“, aşa cum, în Canonul Sfintelor Paşti, îl numim şi astăzi. Iar o sedealnă a glasului 2 face paralelă între „piatra mormîntului“ şi „piatra credinţei“.

Servindu-se de imaginea soarelui de pe cer, autorul icosului Canonului Învierii Domnului numeşte pe Iisus „Soarele cel mai înainte de soare“, aşa cum — poetic — îl numim şi astăzi. Este o idee care se reflectă şi în expresia „Lumina cea fără de ani“ (Cîntarea a 7-a). Desigur, o trimitere la „Cuvîntul“ (Fiul lui Dumnezeu) care „era“ şi este deasupra oricărui început (vezi Ioan 1, 1).

Biserica, adică marea familie a celor ce au primit credinţa în Iisus cel înviat, la Paşti primeşte numele de Noul Ierusalim. Imaginîndu-şi cît de strălucitoare trebuie să fi fost cetatea sfîntă în amiaza zilei învierii Domnului, autorul Canonului se adresează Bisericii astfel: „Luminează-te, luminează-te Noule Ierusalime, că mărirea Domnului peste tine a strălucit“.

Cît priveşte pe membrii acestei Familii, ei cunosc acum că, pentru aducerea omenirii şi lumii la starea dintîi, „Hristos trebuia să pătimească şi să intre întru slava Sa“ (Luca 24, 23). Nu-i stăpîneşte întunericul deznădejdii, ca pe cei doi ucenici în drum spre Emaus. Dimpotrivă, ei sînt „făclii de Dumnezeu luminate“ (Cîntarea a 8-a). Îi luminează o lumină care nu înserează niciodată şi care, la Paşti, prin trăirea sfintelor slujbe bisericeşti, încălzeşte mai viu decît oricînd. Iată de ce, într-o cîntare, putem exclama: „Acum toate de lumină s-au umplut“.

Indirect, paralelismul parabolei poate fi urmărit încă mai departe. După cum, în sufletul oamenilor recunoscători, vederea cu ochii trupeşti aduce bucurie, tot astfel, însă într-un mod mult mai viu, aduce bucurie „neapropiata lumină a Învierii“ văzută prin credinţă. O bucurie atît de sfîntă, încît cei învredniciţi de ea pot urma cu toată însufleţirea sublimul îndemn: „să le zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate, pentru Înviere“.

Dacă dintre toţi cei ce văd cu ochii trupului se bucură, însă, numai cei cu sufletul curat, iar ceilalţi văd fără să simtă bucurie, în schimb, cu ochii sufleteşti nici nu văd şi, prin urmare, nici nu se pot bucura decît „cei curaţi cu inima“. De aici şi atît de necesarul îndemn: „Să ne curăţim simţirile şi să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a Învierii“.

Gheorghe Şoima

Din obiceiurile moţilor

Treascurile

I

Cine n-a cunoscut viaţa moţilor, copii plămădă ai duritătilor de stîncă şi ai fulgerelor dezlănţuite pe creste, vulturi ai înălţimilor, stăpînitori unici peste un ţinut de piatră şi de verdeaţă, de înălţimi şi de lumini, n-are în minte imaginea complexă şi sclipitoare a unor suflete întraripate, pornite în zbor fantastic spre zările necuprinse ale absolutului.

Moţii, scumpă evocare!

Din noianul clipelor depănate odată printre ei, mă tulbură astăzi mai ales fiorul uneia singure, clipă sfîntă, clipă în veci neuitată: este clipa sărbătoririi Paştelui care spre deosebire de alte părţi se celebrează acolo ziua, date fiind depărtarea, răzleţirea şi aşezarea acolo pan'ele repezi a satelor, care fac anevoioasă participarea creştinilor la o slujbă religioasă de noapte.

II

Postul, bîntuit de duhurile rele şi ispitele neguroase, a trecut alungat de cîntecele albe ale toacelor. Şi-n fapt de primăvară, pe raza aurie a soarelui strălucitor, coboară iarăşi cereasca solie a Învierii Celui ce a biruit moartea prin puterea jertfei Sale.

Glas metalic de clopot îşi ia zborul ducînd pînă departe peste văi şi sate, vestea minunată a biruinţei vieţii asupra morţii, chemînd sufletele la obştească preamărire a cereştii minuni. Moţi şi moaţe de toate vîrstele, bătrîni, tineri şi copii, în haine albe şi curate de sărbătoare se înşiruie grăbiţi ca mărgelele pe o aţă, pe cărarea ce suie spre bisericuţa din dîmb, clădită din obolul modest al inimilor lor creştine. Înaltă şi zveltă, durată din lemn sfînt de brad, casa Domnului îşi înalţă drept şi cutezător, proiectînd-o pe oglinda cerului albastru, unica-i turlă ţuguiată.

De pe locul aşezării sale, ochiul domină o privelişte din cele mai rare. Peste creste şi păduri, peste văi şi peste adîncuri domneşte o linişte maiestuoasă. Ai impresia că te afli într-o imensă catedrală, înainte de începerea unui important ritual.

III

În biserica neîncăpătoare pentru mulţimea credincioşilor, care s-au rînduit şi pe afară, slujba a început de mult. Dangătul clopotului vesteşte Sfînta Liturghie. În liniştea adîncă ce se aşterne la citirea Evangheliei,

Ion D. Popa

(Continuare în pag. a 6-a)

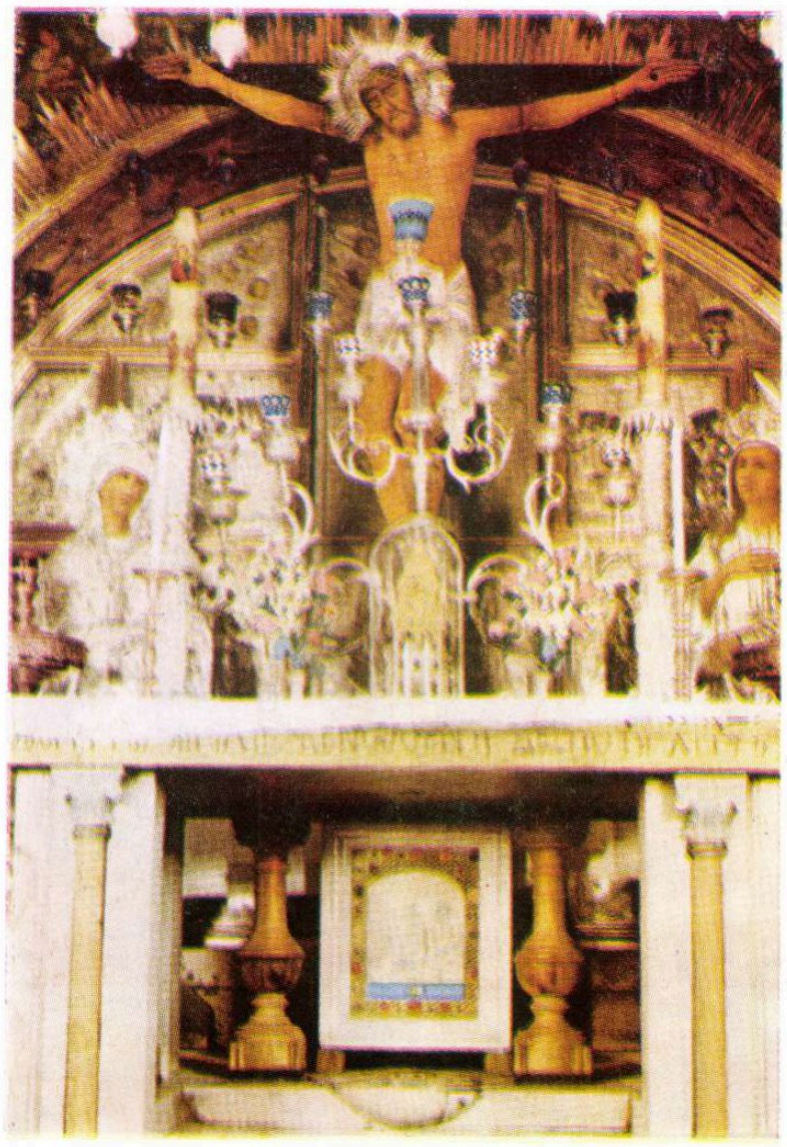

Golgota (altarul)

Treascurile

(Continuare din pag. a 5-a)

peste capetele moților îngenuncheați, într-o adîncă evlavie, răsună tremurător glasul preotului, în a cărui modulare se citește emoția momentului. Plutește în aer fiorul sfînt al dumnezeiștii minuni și gîndul te poartă cu veacuri îndărăt, spre biblicele întîmplări. Biruitoare, vocea din altar rostește „Hristos a înviat!" la care din mulțimea de piepturi răsună, ca o unanimă și netăgăduită confirmare a unui adevăr pe care vremea l-a întărit: „Adevărat a înviat!" Ca o ușoară tălăzuire de valuri, mulțimea a început să se miște încet, cuprinsă de o mută înfiorare, cînd, deodată, întreg văzduhul răsună de o salvă de detunături și întreaga cetate de munți se cutremură. O adevărată avalanșă de tunete se succed, se împletesc și se aleargă într-o rostogolire nestăvilită, din munte în munte, cu lungi și repetate ecouri. Departe, în întunecimea pădurii din zare, urechea abia mai percepe agonia unui ecou ce se pierde, cînd, iarăși, între cer și pămînt se dezlănțuie canonada a noi bubuituri, ce-n goana lor aeriană, uriașe mingi sonore, umplu munții de prelungi și chinuite vuiete și deșteaptă pe înălțimi, într-un freamăt răsunător, netulburata singurătate a brazilor sihaștri. De douăsprezece ori, la intervale de timp abia simțite, se repetă uriașul duel aerian, între detunăturile inițiale și ecoul pe care văile și codrii îl trimit multiplicat în mii de nuanțe și intensități. Întreaga fire e doar un vuiet, prelung și cutremurător, în care parcă muntele se clatină și pădurea geme.

Îmbulzeala ce s-a iscat acolo, departe, în marginea dîmbului, de unde panta muntelui capătă o formă aproape abruptă, unde flăcăi și fete și-au mînat curiozitatea, explică îndeajuns fenomenul. În pămîntul pietros, pe jumătate îngropate, se înșiruie în serii de cîte cinci-șase, douăsprezece rînduri de druguri prismatice de fier, prevăzute fiecare cu o scobitură adîncă. Anumiți flăcăi ori bărbați au avut grija ca să procure din vreme „pulberea" necesară, care introdusă în „treascuri" va produce, acele explozii detunătoare, în ziua celei mai mari sărbători creștine. La o parte, în flăcările unui foc alimentat de către copii, arde capătul unei prăjini lungi, care, în momentul solemn, purtată de un moț, de la un „treasc" la altul pe rînd și de la un rînd la celălalt, va aprinde „pulberea" din care va porni „strigarea de biruință" a moților, peste munții săi. Căci acest clocot ce se ridică în tărie nu-i zvîrcolirea unui infern revoltat, nici oarba putere a naturii scăpată din frîu, ci e chiotul hohotitor al unui suflet colectiv, sufletul moților, care închidea altădată în vibrații iluzia unei libertăți pe care realitatea veacurilor de asuprire socială și națională au înăbușit-o. E salutul cu care moțul întîmpină Învierea Domnului, simbol al învierii neamului.

IV

După roadele seci ale decepției culese în urma repetatelor încercări de dezrobire, ce mai putea el aștepta de la nedreptele întocmiri lumești? Doar Cerul mai putea face o minune. Și Fiul Cerului nu învinsese El patimile răului? Nu învinsese moartea, pășind în lumina vieții veșnice? Nu-și purtase El cu eroism crucea suferințelor în spate ca și acest popor, în drumul spre mîntuire? Prin învierea Sa, simbol al eliberării de cele vremelnice și al viețuirii, în libertate, în veșnicie, nu aruncase în sufletul omenirii sămînța nădejdii unei vieți descătușată de tirania răului și întunericului, trăită sub semnul liber al dreptății?

După un calvar atît de lung, acest neam trebuia să renască deci odată în duhul libertății. Hristos, simbolul, chezășia cea mai sigură a acestei mîntuiri, prin libertate, trebuia deci întîmpinat cu un entuziasm deosebit, cu un chiot de bucurie, de nădejde, de elan nestăvilit, pe care numai „treascurile" îl puteau striga cerului, în ziua învierii Sale.

Se poate zice că „treascurile" sînt moții și moții sînt „treascurile". Sufletul moțului, neclintit și mare în durere, luminos în aspirații și cu nesfîrșite potențe, se reflectă întreg în vasta orchestrație a „treascurilor" după cum aceasta, în nestăvilita și infinita rostogolire a undelor, închide în profundele-i sonorități, aurul unui suflet neprețuit, sufletul moțului.

De aceea, cine a cunoscut „treascurile" moților, știe ce înseamnă zbucnirea clocotitoare de viață, lava năpraznică de suflet, ce se revarsă, prin ele, în rîuri fierbinți, în efluvii dogoritoare, ori în chiote răsunătoare ce vibrează pînă la cer.

Pe calea unității generale creștine în serbarea Sfintelor Paști

Este știut că lumea creștină de azi se află împărțită în două în ceea ce privește data serbării Sfintelor Paști. Deși toate Bisericile și confesiunile creștine respectă încă normele canonice consfințite la sinodul I ecumenic (Niceea 325) pentru data Paștilor, o dată variabilă de la an la an, totuși creștinătatea ortodoxă serbează această mare sărbătoare creștină conform tabelelor pascale ale „stilului vechi", adică între 22 martie—25 aprilie ale calendarului iulian neîndreptat (corespunzînd cu 4 aprilie—8 mai pe stil nou), pe cînd creștinii apuseni, catolici și protestanți de toate nuanțele, serbează Paștile conform stilului nou (calendarul îndreptat în Apus încă din sec. XVI, și numit „gregorian"). Din cauza aceasta, ortodocșii serbează Paștile mai totdeauna în urma catolicilor și protestanților, uneori chiar cu cinci săptămîni mai tîrziu (ca în anii 1964, 1967, 1975, 1978 ș. a.); chiar dacă în anumiți ani (ca de ex. 1963, 1966, 1974, 1977 și 1980) Paștile se serbează în aceeași Duminică la toți creștinii, coincidențele acestea sînt cu totul întîmplătoare, iar nu rezultat al vreunei inițiative general creștine.

De aceea se fac în ultima vreme eforturi din partea tuturor Bisericilor și confesiunilor creștine de a se ajunge la o uniformitate în această privință, problema unității pascale fiind printre cele dintîi probleme de interes general ortodox înscrise pe ordinea de zi a viitorului sinod panortodox.

De altfel, este îndeobște cunoscut că unitatea pascală a constituit o problemă încă de la începutul istoriei creștine. Încă din sec. II și III au ieșit la iveală dezbinări între creștinii din diferitele Biserici regionale (locale) în ceea ce privește data și modalitatea serbării Paștilor, din pricina unor creștini care fie că legau prea strîns Paștile creștine de cele ale evreilor, serbîndu-le cît mai aproape de 14 nisan (așa numiții *cvartodecimani* sau *protopashiți*), fie că le serbau la o dată fixă (25 ori 27 martie, prin Galia), fără să se îngrijească de data exactă a evenimentului Învierii. Pentru a curma aceste deosebiri și a stabili o unitate în data și modul serbării Paștilor, Părinții sinodului I ecumenic (Niceea, 325) au recomandat tuturor Bisericilor locale să urmeze practica respectată pe atunci în Biserica Alexandriei și cea a Romei, care era cea mai corectă, și anume:

Pr. Prof. *Ene Branișteanu*

(Continuare în pag. a 7-a)

Florii - cu stîlpări de bucurii

Creștinescul calendar al Săptămînii Sfintelor Patimi începe cu o biruință și sfîrșește cu alta, care o depășește. Întîia din acestea e intrarea triumfală în Ierusalim a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. A doua — care o covîrșește — este Învierea.

În Ierusalim, Domnul „a intrat" de repetate ori de-a lungul celor peste trei ani de activitate mesianică desfășurată — în așteptarea prevestitelor Patimi — prin *cuvînt* dreptîndreptător și prin *fapte* ieșite din comun. Întîia oară, a călcat lespezile (lithóstraton) curților „casei Domnului" de pe culmea Sionului cînd avea vîrsta de doisprezece ani (fapt relatat de Sf. Evanghelist Luca 2, 40—52). Copil măricel — dar totuși: încă copil — n-a trecut nebăgat în seamă. Dialogul purtat cu „învățătorii" (Luca 2, 46) de Lege, a făcut senzație: aceștia „se minunau de priceperea și de răspunsurile Lui" (Luca 2, 47). Tot atunci și tot acolo — la aceeași fragedă vîrstă — dovedea că are conștiința dumnezeirii Sale: „Oare, nu știați că în cele ale Tatălui *meu* trebuia să fiu?" (Luca 2, 49) — așa a răspuns, cînd a fost întrebat de ce s-a răzlețit de grupul pelerinilor galileeni, pricinuind grea îngrijorare ocrotitorilor vremelnici ai neasemuitei Sale adolescențe.

Prezența lui Iisus în Ierusalim n-a trecut nebăgată în seamă niciodată.

...Dar niciodată n-a stîrnit atîta interes ca în ziua de Duminică, 9 Nisan (după calendarul mozaic)/2 aprilie (după calendarul nostru), anul 30/33 al erei după care creștinii facem numărătoarea vremii.

Ce s-a întîmplat? Care-i explicația declanșării acestui val obștesc de clocotitoare simpatie față de persoana lui „Iisus din Nazaret"? Populația marii cetăți a lui Iahve ieșise în stradă ca să-l întîmpine pe măsura simțămintelor ce le nutrea față de El: l-a aclamat, i-a presărat flori și a așternut covoare în calea Lui. Vuia văzduhul de cînt psaltic (Ps. 117, 26; Ioan 12, 13) și stîlpări de finic tăiau în felii aerul de sărbătoare, făcînd să tresalte inimile. Popularitatea Mîntuitorului crescuse, spontan, la cote fără precedent.

Nu din întîmplare!...

Învierea lui Lazăr din Betania — tîrzie, dar, pentru Domnul, nu tardivă — răscolise cugetele celor curați cu inima. Minuni? Mai făcuse Iisus destule. (Sfintele Evanghelii canonice au înregistrat peste treizeci). Și cu ce răzbătător ecou... Aceasta, însă, le întrecuse pe toate, fiindcă a fost o minune multiplă: la porunca Celui căruia toate-i sînt cu putință, viața s-a reinstalat — cuminte — într-un trup intrat în descompunere (trecuseră patru zile de cînd Lazăr decedase); la porunca Celui ce emite porunci fără apel și fără rabat, Lazăr ieșise din mormînt plutind, căci „înfășurăturile de îngropare" rituală continuau să-i imobilizeze membrele corpului.

Pentru mulțimea de norod, Învățătorul nazarinean era mai ales *un făcător de bine* cum contemporanii întrupării Sale n-au mai cunoscut altul. L-au salutat, deci — e de mirare oare? — ca pe nimeni altul. Se pare că salutul cu stîlpări (crenguțe înflorite) de finic fluturate în văzduh, evreii biblici l-au adoptat de la egipteni (iar aceștia, desigur, de la cine știe ce înaintași ai lor din zona Mediteranei). Aceștia, nu întîmpinau pe oricine în chip atît de solemn. De un astfel de omagiu beneficia doar cel ce devenise „cineva" (faraon, sau glorios comandant de oaste în luptă, ca cei pe care-i întruchipează artistic Radames, din opera „Aida", de Giuseppe Verdi).

Iisus Nazarineanul era *cineva* — (cineva, nu oarecine) — pentru contemporanii „plinirii vremii" și (în situația dată) pentru cei ce au trăit evenimentul intrării Lui triumfale în Ierusalim. Ce-i de mirare că asistăm la o erupție de obștească *admirație* și *recunoștință* cînd oamenii de treabă îi erau obligați Domnului și cu una și cu alta pentru enormul bine pe care nu contenea a-l săvîrși în beneficiul tuturor celor „osteniți și împovărați" peste măsură de suferințele și nedreptățile vremii? Mărinimia Lui adeverea — și ea! — că El Fiul lui Dumnezeu este, „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat" (cum formulează redacțiunea niceeană a Credeului).

Pe delături — stafii, umbre, sau mai rău? — furișîndu-se de la o portiță la alta ca să nu-i mănînce din cale entuziasmul dezlănțuit de eveniment — detractorii lui Iisus, care-i puseseră gînd rău de mai demult, își aruncau învinuiri grele unii altora: „Vedeți, că nimic nu folosiți (scil.: cu uneltirile voastre)! Iată, lumea s-a dus după El" (Ioan 12, 19). Evanghelistul, care era de față, indică în acești defăimători înrăiți pe farisei. Sînt numai „parte din întreg" (Pars pro toto): Ei și alți sinedriști — saduchei, irodiani, — aveau să-i ceară lui Pilat din Pont răstignirea lui Iisus, cînd va sosi ceasul mesianic al Jertfei izbăvitoare. Această veninoasă minoritate — și nu poporul iudeu — poartă răspunderea morală pentru pătimirile la care a fost supus Cel Nevinovat, Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii. Excesele antisemite de totdeauna nu au avut niciodată motivare biblică valabilă. Pentru istoria omenirii, locul acestor abuzuri este în repertoriul întunecat al costisitoarelor și rușinoaselor excese care au năclăit cu băltoace de sînge și mîinile și conștiințele celor ce le-au provocat.

*

Se spune — și cu drept cuvînt! — că ochii sînt ferestrele sufletului. Prin pupilele lor îți dai seama dacă este cineva „înăuntru", — și ce fel de om (— om? —) este locatorul.

Așa stau lucrurile și cu florile: cei ce le oferă, își deschid inima, lăsîndu-te să vezi ce-i în ea. Respectul, afecțiunea, recunoștința, bucuria, admirația — sînt strune care vibrează cînd floarea-i floare călătoare de la om la om.

Cu stîlpări de finic — la noi, de Florii, cu mănunchiuri de salcie abia îmbobocită — Iisus Mîntuitorul a fost salutat fremătător atunci și e salutat mereu, pe toate traseele „umblate" ale istoriei Bisericii Sale, deodată cu desprimăvărarea firii.

Cu brațe de flori — și cu mereu înflorite și împrospătate simțăminte de recunoștință — oferim vibrantă replică cordială celor ce se străduiesc necurmat, bisericește și cetățenește, pentru mai bine, pentru pace și bunăstare, pentru suișuri și înaintare, pentru perpetuu înfloritoare dezvoltare, pentru crescîndă creștere a calității vieții. Cer și pămînt, tresaltă de dorul instalării în lume a climatului anticipat profetic cu milenii înainte: „Cer nou și pămînt nou" întru care să sălășluiască dreptatea, armonia, unitatea (cf. II Petru 3, 13). Floriile întreține — și ele — creștinește această vibrantă aspirație pancosmică.

...Pentru că — oricum ar fi și orice s-ar pune la cale de către forțele negre ale răului — omenirea are capacitatea de-a crea situația ferice pe care o anticipează Proorocul de demult: *„Am cutreierat pămîntul și iată, pămîntul e locuit și liniștit"* (Zaharia (1, 11).

Preot prof. Dr. *Grigorie Marcu*

Cina de taină - masa vieţii

Iubirea lui Dumnezeu faţă de noi oamenii este mai înaltă decît cerurile. Ochiul Lui veghează de-a pururi asupra noastră şi nici una dintre durerile şi neputinţele care ne împovărează nu le trece cu vederea. Ne-a creat pentru Sine şi de aceea ne adună mereu şi ne îndestulează cu toate darurile Sale cele bogate. Spre a ne face părtaşi vieţii şi nemuririi a pregătit pentru noi Marea Cină la care ne-a rînduit locuri de cinste alături de ale Apostolilor şi ale tuturor sfinţilor. Ne-a dăruit ca hrană duhovnicească însuşi Trupul şi Sîngele Hristosului Său. Cunoscînd firea noastră nu ne-a lăsat doar poruncile Sale, ci s-a îngrijit să răspundă unei nevoi mai adînci pe care o resimţim de a fi cu El, de a ne odihni întru El, de a ne bucura permanent de vederea feţei sale. („Ne-ai făcut pentru Tine Doamne şi neliniştit este sufletul nostru pînă ce nu se va odihni întru Tine"). De aceea, a instituit Euharistia. Această negrăită Taină este un răspuns al Lui la chemarea noastră, o împlinire a unui dor pe care l-am avut dintotdeauna şi care nu ne va părăsi niciodată. Îmboldiţi lăuntric de dorul acesta îngenunchem mereu în faţa potirului şi facem din fiecare duminică o luminată zi de Paşti. Cu sufletele şi trupurile primenite venim să-L întîmpinăm pe Domnul la fiecare Liturghie. Întîlnirea cu El ne dă putere să înfrîngem ispitele şi să trăim în unire şi după dreptate unii cu alţii. Hrănindu-ne cu El, creştem în El. Întru toate ale noastre ne asemănăm Lui. Chipul slavei Sale străluceşte pe chipurile noastre.

Este un nonsens împărtăşirea cu Trupul şi Sîngele Domnului şi vieţuirea în fărădelegi şi păcate. Lumina odată aprinsă nu se pune sub obroc, ci în sfeşnic ca să lumineze. Purtătorii ei sînt datori să trăiască în aşa fel încît văzînd oamenii faptele lor cele bune să preamărească pe Tatăl din ceruri. În acord cu aceasta va fi şi răspunsul pe care Hristos Mîntuitorul îl va rosti atunci cînd va veni să judece viii şi morţii.

Pr. prof. D. Abrudan

Icoană pe sticlă, executată de Protosincel Timotei Tohăneanu de la mănăstirea „Brîncoveanu" — Sîmbăta de Sus

ÎNVIEREA LUI HRISTOS — PÎRGA ÎNVIERII NOASTRE

„Credem şi în învierea morţilor. Căci într-adevăr va fi, va fi învierea morţilor . . . Dacă nu este înviere să mîncăm şi să bem şi să ducem o viaţă plăcută şi desfătătoare. Dacă nu este înviere, în ce ne deosebim de cele iraţionale? Dacă nu este înviere, să fericim fiarele cîmpului, care au o viaţă lipsită de necaz. Dacă nu este înviere, nu există nici Dumnezeu, nici pronie, ci toate sînt conduse şi purtate în chip automat . . . Dar va fi, va fi înviere. Căci Dumnezeu este drept şi este răsplătitor al celor care îl aşteaptă . . . Însuşi Domnul s-a făcut pîrga învierii noastre. El este „Primul născut din morţi" . . . Prin învierea Lui va fi şi învierea noastră . . . Sufletele se vor uni cu trupurile, iar acestea din urmă vor fi nestricăcioase, pentru că vor dezbrăca stricăciunea. Astfel ne vom apropia de înfricoşatul scaun de judecată al lui Hristos. Aşa îl vom vedea pururea şi vom fi văzuţi de El; vom culege bucuria nesfîrşită, care vine de la El, lăudîndu-L împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh în vecii nesfîrşiţi ai vecilor. Amin."

(Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, trad. rom. de D. Fecioru, Bucureşti, 1938, p. 319—326)

Vinerea Mare

Iosif cel cu bun chip de pe lemn a coborît trupul neînsufleţit al Mîntuitorului Iisus Hristos şi-n mormînt nou l-a aşezat în grădina sa unde mirsina şi isopul îşi răspîndeau mireasma în noaptea de tăcere, în noaptea fără stele.

Fiul lui Dumnezeu răstignit între cei doi tîlhari, acum se odihnea şi-şi găsea uşurare multă.

O tăcere grea, apăsătoare, ca un munte de povară, se aşternea. Cu aceasta se credea că totul s-a terminat. Au plîns lacrimi de amărăciune Maica Sa, Demirpurtătoarele, Apostolii, Ucenicii. Însăşi noaptea şi-a acoperit policandrele în semn de doliu, de jelanie. Dar de sub piatra morţii Sale, a izvorît viaţa şi lumina.

Mîntuitorul a urcat Golgota cu crucea pe umerii Săi şi cu păcatele noastre, ca pe om să-l împace cu Dumnezeu, să-i deschidă cerul şi să-l facă moştean al Împărăţiei veşnice.

Prin răstignirea Sa pe cruce, s-a şters păcatul tuturor oamenilor. Cei care s-au născut după aceea nu mai trebuie deci să urce şi ei pe Golgota şi să se răstignească pe cruce. Menirea lor e să cultive Golgota cu grîu, să-l secere şi să facă pîine. Să-şi culce copiii la amiază, la umbra măceşilor de pe Golgota.

Cu gîndul la Nevinovatul ce s-a săvîrşit pe Golgota pentru mîntuirea noastră, să ne plecăm genunchii la altarele noastre şi din tăcutele orgi ale meditaţiei să înălţăm imnele păcii, ale bunei-învoiri, luminîndu-ne frumos ca o amiază de aur.

Privind cu ochii sufleteşti în grădina lui Iosif din Arimateia, spre mormîntul din care a strălucit „Lumina Învierii", să înţelegem că Domnul nostru Iisus Hristos niciodată n-a grăit: „Sîngele meu pe acesta îl va spăla, iar pe celălalt nu". Ci s-a jertfit pentru iudei şi pentru păgîni şi-n tot omul a văzut mereu un frate al Său.

Răscoliţi de imaginea acestei Vineri Mari, să ne racordăm sentimentele la realitatea de astăzi conlucrînd cu toţii la triumful păcii, al bunăstării, al iubirii după care într-adevăr ne vom cunoaşte, după cuvintele Evangheliei Mîntuitorului, că sîntem ucenicii Lui.

Prot. *Ştefan Tascianu*

Pe calea unităţii generale creştine în serbarea Sfintelor Paşti

(Continuare din pag. a 6-a)

a) Paştile vor fi serbate de către toţi creştinii numai Duminica, iar nu în altă zi a săptămînii;

b) Acea Duminică va fi cea care urmează după prima lună plină care apare după echinocţiul de primăvară (stabilizat de sinod la 21 martie al calendarului iulian de atunci);

c) În anii în care această Duminică va coincide cu luna plină de primăvară (cînd iudeii serbau Pasha lor), Paştile vor fi serbate în Duminica următoare.

Po·rivit acestor reguli, din pricina mobilităţii datei lunii pline de primăvară, care apare cînd mai aproape cînd mai departe de echinocţiu, data Paştilor creştine variază de la an la an, pe un lung interval de timp, de cinci săptămîni, între 22 martie (data cea mai timpurie a Paştilor) şi 25 aprilie (data cea mai tîrzie).

Dar nici hotărîrea de la Niceea n-a putut desfiinţa dintr-o dată deosebirile regionale existente pînă aci. Abia din sec. VI înainte, datorită lui Dionisie Exiguul, care a introdus în Apus calculul pascal alexandrin prin tabla sa pascală din 525, s-a putut realiza un acord cvasi-unanim între Răsărit şi Apus în serbarea Paştilor, acord devenit definitiv mai ales din sec. VIII înainte şi care a durat pînă în sec. XVI, adică atîta timp cît întreaga lume creştină s-a folosit de unul şi acelaşi calendar.

Dar din cauza defectului iniţial al calendarului iulian, care întîrzie în fiecare an cu 11 minute şi 14,02 secunde, echinocţiul de primăvară întîrzia la fiecare grupă de 128 ani cu cîte o zi faţă de data lui reală, ceea ce atrăgea după sine şi calcularea incorectă a datei Paştilor. De aceea, în sec. XVI (1582), cînd întîrzierea se ridicase deja la zece zile, s-a făcut prima îndreptare a calendarului în Apus (reforma gregoriană), care a provocat din nou ruperea unităţii pascale de pînă aci; apusenii au început să serbeze Paştile conform calendarului îndreptat (numit şi „gregorian" sau „stilul nou"), pe cînd răsăritenii, păstrînd mai departe calendarul iulian neîndreptat (numit şi „stil vechi"), serbau Paştile conform vechilor table pascale eronate, întocmite pe baza ciclurilor (lunare şi solare) de ani. Diferenţa dintre cele două calendare crescînd cu timpul, a ajuns să fie de 13 zile în secolul nostru, cînd Bisericile ortodoxe, în urma Conferinţei interortodoxe de la Constantinopol 1923, au hotărît să-şi îndrepte şi ele calendarul, înlăturînd întîrzierea celor 13 zile şi stabilind o nouă metodă de prevenire a întîrzierii calendarului pe viitor, diferită de cea gregoriană şi mai bună decît aceea.

Din nefericire, calendarul îndreptat astfel (numit şi *constantinopolitan* sau *neoiulian*) n-a fost pus în aplicare nici pînă astăzi în toate Bisericile ortodoxe autocefale; pentru motive diverse, trei dintre aceste Biserici — şi anume cea rusă (Patriarhia Moscovei), cea sîrbă (Patriarhia de Belgrad) şi Patriarhia Ierusalimului — păstrează pînă astăzi în folosinţă calendarul iulian neîndreptat (stilul vechi). Din pricina acestora, Bisericile ortodoxe care au adoptat stilul nou, printre care şi Biserica Ortodoxă Română (din 1924), au hotărît să păstreze şi ele serbarea Paştilor pe stil vechi, pentru ca astfel să se păstreze uniformitatea în toată Ortodoxia măcar în prăznuirea celei mai mari sărbători creştine.

Astăzi, deci, toate Bisericile ortodoxe, atît cele care au adoptat calendarul îndreptat cît şi cele care au rămas la calendarul neîndreptat, serbează Paştile după tabelele eronate ale stilului vechi în care data echinocţiului este întîrziată cu 13 zile, iar datele lunilor pline de primăvară sînt calculate cu o întîrziere de cinci zile în fiecare an faţă de cele reale (indicate de astronomie). În situaţia actuală, deci, Bisericile ortodoxe care au adoptat stilul nou serbează Paştile în intervalul dintre 4 aprilie şi 8 mai, care corespunde cu cel dintre 22 martie şi 25 aprilie ale calendarului pe stil vechi. Bisericile apusene, aplicînd corect regulile pascale consfinţite la Niceea, serbează Paştile între 22 martie şi 25 aprilie ale calendarului pe stil nou (gregorian). De aci marile diferenţe de timp dintre Paştile ortodocşilor şi cele ale catolicilor şi protestanţilor, diferenţe care se urcă uneori pînă la cinci săptămîni (vezi în urmă) şi care fac atît pe unii creştini cît şi pe necreştini să se întrebe: de ce creştinii nu serbează Paştile toţi în una şi aceeaşi zi? Oare Hristos a murit şi a înviat de mai multe ori?

De aceea, în lipsa unităţii calendaristice din cadrul creştinătăţii ortodoxe, unii creştini — atît apuseni cît şi răsăriteni — au propus stabilirea unei date fixe a serbării Paştilor pentru toată creştinătatea, adică o Duminică oarecare din aprilie (a doua, a treia, ori a patra de după echinocţiu), pentru a se ajunge astfel la o „stabilizare" a datei Paştilor, adică la o reducere a intervalului de variaţie a serbării lor, de la cinci săptămîni la o singură săptămînă.

Dar la *Consfătuirea de specialişti în problema pascală*, care a avut loc *la Chambesy între 28 VI—3 VII 1977* şi unde Biserica noastră a fost reprezentată de semnatarul acestor rînduri, reprezentanţii Bisericilor ortodoxe întruniţi acolo, din iniţiativa Primei Conferinţe Panortodoxe Presinodale (nov. 1976), au respins propunerile pentru „stabilizarea" datei Paştilor, hotărînd să se respecte şi în viitor regulile pascale consfinţite la Niceea (care trebuie să fie aplicate în cadrul calendarului îndreptat) şi propunînd o consultaţie de astronomi, care să pună la dispoziţia Secretariatului pentru pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod, tabele cu datele exacte ale Duminicilor pascale, indicate de astronomie, pe un interval de timp cît mai mare. *Consultaţia de astronomi* a avut loc tot *la Chambesy, la 3 februarie 1979;* ea a verificat şi a aprobat, ca exacte, tabelele cu datele pascale pînă la anul 2500, primite între timp de la diferite observatoare astronomice din Europa, dintre care unele au calculat aceste date pe baza meridianului de la Greenwich (îndeobşte folosit în astronomie), iar altele pe baza meridianului de la Ierusalim. Diferenţe între aceste tabele nu se ivesc în data Paştilor decît pentru anii 1998, 2120 şi 2143, din cauza lunii pline de după echinocţiu, care căzînd în noaptea de sîmbătă spre Duminică, apare la Greenwich înainte de miezul nopţii şi aparţine deci sîmbetei, pe cînd la Ierusalim apare cu 2 ore şi 21 minute mai tîrziu, adică după miezul nopţii şi aparţine deci Duminicii, ceea ce modifică şi data Paştilor.

Urmează ca aceste tabele pascale, precum şi concluziile comisiei de astronomi, să fie puse în discuţie la proxima întrunire a Conferinţei Panortodoxe pentru pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod, care va lua hotărîri în această privinţă.

Dar din scurta expunere istorică făcută aici asupra problemei unităţii pascale, putem trage concluzia că rezolvarea acestei probleme este strîns legată de aceea a unităţii calendaristice. Nu putem ajunge la o unitate deplină în data serbării Paştilor de către toţi creştinii decît atunci cînd vom folosi un singur calendar în toată creştinătatea. Considerăm deci că ultima piedică în calea realizării acestui deziderat unanim creştin, este persistenţa nejustificată a celor trei Biserici ortodoxe autocefale, indicate mai înainte, în folosirea calendarului neîndreptat (stilul vechi). Cînd şi ele se vor hotărî să adopte calendarul îndreptat (constantinopolitan sau neoiulian), atunci nimeni nu va mai avea interesul să serbeze Paştile pe stil vechi, ci întreaga lume creştină va serba după stilul nou, la datele corecte, indicate de observatoarele astronomice şi puse acum la îndemîna Secretariatului pentru pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod. Se vor găsi atunci soluţii şi pentru înlăturarea puţinelor diferenţe din anumiţi ani între datele Paştilor indicate de astronomi şi cele indicate de computul pascal gregorian, folosit acum la apuseni, pentru ca să ajungem astfel ca toţi cei ce cred în Iisus „să fie una" măcar în comemorarea anuală a marelui eveniment al Învierii Lui, care stă la temelia credinţei creştine (cf. I. Cor. 15, 13—14).

– Încondeierea ouălor de Paşti –

(O tradiţie specifică zonei Bran — jud. Braşov)

Învierea Domnului este cea mai aleasă sărbătoare a creştinilor. Odată cu ea se trezeşte la viaţă întreaga fire. Tot sufletul creştinesc se primeneşte şi se umple de bucurie. Românul a căutat ca şi prin intermediul ouălor „roşii" să exprime profunda sa trăire lăuntrică legată de acest prilej. El cultivă o tradiţie pe care o cunoaşte din moşi-strămoşi.

Vom încerca în cele ce urmează să împărtăşim cititorilor cîteva date în legătură cu încondeiatul ouălor de Paşti, aşa cum se practică acest frumos obicei în zona Branului.

Operaţia prezintă mai multe etape:

1. *Confecţionarea şi pregătirea materialelor necesare.*

Mai întîi se confecţionează „condeiele", principalele instrumente cu care se lucrează. Pentru executarea modelelor pe care le propunem se folosesc trei condeie: unul care „scrie" subţire de tot, un altul care „scrie" ceva mai gros şi în sfîrşit al treilea, care „scrie" şi mai gros. Fiecare condei este alcătuit dintr-un „cioc" şi o „coadă". „Ciocul" condeiului se numeşte astfel pentru că are forma unui adevărat cioc de vrăbiuţă. Îl confecţionăm din tablă subţire (eventual din cutie de conservă), tăiată în formă de triunghi, care se răsuceşte apoi ca o pîlnie, în jurul unui ac. Prin orificiul care rămîne după scoaterea acului, se va scurge ceara încălzită. (Date fiind dimensiunile diferite ale orificiilor, se vor folosi trei ace de grosime diferită). Coada este din lemn şi are lungimea aproximativ 20 cm iar grosimea — cît un stilou. Pentru introducerea ciocului, crăpăm coada la un capăt. Vom introduce apoi cu grijă „ciocul" (perpendicular cu coada) şi îl vom fixa cu aţă de cînepă, care are dublu scop: să apropie marginile crăpăturii şi să se îmbibe cu ceară.

Un alt material necesar este ceara de albine, care se află într-un vas de pămînt, fixat pe un suport deasupra flăcării unei lămpi de petrol. În acest fel ceara se menţine topită tot timpul operaţiei.

Vopselele necesare pentru încondeiat sînt: galben, roşu şi negru. După ce au fost spălate bine vasele, se încălzeşte apa în care se pune o lingură de sare şi una de oţet, care ajută la mai buna fixare a vopselei pe ou. Apoi se toarnă vopseaua „Gallus" şi se fierbe în clocot cîteva minute, după care se pune la răcit.

În sfîrşit se aleg ouăle, care trebuie să fie albe şi de formă lunguiaţă, fără să fie unse sau spălate cu apă, căci prin spălare se degradează porii din coajă şi nu se mai prinde vopseaua. Se pun apoi la fiert într-un vas curat, lăsîndu-se să fiarbă în clocot 15 minute după care se scot şi se pun la răcit, fără să se şteargă.

2. *Operaţia de încondeiere.*

După ce ouăle s-au răcit, se ia condeiul care „scrie" cel mai subţire şi se încălzeşte la flacăra lămpii sau a unei lumînări, pînă cînd începe să curgă ceara prin canalul „ciocului".

Între degetele mîinii stîngi se ţine oul iar cu cele 4 degete de la mîna dreaptă (rămîne liber degetul mare) se prinde condeiul. Degetul cel mare de la mîna dreaptă se fixează pe ou. Cu degetele mîinii stîngi se suceşte oul spre interior, iar ciocul condeiului se plimbă pe coaja oului, spre exterior, lăsînd în urmă liniile subţiri de ceară. Pentru ca aceste linii să fie mai vizibile, în ceara încălzită din vas se pune puţină funingine, care-i va da culoarea neagră. Pentru începători e indicat să-şi deseneze mai întîi modelul pe o coală de hîrtie sau să ia ca model un ou încondeiat, mai vechi. Aceste linii au ca scop să menţină culoarea albă a modelului atunci cînd oul va fi vopsit cu celelalte culori. Culoarea albă formează scheletul modelului.

După ce toate ouăle au fost „scrise" cu ceară, se introduc în vopseaua galbenă, care trebuie să fie călduţă şi nu fierbinte, ca să nu topească ceara de pe ou şi deci vopsind şi locurile trasate cu liniile de ceară cînd oul era alb. După ce ouăle au fost vopsite galben, se scot din vopsea şi se lasă să se usuce. După ce s-au uscat, se ia un condei care „scrie" puţin mai gros şi se continuă modelul, trasîndu-se liniile cu ceară acolo unde va trebui să rămînă culoarea galbenă.

După ce au fost „scrise" cu ceară, ouăle se introduc din nou în vopseaua roşie, care deasemeni trebuie să fie numai călduţă. Se scot din vopsea şi se pun la uscat. Fiind uscate, cu un condei care „scrie" şi mai gros se continuă modelul respectiv, dîndu-i forma definitivă. În general, cînd ouăle sînt vopsite roşu, se „pică" mai mult, adică folosind înfăşurătura condeiului (şi nu ciocul), care e îmbibată cu ceară, se aplică pete de ceară pe ou. După ce s-a făcut şi această operaţie, ouăle sînt introduse în vopseaua neagră. Ordinea de vopsire nu este aleasă la întîmplare. Culoarea neagră e ultima pentru că ea formează fondul modelului şi pentru că altă culoare nu se mai poate imprima peste ea.

Ouăle fiind vopsite negru, se lasă în continuare în vopsea, care se înfierbîntă fără să dea în clocot; se va avea grijă să nu se mişte ouăle pentru ca nu cumva ceara să se topească şi vopseaua să pătrundă pe suprafaţa întreagă a oului. E de preferat ca vasul cu vopsea neagră să fie de pămînt sau dacă e de metal e necesar să se aşeze pe margine o coală de carton pentru a feri atingerea oului de suprafaţa fierbinte a vasului, evitînd astfel pericolul de a se topi ceara în timpul în care ouăle sînt în vopsea. După ce vopseaua s-a înfierbîntat, se scot ouăle şi se lasă să se usuce.

3. *Dezvăluirea modelului.*

Acum ouăle sînt negre şi nu au nici o frumuseţe. Trebuie scos la iveală modelul propriu-zis. Pentru aceasta, avînd în mîna stîngă o bucată de postav, se prinde oul şi se apropie de o sursă de căldură (gura sobei sau flacăra unei lumînări) iar cu mîna dreaptă, în care avem o altă bucată de postav, se şterge ceara. Acum iese de sub ceară claritatea modelului. Liniile trase cu ceară cînd oul a fost alb rămîn albe, cele trasate cu ceară cînd a fost oul vopsit galben rămîn galbene, petele de ceară aplicate pe oul vopsit roşu vor scoate la iveală culoarea roşie, iar fondul este negru.

După ce toate ouăle au fost curăţite de ceară, cu multă grijă şi cu o uşoară frecare pe o bucată de cojoc, se curăţă eventualele urme de ceară rămase şi se lustruiesc pentru a da o mai mare claritate modelului.

Nicolae Chifăr
student la Institutul Teologic Sibiu

O carte epocală: Gramatica lui Samoil Micu şi Gheorghe Şincai

Au trecut două sute de ani de cînd, la Viena, se publica, în limba latină, cea dintîi gramatică a limbii noastre, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae*, alcătuită de Samoil Micu şi Gheorghe Şincai. Este vorba nu numai de prima tipăritură, de acest gen, referitoare la limba română, ci, în primul rînd, de o lucrare a cărei influenţă s-a dovedit hotărîtoare pentru dezvoltarea ulterioară a studiilor filologice din ţara noastră. Prin ea se pun în aplicare principalele puncte din programul Şcolii Ardelene: stabilirea unei ortografii etimologice, înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin, dovedirea latinităţii limbii române, lupta pentru purificarea limbii etc., motiv pentru care este considerată, pe bună dreptate, actul de naştere al Şcolii Ardelene.

Cu un an mai înainte, în 1779, deci, a apărut, tot la Viena, o *Carte de rugăciuni pentru evlavia homului chrestin*, importantă atît prin faptul că era cea dintîi dintre cărţile reprezentanţilor Şcolii Ardelene, scrisă în alfabet latin, cît şi prin difuzarea, într-o primă variantă, a ortografiei latiniştilor şi a legilor fonetice care explică transformările suferite de cuvintele latineşti în trecerea lor în limba română: *romanus-român; lactem-lapte; solem-soare; mensa-masă; panem-pîine; dentem-dinte; fuga-fugă; montem-munte* etc. Cartea, nesemnată, este opera lui Samoil Micu.

În *Elementele limbii daco-române sau valahice*, de la 1780, legile fonetice respective sînt mai clar formulate iar principiile ortografice mult adîncite. Aceste principii, cu uşoare modificări pe care avea să le introducă Gheorghe Şincai, cu ocazia apariţiei ediţiei a doua, a cărţii, la 1805, au dominat toate sistemele ortografice româneşti de pînă la 1904. Între timp, se înţelege, unele tendinţe latiniste au fost atenuate, prin intervenţia lui Titu Maiorescu, prin Gramatica lui H. Tiktin etc., dar linia generală s-a păstrat, în continuare.

Dar Gramatica aceasta şi-a exercitat influenţa şi sub altă formă. Fiind scrisă în limba latină, limba de cultură a epocii, a atras tenţia cercetătorilor străini asupra latinităţii noastre şi astfel, aceştia, au început să se intereseze de rostul limbii române.

Elementele limbii daco-române ... nu este o lucrare izolată, în activitatea învăţaţilor ardeleni. Ea se integrează într-un program vast, cu preocupări multilaterale. Reprezentanţii Şcolii Ardelene au militat pentru crearea unei limbi literare, pentru difuzarea cunoştinţelor ştiinţifice în rîndul maselor largi populare, pentru alcătuirea de manuale necesare numeroaselor şcoli atunci înfiinţate, după cum au fost animaţi de ideea unui dicţionar şi de transpunerea, în româneşte, a multor cărţi ce se publicau în limba latină sau în alte limbi de cultură din Europa.

Prin toate aceste acţiuni, reprezentanţii Şcolii Ardelene au reuşit să imprime o nouă orientare culturii din ţările noastre, depăşind, astfel, aşa cum au arătat Nicolae Iorga, Sextil Puşcariu, Ovid Densuşianu şi alţii, faza veche şi deschizînd porţile epocii moderne, pentru români. Ei au pus bazele începutului terminologiei ştiinţifice, în limba noastră. Traducînd mult, în toate domeniile de activitate, au fost obligaţi să găsească, pentru fiecare noţiune nouă, cuvîntul cel mai potrivit. S-au condus, adesea, după limbile greacă şi latină, care au furnizat terminologia respectivă tuturor limbilor europene. Alteori au apelat la unele limbi moderne, în primul rînd la germană. Dar de multe ori au căutat să rezolve această problemă cu aşa-zisele mijloace interne, recurgînd la cuvintele populare din limba noastră. Iniţiativa s-a dovedit cum nu se putea mai potrivită.

Rolul limbii vorbite, în scrisul latiniştilor, nu se reducea la furnizarea unor cuvinte cu caracter tehnic. El se resimte în toată activitatea ardelenilor. Este interesant de constatat că, în gramatica de care ne ocupăm aici, spre exemplu, întîlnim, alături de unele împrumuturi din limba latină, cum ar fi *vult* (sinonim al lui *obraz* şi *faţă*, p. 79), o serie de cuvinte regionale ca *glaje* (81), *lepedeu* (81), *micriu* (85), *negreală* (în loc de *cerneală*, 81), *sălăriţă* (pentru *solniţă*, 91), *sein* (=sur, 85), *vinars* (96). Influenţa limbii vorbite se resimte, de asemenea, şi în fonetică *(fărînă, gînscă, plumînă)*, în derivare *(lupoaie, ursoaie)* şi chiar în morfologie *(lepedeuă)*.

Atitudinea lui Samoil Micu şi Gheorghe Şincai, faţă de limba vorbită, nu are un caracter izolat. Ea se observă la toţi latiniştii şi în tot felul de lucrări, începînd cu modestele traduceri din domeniul popularizării ştiinţei pînă la *Lexiconul budan* (1825) ori la marea *Gramatică*, în două volume, a lui Timotei Cipariu (1869, 1877). Este, prin urmare, mai mult decît îndreptăţită afirmaţia lui Lucian Blaga (din lucrarea postumă *Gîndirea românească în Transilvania, în secolul al XVIII-lea*, Bucureşti, 1966, p. 137), care, vorbind despre activitatea celui mai învăţat dintre latiniştii, afirma: „Samoil Clain, poate cel mai harnic tălmăcitor pe care l-a cunoscut literatura noastră, a dovedit, precum vom vedea, prin traducerile sale, un simţ cu totul excepţional pentru genuitatea limbii româneşti. În general el s-a alipit în scrierile sale graiului vorbit cu o dragoste pătimaşă, în stare prin puterea ei să-l ferească de toate acele ciudate păcate împotriva naturii, de care pe bună dreptate pot fi învinuiţi latiniştii de mai tîrziu".

Marii cărturari ardeleni nu s-au rezumat numai la a împrumuta cuvintele necesare din graiurile populare. Prin activitatea, susţinută, de care au dat dovadă, ei au reuşit să introducă în limba vorbită în Transilvania, o serie de elemente cărturăreşti care s-au impus în mod definitiv. Alteori, în cazuri mai puţin numeroase, desigur, stăruinţa lor în a utiliza anume latinisme, în scris, a dus, pînă la urmă, la impunerea acestora în limba literară. Aşa trebuie să ne explicăm prezenţa unui cuvînt ca *mizer*, în poezia lui Eminescu „Împărat şi proletar" sau „*mur*", sinonim al lui *zid*, pe care îl întîlnim, deopotrivă, la Eminescu în „Înger şi demon", şi la Coşbuc în poezia „Non omnis moriar", scrisă cu ocazia morţii lui Timotei Cipariu.

Nu putem stărui, aici, prea mult, asupra meritelor pe care le au reprezentanţii Şcolii Ardelene, şi urmaşii lor, la dezvoltarea culturii, literaturii şi limbii naţionale, dar aş dori să mai subliniez un amănunt. Prin activitatea latiniştilor, noi am primit un important spor de romanizare. Faţă de limba de pînă în secolul al XVIII-lea, în care numeroase noţiuni erau denumite numai cu termeni străini, cum sînt *ceas, dragoste, duh, gol, iaz, pildă, prieten, sfînt* etc., vorbirea românilor s-a îmbogăţit cu multe cuvinte latineşti ori romanice, printre care şi unele sinonime ale celor de mai sus: *oră, amor, spirit, nud, lac, exemplu, amic, sacru*.

Creatorii Şcolii Ardelene nu erau oameni obişnuiţi, pe care să-i poţi întîlni pe toate drumurile. Ei seamănă, în multe privinţe, cu Făt-Frumos care a plecat în căutarea Ilenei Cosînzeana, cu scopul de a o elibera din mîna zmeului. Dragostea lor pentru limba naţională şi pentru poporul din care făceau parte le-a dat aripi şi le-a înzecit puterile. Au trăit pentru o idee, din care şi-au făcut un ideal; fără această idee, viaţa lor părea fără rost. Au renunţat la orice onoruri şi bucurii personale şi s-au pus în slujba colectivităţii pe care o reprezentau. Căutînd, împreună cu Lucian Blaga (op. cit., p. 130), un răspuns la întrebarea: ce-i mîna, ce-i întărea să persiste în ideea lor, vom răspunde tot prin cuvintele lui: *„Credinţa, în primul rînd. Cărţile erau pentru ei cărămizi pentru zidirea lumii. Şi ei se simţeau chemaţi să pună umărul la zidirea unei lumi în grai românesc".*

Gavril Istrate

Cu inimile pline de bucuria Învierii, întîmpinăm pe toţi cititorii noştri cu salutul de biruinţă:

„HRISTOS A ÎNVIAT!"

Ne rugăm fierbinte Părintelui ceresc să reverse în lume pace, iar poporului nostru să-i hărăzească prosperitate şi fericire.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, S[illegible] 4.206 |

BIBLIOTECA ... SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 mai 1980 Nr. 17—18

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (VII)

Persoana Mîntuitorului. 3. Unirea ipostatică. 4. Urmările unirii ipostatice. 5. Importanţa deosebită a dogmei unirii ipostatice.

3. Se numeşte unire ipostatică sau personală unirea dintre Fiul sau Cuvîntul lui Dumnezeu şi firea omenească în Iisus Hristos, adică într-o singură persoană, persoana lui Dumnezeu Cuvîntul, a doua a Sfintei Treimi. Astfel, cum s-a arătat mai înainte, în Iisus Hristos sînt două firi, dumnezeiască şi omenească, în deplinătatea lor, fără nici o ştirbire, avînd fiecare voinţa şi lucrarea ei, dar unite într-o singură persoană sau ipostas purtător al celor două firi.

Unirea ipostatică este o taină mare; ea este de fapt taina Întrupării (I Tim. 3, 16), căci, prin întrupare, Fiul şi Cuvîntul lui Dumnezeu îşi ia făcîndu-şi-o a Sa, firea omenească, adică şi-o însuşeşte, şi-o împropriază, introducînd-o în unitatea persoanei Sale, fără să-i schimbe însuşirile fiinţiale şi fără s-o amestece cu firea Sa dumnezeiască sau s-o lase să fie absorbită de aceasta, păstrînd astfel cele două firi în unire, fără ca, în El, ele să mai fie împărţite sau despărţite între ele, cum sînt înafară de El.

Cum ne lămureşte cugetarea Sfinţilor Părinţi şi cum defineşte aceste adevăruri de credinţă Biserica în sinoadele ecumenice (III, IV şi VI), prin unirea ipostatică cele două firi se întrepătrund întreolaltă, adică modul unirii lor este prin întrepătrundere reciprocă, în chip neîmpărţit şi nedespărţit (fără să se împartă sau să se despartă, ca şi cum ar fi a două persoane deosebite), neamestecat şi neschimbat (fără să se amestece una cu alta, din ceea ce ar rezulta ceva deosebit şi de una şi de alta, şi fără să se schimbe una sau alta, prin ceea ce ar deveni ce nu erau). Astfel, Fiul lui Dumnezeu întrupat, unul şi acelaşi, este Dumnezeu adevărat şi om adevărat, cunoscut şi recunoscut în două firi, neîmpărţit şi nedespărţit, neamestecat şi neschimbat, acelaşi desăvîrşit Dumnezeu după dumnezeire şi desăvîrşit om după omenitate.

Adevărul unirii ipostatice îl mărturiseşte Sfînta Scriptură în toate locurile în care vorbeşte despre Întrupare (Ioan 1, 14; Filip. 2, 6—7; Rom. 1, 3; 9, 5; Gal. 4, 4), des-

Pr. prof. *Isidor Todoran*

(Continuare în pag. a 2-a)

„Presăraţi pe-a lor morminte...“

Cu gîndurile curate venim şi în acest an, de 9 Mai, să ne plecăm genunchii la mormintele eroilor, să ne încălzim inimile la focul iubirii lor de ţară, să învăţăm de la ei conştiinţa de a ne împlini datoria.

Glia patriei este amestecată cu sîngele eroilor şi al morţilor neamului nostru. Din această glie sîntem plămădiţi şi noi şi astfel ţara trăieşte în noi, rodeşte prin noi şi plînge în cîntarea noastră.

Milioane de eroi stau zidiţi la temelia mîndrei Românii. De aceea, nu-i vom uita niciodată. Deşi sînt morţi, ei trăiesc în amintirea noastră, faptele lor de vitejie sînt pururea vii şi pilduitoare pentru fiecare dintre noi. Aceste milioane de tineri care s-au jertfit pe tot parcursul zbuciumatei noastre istorii n-au murit pentru că li s-au sfîrşit zilele, ci au murit în plină tinereţe, atunci cînd dragostea lor de viaţă era mai puternică. Au murit apărîndu-ne vetrele părinteşti, mormintele celor dragi, patria şi neamul. Au murit deci pentru noi şi astfel devenim răspunzători pentru moartea lor. Sîntem, într-adevăr răspunzători pentru sacrificiul lor, pentru sîngele lor, pentru viaţa şi pentru tinereţea lor, jertfite pentru noi.

Putem oare să-i uităm? Putem să nu vorbim despre ei? Putem să nu le facem pomenirea?

Prin firele misterioase ale vieţii şi morţii, ei sînt legaţi de noi, ne trimit porunci, ne vorbesc ca unor fraţi.

Nu cer lacrimi, nici bocete. Ne cer doar atît: să ne facem datoria. Datoria ce o avem către ţara pe care ei au apărat-o şi la ale cărei hotare sufletele lor stau şi astăzi ca o strajă neînfricată.

Datorită jertfei lor, ţara e mai bogată acum, poporul mai fericit, căminul e mai luminos şi pîinea e mai albă. E în siguranţă deplină patrimoniul nostru spiritual şi material. Împărtăşim cu ei bucuria de a fi liberi şi stăpîni în ţara noastră nouă.

Iată pentru ce ne rugăm fierbinte cerului ca ei să aibă parte de odihna binemeritată, să le fie ţărîna uşoară şi amintirea veşnică!

Protos. *Serafim Man*

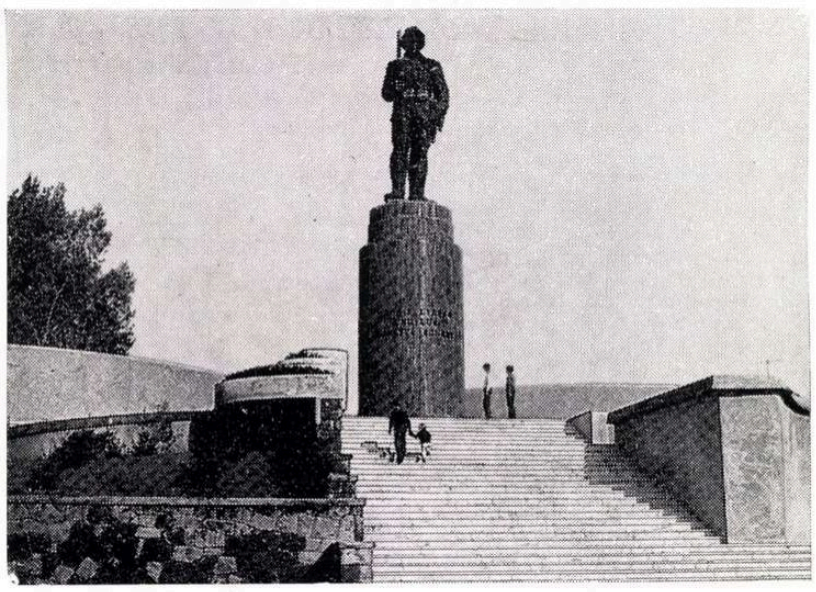

Monumentul ostaşului român eliberator (oraşul Sf. Gheorghe)

Piine pentru suflet

ÎNTOARCEREA ACASĂ

Minunata pildă a fiului risipitor, ne arată una din cerinţele împăcării noastre cu Dumnezeu şi cu oamenii: părerea de rău, regretul pentru greşeala pe care am făcut-o înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor.

În viaţă pot apărea diferite împrejurări care să ne ducă, chiar credincioşi fiind, la depărtare de Dumnezeu şi de oameni, să ne îndemne la ruperea legăturii cu Dumnezeu şi cu oamenii, care ne dau mulţumire de moment. Dar depărtarea de Dumnezeu şi de oameni lasă în suflet un gol, o nemulţumire şi o tristeţe.

Oricît de mult te-ar desmierda cineva nu poate înlocui desmierdarea şi mîngîierea pe care ţi-a dat-o mama. Toate locurile sînt frumoase şi pot fi izvor de bucurie în viaţă dar niciunul ca locul copilăriei. Pot fi cunoscute şi se poate locui în multe case frumoase şi confortabile, nici una nu e aşa plină de căldură şi lumină cum e casa părintească: cu laviţa din colţ, cu pătucul de lîngă perete, cu chipul părinţilor şi cu icoana de pe perete. Cine le poate înlocui?

De ce a părăsit tînărul din Evanghelie pe tatăl şi pe mama sa? De ce s-a dus el într-o ţară îndepărtată? L-a ispitit mirajul lumii, a căutat să iasă din ograda datinelor şi rînduielilor părinteşti. A vrut să fie liber. A căutat o libertate pe care nu o cunoştea şi despre care nu ştia în ce singurătate şi dezamăgire îl duce.

Parabola ne înfăţişează un tînăr pe drumul depărtării de Dumnezeu, de Părintele său, pe drumul unui „exil“, spre care se îndreaptă orbeşte.

Momentul crucial însă din viaţa acestui tînăr este acela în care-şi dă seama de tot ceea ce a avut în casa părintească. El începe să-şi amintească de toate bunătăţile, frumuseţile şi bucuriile trăite alături de Tatăl său, care în parabolă este însuşi Dumnezeu, dar care pot fi socotiţi şi părinţii săi trupeşti. Căci parabola aceasta este ca o oglindă în care se vede şi cerul şi pămîntul. Amintirea acestora naşte dorul după casa părintească, dor irezistibil, fiindcă constată că tot ce i s-a oferit în „ţara îndepărtată“, nu a fost decît un miraj, nişte „roşcove“ strălucitoare, poate bune la început, dar fără saţ, fără putere de a-i sătura toată fiinţa lui, care nu poate fi mulţumită numai cu o jumătate de hrană, chiar cînd ea se cheamă „prăjitură“. Omul are lipsă de o hrană mai consistentă, are lipsă de o viaţă mai intim legată de obîrşia lui, de tot ceea ce a contribuit la formarea lui.

Despărţirile sînt totdeauna dureroase şi ele nu pot fi înlocuite cu surogate, după cum o mamă nu poate fi înlocuită de o doică.

În parabola fiului risipitor apare însă momentul crucial. Amintirea şi dorul după casa părintească, după harurile dumnezeieşti cu care s-a hrănit. Aceasta se transformă în părere de rău pentru fapta pe care a făcut-o şi ia hotărîrea de a se întoarce acasă. Este momentul convertirii, este strigătul căinţei, din care se nasc zorile bucuriilor viitoare.

Momentul acesta este hotărîtor, este prima treaptă pe care trebuie să o facem pentru a ne întoarce în casa de har a Bisericii, a credinţei în Dumnezeu. Însă el nu trebuie să se mărginească numai la o mărturisire rece a greşelilor. Nu-i destul să spunem numai ce n-am făcut sau ceea ce am făcut greşit, ci mărturisirea trebuie să fie însoţită de adînca părere de rău, izvorîtă din conştiinţa depărtării în care ne-am aflat, „sentimentul exilului faţă de Dumnezeu“, care ne-a dus desigur şi la o depărtare de cei dragi nouă.

Primim de la Dumnezeu un noian de bunătăţi, primim de la părinţi şi fraţi de asemenea multe daruri fără de care nu putem trăi o viaţă plăcută lui Dumnezeu. Putem să ajungem la o viaţă de mulţumiri personale, de satisfacţii a unor dorinţi egoiste, dar oare reprezintă acestea pentru viaţă, pentru destinul nostru mai mult decît „roşcovele“, cu care a ajuns să se hrănească tînărul din Evanghelie?

În Biserica şi Legea strămoşească primim de la Dumnezeu viaţa cea nouă în Hristos, prin Taina Botezului, primim darurile Duhului Sfînt, pacea şi bucuria de a fi ceea ce am fost din neam în neam.

Biserica noastră este o „mamă duhovnicească“. Ea ne-a crescut în iubirea de Dumnezeu şi de oameni. De ce să căutăm mîntuirea în altă parte, decît în izvoarele din care şi-au astîmpărat setea şi foamea spirituală moşii şi strămoşii noştri?

Cunoaşterea lui Dumnezeu şi cunoaşterea rostului nostru în lume, puterea de a fi buni fii ai lui Dumnezeu şi buni fii ai patriei, se pierde prin călcarea legilor dumnezeieşti şi a legilor omeneşti. Să te desparţi de Casa lui Dumnezeu, de casa părintească, să-ţi uiţi de neam şi de lege, este un păcat mai mare decît toate celelalte.

Cîntările bisericeşti ne aduc mereu aminte şi ne cheamă să ne întoarcem acasă de pe drumul tuturor rătăcirilor.

„Departe de mărirea lui Dumnezeu, rob al păcatelor, am rătăcit Doamne şi am pierdut bogăţia pe care Tu mi-ai dat-o. Pentru aceea, împreună cu fiul cel pierdut, vin şi strig: „Tată, greşit-am la cer şi înaintea Ta şi nu sînt vrednic să mă primeşti ca pe fiul Tău. Fă-mă ca pe unul din argaţii Tăi“ (Luca 15, 18). În timp ce facem această mărturisire se trezeşte în noi hotărîrea şi puterea de a veni acasă. „Scula-mă-voi şi mă voi duce la Tatăl meu“ sînt cuvintele care stau la începutul îndreptării acestui tînăr.

Trebuie să amintim faptul că în rînduiala slujbelor Bisericii din Duminica fiului pierdut, la Utrenie, se citeşte după psalmii de bucurie ai polileului şi psalmul 136 trist şi nostalgic: „La rîul Babilonului, acolo am şezut şi am plîns, cînd ne-am adus aminte de Sion... Cum să cîntăm cîntarea Domnului în pămînt străin? De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea. Să se lipească limba mea de grumazul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înainte Ierusalimul, ca început al bucuriei mele“.

Este un psalm pe care evreii îl cîntau în robia Babilonului, gîndindu-se la cetatea lor sfîntă, Ierusalimul.

Este în acest psalm plînsul inimii credincioase care a pierdut prin păcate liniştea şi fericirea pe care o caută.

Este însă şi durerea oricărui om care s-a depărtat de legăturile firesti cu neamul său, cu părinţii şi cu fraţii lui.

El exprimă dorinţa fierbinte a întoarcerii acasă.

Să ascultăm de această sfîntă dorinţă!

Părintele VASILE

Procesul memorandist şi presa germană — ecourile procesului în „Berliner Tageblatt“

Încheierea pactului dualist, caracterizat pe bună dreptate de prof. Alex. Roman ca: „Unio duarum nationum contra plures“, a marcat începutul celei mai grele epoci pentru românii din Transilvania şi Ungaria. Compromisul dualist a fost începutul unei crunte prigoane româneşti din partea guvernanţilor de la Budapesta, prigoană care ţintea în final în deznaţionalizarea românilor majoritari prin orice mijloace: legislaţie, şcoală, biserică sau măsuri represive. Acestei prigoane ridicată la rangul de politică i-au răspuns românii transilvăneni prin o cît mai bună organizare a luptei naţionale şi prin strîngerea legăturilor cu fraţii din „Ţară“ (România — n. n.).

Ultimul deceniu al sec. al XIX-lea va marca ultimul mare moment de apogeu al luptei naţionale a românilor din Ungaria şi Transilvania, înainte de încununarea ei de succes (1 Dec. 1918). Este mare acţiunea memorandistă din anul 1892, acţiune terminată cu înaintarea Memorandului împăratului de o impunătoare delegaţie a românilor transilvăneni (cca. 300 de membri). În acest memoriu, conducerea P. N. R. arată consecinţele nefaste ale politicii de maghiarizare, precizînd că ea este „opusă aspiraţiilor politice tradiţionale ale poporului român şi cu interesele lui de existenţă naţională“. Cum împăratul a refuzat să primească Memorandul, acesta ajunge nedeschis la Budapesta şi drept soluţionare, guvernanţii maghiari, tot fără să-l deschidă (s-a descoperit în zilele noastre nedeschis — n. n.), au decis trimiterea în judecată a întregului comitet al P. N. R. Procesul memorandist a fost cel mai mare proces politic din istoria Transilvaniei şi s-a judecat la Cluj în zilele de 7—28 mai 1894. Condamnarea inculpaţilor a fost aspră, dar declaraţia lui I. Raţiu, preşedintele partidului, că: „drepturile unui popor nu se discută, ci se afirmă“, a arătat lumii întregi că românii din Ungaria şi Transilvania nu se vor lăsa intimidaţi şi terorizaţi, ci vor continua, fără preget, lupta pentru libertate şi unitate naţională.

Procesul, pe lîngă ecoul din Transilvania şi România, a avut şi un larg răsunet pe plan european. În apărarea condamnaţilor şi a cauzei româneşti intervin bărbaţi de stat, istorici şi scriitori din Franţa, Austria, Anglia, Italia ş. a. (George Clemenceau, W. Gladstone, Casimir Perier, Al. Ribot, Ernest Larisse, Emil Zola.

Prof. *Ioan Mircea Bogdan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Simbolul Credinţei

(Continuare din pag. 1)

pre Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul (Ioan 3, 13; 6, 32; 8, 27—28; 10, 30; 14, 28; Mat. 8, 20; 16, 13, 16—17 şi multe altele), despre Iisus Hristos cel Unul (I Cor. 8, 6; Efes. 4, 5).

4. Se numesc urmări sau consecinţe ale unirii ipostatice adevăruri de credinţă cuprinse în unirea ipostatică sau care decurg nemijlocit din aceasta, prin ele punîndu-se pentru noi în lumină mai deplină conţinutul unirii ipostatice. Acestea sînt: a) comunicarea însuşirilor; b) îndumnezeirea firii omeneşti şi lipsa de păcat; c) o singură închinare lui Iisus Hristos (adorarea); d) Fecioara Maria, Născătoare de Dumnezeu.

a) Comunicarea însuşirilor înseamnă că, dată fiind unitatea de persoană în Iisus Hristos, firii dumnezeieşti i se atribuie însuşiri omeneşti iar firii omeneşti i se atribuie însuşiri dumnezeieşti, fără ca firile să se amestece sau să se schimbe. Iisus Hristos fiind unul şi neîmpărţit are şi cele dumnezeieşti şi cele omeneşti, putîndu-se spune că Hristos Dumnezeu a cîştigat Biserica cu sîngele Său (Fapte 20, 28), că a pătimit (Evrei 5, 8), că moartea Lui a adus împăcarea cu Tatăl (Rom. 5, 10; I Petru 3, 18); iar despre Hristos-omul că este din cer (I Cor. 15, 47), că este coborît din cer şi este în cer (Ioan 3, 13), că poate ierta păcatele (Luca 5, 24), că este judecătorul universal (Matei 25, 31—46). Prin comunicarea însuşirilor, datorită unităţii persoanei şi întrepătrunderii reciproce a firilor, lucrările lui Iisus Hristos sînt dumnezeieşti şi omeneşti în acelaşi timp. Este vădit că modul comunicării însuşirilor, ca peste tot unirea ipostatică, întrece puterea de înţelegere omenească.

b) Îndumnezeirea firii omeneşti în Iisus Hristos înseamnă ridicarea acestei firi la cel mai înalt grad de desăvîrşire cu putinţă pentru ea, adică la asemănarea cu Dumnezeu, fără ca ea să înceteze de a fi omenească. Îndumnezeirea este îmbogăţire cu plinătatea harului şi împodobire cu toată virtutea, din cauza unirii cu firea dumnezeiască în aceeaşi persoană.

Lipsa de păcat a lui Iisus Hristos (Ioan 8, 46; I Ioan 3, 5; I Petru 2, 22; Evrei 4, 15) este cuprinsă în îndumnezeirea firii omeneşti, ca o faţă a acesteia, căci, prin unirea ipostatică, voinţa omenească este unită personal cu voinţa dumnezeiască a lui Dumnezeu întrupat. Astfel că Dumnezeu fiind cel întrupat şi conducător unic al celor două firi, în El nu poate pătrunde păcatul, nepăcătuirea Lui avînd caracter absolut, El neputînd nici voi răul. De aceea, în unire cu Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, putem ieşi învingători în lupta cu ispita şi păcatul.

c) Lui Iisus Hristos se cuvine o singură închinare, anume adorare, atît după dumnezeirea cît şi după omenitatea Sa, pentru că El este unul şi nu se împarte, ca să i se poată aduce adorare după firea dumnezeiască şi venerare după cea omenească. Amîndouă firile sînt proprii persoanei Fiului şi Cuvîntului lui Dumnezeu întrupat, adorarea cuvenindu-se astfel întregimei persoanei Sale, deci Lui cu cele două firi, împreună, nedespărţite (Ioan 5, 23; Filip 2, 10).

d) Fecioara Maria este adevărată Născătoare de Dumnezeu, pentru că Cel născut din ea este Dumnezeu, Fiul unul născut al lui Dumnezeu, nu altul, acelaşi care era din veşnicie şi aceeaşi Persoană divină pentru veşnicie, şi înainte şi după întruparea Sa. Firea omenească a lui Iisus Hristos este unită ipostatic, personal, cu firea Sa dumnezeiască, astfel că Fecioara Maria nu este născătoare de om, ci Născătoare de Dumnezeu. Căci dacă cel ce se zămisleşte şi se naşte din ea, în chip minunat, este Dumnezeu adevărat, atunci fireşte că ea este Născătoare de Dumnezeu.

5. Adevărul unirii ipostatice are o foarte mare importanţă în credinţă, căci prin unirea ipostatică Iisus Hristos este adevărat Mîntuitor. Dumnezeu fiind, mîntuirea înfăptuită de El are putere şi valoare absolută; iar om fiind şi reprezentînd omenirea, mîntuirea apare ca operă a omenirii. Pe de altă parte, din punct de vedere moral, unirea ipostatică este modelul unirii morale a omului cu Dumnezeu: Aşa cum Hristos prin unirea ipostatică stă în unire perfectă a voinţii Sale omeneşti cu voinţa Părintelui Său, tot aşa şi omul are menirea ca, prin har, să stea în unire a voinţii lui cu voinţa lui Dumnezeu, să fie „asemenea chipului Fiului Său“ (Rom. 8, 29), al lui Hristos. Iisus Hristos ne este astfel şi pilda morală supremă.

Unirea ipostatică, începută odată cu zămislirea ca om a Mîntuitorului, rămîne pentru totdeauna nedespărţită. Adică, firea omenească luată de Fiul lui Dumnezeu la zămislirea Sa rămîne pentru veşnicie unită personal cu firea Sa dumnezeiască. Mîntuitorul pătimeşte, moare, învie şi se înalţă la cer cu trupul, şi tot aşa va apare şi la a doua venire (Matei 25, 31), păstrîndu-l şi în împărăţia lui fără sfîrşit (Luca 1, 33; Ioan 12, 34; Evrei 7, 24; I Petru 3, 19). Nici un moment, nici între moarte şi înviere, deşi sufletul este atunci despărţit de trup, unirea ipostatică nu se desface, pentru că şi în acel timp atît sufletul cît şi trupul Mîntuitorului sînt unite, fiecare, cu firea Lui dumnezeiască. De aceea, Mîntuitorul rămîne pentru totdeauna Mijlocitorul nostru „şi poate să mîntuiască desăvîrşit pe cei ce se apropie, printr-însul de Dumnezeu, căci pururea e viu ca să mijlocească pentru noi“ (Evrei 7, 25).

Cunoscînd noi şi cugetînd asupra nepătrunsei taine a Întrupării şi Unirii ipostatice, a înomenirii lui Dumnezeu, fapt prin care firea noastră este însuşită de Dumnezeu-Cuvîntul, apoi jertfită, înviată, îndumnezeită şi înălţată, deci unită cu Sfînta Treime, prin Fiul, şi păstrată de Acesta pentru veşnicie, să ne umplem sufletul de neîmputinată iubire către Dumnezeu, de credinţă dreaptă şi nezdruncinabilă în El, aşa cum ne învaţă Biserica noastră, şi de nesfîrşită recunoştinţă pentru tot binele pe care Părintele ceresc neîntrerupt îl revarsă peste noi dacă ne deschidem Lui, hotărîndu-ne astfel ca în chip neabătut să-i urmăm voinţa arătată în povaţa şi poruncile Lui; căci numai cel ce are şi păzeşte poruncile dumnezeieşti iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu, bucurîndu-se de bunătăţile iubirii Lui (Ioan 14, 21).

Din tezaurul nostru de tradiţii

Armindenul şi maialul

Sînt cunoscute împrejurările în care la 3 ani după greva de la 1886 a muncitorilor din Chicago — grevă sîngeros reprimată — s-a hotărît ca această zi să fie cinstită de muncitorime ca sărbătoare internaţională a muncii, ziua solidarităţii internaţionale a oamenilor muncii din lumea întreagă. Se împlinesc 94 de ani de atunci. An de an, în condiţii de legalitate sau de ilegalitate, muncitorimea de pretutindenea — mai puţin cea din ţara în care a avut loc greva amintită, unde Ziua Muncii se sărbătoreşte în prima duminică a lunii septembrie — a făcut uz de toate mijloacele pentru a transforma această zi într-un portdrapel manifest al doleanţelor ei sociale şi politice, lărgindu-şi şi întărindu-şi solidaritatea naţională şi internaţională, iar pe plan local mai buna cunoaştere şi apreciere reciprocă prin serbări şi petreceri la iarbă verde.

Dar participanţii la Congresul socialist din 1889 nu ştiau că undeva în lume exista un popor — pe atunci lipsit de unitate statală, dar trăind de veacuri într-o uimitoare unitate spirituală — pentru care cinstirea zilei de 1 mai era o tradiţie străveche. Este adevărat că nu avea investitură social-politică această cinstire tradiţională. Implica însă aspecte ale muncii, implica chiar şi o solidaritate locală, de familie sau de vecinătate. Orientările spre această solidarizare acţionau mai adesea împreună. Motivaţia era o masă comună cu petrecere şi desfăşurarea avea loc indiferent dacă timpul era frumos sau urît. În primul caz cadrul natural era de la sine înţeles. Dacă timpul se strica participanţii nu se risipeau, ci se mutau în casă.

Această sărbătoare tradiţională a zilei de 1 mai strămoşii noştri au numit-o *arminden*. În calendarul creştin ortodox în ziua de 1 mai este înscrisă cinstirea prooroculuí Ieremia. Filiaţia numelor este evidentă, mai ales dacă ţinem seama de paleoslavul „Ieremin(u) — dini“ (ziua lui Ieremie), cu trecerea lui „er“ în „ar“, ca în atîtea alte cazuri. Numai cîteva zone foarte restrînse, mai ales din Banat, armindenul se mai numeşte şi *păui* sau *băui*. Tot atît de rare sînt şi aşezările în care arminden se numeşte verdeaţa pusă la poartă în ajun de Sf. Gheorghe sau de Ispas. Pe alocuri se punea de două ori: la una din aceste sărbători şi la 1 mai. Că iniţial a fost numai de 1 mai o dovedeşte numele.

În ziua de 30 aprilie se obişnuia ca aproape din fiecare familie să plece un tînăr în pădure şi să aducă un copăcel verde — brad, fag, stejar, salcie etc. — sau măcar o creangă mai dreaptă şi mai lungă. Acasă se curăţa, lăsîndu-se doar un smoc de frunze la vîrf. Pe alocuri coaja acestei prăjini se cresta cu motive geometrice şi se împodobea cu unele panglici colorate. Seara se împlînta în faţa casei şi din această clipă se numea arminden. Aducerea din pădure avea loc fără vreun ritual. În unele zone restrînse din Transilvania şi Banat copăceii erau aduşi de flăcăii satului. Ei îi curăţau şi-i împodobeau pe ascuns, iar noaptea tîrziu îi împlîntau în dreptul casei în care locuia fata pe care o îndrăgeau sau a caselor de notabilităţi locale. Totuşi, în ziua de arminden — 1 mai — aceştia aflau cine le-a cinstit casa şi flăcăul respectiv devenea invitat de onoare al familiei. La masa sau „praznicul armindenului“, fie că avea loc în pădure, în grădină, sub un nuc din curte sau în casă, participau rudele, vecinii, prietenii şi chiar oaspeţi străini de sat. Servea tineretul casei şi dintre bucate şi băuturi nu puteau lipsi mielul la frigare şi vinul roşu tratat cu pelin. Uneori erau chemaţi şi lăutari şi în timp ce vîrstnicii se îndemnau la pahare, tineretul juca.

De la început în mijlocul mesei se aşeza un castron cu grîu curat, iar alături o cană cu vin roşu. În grîu se împlînta o crenguţă tăiată din copăcelul de la poartă, numindu-se „armindenul de grîu“. Ziua însăşi se numea Arminden. Cel de la poartă rămînea acolo pînă cădea, dar în cele mai multe locuri pînă după treieratul grîului. La prima pîine de grîu nou armindenul de la poartă (sau „stîlpul de arminden“) devenea o parte jeruitor (trăgea şi împingea jarul în toate părţile cuptorului), iar cu restul şi cu crengile curăţate se ardea cuptorul. Din pîinea aceasta (uneori colăcei) trebuia să mănînce toţi ai casei pentru sănătate şi noroc. Pe alocuri fetele dăruiau o felie de pîine sau un colăcel şi flăcăului drag, crezînd că astfel îi va deveni şi ea dragă lui.

Asupra originii obiceiului s-au creat o serie de legende, toate avînd ca temă urmărirea Mîntuitorului Hristos sau a apostolului Filip de către Irod sau farisei. Controlînd casă cu casă, seara au pus pe ultima ca semn o creangă, o nuia sau un băţ, ca să ştie de unde să continue a doua zi. Dimineaţa însă au fost dezorientaţi, găsind semnul pe toate casele, fapt care L-a salvat pe Domnul sau pe apostolul Filip. Sub titlul „Armindenii“ una dintre legende a fost transpusă în versuri de Coşbuc: „...Au pus ca semn de mărturie / În faţa casei o nuia / ... / Că ei la casa fiecare / Ca semn cîte-o nuia găsesc...“. N. Beldiceanu are de asemenea o poezie intitulată „Armindenul“: „...Jos sub nucul aromatic toţi la umbră se aşează / Cobza, naiul şi vioara pe Arminden îl serbează...“ Am putea adăuga aici că totuşi nu-l serbau altădată decît atunci cînd cădea într-o zi de miercuri sau de vineri. Îl împlîntau doar în faţa caselor.

Dacă armindenii se împlîntau în faţa fiecărei case, obştea sătelor se îngrijea să se aducă şi un copăcel mai înalt — de obicei un brad subţire care se curăţa pînă la smocul din vîrf, se împodobea şi se fixa în pămînt chiar în ziua de 1 mai, la marginea aşezării, acolo unde începeau ogoarele. Acest arminden colectiv se numea *maial*. Era un autentic monument arboricol şi ridicarea lui genera o adevărată festivitate obştească. Cei care nu aveau arminden sau aveau dar le lipseau lăutari la masă, în jurul maialului petreceau şi jucau. Cu vremea, mai ales în Transilvania, toate serbările şi petrecerile cîmpeneşti au primit numele de maial, fie că aveau loc la 1 mai, fie în restul zilelor lunii.

Atît armindenul, cît şi maialul marcau încheierea primei etape a muncilor agricole: semănatul. Ambele erau o reminiscenţă magică din complexul arhaic de ceremonii prin care se invoca fertilitatea. Simbolizînd soarele fecundator, ele girau încolţirea şi rodnicia semînţelor depuse în pămîntul-mamă.

A rămas practica tradiţională pentru că era legată de muncă, pentru că era frumoasă, veselă, antrenantă şi mai ales pentru că era identificatoare, păstrînd şi afirmînd în plan spiritual solidaritatea noastră naţională.

C. L. Dragu

Gheorghe Şora

VASILE GOLDIŞ, MILITANT PENTRU DESĂVÎRŞIREA IDEALULUI NAŢIONAL

Editura „Facla“, 1980

Noua carte a lui Gheorghe Şora despre o mare personalitate a românilor se înscrie firesc în preocupările autorului, *dedicate lui Vasile Goldiş*.

Este meritul cercetătorului timişorean de a se fi aplecat cu pasiune şi rigoare ştiinţifică asupra unor publicaţii greu accesibile, în arhive şi biblioteci, pentru a reînvia o personalitate, figura luptătorului naţional transilvănean, unul din fruntaşii românilor ardeleni din epoca unirii.

Monografia aceasta, anticipată de editarea volumului de Scrieri, este rezultatul unei adevărate pasiuni pentru opera gînditorului de talie europeană, Vasile Goldiş.

„Tot ce s-a scris despre Goldiş sau aproape tot (...) este înmănuncheat în actuala carte ce s-a scris despre Vasile Goldiş s-a îmbogăţit cu numeroase şi importante lucruri noi, rod al cercetării asidue şi conştiincioase a autorului.

Este, de aceea, lucrarea de faţă cea mai completă şi mai bogată biografie intelectuală şi politică-patriotică a lui Vasile Goldiş, apărută pînă acum“ (Ştefan Pascu, Cuvînt către cititori).

Personalitatea marelui patriot transilvănean s-a manifestat multilateral; publicist şi luptător politic, om de cultură, istoric şi filozof, pedagog strălucit, iniţiator şi militant pentru realizarea unor acţiuni social-economice, social-politice şi culturale.

Cartea, abordînd fiecare aspect în parte, evidenţiază o concepţie de ansamblu.

Capitolele se întregesc, sînt legate prin fire nevăzute, conturînd idealurile sociale şi naţionale în slujba

Marius Terchilă

(Continuare în pag. a 4-a)

Un mare cărturar: TIMOTEI CIPARIU

S-au împlinit, de curînd, 175 de ani de la naşterea lui Timotei Cipariu, unul dintre cei mai aleşi cărturari pe care i-a dat poporul nostru, în epoca modernă.

Născut în comuna Pănade, lîngă Blaj, şi-a legat viaţa întreagă de orăşelul de la îmbinarea celor două Tîrnave. Prin activitatea sa prodigioasă, desfăşurată în întregime acolo, Cipariu a contribuit la creşterea faimei ţării noastre, întocmai ca marii lui înaintaşi, creatorii Şcolii Ardelene. Acolo a învăţat, punîndu-şi, de la început, în uimire, magiştrii, şi acolo a funcţionat, ca profesor, pînă la sfîrşitul vieţii, în 3 septembrie 1887.

A fost, viaţa lui întreagă, un învăţăcel, stăpînit de o curiozitate ştiinţifică puţin obişnuită şi de o mare putere de asimilare. Fără să beneficieze de vreo specializare în străinătate, a reuşit să-şi însuşească, numai prin mijloacele pe care i le punea la dispoziţie Blajul, cunoaşterea principalelor limbi de cultură din lume: *greaca, latina, ebraica, araba, germana, engleza, spaniola*, la care se mai adăugau *siriana, italiana, maghiara*, ca să nu mai pomenim de altele cîteva, pe care chiar dacă nu le stăpînea, în toată puterea cuvîntului, le putea utiliza.

Ca profesor la şcolile din Blaj, nu era unul obişnuit. Sarcina lui nu se mărginea la îndatoririle, fie ele îndeplinite în modul cel mai exemplar de la catedră. Era un îndrumător al poporului, în sensul că n-a existat acţiune, cît de cît însemnată, pe plan cultural-educativ ori politic, pentru care inima lui să nu bată şi vorba lui înţeleaptă să nu se facă ascultată.

A condus ziare şi reviste, se numără printre factorii de răspundere din Transilvania, în timpul revoluţiei de la 1848 şi printre organizatorii marii Adunări populare de pe Cîmpia Libertăţii. A fost membru fondator al „Astrei" şi al Societăţii Academice, devenită, nu peste multă vreme, Academia Română. A înfiinţat şi a condus cea dintîi publicaţie românească, scrisă în întregime în alfabet latin („Organul luminării", 1847—1848), după cum tot lui îi datorăm şi prima revistă de specialitate („Arhiva pentru filologie şi istorie", Blaj, 1867—1872).

Timotei Cipariu a fost cel dintîi român care a subliniat valoarea poeziei populare şi pe cea a textelor româneşti vechi. A iniţiat studiile de istoria limbii şi a stăruit asupra legăturii care există între istoria unui popor şi limba lui naţională, a militat pentru un teatru românesc în Transilvania şi a fost preocupat de educarea maselor, prin cultură. Din cînd în cînd, în rarele clipe de răgaz a fost ispitit şi de muze şi a scris versuri. Este cel dintîi român care ne-a dat un tratat de poetică şi a contribuit, alături de alţi contemporani, la definitivarea terminologiei filozofice, în limba noastră.

Dar meritul său cel mai mare a fost stabilit de aportul pe care l-a adus în cercetările cu caracter filologic. Sistemul său ortografic s-a bucurat, multă vreme, de atenţie deosebită, mai ales în Transilvania, iar iniţierea studiului istoric, al limbii naţionale, constituie un mare pas înainte, în disciplina noastră. Nu vom uita că, în vederea lămuririi diverselor aspecte din trecut, ale limbii, Cipariu recurge, iarăşi printre cei dintîi, la compararea stărilor de lucruri cu situaţia din celelalte limbi romanice.

Specialiştii de mai tîrziu au văzut, în general, în Timotei Cipariu, nu numai un mare predecesor ci şi un adevărat deschizător de drumuri. Este destul să ne gîndim că printre cei care i-au elogiat activitatea pot

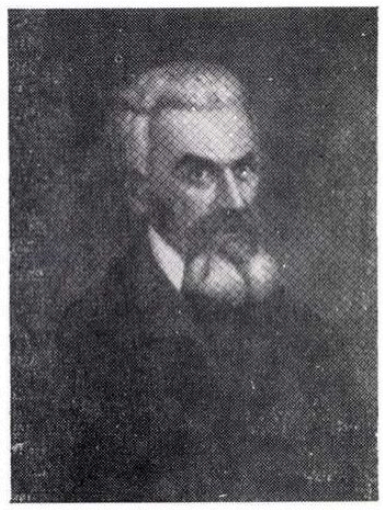

fi pomeniţi: Al. Odobescu, B. P. Hasdeu, M. Eminescu, Lazăr Şăineanu, I. Pop-Reteganu, A. Philippide, George Coşbuc, Ov. Densuşianu, Sextil Puşcariu şi alţii. I s-au făcut şi obiecţii, se înţelege, legate, cele mai multe, de sistemul ortografic etimologist. Dar chiar cei care au formulat unele rezerve asupra activităţii lui ştiinţifice, au recunoscut orizontul larg sub care s-a mişcat cărturarul blăjean, precum şi obiectivitatea deplină de care a dat dovadă.

O imagine completă, apropiată de ceea ce a reprezentat Cipariu în epocă şi continuă să reprezinte în cultura noastră naţională, s-ar obţine numai reproducînd toate elogiile care i s-au făcut. Dar acest lucru nu se poate realiza aici, în spaţiul de care dispunem. Şi, atunci, ne vom mărgini doar la o singură apreciere, aceea a lui Alexandru Philippide, care, împotriva severităţii cu care i-a criticat, aproape fără excepţie, pe cei ale căror lucrări i-au atras atenţia, de la B. P. Hasdeu pînă la Gustav Weigand şi la Ovid Densuşianu ori la Sextil Puşcariu, îi acordă lui Timotei Cipariu, un credit de care puţini savanţi s-au putut bucura vreodată:

„Pe vremea aceea era un om, Timotei Cipariu, şi omul acela şi zi şi noapte era numai cu cartea în mînă, şi cînd dormea, dormea pe scaunul de la masa de lucru. Ştia multe limbi, atîtea cîte toţi specialiştii români de astăzi la un loc luaţi nu ştiu, şi citise toţi scriitorii români din sec. XVI şi XVII din scoarţă în scoarţă, şi un mic rezumat din această muncă de erou a publicat într-o capodoperă, *Principii de limbă şi scriptură*."

Contactul lui Cipariu cu textele vechi şi cu limba vorbită l-a scutit de exagerările în care au căzut colegii săi de generaţie, reprezentanţi ai curentului latinist. Adept al sistemului etimologic, în ortografie, el nu nega rolul principiului fonetic, despre care susţinea că nu poate duce la unitatea limbii, ci, dimpotrivă, la diversificarea ei. Într-o vreme în care aproape toţi cărturarii noştri erau în căutarea unui drum pe care trebuia să se ajungă la o limbă literară unică, Cipariu, împotriva pregătirii sale teologice, îşi dădea seama că limba bisericească, pentru care au pledat I. Heliade-Rădulescu, Constantin Negruzzi şi alţii nu mai putea îndeplini această sarcină, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea; ea putea fi considerată, cel mult, un punct de plecare, baza pe care urma să se clădească limba literară modernă. Idei asemănătoare vom întîlni, mai tîrziu, la George Coşbuc şi la Ovid Densuşianu.

Trebuie subliniat faptul că Cipariu, deşi a activat într-o vreme în care filologia aproape nu exista, ca **ştiinţă, a** îmbinat studiul istoric al limbii cu observaţia permanentă a stărilor de lucruri din limba vremii sale, după cum, în studiul limbii contemporane, se sprijinea, în aceeaşi măsură, pe consideraţii de natură istorică.

Nu-i de mirare, prin urmare, că în *Principii de limbă şi scriptură*, operă de gramatică istorică prin excelenţă, autorul se sprijină pe limba vorbită şi pe dialecte, de unde ia numeroase exemple, iar în *Gramatica limbii române* incursiunile de natură istorică se întîlnesc la tot pasul.

Viziunea clară a marelui învăţat, ca şi metoda de lucru, cea mai ştiinţifică posibil, fac ca opera lui Timotei Cipariu să-şi păstreze, încă, actualitatea şi să constituie, în continuare, un adevărat model pentru cei ce se ocupă cu studiul limbii naţionale. Iar patriotismul său luminat, ca şi buna credinţă în relaţiile cu alţii ori democratismul înaintat, sub semnul căreia a acţionat toată viaţa, pot constitui, sîntem siguri, modele necontestate de comportare. Unele dintre cuvîntările sale ar putea sta cu cinste în cele mai pretenţioase antologii. Cine ar putea să citească fără o emoţie cu totul superioară cuvîntul rostit la inaugurarea „Astrei" (1861) ori pe cel din sesiunea care a avut loc un an mai tîrziu, în iulie 1862, la Braşov, din care ne permitem să împrumutăm acest final:

„Dea cerul ca, precum toţi sîntem de un sînge, toţi ne-am îndulcit de la sînul mamei noastre cu aceleaşi cuvinte dulci, toţi ne sîntem fraţi, — oricît ne despart munţii şi văile şi oricît ne împart stările politice... — tot numai una să fim, o naţiune, o limbă, o literatură. Şi dacă pe alt cîmp românul a tăiat în bucăţi şi purcede pe căi diferite, uneori cu totul contrarii, dar cel puţin în literatură, în paşii către cultură, numai un corp şi numai un suflet să fie. Atunci, orice despărţiri politice şi sociale... ne vor tăia de laolaltă, dar spiritul naţiunii şi geniul român va tinde aripile sale peste toţi fiii lui Traian şi-i va ţine legaţi întru legăturile păcii, frăţiei şi unităţii naţionale. Aşa să fie în veci. Amin."

G. Istrate

Omagiul adus de „Telegraful Român" lui Timotei Cipariu la trecerea sa la cele veşnice:

„Sînt rari bărbaţii care se pot măsura cu Timotei Cipariu, şi astfel e naturală jalea ce a cuprins toată inima românească la apunerea lui, provenită chiar şi la o vîrstă atît de frumoasă; dar neputînd schimba rîndul firei, îi zicem: Dormi în pace, luceafăr al naţiunii. Tu ai ştiut întoarce înţelepţeşte foile vieţii. Generaţiunile îţi vor fi recunoscătoare!" [Extras din nr. 88/27 august (8 septembrie) 1887].

Cu privire la cumpătare

Mulţi dintre noi — pe lîngă dragostea de muncă, de adevăr, de cinste, de omenie — am învăţat de la părinţii noştri, încă din pruncie, şi cumpătarea sau echilibrul în toate, buna chibzuinţă, spiritul de economie cît şi fuga de risipă. Era desigur în aceste îndemnuri pe care le primeam şi ecoul unor vremi de lipsuri şi mari greutăţi prin care au trecut înaintaşii noştri, bineştiindu-se că cine a dus odată lipsă de pîine nu-şi permite s-o arunce la coş atunci cînd o are chiar din belşug.

În deprinderile spre cumpătare se oglindeşte în acelaşi timp şi bunul simţ al poporului nostru, care este împotriva a tot ce este nefiresc, popor ce ţine oiştea vieţii pe o linie de mijloc, dovedită totdeauna a fi „de aur". Aşa se face că, între altele, poporul român se caracterizează şi prin mult echilibru, prin multă cumpătare, prin fuga de extreme, de orice natură ar fi ele, din astfel de plămadă spirituală născîndu-se şi zicala:

Cumpănă, nepoate,
E bună la toate — zicală care cuprinde un mare adevăr valabil pentru toate compartimentele vieţii omeneşti şi pentru toate epocile.

Sîntem martorii unor acţiuni de mare amploare, atît pe plan naţional cît şi pe plan internaţional, care urmăresc folosirea cu chibzuinţă, raţională, a tuturor bunurilor pe care planeta noastră ni le pune la dispoziţie, pentru ca de ele să aibă parte, într-un mod cît mai echitabil, toţi fiii Pămîntului. Preşedintele ţării noastre are şi în acest sens un merit deosebit, confirmat din nou pe plan internaţional şi în acest început de primăvară, prin iniţiativele lansate şi susţinute de mai mulţi ani privitoare la o nouă ordine economică în lume

Utilitatea acestor acţiuni este uşor de înţeles. Constatăm cu toţii că într-o gospodărie cît de mică, într-o familie, pentru ca viaţa să se desfăşoare cît mai firesc, spre binele tuturor membrilor familiei, este necesar un consum echilibrat de mîncare şi băutură, fără excese deci, este necesară consumarea cu atenţie a curentului electric, numai unde şi cînd este nevoie, a energiei pentru încălzit, deplasarea cu maşina personală, acolo unde există, numai unde este absolut trebuitor, este necesară, în sfîrşit, administrarea chibzuită a resurselor şi bunurilor de orice fel de care dispunem. Acelaşi lucru este valabil şi pe planul vieţii mondiale, adică o gospodărire raţională şi o împărţire echitabilă a resurselor planetei pentru toate popoarele, căci la bucuria vieţii toate au dreptul în chip egal.

Aşa se face că în discuţiile cu caracter internaţional privitoare la limitele resurselor a fost introdusă chiar ideea definirii nevoilor reale ale unui om. Şi pe bună dreptate, căci aceste nevoi de la un moment dat nu mai dau satisfacţii — cum potrivit subliniază undeva o mare personalitate ştiinţifică şi politică din ţara noastră — născîndu-se o abatere de la nevoile reale şi legitime ale omului. Există adică un prag peste care surplusul, abundenţa — cum este în societatea de consum — este inamicul împlinirii şi fericirii omului, excesul şi risipa făcîndu-se cu preţul deficitului şi lipsurilor altora.

Precum vedem, cumpătarea, echilibrul sau cumpăna, cum aşa de potrivit exprimă zicala noastră populară, devine din ce în ce mai mult un fel de virtute socială, de care trebuie să ţină seama toate obştiile omeneşti.

Pentru noi, ca fii ai Bisericii Ortodoxe, cumpătarea este mai mult decît o însuşire pozitivă potrivită pentru orice om şi orice societate, este chiar o virtute morală cardinală, cu înţelesuri pentru viaţa de aici şi cea veşnică.

Fiind, după învăţătura Bisericii noastre, o fiinţă psiho-fizică, creştinul adevărat este îndatorat să-şi pună permanent şi cît mai deplin de acord voinţa şi viaţa sa cu voia lui Dumnezeu, Părintele nostru ceresc. Voia lui Dumnezeu este cuprinsă, după cum ştim, nu numai în învăţătura Bisericii, în Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie, ci şi în sufletul nostru. Din acest motiv este necesar ca pornirile trupului, ale cărnii, să fie mereu puse de acord cu legile sufletului, care este principiul guvernant din fiinţa noastră, fapt care-l făcea pe Sf. Apostol Pavel să spună aşa de potrivit: „Îmi strunesc trupul şi-l supun ascultării" (I Cor. 9, 27). În această lucrare, atît de folositoare pentru demnitatea noastră ca oameni şi creştini, un loc de seamă îl ocupă *cumpătarea.*

Registrul cumpătării este desigur destul de întins, începînd cu gîndurile noastre, care de asemenea au nevoie uneori de dirijare, de strunire, cu privirile noastre, cu vorba noastră, cu mîncarea, băutura, instinctul de conservare, pînă la ţinuta noastră vestimentară şi la grija cum folosim toate bunurile acestui pămînt.

Tot o vorbă românească spune că mîncăm ca să trăim, nu trăim ca să mîncăm. Avem deci fiecare obligaţia de a ne hrăni trupul, nu însă de a-l îmbuiba, adică să ne facem din mîncare, care este un mijloc, un scop al vieţii. Este ştiut, şi medicina modernă ne-o confirmă zi de zi, că lipsa de cumpătare în mîncare uzurpă nu numai puterile sufletului, ci şi ale trupului. „Nu fi nesăţios în nici o desfătare — ne spune Sf. Scriptură — şi nu te apleca la mîncări multe. Căci în mîncările cele multe va fi durere şi nesaţiul va veni pînă la îngreţoşare. Pentru nesaţiu mulţi au pierit, iar cel înfrînat îşi va înmulţi viaţa" (Înţ. lui Isus Sirah 37, 32—34). „Nu atîtea rele pricinuieşte marea, cînd iese din hotarele ei, pe cît poate pricinui sufletului şi trupului nostru un stomac neînfrînat" — spune Sf. Ioan Gură de Aur. Pildă ne stă în această privinţă bogatul căruia i-a rodit ţarina, care — în loc să folosească raţional, dînd şi celor lipsiţi din bunurile cu care Cerul i-a binecuvîntat ţarinile — s-a pus pe mîncat şi băut, acestea fiind singurul ţel al vieţii sale, dar care, după cum ştim, i-a grăbit vertiginos şi ruşinos sfîrşitul.

Aceleaşi neajunsuri, ba uneori mai mari, le produce şi lipsa de cumpătare în băuturi ameţitoare. Ştim că ele au fost lăsate de Dumnezeu atît pentru a ne „înveseli inima", cum zice Psalmistul, adică spre bucuria sănătoasă a vieţii, cît şi ca medicament. „Foloseşte şi puţin vin pentru stomacul tău şi pentru desele tale slăbiciuni" — scrie Sf. Apostol Pavel uceniculuiu său Timotei (I Tim. 5, 23). Frîngerea cumpătării însă în consumarea de băuturi alcoolice duce la extrem de mari neajunsuri pentru cei în cauză, pentru familiile lor, pentru societatea în mijlocul căreia trăiesc. Se ştie de asemenea că îmbuibarea de mîncare şi băutură şi cu deosebire beţia se asociază adesea cu alte patimi, ceea ce ne întăresc şi Sf. Părinţi cînd spun că „îmbuibarea este căpetenia patimilor" (Sf. Ioan Gură de Aur), sau „lăcomia de mîncare şi băutură întăreşte patimile trupului" (Sf. Simion al Tesalonicului).

Extrem de primejdioasă — pentru ins şi societate, ba uneori urmările ei nefaste se răsfrîng pe o arie foarte largă — este şi lipsa de cumpătare în acumularea de bunuri materiale. Noi, ca fii ai Bisericii, ştim şi trebuie să avem mereu acest lucru înaintea ochilor noştri sufleteşti, că

Arhid. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 4-a)

Mînia, păcat capital

Mînie, supărare, furie. Iată gradaţia ascendentă a unor termeni identici, care diferă doar prin intensitatea cu care se afirmă.

Mînia odrăsleşte mai întîi tulburarea sau vrajba. La rîndul ei, supărarea se manifestă iniţial ca o răcire pronunţată a dragostei, dar în stare evolutivă, ea culminează cu ura. În fine, furia odrăsleşte păcatul uciderii. Această explicaţie justifică cel mai bine sentinţa definitorie a păcatului capital în calitate de „rădăcină a celor mai multe păcate".

*

Depărtează-te de vrajbă şi vei împuţina păcatele, că omul mînios va aţîţa vrajba (Is. Sirah 28, 8).

Cît este de păgubitoare vrajba ca tentativă a devastării sufletului de comoara păcii, ne spune mai întîi Avraam; el prefaţă în locul vrajbei, despărţirea de nepotul său Lot. Oile lor se înmulţiseră; păşunile nu mai erau îndestulătoare. De aceea, păstorii ajunseseră la sfadă. „Atunci a zis Avram către Lot: Să nu fie sfadă între mine şi tine, între păstorii mei şi păstorii tăi, căci sîntem fraţi...; despărţeşte-te dar de mine! Şi s-au despărţit ei unul de altul" (Geneză 13, 6—11).

Supărarea este întoarcerea feţei dinspre aproapele. „M-am supărat pe el", adică am sedimentat în inima mea mînia cea împotriva lui, auzim adeseori spunîndu-se în vorbirea zilnică.

Din acest moment începe vorbirea de rău a aproapelui. Cel supărat îngăduie „soarelui să apună peste mînia sa".

De aici, pînă la ură nu sînt mulţi paşi. Omul supărat se desparte de bună voie de Dumnezeu, după cum ne spune Sf. Evanghelist Ioan: „De va zice cineva, iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăşte, mincinos este. Pentru că cel ce nu iubeşte pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe care nu L-a văzut, nu poate să-l iubească" (I Ioan 4, 20).

Şi supăratul, prins în mreaja celui rău, îşi încarcă sufletul cu o ucidere în efigie, lovind în ceea ce este „chip al lui Dumnezeu în om".

De aceea, s-a formulat acest cuvînt de sfîntă inspiraţie — epistolară: „Oricine urăşte pe fratele său este omorîtor de oameni şi ştiţi că orice omorîtor de oameni nu are viaţă veşnică, dăinuitoare în el" (I Ioan 3, 15).

Apoi, ferească Dumnezeu de ceasul cel mai rău, care nu este altul, decît stăpînirea sufletului de către puterea diavolului, căci supărarea degenerată în furie îl mînă pe bietul om la uciderea sau schilodirea fizică a celui pe care-l urăşte.

Is. Sirah îndeamnă: „Cu cel mînios nu te sfădi şi nu străbate pustiul cu el, căci a vărsa sînge este pentru el nimica toată şi unde nu vei avea ajutor, te va dobori" (Is. Sir. 8, 16).

Daniela Severian

(Continuare în pag. a 4-a)

Gheorghe Şora

VASILE GOLDIŞ, MILITANT PENTRU DESĂVÎRŞIREA IDEALULUI NAŢIONAL

Editura „Facla", 1980

(Continuare din pag. a 2-a)

cărora s-a situat Vasile Goldiş — om politic, gînditor, patriot şi luptător pentru cauza măreaţă a poporului român. Chiar titlurile capitolelor, deosebit de sugestive, marchează o gradaţie a avîntului patriotic ce l-a caracterizat pe Goldiş: Sub greaua coroană a Pajurei, Cultură şi naţionalitate, În vîltoarea luptei, Toată suflarea românească la Alba Iulia.

O mare parte din lupta sa pentru emanciparea naţională — după cum reiese din capitolul al II-lea — s-a desfăşurat pe tărîm cultural. Caracterizat printr-o vastă cultură, înzestrat cu o nepotolită sete spirituală, Vasile Goldiş a înţeles marea importanţă socială şi naţională a culturii. Văzînd în acest element un determinant hotărîtor al vitalităţii unui stat, marele patriot o gîndea de pe o platformă democratică, ca expresie a sufletului maselor. Semnificativ pentru democratismul lui este şi faptul că atribuie o mare importanţă rolului femeii în planul propăşirii culturii naţionale. Sînt menţionate cu discernămînt în lucrare, din perspectiva actualităţii, preocupările etnografice, de artă populară, folclor. În strînsă legătură cu idealurile naţionale şi sociale, cu dragostea pentru popor, se vădesc a fi ideile privitoare la literatură. Din discursuri răzbate dragostea şi admiraţia pentru Eminescu, Alecsandri, Coşbuc, Caragiale ş. a. A contribuit la popularizarea operei lui Eminescu, în care vedea pe poetul cetăţean, apostol al naţiunii, precursor al unităţii politice a neamului nostru. Ca profesor a căutat să explice elevilor acele simboluri capabile să dinamizeze conştiinţa naţională, să mobilizeze eforturile de luptă ale poporului.

Ideile pedagogice ale lui Goldiş, autor de manuale şcolare, dascăl distins, se vădesc şi ele străbătute de patriotism şi democratism, deschise larg unor puncte de vedere moderne. L-a preocupat în cel mai înalt grad cultivarea la elevi a sentimentului de mîndrie şi demnitate naţională. Conştiinciozitatea şi corectitudinea exemplară, înţelegerea superioară a legilor educaţiei, respectarea particularităţilor de vîrstă, principiului accesibilităţii dovedesc o concepţie didactică solidă şi deosebit de actuală. Ultimul capitol ne apare ca o încununare, un moment de vîrf în activitatea lui Vasile Goldiş, căci în faţa Marii Adunări Naţionale de pe Cîmpul lui Horia, el a proclamat unirea „integrală pentru eternitate".

Gheorghe Şora îşi propune şi realizează în mod strălucit o analiză profundă a personalităţii lui Vasile Goldiş, a tuturor manifestărilor spiritului său polivalent, militant pentru pace şi înfrăţirea popoarelor, luptător consecvent pentru emanciparea ţării sale de sub dominaţia străină.

Interesante sînt observaţiile prin care Vasile Goldiş e raportat la mari figuri ale trecutului, la contemporanii săi: „Încălzindu-se la flacăra vie a eroismului naţional, a preluat torţa nestinsă a curajului şi bărbăţiei exemplare cu care un popor se legitima în faţa istoriei, afirmîndu-i voinţa şi aspiraţia supremă spre libertate, într-o epocă de maximă expansiune a instinctelor hrăpăreţe şi de dominaţie a imperialismului deghizat sub lozinca demagogică a progresului economic şi a binefacerilor sociale". Asemenea idei, ca şi altele privitoare la rolul statelor naţionale, la faptul că nu există libertate fără naţionalitate, la cultură, învăţămînt, vot universal, constituie tot atîtea puncte de rezistenţă în actualitate.

Telul harnicului cercetător Gheorghe Şora, de a realiza „o imagine fidelă cît mai apropiată de adevăr, a omului şi a epocii", de a o însufleţi, s-a concretizat într-o lucrare demnă de toată lauda.

Credem că personalitatea lui Vasile Goldiş va putea fi împlinită într-un viitor apropiat prin publicarea corespondenţei acestuia, cele mai multe scrisori fiind deja în posesia autorului cărţii de faţă.

Mînia, păcat capital

(Continuare din pag. a 3-a)

Profesorul universitar G. Vîlsan († 1935) a scris o carte intitulată „Sfaturi pentru studenţi". Urmărind să arate legătura între sănătatea trupească şi cea sufletească, el abordează şi patima mîniei, spunînd: „Nu este o altă deosebire între intoxicaţia cu ciuperci şi cea cu mînie, fără numai că, prima se întîmplă fără voia noastră, iar a doua cu libera noastră voie". La această constatare justă, nouă ne revine o completare şi anume: mai este o deosebire între aceste două intoxicaţii, aceea în privinţa antidotului, precizînd că dacă antidotul intoxicaţiei cu ciuperci ţine de terapia medicală, antidotul mîniei ţine de terapia spirituală.

Şi ce credeţi, care ar fi remediul acestei maladii care ţine de domeniul terapiei spirituale?! Mai întîi, să ne gîndim că, dacă progresul pe tărîm medical înseamnă un minus de durere, atunci putem declara medicina preventivă, mult superioară medicinei curative.

De aceea şi noi să apreciem acest preventiv, punînd ca stavilă în pragul inimii — stăpînirea de sine — gîndindu-ne că nu mînia va rezolva ofensa primită, necazul neprevăzut, ci numai Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, care a zis: „Cine dintre voi, oricît şi-ar pune mintea, poate să adauge la statul său un cot?" (Matei 6, 27). Deci, către El să strigăm: „Doamne, ajută-mă".

Dacă am făcut aşa, atunci am cîştigat o luptă frumoasă pe arena desăvîrşirii morale. Dar aceasta este numai lupta iniţială. De aici pînă la lupta finală, care este „iertarea din toată inima" avem de dat o luptă aprigă cu pofta ponegririi ori a vorbirii de rău. Şi ca să ne dăm seama, în ce stadiu de sporire duhovnicească ne aflăm, să luăm aminte la următoarele trepte:

Pe treapta superioară ar fi sufletul căruia i s-a făcut ocara ca laudă.

Pe a doua treaptă stau cei cărora nu li s-a făcut ocara ca laudă, dar de teama să nu le încolţească în inimă ghimpele vorbirii de rău, strigă fierbinte către Dumnezeu acolo, unde se găsesc în ceasul ispitirii şi mulţi dintre aceştia mărturisesc c-au trăit o minune mare: uită cu totul cuvintele de ocară şi de rău din mintea lor, ceea ce revarsă în ei un dar ceresc care cuprinde şi „iertarea cea din toată inima".

Cei de pe treapta din urmă sînt cei care stau de vorbă cu tulburarea şi zic: „Dar de ce nu i-am spus şi eu cutare şi cutare vorbă? Trebuia să-i fi zis mai multe!" Şi iată cum păcatul de la rugăciunile serii „răzvrătire am cugetat", pune stăpînire pe sufletul lor. Lor le reamintim că Mîntuitorul detestă creştinismul nominal: „Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra întru împărăţia cerurilor, ci care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri" (Matei 7, 21). Şi sîntem pe linia trăirii unui creştinism autentic cînd nu ignorăm iertarea „greşiţilor noştri".

Porunca iertării aproapelui nostru este o condiţie fundamentală pentru iertarea greşelilor noastre de către Dumnezeu: „Căci de nu veţi ierta oamenilor greşelile lor, nici Tatăl vostru cel ceresc nu vă va ierta greşelile voastre" (Matei 6, 15).

În pilda celui ce datora zece mii de talanţi ni se cere mai mult: „iertarea să ne fie din toată inima" (Matei 18, 35).

Apoi, ne poartă Omul-Dumnezeu pe culmile sublimului trăirii creştine: „Binecuvîntaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă prigonesc" (Matei 5, 44).

Şi noi, nu ne dăm seama că, menţinîndu-ne în sfera fragilităţii interioare, ne lipsim de bună voie, de rugăciunea „Tatăl nostru", căci zicîndu-o, cererea de iertare ni se face blestem, sunînd cam aşa: „şi nu ne ierta nouă greşelile noastre, precum nici noi nu iertăm greşiţilor noştri".

Şi pentru că păcatul mîniei se desfăşoară pe linie bilaterală, să vedem care ar fi lupta frumoasă, pentru cel ce mîniindu-se a jignit pe aproapele său. Nu poate fi alta, decît aceea, ca în smerită cugetare să meargă la el şi din toată inima să zică: „iartă-mă". Te poţi duce cu daruri la semenul tău, poţi vorbi cît de frumos cu el, dar armonia nu o poate stabili decît acest cuvînt: „iartă-mă".

Nicolae, Episcopul Ohridei, ne spune ceva cutremurător: „Cînd îţi ofensezi prietenul, el primeşte ofensa şi o duce cu sine. Pentru această ofensă tu poţi să posteşti o sută de ani şi să te căieşti şi să nu mai ofensezi pe nimeni. Dar, toate acestea pot fi zadarnice, dacă prietenul tău nu va binevoi să slăbească şi să nimicească ofensa".

Şi cuvîntul nimicirii credem că nu poate fi altul decît cuvîntul: „iartă-mă". Iar dacă orgoliul nu ne va lăsa să-l pronunţăm, să ne ruşinăm la gîndul că numai Lucifer n-a putut zice „iartă-mă" şi cel mai iubit fiu al său: Iuda.

Procesul memorandist şi presa germană . . .

(Continuare din pag. a 2-a)

etc.) precum şi o serie de periodice: Le Journal des Débats, Le Figaro, Il Diritto, Il Parlamento, L'Étoile Belge, Daily News, Times şi multe altele. „Condamnarea reprezentanţilor naţionali ai românilor din Transilvania, în frunte cu dr-ul Raţiu — scria ziarul italian „Il Diritto" — pentru că au redactat Memorandul în numele neamului lor, va produce în lumea civilizată o impresie de dezgust". Astfel, procesul memorandist, trecînd peste suferinţele condamnaţilor, a făcut din problema Transilvaniei o problemă europeană — problema unităţii naţionale a românilor de pretutindeni.

Procesul de la Cluj, din mai 1894, a avut un larg ecou şi în presa germană (Frankfurter Journal, Berliner Neuste Nachrichten, Leipziger Zeitungen, etc.). În prezentul material încercăm să urmărim ecourile procesului în paginile ziarului „Berliner Tageblatt".

Aceste ecouri le surprindem începînd cu numărul 228 (7 V 1894) al acestui cotidian berlinez, care prin articolul destul de întins (aproape de o pagină) „Romania irredenta", se vrea un prolog la procesul ce urma să înceapă la Cluj şi care prezintă pe scurt mişcarea naţională a românilor din Ungaria şi Transilvania după realizarea dualismului. Corespondentul ziarului berlinez, cunoscînd mai ales din date oficiale mişcarea naţională românească, care normal ignorau intenţionat realitatea istorică, este firesc să nu înţeleagă exact, totdeauna, sensul luptei naţionale a românilor transilvăneni, dar cu toate acestea, relevă o serie de racile ale stăpînirii maghiare şi opresiunii la care sînt supuşi românii. Anunţîndu-şi cititorii că la Cluj, „în Transilvania", va începe un „proces mare politic", ziarul va releva faptul că acest proces, „merită din mai multe motive şi atenţia străinătăţii". Corespondentul lui „Berliner Tageblatt", după ce arată că „întregul comitet al Partidului Naţional Român din Transilvania" partid de „orientare progresistă", se află pe banca acuzării, ţine să precizeze pentru publicul german motivul acuzării: că P. N. R. vrea „să rupă atît poporul [român], cît şi teritoriul locuit de el din Ungaria şi să-l unească cu regatul României", fapt ce relevă că a înţeles ţelul luptei naţionale a românilor transilvăneni.

În continuare, autorul articolului „Romania irredenta" aşa după cum mărturiseşte el însuşi, a socotit că „este necesar" să prezinte „cititorului străin" situaţia din Ungaria. Normal, această situaţie e prezentată succint, în cîteva idei, dar merită să le relevăm. Corespondentul berlinez, după ce descrie „trezirea naţională generală" din Ungaria şi relevă marele „salt" făcut de românii din Transilvania, firesc pe linia organizării şi ducerii luptei naţionale, adaugă faptul că statul maghiar „a crezut" că nu este obligat să respecte celelalte naţionalităţi aflate în cadrul său. Tot pe linia „trezirii naţionale generale", corespondentul german vorbeşte în cîteva cuvinte şi de lupta saşilor din Transilvania, dusă pentru menţinerea entităţii lor naţionale şi conchide că au ajuns la o înţelegere cu Budapesta, numai după ce au sacrificat „cîteva" privilegii. Vorbind, în continuare, de românii din Transilvania, corespondentul berlinez arată că autorităţile au făcut românilor doar „cîteva concesii" şi că este normal ca „strădaniile româneşti din Ungaria" să nu fie „în concordanţă cu ideile de stat maghiar". După ce precizează că „De două decenii [românii] deja duc o politică de abţinere, lipsind de la alegeri şi de la dietă", autorul articolului relevă că românii „caută ajutor în afara graniţelor regatului maghiar, la Bucureşti", sesizînd astfel legăturile indestructibile dintre românii de pe ambele versante ale Carpaţilor.

Nu trece neobservată nici sprijinirea românilor din Ungaria şi Transilvania de către fraţii lor din „Ţară" (România — n. n.), prin demonstraţii, manifestaţii şi broşuri tipărite (cum este cazul broşurii tipărite la 23 aprilie 1894, la Bucureşti, de Corneliu Axente şi semnată „ptr. Comitetul Naţional al Studenţilor Români"), precum şi prin intervenţia directă a guvernului român la Viena.

Prezentînd momentul de apogeu al luptei naţionale româneşti — Memorandul — corespondentul lui „Berliner Tageblatt" menţionează că acesta conţinea „o listă lungă de păcate ale ungurilor". Amintind „conducătorii deputăţiei": dr. I. Raţiu, preotul V. Lucaciu, E. Brote, A. Popovici etc., autorul arată că la Viena, delegaţia memorandistă s-a bucurat de sprijinul lui Karl Lueger, Schneider Schässmann, precum şi de al altor consilieri ai Burgului, neuitînd să amintească că acţiunea românească a fost salutată cu simpatie şi de diferite organizaţii progresiste europene, între care şi două asociaţii din Berlin şi asociaţia tinerilor cehi din Praga. Cu toate acestea, va scrie ziarul în coloanele sale, „împăratul n-a primit deputaţia", care a fost silită să lase Memorandul la cancelaria cabinetului imperial şi de acolo a ajuns la guvernul de la Budapesta, care drept rezolvare a intentat procesul de la Cluj. Corespondentul berlinez adaugă şi faptul că „vina pentru care sînt atacaţi (conducătorii români — n. n.) în actul de acuzare este ameninţată de codul civil maghiar cu închisoare pînă la 5 ani".

Corespondentul lui „Berliner Tageblatt" va trimite mereu ştiri despre desfăşurarea procesului de la Cluj, ştiri ce privesc atît strict mersul procesului, cît şi manifestările de simpatie din Transilvania şi de peste hotare, pentru acuzaţi. El va releva atitudinea demnă a conducătorilor români la proces, care nu admit să fie interogaţi decît în limba română şi critică tribunalul care a condamnat intenţia lui Raţiu de a se apăra în românește, precum şi refuzul lui Septimiu Albini şi V. Lucaciu de a răspunde în ungureşte la interogatoriu. Corespondentul cotidianului german va critica şi atitudinea tribunalului faţă de avocaţii celor acuzaţi, care sînt amendaţi sub pretextul că prin probele cerute, cît şi prin pledoariile lor, „ar întîrzia procesul" fapt ce dovedeşte cu claritate dorinţa autorităţilor maghiare de a încheia cît mai repede acest proces politic. Este interesant de subliniat faptul că în paginile ziarului berlinez Memorandul apare ca opera întregului partid şi nu doar numai a lui Raţiu, cum i-au imputat judecătorii maghiari.

Ziarul publică în paginile sale şi manifestaţiile de simpatie organizate în Transilvania, cît şi peste hotare, pentru cei acuzaţi. Astfel, se arată că încă din 6—7 mai 1894 au început a sosi ţărani români la Cluj pentru a-şi susţine „conducătorii" şi că încă din seara de 7 V 1894 ei încep manifestaţiile în favoarea acuzaţilor, manifestaţie împrăştiată de poliţie. În 12 mai 1894 au loc la Cluj ciocniri între manifestanţii români şi jandarmii unguri. În aceeaşi seară are loc la Cluj şi în împrejurimi, împărţiri de manifeste în care se combătea cu multă violenţă procesul înscenat de maghiari conducătorilor români şi se manifestă o caldă solidaritate cu cei acuzaţi. Corespondentul lui „Berliner Tageblatt", relevă şi faptul că mişcarea de solidaritate naţională cu cei de la Cluj s-a extins în toată Transilvania şi chiar şi în România.

Ziarul va termina de publicat în paginile sale ştiri de la procesul de la Cluj odată cu anunţarea verdictului dat de tribunalul clujean: condamnarea acuzaţilor la închisoare de la 8 luni la 5 ani şi plata cheltuielilor de judecată, condamnată de ziar pentru caracterul ei nejust.

Urmărirea ştirilor despre „marele proces politic" de la Cluj în paginile cotidianului berlinez ne dovedeşte, o dată mai mult, că lupta naţională a românilor din Transilvania era urmărită cu interes şi simpatie şi-n Germania, ca de altfel şi în alte state europene şi că spre finea secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, problema românilor transilvăneni devenea, tot mai mult, o problemă europeană, problemă care se va pune cu şi mai mare acuitate în timpul primului război mondial.

(Cf. „Berliner Tageblatt", Berlin, an XXIII (1894) nr. 228, 231, 233, 235, 237, 240, 242, 244, 254, 261 şi 279).

Cu privire la cumpătare

(Continuare din pag. a 3-a)

„n-am adus nimic în lume, după cum nici nu putem scoate ceva din ea" (I Tim. 6, 7). Aceasta înseamnează că nu vom face din avere, din bunurile materiale un zeu, un Mamona, căruia să i ne închinăm, jertfindu-i tot ce este bun în noi, ba chiar şi pe semeni de-ai noştri, ci ne vom strădui să ne cîştigăm cinstit „pîinea noastră cea de toate zilele", cele necesare vieţii. Aceasta în primul rînd nu numai pentru faptul că nu ducem nimic nu noi material în veşnicie, dar şi pentru că în mod normal nu pot fi adunate averi mari pe căi drepte ci numai pe căi nedrepte, ceea ce înseamnă un mare păcat, iar noi ştim că păcatul se pedepseşte. „Cel ce umblă după cîştig nedrept, îşi sapă casa" — spune Sf. Scriptură (Pilde 15, 27), adevăr pe care viaţa ni-l confirmă destul de des. Istoria ne stă mărturie că, pe plan mai mare, setea oarbă de bogăţie, dorinţa diavolească de a trăi din munca, din vlaga şi sudoarea altora au dus la distrugerea multor civilizaţii şi popoare, au dus la oribila practică a comerţului de sclavi şi alte multe practici generatoare de negrăite suferinţe, fiind şi astăzi una din cauzele multor încordări internaţionale.

De aceea, Sf. Apostol Pavel spune că iubirea de argint este „rădăcina tuturor relelor" (I Tim. 6, 10), iar Sf. Ioan Gură de Aur arată că „aurul nu lasă pe oameni să fie oameni, ci îi preface în fiare sălbatice şi în demoni". Aşadar, „luaţi seama să vă feriţi de lăcomie, căci viaţa cuiva nu stă în prisosul avuţiilor" (Luca 12, 15) — este porunca Mîntuitorului Iisus Hristos.

*

Cumpătarea este, precum am văzut pe scurt în cele de mai sus, o virtute creştină dintre cele mai de seamă, prin care noi punem măsură, echilibru sau cumpănă în toate manifestările vieţii noastre.

Am văzut de asemenea că păcatele contrare cumpătării sînt lăcomia, îmbuibarea, beţia, risipa, neruşinarea, desfrînarea, luxul, orgoliul şi alte patimi extrem de dăunătoare atît nouă cît şi societăţii din care facem parte, motiv pentru care trebuie să le eliminăm din viaţa noastră şi să le combatem oriunde le-am întîlni.

Să nu uităm totodată că roadele cumpătării sînt blîndeţea, smerenia, buna cuviinţă, cinstea, omenia şi alte minunate însuşiri alese, pe care se cuvine să le cultivăm cu toată osîrdia zi de zi.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA ASTRA
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 15 mai 1980 Nr. 19—20

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pogorîrea Sf. Duh — Lumină din Lumina Sfintei Treimi

Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a întemeiat Biserica Sa pe Crucea Golgotei şi a desăvîrşit-o la Pogorîrea Sfîntului Duh cînd Sfinţii Săi Apostoli au primit Harul de a propovădui Învăţătura Mîntuitorului tuturor neamurilor pămîntului. De pe Crucea Golgotei se revarsă asupra noastră flacăra nestinsă a unei iubiri divin-umane, a iubirii veşnice. Braţele întinse pe Cruce sînt braţele nemărginitei iubiri care îmbrăţişează întreaga lume, chemîndu-o la viaţa cea nouă în Iisus Hristos.

La Pogorîrea Duhului Sfînt această chemare se desăvîrşeşte prin puterea cea de viaţă dătătoare a Sfîntului Duh prin care Sfinţii Apostoli propovăduiesc Evanghelia lui Iisus Hristos şi botează pe primii creştini care fac parte dintre toate neamurile pămîntului adunaţi aici la Sărbătoarea iudeilor. Sfîntul Duh coborît din înălţimea tronului ceresc asupra Ucenicilor Mîntuitorului i-a transformat în flăcări apostolice, în propovăduitori neînfricaţi ai Cuvîntului lui Dumnezeu. Cei care la Învierea cea de-a treia zi stăteau încuiaţi în casă de frică, devin plini de curaj şi propovăduiesc Învăţătura cea nouă în toate limbile pămîntului, pentru toate neamurile care îl aşteptaseră pe Mesia secole de-a-rîndul.

„Întru El era viaţă şi viaţa era lumina oamenilor" ne spune Sfîntul Evanghelist Ioan, această Lumină din Lumina Sfîntei Treimi pe care întunericul nu a putut să o cuprindă a luminat peste veacuri pe propovăduitorii Cuvîntului şi pe cei ce au primit Cuvîntul aducînd roadele cele de viaţă dătătoare ale Evangheliei Mîntuitorului.

Lumină din Lumină, Lumina Treimică s-a pogorît peste Sfinţii Apostoli învăluindu-i cu puterea Harului celui de viaţă dătător şi transformîndu-i în propovăduitori ai Evangheliei Domnului. Această Lumină a transformat — pe drumul Damascului — un prigonitor în apostol, a făcut din cel ce „pustia Biserica lui Hristos" o flacără apostolică, l-a ridicat pe culmea unirii duhovniceşti cu Hristos de unde contemplă tainele dumnezeirii şi le comunică lumii. Căci Apostolii au fost chemaţi nu numai să-L cunoască pe Hristos, ci să-L şi arate lumii, adică să fie Apostoli, acesta este adevăratul sens al cuvîntului.

Iar marea lucrare misionară a apostoliei este puterea divină revărsată din Hristos în inima lor şi devenită faptă de înnoire şi cîştigare a lumii pentru Evanghelia Domnului. Chemarea la Apostolie, desăvîrşită prin harul Duhului Sfînt în ziua Cincizecimii şi pe drumul Damascului, este un îndemn pentru noi de a ne încadra în această perspectivă sublimă, pentru care şi-au sfîşiat trupurile în ghimpii suferinţei şi au trecut prin rugurile morţii nenumăraţi martiri ai creştinismului.

„Întunericul a trecut şi iată, răsare lumina cea adevărată" (I Ioan 2, 8) lumina Evangheliei lui Hristos, lumina dragostei nemărginite, a dragostei jertfelnice, a dragostei care trece dincolo de veacuri, din vremelnicie la veşnicie. „Să lepădăm dar lucrurile întunericului şi să ne îmbrăcăm în armele luminii" (Rom. 13, 12) ne îndeamnă marele Apostol al neamurilor, să trăim în pace şi bunăînţelegere cu semenii noştri, să iertăm tuturor toate, căci aşa vom împlini Legea lui Hristos.

După sărbătoarea Pogorîrii Sfîntului Duh, înţeleapta rînduială pe care Sfinţii Părinţi din epoca de aur a creştinismului ne-au lăsat-o, sărbătorim Sfînta Treime mărturisind încă odată temeinicia credinţei noastre al cărei izvor este Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită, aşa cum o oglindesc şi cîntările jertfei celei fără de sînge care este Sfînta Liturghie.

Sărbătorirea Sfintei Treimi îndată după întemeierea Bisericii creştine simbolizează unitatea pe care Iisus Hristos a lăsat-o Bisericii Sale. Acest Testament întemeiat pe dragostea cea nemărginită a Celui ce s-a jertfit pe Sine pentru mîntuirea neamului omenesc, îşi are corespondentul şi în natura înconjurătoare. Şi aici elementele cele mai diverse alcătuiesc o unitate şi un echilibru desăvîrşit. Numai omul care este mereu supus greşelii a încălcat unitatea lăsată de Hristos în Biserica Sa. Trezită la realitate creştinătatea încearcă să refacă această unitate chemînd toate seminţiile pămîntului la realizarea dezideratului de pace şi bunăînţelegere între oameni.

Şi aşa cum Sfîntul Apostol Pavel îl îndemna pe ucenicul său Timotei să fie treaz întru toate, să facă lucrul evanghelistului, slujba sa să o facă deplin, să ne rugăm ca Bunul Dumnezeu să ne ajute să realizăm binele, să ne iubim unii pe alţii aşa cum El ne-a iubit pe noi, ca să putem spune cu marele Apostol: „Lupta cea bună m-am luptat, am ajuns la capătul drumului, păzind credinţa" (II Tim. 4, 7), astfel vom dobîndi „cununa dreptăţii" care este pregătită tuturor celor ce L-au iubit pe El.

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Lucrarea Duhului Sfînt în Biserică

Cu sărbătoarea Rusaliilor sau a Pogorîrii Duhului Sfînt a început o epocă nouă în istoria mîntuirii neamului omenesc. Aceasta este ziua în care a luat fiinţă în chip văzut Biserica, adică împărăţia lui Dumnezeu pe pămînt, flacăra Duhului Sfînt în lume. Acum s-a împlinit ţelul final al întrupării, al jertfei de pe cruce şi al învierii Domnului.

Iată cît de minunată s-a arătat lucrarea Duhului Sfînt în lume. Căci deşi fiecare Apostol a primit pe Duhul Sfînt şi au pornit în lume vestind tainele împărăţiei lui Dumnezeu, în graiul tuturor popoarelor, deşi cei ce s-au botezat erau „bărbaţi cucernici din toate neamurile care sînt sub cer", *s-a creat o unitate nouă spirituală, un aşezămînt în care toate se adună ca mădularele într-un trup, s-a născut Biserica, trupul cel tainic al lui Iisus Hristos.*

Lucrarea Duhului Sfînt, pogorît în inimile Apostolilor şi în inimile celor ce au primit botezul, a biruit puterea centrifugală care despărţea pe oameni, şi, păstrîndu-şi fiecare graiul şi firea, iudeul a rămas iudeu, elinul a rămas elin, romanul a rămas roman, arabul a rămas arab ş. a. m. d., dar fiecare au ajuns să vieţuiască într-un gînd şi o simţire, s-a născut în fiecare „omul cel nou", omul călăuzit de Duhul Sfînt. Astfel Duhul care „adună a biruit duhurile care împart", pentru că tot ce era „al meu" a rămas la mormîntul Domnului.

În ziua Pogorîrii Duhului Sfînt peste Apostoli, unirea noastră cu Hristos a devenit deplină. Căci Duhul Sfînt nu numai înnoieşte pe cei ce cred în Iisus Hristos, ci formează împreună cu ei Templul lui Hristos. Hristos este capul Bisericii, care este trupul Său. Noi toţi sîntem botezaţi într-un singur Duh, pentru a forma un singur trup. Deşi fiecare primeşte pe Duhul Sfînt prin Taina Botezului, nu-l primeşte spre a fi despărţit de celelalte mădulare ale trupului lui Hristos, ci tocmai pentru a forma cu ele un singur trup.

Duhul Sfînt primit prin Taina Botezului nu dă dreptul să fim alt mădular în Trupul Tainic al lui Hristos, decît acela pe care l-am primit de la început.

„Nu poate forma fiecare nou botezat un trup, nici chiar mai mulţi botezaţi un trup, căci: „Este un singur trup şi un singur Duh, precum şi chemaţi aţi fost la o singură nădejde a chemării voastre. Este un Domn, o credinţă, un botez" (Efes. 4, 4—5).

„Pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toţi, ca să fim un singur trup... Căci trupul nu este un mădular, ci multe. Dacă piciorul ar zice: Fiindcă nu sînt mînă, nu sînt din trup, nu pentru aceasta nu este el din trup... Dar acum Dumnezeu a pus mădularele, pe fiecare din ele, în trup, precum a voit" (I Cor. 12, 12—20). „Iar voi toţi sînteţi trupul lui Hristos şi mădulare (fiecare) în parte. Şi pe unii i-a pus Dumnezeu în Biserică: întîi apostoli, al doilea prooroci, al treilea învăţători, apoi pe cei ce au darul de a face minuni, apoi darurile vindecărilor, ajutorările, cîrmuirile. „Oare toţi sînt prooroci!... Oare toţi pot să tălmăcească?

Iisus Hristos a murit pentru ca să-i unească pe toţi cu Sine şi să-i împace cu Dumnezeu-Tatăl. El a împăcat prin cruce pe oameni cu Dumnezeu şi i-a apropiat pe unii de alţii, ca să creeze un „om nou" şi „să întemeieze pacea" (Efes. 2, 15).

De la Pogorîrea Duhului Sfînt nu mai trebuie să ne socotim izolaţi şi independenţi religios unul de altul, ci trebuie să fim membre ale aceluiaşi Trup al lui Hristos.

Dacă cineva nu e născut din apă şi Duh, adică nu e botezat, el nu poate intra în împărăţia lui Dumnezeu, zice Sf. Ev. Ioan (Ioan 3, 5). „Dacă cineva nu are Duhul lui Hristos acela nu este al Lui" (Rom. 5, 9).

Biserica este aşadar Hristos în toţi, uniţi prin lucrarea Duhului Sfînt într-un chip viu şi indisolubil.

Este o singură Biserică, fiindcă unul este Capul ei, Hristos, şi toţi credincioşii sînt mădulare ale aceluiaşi Trup Tainic al lui Hristos, alcătuit din mai multe mădulare. „Există un singur corp şi un singur Duh." Această unitate în Hristos a fost consfinţită de Duhul Sfînt în ziua Cincizecimii.

Deşi darurile Duhului Sfînt sînt diferite şi ele se dau mădularelor în chip deosebit şi uneori treptat, nu toate deodată şi unuia toate, totuşi Duhul Sfînt este cel ce păstrează unitatea trupului tainic al lui Hristos.

De aceea Sf. Ap. Pavel îndemna pe credincioşii din vremea sa şi desigur şi pe noi: „Păziţi unitatea Duhului întru legătura păcii" (Ef. 4, 3).

După cum în trup nu toate mădularele sînt uniforme, ci sînt legate între ele, tot astfel în Trupul tainic al lui Hristos nu este uniformitate, ci o unitate în diversitate. Duhul care a creat trupul cel duhovnicesc a făcut şi mădularele deosebite pe unele de altele, în aşa fel că ele se completează şi se ajută. Nici un mădular nu este singur şi numai pentru sine, fiecare este strîns legat de celelalte şi slujeşte desăvîrşirii Trupului întreg.

În epistola către Efeseni întîlnim elementele care formează unitatea Bisericii (Ef. 4, 6): „Un Dumnezeu şi Tată al tuturor, un Domn (Iisus Hristos), un Duh, o credinţă, un botez, un singur trup şi o singură nădejde."

Minunată a fost lucrarea Duhului Sfînt asupra Apostolilor. Ei au devenit oameni noi, oameni duhovniceşti. După Pogorîrea Sf. Duh asupra lor nu mai sînt aceiaşi. Ieri erau fricoşi, acum sînt plini de curaj; neputincioşi şi slabi ieri, acum plini de înţelepciune, de tact şi de hotărîre. În viaţa lor dispar preocupările personale, cărora le ia locul idealul de a vesti învierea şi mîntuirea sufletelor. De acum ei devin „martorii Învierii" şi nimeni şi nimic nu-i va despărţi de această mărturie. „Veţi lua puterea, le-a spus Iisus, venind Duhul Sfînt peste voi, şi-mi veţi fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi Samaria şi pînă la marginea pămîntului" (Fapte 1, 8).

Din inima lor, atinsă de flacăra Duhului Sfînt au curs „rîuri de apă vie" (Ioan 7, 38), ca din piatra din pustie.

Minunea n-a fost cu nimic mai mică dacă ne gîndim că cele trei mii de persoane care s-au botezat în ziua de Rusalii, n-au fost dintre cei pregătiţi pentru aceasta de apostoli, poate nici n-au cunoscut întreaga activitatea Mîntuitorului. Ei au primit după aceea învăţătura apostolilor, au rămas statornici în credinţă şi în adevăr, au format o familie duhovnicească nouă, care i-a unit peste toate deosebirile care îi despărţeau şi i-a hrănit, prin Duhul Sfînt, cu învăţătura Domnului şi cu Trupul şi Sîngele lui Hristos în Sf. Cuminecătură.

Aşa s-a născut Biserica celor dintîi botezaţi în numele Sfintei Treimi.

Desigur Biserica primară n-a fost un suflet fără trup, n-a fost numai ceva duhovnicesc, numai har nevăzut, dar trupul ei care s-a născut şi care s-a format din mădulare din ce în ce mai multe, a păstrat „unitatea Duhului în legătura păcii."

Duhul Sfînt era cel ce conducea Biserica, prin apostoli şi prin urmaşii

† VASILE
Episcopul Oradiei

(Continuare în pag. a 2-a)

Cîteva numiri biblice ale Sf. Botez şi semnificaţia lor

Taina Sfîntului Botez — poarta de intrare în împărăţia Harului lui Iisus Hristos, în Biserică, are mai multe numiri atît în Sfînta Scriptură cît şi la Sfinţii Părinţi. Unele numiri privesc partea văzută sau materia Tainei; altele descoperă lucrarea Duhului Sfînt care împărtăşeşte celui botezat Harul cel nevăzut, cel ce şterge păcatul strămoşesc şi păcatele personale (în cazul adulţilor) deschizînd cugetul cel bun către Dumnezeu al neofitului (I Petru 3, 21). Alte numiri, vrînd să arate că adevăratul Botez creştin a început a fi împărtăşit credincioşilor abia după Pogorîrea Duhului Sfînt la Cinzecime, insistă asupra numirii de botez *cu foc*, deoarece, atunci, Duhul Sfînt s-a arătat în chipul limbilor „ca de foc". Numirea de botez *cu apă* este atribuită de obicei Botezului dat de Sf. Ioan Botezătorul celor ce veneau la dînsul „în deşertul Iudeei" (Matei 3, 1, 5—6). Acest Botez era întotdeauna şi chiar de către Sf. Ioan pus în opoziţie cu *„Botezul cu Duh Sfînt şi cu foc"* pe care avea să-l dea Iisus Hristos.

Botezul lui Ioan, o spune el însuşi, era împărtăşit celor ce veneau la dînsul „spre pocăinţă", adică în vederea pocăinţei, fără a avea putere de a ierta păcatele. Celălalt Botez, cel adevărat, este rodul jertfei mîntuitoare de pe Cruce şi al Învierii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. El aducea mai întîi iertarea păcatului strămoşesc, prin „nimicirea trupului păcatului" (Rom. 6, 5—8) şi apoi naşterea la viaţa Harului prin Învierea cu Hristos. Iisus este cel ce botează „cu Duhul Sfînt" — zice Sf. Ioan Botezătorul (Ioan 1, 33), în înţelesul că Iisus — Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu adevărat, unit cu Duhul Sfînt prin fire, îl trimite pe acesta la Cincizecime Sfinţilor Apostoli şi, prin ei, Bisericii pînă la sfîrşitul veacurilor.

Înşişi Sfinţii Apostoli au stăruit asupra deosebirii dintre cele două Botezuri: „Ioan a botezat cu botezul pocăinţei, spunînd poporului să creadă în Cel ce avea să vină după el, adică în Iisus Hristos" — zice Sf. Apostol Pavel (F. Ap. 19, 4). Chiar dacă şi unii dintre ucenicii lui Iisus „botează" în timpul activităţii sale publice (Ioan 4, 2), ei nu făceau altceva decît ceea ce împlineau şi Ioan şi

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

(Continuare în pag. a 3-a)

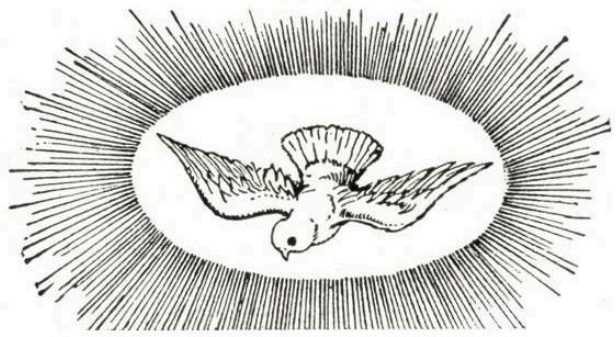

Cu Arghezi prin tradiţie

S-a întîmplat ca una din vizitele pe care Arghezi mi le făcea în biroul meu de bibliotecar al Patriarhiei să fie într-o sîmbătă, primăvara, în ajun de Rusalii. Isprăvindu-şi o treabă oarecare la Marea Adunare Naţională, în care devenise deputat, s-a abătut din drum, străbătînd luminişul dealului cu turle, după ce avusese grijă să mă prevină prin telefon, la un ceas de vorbă. Patriarhul Justinian, care-şi avea cabinetul cu ferestrele la drum şi în imediata vecinătate a bibliotecii, nu era străin nici de vizitele poetului la mine, nici de amănuntul că, de fiecare dată, acesta făcea un popas pe coridorul de trecere, oprindu-se în faţa portretului lui Iosif Gheorghian şi privindu-l ca pe o icoană, nemişcat, cu pălăria în mînă, preţ de cîteva clipe.

— Vezi, îmi spunea Arghezi după aceea, pe pictorul Mirea cel din „Virful cu dor" nu pot să-l sufăr, are ceva vulgar în imaginaţie, dar tabloul acesta mi se pare un cap de operă. Mă întîlnesc în el cu un Gheorghian viu şi mai mult decît viu, cu un chip care ţine de inefabil. Îmi e foarte drag.

De fapt, tabloul era o copie de pe originalul lui Mirea, făcută anume pentru galeria mitropoliţilor primaţi ai Ungrovlahiei. Poetul vibra interior de fiecare dată, poate cu aceeaşi emoţie cu care şi-l amintea, după o jumătate de veac, pe blîndul Iosif primindu-l în chinovia de la Cernica, împrumutîndu-i numele de călugăr, hirotonindu-l ierodiacon la Mitropolie, încurajîndu-i ucenicia literară şi, mai tîrziu, încercînd să-i îmblînzească apostasia cu unul din acele gesturi de care nu sînt în stare decît spiritele cu adevărat nobile. De-a lungul unei vieţi, Arghezi şi l-a revendicat pe mitropolitul Iosif drept părintele său duhovnicesc şi niciodată nu vorbea de el fără să-i tremure vocea.

Ni s-au adus dulceţuri şi cafele şi am rămas amîndoi de taină pînă către orele unsprezece. Nu mai ştiu ce anume am vorbit noi atunci, dar nu la aceasta vreau să mă opresc. La un moment dat a intrat maica Achilina, credincioasă cămărăşiţă a reşedinţei patriarhale.

— Prea Fericitul vă poftеşte pe amîndoi în oficiul sufrageriei.

— Cum, adică, pe amîndoi m-am nedumerit eu.

— Adică, şi pe domnul Arghezi.

— Ştie că e aici?

— L-a văzut pe fereastră, venind, iar eu i-am spus că încă n-a plecat.

De abia atunci mi-am adus aminte că eram în sîmbăta moşilor şi că Patriarhul, viţă de ţăran şi fost preot de ţară, legat pînă-n adîncuri de tradiţia pămîntului, îşi pomenea morţii nu numai după ritualul strict bisericesc, ci şi după unul pe care-l moştenise din bătrîni şi pe care îl păstra fără abatere. Lîngă sufragerie se adunaseră părinţii catedralei, care tocmai isprăviseră parastasul, oameni de serviciu, secretarul, dactilografa, bucătarul, şoferii şi cei ce se mai aflau în slujba apropiată a stăpînului casei. Pe masă erau înşirate, pe mai multe rînduri, farfurioare cu colivă şi tot atîtea ulcele de lut smălţuit, înflorate, pline cu cireşe, în mijlocul cărora ardea o luminare. Ne-am aşezat şi noi lîngă ceilalţi şi îndată, întrerupîndu-şi pentru cîteva minute audienţele, a sosit Patriarhul şi a început să „împartă". Punea coliva şi vasul cu cireşe în mîinile părintelui Benedict şi zicea: Pentru Miron patriarhul; în ale părintelui Grigore: Pentru Nicodim patriarhul; în ale părintelui Dionisie: Pentru Valerie arhiereul; în ale părintelui Narcis: Pentru Vartolomeu episcopul; în ale maicii Achilina: Pentru Lucreţia presbitera... Cînd a ajuns la Arghezi, a rostit cu o oarecare dulceaţă în glasul său aspru: Pentru Iosif mitropolitul...

Patriarhul Iustinian avea nu numai o memorie fabuloasă, dar şi nişte intuiţii extraordinare. Cum de se va fi gîndit el la un asemenea moment? N-a fost timp de explicaţii. Isprăvind ritualul, pînă la ultimul om, s-a înclinat uşor:

— Dumnezeu să primească!

Şi, parcă anume spre a nu tulbura vădita emoţie a poetului, care rămăsese uluit, pierdut, strivit, s-a înclinat a doua oară:

— Pe mine o să mă iertaţi, am lăsat nişte oameni aşteptînd.

Ne-am întors în biroul meu tăcînd. Arghezi şi-a aprins o ţigară şi a început să fumeze adînc, fără să scoată o vorbă. Zadarnic am încercat eu să înnod firul conversaţiei, el continua să rămînă tăcut. Într-un tîrziu a exclamat:

— E-heei, la voi, aici, e o altă lume!

I-am cerut maicii Achilina să ne mai facă nişte cafele, iar ea ne-a adus şi lingurile pentru colivă.

— Nu, măicuţă dragă, pe a mea te rog să mi-o faci pachetel, s-o iau acasă şi s-o mănînc cu Paraschiva.

Maica Achilina a făcut pachetelul, adăugînd o porţie şi pentru doamna Paraschiva, iar poetul, între timp, a telefonat la garajul Prezidiului să i se trimită o maşină.

— Domnule Arghezi, am adus o hîrtie să vă împachetaţi şi ulcica.

— Nu, măicuţă, pe aceasta să nu mi-o înveleşti, am s-o duc aşa, în braţe, că e pomană românească.

Într-adevăr, aşa a coborît Arghezi pe scara palatului patriarhal, sub ochii miraţi ai şoferului şi celorlalţi care erau de faţă, purtînd în braţe un vas cu cireşe, în mijlocul cărora se stinsese o luminare.

Mai tîrziu, amintindu-ne de întîmplare, am început să mă gîndesc tot mai apăsat la ziua aceasta din calendarul vechilor noastre tradiţii, Sîmbăta moşilor, şi la puterile din lăuntrul ei. Ea nu e o simplă „sîmbătă a morţilor", de care sînt mai multe în curgerea anului, ci a moşilor, a strămoşilor, a tuturor înaintaşilor, ştiuţi şi uitaţi, pînă la izvoarele neamului. E o sărbătoare a rădăcinilor. Moşii aceştia sînt cei ce ne-au lăsat o *moşie*, cu înţeles de patrie, cei ce au făcut din noi *moşneni* sau *moşteni*, adică, după dicţionar, ţărani liberi, posesori în devălmăşie ai unei proprietăţi de pămînt *moştenite* de la un străbun comun, cei cărora le păstrăm conştiinţa că tot ceea ce avem mai bun de la ei e o *moştenire* care trebuie păstrată, apărată şi transmisă celor ce, noi înşine, le vom deveni strămoşi. Filologii pun cuvîntul pe seama limbii albaneze, dar ştiut este că toate cuvintele noastre de acest fel sînt suspecte de obîrşie traco-getodacică. Specialiştii ar trebui să-i acorde o atenţie prioritară.

Ritualul de a se „împărţi", în Sîmbăta Moşilor, vase de lut pline cu cireşe, nu e creştin. El nu este pomenit în cărţile de slujbă, nu e legat de nici un simbol specific. Cireşele, numai cireşele, da, pot fi o jertfă din pîrga fructelor; dar de ce, neapărat, într-un vas de lut? Tradiţia e atît de puternică, încît Sîmbăta Moşilor a devenit, din timpuri străvechi, un tîrg al olarilor, din care s-au dezvoltat cunoscutele tîrguri ale moşilor. Cît e de veche, care-i sînt izvoarele, de cînd s-a altoit ea pe ritualul creştin?

Între timp, săpăturile de la Sarmisegetuza au dat la iveală faimosul vas cu nu mai puţin celebra inscripţie: „Decebalus per Scorilo." Arheologii au tradus inscripţia cu „Decebal, fiul lui Scoril", dar unii împătimiţi ai filologiei, de mai deunăzi, au tradus-o cu „Decebal pentru Scoril", pornind de la certitudinea că nu e vorba de un vas obişnuit, ci de un vas ritual, de cult, folosit într-o anume împrejurare cu caracter religios, ceea ce ar însemna o ofrandă a regelui întru amintirea tatălui său, despre care se ştie, din alte documente, că-l chema Scoril. Afectiv, sînt pentru această din urmă tălmăcire. Şi nu numai afectiv, ci dintr-o convingere, mai veche, că tradiţiile poporului nostru sînt piesele inestimabile ale unei arheologii spirituale ce se pune, şi ea, mărturie pentru continuitatea noastră, ca neam, pe moşia strămoşilor noştri.

Aşadar, ce mă împiedică să cred că ulcica de lut, plină cu cireşe, cu care Tudor Arghezi, în acea Sîmbătă a Moşilor, cobora treptele unei tradiţii româneşti, nu era vasul pe care regele dacilor îl purtase, ca şi strămoşii lui, întru pomenirea părintelui său?

Valeriu Anania

Contribuţie la istoria tiparului românesc:

RUSU din Sibiel, unul din tipografii Noului Testament de la Bălgrad

Valoarea cultural-istorică, literară mai ales, a cărţii româneşti apărută în urmă cu peste trei veacuri este astăzi pe deplin recunoscută de către spiritualitatea neamului. Ea este considerată un monument al graiului, înălţat în Ardeal pentru întregul neam românesc pentru că a fost scrisă într-o limbă limpede şi curată, pe înţelesul românilor de pretutindeni.

Deşi a trecut multă vreme de la apariţia cărţii, ştim încă puţin despre acei care o au tălmăcit, scris şi tipărit. În mod firesc, faptele lor, opera însăşi, ni-i prezintă de neam românesc, vorbind şi scriind limba românilor de pretutindeni şi, deopotrivă, în postură de oameni culţi, de teologi şi umanişti ai acelui timp. Se cuvine amintit, în primul rînd, numele traducătorului Silvestru, egumenul ieromonah venit de la Govora, tiparnicul *Evangheliei învăţătoare* de la 1642. Elaborarea scrierii ar fi început în 1643, Silvestru începînd activitatea în 1646, odată cu moartea sa. De acum, în postură de oblăduitor, organizator şi continuator al muncii de elaborare şi editare a cărţii rămîne Simion Ştefan. El caută între români „preuţi cărturari şi oameni înţelepţi care să ştie izvodi Testamentulu cel nou", clerici dascăli care, chiar supuşi ierarhi, îi sînt colaboratori. Numele lor nu le cunoaştem.

Odată redactat, textul trebuia tipărit. Tiparniţă românească în funcţiune la Bălgrad însă nu exista pentru că popa Dobra cu ucenicii săi, care imprimaseră la 1641 aici o *Evanghelie cu învăţătură*, plecaseră pe vremea muceniciei lui Ilie Iorest. După venirea sa, ieromonahul tipograf Ghenadie se îngrijise şi de acest aspect sau etapă a muncii primind, la cerere, litere chirilice din partea Domnitorului muntean. Cînd s-a început imprimarea ele s-au dovedit însă inutilizabile. Simion Ştefan nu avea, se pare, în preajmă nici meşteri tipografi. În acel moment a intervenit sprijinul material al principelui Gheorghe Rákoczy II, despre care mitropolitul mărturiseşte într-una din predosloviile cărţii, astfel: *„Şi măria ta te-ai milostivit de ne-ai adusu meşteri strein(i) de ne-au făcut Tipografie şi le-ai datu plată din vistiariul măriei tale."* Aşadar, aceşti meşteri ar fi înjghebat şi pus în funcţiune secţia românească a tipografiei din Bălgrad. Se presupune (în virtutea tradiţiei noastre culturale şi apropierii Transilvaniei de Ţările române surori sub suzeranitatea turcească) că aceşti meşteri, de bună seamă români, cunoscători ai limbii române şi alfabetului chirilic, au turnat literele necesare şi au rămas la Alba Iulia ca tipografi. Numărul şi numele acestor meşteri, de asemeni, nu se cunosc.

În această situaţie de mister, stăruie, cu deosebire, două întrebări. Au lucrat, într-adevăr, singuri aceşti tipografi la Alba Iulia, iar dacă nu au lucrat singuri, care a fost aportul acelor care au trudit la elaborarea textului, a lui Simion Ştefan şi a colaboratorilor săi? O descoperire recentă vine să aducă în acest sens o dezvăluire documentară importantă. Prelucrarea fondului vechi de manuscrise şi tipărituri, adus în urmă cu trei decenii de la mănăstirea Bicsadului, din Maramureş, la Oradea, ne-a prilejuit cercetarea unui exemplar din *Noul Testament* de la Bălgrad, deteriorat, lipsit de legătura veche şi un număr însemnat de file. În cuprinsul său au fost identificate un număr de trei mărturii româneşti din veacul al VII-lea, scrise pe marginea filelor. În cuprinsul primelor două dintre ele un anume Pavel Suciu din Alba Iulia lăsa mărturie la 1667 şi în 8 iulie 1681 *„cum să se ştie că am cumpărat acest Testament drept 9 florinţi şi l-am dăruit pre sama sv. mănăstiri a mitropoliei Bălgradului să-mi fie pomană în veci, în zilele Măriei Sale, Craiului Apafi Mihai."* De la cine a cumpărat, la 1667 sau la o dată anterioară acelui an, fără îndoială la Alba Iulia ori în împrejurimi, acest exemplar, Pavel Suciu nu spune. Cea de-a treia însemnare şi, de fapt, cea mai veche dintre ele, pe lîngă faptul că aduce o anume lămurire în acest sens, face o dezvăluire nebănuită care ne îngăduie, evident într-o anume măsură, să dăm răspuns la întrebările puse mai sus, referitoare la tipografii cărţii. Însemnarea românească este lapidară şi, din păcate (cum se observă şi din ilustraţie), distrusă pe alocuri din vechime. O reproducem întocmai: *„Eu ... Rusu din Sibiie(l) la capăt cât de purces, fiind t(i)pograf cu ceielalţi fraţi, anume Simion Ştefan, cu aj(u)toriul lui D(u)mnezău am silit de (o) am tipărit."* Alăturat, în trei locuri, semnatarul a aplicat, cu funingine, pecetea personală. A aplicat-o pentru a întări mărturia scrisă „pentru luare aminte", la scurtă vreme după tipărirea cărţii, nu-i exclus chiar la 1648 în tipografie sau în anii următori, în răstimpul cît exemplarul s-a aflat în folosinţa ori proprietatea sa.

Prin mesajul ce-l poartă peste veacuri mărturia merită toată atenţia. Ea ne dezvăluie, în primul rînd, numele unuia dintre tipografii *Noului Testament* de la Bălgrad, acel Rusu (din păcate, pasajul cu numele de botez a fost răzuit) fiind, deocamdată, singurul cunoscut dintre ei. Mărturiseşte, pe urmă, originea sa românească neîndoielnică, fiind român din Transilvania, de loc din Sibiel. În sfîrşit, Rusu, singur se intitulează tipograf, alături de „ceilalţi fraţi" dintre care aminteşte doar numele lui Simion Ştefan. Afirmaţia tipografului transilvan întăreşte astfel, într-un fel, presupunerea în legătură cu obîrşia acelor „meşteri strein(i)" care au ajutat la tipărirea cărţii, Rusu din Sibiel numindu-i *fraţi* că erau de-un neam şi aceiaşi credinţă, faptul în sine vădind o şi mai accentuată contribuţie exclusiv românească la imprimarea *Noului Testament* de la Bălgrad.

Prin valoarea documentului ce-l păstrează — reprezentînd însemnarea unuia dintre tipografii cărţii — exemplarul *Noului Testament* de la Bălgrad, provenit din Maramureş, reprezintă pentru istoria tiparului românesc o carte-document ce înscrie numele tiparnicului din Sibiel în rîndul acelor „ostenitori", cum îi numea Nicolae Iorga, care ne-au dat în veacul al XVII-lea cunoscutele monumente de limbă şi literatură românească.

Florian Dudaş

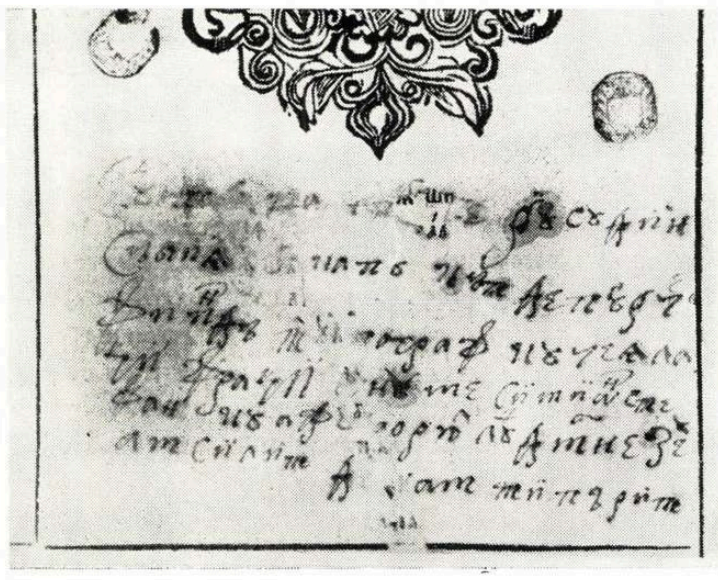

Lucrarea Duhului Sfînt în Biserică

(Continuare din pag. 1)

lor, precum citim în cea dintîi istorie a Bisericii primare, lăsată nouă de Sf. Evanghelist Luca:

„Drept aceea, luaţi aminte de voi înşivă şi de toată turma, întru care Duhul Sfînt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu, pe care a cîştigat-o cu însuşi sîngele Său" (Fapte 20, 28).

Duhul Sfînt este cel ce învaţă pe Apostoli, îi îndruma pe calea adevărului şi îi ferea de rătăciri. De aceea ei nu luau hotărîri de unul singur şi nici numai ei ca oameni, ci chemau în ajutor pe Duhul Sfînt. Cînd au avut să hotărască chipul în care aveau să primească pe păgîni la creştinism, s-au adunat cu toţii şi au hotărît, asistaţi de Duhul Sfînt, astfel: „Părutu-s-a Duhului Sfînt şi nouă să nu se pună nici o greutate în plus în afară de cele ce sînt necesare" (Fapte 15, 28).

Astfel a apărut de la început Biserica ca aşezămînt văzut şi nevăzut, divin şi uman, deopotrivă un „laborator" duhovnicesc în care cele pămînteşti se unesc cu cele cereşti, firea omenească fragilă şi slabă se întîlneşte şi se uneşte cu harurile Duhului Sfînt şi devine diamantul de mare preţ în care străluceşte dumnezeirea.

Biserica este icoana Sfintei Treimi şi leagănul în care credincioşii trăiesc cu Dumnezeu, Cel unul în fiinţă şi întreit în persoane, de aceea găsim de la început, în slujbele Bisericii invocarea Sf. Treimi, de la Sf. Ap. Pavel. „Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl, şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toţi" (II Cor. 13, 13).

Duhul Sfînt este cel ce învaţă, povăţuieşte şi apără Biserica de rătăciri. El este „Duhul Adevărului care de la Tatăl purcede" (Ioan 20, 26). El dă mărturie despre Fiul, fiind trimis de Fiul. Din ale Sale a primit, de aceea este numit adesea şi „Duhul lui Hristos".

Duhul Sfînt este cel ce cercetează, caută, adevereşte, alege episcopi, preoţi, trimite misionari, împarte daruri şi face ca Biserica să fie „stîlp şi temelie a Adevărului". El dă veşnicie Bisericii ca să se împlinească cuvintele Mîntuitorului că „nici porţile iadului nu o vor birui" (I Cor. 2, 10; Fapte 15, 28; 20, 28).

Sfîntul Duh este Izvorul vieţii celei noi în Iisus Hristos. El ne naşte ca fii ai împărăţiei cerurilor în Taina Sfîntului Botez, ne întăreşte în credinţă şi în viaţă virtuoasă prin Taina Sf. Mir, ne mîngîie şi ne tămăduieşte prin Taina Sf. Maslu, sfinţeşte bucuriile vieţii în Taina Cununiei, dăruieşte Bisericii părinţi sufleteşti, în Taina preoţiei şi ne uneşte cu Hristos în Sf. Euharistie.

Se cuvine să mulţumim Sfîntului Duh pentru întruparea Fiului lui Dumnezeu, pentru inspiraţia Sfintei Scripturi, pentru întemeierea şi conducerea Bisericii, pentru Sfintele Taine prin care lucrează la sfinţirea vieţii noastre, pentru sfinţii care împodobesc Biserica, pentru biruinţa adevărului, a dreptăţii şi a păcii în lume.

Se cuvine să-i mulţumim pentru toate darurile pe care ni le dă, pentru ca viaţa noastră să înainteze pe treptele desăvîrşirii spre împlinirea voiei lui Dumnezeu care aşteaptă ca toţi oamenii să ajungă la cunoştinţa adevărului şi să se mîntuiască.

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Ioniţă Scipione Bădescu (1847 — 1904)

În pantheonul naţional al luptătorilor pentru libertate şi unitate politică a provinciilor româneşti, un loc de seamă îl ocupă cărturarul Ioniţă Scipione Bădescu. Viitorul scriitor şi ziarist s-a născut la 15 mai 1847, în Răstoltu Mare, comuna Buciumi, judeţul Sălaj. A început să dezlege taina cărţilor la şcoala confesională românească din satul natal. Dovedind sîrguinţă şi dragoste de învăţătură, părinţii i-au îndrumat paşii spre şcolile mai înalte. Studiile liceale le-a urmat la Beiuş şi Oradea; iar cele superioare la universităţile din Pesta, Viena, Bucureşti şi Iaşi.

A început să scrie de tînăr, pe cînd era elev în Oradea. A debutat în 1866, cu cîteva poezii lirice, în revista „Familia", condusă de Iosif Vulcan, revistă al cărei colaborator va deveni pînă la sfîrşitul vieţii. În anii petrecuţi la Bucureşti, unde s-a refugiat din cauza asupririi străine, el a îndeplinit funcţia de redactor la ziarele „Românul", „Trompeta Carpaţilor", „Convorbiri literare" şi „Timpul", alături de Mihail Eminescu şi Ion Luca Caragiale. Pe timpul popasului său în oraşul de pe Bahlui, ziaristul transilvănean a fost redactor la „Curierul de Iaşi" şi în 1872 a întemeiat „Noul curier român de Iaşi".

Stabilindu-se la Botoşani, Ioniţă Scipione Bădescu a îndeplinit funcţia de revizor şcolar pentru judeţele Botoşani şi Dorohoi. Datorită concepţiei sale înaintate privind învăţămîntul şi a atitudinii pe care a luat-o faţă de starea grea în care se aflau şcolile, el a intrat în conflict cu oficialităţile, care l-au destituit din post.

Văzîndu-se înlăturat din învăţămînt, profesie pe care o îndrăgise, Ioniţă Scipione Bădescu se dedică jurnalisticii şi pune bazele ziaristicii botoşănene. Îndeplineşte atribuţiile de redactor la săptămînalul „Ţara de Sus" şi „Curierul Botoşanilor". Coloanele celor două organe de presă au înserat cu regularitate articolele sale de fond, cronicile economice, politice, culturale şi artistice. În scrierile sale, cărturarul Bădescu a luat poziţie faţă de moravurile politice şi sociale ale vremii, a manifestat indignare faţă de mijloacele inumane folosite de marii proprietari de pămînt şi arendaşi pentru reprimarea ţărănimii din satele Corni şi Dumbrăveni, ridicată la luptă în anul 1888.

Pe lîngă munca de gazetar, el a activat şi ca folclorist. Astfel, a luat parte la acţiunea organizată de gruparea culturală „Orientul", înfiinţată de Gr. N. Grandea, care iniţiase realizarea unei culegeri de folclor din toate provinciile româneşti. În acest cadru, sarcina culegerii folclorului din Transilvania a fost încredinţată la trei ardeleni aflaţi în România, şi anume: Miron Pompiliu din Ştei, judeţul Bihor, Ioniţă Scipione Bădescu şi profesorul Nicolae Droc-Barcianu din Răşinari, stabilit cu domiciliul în Giurgiu.

În mod constant, condeiul lui Bădescu a rămas credincios poeziei. Versurile sale au văzut lumina tiparului în diferite ziare şi reviste, precum şi în volumele intitulate: *Poesii originale* şi *Coroana României*. Pe lîngă poezie, Bădescu a scris şi cîteva nuvele. Dintre acestea amintim nuvelele „Pe patul morţii" şi „Ileana".

Din creaţia sa în versuri, un loc de seamă îl ocupă poeziile patriotice: „Trompetele răsună" şi „Arma-

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Cîteva numiri biblice ale Sf. Botez...

(Continuare din pag. 1)

ucenicii săi, adică un botez „cu apă", un act pregătitor pentru primirea lui Iisus, asemănător cu curăţirile levitice" (Ioan 3, 24).

Faptul că însuşi Iisus a primit botezul lui Ioan îşi are rolul bine ştiut în iconomia mîntuirii neamului omenesc, acela de a arăta că Iisus este însuşi Mesia — „plinirea Legii şi a proorocilor". „Nu trebuia botez Celui singur curat — zice Sf. Simion al Tesalonicului — ci pentru noi s-a botezat ca să ne curăţim şi să spălăm întinăciunea cea din curgerea păcatului strămoşesc."

Deosebirea dintre cele două botezuri arată şi Iisus după Înviere cînd spune Apostolilor: „Ioan a botezat *cu apă*, iar voi veţi fi botezaţi cu Duhul Sfînt, nu mult după aceste zile" (F. Ap. 1, 5). Ştim că această făgăduinţă s-a împlinit în ziua Cincizecimii cînd Botezul a fost primit prin Sf. Apostoli de cele „trei mii de suflete" care „stăruiau în învăţătura Apostolilor şi în comuniune, în frîngerea piinii (= Sf. Liturghie) şi în rugăciune" (F. Ap. 2, 41—42).

Ce fel de Botez a fost acesta? De bună seamă numai aşa cum l-a tîlcuit Iisus în convorbirea cu fruntaşul iudeilor, Nicodim, un *Botez „din apă şi din Duh"* (Ioan 3, 5) — aşa cum l-a păstrat şi l-a practicat creştinătatea de la început şi pînă azi; o „naştere de sus" al cărei înţeles a putut să scape învăţatului iudeu care, pămîntean fiind, nu se putea gîndi la o altfel de naştere decît cea trupească. Termenul „de sus" mai este folosit de Iisus şi în convorbirea cu Pilat: „n-ai avea nici o putere asupra mea dacă nu ţi s-ar fi dat ţie *de sus*" (Ioan 19, 11). În acelaşi înţeles scrie şi Sf. Apostol Iacob: „Toată darea cea bună şi tot darul desăvîrşit *de sus este* pogorîndu-se de la Părintele luminilor" (Iacob 1, 17). Chiar dacă nu este o aluzie explicită la Harul Sfîntului Botez, e o sentinţă în deplină concordanţă cu cele spuse de Iisus lui Nicodim. Domnul numeşte această naştere spirituală „din apă şi din Duh" — o naştere *de sus*, un dar al Tatălui indispensabil mîntuirii noastre, împărtăşit fiecărui credincios o singură dată în viaţa lui, fără vreun „merit" personal şi fără a putea fi împiedicat de nimic altceva de păcatele personale ale primitorului.

Mai sînt şi alte numiri date Sfîntului Botez în Sfînta Scriptură, ca cele conţinute în expresiile: „a se boteza în Iisus", „a se îmbrăca în Iisus" (Gal. 3, 27); „a se boteza în moartea şi învierea lui Hristos" (Rom. 6, 3) etc. Ceea ce trebuie să reţinem însă este faptul că oricare ar fi numirea dată Sfîntului Botez, în Sfînta Scriptură ca şi la Sfinţii Părinţi, peste tot este vorba numai *de un singur Botez*, care, *după partea văzută este din apă*, iar *după partea nevăzută este din Duhul Sfînt*, Cel care, la Botezul Domnului, s-a arătat în chipul unui porumbel spre „a întări adeverirea Cuvîntului", iar la Cincizecime, în chipul unor „limbi ca de foc", spre a arăta felurimea darurilor ce se vor revărsa peste credincioşii care-l vor primi.

Unii creştini, în zilele noastre, sînt înclinaţi să creadă în existenţa a două botezuri; a unui botez numit de ei *cu apă*, şi a altui botez numit *cu Duh*, sau *în Duh*. După părerea acestora, „botezul cu Duh poate fi primit atît prin punerea mîinilor cît şi fără aceasta, atît înainte de botezul cu apă, cît şi în urma acestuia". Se spune că acest al doilea botez împărtăşeşte primitorului darurile văzute ale Duhului Sfînt, între care darul vorbirii în limbi, al proorociei şi al vindecărilor minunate. Se ştie că în lumea occidentală, atît în catolicism cît şi în Bisericile ieşite din Reforma religioasă şi în cele neoprotestante se face mare caz de acest „botez" şi de pretinsele daruri harismatice pe care le-ar conferi membrilor adunărilor penticostaliste sau de inspiraţie penticostală, cunoscute sub numele general de mişcare (sau reînnoire) harismatică. Şi la noi se mai aude vorbindu-se uneori despre pretinse daruri ale Duhului Sfînt. Se spune că cutare „a primit Duh", sau cutare nu s-a învrednicit de a-l primi.

În realitate, atît descoperirea dumnezeiască a Sfintei Scripturi cît şi după Tradiţia bimilenară păstrată de Biserică de la Sfinţii Apostoli, există numai un singur Botez (Efeseni 4, 5), Botezul întemeiat de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Botezul „din apă şi Duh" — izvorul şi temeiul tuturor darurilor Duhului Sfînt, fie cele văzute, sensibile pentru simţurile trupeşti, împărtăşite atunci cînd Dumnezeu află de trebuinţă să le împărtăşească şi pe acestea, fie mai ales pe cele nevăzute, simţite de mintea, de duhul nostru, dar care nu sînt cu nimic mai prejos decît cele dintîi. Prin acest Botez credinciosul intră în împărăţia harului, se face capabil de a primi toate darurile harismatice, căci „prin Duhul Sfînt izvorăsc izvoarele Harului care adapă toată făptura" — zice cîntarea Bisericii.

Biserica nu ignoră posibilitatea uneia sau mai multe *convertiri* la o viaţă duhovnicească mai profundă; dimpotrivă, legea creşterii duhovniceşti, de la vîrsta „prunciei" la cea „a minţii desăvîrşite" (I Cor. 14, 20; Efeseni 4, 13), este legea vieţii duhovniceşti, aşa precum creşterea cu trupul este legea firii. Această convertire, această permanentă înnoire şi creştere duhovnicească este posibilă tocmai fiindcă credinciosul botezat, în pruncie sau la vîrstă, află în el seminţele Harului Botezului care se descoperă în cel credincios numai pe măsura lucrării poruncilor lui Dumnezeu. Fără lucrarea lor cu credinţă şi smerenie nu este cu putinţă nici o împărtăşire de Haruri. Cît despre întrebarea, dacă ai primit sau nu Har, putem răspunde că prezenţa Harului se cunoaşte după roadele sale; ori — se ştie — „roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blîndeţea, înfrînarea, curăţia..." (Galat. 5, 22—23). Cei ce le au pe acestea însă, mai înainte „şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele" (Galat. 5, 24) adică au curăţit „vasul" care vrea să adăpostească aceste daruri minunate. De altfel şi susţinătorii „botezului în Duh" spun că „experienţa... nu este o sigură pavăză împotriva poftelor firii pămînteşti şi împotriva diavolului. Uşor se poate începe în Duh dar sfîrşi în firea pămînteaască". Atunci ce mai rămîne din acest al doilea aşa zis „botez în Duh"? O numire fără temei, sursă a unor neorînduieli asemănătoare cu cele osîndite de Sf. Apostol Pavel la creştinii din Corint. Ori, Dumnezeu nu este (un Dumnezeu) al neorînduielii, ci al păcii", iar „în Biserică toate trebuiesc făcute cu cuviinţă şi după rînduială (Cf. I Cor. 14, 33).

În unele adunări creştine există tendinţa de a se creia o ierarhie întemeiată pe pretinsa posesiune a unor Harisme, pe deasupra sau împotriva chiar, a ierarhiei sacramentale, cu dispreţ vădit sau ascuns pentru cei ce le-ar poseda. Mai mult, există tendinţa ca aceste harisme să fie primite prin simplă rugăciune, prin „punerea mîinilor" sau alte rituri, dar fără cel mai mic efort de curăţie lăuntrică, de asceză, de lucrare susţinută şi smerită a poruncilor lui Dumnezeu — ceea ce, fără îndoială, este o rătăcire. Darurile Duhului Sfînt, de orice fel ar fi, ca şi roadele lor, de care aminteşte Sf. Apostol Pavel, nu sălăşluiesc decît în „inima înfrîntă şi smerită", curăţită de patimi. Pilde de necontestat ne stau în faţă, vieţile sfinţilor de ale căror nume e plin calendarul creştin sau cunoscute numai Atotştiinţei lui Dumnezeu.

Istoria e martoră că întotdeauna au existat în Biserică oameni înzestraţi cu „felurite daruri", dar acestea n-au fost cerute de purtătorii lor, nici nu s-au mîndrit cu ele cînd le-au fost acordate, ci au fost rînduite de Dumnezeu pentru scopuri mai înalte, de „zidire" a Bisericii şi nu de dezbinare; au fost date de Dumnezeu unor împlinitori ai poruncilor Sale, în urma unor îndelungate şi sfinte nevoinţe. Toate acestea îşi aveau temeiul şi rădăcina în unul şi singurul Botez „din apă şi din Duh" întemeiat de Hristos în Biserica Sa, rod al morţii şi Învierii Sale mîntuitoare. Este o continuă jertfire de sine a credinciosului spre a creşte în virtuţi pînă la vîrsta „bărbatului desăvîrşit", întru Hristos. Aceste virtuţi se adaugă treptat prin celelalte Sfinte Taine, îndeosebi prin Sf. Euharistie, dar, precum am mai spus, temeiul şi rădăcina lor se află în unicul Botez creştin.

Nu trebuiesc căutate alte „boteze", alte firme sau denumiri, ci trebuie descoperit Harul Sfîntului Botez prin împlinirea Sfintelor porunci ale lui Hristos.

În această lucrare se află nădejdea mîntuirii credinciosului!

Despre omenia lui George Enescu

(La 25 ani de la moartea marelui muzician)

Cuvîntul românesc *omenie* denumeşte înmănunchiat toate formele de manifestare ale iubirii: mila, compătimirea, mîngîierea, încurajarea în bine, ospitalitatea, ajutorarea materială, respectul, bucuria pentru binele semenilor... Am putea spune că omenia constituie sinteza virtuţilor unui popor; la noi, cununa nobleţei sufleteşti moştenită de la părinţii şi strămoşii noştri creştini. În sine, cuvîntul omenie nu spune ceva mai mult decît înţelesul cuvîntului iubire, dar accentuează că toate virtuţile izvorîte din iubire sînt pentru *om*; că omul le poate întruni.

George Enescu a fost unul dintre acei oameni care au înmănunchiat din plin aceste virtuţi. Despre omenia enesciană se poate vorbi tot atît de adevărat ca despre geniul muzical enescian. E destul să citeşti menţiunile biografice publicate în cartea *George Enescu*, (Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, Bucureşti, 1964), ca să rămîi de-a dreptul copleşit de mulţimea faptelor care poartă pecetea uneia sau alteia dintre nobilele însuşiri sufleteşti ale marelui nostru muzician.

Încă la vîrsta de 13 ani concertează, la Botoşani, în folosul spitalului de copii din acel oraş. Adînc grăitoare sînt însăşi numele instituţiilor şi societăţilor de binefacere din vremea sa, pentru sprijinirea cărora a cîntat: „Vatra luminoasă", „Piinea zilnică", „Crucea Roşie" Română, „Căminul Studenţesc", (Bucureşti, 1914) „Scena", (casă de ajutor a artiştilor români, 1915), „Crucea Roşie" Rusă (1917), „Maternitatea", „Crucea Roşie" Franceză (1918), „Societatea de ajutor mutual a artiştilor" din Lille (Franţa, 1931).

În general, a dat foarte multe concerte în scopuri de binefacere. Apoi cine poate calcula numărul celor din anii primului război mondial şi din cei dintîi ani de după acest război, date în folosul răniţilor, orfanilor şi invalizilor de război, ori a refugiaţilor, mai ales în Moldova? Cît despre cele date (gratuit) în acel timp, pentru întărirea sufletească a răniţilor şi uşurarea suportării durerilor lor, mai cu seamă la Iaşi, dar şi în spitalele de pe front şi din spatele frontului, de asemeni, nu se pot socoti. În anul 1917 aceste concerte au avut loc zilnic; uneori cîte două-trei în aceeaşi zi, în spitale diferite. Mai tîrziu a cîntat în beneficiul orfanilor şi orbilor de război francezi (1919 şi 1920); în cel al studenţilor şi ziariştilor români; în folosul grădiniţelor de copii, în anul 1927, la Bucureşti etc.

Cu totul generoase sînt şi donaţiile sale propriu-zise, în scopuri de binefacere, sau culturale. E destul să amintim numai că în 24 martie 1909, trimite din Paris 500 franci pentru ajutorarea artiştilor nevoiaşi, iar în 1915 depune suma de 30.000 lei pentru construirea unei orgi la Ateneul Român. Tot pentru orga Ateneului, în anul 1938, subscrie suma de 80.000 lei, după ce în 1928 dăruise 5.000 lei pentru ridicarea unei statui poetului Mihai Eminescu. Dar subscripţiile mai mici, neconsemnate de biografi!

Act de profundă omenie a fost şi acela cînd George Enescu l-a vizitat pe pictorul Ştefan Luchian, acesta aflîndu-se paralizat în pat. Într-o seară, în întunericul camerei sărace, a cîntat la vioară zeci de minute în şir pentru uşurarea suferinţelor morale ale pictorului care-şi lăsa sufletul să plîngă de recunoştinţă.

George Enescu a fost omul muncii asidue. După ce studia la vioară ore întregi, se „odihnea" cîntînd la pian. Şi, cu toate că ajunsese artist de prestigiu mondial, comportarea sa a exprimat totdeauna o deosebită modestie, care nu-i ştirbea demnitatea.

Muzică religioasă propriu-zisă a scris puţină. Un Andante religioso, pentru două violoncele şi orgă, liedul „Morgengebet" (Rugăciunea de dimineaţă); poate atît. Dar multe pagini muzicale enesciene poartă pecetea unei solemnităţi şi purităţi aproape religioase. În orice caz, toată viaţa sa a fost *o slujbă* de dăruire omului. De aceea nu poate surprinde pe nimeni că în amintita carte pot fi găsite cugetări şi mărturisiri enesciene ca acestea:

... „Sufletul omenesc nu se poate dărui decît în pace."

*

„Acei cari cred în artă îmi sînt fraţi, indiferent de rasă, naţionalitate, confesiune."

*

„Ştiu din experienţă că cel mai bun, singurul mijloc de a cunoaşte pe cineva este să-l iubeşti."

Deşi a petrecut mulţi ani în străinătate, a iubit profund România şi poporul român; viaţa şi opera sa constituie mărturii impresionante. Dintre mărturisirile sale profund patriotice să amintim una din anul 1942: „Ce-aş putea să spun, decît că vreau ca ţara noastră, poporul nostru cel admirabil, să iasă la liman. Asta simt."

După ce ai citit despre faptele, creaţiile şi cugetarea lui George Enescu, rămîi în mare măsură cu sentimentul că ai început să cunoşti viaţa unui om sfînt.

Gheorghe Şoima

Din agenda
Prea Fericitului Părinte
I U S T I N
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Miercuri, 5 martie a. c.,* sărbătorirea celei de-a 70-a aniversări a zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române.

La ora 12, în paraclisul Palatului Patriarhal s-a săvîrșit slujba Te-Deum-ului pentru sănătatea Prea Fericitului Patriarh Iustin, la care au luat parte membrii Sfîntului Sinod, șefii cultelor religioase din țara noastră, vicari, consilieri patriarhali și mitropolitani, funcționari superiori, rectorii Institutelor teologice, profesori de teologie și seminar, stareți de mănăstiri, de față fiind Prea Fericitul Patriarh Iustin.

După slujba Te-Deum-ului, cei de față au felicitat personal pe Prea Fericitul Patriarh Iustin.

A urmat o agapă festivă oferită de Prea Fericitul Patriarh Iustin, la Palatul Patriarhal, în cadrul căreia s-a toastat pentru sănătatea Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române.

— *Marți, 18 martie a. c.,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit vizita de curtoazie a Excelenței Sale Domnului Peter Erni, ambasadorul Elveției la București. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

— *Miercuri, 2 aprilie a. c.,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit vizita de curtoazie a Excelenței Sale Domnului Andreas Somogyi — ambasadorul Austriei la București. A fost de față P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Domnul Jean Fischer, directorul general al Comisiei CICARWS, din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva, împreună cu Rev. Robert Lodwick, membru al Comisiei. Au fost de față P. S. Episcop Antonie al Buzăului, P. S. Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal și P. C. Pr. Consilier Dumitru Soare.

— *Duminică, 6 aprilie a. c.,* prima zi a Sf. Paști, la ora 18, a avut loc primirea de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a preoților capitalei și a celorlalți colaboratori direcți ai Prea Fericirii Sale, care au venit după tradiție, spre a adresa Întîistătătorului Bisericii noastre creștinescul salut: „Hristos a înviat." Cu acest prilej, corala preoților capitalei a executat un concert religios. În final, Prea Fericirea Sa a adresat tuturor cuvîntul Său de mulțumire.

— *Joi, 10 aprilie a. c.,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe d-l Mc. Cormic — președintele Comitetului parohial al Bisericii Române din Londra—Anglia, venit în țară împreună cu soția. În același timp P. F. Patriarh a primit pe Rev. John Salter din Londra, Secretarul general al Asociației Anglicane și Ortodoxe, venit împreună cu Rev. D. T. Williams și Rev. R. D. Bal, membrii ai aceleiași asociații. Au fost de față P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal și P. C. Pr. Consilier Dumitru Soare.

— P. F. Patriarh Iustin a primit pe Grația S. Episcopul anglican John Kirkham de Scherborne, însoțit de canonicul Hugh Wybrew, veniți în țara noastră într-o vizită particulară. Au fost de față P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal și P. C. Pr. Consilier Dumitru Soare.

— *Joi, 17 aprilie a. c.,* Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoțit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul, au luat parte la o recepție oferită la Athenée Palace de Ambasada Siriei la București, cu prilejul zilei sărbătoririi zilei naționale a acestei țări.

— *Vineri, 18 aprilie a. c.,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit vizita de curtoazie a Excelenței Sale Domnului Pierre Cerles, ambasadorul Franței la București, cu soția. Cu acest prilej Prea Fericirea Sa a oferit un dineu, în cinstea înaltului oaspete francez.

— *Luni, 21 aprilie a. c.,* Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoțit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul, au luat parte la o recepție oferită de Ambasada Israelului la București, cu prilejul sărbătoririi zilei independenței acestei țări.

— *Vineri, 25 aprilie a. c.,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe d-l Wilhelm Schneemelcher, profesor al Facultății de Teologie protestantă din Bonn—R. F. G., invitat la noi în cadrul schimburilor de profesori. A fost de față P. C. Pr. Consilier Dumitru Soare.

— *Marți, 29 aprilie a. c.,* Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit un grup de oaspeți italieni care ne-au vizitat țara, alcătuit din următoarele persoane:

Prof. Giancarlo Elia Valori — director general adjunct al „Italstrade S. P. A."; D-l A. Bernabei, fost președinte al Radio-Televiziunii italiene de stat; Dr. Emilio Acerna — directorul Relațiilor biblice din cadrul Institutului pentru reconstrucție națională din Italia; D-l Vito Carella — directorul Companiei „Alitalia" de la București. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

— Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit un grup de 30 persoane, pastori și teologi presbiterieni, de la Seminarul „McCormick" din Chicago—S. U. A., conduși de Prof. Bruce Rigdon. La sfîrșit, P. F. Patriarh s-a întreținut cu conducătorul grupului. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

Vizită ecumenistă

Prestigiul de care se bucură Biserica Ortodoxă Română, originalitatea spiritualității ortodoxe românești explică interesul crescînd al unor teologi și oameni ai Bisericii din diferite părți ale lumii față de istoria și viața de astăzi a Bisericii noastre.

Între 16—29 aprilie un grup de studenți teologi, pastori și credincioși ai Bisericii Prezbiteriene Unite din Statele Unite ale Americii au întreprins o călătorie de studii în țara noastră sub conducerea prof. dr. Bruce Rigdon de la Facultatea de Teologie „McCormick" din Chicago, bun cunoscător și prieten al țării noastre și al Bisericii Ortodoxe Române.

Călătoria prin România a cuprins întîlniri cu ierarhi, vizitarea unor importante centru bisericești la București, Buzău, Roman, Iași, Suceava, Cluj-Napoca, Sibiu, la vestitele mănăstiri din nordul Moldovei unde oaspeții au purtat discuții cu călugări și călugărițe despre rolul național duhovnicesc și cultural al mănăstirilor în istoria poporului nostru, despre viața de astăzi de rugăciune și muncă, de slujire a lumii care se desfășoară în mănăstiri.

La seminarele teologice de la Buzău, Neamț și Cluj-Napoca și la institutele teologice din București și Sibiu, grupul de vizitatori americani s-a întîlnit cu profesori, elevi seminariști și studenți teologi cu care au discutat despre învățămîntul teologic din Biserica Ortodoxă Română, despre orientarea sa ecumenică, școlile noastre de teologie fiind promotoare ale înfrățirii ecumeniste atît pe plan local, prin conferințele teologice interconfesionale cît și pe plan mondial prin participarea profesorilor de teologie la diferite întruniri ecumenice internaționale.

În timpul vizitei la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, domnul profesor Bruce Rigdon a arătat că la apropierea dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Prezbiteriană din Statele Unite își aduc contribuția și studenții români care au studiat sau studiază în prezent la Facultatea de Teologie Prezbiteriană din Chicago, cei mai mulți dintre aceștia fiind absolvenți ai Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

La sfîrșitul vizitei, grupul de studenți teologi, pastori și credincioși ai Bisericii Prezbiteriene Unite din Statele Unite ale Americii au fost primiți de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin căruia i-au mulțumit pentru ospitalitatea de care s-au bucurat în timpul șederii în țara noastră și au exprimat convingerea că astfel de vizite contribuie la apropierea dintre Biserici și popoare.

A. Jivi

Vizita Prof. Dr. Wilhelm Schneemelcher

În perioada 17—27 aprilie prof. dr. Wilhelm Schneemelcher de la Facultatea de Teologie a Universității din Bonn a vizitat Biserica Ortodoxă Română și țara noastră la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin. Profesorul Schneemelcher a fost pînă în acest an titularul catedrei de studii patristice a facultății mai sus menționate. În timpul petrecut la București oaspetele a vizitat instituțiile centrale bisericești, Mănăstirea Cernica și a ținut o conferință la Institutul Teologic de grad Universitar din București.

În ziua sosirii sale la Sibiu, Duminică, 20 aprilie, prof. Schneemelcher a fost primit de Î. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, după care a asistat la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană, fiind profund impresionat de frumusețea serviciului religios.

În cursul după amiezii a vizitat împreună cu Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin și cu P. C. Arhid. Constantin Voicu Casa de odihnă a arhiepiscopiei Sibiului de la Păltiniș.

A doua zi, luni, 21 aprilie, Prof. Schneemelcher a prezentat la Institutul Teologic de grad universitar din Sibiu conferința cu tema „Formarea Bibliei creștine". Conferința urmărită cu interes de profesorii și de studenții institutului a prilejuit discuții rodnice, în cursul cărora au fost identificate o serie de puncte comune între teologia ortodoxă și cea luterană, în legătură cu această problemă.

După amiaza a fost vizitat muzeul cu icoane pe sticlă de la Sibiel. Oaspetele și-a exprimat bucuria de a putea vedea această colecție de artă religioasă, a căror exponate constituie o expresie specifică a religiozității poporului român.

Marți, 22 aprilie, Prof. Schneemelcher a vizitat capela și biblioteca Institutului Teologic, Tipografia Mitropoliei Ardealului, avînd cuvinte de laudă pentru nivelul ridicat al dotării tehnice și al execuției tipăriturilor. Tot în cursul dimineții a fost primit de domnul Episcop Albert Klein al Bisericii Luterane C. A. din România. A urmat apoi o vizită la Mănăstirea Sîmbăta de Sus, unde a admirat colecția de icoane pe sticlă și frumoasa biserică a mănăstirii.

Miercuri, 23 aprilie, Prof. Schneemelcher a plecat spre Cluj, următoarea etapă a călătoriei sale prin țara noastră. În drum spre Cluj s-a făcut un popas la Alba Iulia.

După popasul la Alba Iulia a continuat drumul spre Cluj. Aici Prof. Schneemelcher a fost oaspetele Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Clujului, fiind condus tot timpul de P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul. Oaspetele german s-a întîlnit în cursul dimineții zilei de joi, 24 aprilie cu profesorii Institutului Teologic Protestant Unic, iar în cursul după amiezii a vizitat pe conducătorii celorlalte culte religioase cu reședința în Cluj.

Joi dimineața Prof. Schneemelcher s-a întors la București, ducînd cu sine plăcute impresii privind relațiile de frățietate dintre cultele religioase din România în cadrul ecumenismului local.

Lector *Dorin Oancea*

Izvorul Tămăduirii la Mănăstirea Brîncoveanu

„Izvorul Tămăduirii", vineri după Paști, este al doilea hram al Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, sărbătorit și în acest an cu multă căldură sufletească.

De la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu a participat Î. P. S. Mitropolit Nicolae, însoțit de P. C. cons. Gh. Papuc, P. C. pr. L. Streza, duhovnic la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, și C. diac. I. Galea.

Sf. Liturghie s-a săvîrșit la altarul din preajma bisericii mănăstirești, răspunsurile fiind date de obștea credincioșilor.

La momentul cuvenit a fost hirotonit diacon Gh. Moraru, viețuitor la sf. mănăstire.

La priceastnă a predicat P. C. ierod. T. Părăianu.

A vorbit de asemenea P. C. prot. R. Zaharie (Făgăraș).

După Sf. Liturghie, cuvînt de învățătură a rostit Î. P. S. Mitropolit Nicolae, care a zăbovit asupra Învierii Domnului și asupra cinstirii Maicii Domnului. În partea finală a cuvîntării, Î. P. S. Sa a dat o seamă de îndrumări pentru viața de zi cu zi a credincioșilor, legate de viața lor familială, de respectul și dragostea reciprocă la care sîntem îndatorați.

A urmat apoi sfințirea apei și maslul de obște.

P.

Ioniță Scipione Bădescu

(Continuare din pag. a 3-a)

tei române", dedicate luptei poporului nostru pentru independență. Prima dintre ele, intitulată „Trompetele răsună", a fost scrisă la București, în vara fierbinte a anuuli 1877. Concepută și publicată în împrejurări de excepție, la cerințele unui înalt comandament național, poezia „Trompetele răsună", asemenea marșului pașoptist „Deșteaptă-te române" a lui A. Mureșan, a devenit unul dintre cele mai populare cîntece patriotice ale acelor înălțătoare zile. Versurile sale înaripate redau atmosfera din țară, dorința de luptă pentru libertate și independență și, în același timp, exprimă credința în viitoarea unire a tuturor provinciilor românești.

Dotat cu o mare sensibilitate, poetul a reușit să surprindă uimitor de concis în numai trei strofe, participarea plenară a întregii națiuni la războiul pentru independență:

Trompetele răsună
Prin munți și prin cîmpii,
Românii toți s-adună
Cu sutele de mii!

Din versurile sale se degajă atmosfera de mobilizare generală:

Un glas pe toți îi cheamă,
E glasul neatîrnării.
Ei teamă n-au de nimeni,
Trăiască oastea țării!

Trompetele răsună peste întreg pămîntul românesc. Răspunzînd acestei chemări, alături de frații din vechea Românie, se află românii din Transilvania, Banat și Bucovina, care se găseau sub ocupația monarhiei habsburgice.

Un glas pe toți îi poartă
Să-și vadă iar moșia
Unită, mare, mîndră,
Trăiască România!

Cea de-a doua poezie este o odă și se intitulează: „Armatei române." Ea a fost scrisă în toamna anului 1878, cu prilejul reîntoarcerii în țară a armatei române victorioase în războiul din 1877—1878, sărbătorire ce s-a oficiat la 8/20 octombrie 1878. Folosind mijloacele artistice specifice versificației, poetul redă momentul plecării oștenilor români la războiul „pentru a țării neatîrnare", eroismul lor pe cîmpul de bătălie, reîntoarcerea în țară, primirea entuziastă, cînd „țara mîndră" îi salută cu nespusă bucurie.

Publicate în ziarele din România, cele două poezii au fost reluate de foile românești transilvănene. Conținutul lor patriotic și militant, emanație a acțiunilor și conștiinței social-politice a maselor populare, a găsit ecou în rîndurile acestora, mobilizîndu-le în lupta pentru libertate și unitate politică.

Participant neobosit la războiul pentru cucerirea Independenței de stat a României, Ioniță Scipione Bădescu a desfășurat o bogată și intensă activitate în vederea înfăptuirii unității politice. El însă n-a apucat să vadă împlinit acest ideal la 1 decembrie 1918, deoarece o nemiloasă boală i-a întrerupt firul vieții în 1904, la vîrsta de numai 57 ani.

Cu prilejul comemorării a 75 de ani de la moartea sa, aducem un cald și binemeritat omagiu scriitorului și ziaristului Ioniță Scipione Bădescu, care și-a adus prețioasa-i contribuție la lupta pentru înfăptuirea deziderateului național al independenței și unității politice.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 iunie 1980 Nr. 21—22

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ORTODOXIA — VIAȚĂ ÎN HRISTOS

SFÎNTUL APOSTOL PAVEL
propovăduitor al Evangheliei Domnului

Primele două formule despre care am vorbit în articolul precedent („Întru numele Domnului nostru Iisus Hristos" (I Cor. 5, 4) și „Prin Iisus Hristos" (Rom. 1, 8), au scos în evidență caracterul dinamic al prezenței duhovnicești a lui Hristos: Hristos este un centru energic, care stimulează și determină toată viața creștinului.

Dar formula specific paulină, „expresia clasică", pentru unirea duhovnicească cu Hristos este: „În Hristos Iisus" — sau sub formele: în Hristos; în Iisus, în El, în Domnul, în Care, în Cel ce dă putere, în Cel iubit. O întîlnim la tot pasul în Epistolele pauline. Ea este o creație a Sfîntului Apostol Pavel, prin care a voit să exprime o idee și o experiență personală. În orice caz înafara scrierilor pauline se află sporadic și ca un ecou: Înaintea lui n-a folosit-o nimeni.

Să vedem acum care este sensul ei, ce realitate a cuprins Sfîntul Apostol Pavel în expresia aceasta? „În Hristos" = creștin sau conform cu principiile creștinismului. Pe atunci nu exista cuvîntul „creștinism", și cel de „creștin" nu era răspîndit. De aceea se zicea: „cei în Hristos" în loc de „creștini" (Galateni 1, 22; II Corinteni 12, 2; I Corinteni 3, 1). Un alt sens este sensul obiectiv și instrumental: crearea lumii în Hristos — Cel preexistent și mîntuirea lumii în Hristos — prin răstignire — (Romani 3, 24; 8, 39; II Corinteni 5, 19; Coloseni 1, 6; 2, 3, 9, 15 etc.).

Cu toate acestea „sensul obișnuit și oarecum tehnic al formulei" este cel duhovnicesc. Iar această lumină se revarsă în toate Epistolele pauline, dar atinge frecvența maximă în Epistolele din captivitate: Filipeni, Coloseni, Efeseni, Filimon. Ea este expresia specific paulină a „comuniunii celei mai intime... cu Hristos". Hristos apare ca o sferă, ca un element în care se află și se mișcă credincioșii. Creștinul este scos de sub stăpînirea păcatului și a morții și ridicat în zona sfințeniei și a vieții celei noi care e Hristos. Hristos e „elementul vital", „sfera vitală" în care se află creștinul. El îl învăluie, îl „îmbracă", dar îi și pătrunde ființa pînă în adîncurile ei de taină. Cînd Apostolul ne spune că ne-am îmbrăcat în Hristos nu vrea să arate faptul că Hristos ne învăluie ca o îmbrăcăminte pe dinafară (Galateni 3, 27), ci că ne unim cu Hristos în mod intim, că participăm la viața lui Hristos. El este mediul și izvorul vieții creștine: El este inima și atmosfera spirituală a existenței noastre. Prin această comuniune cu Hristos, am devenit creatură nouă: „de este cineva în Hristos este făptură nouă" (II Corinteni 5, 17); ne-am săltat în planul Lui de existență. De aceea „cei ce sînt în Hristos" nu mai stau sub osîndă, sub robia păcatului și a morții (Romani 8, 1—2; Galateni 2, 4): ei sînt fii ai lui Dumnezeu, (Galateni 2, 26) cetățeni ai cerului. Ei există, viețuiesc și sînt înrădăcinați în Hristos (Coloseni 2. 7). Ei respiră în atmosfera vieții celei noi, care este Hristos.

Dar „a fi în Hristos", adică a fi „în cea mai intimă comuniune cu Hristos" nu e tot una cu a sta liniștit în sfera Lui de influență, ca în apele nemișcate ale unui lac, ci este a fi prins în șuvoiul vieții ce izvorăște din El. Hristos este viață. El este acțiune, revărsare de puteri ce pun în mișcare. Din permanența acestei comuniuni cu Hristos și din dinamismul vieții celei noi, rezultă că ființa creștinului e în continuă transformare și că toate manifestările lui nu sînt manifestări pur umane, ci acțiuni „în Domnul", adică reieșite din această unire duhovnicească cu Hristos, acțiuni teandrice. Sfîntul Apostol Pavel „nu-l are pe Hristos ca prezent în cine știe ce depărtări, nici numai ceresc, adică ascuns; el se știe învăluit, cuprins de El, își are locul său în El, el există în Hristos. Aceasta este puterea lui formativă, care stăpînește și condiționează gîndirea lui, voia lui, suferințele lui, succesul lui, toate manifestările vieții omenești. Întreaga viață creștină izvorăște din legătura duhovnicească cu Hristos, toate acțiunile lui sînt ridicate în planul acesta de existență, pentru că sînt expresii ale vieții celei noi, ale prezenței lui Hristos. De aceea noi nu numai că „sîntem în Hristos" sau „viețuim în

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

PÎINE PENTRU SUFLET

Graiul pietrelor

Fericită și folositoare inspirație a avut prof. Vasile Netea cînd s-a hotărît să strîngă într-un volum antologic de 472 pagini, (apărut în Editura Minerva, 1979) o seamă de studii, fragmente, texte istorice, precum și lucrări literare, despre trecutul și prezentul poporului român.

Cartea se intitulează, atît de frumos și sugestiv: *„Carmen saeculare valachicum"*.

Hotărîrea este fericită fiindcă acest florilegiu de mărturisire a adevărului istoric și de simțire românească, precedat de un studiu dens al prof. Netea, are asupra cititorului un efect tonic.

Istoria poporului român, frămîntată și eroică, creațiile lui materiale și spirituale, rezistența lui uimitoare în fața atîtor forțe centrifuge, care au voit să-l împartă, are valoarea unui cîntec peste veacuri, plin de optimism și încredere în viitorul lui luminos.

Apariția acestei lucrări, în care sînt culese flori alese din grădina spiritualității românești, îndeplinește o funcție pedagogică — patriotică.

Cititorul are dintr-odată la îndemînă, creațiile cele mai reprezentative și de referință în care se afirmă și susține edificiul unității naționale, libertății și independenței poporului român.

Începînd cu scrierile cronicarilor români, pînă la cele ale scriitorilor și istoricilor contemporani, sînt reproduse în volum fragmente, texte și studii în care se arată etnogeneza, continuitatea neîntreruptă a poporului român în spațiul carpato-dunărean, lupta lui eroică pentru apărarea ființei și limbii lui, pentru cucerirea independenței și afirmarea dreptății și libertății sociale și naționale. Sînt astfel prezentate, pe capitole, treptele dezvoltării lui istorice.

Un bogat material literar, în proză și poezie vine să ilustreze că în tot trecutul nostru s-a împletit balada cu doina și cu cîntecele de vitejie în care s-a legănat și împlinit poporul român veacuri de-a rîndul.

Poezia populară și cea cultă, nuvela și romanul, operele dramatice și scrisorile atîtor patrioți au oglindit în ele conștiința unității întregului popor și hotărîrea lui neabătută de a-și înfăptui acest ideal.

Profesorul V. Netea spune, pe drept cuvînt, că arma cea mai puternică, care a susținut această unitate a fost limba, graiul strămoșesc păstrat într-o unitate impresionantă.

La aniversarea celor 2050 ani de la întemeierea statului dac centralizat și independent, „Carmen saeculare valachicum este o dovadă a demnității și vredniciei neamului românesc și un omagiu adus tuturor luptătorilor pentru înfăptuirea unității lui naționale.

Recomandînd călduros această antologie și dorind ca ea să fie în toate bibliotecile parohiale, nu putem să ne reținem dorința de a avea alături de ea o carte antologică cu înscrisul pămîntului românesc, cu toate acele descoperiri arheologice, făcute în decursul timpului și mai ales în zilele noastre în care să se audă graiul pietrelor, din sînul pămîntului strămoșesc. Precum sînt lucrări în care se arată salba hidrocentralelor electrice, sau mulțimea întreprinderilor în care fiii poporului nostru își dovedesc puterea creatoare, credem că este bine venită o lucrare în care să se prezinte toate acele descoperiri arheologice de pe pămîntul Patriei, în care sînt rădăcinile neamului românesc și care grăiesc cu putere despre strămoșii noștri.

Aflîndu-mă la sfințirea bisericii din Buciumi, județul Sălaj, vrednicul preot Ștefan Răcășan, de curînd adormit în Domnul, preot care participase cu corul înființat și condus de el la concursul „Cîntarea României", ne-a făcut istoricul bisericii și al localității Buciumi, despre care documentele scrise vorbesc din sec. XIII—XIV.

Dar, cînd să intrăm în biserică, cineva îmi spuse: „Pietrele de la intrarea în biserică sînt de la castrul roman, aflat nu departe de aici". Atunci am răspuns: „sîntem aici de cînd s-a zidit acest castru de către romani".

Este drept că mărturiile și documentele scrise despre prezența poporului român pe aceste meleaguri au apărut mai tîrziu. Stăpînitorii n-au avut interes să scrie că noi eram aici

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Martirii de la Cluj-Napoca:
Baba Novac și duhovnicul său Saşcă

Cluj-Napoca, orașul bimilenar din inima Transilvaniei își desfășoară marea sa calmă de edificii și lumini într-o panoramă splendidă de-a dreapta și de-a stînga Someșului, în lunca relativ îngustă a acestuia, urcînd pînă sus pe coastele dealurilor bogate ce îl înconjoară.

Rădăcinile-i adînci, răzbat spre noi din timpuri străvechi. Istoria sa păstrează în cutele adînci ale memoriei fapte luminoase, dar și întîmplări sumbre, dureroase, cicatrice vechi ale rănilor date nouă prin timp din partea celor ce „cu sulița coasta noastră ne-au împuns", țîșnind adeseori „sînge și apă" (Ioan 19, 34).

Dintre multele jertfe știute și neștiute, consumate aici, două se desprind cu precădere din volbura amintirii: moartea generalului Baba Novac și a preotului său duhovnic Saşcă.

Acești bravi eroi și-au legat viața pentru totdeauna de marele domn Mihai Viteazul și de epoca sa glorioasă, slujindu-l cu deplină credință, convinși fiind că sabia sa viteză s-a ridicat apărînd dreptatea poporului său asuprit, — „și a altora din această parte de lume" — și pentru stima și dragostea purtată creștinătății amenințate.

Vrednicia viteazului general de origine sîrbă e trecută demult în legendă; e binecunoscută. A fost prezent, în mai toate bătăliile lui Mihai și unul dintre cei mai pricepuți și viteji conducători de oaste. „Huomo di grande ordine e di commendabile isperienza..., valoroso soldato..., bene disciplinato nell'arti belliche", cum îl caracteriza istoricul spaniol Ciro Spontoni.

Comisarii imperiali ai împăratului austriac Rudolf, într-un raport, îl înfățișează pe Baba Novac ca pe unul din cei mai favoriți ostași ai voievodului Mihai și mereu în mijlocul preocupărilor acestuia. Se sfătuiau adeseori și avea o neclintită încredere în el. Caracter ferm, incoruptibil și înțelept, conducătorul oastei haiducilor oferă posterității un model ideal de ostaș viteaz, conducător de oaste și strălucit camarad. (Corpul oastei haiducilor constituia o unitate militară distinctă, Novac avînd sub conducerea sa 5—6 mii de ostași și chiar mai mult).

Preotul său român (așa precizează chiar cronicarul Zamosius) mișcat de același ideal, însoțește oastea voievodului ca preot și duhovnic al generalului Baba Novac. După demnitățile ce și alți preoți le-au îndeplinit în condiții asemănătoare, putem spune că, pe lîngă oficiul in-

Preot *Ioan Pop*

(Continuare în pag. a 4-a)

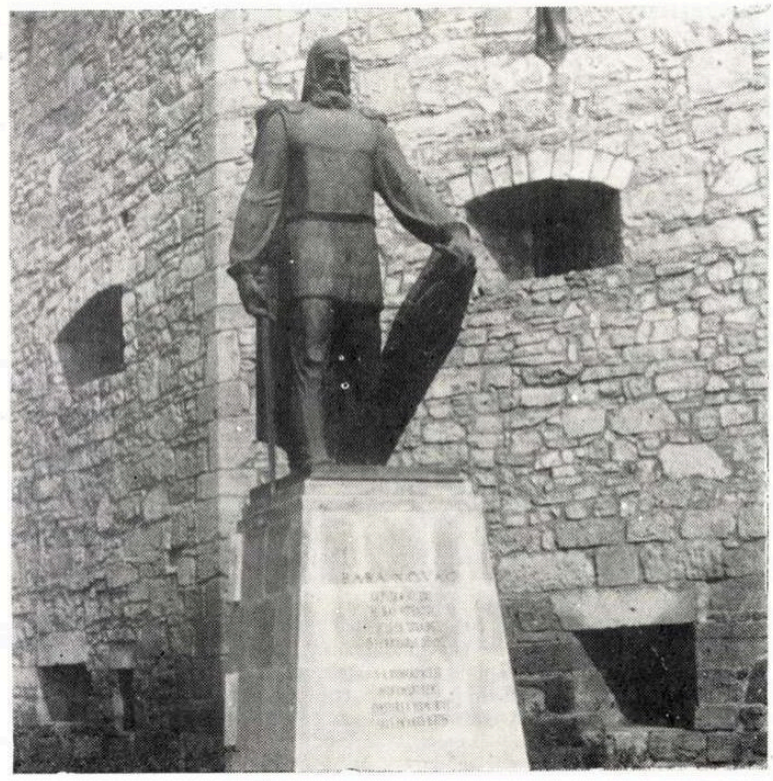

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Portul popular din Ţara Vrancei

S-a afirmat adeseori şi cu bună dreptate că lanţul Carpaţilor româneşti formează o adevărată şiră a spinării a acestui pămînt. Nu numai în sens geografic, ci, în aceeaşi măsură, din punct de vedere etno-cultural şi istoric, de Carpaţi fiind legate zonele întregului teritoriu pe care s-a născut şi pe care-l locuieşte neîntrerupt, de la geneza lui şi pînă astăzi, poporul român.

Aici, însă, în zonele legate direct de Carpaţi, s-au format şi dăinuie mai vîrtos acele vetre în care nu s-a stins niciodată suflarea românească, dovedită prin întregul patrimoniu de civilizaţie şi cultură populară tradiţională.

Dacă ne referim, acum, la Ţara Vrancei, deci la acea zonă aflată exact la curbura mare pe care o face lanţul carpatic, lucrurile sînt şi mai clare, dovezile şi mai evidente, căci Ţara Vrancei face legătura directă între Moldova, Muntenia şi Transilvania.

Nu putem uita că aici s-a născut „Mioriţa", acea perlă a folclorului românesc, legenda acelei „mioare năzdrăvane" despre care Mircea Eliade spunea că „depăşeşte controversele de ordin folcloric, literar sau istoric", reprezentînd, de fapt, „o problemă de folclor şi de istorie a spiritualităţii populare şi un capitol central în istoria ideilor", căci în această capodoperă a geniului popular românesc aflăm răspunsul cel mai eficace ce se putea da destinului, păstorul reuşind „să prefacă un eveniment nefericit într-o taină a nunţii", ceea ce „îi permite să triumfe asupra propriului destin" (cf. Mircea Eliade, „De la Zalmoxis la Genghis-Han", cap. „Mioara năzdrăvană", Bucureşti, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1980).

Referindu-ne la port, el este un veritabil document istoric, fapt care apare cu evidenţă în zona Vrancea, zonă pe care cercetările folclorice, etnografice şi sociologice nu au ocolit-o (citäm doar cîţiva autori: Ion Diaconu, Virgil P. Arbore, C. I. Cazan, Al. N. Rădulescu, Mihai Pop, H. H. Stahl şi întreaga echipă sociologică, autoare a monografiei „Nerej, un village d'une region archaique", 1939, apoi Florea Bobu Florescu, Emilia Pavel şi alţii, între care se cuvine să citäm muzeografii din Focşani).

De fapt, această „a doua republică a Moldovei", cum o numeşte Dimitrie Cantemir, cuprinde un număr relativ redus de localităţi, oamenii acestor locuri ocupîndu-se, din vechime, cu păstoritul, creşterea vitelor, cu munca la pădure şi cu prelucrarea lemnului, pînă la cele mai artistice realizări, concretizate în obiecte de uz şi de decor.

În ceea ce priveşte portul popular din Ţara Vrancei, acesta păstrează pînă în zilele noastre componentele structurale caracteristice ale portului românesc de pretutindeni, evidenţiindu-se însă două elemente de veche tradiţie: iţarii lungi, încreţiţi ca o armonică, în portul bărbătesc, şi cămaşa cu mîneca lungă răsucită sau învîrtită, în portul femeiesc, piese pe care le aflăm sculptate pe unele metope ale monumentului de la Adamclisi. Piese similare am văzut că există în zona Branului (cămaşa cu mîneca lungă răsucită) ori în Bucovina (iţarii lungi încreţiţi ca o armonică), aşa cum putem constata asemănări puternice în acea vălitură a capului cu ştergare albe, prezentă şi în Ţara Făgăraşului, numită acolo pomeselnic.

Mergînd spre trecut, deci în adîncimea timpului, regăsim, în acelaşi timp, şi pe coordonata spaţiului geografic identităţi şi asemănări, pe fundalul cărora se detaşează specificul local şi înnoirile contemporane. De altfel acest lucru iese mai pregnant în evidenţă dacă cercetäm portul popular din zonele-surori de peste munţi, spre Covasna şi Bilbor, în zona Ciucului, unde constatäm permanenţa aceluiaşi strat cultural autohton şi în portul popular.

Aşa cum vom vedea, chiar dintr-o sumară prezentare a portului din Ţara Vrancei, el are nu numai valoare de document istoric, ci exprimă dragostea de frumos, prin proporţia, croiul şi decorul pieselor sale.

În portul femeiesc reţinem pieptănătura cu părul tăiat breton la fetiţe, apoi legat în moaţe sau coditе, în timp ce fetele îl au „împletit în cîrcei", iar femeile măritate pun „conciu cu coarne", peste care adaugă „cîrpa", „fruntarul" şi „ştergarul". Acesta este pînă astăzi piesa cea mai caracteristică, frumos decorată cu „vrîste" şi cu alesături în motive geometrice.

Cămaşa sau iia „încreţită la gît" şi cu guler aplicat, de tradiţie dacică, cu mîneci ample terminate cu brăţară, mai demult, este bogat decorată cu „flori", în şiruri lungi şi late, adevărate compoziţii de motive geometrice, în frumoase armonii cromatice, cu dominante de roşu cald.

Tipul de cămaşă cu „mînecă învîrtită", purtată pînă la finele secolului al XIX-lea, are mînecile croite din lungul pînzei, coborînd în spirală, şerpuită, din altiţa lată.

Pieptarele purtate de femeile mai în vîrstă, apoi catrinţele vărgate în partea din faţă, de-a lungul, de culoare roşie în trecut, mai încoace policrome, betele, opincile şi — alături — saricile, completează imaginea portului femeiesc.

Bărbaţii poartă, iarna, căciuli ţuguiate, dar şi „căciuli vrînceneşti", cu fundul lat şi marginea ieşită în afară (similare căciulilor mocăneşti de la Răşinari şi din alte centre pastorale), iar vara pălării cu borul mare.

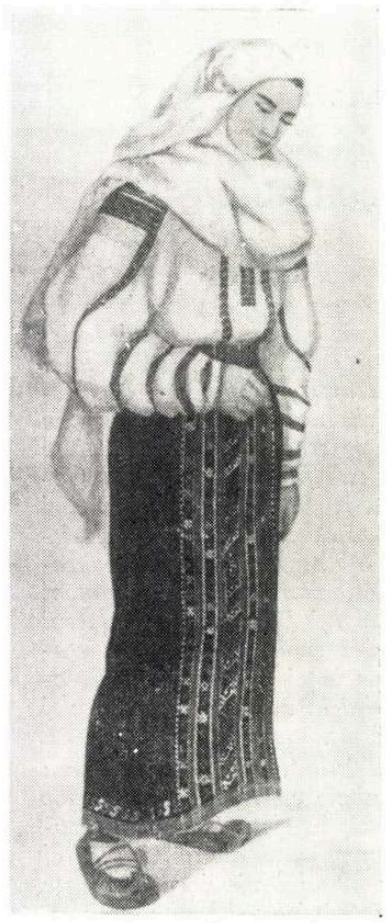

Cămăşile vechi au croiala dreaptă, simplă, mîneci largi împodobite cu cusături pe guler, la încheieturi şi la capătul mînecilor; peste cămaşă se încing cu brîie late, peste care se aplică cureaua cu ferecături metalice.

În portul bărbătesc întîlnim, de asemenea, mai ales tipul de „iţari fără faţă", confecţionaţi din postav alb, cu un croi identic în faţă şi spate. Ei se poartă în mod curent, în timp ce iţarii „încreţiţi" au dispărut.

Gluga, sumanul de tip transilvan, sarica, opincile zise de „tip carpatic", cojocul de tip Nereju — cel mai cunoscut, cu gulerul, buzunarele, piepţii şi mînecile bogat brodate — completează profilul costumului popular vrîncean care ocupă un loc aparte în peisajul artei populare româneşti.

S-a vorbit, cu bună dreptate, despre costumele de ceremonie sau cele legate de anumite obiceiuri (de exemplu cel de priveghi), care s-au păstrat pînă în timpul nostru în Ţara Vrancei, costume la care măştile joacă un rol de seamă pînă astăzi.

Considerat în ansamblul costumului popular românesc, precum şi în legătură cu întreaga viaţă socială, portul vrîncenesc exprimă — ca şi în operele folclorice de aici, între care „Mioriţa" ocupă un loc de frunte — istorie, şi duh carpatic românesc.

Dr. *Cornel Irimie*
Marcela Necula

Gînduri despre iertare

Practic, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos ne prezintă în privinţa iertării două alternative.

Prima alternativă: „Luaţi aminte de voi înşivă. De va greşi fratele tău, dojeneşte-l şi dacă se va pocăi, iartă-l. Şi chiar dacă îţi va greşi de şapte ori într-o zi şi de şapte ori se va întoarce, către tine, zicînd: rău îmi pare, tu să-l ierţi" (Luca 17, 3, 4).

A doua alternativă, este pilda de vie iertare a Mîntuitorului de pe Cruce: „Părinte, iartă-le lor că nu ştiu ce fac" (Luca 23, 34).

Iisus se roagă lui Dumnezeu-Tatăl să-i ierte pe cei ce L-au răstignit, fără ca ei să-şi fi cerut iertare.

Aici ar fi un oarecare semn de întrebare: şi anume, dacă n-am avea această pildă vie a iertării am putea fi în derută în sensul că dacă semenul nu şi-a cerut iertare, noi n-ar trebui să-l iertăm ignorînd toate celelalte îndemnuri spre iertare.

În prima alternativă, Omul-Dumnezeu, ne îndeamnă să mustrăm pe cel ce ne-a greşit şi să-l iertăm cu o condiţie: „dacă se pocăieşte", şi zice: „vai ce rău îmi pare!" Desigur, cuvîntul „iartă-mă", să nu fie cel rigid, convenţional, ci cel cu valoarea lui interioară: „căinţa".

Dumnezeu-Tatăl nu-l mai mustră pe fiul risipitor „ce-şi venise întru sine", pentru profunda lui căinţă.

Deci, cînd semenii noştri, nu voiesc să ne ceară iertare, trebuie să-l iertăm noi, cu iertarea Mîntuitorului de pe Cruce: „Părinte, iartă-le lor, căci nu ştiu ce fac".

Aceasta şi este iertarea cea mai grea, aceea de a ierta pe cei cărora nu le pasă că te-au mîhnit şi nici nu se sinchisesc ca să-şi ceară iertare.

Această iertare a fost prinsă de oarecine în definirea: „Iertarea este mireasma pe care o răspîndeşte floarea cînd este strivită".

Acum putem înţelege de ce este cea mai grea, pentru că cere ca sursă a iertării o îndoită putere de dragoste, mult mai puternică decît în primul caz, la nivelul „miresmei florii strivite".

Şi de ce am zis îndoită? Iată, de ce: dacă jignim sau urîm pe cineva atunci călcăm porunca dragostei de oameni. Deci, cel care se întoarce spre semenul său iertîndu-l creştineşte, acela trebuie să fie călăuzit de o anumită doză de dragoste. Semenul care primeşte cererea de iertare, dă şi el dovadă de o doză de dragoste în virtutea căreia, iartă.

Şi atunci în procesul psihologic al reconcilierii se întîlnesc două doze de dragoste şi unirea aceasta îmi dă mie (semenului cel jignit) puterea de a ierta cu uşurinţă.

Dar, cînd cel care a greşit faţă de mine, nu vine să-şi ceară iertare, eu trebuie să adaug la doza mea de dragoste încă o doză, şi anume: aceea cu care ar fi venit el către mine şi de aceea această iertare se aseamănă atît de bine cu „mireasma florii strivite".

De această dragoste puternică a dat dovadă Sf. Arhidiacon Ştefan, care s-a rugat pentru cei ce-l ucideau cu pietre, aşa cum s-a rugat Iisus Cel Răstignit: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta" (F. Ap. 7, 60). Şi încă ceva mai mult: Sfînta Tradiţie spune, că atunci cînd el s-a rugat pentru prigonitorii săi a îngenuncheat, arătînd prin aceasta o îndoită capacitate de dragoste.

Această rugăciune este dovada cea mai elocventă că mînia lui din discursul apologetic, în care mustră pe cei ce au ucis pe „Cel Drept" (F. Ap. 7, 52) este mînia sfîntă, mînie care ni se îmbie şi nouă în raporturile noastre cu semenii „cei tari în cerbice". Şi prima treaptă a acestei mînii sfinte, ar fi: „Mîniaţi-vă, dar nu greşiţi, de cele ce ziceţi în inimile voastre, întru aşternuturile voastre, vă căiţi" (Ps. 4, 4) sau: „Soarele să nu apună peste mînia voastră" (Efes. 4, 26).

Pe această treaptă se situează părinţii care se mînie pe îndărătnicia copiilor sau conducătorii care se mînie pe cei ce nu respectă legile, ori entuziaştii întru apărarea credinţei dreptmăritoare. Fanatismul nu are însă nimic comun cu mînia sfîntă, întocmai cum nici iubirea adevărată de patrie nu are nimic comun cu şovinismul.

În a doua treaptă sînt cei ce se mînie sau se tulbură, dar se stăpînesc, fără a se deda în sufletul lor, ponegririi răutăcioase.

În sfîrşit, în a treia treaptă sînt cei care au convertit întru destul mînia cea dinspre aproapele, spre propriile lor greşeli sau spre insuficienţa de sine.

*

Această ultimă treaptă este una cu sfinţenia, cu neprihănirea pruncilor, despre care ne spune Mîntuitorul: „Pînă nu veţi fi ca pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor" (Marcu 10, 15).

„Sfinţenia nu este imposibilă, dar este grea", ne spune Sf. Antonie cel Mare. Acest lucru ni-l mai spune, nu numai un întreg calendar al sfinţilor, ci şi marele filozof al antichităţii: Diogene.

Într-o zi foarte călduroasă, Diogene umbla pe una din străzile din Atena.

Ca să se apere de razele dogoritoare ale soarelui, îşi pusese pe cap o cunună împletită din frunze de palmier. Trece pe lîngă el un soldat, care i se adresează, tăios: „Jos, coroana, filozofule! Tu n-ai cîştigat nici o victorie pe cîmpul de luptă". Filozoful îi răspunde: „Tu să taci din gură... Eu am biruit vrăjmaşi mai cumpliţi decît cei de pe cîmpul de luptă: mînia, invidia, desfrînarea etc.".

Deci, dacă vrem să străbatem distanţa în timp de la mînia — păcat capital — la mînia sfîntă, va trebui să dăm dovadă de un invincibil eroism.

Va trebui să cunoaştem o tehnică de luptă cu vrăjmaşii pe care Diogene îi numeşte „mai cumpliţi"...

Mai întîi, să pornim ca-n terapia medicală să cunoaştem această maladie — mînia — din punct de vedere etiologic. Care îi este obîrşia? Oboseala? Ura sau invidia?

De este de vină oboseala, altă medicaţie nu poate fi decît munca raţională.

De este ura sau invidia, să le stingem cu post şi rugăciune.

Şi nu ne va fi greu, gîndindu-ne la greşelile pe care le antrenează mînia, păcat capital.

Cel ce se mînie, nu mîhneşte numai pe aproapele, ci şi pe Mîntuitorul nostru Iisus Hristos care îşi încorporează pe toţi „fraţii mai mici ai Lui". Ştim acestea din Sf. Evanghelie a Înfricoşatei Judecăţi (Matei 25, 45) şi din cuvintele adresate lui Saul, viitorul Sfînt Apostol Pa-

Daniela Severian

(Continuare în pag. a 4-a)

Sfîntul Apostol Pavel

(Continuare din pag. 1)

El" (I Corinteni 1, 30; II Corinteni 5, 17; Romani 6, 11; 16, 7; Evrei 3, 2; Efeseni 2, 10), prin faptul că ne-am născut în Hristos (I Corinteni 4, 15) şi Hristos a devenit „viaţa noastră" (Coloseni 3, 4; Filipeni 1, 21) şi astfel gustăm din „puterile veacului ce va să vie... şi astfel ne împărtăşim de sfinţenia Lui", sîntem lumină în Domnul şi sfinţi în El, ci şi creştem în Hristos, ne desăvîrşim în El, cugetăm cu El, grăim în Hristos, umblăm în Hristos, ne bucurăm în Domnul, avem curaj şi putere de a birui toate în Domnul care ne întăreşte, poruncim şi ne supunem în Domnul, slujim şi ostenim în Domnul, nădăjduim şi avem încredere în Domnul, ne iubim în Domnul, ne salutăm în Domnul, suferim, ne lăudăm în Domnul, sîntem fraţi în Domnul, primim pe cineva în Domnul, etc. Aşadar tot cîmpul de acţiune al creştinului este colorat de relaţia lui duhovnicească cu Hristos.

Iar „fiinţarea în Hristos" nu este o realitate pur individuală: cei ce „sînt în Hristos" nu sînt izolaţi, ci constituie un mare organism, în care ei sînt membre animate de acelaşi duh, duhul lui Hristos, străbătute de aceeaşi viaţă, viaţa lui Hristos. E o comunitate care depăşeşte toate comunităţile naturale: „Nu mai este iudeu, nici elin, nu mai este rob, nici slobod, nu mai este parte bărbătească şi femeiască, pentru că toţi sînt unul în Hristos Iisus" (Galateni 3, 28). Aşadar prin faptul că sînt „în Hristos", creştinii nu sînt celule izolate, ci „unul", o unitate: „un trup" (I Corinteni 12, 27). Această dublă unitate: unirea duhovnicească cu Hristos şi unirea tuturor creştinilor în Hristos, este temelia şi izvorul întregii existenţe creştine.

Expresia „în Hristos" cea mai frecventă în scrierile pauline este afirmarea plastică a unirii duhovniceşti cu Hristos în aspectul ei static şi dinamic: creştinul este „în Hristos", adică în sfera de acţiune a vieţii celei noi, care este Hristos. Hristos învăluie şi pătrunde fiinţa omului şi o ridică pe planul vieţii Lui divin-umane.

Graiul pietrelor

(Continuare din pag. 1)

de la început. Iar cînd au scris au făcut numai atunci cînd cereau biruri sau cînd poporul a refuzat să le plătească şi s-a răsculat împotriva nedreptăţilor.

Prezenţa neîntreruptă a poporului român pe teritoriul Daciei, creaţiile lui multiple sînt tot mai cunoscute prin descoperirile arheologice recente, care arată că în istoria noastră naţională nu au existat „viduri" iar dacă acestea sînt, ele se pot afla numai în mintea unor „cercetători" de rea credinţă.

Graiul pietrelor din teritoriul dacoroman este aşa de puternic, încît dacă cineva ne-ar opri să mărturisim acest adevăr, am putea să le răspundem cu cuvintele cu care Mîntuitorul Iisus Hristos a răspuns fariseilor care îi cereau să oprească pe apostoli de a vesti faptele Sale minunate: „Dacă aceştia vor tăcea, pietrele vor striga" (Luca 19, 40).

Un „Carmen saeculare valachicum" care să cuprindă mărturii arheologice a existenţei de două ori milenară a poporului român pe aceste meleaguri, aduce un real folos şi este ca o „fîntînă cu apă vie" din care se stîmpără setea de cunoaştere a poporului.

„Alege viaţa!"

(Deut. 30, 19)

Privind în jurul nostru cu deosebire în acest anotimp al primăverii, cînd natura îşi are şi ea Paştile ei, cînd nu ne mai săturăm să-i admirăm minunatele ei haine de sărbătoare, ne vine să zicem că viaţa este într-adevăr un binecuvîntat dar şi ea merită şi trebuie trăită. „Pentru a-ţi face bucurie — spune Sf. Ioan Gură de Aur —Dumnezeu a îmbrăcat florile cu atîta podoabă. La cine s-a gîndit El cînd le-a dat mii de forme şi culori şi le-a înmiresmat cu mii de mirosuri? Priveşte cîtă grijă a pus Dumnezeu la alcătuirea unui singur trandafir pentru a-ţi face bucurie".

Pentru noi, ca fii ai Bisericii, pe lîngă Sf. Scriptură, mai există încă o carte, o uriaşă carte care ne vorbeşte despre Dumnezeu, despre existenţa Sa, despre atotputernicia Sa, despre înţelepciunea Sa, despre lucrarea „mîinilor" Sale, carte scrisă direct de mîna cea nevăzută a Marelui nostru Ziditor, fără intermediul proorocilor sau al Apostolilor.

Această a doua carte este marea carte a naturii, care ne este deschisă tuturor şi în care putem citi toţi, mai ales acum, în această perioadă a primăverii, cînd natura îşi arată roată splendoarea sa, în care a citit şi Psalmistul David în urmă cu aproape 3.000 de ani, cînd a exclamat: „Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut".

Toate aceste frumuseţi însă nu pot fi gustate decît în timp de pace. Ba mai mult, este o îndatorire a noastră, a oamenilor, ca fiinţe raţionale, ca stăpîni conştienţi ai acestor frumuseţi de a nu le întina cu patimile noastre, cu păcatele noastre şi, desigur, cu atît mai mult de a nu le distruge. Noi, creştinii, ne-am distruge a doua noastră Scriptură, care, aşa cum am văzut, ne vorbeşte şi ea despre Părintele ceresc şi, adesea, ne aminteşte şi ea de rosturile noastre în lume. „Din mărimea şi frumuseţea făpturilor — spune înţeleptul Solomon — poţi să cunoşti bine, cugetînd, pe cel ce le-a zidit" (Înţ. lui Solomon 13, 5), sau cum ne grăieşte Sf. Apostol Pavel: „Cele nevăzute ale lui Dumnezeu, veşnica lui putere şi dumnezeire se văd lămurit de la începutul lumii în făpturile sale" (Rom. 1, 20), ori cum zice Sf. Ioan Gură de Aur: „Zidirea ne duce ca de mînă la cunoaşterea lui Dumnezeu".

„Miresme dulci de flori mă-mbată şi mă alintă gînduri blînde. / Ce iertător şi bun ţi-i gîndul în preajma florilor plăpînde" — spune şi un poet de-al nostru.

Dar mai există o primăvară, care se aseamănă cu primăvara firii, este primăvara omenirii, formată din copiii şi tinerii popoarelor, sărbătoriţi parcă semnificativ la început de mai şi la 1 iunie, cînd este Ziua internaţională pentru apărarea copilului.

Se ştie însă că primul scut pentru ocrotirea acestor flori ale omenirii este tot pacea.

Cunoaştem astăzi multe feluri de a polua viaţa, de a o umbri, de a o frîna, de a o sugruma, dar ceea ce o primejduieşte şi mai mult este războiul, această fiară neîmblînzită, care distruge fără cruţare tot ce întîlneşte în cale.

Pentru astfel de motive, oameni de stat, oameni de ştiinţă şi cultură, reprezentanţi de culte, oameni de bine din întreaga lume atrag atenţia că pacea, că viaţa este grav ameninţată. „Să izbăvim lumea de pericolul armei nucleare", este o lozincă, un apel tot mai mult auzit astăzi.

Este constatat că în lume s-au acumulat peste 15 tone de trotil pentru fiecare locuitor al Pămîntului, care, declanşat, ar putea distruge planeta noastră, orice urmă de viaţă, de mai multe ori, cum a avertizat şi Preşedintele ţării noastre. S-a arătat, de asemenea, că principalele arsenale ale globului adăpostesc astăzi echivalentul a aproximativ 1.350.000 „de bombe de tip Hiroshima", ceea ce înseamnă o groaznică, o inimaginabilă putere de distrugere.

În fiecare zi se cheltuiesc pentru înarmări peste un miliard de dolari. Se pune deci firesc întrebarea: Pentru ce nu se investesc aceste uriaşe sume în viaţă, pentru viaţă? Oprirea a numai 15 zile pe an a cursei înarmărilor ar elibera, într-un deceniu, fonduri pentru a asigura hrana şi alte nevoi elementare pentru cei 1,1 miliarde de „săraci absoluţi" ai lumii, cum precizează instituţii internaţionale care se ocupă cu astfel de probleme. Cîte şcoli, cîte spitale, cîte căi de comunicaţie, cîte zone mlăştinoase nu s-ar putea asana, cîte opere create cu trudă nu s-ar conserva, cîte pustiuri şi deşerturi n-ar prinde viaţă şi cîte alte lucruri minunate, demne de fiinţa noastră, de capacităţile noastre nu s-ar face dacă cel puţin o parte din fondurile cu destinaţie militară ar apuca spre căi ca cele de mai sus.

În faţa pericolului războiului toţi fiii Pămîntului, de orice neam şi de orice lege, au datoria să lucreze la vindecarea acestui adevărat cancer care roade omenirea, pentru ca „să se termine cu înarmările, nu cu omenirea", cum subliniau reprezentanţii unor organizaţii pentru apărarea păcii.

„Este necesar ca toţi locuitorii din ţările semnatare ale Actului final de la Helsinki, indiferent dacă sînt credincioşi sau nu, toţi oamenii cinstiţi să contribuie activ la măsuri de dezarmare nucleară, la întărirea încrederii între state" — se spune în Declaraţia dată publicităţii după Seminarul internaţional ţinut în această primăvară la Viena, cu participarea unor reprezentanţi ai Bisericilor ortodoxe, catolice şi evanghelice din mai multe ţări europene. „În numele vieţii, să trecem la acţiune — îndeamnă şi un vestit savant american. A pune umărul, a acţiona pentru a se înfăptui o reducere efectivă a încordării, pentru a stimula destinderea — continuă el — înseamnă a manifesta grijă faţă de viaţa pe Pămînt. Şi aceasta este o răspundere care revine fiecărui popor, fiecărui locuitor al planetei".

În acest sens, poporul nostru, conducătorul lui, Preşedintele Patriei noastre, are merite deosebite. Eforturile susţinute pentru însănătoşirea climatului internaţional, iniţiativele Preşedintelui Nicolae Ceauşescu pentru dezarmare, pentru crearea de zone denuclearizate, pentru întărirea păcii şi rezolvarea prin tratative a diferendelor internaţionale, pentru desfiinţarea blocurilor militare — sînt cunoscute şi onorează România de astăzi.

Dorinţa de pace, de a-şi consacra viaţa muncii creatoare, putem spune că este înnăscută în plămada poporului român. O întîlnim în firea sa calmă şi echilibrată, înclinată mult spre artă, în saluturile sale de fiecare zi, în proverbele sale şi în celelalte creaţii folclorice, lipsite toate de orice dorinţă de stăpînire, o găsim în toate manifestările sale de viaţă. Aşa se explică şi îndemnurile pe care domnitorul român Neagoe Basarab le dădea în urmă cu peste 450 de ani fiului său Teodosie, în cuvinte ca acestea: „Să nu iubiţi războaiele", ci să iubiţi „vremile cele bune şi de pace".

*

La lucrarea păcii, la promovarea vieţii îndatoriri speciale ne revin şi nouă, nu numai ca mlădiţe ale unui popor profund iubitor de pace, ci şi ca fii ai Bisericii, ca fii ai „Domnului păcii", care în atîtea rînduri ne-a spus: „Pace vouă"; „Pacea mea las vouă"; „Să vă iubiţi unii pe alţii"; „Voi toţi sînteţi fraţi" etc.

Se cuvine, de pildă, să fim exemple hotărîte de oameni la locul nostru, cinstiţi, harnici, corecţi, nestăpîniţi de dorinţe de îmbogăţire cu orice preţ, de dominaţie, cînd nu avem harul de a conduce, nestăpîniţi de mîndrie luciferică, neiubitori de zîzanii, de ambiţii nefireşti, de ceartă, de intrigi şi alte manifestări care lezează armonia firească dintre oameni.

Se cuvine, de asemenea, să cultivăm în fiinţa noastră şi în jurul nostru spiritul de frăţietate, să lărgim şi să adîncim dragostea evanghelică, acel minunat agapi care, după cum ştim, „nu face rău aproapelui" (Rom. 13, 10), ci, dimpotrivă, zideşte viaţa.

Se cuvine totodată să ne rugăm cu toată tăria, cu toată puterea noastră sufletească, la biserică şi acasă şi oriunde ne-am afla, „pentru pacea a toată lumea", pentru ca Părintele luminilor să reverse gînduri bune, de pace în sufletele tuturor celor ce, într-un fel sau altul, răspund direct de soarta omenirii.

În sfîrşit, să nu uităm nici o clipă că spre viaţă am fost zidiţi şi pe ea ne porunceşte Părintele nostru ceresc s-o urmăm, cînd zice: *„Alege viaţa* ca să trăieşti tu şi urmaşii tăi" (Deut. 30, 19), poruncă extrem de actuală pentru întreaga omenire.

Arhid. *Gh. Papuc*

2050 DE ANI DE LA CREAREA PRIMULUI STAT DAC CENTRALIZAT ŞI INDEPENDENT

Coordonatele civilizaţiei dacice

Tezaurul dacic de la Sîncrăieni, jud. Harghita (sec. I î. e.n.)

În istoria celor aproximativ 1.000 de ani de existenţă liberă, daco-geţii şi-au făurit o civilizaţie materială şi spirituală proprie ale cărei zori sînt marcaţi de îndepărtatele epoci ale bronzului şi prima vîrstă a fierului şi pînă în intervalul secolelor II î. e. n.—II e. n., corespunzătoare afirmării lor în zona Peninsulei Balcanice. Ca urmare, atunci cînd se vorbeşte despre originalitatea culturii dacice, se are în vedere, între altele, faptul că atît în domeniul ocupaţiilor tradiţionale, cum ar fi olăritul sau meşteşugul construcţiilor, cu toate materialele ce le-au stat la îndemînă, cît şi în cazul unor meşteşuguri specializate ca prelucrarea şi metalurgia fierului, daco-geţii au utilizat o tehnică originală, specifică. Ne gîndim, în primul rînd, că unele din influenţele care se pot distinge arheologic, venite din lumea exterioară greco-romană şi celtică, chiar dacă au fost preluate, au fost aplicate la specificul daco-getic, după cum tot atît de bine aceştia au creat unele valori specifice numai lor. Cîteva exemple, credem, sînt edificatoare. În agricultură s-a răspîndit, alături de fierul de plug cu brăzdar de tip elenistic, şi roman, şi unul propriu mediului autohton, de forma unei linguri cu coada lungă, specific lumii traco-dacice. Aceeaşi specificitate apare din compararea cuptoarelor de topit minereu, în olărit şi, în fine, în monetăria dacică. Unele din piese — bătute după modelul tetradrahmelor lui Filip al II-lea de către meşteri dacogeţi — au originalitate faţă de modelul străin imitat.

Aceeaşi analiză a materialelor arheologice a permis şi precizarea caracterului unitar al culturii de care ne ocupăm, după ce în privinţa unităţii politice şi lingvistice dacice, spre exemplu, lucrurile sînt clar afirmate încă de autori antici greci sau latini (Herodot, Strabon, Platon, Dio Cassius, etc.). O unitate de concepţie apare în arhitectura militară, civilă şi religioasă în sensul că atît în construcţia zidurilor de cetăţi cît şi a sanctuarelor de formă patrulateră şi circulară, întîlnite în complexul de cetăţi din Munţii Orăştiei, pe valea Siretului, în Muntenia, Banat sau Dobrogea, zidul dacic („murus dacicus"), prezintă unele similitudini frapante pe întreg teritoriul dacic. Unitatea culturii este evidentă, apoi, în ceramica dacică, în sensul că acelaşi tip de formă de vas, să spunem o fructieră, este identic în formă şi uneori dimensiuni, în aşezări şi cetăţi ca Tibiscum, Ziridava, Argedava, Buridava, Sucidava, Piroborfidava, Tamasidava etc., după cum şi cele aproximativ 120 tezaure de obiecte de podoabă din argint, piese cum sînt fibulele, brăţările, lanţurile, ş. a. m. d., au aceleaşi forme, dimensiuni şi uneori acelaşi decor.

Atingînd punctul culminant al dezvoltării sale în perioada de timp corespunzătoare istoriei Daciei de la Burebista şi cucerirea romană, originala şi unitara civilizaţie a dacilor, cu toate distrugerile prilejuite de războaiele de cucerire ale invadatorilor, a continuat să se manifeste, aşa după cum purtătorii ei nu au părăsit niciodată vatra antică, de formare şi de afirmare plenară a lor.

Prof. Dr. *Gheorghe Şora*

Martirii de la Cluj-Napoca

(Continuare din pag. 1)

tim ce-l îndeplinea, era şi un sfătuitor al generalului, un colaborator apropiat, întocmitor de acte (secretar) îndeplinind şi misiuni diplomatice; important şi el, odată ce împarte egal înălţimea şi greutatea aceleiaşi morţi cu viteazul său general.

Înfrîngerea suferită de voievodul Mihai la Mirăslău, datorită trădării asociatului său impus de Viena monarhică, Basta, unit cu nobilii unguri răsculaţi, obligă pe Mihai să plece la Viena şi apoi la Praga pentru a clarifica situaţia şi a cere ajutoare în vederea refacerii oastei sale. În acest timp, ura faţă de domn şi faţă de oamenii lui se dezlănţuie cu furie.

Victimă a uneltirilor nemeşeşti şi ale lui Basta cade şi Baba Novac. Temîndu-se de el, de valoarea lui, pentru a-l despărţi pentru totdeauna de voievod, îi înscenează un pretext, îl arestează în Banat, unde a fost trimis spre pază la graniţă, şi sub escortă e adus la Cluj cu duhovnicul său, în data de 3 februarie 1601. În această zi dieta ungară era întrunită pentru a-şi alege domn, şi, într-o stare de spirit uşor de înţeles, îi condamnă la moarte prin ardere pe rug.

În piaţa din centrul oraşului, actuala Piaţă a Libertăţii, undeva în spaţiul mai larg din partea nordică a bisericii mari gotice, din doi stîlpi de lemne se ridică rugul în ziua de 4 febr. 1601. În ziua de 5 febr., la orele 10, în prezenţa bucuroasă a autorităţilor, a nobililor, a lui Basta, ca şi a altor fanatici, Baba Novac şi preotul, legaţi cu lanţuri sînt aduşi între drabanţii înarmaţi.

Călăii îi supun la chinuri bestiale. După ce i-au jupuit de piele, i-au legat de cîte o grindă şi i-au aruncat deasupra rugului în flăcări. Sadismul n-a fost încă satisfăcut; pentru a le face chinurile şi mai mari, mai îndelungate, îi udau din cînd în cînd cu apă.

Aceasta a durat cam o jumătate de oră, pînă ce Basta nemaiputînd vedea cele ce se întîmplă a poruncit să nu mai fie udaţi şi aşa au murit curînd.

Pornirea vrăjmaşă merge şi dincolo de moarte. Au fost scoşi afară din cetate, i-au tras în ţepe lîngă Bastionul croitorilor, pe care apoi le-au înfipt în pămînt cu trupurile fripte ale martirilor, steaguri umane pentru viitorime.

Uciderea celor doi oameni ai săi a însemnat o mare durere şi o grea pierdere pentru voievod. Întors de la Viena, biruitor în lupta de la Guruslău (3 aug. 1601), din nou stăpîn al Transilvaniei, Mihai se îndreaptă spre Cluj. Înainte de a intra în cetate face un popas la Turnul croitorilor, în actuala Piaţă Baba Novac, cinstind printr-o înălţătoare ceremonie ostăşească memoria celor doi martiri, ridicînd în cinstea lor un steag mare al oastei sale. (Amănunte, vezi: I. Crăciun, Baba Novac, general al lui Mihai Viteazul, Cluj, 1936).

Apoi, amintirea lor devine zbor de aripi albe, revărsări de imaculate zăpezi, cruntă „ardere de tot", sacrificaţii constituindu-se pietre de temelie pe veci neclintite în marele edificiu naţional, nedespărţite şi nemuritoare prezenţe aici.

Vremurile vitrege ce au urmat pentru noi au încătuşat revărsarea în afară a dragostei pe care poporul le-a purtat-o. Dar în anul 1936, din iniţiativa unui comitet patriotic, în frunte fiind marele ctitor, episcopul Nicolae Ivan, împreună cu G. Sion şi prof. univ. conf. Dr. Ioachim Crăciun, cu sprijinul autorităţilor municipale şi cu adeziunea şi aşteptarea tuturor sufletelor româneşti s-a ridicat o frumoasă troiţă şi un catarg pe locul tragerii în ţepe, amenajîndu-se şi un frumos parc pe locul multă vreme neîngrijit şi insalubru. În ziua de 21 mai 1936 în cadrul unui ceremonial deosebit s-a făcut sfinţirea, ridicîndu-se pe catarg steagul lui Mihai Viteazul, reconstituit după un document italian, în timp ce din ochii mulţimii prezente curgeau lacrimi de bucurie.

În anul 1975 se ridică în acelaşi loc o impunătoare statuie din bronz, reprezentînd pe Baba Novac în ţinută ostăşească. Statuia a fost dezvelită în ziua de 1 febr. 1976 într-un impresionant cadru festiv. Una din cele mai valoroase opere a sculptorului clujean Virgil Fulicea, Baba Novac, e construit în volume geometrice ferme, însă cu trăsături profund umane, şi această nuanţare, proiectată pe fundalul zidului compact, evocă, prin contrast, confruntarea dramei umane cu inumanul inexorabil.

Pînă în prezent cinci emisiuni de carte poştală ilustrată îi cinstesc memoria.

În „Zimbrul" de la poalele Feleacului sculptorul a reuşit să încătuşeze o uriaşă forţă interioară ce se revarsă în exterior din falnica sa făptură. El pare a prinde viaţă sub propriile noastre priviri.

Stai şi ascultă vizitatorule, priveşte şi mai ales gîndeşte! Pe încetul, vei simţi, vei auzi, desprins din negurile istoriei, vuietul oastei bravilor haiduci. În spatele Novacului veghează nedespărţit preotul său duhovnic şi sfetnic, iar deasupra, pe zidul turnului, cînd vînturi aspre se abat peste oraş, marele steag al lui Mihai, ca atunci, puternic, se zbate şi azi.

România şi fiii ei păstrează vie recunoştinţă bravilor martiri căzuţi în lupta pentru binele, libertatea, unirea şi independenţa neamului românesc.

Deschiderea dialogului teologic oficial între Bisericile Ortodoxe şi Biserica Romano-Catolică

În 29 mai a. c. a început, la Patmos-Rodos, dialogul oficial dintre Bisericile ortodoxe şi Biserica Romano-Catolică.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române participă Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului şi pr. prof. Ştefan Alexe — membri în Comisia ortodoxă pentru dialog.

Consemnăm aici cîteva puncte de vedere în legătură cu acest însemnat pas care se face.

Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Demetrios I a declarat, la recenta Sa întîlnire în Fanar cu Papa Ioan Paul al II-lea următoarele: „În mod cert, înaintea noastră se pun diverse obstacole. Mai întîi, avem serioase probleme teologice care privesc capitole esenţiale ale credinţei creştine, pentru soluţionarea cărora angajăm dialogul teologic. Dar, în acelaşi timp, există obstacole care rezultă din neîncredere, iresponsabilitate, laşitate . . ., din partea unor factori neteologici . . ., a intoleranţei şi fanatismului care opun creştinii între ei şi religiile unele faţă de altele" (vezi „Episkepsis" nr. 221 din 1 dec. 1979).

La rîndul său, Papa Ioan Paul al II-lea a declarat: „Acest dialog teologic ce urmează să înceapă acum va avea sarcina de a depăşi neînţelegerile şi dezacordurile care există între noi, dacă nu la nivelul credinţei, cel puţin la nivelul formulării teologice. El trebuie să se desfăşoare nu numai în atmosfera dialogului dragostei, care trebuie să continue şi să se intensifice, ci de asemenea într-o atmosferă de adorare şi disponibilitate . . . Mi se pare că problema pe care trebuie să ne-o punem nu este atît de a şti dacă putem restabili deplina noastră comuniune, ci mai des dacă mai avem încă dreptul de a rămîne separaţi." (Episkepsis, nr. 221 din 1 dec. 1979).

Iată şi o declaraţie făcută de Î. P. S. Mitropolit Hrisostom de Peristeri, şeful delegaţiei Bisericii Ortodoxe a Greciei în Comisia mixtă de dialog cu romano-catolicii: „Acest dialog va trebui să se realizeze pe baza cîtorva condiţii: una dintre acestea este completa abolire a uniatismului . . . În scopul depăşirii acestui obstacol, noi adresăm un apel călduros surorii noastre, Biserica romano-catolică, cerîndu-i să facă dovadă de bună voinţă, abolind uniatismul. În calitate de fraţi, să nu ne lăsăm inspiraţi decît de dragoste sinceră şi în perspectiva restabilirii unităţii Bisericii, noi să avansăm în dialogul adevărului, în virtutea căruia să putem, prin harul Domnului, să ne împărtăşim împreună din acelaşi potir" (Episkepsis nr. 229 din 15 aprilie 1980).

Înalt Prea Sfinţitul Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, conducătorul delegaţiei noastre, ne împărtăşeşte următorul punct de vedere: „În ceea ce priveşte partea ortodoxă, noi considerăm că ea începe dialogul teologic cu conştiinţa că întreprinde o operă plăcută lui Dumnezeu şi oamenilor, operă pe cît de necesară tot pe atît de dificilă. Plăcută lui Dumnezeu, pentru că El vrea ca „toţi să fie una" (Ioan 17, 21); plăcută oamenilor, pentru că ei doresc în prezent, mai mult ca niciodată, să trăiască în pace, bunăînţelegere şi frăţietate; necesară, căci a sosit timpul ca să înceteze „scandalul" dezunirii creştinilor; dificilă, pentru că prăpastiei deschise de-a lungul secolelor i se adaugă încă diferenţele şi disensiunile actuale, atît de ataşate naturii umane încît ele par naturale.

Acţiunea care începe ar putea părea o „aventură" dacă ea nu ar fi atît de importantă şi imperios cerută de apartenenţa noastră la aceeaşi, Una, Sfîntă, Sobornicească şi Apostolească Biserică. Evident, realităţile care ne confruntă sînt asemănătoare cu nişte munţi imposibil de mişcat. Dar, după Scriptură — şi am recurs intenţionat la analogia cu munţii — ele pot să fie totuşi depăşite (Isaia 54, 10; Apoc. 6, 14). Iisus Hristos însuşi a spus: „Dacă veţi avea credinţă cît un grăunte de muştar, veţi zice muntelui acestuia: „Mută-te de aici dincolo, şi se va muta; şi nimic nu va fi vouă cu neputinţă" (Matei 17, 20), pentru că, adaugă Apostolul Pavel, „dragostea este mai mare" (I Cor. 13).

Fără a ne ascunde în dosul cuvintelor şi mai ales fără a lăsa în grija altora ceea ce, în ultimă instanţă va trebui noi să facem, voim să adăugăm, conştienţi de dificultăţile existente, că „ceea ce este imposibil la oameni, este posibil la Dumnezeu" (Luca 18, 27; Marcu 10, 27)".

Înregistrînd aceste puncte de vedere, rugăm pe Părintele Ceresc să coboare asupra noastră a tuturor milostivirea Sa şi să încununeze cu roade binecuvîntate acest dialog care începe.

Vom oferi, în continuare, cititorilor noştri date în legătură cu desfăşurarea lucrărilor.

Vizita rev. prof. Dr. Miguel Maria Garijo Guembe din Salamanca-Spania

La invitaţia P. F. Patriarh Iustin, între 13—31 mai 1980, Rev. Dr. Miguel Maria Garijo Guembe, profesor de teologie sistematică şi de teologie ecumenică la Facultatea de Teologie a Universităţii Pontificale din Salamanca — Spania şi director al Centrului ecumenic „Ioan XXIII" al aceleiaşi Universităţi, a făcut o vizită în ţara noastră.

Pe toată durata vizitei, oaspetele a fost însoţit de D-l Dr. Cezar Vasiliu, lector la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Scopul vizitei Rev. Prof. Garijo Guembe a fost acela de a cunoaşte viaţa religioasă a Bisericii noastre, de a conferenţia la institutele noastre teologice şi de a discuta schimbul de studenţi între Universitatea Pontificală din Salamanca şi Institutele noastre teologice.

La *Bucureşti*, Rev. Prof. Miguel Garijo Guembe a fost primit de P. F. Patriarh Iustin şi de P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar Patriarhal, a asistat la slujbe religioase şi a vizitat Instituţiile centrale patriarhale, precum şi biserici şi mănăstiri din Capitală şi împrejurimi.

La Institutul Teologic Universitar din Bucureşti a conferenţiat, la 17 mai 1980, despre „Dialogul dintre Biserica Romano-Catolică şi Bisericile Ortodoxe orientale. Punctul de vedere al unui teolog romano-catolic spaniol". Conferinţa a fost urmată de discuţii.

De asemenea, a asitat la Conferinţa teologică interconfesională, organizată la 22 mai 1980 la Bucureşti.

La *Sibiu*, Rev. Prof. Garijo Guembe a fost primit de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, a asistat la slujbe religioase, a vizitat centrul eparhial, biserici şi mănăstiri din localitate şi împrejurimi.

La Institutul Teologic Universitar din Sibiu a conferenţiat, la 20 mai 1980, despre „Problema evanghelizării în teologia catolică modernă". Conferinţa a fost urmată de discuţii.

La *Iaşi*, Prof. Garijo Guembe a fost primit de Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei şi de P. S. Episcop-vicar Adrian Botoşăneanul, a vizitat centrul eparhial, biserici şi mănăstiri din localitate, ca şi mănăstirile din nordul Moldovei.

Tot aici a făcut o vizită protocolară la Institutul teologic romano-catolic, secţia română, din localitate.

Vizita Rev. Prof. Dr. Miguel Maria Garijo Guembe în Biserica Ortodoxă Română se înscrie ca o contribuţie la cunoaşterea reciprocă între Biserica Catolică a Spaniei şi Biserica Ortodoxă Română.

Lect. Dr. *Cezar Vasiliu*

Conferinţa teologică interconfesională de la Bucureşti

În zilele de 22 şi 23 mai a. c. au avut loc, la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, lucrările celei de a 35-a Conferinţe teologice interconfesionale. Au participat: P. S. Episcop Vasile al Oradiei, D-l Episcop Albert Klein al Episcopiei Evanghelice C. A. din România, episcopii şi arhiereii vicari din ţară, profesori de la institutele teologice din Bucureşti, Sibiu, Cluj-Napoca şi Alba Iulia, directorii de seminar, redactorii revistelor centrale patriarhale, ai revistelor mitropolitane, alţi invitaţi. A luat parte de asemenea profesorul Miguel Maria Garijo Guembe de la Universitatea din Salamanca — Spania, aflat în vizită în ţara noastră.

Lucrările Conferinţei din ziua de 22 mai a. c. s-au desfăşurat sub genericul: *„Confessio Augustana — 450 de ani de la apariţie"*.

Pe marginea acestei teme au fost prezentate, în cursul dimineţii, următoarele referate:

1. Prof. dr. Kristoph Klein (Institutul Teologic Universitar Protestant Unic — ramura Sibiu): „Tainele în Confessio Augustana" (referat secundar).

2. Pr. prof. dr. Constantin Corniţescu (Institutul Teologic Universitar Bucureşti): „Tainele în Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă" (al doilea referat secundar).

3. Arhid. prof. dr. Ioan Floca (Institutul Teologic Universitar Sibiu): „Particularităţi şi convergenţe în Confessio Augustana şi în Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă cu privire la Sfintele Taine" (referat principal).

În după-masa aceleiaşi zile s-au purtat discuţii asupra celor trei referate şi s-au adus completări.

Comisia rectorilor şi prorectorilor a formulat şi prezentat următoarele concluzii:

„Aniversarea în acest an a 450 de ani de la apariţia Confessio Augustana ne-a prilejuit o mai largă şi mai cuprinzătoare înţelegere a acestei Mărturisiri de credinţă, cît şi a Mărturisirii Ortodoxe a lui Petru Movilă, care prin forma şi spiritul lor irenic şi ecumenist au constituit puncte de întîlnire în dialogul teologic dintre Bisericile noastre, Ortodoxă şi protestante, din România.

Din referatele susţinute şi discuţiile purtate au rezultat următoarele:

1. Învăţătura despre Sfintele Taine nu trebuie privită în mod izolat, ci în ansamblul întregii doctrine cuprinsă în Mărturisirile de credinţă respective.

2. Cele două Mărturisiri de credinţă prezintă învăţătura despre Sfintele Taine atît pe baza Sfintei Scripturi cît şi a Tradiţiei Bisericii una şi nedespărţită (Simbolul Niceo-Constantinopolitan, hotărîrile Sinoadelor ecumenice, Scrierile Sfinţilor Părinţi).

3. Ambele Mărturisiri, în acord deplin, afirmă că Tainele sînt mijloace necesare în Biserică pentru mîntuirea credincioşilor, ca semne văzute, instituite de Hristos, prin care se împărtăşeşte harul nevăzut. Tainele nu sînt simple semne ale făgăduinţei lui Dumnezeu pentru mîntuire, ci transmit în mod real lucrarea mîntuitoare a lui Hristos.

4. Între Cuvîntul lui Dumnezeu şi Taine există o legătură indisolubilă, fiindcă şi în Cuvînt şi în Taine este prezent Hristos însuşi prin lucrarea Duhului Sfînt, Tainele fiind instrumente speciale şi necesare ale mîntuirii, împreună cu Cuvîntul lui Dumnezeu.

5. Există, de asemenea, un raport strîns între credinţă şi Taine, credinţa fiind înţeleasă atît obiectiv cît şi subiectiv, ca realitate cuprinzătoare a vieţii celei noi în Hristos şi ca arvună a vieţii veşnice.

6. Prin Taine (Botez şi Euharistie) credinciosul moare omului celui vechi şi învie cu Hristos la viaţa cea nouă, şi se ridică cu Hristos la viaţa învierii, în şi prin Biserică, ca trup tainic al Său.

7. În ce priveşte numărul Tainelor Bisericii, Confessio Augustana lasă problema principial deschisă. Cît priveşte Spovedania şi Preoţia sacramentală, Confessio Augustana cuprinde elemente care ar îngădui înţelegerea acestora ca Taine; celelalte — Mirungere, Cununie şi Maslu — fiind înţelese şi practicate ca acţiuni sfinte, se bucură de o preţuire deosebită în viaţa Bisericilor protestante, rămînînd ca sensul lor să fie pe deplin lămurit în acord cu o aprofundare mai insistentă şi mai cuprinzătoare a noţiunii de Taină.

Ne bucurăm că în problema Tainelor am reuşit să realizăm încă un pas înainte pe calea apropierii şi conlucrării noastre ecumenice".

Vineri, 23 mai a. c., a doua zi a Conferinţei, au avut loc două expuneri asupra unor teme cu caracter patriotic-cetăţenesc.

Prof. dr. Radu Vulpe a prezentat conferinţa: „2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat şi independent sub Burebista", iar dr. Romulus Neagu, director în Ministerul Afacerilor Externe, a vorbit despre: „Unele aspecte ale situaţiei internaţionale actuale". Ambele expuneri au fost urmate de discuţii.

După aprecierea unanimă a participanţilor şi actuala Conferinţă s-a înscris ca o contribuţie de seamă la promovarea dialogului teologic interconfesional care se desfăşoară de mai bine de un deceniu şi jumătate în ţara noastră.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Sfinţire de biserică

Duminică, 11 mai 1980, a avut loc sfinţirea bisericii din parohia Ozun, jud. Covasna, care a fost reparată şi pictată recent.

Sfinţirea a fost săvîrşită de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, însoţit de la Sibiu de P. C. prof. T. Bodogae, P. C. cons. M. Rusu, P. Cuv. arhim. S. Achim şi diaconii: H. Rădulescu şi I. Galea.

La priceastnă a predicat P. C. prof. T. Bodogae.

În cuvîntul său, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a exprimat bucuria frumoasei realizări.

A vorbit de asemenea pastorul reformat din localitate, Szabó Iosif.

Preotul paroh I. Andrişoaia, a prezentat apoi, în rezumat, raportul de activitate.

Gînduri despre iertare

(Continuare din pag. a 2-a)

vel, pe drumul Damascului: „Saule, Saule, pentru ce mă prigoneşti?" (F. Ap. 9, 4).

Şi mai vîrtos de toate, ne-a încorporat pe toţi prin Sfînta Sa Jertfă de pe Crucea Golgotei. Or, noi, ne îngăduim să mîhnim pe cel pentru care El S-a răstignit!

Mai greşim faţă de angajamentul vieţii active; un semen tulburat de noi, nu mai are în muncă randamentul dorit, buna dispoziţie, pacea fiind climatul plăcut progresului.

Greşim faţă de noi înşine. Această maladie sufletească ne va aduce perturbări fiziologice: viscerale, neuro-vegetative etc.

Şi iarăşi, nu ne va fi grea lupta de pe cîmpul acesta spiritual, dacă vom aprofunda frumuseţea mîniei sfinte al cărei substrat nu este ura, ci cea mai curată dragoste împletită cu virtutea dreptăţii.

S-a mîniat Iisus, gonind din templu pe zarafi (Matei 21, 12—14); S-a mîniat Iisus în repetate rînduri pe făţărnicia fariseilor, dar pe ei, nu i-a urît nici o clipă, purtîndu-i pururea în noianul iubirii Sale dumnezeieşti.

Pe El să-L rugăm fierbinte să gonească din lăcaşul inimii noastre tot ce este străin de Cer, ca să putem fi oameni ca El.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 15 iunie 1980 Nr. 23—24

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (VIII)

Opera de mîntuire (art. 3—7)

Tot ceea ce a făcut şi face Fiul lui Dumnezeu întrupat, Mîntuitorul Iisus Hristos, „pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire" se numeşte *operă de mîntuire* sau, cu un singur cuvînt, *mîntuire*. Iar mîntuire înseamnă scoatere din rău, eliberare sau răscumpărare din robia păcatului şi a morţii în care căzurăm prin protopărintele Adam, ca şi împăcare cu Părintele ceresc care, prin Hristos Mîntuitorul, ne primeşte din nou în comuniune cu Sine.

Numirea de mîntuire are două înţelesuri, obiectiv şi subiectiv, putîndu-se astfel vorbi despre mîntuire obiectivă şi despre mîntuire subiectivă, deşi în sine mîntuirea este una. În înţeles obiectiv, deci mîntuirea obiectivă sau generală, este răscumpărarea prin Iisus Hristos a omului căzut, a tuturor oamenilor, adică a lumii întregi, sau împăcarea generală cu Dumnezeu Tatăl, prin Iisus Hristos. Răscumpărarea, prin întruparea, jertfa şi învierea Sa, a săvîrşit-o Mîntuitorul singur, în Sine, fără participarea noastră a fiecăruia în parte, ca persoane, dar nu şi înafară de firea (natura) omenească în genere, fire pe care şi-a asumat-o întreagă (şi-a însuşit-o, şi-a luat-o făcînd-o a Sa) la Întrupare şi pentru veşnicie, în ea şi cu ea îndeplinind El, Hristos, întreaga lucrare mîntuitoare.

În înţeles subiectiv, personal, mîntuirea este însuşirea, prin Duhul Sfînt, de către fiecare credincios a răscumpărării realizate în Hristos, însuşire sau împropriere cu putinţă prin har, credinţă şi fapte bune, în Biserică. Mîntuirea subiectivă se numeşte obişnuit îndreptare sau sfinţire, pe lîngă, simplu, mîntuire.

Astfel, cugetînd la răscumpărare, zicem: Iisus Hristos ne-a mîntuit pe noi; iar cugetînd la îndreptare, zicem: Iisus Hristos ne mîntuieşte pe noi prin harul Lui, în Duhul Sfînt, prin credinţă şi fapte bune ale noastre, în Biserică. Cugetînd aşa ne ferim de confuzii păgubitoare.

În cele ce urmează aici se expune învăţătura Bisericii noastre despre răscumpărare (mîntuire obiectivă); iar despre îndreptare sau sfinţire (mîntuire subiectivă) se va vorbi în capitolul: Dumnezeu Sfinţitorul.

Mîntuirea este ridicarea omului din starea în care căzuse prin Adam. Iar cum răul din Adam consta în alterarea (stricăciunea) firii omeneşti arătată în întunecarea minţii cu privire la cunoaşterea lui Dumnezeu şi voii Lui, în alipirea inimii (a simţirii) de bunurile inferioare, în slăbirea voinţei care se îndrepta mai mult spre cele rele decît spre cele bune, din toate acestea rezultînd ruperea legăturii de har (a comuniunii) cu Dumnezeu, ca şi vina şi pedepsele veşnice pentru păcat; astfel că eliberarea din toate acestea, adică mîntuirea, trebuie să cuprindă refacerea sau restaurarea firii omeneşti şi restabilirea legăturii harice cu Dumnezeu, mai precis erau necesare trei lucrări: a) luminarea omului prin învăţătura religioasă adevărată şi deplină; b) restabilirea legăturii harice cu Dumnezeu; c) întărirea şi susţi-

Pr. prof. *Isidor Todoran*

(Continuare în pag. a 3-a)

Dialogul teologic dintre Bisericile Ortodoxă şi Romano-Catolică

Lucrările primei întruniri a Comisiei mixte

Anticipat de „dialogul dragostei", la 29 mai a. c. în insula Patmos a început dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică printr-un serviciu religios oficiat de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Meliton al Calcedonului, trimisul extraordinar al Patriarhiei ecumenice. Erau de faţă delegaţi ai tuturor patriarhiilor, Bisericilor ortodoxe autocefale şi autonome, precum şi ai Bisericii Romano-Catolice. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului şi P. C. Părinte prof. dr. Ştefan Alexe de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti. A participat de asemenea Excelenţa Sa Episcopul romano-catolic Jakab Antal din Alba Iulia.

La încheierea doxologiei, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Meliton a salutat participanţii la dialog în numele Patriarhiei ecumenice şi a subliniat atît importanţa începerii dialogului dintre cele două Biserici, cît şi semnificaţia inaugurării lui în insula Patmos unde a trăit şi scris Apocalipsa Sf. Apostol Ioan, propovăduitorul dragostei şi al unităţii în Hristos. În continuare, ierarhul constantinopolitan a spus: „... După veacuri de schismă şi despărţire, regăsirile noastre structurate şi exprimate bisericeşte şi nu doar la nivel academic precum şi dialogul nostru teologic pentru a ajunge — dacă Dumnezeu vrea — la un acord unanim şi la o mărturisire comună a credinţei, nu reprezintă un scop în sine, adică nu ţintesc să realizeze o unitate creştină limitată a romano-catolicilor şi ortodocşilor; dialogul nostru este „pentru cuvîntul lui Dumnezeu" adresat Bisericii întregi, Bisericii una a lui Hristos..."

Din partea delegaţiilor au mai cuvîntat Eminenţa Sa Cardinalul Johannes Willebrands, preşedintele Secretariatului pentru Unitate Creştină al Vaticanului şi Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Partenios al Cartaginei.

Primul a arătat determinarea Bisericii Romano-Catolice de a se angaja într-un dialog teologic sincer cu Biserica Ortodoxă în scopul realizării „comuniunii desăvîrşite în credinţă, în respectul pluralităţii şi diversităţii necesare pentru a exprima bogăţia infinită a lui Dumnezeu şi a darurilor Sale". „Întîlnirea de astăzi — a mai arătat vorbitorul — trebuie să fie, în ciuda tuturor limitelor şi imperfecţiunilor sale, o manifestare a măririi lui Dumnezeu. Ochii Bisericilor noastre sînt îndreptaţi spre noi, dar ne priveşte mai ales Dumnezeu şi ne ascultă rugăciunile urechile Sale. Această întîlnire trebuie să fie un moment al istoriei divine, un moment de graţie care manifestă prezenţa Domnului printre noi...".

Al doilea, referindu-se la dialogul teologic dintre ortodocşi şi romano-catolici a spus: „... Trebuie să devenim slujitorii unităţii Bisericii cu dragoste faţă de adevărul lui Hristos şi cu adevărul dragostei Sale... Nu există alt drum, nu există decît dialogul între cele două vechi, istorice şi tradiţionale Biserici ale noastre. Nu este dialogul nostru ci dialogul lui Hristos. El este cel care vorbeşte, El care conduce, El care vine. El este aproape şi vine repede, primul şi ultimul, începutul şi sfîrşitul, Alfa şi Omega...".

După inaugurarea dialogului teologic în insula Patmos, întrunirea propriu-zisă a continuat în insula Rodos, unde în numele Patriarhiei ecumenice, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Spiridon a împlinit oficiul de gazdă. De-a lungul a cinci zile s-au ţinut şedinţe separate de către delegaţii ortodocşi şi romano-catolici, apoi şedinţe comune sub conducerea celor doi co-preşedinţi aleşi ai Comisiei mixte pentru dialogul teologic: Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Stilianos Harkianakis al Australiei şi Eminenţa Sa Cardinalul Johannes Willebrands.

Discuţiile purtate în spiritul dragostei creştine au abordat probleme de procedură şi organizare, precum şi probleme de teologie. Astfel între altele, pentru a se asigura continuarea dialogului, s-au constituit o comisie de coordonare din care face parte şi Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului, cum de asemenea trei sub-comisii de lucru formate cu precădere din teologi, între ei P. C. Părinte prof. Ştefan Alexe. Acestea urmează să se reunească periodic, pregătind întîlnirile Comisiei plenare mixte.

În ce priveşte latura teologică a dezbaterilor, trebuie arătat că a fost analizată o amplă listă de teme referitoare la învăţătura de credinţă a Bisericii Ortodoxe şi Bisericii Romano-Catolice, subliniindu-se punctele de convergenţă dar neocolindu-se nici elementele specifice fiecăreia. Pe temeiul propunerilor prezentate, s-a stabilit ca în prima etapă a dialogului teologic să fie tratată tema: „Taina Bisericii şi Euharistiei în lumina tainei Sfintei Treimi", avînd a se clarifica următoarele:

a) „Cum trebuie înţeleasă natura sacramentală a Bisericii şi Euharistiei în raport cu Hristos şi Sfîntul Duh? Care este relaţia între taine — mai ales Euharistia — şi hristologia, pnevmatologia şi triadologia?

b) „Care este relaţia între Euharistia oficiată împrejurul episcopului de Biserica locală şi Taina lui Dumnezeu Unul în comuniunea celor trei Persoane?

c) „Care este relaţia între această oficiere a Euharistiei de către Biserica locală şi comuniunea tuturor Bisericilor locale în Unica Sfîntă Biserică a lui Dumnezeu Unul în trei Persoane?"

În final, s-a dat publicităţii un comunicat oficial comun. Comunicatul a înfăţişat cursul dezbaterilor întrunirii Comisiei de dialog între Bisericile ortodoxă şi romano-catolică şi a încadrat căutarea refacerii unităţii bisericeşti în efortul general al lumii contemporane de a edifica pacea şi buna înţelegere, o nouă ordine economică şi politică internaţională.

Paralel cu programul întrunirii s-au desfăşurat numeroase acţiuni protocolare şi de altă natură. De reţinut sînt mai ales misa romano-catolică din 31 mai în cadrul căreia a predicat cardinalul J. Willegrands şi liturghia ortodoxă din 1 iunie în cadrul căreia a predicat mitropolitul Hrisostom al Mirelor, reprezentantul Patriarhiei ecumenice.

Delegaţii ortodocşi şi romano-catolic din ţara noastră au participat constructiv la dezbaterile ce au avut loc, la celelalte manifestări, au stabilit numeroase contacte cu restul participanţilor. În trecere prin Atena, joi 5 iunie ei au făcut o vizită protocolară Prea Fericitului Arhiepiscop Serafim, conducătorul Bisericii Ortodoxe a Greciei, transmiţîndu-i salutul frăţesc al Prea Fericitului Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române.

Dialogul teologic ortodox—romano-catolic a început sub auspicii promiţătoare şi, în ciuda destulelor etape ce mai trebuie străbătute, e de aşteptat ca el să progreseze spre folosul Bisericilor interesate şi spre mărirea lui Dumnezeu.

Piine pentru suflet

Plata paharului de apă

Sfînta Scriptură este ca o fîntînă adîncă, ca un izvor nesecat de înţelepciune. Cu cît ne apropiem mai mult de cuprinsul ei, cu cît scoatem mai mult din fîntîna aceasta, cu atît dăm de apă mai răcoritoare şi mai folositoare pentru viaţă şi pentru mîntuire.

Uneori ni se întîmplă să trecem pe lîngă cuvintele ei fără să le înţelegem deplin sensul, fără să ne dăm seama de rostul şi însemnătatea lor.

Alteori, aplecîndu-ne mai atent pătrundem mai bine semnificaţia lor şi le luăm ca pe un far luminos în calea vieţii, ca o hrană pentru suflet.

Se ivesc şi împrejurări care vin din afară şi care ne vin într-ajutor în înţelegerea mai deplină a importanţei unui text sau altuia.

Iată o pildă: Mîntuitorul a spus că „oricine vă va da să beţi un pahar de apă, în numele Meu, fiindcă sînteţi ai lui Hristos, adevărat zic vouă că nu-şi va pierde plata sa" (Marcu 9, 41).

Desigur Iisus a spus despre plata ce o vor avea în ceruri cei ce adapă pe cei însetaţi. Adică, şi numai un pahar de apă dat cuiva, nu rămîne fără răsplată înaintea lui Dumnezeu.

În mod obişnuit a da un pahar de apă cuiva pare un lucru neînsemnat. Uneori a da cuiva numai un pahar de apă poate fi luat şi o ofensă.

Dar lucrurile nu stau aşa. Întîi pentru că ajutorul dat printr-un pahar de apă înseamnă o întrupare a iubirii, înseamnă că nu ne oprim numai la ajutorul cu vorba. Dacă cineva îţi cere un ajutor nu este de ajuns să-i spui numai cuvinte frumoase. Adevărata milostenie nu se poate arăta numai prin cuvintele: Ai răbdare frate, sau vino mîine, sau „bunul Dumnezeu să te ajute sau să te mîngăie", ci trebuie să-l ajuţi într-adevăr, să-i dai ceea ce îţi cere, ceea ce este necesar pentru viaţa lui. Să-i dai ceea ce îi trebuieşte nu să-i îmbi ceva de care el nu are lipsă.

Dumnezeu vrea ca noi să ajutăm pe semeni, să împlinim voia Lui acolo unde ni se cere şi către cine ne cere acest ajutor.

În al doilea rînd un ajutor ce ni se pare de puţină importanţă poate să fie absolut necesar celui ce îl cere.

Ne-am dat seama de acest lucru aflîndu-ne în Ţara Sfîntă Era o clădire mare. Ne puteam lipsi de multe lucruri, chiar de mîncare mult timp, dar din două în două ore simţeam nevoia să bem apă. Apa devenise elementul principal de care aveam lipsă. Orice ne-ar fi dat cineva nu eram aşa de bucuroşi ca de paharul de apă. Acesta era darul cel mai de preţ pe care ni-l putea da cineva.

Ar putea zice cineva: un pahar de apă? Desigur! Acest pahar de apă valora mai mult decît toate bunătăţile.

„Paharul de apă" de care a vorbit Mîntuitorul înseamnă lucrul sau ajutorul de care avem lipsă unul de la altul.

O vorbă bună unui om necăjit este „paharul de apă", care nu rămîne nerăsplătit înaintea lui Dumnezeu. Îndreptarea unui semen de pe un drum greşit este „paharul de apă", nebăgat îr seamă de atîtea ori.

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 3-a)

FILE DIN HRONICUL NEAMULUI

200 de ani de la naşterea lui Tudor Vladimirescu

Născut în Vladimirii Gorjului, dintr-o familie de moşneni viguroşi şi întreprinzători, nepot de preot — după mamă — Tudor Vladimirescu avea în spiţa neamului său doi arhierei şi patru călugări. Cu un astfel de arbore genealogic, era normal ca din fragedă vîrstă, să înveţe ceva carte şi să se ridice peste cei de-o seamă cu el. Intîiul său „dascăl" a fost unul din preoţii satului Pîrvu Ciuhoiu, care l-a învăţat să scrie şi să citească pe „Bucoavnă". La 10—12 ani, Tudor s-a dus la Craiova, unde a învăţat la dascălul Lupu, văr cu tatăl său, condicar la Divanul Craiovei. După un timp ajunge „fecior în casă" la boierul Ion Glogoveanu cu al cărui fiu — cam de aceeaşi vîrstă — a avut ocazia să-şi lărgească orizontul cunoştinţelor cu „profesori de greacă, slovenie şi alte specialităţi". Aci, pe lîngă luminarea minţii şi îmbogăţirea cugetului, cunoscînd în intimitatea ei, viaţa de huzur a „ciocoilor", a încolţit în el dorinţa de ridicare din casa de lemn, mică şi întunecoasă, din silnicia în care se trăia din strămoşi, şi i s-a înrădăcinat adînc în inimă vrerea de a ajunge în „tagma boierească", gîndind că pătrunzînd în „cetate" va putea mai uşor „să piardă pe cei răi, pentru binele şi folosul a toată ţara".

Şi a ajuns boier. Dar credinţa strămoşească primită în copilărie i-a rămas întreagă şi neschimbată, ca şi purtarea cuviincioasă faţă de semeni şi de „cei mai mari". A adăugat la acestea spiritul de onestitate şi dreptate care i-au călăuzit fiinţa pînă la sfîrşitul vieţii.

În 1806 se înrolează voluntar în armata rusească şi dobîndeşte împreună cu gradul de locotenent, protecţia Rusiei, slujba de vătaf de plai (în 1806), pe care, cu mici întreruperi o păstrează pînă la izbucnirea revoluţiei. El izbuteşte astfel să strîngă o avere însemnată pentru condiţia lui şi să se încadreze în ierarhia administrativă care conferă privilegii, onoruri şi beneficii. Numit sluger (1806), el adoptă hainele boiereşti lungi..., dar pînă să ajungă aci, cîte umiliri şi nedreptăţi a trebuit să îndure!" (Acad. Andrei Otetea — Tudor Vladimirescu şi revoluţia din 1821. Buc., 1971, p. 132—133).

Vom înfăţişa cîteva aspecte mai puţin cunoscute, dar revelatoare pentru personalitatea sa, atît de complexă.

„Scoborîtor din atîţia călugări, Tudor era înainte de toate om cucernic". (M. Romanescu — Arhivele Olteniei XI, 1942, p. 10). În anul 1808, împreună cu Gheorghe Duncea, Tudor a ridicat în satul Prejna din Mehedinţi — de unde era originar tatăl său — o biserică de lemn în care s-a păstrat singurul tablou, zugrăvit de un contemporan. (Vezi Magazin Istoric VIII, nr. 11, 1974, p. 32—33). În acelaşi an dăruieşte bisericii un Triod (Blaj 1806) cu însemnarea: „Acest Triod s-a cumpărat de mine la leat 1808 martie 9 m... şi am iscălit Theodor biv vel sluger şi comăndir". ((Radu Creţeanu — în Mitropolia Olteniei XI, 5—6, 1959, p. 304). Iar la 20 mai, „30 stînjini de pămînt... să fie pentru chivernisirea sfintei biserici, şi pomenirea sufletului meu şi a părinţilor şi a tot neamul meu". (Documente... Răscoala din 1821, Buc. 1959, I, p. 41).

Pregătindu-se pentru o călătorie mai îndelungată, „Tudor îşi întocmeşte diata (=testamentul) alegînd ca epitropi 3 boieri „pentru toate precum" rînduieşte mai jos. După ce enumeră bunurile mobile şi imobile şi după ce arată care să rămînă familiei, scrie: „...Să se dea pe îndată toţi banii. Din care jumătate să se dea frăţini-meu cu mumă-mea şi surorii-mi dumneaei, cu analogie; iar jumătate să mi se facă pomeniri adică cele obişnuite pînă la un an; o sută de sărindare să se facă cu tot şartul (=după datină). Talere 1250 să se trimită la sfînta Agora să se dea cu legătură daru bisericii: şi pentru aceasta să fie datoare biserica ca în veac să aprindă o candelă la icoana maicii Precistei să arză în toată vremea, ziua şi noaptea în veac. Asemenea lei 1500 să se trimită la Ierusalim, la biserica sfîntă, tot cu aşa şard, ca să arză o candelă în veac. Şi bani ce va mai prisosi, să se dea pe la biserici sărace, să se cumpere cele ce va lipsi. Şi la biserica ce este făcută de mine în Prejna, să se dea lei 300. Şi de va mai prisosi bani, se vor mai face pomeniri care se va socoti de epitropi, adecă: fete sărace să se îmbrace; să se dea şi la slugi...". (Ibidem, p. 62—64). Se vede aici credinţa lui în Dumnezeu, grija pentru sufletul său, pentru răscumpărarea şi iertarea păcatelor lui prin pomeni, sărindare, fapte de milostenii şi ajutorinţa celor în suferinţă.

„În împrejurările grele sau cînd era silit a se ascunde de persecuţia Domnilor, Tudor afla adăpost la Monastirea Tismana, unde avea amici devotaţi pe unii din părinţii de la această M-re, care îl ascundeau cu mare îngrijire". (C. D. Aricescu — Istoria Revoluţiunii române de la 1821 — Craiova, 1874, p. 23). Odată fiind urmărit de autorităţile otomane, a găsit scăpare la mănăstirea Lainici, cu ajutorul boierului Vasile Mungescu din Tîrgu Jiu, cu care era prieten. Acesta „chemă pe iegumenul schitului Lainici, ce se întîmplase a se afla atunci în Jiu; îmbrăcă pe Tudor în veşminte călugăreşti, îi dete un paşaport cu nume străin, pentru trecerea sa peste frontieră, şi îl recomandă apoi iegumenului al ţine ascuns în numitul schit pînă va trece pericolul. Peste puţin, Tudor trecu în Transilvania". (Ibidem — p. 23). De altfel, la începutul revoluţiei, Tudor a organizat mănăstirile din Oltenia şi le-a aprovizionat cu toate cele de trebuinţă oştirilor, ca să-i fie punct de rezistenţă în caz de nevoie; „fiindcă acest sfînt lăcaş ca şi alte asemenea, sînt făcute de neamul norodului românesc ca pe la vreri să se adăpostească şi să ocrotească familiile cele cinstite" cum va scrie la 8 martie 1821, egumenului de la Horezu. (Doc. Răsc. 1821, I, p. 339).

Deşi în aceşti ani, Tudor se ocupă de treburile gospodăreşti şi ale „vătăşiei", nu uită de cele bisericeşti. La 20 martie 1813, scrie unui prieten: „Pentru biserica dela Cernavîrf, să-mi scrii ce le lipseşte oamenilor şi pohtesc de la mine, adecă cu ce voiesc să le ajutor eu? Ca să ştiu, să le slujăsc precum m-am făgăduit". (Ibidem — p. 71).

La 8 ianuarie 1815, Tudor ajunse la Orşova şi de aci la Mehadia, trăgînd la prietenul său protopopul Nicolae Stoica de Haţeg, cronicarul cu renume al Banatului, care printre altele consemnează: „...În Mehadia, cvartir 6 săptămîni şezu. La mine în toate zilele venea, bine să păzea; cuminte... 1816, în sîmbăta mare, de dimineaţă, iată-l în biserică. Îl întrebai: ce-i?... Toamna în septemvrie, călare din Ardeal la mine veni... Am prînzit, ceru Istoria Românească, calendare c-o să şadă la băi, să cetească, să-şi petreacă. Şi pînă în noemvrie 9 săptămîni la băi şezu. Venea, ne întîlneam aici şi la băi. Tot cuminte" (Nicolae Stoica de Haţeg — Cronica Banatului... 1969, p. 304). Istoria pe care i-a dat-o protopopul Stoica era „Istoria pentru începutul românilor în Dachia — Buda 1812 — a lui Petru Maior. Afinităţi patriotice şi naţionale i-a apropiat, şi Tudar mult folos spiritual a dobîndit.

Aceleaşi afinităţi l-au apropiat şi de Ilarion arhimandritul mănăstirii Dealul, care a devenit unul dintre sfătuitorii lui cei mai apropiaţi. Cînd venea la Bucureşti, la Ilarion trăgea, şi, asculta cu luare aminte vorbele lui înţelepte sporindu-şi înţelegerea unor fapte din trecut şi din prezent, care-i uşurau lămurirea gîndurilor ce-l frămîntau şi căilor pe care să purceadă. „Tot Ilarion trebuie să fi pus pe Tudor în contact cu Lazăr (Gheorghe), explicîndu-i scopul acestuia prin înfiinţarea şcoalelor româneşti, şi foloasele ce au adus românismului bărbaţii eruditi de peste Carpaţi, fie mireni, fie clerici, prin operile lor diferite, care au contribuit a deştepta în inima Românilor simţimîntul de patrie şi de libertate; ...în fine, cum zice Eliade, Ilarion a cultivat acea natură brută, dar bine organizată al căruia spirit era adăpat în filosofia religiunii creştine, şi al cărui suflet concentra suferinţele seculare ale unui popor întreg". (C. D. Aricescu — op. cit., p. 60).

Dintr-un document apropiat anului revoluţionar, reiese încă odată gîndul său la cele veşnice şi grija de sufletul părinţilor, binefăcătorilor şi strămoşilor săi; — este pomelnicul scris cu mîna lui pe un penticostar (1800) dăruit altei biserici: „S-au dat acest Penticostar bisericei din Cloşeni, jud. Mehedinţi; şi pohtim pe preoţii bisericei acesteia, ce se vor afla ori în ce vreme, a avea trecute în pomelnicul de la proscomidie numele ce arăt mai jos, ca pre (elle) să le pomenească la sfîntul jertfelnic. 1819 febr. 27"; sînt înşirate 11 nume dintre care 2 arhierei, 3 ieromonahi şi 1 monah, după care semnătura: „(suscris) Theodor biv vel sluger". ((C. D. Aricescu — Acte... Craiova, 1874, p. 12—13).

Înaintînd în timp ajungem la ziua de 21 martie 1821 — cea mai măreaţă şi strălucitoare din viaţa sa. Privind steagul cu care a intrat în Bucureşti, ce avea înfăţişare şi inscripţie pur creştină ortodoxă. (A. Oţetea — op. cit., p. 371), şi ştiind că „la dreapta lui mergea un preot cu crucea în mînă" vedem că Tudor Vladimirescu păşea să înfăptuiască „dreptatea şi slobozenia", şi o nouă „chivernisire a Ţării" sub ocrotirea şi „ajutorinţa" lui Dumnezeu, aşa cum făcuseră Ştefan cel Mare şi Mihai Viteazu, şi cum va fi începutul revoluţiei din 1848 la Islaz. (Vezi Telegraful Român, an 126, 1978, nr. 21—22, p. 2).

Revoluţia lui Tudor Vladimirescu, izvorîtă din realităţile noastre, a urmărit redeşteptarea naţiunii, îmbunătăţirea situaţiei celor obidiţi şi năpăstuiţi, desfiinţarea clăcăşiei, trecerea spre „folosul de obşte" a averilor „celor rău-agonisite ale tiranilor boieri", înlăturarea dominaţiei străine.

„Domnul Tudor" a fost o mare şi strălucită personalitate a istoriei noastre naţionale.

Societatea românească din zilele noastre, care a realizat integral „cererile norodului" şi vrerile „patriei care se chiamă poporul iar nu tagma jefuitorilor" precum şi năzuinţele pentru care s-a jertfit Tudor, preţuieşte în mod deosebit şi pune în valoare întregul tezaur de gîndire, de luptă şi de împliniri ale înaintaşilor — mase şi conducători — care au contribuit la unitatea, continuitatea şi urcuşul spre progres naţional, social, material şi spiritual al poporului român. Şi Tudor Vladimirescu prin întreaga lui zbatere, prin sfîrşitul tragic şi eroic, prin pilda vieţii sale — încrustată cu litere de aur pe răbojul istoriei — este unul dintre aceştia. Slăvită să-i fie memoria!

Pr. *I. M. Stoian*

Revoluţia de la 1848 în ţările române

Unul din momentele de răscruce în istoria poporului nostru, îl constituie revoluţia burghezo-democratică de la 1848, care a cuprins toate cele trei ţări româneşti — Moldova, Transilvania şi Muntenia, pe frontispiciul căreia scria: Libertate, egalitate, frăţietate. Piatră de hotar între cele două lumi, revoluţia, prin programul său, a dominat un secol de istorie a naţiunii române, a dezvăluit toată forţa, întreaga dorinţă de progres şi putere de jertfă în numele libertăţii şi unităţii patriei. Revoluţia a deschis drum pentru o serie de transformări înnoitoare, ce aveau să ducă la constituirea statului român modern în 1859, la cucerirea independenţei de stat în 1877/1878 şi la desăvîrşirea unităţii naţionale în 1918.

Declanşată în condiţiile izbucnirii revoluţiei în numeroase ţări din Europa, revoluţia din ţările române s-a datorat nemiloasei exploatări medievale exercitată asupra maselor populare, încătuşării dezvoltării forţelor de producţie de relaţiile feudale, jefuirii bogăţiilor ţării de cotropitorii străini şi dominaţiei lor înrobitoare. În zilele revoluţiei, numite primăvara popoarelor, românii s-au ridicat la luptă, urmărind desfiinţarea relaţiilor de producţie feudale, scuturarea jugului străin şi realizarea unităţii naţionale.

Referindu-se la cauzele revoluţiei, marele democrat-revoluţionar Nicolae Bălcescu scria în *Mersul revoluţiei în istoria românilor*, că „revoluţia generală fu ocazia, iar nu cauza revoluţiei române. Cauza ei se pierde în zilele veacurilor. Uneltitorii ei sînt optsprezece veacuri de trude, suferinţe şi lucrare a poporului român asupra lui însuşi".

Revoluţia din ţările române a avut un caracter unitar. La baza acestei unităţi au stat cauzele generale, obiectivele principale cuprinse în programe, conlucrarea revoluţionarilor şi evoluţia evenimentelor.

„CEASUL LIBERTĂŢII A SUNAT"

Prima etapă a revoluţiei s-a desfăşurat în Moldova. Terenul era pregătit printr-un lung şir de mişcări premergătoare. Cînd a fost cunoscută revoluţia franceză şi reacţia în lanţ a acesteia pe plan european, Iaşii se găseau pe un adevărat vulcan. În seara zilei de 27 martie 1848 s-a întrunit o adunare publică la hotelul „Petersburg", care avea drept obiect discutarea şi definitivarea programului de revendicări. Adunarea, la care au participat peste 1.000 oameni, „din toate clasele, de toate opiniile, de toate naţiile, din toate provinciile Moldovei", cum se arată în documentele vremii, s-a ţinut într-o atmosferă de elevat entuziasm. Pentru prima dată, regimul a fost atacat şi condamnat deschis şi liber. Comitetul desemnat cu acest prilej, în fruntea căruia se afla Vasile Alecsandri, a alcătuit documentul cunoscut sub denumirea de *Petiţiunea proclamaţiune a boierilor şi notabililor moldoveni*. Îndelung gîndit, formulat cu atenţie, pentru a nu oferi prilej de intervenţie străină, programul urmărea introducerea treptată a unor reforme de natură să grăbească calea spre progres. „Sfînta păzire a Regulamentului organic...", înscrisă la primul punct, ca şi încercarea de a legaliza acţiunea, prin obţinerea sancţiunii din partea domnitorului, urmăreau, aparent numai, să creeze impresia respectării regimului politic la aplicarea căruia vegheau cu atîta străşnicie, puterile suzerană şi protectoare.

Petiţiunea cuprindea măsuri împotriva corupţiei, precum şi un întreg şir de revendicări, a căror realizare ar fi dus la modificări de structură în societate. Dintre acestea menţionăm: îmbunătăţirea stării ţăranului, crearea unei bănci de scont, a unui tribunal de comerţ, eliberarea „tuturor arestaţilor în pricini politice", desfiinţarea cenzurii, dizolvarea Obşteştii Adunări şi constituirea uneia noi, formarea unei gărzi cetăţeneşti. Traducerea lor în viaţă ar fi pregătit cale liberă unor revendicări şi mai radicale.

Exista hotărîrea ca, în eventualitatea în care domnitorul M. Sturza nu va sancţiona cererile poporului, să se organizeze o mare demonstraţie, în cursul căreia să se impună programul de revendicări. M. Sturza nu a mai aşteptat ca acest fapt să se producă. Cu o brutalitate extremă, a instaurat un aspru regim represiv. Au fost arestate peste 200 de persoane, între care şi Alexandru Ioan Cuza.

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Simbolul Credinţei

(Continuare din pag. 1)

nerea omului în această legătură harică.

De aceea, întru îndeplinirea acestor trei lucrări orientate spre acelaşi scop, mîntuirea, îşi îndreaptă Iisus Hristos opera Sa mîntuitoare, pe care El, Dumnezeu-Omul, o realizează desăvîrşit, îndeplinind, pe treaptă supremă, trei slujiri sau trei demnităţi: de profet, de arhiereu (mare preot) şi de împărat. Viaţa Mîntuitorului este chiar îndeplinirea în grad suprem a acestei întreite slujiri sau demnităţi. Şi toate acestea se săvîrşesc după planul lui Dumnezeu de mîntuire a lumii. Căci, încă în Vechiul Testament, viitorul Mîntuitor este vestit şi ca profet (Deut. 18, 15; Is. 42, 1—4) şi ca preot (109, 4) şi ca împărat Ps. 2, 6—7; Mih. 5, 2); iar în Noul Testament, Apostolii şi Evangheliştii înfăţişează lucrarea mîntuitoare a lui Iisus Hristos ca întreită slujire: profetică (Matei 13, 57; Luca 13, 33; F. Ap. 3, 22), arhierească (Matei 20, 28; Ioan 17, 19; Evrei 4, 14; 5, 5), împărătească (Matei 25, 31—34; Ioan 18, 33—36). Pentru îndeplinirea întreitei slujiri, Mîntuitorul este împuternicit (uns) de către Dumnezeu, prin Duhul Sfînt (Is. 6, 1; Luca 4, 18, 21).

Ca *profet* sau învăţător, Mîntuitorul descopere adevărul religios absolut, despre fiinţa, voia şi lucrarea lui Dumnezeu, desăvîrşind în acelaşi timp revelaţia Vechiului Testament, întărindu-şi misiunea şi prin viaţa Sa, pildă de desăvîrşire în virtute, săvîrşind şi minuni şi prevestind şi evenimente viitoare, mai ales despre Sine şi cu privire la viaţa Bisericii Sale. „Eu sînt calea, adevărul şi viaţa... Eu sînt Lumina lumii; cel ce îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii“ (Ioan 14, 6; 8, 12). Astfel, Hristos este plinirea (desăvîrşirea) Revelaţiei divine; El este Revelaţia absolută, peste care o altă revelaţie este imposibilă. Duhul Sfînt, deşi Desăvîrşitorul mîntuirii, nu descopere nimic nou, ci, în nedespărţire de Hristos, luminează şi întăreşte întru înţelegerea şi dezvoltarea celor revelate în Hristos (Ioan 14, 26; 15, 26; 16, 26).

Chemarea de profet o îndeplineşte Mîntuitorul direct, propovăduind El însuşi; iar după înălţarea la cer indirect, prin Sfinţii Apostoli şi urmaşii lor, adică prin ierarhia bisericească de ordin divin de El, prin Duhul Sfînt, rînduită în Biserică (F. Ap. 20, 28; I Petru 5, 2).

Ca *arhiereu*, Mîntuitorul aduce în persoana Sa, prin patimă şi moarte de bună voie, jertfa răscumpărătoare, de împăcare a omului cu Dumnezeu, în locul omului, înlătură vina şi pedepsele pentru păcat şi totodată reface natura căzută a omului şi sfinţeşte prin sîngele Său Legea cea nouă. Acestea ne sînt arătate de profeţiile mesianice, de Mîntuitorul însuşi, de Sfinţii Apostoli, ca şi, apoi, de mărturisirile de credinţă ale Bisericii şi de Sfinţii Părinţi. „El (Mesia) a luat asupră-şi durerile noastre şi cu suferinţele noastre s-a împovărat. Şi noi îl socoteam pedepsit, bătut şi chinuit de Dumnezeu. Dar el fusese străpuns pentru păcatele noastre şi zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mîntuirea noastră şi prin rănile lui noi toţi ne-am vindecat“ (Is. 53, 4—5). Despre Hristos, Sf. Ioan Botezătorul zice: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii“ (Ioan 1, 29). Mîntuitorul zice că îşi dă trupul „pentru viaţa lumii“ (Ioan 6, 51); „Acesta este trupul Meu, care se frînge pentru voi... Acesta este sîngele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor“ (Luca 22, 19; Matei 26, 28). Preoţia Mîntuitorului este preoţie universală şi veşnică, slujire unică şi supremă (Ps. 109, 4; Evr. 6, 20); este ascultare desăvîrşită „pînă la moarte, şi încă moarte de cruce“ (Filip. 2, 8; Rom. 5, 19); este iubire fără de margini faţă de lume (Gal. 1, 4; 2, 20); este „jertfă de împăcare“, „jertfă de ispăşire“, „preţ de răscumpărare“ (Rom. 3, 25; Gal. 3, 13; II Cor. 5, 21; I Petru 2, 21, 24; I Ioan 2, 2). Cum împăcarea lumii cu Dumnezeu s-a făcut, obiectiv, mai ales prin jertfă, preoţia Mîntuitorului stă în centrul operei Lui mîntuitoare.

Jertfa de pe cruce, săvîrşită sîngeros o singură dată (Evr. 10, 14), se actualizează (se face prezentă) nesîngeros ca jertfă euharistică, aceeaşi în fiinţă cu cea de pe cruce, pînă la sfîrşitul veacurilor, pe sfintele altare.

Ca *împărat*, Iisus Hristos îşi arată slava şi puterea dumnezeiască mîntuitoare, ca împărat duhovnicesc, împărat al adevărului religios, împărat nu din lumea aceasta (Ioan 18, 36—37). Prin minunile Sale, Iisus se dovedeşte ca stăpîn al tuturor, anume: prin cele săvîrşite asupra naturii (schimbarea apei în vin, potolirea furtunii), ca stăpîn al naturii; prin cele săvîrşite asupra oamenilor (vindecări, învieri, alungare de duhuri rele), ca stăpîn al vieţii şi morţii şi asupra duhurilor; prin cele săvîrşite asupra Sa (schimbarea la faţă, coborîrea la iad, învierea, înălţarea la cer, şederea de-a dreapta Tatălui) se arată ca avînd putere absolută. Tot ca împărat întemeiază şi conduce împărăţia Sa harică, Biserica, al cărei Cap este şi în care rămîne totdeauna prezent şi activ.

În Sfînta Scriptură, Mîntuitorul este numit adesea împărat, ca în profeţiile mesianice (Ps. 2, 6; Is. 32, 5; Zah. 9, 9 şi altele), la Bunavestire (Luca 1, 35), la venirea magilor de la Răsărit (Matei 2, 2, 11); însuşi Iisus Hristos, în faţa lui Pilat, recunoaşte că este împărat (Ioan 18, 36—37); Sfîntul Apostol Pavel îl numeşte „Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor“ (I Tim. 6, 15); iar, după înviere, Domnul însuşi spune: „Datu-mi-s-a toată puterea în cer şi pe pămînt“ (Matei 28, 18).

Ultimele acte împărăteşti ale Domnului Hristos sînt: învierea morţilor, judecata obştească, înnoirea (transfigurarea) cerului şi a pămîntului şi împărăţia cea fără de sfîrşit, cu drepţii (I Cor. 15, 20—28; Luca 1, 35).

Plata paharului de apă

(Continuare din pag. 1)

Un codru de pîine, un ajutor în muncă, o cercetare a unui bolnav, atîtea şi atîtea alte ajutoare ce ne par mărunte, fără însemnătate, sînt tot atîtea „pahare de apă“, pe care Părintele Ceresc le răsplăteşte, cînd sînt făcute în numele Lui şi cu iubire de frate, pentru cel ce are lipsă de ajutorul nostru.

Faptele acestea mărunte, nebăgate în seamă la prima vedere, înnobilează pe om, dacă ele sînt făcute fără ostentaţie, fără gînd de laudă şi fără pretenţia de a se răsplăti îndată.

Înţelepciunea poporului nostru spune: „Fă binele şi îl aruncă în mare“.

Binele cuiva nu se poate mărgini numai la vorbele bune ce i le spui, numai la făgăduinţe pentru ziua de mîine, el trebuie concretizat, trebuie mărturisit prin fapte, prin atitudini jertfelnice de ajutorare a semenilor. El nu admite scuza: „N-am timp“, nu admite nici motivarea: „Aş face-o dar nu pot“.

„Paharul de apă“ este la îndemîna oricărui creştin. Să-i dai celui ce-ţi cere ceea ce are el lipsă şi ceea ce sigur îţi prisoseşte ţie. Căci fiecare avem ceva ce prisoseşte şi care poate umplea un gol, poate face să nu se simtă părăsit şi uitat semenul nostru.

Oamenii au lipsă de multă înţelegere, de multă iubire, de multă bunătate. Uneori grijile şi necazurile îi copleşesc, dar dacă vine cineva cu „paharul“ bunătăţii, al într-ajutorării el trece cu bine peste încercări şi greutăţi.

Oarecînd s-a zis că omenirea are mai multă lipsă de lumină. Am putea spune că omenirea zilelor noastre are mai multă lipsă de iubire, de pace şi de înfrăţire. Este „paharul de apă“ după care însetează omul zilelor noastre. Este bine, ca slujitori ai lui Dumnezeu, cel ce este „dragoste“ să oferim acest „pahar“, cu încrederea că tot ce facem pe acest drum nu rămîne fără plată, înaintea oamenilor şi înaintea lui Dumnezeu.

Experienţe pastoral-misionare

PREDICA

În cadrul cultului nostru religios, predica ocupă un loc de frunte. Ea este instrumentul cel mai important, care stă la îndemîna preotului spre a putea face cunoscută credincioşilor evanghelia lui Hristos.

O biserică în care amvonul nu are sonoritatea spirituală este o biserică lipsită de vitalitate, limitată la cadrul mistic al simboalelor liturgice.

Poporul vine la biserică să asculte cuvîntul lui Dumnezeu şi să înveţe. Cea dintîi însărcinare pe care Iisus a dat-o ucenicilor Săi a fost să meargă şi să înveţe. (Marcu 16, 15).

E uşor să urci amvonul, dar e greu să dai acestui amvon caracterul de adevărată catedră.

Predica este sub aspectul expunerii o oratorie, oratoria este o artă iar arta mijlocul de exprimare într-o formă cît mai sugestivă sentimentele ce-ţi stăpînesc fiinţa.

După regulile omiletice orice predică trebuie lucrată cu frămîntare de gînd, trebuie apoi învăţată spre a fi transmisă cu efect auditoriului.

„Poieta nascitur, orator discimus“ spune un dicton latin.

Superficialitatea în această materie a dus la o serie de sisteme, care nu dau întotdeauna rezultate pozitive.

Predicile citite fie că sînt lucrări personale, fie că sînt ale altor predicatori buni, pierd foarte mult din valoare. Sînt de preferat predicile rostite liber.

Materialul pentru predică trebuie adunat şi prelucrat, ori pentru aceasta trebuie lectură multă, voinţă şi muncă serioasă.

Auditoriul de astăzi este mult mai pretenţios şi te condamnă dacă urci amvonul nepregătit.

Ceea ce de fapt prezintă pentru preot astăzi ca predicator o importanţă deosebită este faptul că faţă de problemele sociale, orizontul lui trebuie să fie lărgit.

Deci şi problemele sociale trebuie să intre în preocupările noastre ca ceva ce este legat de viaţa credincioşilor şi care trebuie subliniate alături de marile adevăruri Dumnezeieşti ca unele care stau la baza înnoirii continue a vieţii spirituale.

În afară de predicile ocazionale cunoaştem şi folosim în cadrul activităţii predicatoriale omilia şi predica propriu-zisă. În omilii ne extindem exigetic asupra întregii pericope, în timp ce în predicile propriuzise sau tematice ne oprim asupra unui citat sau adevăr de credinţă.

Ceea ce se cere de la noi e să facem din predicile noastre un punct de atracţie pentru credincioşi, să-i facem ca să aştepte cu drag Duminica să audă o predică bună.

Să năzuim ca prin fiecare predică să oferim credincioşilor noştri hrană sufletească de care au nevoie. Să le împărtăşim adică cuvîntul cel de-a pururi viu al Evangheliei.

Pr. *Aurel Muşet*

2050 DE ANI DE LA CREAREA PRIMULUI STAT DAC CENTRALIZAT ŞI INDEPENDENT

Columna lui Traian

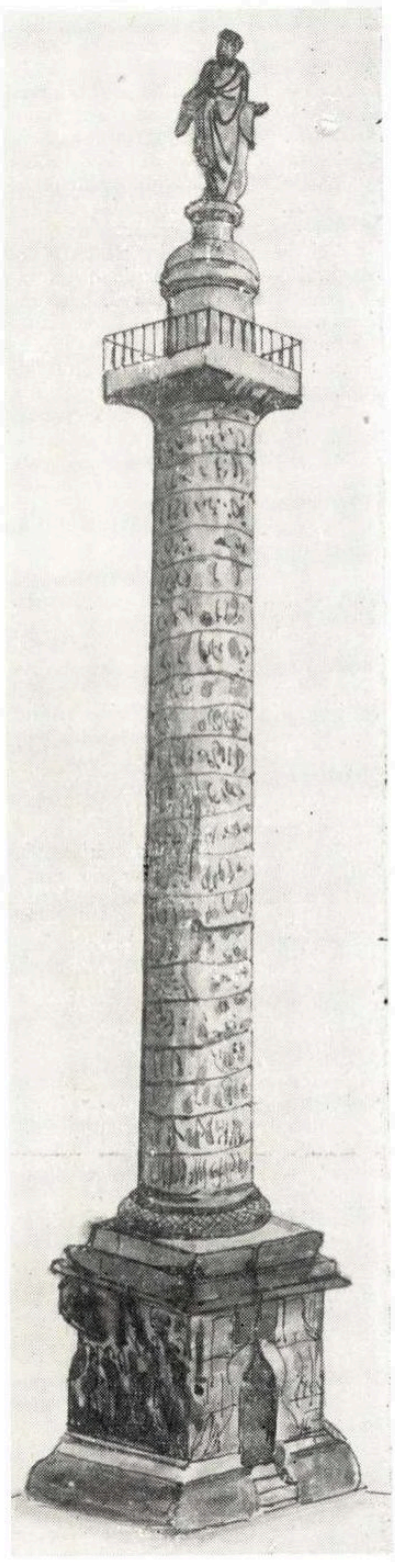

Construită din marmură, în anul 113, din porunca împăratului Traian, Columna se înalţă şi astăzi măreaţă în centrul Forului de la Roma care-i poartă numele, în axul templului închinat acestuia. Pe fusul său sînt sculptate scene din cele două războaie de cucerire a Daciei.

Columna nu a purtat de la început bogata decoraţie in relief de pe fus. Abia după cîţiva ani, sub conducerea arhitectului Apollodor din Damasc, s-a trecut la realizarea frizei continue în basorelief, care povesteşte războaiele romanilor cu dacii.

Friza este împărţită în două segmente egale ce prezintă primul şi respectiv al doilea război. Povestea primului război este împărţită, la rîndul ei, în trei episoade. Primul episod care începe cu trecerea Dunării de către romani, continuă cu diferite scene referitoare la înaintarea armatelor romane pe o vale de râu, în timpul căreia se plasează scena pitorească a sosirii unui sol bur care aduce împăratului un mesaj scris pe o ciupercă, şi culminează cu marea bătălie de la Tapae.

Al doilea episod al primului război înfăţişează luptele armatelor împăratului Traian cu o armată de daci şi sarmaţi, pătrunsă la sud de Dunăre. Pe rînd sînt prezentate drumul armatelor pe Dunăre, o luptă de cavalerie cu sarmaţii înzăuaţi, apoi o mare bătălie şi victoria, serbată printr-o aclamare a împăratului. Este semnificativă scena unică pe toată coloana a soldaţilor romani care-şi îngrijesc rănile şi care dovedeşte violenţa luptelor purtate cu dacii.

În cel de-al treilea episod, reliefurile povestesc înaintarea romanilor prin munţi, alungarea dacilor din aşezările lor întărite şi incendierea acestora, în sfîrşit asediul Sarmizegetuzei şi se încheie cu zguduitoarea scenă a închinării lui Decebal.

Pauza dintre cele două războaie este marcată prin tabloul grav al unei victorii înaripate, flancată de trofee.

Al doilea război dacic este şi el împărţit în trei episoade. Primul prezintă călătoria pe mare şi pe uscat a împăratului Traian din şi pînă în Dacia. Călătoria se sfîrşeşte la Drobeta, unde se concentrează toate trupele şi unde împăratul inaugurează podul construit peste Dunăre de Apollodor din Damasc.

Urmează luptele şi asediul Sarmizegetusei care constituie cel de-al doilea episod. Între imaginile pline de mişcare şi dramatism, se distinge scena împărţirii ultimei rezerve de apă între dacii asediaţi.

Al treilea episod povesteşte urmărirea ultimelor rezerve de rezistenţă ale dacilor. În cursul acestor acţiuni, regele Decebal, care se străduieşte din Sarmizegetusa ca să organizeze în continuare rezistenţa, se sinucide cu sabia lui curbată pentru a nu fi prins de romani, preferind moartea unei captivităţi ruşinoase. Episodul, şi odată cu el, întreaga naraţiune, se încheie cu imaginea dacilor care coboară din munţi şi păduri cu familiile şi întregul avut către vetrele lor din vale, unde vor continua să trăiască alături de romani şi se vor amesteca cu aceştia.

Naraţiunea aceasta în marmură are o valoare deosebită pentru istoria poporului nostru, fiind unul din cele mai valoroase documente autentice privind geneza sa şi trecutul glorios al înaintaşilor. Imaginile săpate în piatră vorbesc despre încleştarea dintre bravul popor roman şi neînfricaţii dacii din care s-a născut un popor nou, viteaz şi harnic, al cărui rost s-a întemeiat întotdeauna pe demnitate şi virtute: poporul român.

Prof. dr. *Gheorghe Şora*

„Tema majoră a monumentului (columna — n. n.) o constituie trăinicia şi maiestatea păcii romane. Firesc, Traian este omniprezent, dar nu numai în postura de cuceritor, el întruchipează şi clemenţa, dreptatea şi pietatea — calităţi ce trebuie să caracterizeze un bun conducător. Totuşi eroul reliefurilor nu este împăratul, ci soldatul roman anonim, muncitor, care străbate disciplinat pe jos distanţele. Iar vitejia dacilor în vremuri de restrişte, demnitatea lui Decebal în înfrîngere sînt redate cu un umanism care fac din creatorul acestei capodopere o persoană demnă de toată cinstea“.

(Extras din: Paul MacKendrick, Pietrele dacilor vorbesc, Bucureşti, 1978, p. 67).

BUREBISTA

În mîinile unui sculptor
încape atîta piatră
cît să cioplească un popor.
În mîinile unui sculptor
încape atîta lut
cît să făurească o ţară.

Şi-a luat odată Burebista
un pumn de suflet geto-dac
şi-a înălţat columnă:
un neam,
o vatră,
un destin.

Sanda Andronescu

DOI APOSTOLI — CA UNU...

De obicei, teologia creştină vorbeşte despre Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel mai mult *separat*, scoţînd la iveală îndeosebi ceea ce-i deosebeşte.

Biserica însă — a noastră, mai vădit decît celelalte ramuri ale Creştinătăţii celei oarecînd *una* — insistă asupra elementelor comune acestor „corifei" (vîrfuri) ai secolului apostolic, subliniind apăsat *unitatea în diversitate* a personalităţilor şi lucrărilor lor fertile în ogorul Domnului. Pomenirea ce li se face anual, în calendarul bisericesc, la ziua morţii lor martirice, e mărturie grăitoare în acest sens. Ea este instituită de Biserică — precum a oricărui alt sfînt din cei ce populează calendarul şi sinaxarul — din dispoziţie de maximă competenţă autoritativă. „Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri — scrie în Epistola către Evrei (13, 7) — care v-au grăit vouă cuvîntul lui Dumnezeu" priviţi cu luare-aminte cum şi-au încheiat viaţa şi le urmaţi credinţa!" Aceasta înseamnă că exercitarea *cultului sfinţilor* — la care ţinem cu ardoare — implică în primul rînd reîmprospătarea istoriei vieţii lor, înviorarea hotărîrii de a da ascultare proverbelor lor, neuitînd mai ales a lua viaţa lor neprihănită drept pildă de vieţuire creştinească în lume.

Evocaţi separat, Sfinţii Petru şi Pavel prezintă caractere de ordinul contrastelor ferme.

Ţăran pescar din Galileia, Sfîntul Apostol PETRU a fost întru început ucenic al Sfîntului Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul Domnului. Împreună cu fratele său, Andrei, a devenit curînd învăţăcel al lui Iisus. Fire aprinsă, săritor la vorbă şi la treabă, plin de rîvnă sfîntă pentru lucrarea binecuvîntată pe care o săvîrşea Mîntuitorul, fiind — pe cît se pare — cel mai vîrstnic membru al Soborului Apostolic, Sf. Petru este aşezat de fiecare dată la locul întîi în pomelnicele apostoleşti (din Matei cap. 10, Marcu 3, Luca 6 şi F. Ap. 1).

În vremea Sfintelor Patimi, Apostolul Petru s-a lepădat de trei ori de Domnul, deoarece fruntaşii Sinedriului au băgat frica în el. După Înviere, s-a îndreptat. Drept aceea, Mîntuitorul l-a reabilitat.

După Înălţarea la Cer, Sf. Petru a predicat Evanghelia în Ierusalim şi în Ţara Sfîntă. Mai tîrziu, a ostenit în tărîmuri îndepărtate, propovăduind mai ales acolo unde se aflau comunităţi evreieşti din diaspora (=împrăştiere). A ajuns astfel pînă în Mesopotamia, la Babilon (cf. I Petru 5, 13) şi, spre sfîrşitul vieţii, chiar la Roma.

Pentru rîvna sa pilduitoare întru slujirea Evangheliei a pătimit de la stăpînitorii Palestinei ocări, bătăi şi temniţă.

A pus cununa martiriului la anul 67, în Roma, cezar persecutor crîncen al creştinilor fiind sîngerosul Nero.

N-a condus ca episcop „sedentar" Biserica Romei pentru simplul motiv că era *apostol*, adică lucrător itinerant în via Domnului. N-a fost „vicar al lui Hristos" pe pămînt pentru simplul motiv că Hristos — Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat fiind — nu are trebuinţă de... „locţiitor", El fiind pururea omniprezent.

Biserica noastră cinsteşte în Sfîntul Petru pe *unul din cei* doisprezece învăţăcei ai Mîntuitorului. Atît!

Deşi nu suferea laudă de la oameni şi nici nu obişnuia a se făli decît „întru Domnul" — adică în izbînzile sale creştineşti — silit de necazurile pe care i le căşuna pisma potrivnicilor săi, Sfîntul Apostol PAVEL a vorbit în cîteva rînduri şi despre sine, fie cînd era tîrît la judecăţi, fie în epistolele sale. Înnădind laolaltă aceste frînturi autobiografice, rezultă această prezentare: „Eu sînt iudeu, născut în Tarsul Ciliciei, cetăţean al unei cetăţi care nu este lipsită de însemnătate. Am fost crescut în acest oraş (Ierusalim) învăţînd la picioarele lui Gamaliil să ţin cu străşnicie legea părinteaşcă, plin fiind de rîvnă pentru Dumnezeu (F. Ap. 21, 39 şi 22, 3) pe care-l slujesc — ca şi strămoşii mei — întru cuget curat (II Tim. 1, 3); la opt zile am fost circumcis, sînt din neamul lui Israil, din seminţia lui Veniamin, evreu din evrei; în ce priveşte Legea, fariseu; în ce priveşte rîvna, prigonitor al Bisericii (lui Hristos); în ce priveşte dreptatea cea din Legea lui Moise, fără de prihană în vieţuirea mea (Fil. 3, 5—6; II Cor. 11, 22; F. Ap. 23, 6); spoream în iudaism mai presus decît mulţi din neamul meu care erau de vîrsta mea şi aveam fierbinte rîvnă pentru datinile mele strămoşeşti (Gal. 1, 44); am trăit ca fariseu, adică după rînduielile şcolii celei mai exacte a Legii noastre (mozaice; F. Ap. 26, 5). Prin naştere, eu sînt cetăţean roman" (F. Ap. 22, 28).

Cu vreo 2—4 ani mai tînăr decît Mîntuitorul, era şi el de obîrşie din Galileia. Părinţii lui s-au strămutat în capitala Ciliciei (Asia Minor). Acolo li se născuse Saul.

În tinereţe, îi ura şi asuprea crîncen pe creştini. A luat parte la lapidarea Sf. Arhidiacon Ştefan (F. Ap. 7, 60). După aceea, cu împuterniciri scrise din partea Sinedriului şi cu slujitori înarmaţi, a purces spre Damasc, ca să aresteze pe creştinii refugiaţi acolo.

Aproape de porţile acestei cetăţi, lumina divină întru care i s-a arătat învăluit Hristos cel înălţat la cer, l-a lovit vremelnic cu trupească orbire. Acolo a învăţat el articolul fundamental al teologiei sale: Hristos şi credincioşii sînt una, formează o unitate eclesială organică, încît prigonind pe un creştin, sufere Hristos.

A devenit astfel — pe neaşteptate şi adînc convins de ceea ce mărturisea şi predica — cel mai zelos propovăduitor al Evangheliei lui Iisus Hristos în mijlocul popoarelor subjugate de puterea militară a Romei cezarilor. A fost închis, torturat, batjocorit de nenumărate ori, dar alipirea lui faţă de Hristos n-a slăbit niciodată.

Arestat pentru a doua oară de poliţia imperială romană în anul 66, a fost dus la Roma. Judecat de tribunalul cezarului şi osîndit la moarte, în vara anului 67 a fost ucis cu sabia, deodată cu Sfîntul Apostol Petru.

Sf. Pavel este ctitorul celor dintîi biserici locale şi regionale de pe pămîntul continentului nostru. Cele 14 epistole ale sale se adaugă perechii de epistole petrine şi celorlalte piese componente ale lăsămîntului scripturistic inspirat neotestamentar.

O paralelă de amploare între cei doi corifei ai Apostolilor arată că ceea ce-i unifică, depăşeşte detaşat elementele care-i diversifică. Amîndoi s-au dedicat integral aceleiaşi misiuni superioare de slujire a lui Hristos, a oamenilor, a lumii. Pe amîndoi îi interesează ridicarea calităţii vieţii oamenilor potrivit voii lui Dumnezeu şi năzuinţelor fireşti spre propăşire. Iată, spre exemplu, pe unul din ei, lansînd chemarea: „(Să) aveţi în voi simţirea lui Iisus Hristos" (Fil. 2, 5). „Să vă faceţi părtaşi dumnezeieştii firi" (II Petru 1, 4 b), — îi dă replică celălalt. Îndrumează unul din ei pe preoţi cum se cuvine să-şi poarte vrednicia slujirii? — „Luaţi aminte *de voi* şi *de toată turma*..." (F. Ap. 20, 28; vezi şi I Tim. cap. 3 ş. a. multe) —, celălalt nu e mai puţin categoric: „Pe preoţii cei dintre voi îi rog ca unul ce sînt împreună-preot şi martor al patimilor lui Hristos şi părtaş al slavei celei ce va să se descopere: păstoriţi turma lui Dumnezeu, dată în paza voastră, cercetînd-o, nu cu silnicie ci cu voie bună, după (voia lui) Dumnezeu, nu pentru cîştig urît, ci din dragoste; nu ca şi cum aţi fi stăpîni peste biserici (interpretativ admisibil: căci ele nu sînt moşia voastră!), ci pilde făcîndu-vă turmei. Iar cînd se va arăta Mai-Marele păstorilor veţi lua cununa cea neveştejită a măririi" (I Petru 5, 14).

În sfîrşit — fără a fi epuizat elementele conceptionale identice — precum vede unul din ei (cf. Rom. 13, 1—7 ş. a.) îndatorirea creştinească de-a da cezarului ce-i aparţine acestuia, iar lui Dumnezeu ceea ce i se cuvine lui Dumnezeu (cf. Matei 22, 21), tot aşa o gîndeşte (creştineşte) şi o solicită (creştineşte) şi celălalt (vezi spre exemplu I Petru 2, 17 ş. a.).

O teologie rebelă, unilaterală, care a înflorit fără succes de durată la mijlocul secolului trecut (aşa-numita „şcoală" critică raţionalistă de la Tübingen) a ... „hotărît" că Petru şi Pavel ar fi practicat o teologie antagonistă. Nu insistăm! Grupările — (acestea — da — antagoniste!) de la Corint, pe care energica intervenţie paulină le-a lichidat dintr-un asalt stau mărturie cît de fragile erau în veacul apostolic „deschilinirile" formale (vezi I Cor. 3, 1 urm.) ridicate abuziv la rang de disensiuni schismatice de către critici prea puţin moderni.

La urma-urmelor, elogiul pe care Sf. Petru îl face Sfîntului Apostol Pavel (în II Petru 3, 15—16), va putea fi foarte iscusit parafrazat, dar întrecut — niciodată şi de nimeni!

Sudura care face din cei doi UNU, e de calitate superioară. Ea are nume: IISUS HRISTOS.

Nu îndeşert o cîntă atît de pătrunzător cărţile noastre de cult, mai ales în rînduiala prăznuirii de la 29 iunie.

Preot prof. Dr. *Grigorie Marcu*

Revoluţia de la 1848

(Continuare din pag. a 2-a)

Deşi înăbuşită cu violenţă, mişcarea de la 27—29 martie 1848 a inaugurat în ţările române un proces revoluţionar ireversibil. Reprimarea nu a putut stăvili lupta revoluţionară. Ea a demonstrat doar că fără sprijinul maselor nu putea fi înfăptuită revoluţia cu sorţi de reuşită.

„NOI VREM SĂ NE UNIM CU ŢARA"

A doua etapă a revoluţiei s-a desfăşurat în Transilvania. Ştirile despre evenimentele din Franţa şi, mai ales, despre cele desfăşurate în Austria şi Ungaria au dus la o accentuare a stării de spirit revoluţionare din teritoriile româneşti supuse dominaţiei habsburgice, unde ea a cuprins pe toţi locuitorii, atît români, cît şi maghiari, secui şi saşi.

După o serie de adunări locale, la 18/30 aprilie 1848, în Duminica Tomii, s-a desfăşurat la Blaj o adunare, la care au participat peste 4.000 de români. Cu acest prilej s-au luat în dezbatere, pentru prima dată într-un cadru mai larg, problemele în faţa cărora se găseau românii transilvăneni, ţinînd seama de obiectivele naţiunii române şi de desfăşurarea evenimentelor revoluţionare în întreg imperiul. S-a hotărît convocarea unei uriaşe adunări, tot la Blaj, pentru începutul lunii mai.

Ca urmare, în 3—5 mai s-a ţinut a doua adunare pe Cîmpia Libertăţii de la Blaj, la care au luat parte peste 40.000 de oameni. În fruntea adunării se aflau cărturarii Simion Bărnuţiu, George Barit,iu, episcopii Andrei Şaguna şi Ioan Lemeny, Timotei Cipariu, August Treboniu Laurian, Avram Iancu.

Adunarea a adoptat cele 16 articole ale petiţiei naţionale, prin care se proclama egalitatea politică a naţiunii române din Transilvania cu celelalte naţionalităţi şi dreptul său de a avea reprezentanţi în dietă, administraţie şi justiţie în proporţie cu numărul ei. În petiţia naţională se cereau desfiinţarea iobăgiei fără despăgubire, libertatea presei şi întrunirilor, gardă naţională, dezvoltarea învăţămîntului românesc etc. Dînd curs sentimentelor naţionale, zecile de mii de ţărani au cerut într-un glas: „Noi vrem să ne unim cu ţara!"

Impresionanta adunare de la Blaj, prilej de a-şi expune dorinţele în petiţia naţională, a fost doar punctul de plecare al luptei revoluţionare a românilor ardeleni. Conducerea mişcării revoluţionare româneşti va fi preluată de un comitet naţional, care şi-a fixat sediul la Sibiu, sub preşedinţia lui S. Bărnuţiu.

„UNIŢI VOM FI TARI"

A treia etapă a revoluţiei s-a desfăşurat în Ţara Românească.

Precipitarea evenimentelor din Moldova şi mai ales din Transilvania au determinat constituirea unui comitet revoluţionar şi a unui comitet executiv însărcinat să coordoneze acţiunile pregătitoare ale revoluţiei în Muntenia, în care au fost aleşi N. Bălcescu, A. G. Golescu şi Ion Ghica. Bizuindu-se pe membrii „Frăţiei", comitetul revoluţionar a pregătit temeinic în întreaga ţară declanşarea luptei revoluţionare. S-a elaborat planul politico-militar şi programul revoluţiei, care în cele 22 de articole sintetiza dorinţele cele mai arzătoare ale ţării. La loc de frunte, el prevedea independenţa administrativă şi legislativă a statului. Apoi, urmau: desfiinţarea privilegiilor de clasă ale boierimii, egalitatea în faţa legii, adunare obştească în care să fie reprezentate toate stările societăţii, libertatea tiparului, instituirea gărzii naţionale, emanciparea clăcaşilor şi împroprietărirea lor prin despăgubire, emanciparea mănăstirilor ce se aflau sub ascultarea patriarhilor din orientul ortodox şi secularizarea averilor acestora, învăţămînt egal pentru toţi cetăţenii.

Datorită concursului unităţilor militare comandate de maiorul Tell şi căpitanul N. Pleşoianu, şi a sprijinului dat de prefectul Gh. Magheru, revoluţia a izbucnit la 9 iunie, la Islaz, în cadrul unei mari adunări populare. Acolo a fost înfăţişată maselor populare proclamaţia comitetului revoluţionar şi programul de acţiune al acestuia. La 11 iunie, revoluţia s-a declanşat şi la Bucureşti, marcînd victoria cauzei naţionale.

Uneltirile reacţiunii interne şi intervenţia armatelor ţariste în moldova, pătrunderea trupelor otomane şi ţariste în Muntenia, în septembrie 1848, au înfrînt revoluţia din Ţara Românească. În Transilvania şi Banat, revoluţia va continua pînă la 13 august 1849, cînd armatele habsburgice şi ţariste vor nimici oastea revoluţionarilor maghiari în lupta de la Şiria, lîngă Arad.

Deşi a fost înăbuşită, revoluţia de la 1848 din ţările române a demonstrat vitalitatea şi energia poporului român. Pe plan intern, revoluţia a dat o grea lovitură feudalismului, iar pe plan extern a pus în faţa Europei problema românească.

EXPOZIŢIA „JUNII BRAŞOVENI"

Din vremuri imemoriabile, populaţia Braşovului şi zecile de mii de oaspeţi sînt impresionaţi în perioada sfintelor sărbători de Paşti de măreţia unui străvechi obicei folcloric cu specific local, „Junii Braşoveni". Organizaţi în şapte grupuri — indiferent de vîrstă — junii îşi desfăşoară procesiunea lor, începînd cu prima duminică după Sfintele Paşti, mergînd călări în alai sărbătoresc spre „Pietrile lui Solomon" — o veche cetate dacică — pornind de la biserica „Sf. Nicolae". Prilejuit de aceasta, are loc hora junilor, însoţită de o specifică melodie a horei, cîntată de fanfară, urmată de aruncarea buzduganului. Complementar acestei procesiuni şi eşalonat pe mai multe zile ale săptămînii au loc mailaturi la diferite cruci din zona montană a Şcheiului amintind de vechi puncte de apărare ale aşezării. În acest context se desfăşoară după ritual geto-dacic păstrat bimilenar, cultul Soarelui, îngroparea vătafului, aruncarea în ţol, aruncarea buzduganului — obiceiuri care se desfăşoară în funcţie de marile sărbători creştine de primăvară (Sînziene, Paşti, Rusalii).

Expoziţia „Junii Braşoveni", organizată sub egida Muzeului bisericii Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, vine să valorifice în conţinut acest obicei tradiţional românesc. Cele 14 costume de o mare bogăţie vestimentară, aparţinînd celor 7 grupuri de juni, amintesc prin conţinut de idealul unităţii naţionale, întrucît păstrează modelul căciulii lui Mihai Viteazul şi tricolorul, iar steagurile lor poartă chipul marelui voievod. Pe de altă parte găsim simbolul independenţei naţionale trăit cu multă intensitate în Şcheii Braşovului întrucît „junii curcani", „roşiori" şi „dorobanţi" conservă cu autenticitate costumul celor trei grupuri muntene şi moldoveneşti participante la marea epopee a independenţei de la 1877.

Grupurile junilor „tineri" şi „bătrîni", primul format din tinerii necăsătoriţi, iar al doilea proveniţi din rîndul celor căsătoriţi, amintesc prin costum de cetele de feciori specifice zonei montane a Transilvaniei, a căror primă misiune în epoca istorică şi preistorică era de a apăra ţinutul.

Un aport deosebit în păstrarea acestui obicei strămoşesc l-a adus vestitul cărturar protopopul Ioan Popazu, care oficializează la anul 1839 dependenţa junilor din Şchei de biserica voievodală „Sf. Nicolae", păstrînd în tezaurul bisericii steagurile, protocolul şi documentele junilor, existente, în parte, şi azi.

Prof. *Vasile Oltean*

Din viaţa comunităţilor ortodoxe române de peste hotare

Organizarea unei parohii ortodoxe române la Paris

Recent s-a constituit la Paris, în cadrul Arhiepiscopiei ortodoxe române pentru Europa Centrală şi Occidentală, o parohie pentru ortodocşii de origine română din capitala Franţei şi alte localităţi ale ţării. Consiliul Eparhial întrunit în luna martie sub preşedinţia Prea Sfinţitului Episcop Lucian Florea a stabilit condiţiile de funcţionare a acestei parohii şi a salutat începutul activităţii noilor ei slujitori, P. C. Părinte dr. Aurel Grigoraş şi P. C. Arhidiacon Vasile Axinia. Totodată au fost exprimate sentimente de recunoştinţă Prea Fericitului Patriarh Iustin care împreună cu Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române acordă permanentă grijă comunităţilor de peste hotare.

După întocmirea formalităţilor prevăzute de legislaţia franceză, s-a procedat la convocarea consiliului parohial care a decis cele de rigoare privitor la sediul parohiei şi lăcaşul unde se vor desfăşura serviciile religioase. Astfel s-a luat cunoştinţă de ospitalitatea oferită în spirit ecumenist de parohia reformată „Batignolles", biserica acesteia urmînd ca, în actuala etapă, să fie folosită şi de comunitatea noastră.

Prima Sf. Liturghie s-a oficiat în Duminica Rusaliilor, 25 mai, praznic devenit şi hramul parohiei. La începutul slujbei Rev. Jacques Galtier a rostit în numele său şi al credincioşilor pe care îi îndrumă, un călduros cuvînt de întîmpinare adresat ierarhului, clericilor şi enoriaşilor ortodocşi români, asigurîndu-i de stima pe care o poartă Bisericii Ortodoxe Române şi Întiistătătorului ei, cum şi de dorinţa de a promova relaţii optime în spiritul dragostei care uneşte pe toţi creştinii.

În cadrul dumnezeieştii slujbe apoi, atît Prea Sfinţitul Episcop Lucian Florea cît şi P. C. Părinte Aurel Grigoraş s-au adresat credincioşilor proprii îndrumîndu-i să păstreze cu sfinţenie legea străbună, să contribuie la propăşirea parohiei căreia aparţin.

Amintita parohie se adaugă celorlalte numeroase din cuprinsul Arhiepiscopiei ortodoxe române pentru Europa Centrală şi Occidentală iar constituirea ei dovedeşte dorinţa confraţilor noştri de peste hotare, cetăţeni loiali ţărilor unde s-au stabilit, de a întreţine legături cu Biserica strămoşească, cu neamul din care au odrăslit, cu patria de baştină.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 iulie 1980 Nr. 25—26

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (VIII)

Opera de mîntuire (art. 3—7)

Privită în conţinutul ei, opera de mîntuire apare ca întreita slujire a Mîntuitorului ca profet, arhiereu şi împărat; privită, însă, în special după direcţiile ei, opera de mîntuire se arată ca îndreptîndu-se în primul rînd către Dumnezeu Tatăl, în al doilea rînd către firea omenească a Mîntuitorului şi în al treilea rînd către toţi oamenii.

Către Dumnezeu Tatăl se îndreaptă Mîntuitorul, întrucît Tatălui se aduce pe Sine jertfă curată, „s-a adus lui Dumnezeu pe Sine, jertfă fără prihană" (Evr. 9, 14); „şi s-a dat pe Sine pentru noi, prinos şi jertfă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireasmă" (Efes. 5, 2) şi „preţ de răscumpărare pentru toţi" (I Tim. 2, 6). Totodată, Tatăl l-a dat pe Fiul Său spre jertfă pentru păcate (Ioan 3, 16), împovărîndu-l cu blestemul legii, El, Fiul, suportînd în locul lumii pedeapsa (Gal. 3, 13), deci plătind datoria în locul omului şi răscumpărîndu-l pe acesta. Astfel, jertfa Mîntuitorului este, pe de o parte, dreaptă pedeapsă pentru păcat, prin care s-a nesocotit absoluta dreptate a lui Dumnezeu; iar pe de altă parte, aceeaşi jertfă fiind de bună voie şi a Celui fără de păcat, nedatorată, în desăvîrşită ascultare pînă la moarte (Filip. 2, 8), este cinstire, omagiere, preamărire a lui Dumnezeu Cel absolut drept, punere în deplină lumină a majestăţii dumnezeieşti, cum Mîntuitorul însuşi spune către Tatăl: „Eu Te-am preamărit pe Tine pe pămînt" (Ioan 17, 4).

Către firea Sa umană se îndreaptă Mîntuitorul întrucît, întrupîndu-Se, pe această fire şi-o însuşeşte, curată dar cu slăbiciunile nepăcătoase ale ei cea căzută (foame, sete, oboseală, patimă, moarte), ca s-o întărească prin ascultare şi jertfă, ridicînd-o de la stricăciune la nestricăciune, s-o perfecţioneze, s-o umple cu har, străbătînd-o, adică făcînd-o transparentă pentru energia divină harică, într-un cuvînt, îndumnezeind-o. Şi aşa, îndumnezeită şi înălţată, firea umană a Mîntuitorului este prin El înfăţişată Tatălui; iar, apoi, dăruită tuturor celor care se unesc cu El, cu Hristos, în Biserică, mai ales prin Euharistie, pentru ca acolo unde este El să fie şi ei: „Mă duc să vă gătesc loc. Şi dacă Mă voi duce şi vă voi găti loc, iarăşi voi veni şi vă voi lua la Mine, ca să fiţi şi voi unde sînt Eu" (Ioan 14, 2—3).

Către toţi oamenii îşi îndreaptă Hristos lucrarea mîntuitoare întrucît „Dumnezeu voieşte ca toţi oamenii să se mîntuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (I Tim. 2, 4). Întrupîndu-se, Mîntuitorul ia în Sine firea omenească în generalitatea ei, ca fire omenească; şi astfel, prin întrupare, Mîntuitorul cuprinde, rezumă sau recapitulează în Sine pe toţi oamenii, după natura lor de oameni, adică fiinţial (ontologic). În chip tainic, Hristos ne cuprinde, ne adună sau ne concentrează în Sine pe toţi, încît jertfindu-se El şi îndumnezeindu-şi firea Sa omenească, sîntem şi noi, în chip tainic, duhovnicesc, aduşi jertfă şi îndumnezeiţi în El. În tot ce face Hristos „pentru noi şi pentru a noastră mîntuire" sîntem cuprinşi şi noi, tainic; Hristos este un centru în care, tainic, se concentrează umanitatea întreagă. Obiectiv (tainic, duhovniceşte), în Hristos omenitatea întreagă a urcat pe scara mîntuirii. „Dumnezeu... pe noi cei ce eram morţi prin greşelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos... şi împreună cu El ne-a sculat şi împreună ne-a aşezat întru cele cereşti, în Hristos Iisus" (Efes. 2, 4—6).

Aceasta este direcţia operii de mîntuire către toţi oamenii, privită după latura ei fiinţială, adică a îndumnezeirii firii omeneşti în însăşi esenţa acesteia, în Hristos; dar opera de mîntuire se îndreaptă către toţi oamenii şi după latura sau aspectul ei moral, prin aceea că Hristos-Omul se dă pe Sine ca model suprem de vieţuire morală după voia Părintelui ceresc, adică pildă de perfecţiune umană în virtute pentru cei ce-L urmează. Căci cei ce urmează cu vrednicie pe Hristos sînt „următori lui Dumnezeu" şi „fii ai luminii" (Efes. 5, 1, 8), „făcînd din suflet voia lui Dumnezeu" (Efes. 6, 6), ca, învăţîndu-se de la Hristos (Matei 11, 29), cugetînd „la fel ca şi Hristos Iisus" (Filip. 2, 5) şi luînd „toată armătura lui Dumnezeu" (Efes. 6, 13), să urce pe calea desăvîrşirii morale pînă „la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvîrşit, la măsura vîrstei deplinătăţii lui Hristos" (Efes. 4, 13).

Şi aici, însuşindu-ne prin credinţă dreapta descoperire divină despre mîntuire, care este actul cel mai minunat al lui Dumnezeu în legătură cu lumea, avem siguranţa că, în Biserica noastră dreptmăritoare şi vieţuind după povaţa ei, ne găsim înaintînd pe calea spre împărăţia lui Hristos care nu va apune niciodată. „De aceea, fiindcă primim o împărăţie neclintită (împărăţia lui Hristos), să fim mulţumitori, şi aşa să-i aducem lui Dumnezeu închinare plăcută, cu evlavie şi cu sfială" (Evr. 12, 28).

Pr. Prof. *Isidor Todoran*

380 de ani de la Unirea Ţărilor Române sub Mihai Vodă Viteazul

Unitatea poporului român — flacără veşnic vie

Anul acesta, poporul nostru sărbătoreşte două mari evenimente cu adîncă semnificaţie în conştiinţa şi istoria sa: împlinirea a 2050 de ani de la crearea statului dac centralizat şi independent sub conducerea marelui rege Burebista, şi 380 de ani de la Unirea politică a celor trei ţări româneşti sub sceptrul neînfricatului voievod Mihai Viteazul. Evenimentele la care ne referim, atestă vechimea aspiraţiilor de unitate a locuitorilor vetrei dacice şi forţa de iradiere a acestui ideal care, asemenea unei făclii nestinse, a străbătut prin vreme, luminînd calea poporului necontenit.

Premizele unităţii românilor, aşezate pe temelia solidă a conştiinţei romanităţii lor şi a unităţii de neam, aveau în vedere: originea latină a limbii române şi originea romană a poporului român, permanenţa vieţuirii sale pe teritoriul său naţional şi unitatea sa etnică, lingvistică, culturală şi, uneori, politică.

Originea romană a limbii şi a poporului român a intrat în conştiinţa românilor de timpuriu, conturîndu-se tot mai clar cu trecerea vremii. Înainte de a o cunoaşte umaniştii, o ştia poporul român şi de la el au învăţat-o cărturarii străini. Din tradiţia vie în conştiinţa poporului român de la Dunărea inferioară, a preluat, în secolul al XII-lea, istoricul bizantin Ioan Kinamos, ştirea cu privire la descendenţa românilor din coloniştii aduşi din Italia. Sublinierea scriitorului bizantin că *se spune* acest lucru, înseamnă că ideea descendenţei românilor era în circulaţie în conştiinţa oamenilor şi, în primul rînd, în conştiinţa românilor.

La acelaşi fapt se referea şi papa Inocenţiu al III-lea în corespondenţa sa din anii 1200—1202 cu Ioniţă Caloian, ţarul „bulgarilor şi vlahilor". Vorbind despre descendenţa romană a ţarului şi a poporului peste care domnea, papa raportează cunoştinţele la *ceea ce se spunea* în popor cu privire la descendenţa sa romană. În 1404, din aceeaşi sursă culegea ştirea arhiepiscopul Ioan de Sultanieh, pe care a consemnat-o în tratatul său de geografie, intitulat: *Libellus de Notitia Orbis*, afirmînd că după *cum se spune*, românii se trag din romani şi *ei înşişi afirmă* cu mîndrie că sînt romani, deoarece vorbesc aproape ca romanii.

În a doua jumătate a secolului al XV-lea, conştiinţa poporului român despre originea sa este consemnată de Nicola de Modrusio în lucrarea *De bellis Gothorum* (1473). Din 1532, avem mărturia scrisă a lui Francesco Della Valle; iar spre sfîrşitul acelui veac, italianul Giovannandrea Gromo notează, după propria lor mărturisire, că românii sînt urmaşii coloniştilor romani şi au fost lăsaţi de Adrian pentru paza acelei ţări, ceea ce explică limba lor asemănătoare cu romana veche.

Umanistul român Nicolaus Olahus, referindu-se la conştiinţa originii romane a poporului său şi a limbii acestuia, afirma că românii din Ţara Românească, Moldova şi Transilvania, *se socotesc* a fi o colonie a romanilor, dovada constituind-o mai ales cuvintele comune din limba română cu cele din limba latină.

Existenţa unei asemenea conştiinţe populare colective explică ataşamentul puternic al românilor pentru limba lor. În faţa unei atît de puternice realităţi, Antonius Bonfinius era cuprins de mirare cum şi-au păstrat românii limba latină, în mijlocul invaziilor barbare. El găsea explicaţia în faptul că românii pare că s-au luptat mai mult pentru păstrarea limbii decît pentru viaţă.

Conştiinţa originii şi a limbii sale, prezentă la poporul român în întreg evul mediu, a generat o *conştiinţă de neam* tot atît de activă şi adînc înrădăcinată. Numeroase mărturii atestă existenţa sentimentului de apartenenţă la comunitatea de neam.

Conştiinţa de neam a fost exprimată de poporul român, printre altele, şi prin însuşi numele cu care se numea pe sine: român, românesc, limbă românească. Conştiinţa populară s-a transmis şi s-a transformat în conştiinţă cărturărească. Răspîndind aceste noţiuni, cărturarii umăreau, totodată, şi răspîndirea scrisului în limba română şi promovarea limbii române ca limbă de cultură. Astfel, Coresi, în Predoslovia *Psaltirii* din 1570, consemnează că „întru bisearică mai vîrtos cinci cuvinte cu înţelesul meu să grăiesc ca şi alalţi să înveţe, decît întunearicul de cuvinte neînţelease într-alte limbi".

O dată cu răspîndirea cărţilor coresiene şi ale acelora ce le-au urmat în toate teritoriile locuite de români,

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Sfîntul Grigorie de Nazianz:

Numele date Mîntuitorului Iisus Hristos

Cuvîntul IV teologic

Numele propriu al Celui fără de început este Tatăl, numele propriu al Celui Născut fără de început este Fiul, numele propriu al Celui purces sau care purcede fără naştere este Sfîntul Duh (cap. 19).

Cred că Mîntuitorul se numeşte Fiu pentru că este identic cu Tatăl sub raportul fiinţei; dar nu numai pentru aceasta, ci şi pentru că El îşi are originea în Tatăl. Se numeşte Unul Născut, nu numai pentru că El este singurul Fiu al unui singur Tată, ci şi pentru că s-a născut în chip unic, nu aşa cum se nasc trupurile omeneşti. Se numeşte Cuvînt-Logos, pentru că El se află faţă de Tatăl aşa cum se află cuvîntul faţă de minte: nu numai din cauza lipsei de orice schimbare adusă de naştere, ci şi din cauza strînsei legături cu Tatăl, precum şi din pricina rolului său de interpret al Acestuia. Poate va zice cineva că raportul dintre Tatăl şi Fiul ar fi ca acela dintre definiţie şi lucrul definit, întrucît şi definiţia se numeşte tot logos... Fiul este o demonstraţie concentrată şi uşoară a firii Tatălui. Orice odraslă este expresia tăcută a odrăslitorului. Dacă cineva ar zice că Mîntuitorul este numit Cuvînt-Logos şi pentru motivul că El este în toate cele ce există, nu va greşi în judecata sa. În adevăr, ce există care să nu fie prin Logos? Mîntuitorul se numeşte Înţelepciune-Sophia, ca deţinător al ştiinţei lucrurilor dumnezeieşti şi omeneşti. Cum ar fi cu putinţă ca Ziditorul să nu cunoască raţiunile lucrurilor pe care le-a zidit? El este numit Putere ca păstrător al celor create şi dătător de putere pentru susţinerea acestora. Este numit Adevăr, întrucît este unul, nu multiplu în firea lui. Adevărul este unul singur, pe cînd minciuna este multiplă. Mîntuitorul este ca o pecete pură a Tatălui şi ca o întipărire a Lui, cu totul nemincinoasă. El este numit Chip, ca fiind de o fiinţă cu Tatăl şi pentru că Fiul e din Tatăl, nu Tatăl din Fiul. Natura Chipului este să fie o imitaţie a Arhetipului al cărui Chip se spune că este, deşi în cazul de faţă El este mai mult decît atît. În primul caz, e un chip nemişcat al unui chip mişcat, pe cînd în cazul nostru e un Chip viu al unui Arhetip viu, Chipul posedînd o identitate mai mare cu Tatăl decît o avea Set cu Adam şi decît o are orice fiu cu tatăl său. Natura lucrurilor simple este nu ca în anumite privinţe ele să se asemene, iar în altele să se deosebească, ci ca chipul să fie expresia integrală a totalităţii modelului, să fie adică între ele mai mult identitate decît asemănare, Mîntuitorul este numit Lumină ca strălucire a sufletelor purificate prin cuvînt şi prin viaţă. Dacă ignoranţa şi păcatul sînt întuneric, ştiinţa şi viaţa în Dumnezeu sînt lumină. El este numit Viaţă, întrucît El este Lumină şi pentru că e alcătuire şi aducere la existenţă a întregii firi raţionale: „În El trăim, ne mişcăm şi sîntem", potrivit îndoitei puteri şi suflări a inspiraţiei. De la El avem noi toţi suflarea de viaţă şi Duhul Sfînt toţi cîţi sîntem în stare să-L primim şi atît cît deschidem gura minţii. Mîntuitorul este numit Dreptate, pentru că El este împărţitorul acesteia după vrednicie, pentru că judecă drept pe cei de sub lege şi pe cei de sub har, pentru că El arbitrează raporturile dintre suflet şi trup în sensul ca sufletul să conducă, iar trupul să fie condus, ca elementul superior să domine elementul inferior, ca nu cumva ce este rău să se răzvrătească împotriva a ceea ce este bun. El este numit Sfinţenie, cu puritate, pentru ca puritatea să fie primită prin puritate. El este numit Răscumpărare, pentru că ne eliberează din lanţurile păcatului şi se dă pe Sine ca răscumpărare pentru noi, adică drept purificare a lumii. Este numit Înviere, întrucît ne ridică de aici şi ne readuce la viaţă pe cei ce sîntem omoriţi de păcat (cap. 20).

Traducere de Pr. prof. *Ioan G. Coman*

Despre „educaţia" bătrînilor

Se vorbeşte mult şi pe bună dreptate, despre formarea omului tînăr, despre educarea lui, despre chemările înalte, luminoase şi curate ale acestei vîrste minunate, dar rar întîlnim vorbindu-se despre bătrîneţe, despre „educarea", da, despre educarea bătrînilor, lucru care deşi pare straniu, totuşi nu-i chiar atît de lipsit de importanţă.

În mod normal, la această binecuvîntată vîrstă, totul este, sau trebuie să fie limpede, senin, măreţ, luminat. Pentru că acum, la această vîrstă, se consideră, se crede de toată lumea, că sînt adunate experienţele bogate ale unor ani îndelungaţi, în care un om nu s-a îngrijit să acumuleze numai bunuri materiale, care pînă la urmă se dovedesc a fi aşa de trecătoare, ci s-a îngrijit să-şi adune o comoară de bunuri spirituale, nepieritoare, ce-l face pe omul mai înaintat în vîrstă, să fie aşa de măreţ, să aibă o ţinută încărcată de o împărătească demnitate, să se vadă că are în firea lui adunate valori ce-i determină pe toţi să-l privească cu respect, cu bucurie, cu dragoste, cu admiraţie şi să gîndească în sinea lor. Iată, acesta este un exemplar din specia noastră, un exemplar nobil şi rar, care prin eforturi deosebite s-a ridicat pînă la înălţimea la care se află acum, de om adevărat, dovedindu-ne că timpul nu degradează fiinţa omenească, ci o întregeşte, îi sporeşte şi mai mult calităţile, o încununează şi o luminează, făcînd ca sfîrşitul pămîntesc a acestei fiinţe, să fie ca un amurg impresionant şi măreţ, asemenea unui apus senin de soare, ce încununează o zi de muncă adevărată.

Unul dintre gînditorii secolului nostru, Herman Hesse, într-o pagină ce a fost intitulată în traducerea românească „Despre Senectute", se ocupă tocmai despre ceea ce am spus la început, că s-ar putea numi „educaţia" bătrînilor.

În această pagină Herman Hesse vorbeşte cu mult temei, cu profunzime, cu o mare claritate, despre comportarea omului în vîrstă, despre atitudinea pe care trebuie să o avem faţă de viaţă la vîrsta înaintată. Despre sfînta datorie ce o are omul atunci cînd, nu cu reţinere, ci cu cea mai mare bucurie, cu satisfacţie şi mîndrie trebuie să spună: sînt bătrîn. Am ajuns la binecuvîntata vreme a bătrîneţii. Cuvînt ce mi se pare destul de relativ. Pentru că anii pe care-i avem atunci cînd noi considerăm că sîntem bătrîni, în comparaţie cu timpul şi cu eternitatea, sînt extrem de puţini, încît nu ştiu dacă avem dreptul să ne numim cu adevărat bătrîni, după cum nici fructul toamna nu se poate numi bătrîn, ci doar împlinit, maturizat, copt, avînd adunate în el toată lumina şi căldura cerului de vară, toată aroma şi gustul sevelor extrase din străfunduri, fiind gata acum ca aceste bunătăţi să le împartă tuturor celor ce-l vor culege şi-i vor gusta miezul parfumat. Tot aşa după cum nu se poate numi „bătrîn" nici bobul rumen de grîu ce a adunat în minusculul său hambar germeni de viaţă, elemente preţioase încărcate de puteri miraculoase, care pe masa noastră se transformă în viaţă, iar pe altarul Bisericii noastre, se preface în mod real în Trupul Domnului Hristos, pe care gustîndu-l devenim şi noi nemuritori, după cuvîntul Evangheliei, care ne asigură: „Cine mănîncă din Pîinea aceasta, viu va fi în veci" (Ioan 6, 51).

În scrisul său, ca într-un poem, Herman Hesse se adresează deosebit de cald bătrînilor, spunînd:

„Noi, bătrînii cu părul alb, avem, asemenea confraţilor noştri mai tineri, propria noastră misiune, care dă sens existenţei noastre...

A fi bătrîn e o sarcină tot atît de frumoasă şi de sacră precum e cea de a fi tînăr; a învăţa să mori şi a muri sînt funcţii tot atît de preţioase ca altele — cu condiţia ca ele să fie îndeplinite cu respect pentru sensul şi sfinţenia vieţii. Un om bătrîn, care urăşte şi se teme de părul alb şi de apropierea morţii, nu este un reprezentant demn al treptei sale de viaţă, la fel cum un ins tînăr şi viguros care-şi urăşte profesiunea şi munca lui de zi cu zi şi caută să li se sustragă, nu este un reprezentant al generaţiei sale. Ştie oricine că vîrsta înaintată aduce cu sine greutăţi şi că la capătul ei stă moartea... Dar ar fi meschin şi trist să te pleci doar asupra acestui proces de decădere, ignorînd că şi bătrîneţea îşi are părţile ei bune, avantajele, consolările şi bucuriile ei.

Cînd se întîlnesc doi bătrîni, n-ar trebui să facă numai un schimb de păreri despre suferinţe şi necazuri, ci şi de experienţele şi trăirile vesele consolatoare...

„Privitul, contemplaţia, meditaţia, sînt tot atîtea daruri pe care doar la vîrsta înaintată le poate gusta omul în toată profunzimea" (Herman Hesse, Despre Senectute, trad. în rom. de Herta Perez, Convorbiri Literare, nr. 7, iulie 1977, p. 16).

La noi, în timpurile acestea, darurile pe care societatea le-a rezervat şi le oferă celor vîrstnici, sînt tot atît de multe ca şi acelea pe care le-a pus la îndemîna celor tineri.

Condiţiile de viaţă, mijloacele de existenţă, dragostea şi admiraţia cu care este înconjurat omul care şi-a împlinit datoria faţă de viaţă şi a ajuns să fie trecut în categoria numită a pensionarilor, ce este considerată tot atît de valoroasă ca şi categoria celor ce se află în plin efort şi activitate, sînt răsplata pe care societatea noastră o acordă cu generozitate bătrînilor, răsplată însoţită de respectul tuturor.

Gîndurile acestea sînt un cald omagiu închinat oamenilor înţelepţi care sînt bătrîni, despre care spune Sf. Scriptură: „Oare nu la bătrîni sălăşluieşte înţelepciunea şi priceperea nu merge mînă în mînă cu vîrsta înaintată?" (Iov 12, 12). Bătrînilor dornici să-şi ducă cu cinste crucea pe care au primit-o de la Dumnezeu, dovedindu-ne prin dragostea plină de bucurie faţă de viaţă, prin setea de a fi utili, folositori societăţii, prin ceea ce are omul mai preţios la vîrsta aceasta: experienţa, bunătatea şi înţelepciunea, că nu sînt îmbătrîniţi cu sufletul, că dispun de o forţă şi putere spirituală ce încălzeşte şi luminează calea tinerilor.

† IUSTINIAN MARAMUREŞANUL
Episcop

Viaţa mănăstirească integrată în Biserică şi societate

Unul din atributele sufletului omenesc este dorul nepotolit după cunoaşterea şi înţelegerea frumuseţii duhovniceşti. Această frumuseţe duhovnicească se oglindeşte mai mult ca oriunde în Biserica Ortodoxă, în slujba ortodoxă, plină de strălucire şi frumuseţe, în icoana ortodoxă, în mănăstirea ortodoxă cu întreaga ei tradiţie şi viaţă duhovnicească.

Mănăstirea este locul unde Ortodoxia îşi păstrează comoara întregii sale tradiţii de viaţă creştină, locul de înfrumuseţare a credinciosului. Dar peste toate aceste frumuseţi străluceşte chipul credinciosului duhovnicesc, în care se oglindeşte nu cerul, ci însuşi Hristos: „Frumuseţea cea prea luminată".

Numele omului duhovnicesc este „Frumuseţe", iar ştiinţa lui, dorul lui după cunoaşterea virtuţii, „iubire de frumuseţe".

Frumuseţea este un atribut al Dumnezeirii, al numelui lui Dumnezeu. Întreaga făptură ieşită din mîinile lui Dumnezeu era la început „foarte frumoasă" (Geneză 1, 31), iar omul, plăsmuit după însuşi chipul de frumuseţe al lui Dumnezeu, le întrecea pe toate în frumuseţe. Păcatul a întunecat şi chipul omului şi a urîţit şi întreaga făptură. Prin întruparea Sa, Mîntuitorul a dat putinţă făpturii Sale să devină iarăşi frumoasă, mai frumoasă chiar decît la început. Întreaga creştinătate este chemată să se împărtăşească din această frumuseţe, dar în chip deosebit viaţa monahicească a fost binecuvîntată. Ea are darul de a purta în lume mesajul frumuseţii dumnezeieşti, cum spun Sfinţii Părinţi. Viaţa monahală este chemată să arate, să mărturisească mereu lumii chipul vieţii celei desăvîrşite, chipul vieţii îmbunătăţite prin trăirea în virtute,

cum spune Sfîntul Vasile cel Mare, viaţă pe care credincioşii din lume mai greu o pot înfăptui. Viaţa mănăstirească, spune Sfîntul Teodor Studitul, are chemarea de a se ruga neîncetat pentru înfrumuseţarea făpturii. Dar fuga şi lepădarea de păcatele lumii e condiţia de bază a vieţii creştinului îmbunătăţit, condiţia înfrumuseţării sale duhovniceşti. Omul duhovnicesc trebuie să-şi curăţe întreaga sa viaţă lăuntrică de mărăcinişul patimilor şi pornirilor păcătoase, ca virtuţile cele mai cuprinzătoare: simplitate, smerenie, sfinţenie, încununate de desăvîrşita dragoste, să-i înfrumuseţeze întreaga sa fiinţă. Astfel împodobit, monahul, încă în trup fiind, devine un cetăţean al cerului, viaţa sa este viaţă îngerească, arvună a veacului ce va să fie.

Viaţa monahală este forma superioară de viaţă creştină, de trăire duhovnicească. Această formă este un sfat pentru cei curajoşi şi nu o poruncă, pentru că „nu toţi pot înţelege lucrul acesta".

Mănăstirile sînt o podoabă a Ortodoxiei, pline de făuritori ai virtu-

ţii, ai vieţii celei duhovniceşti. Monahiii apără mărturisirea de credinţă a Bisericii, ei întăresc pe credincioşi în apărarea dreptei credinţe, fapt care contribuie la unitatea sufletească a credincioşilor în jurul Bisericii, „ca toţi să fie una" (Ioan 17, 21).

Viaţa monahală îşi are rostul ei atît pentru viaţa interioară cît şi pentru viaţa exterioară a Bisericii. Mănăstirea este ca „o cetate pe vîrf de munte", spre care privesc, din toate părţile, ochii credincioşilor Bisericii, sau ca un far care luminează în mijlocul mării drumul călătorilor, drumul sufletelor însetate de lumina Evangheliei.

Mănăstirile sînt loc de desăvîrşită viaţă bisericească, de frumoase virtuţi creştineşti, de evlavioase slujbe, de bogată mîngîiere sufletească, pilde de viaţă creştinească şi de aleasă trăire în virtute.

Monahul este un om de rugăciune pentru sine, pentru aceia care nu ştiu, nu pot, sau n-au timp să se roage. Rugăciunea monahului este un izvor nesecat de putere prin care se vesteşte dumnezeirea Cuvîntului. Vieţuitorii de mănăstire se roagă pentru ei şi pentru toţi dreptmăritorii creştini, pentru conducătorii lor duhovniceşti şi pămînteşti şi pentru binele tuturor oamenilor. Prin viaţa monahală de rugăciune, intrăm în duhul de rugăciune al Bisericii în lucrarea duhovnicească a slujbelor cu simţăminte de adoraţie, de smerenie, de mulţumită şi de cerere, de supunere şi de încredere, de luptă, de dăruire şi de dragoste, pentru a face din rugăciunile Bisericii propria noastră rugăciune.

Rugăciunile, cîntările, lecturile şi imploră harul divin, se revarsă ca o mană cerească, binefăcătoare, asupra tuturor creştinilor de pretutindeni.

Mănăstirile mărturisesc astăzi dorinţa de fraternitate creştină, de rugăciune pentru unitatea creştină, de dragoste creştină faţă de semeni şi care exprimă, de fapt, marea dorinţă a întregii creştinătăţi, de a ajunge la plenitudinea unităţii şi comuniunii creştine, expresie reală a unităţii bisericeşti, după care suspină atît de mult Biserica Mîntuitorului Hristos.

În rugăciunile monahilor, ca şi ale întregii Biserici, sînt prevăzute cereri „pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfinţilor lui Dumnezeu Biserici şi pentru unirea tuturor".

Rugăciunea pentru sine şi pentru aproapele este semnul jertfelniciei călugărului faţă de aproapele. Dacă prin muncă şi rugăciune monahii justifică şederea lor în mănăstire, ei se roagă pentru apărarea păcii şi instaurarea ei în lume. Temeiurile luptei pentru pace sălăşluiesc în însăşi raţiunea de a fi a vieţii călugăreşti, viaţă de linişte şi de pace desăvîrşită.

Monahul, departe de a fi un izolat, reflectă în viaţa lui, oglinda timpului în care trăieşte şi la care participă, evident, de pe poziţia lui specifică. Sfinţii Părinţi vorbesc de acea prospeţime sufletească, de acea înnoire duhovnicească. Această prospeţime se realizează prin participarea la toate aspectele care preocupă lumea contemporană: pacea, dezarmarea, dreptatea socială, însănătoşirea morală etc. Prin aceasta, monahul mărturiseşte că este un părtaş la viaţa societăţii în care el trăieşte.

Nu înseamnă că în mănăstire se duce numai o viaţă de rugăciune, ci şi de muncă, „ora et labora". Aici se practică unele îndeletniciri

potrivite cu sfinţenia şi specificul locului, spre a fi de folos poporului. În mănăstirile noastre se făuresc opere de mare valoare artistică, mărturisind despre dragostea de bine şi de frumos a talentatului nostru popor român. Prin aceasta se dovedeşte dragostea faţă de poporul şi neamul din care monahii fac parte. Prin aceasta monahul dovedeşte că nu este un ins izolat de lume, ci puternic ancorat în comunitatea din care face parte, ştiind bine că mîntuirea se realizează în comuniunea dragostei şi a rugăciunilor întregii Biserici.

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

Fericirea a opta şi a noua

În înşirarea fericirilor, Domnul Hristos a început prin a-i ferici pe „cei săraci cu duhul", spunînd că a lor este „Împărăţia cerurilor". Tot „Împărăţia cerurilor" o făgăduieşte Domnul Hristos şi celor „prigoniţi pentru dreptate", căci zice: *„Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este Împărăţia cerurilor"*. Despre „cei flămînzi şi însetaţi de dreptate" a spus Domnul, în a patra fericire, că „se vor sătura". Despre aceiaşi „flămînzi de dreptate", care sînt statornici în împlinirea dreptăţii, spune Domnul Hristos, în a opta fericire, că „a lor este „Împărăţia cerurilor".

Într-adevăr, în Împărăţia cerurilor intră „cei săraci cu duhul", adică cei smeriţi, pentru că sînt în căutarea bogăţiei sufleteşti, în căutarea dreptăţii. Şi tot „Împărăţia cerurilor" li se făgăduieşte celor statornici în căutarea dreptăţii, pînă la acea măsură că rabdă toate împotrivirile ce vin asupra lor, numai să poată realiza binele, să poată împlini dreptatea şi să fie număraţi cu cei drepţi.

În căutarea dreptăţii, prin blîndeţe şi milostivire, prin curăţia inimii şi realizarea păcii, ostentorii au de învins piedici dinăuntru, din propria lor fiinţă, şi neînţelegeri din afară, din partea celor ce nu sînt de aceeaşi lucrare şi n-au ajuns la aceeaşi măsură de înţelegere. Toate aceste împotriviri şi piedici sînt un fel de prigoniri pentru dreptate, pe care răbdîndu-le, „cel flămînd şi însetat de dreptate" se face vrednic de „Împărăţia cerurilor", în care ajung „silitorii" (Matei 11, 12). Piedicile în calea împlinirii virtuţilor sînt adevărata verificare a celui angajat în lucrarea virtuţii. „Cel ce va răbda pînă în sfîrşit, acela se va mîntui", zice Domnul Hristos (Matei 10, 22).

În lucrarea lor de propovăduitori ai Sfintei Evanghelii, pe ucenicii Domnului îi aşteptau multe împotriviri din partea celor ce nu erau de un gînd cu ei. Despre aceasta i-a prevenit Mîntuitorul însuşi, spunîndu-le că vor avea multe de întîmpinat de la împotrivitori, dintre care unii vor ajunge „să creadă că aduc slujbă lui Dumnezeu", cînd îi vor omorî pe ei (Ioan 16, 2). Şi în astfel de împrejurări, ucenicii trebuiau să rămînă statornici în împlinirea dreptăţii, împlinind „toată dreptatea". Ca răsplată pentru o astfel de osteneală pentru împlinirea binelui, „celor prigoniţi pentru dreptate" Domnul le făgăduieşte „Împărăţia cerurilor".

Virtutea se împlineşte cu osteneală şi cu luptă. Cu osteneală şi cu luptă se realizează şi „dreptatea", care se alcătuieşte din împlinirea tuturor virtuţilor. Celor ce doresc să-l urmeze, Domnul Hristos le spune „să-şi ia crucea în fiecare zi" (Luca 9, 23). Prin *crucea* pe care trebuie să ne-o luăm, ca să fim următori Mîntuitorului nostru, înţelegem partea de osteneală, legată de împlinirea rostului nostru de creştini. O înţelegeau aceasta foarte bine cei dintîi creştini, care ştiau că „prin multe suferinţe ni se cade nouă să intrăm în Împărăţia lui Dumnezeu" (F. Ap. 14, 22).

Cine renunţă la cruce, cine cedează piedicilor şi împotrivirilor, dinăuntru şi dinafară, acela renunţă la dreptate, n-ajunge să fie prigonit pentru dreptate şi nu poate avea parte nici de Împărăţia lui Dumnezeu.

E bine să ştim şi aceea că nu orice suferinţă este ducătoare la dreptate, ci la dreptate duc numai suferinţele pentru împlinirea virtuţii, pentru realizarea dreptăţii. Sînt însă şi suferinţe în care ajung oamenii tocmai pentru că n-au căutat dreptatea. Tîlharul cel credincios, împreună răstignit cu Domnul Hristos, referindu-se la suferinţa lui şi a celuilalt tîlhar, a spus: „Noi cu dreptate suferim, căci luăm vrednica plată a celor ce am făcut", iar despre Domnul Hristos mărturiseşte că „n-a făcut nimic nedrept" (Luca 23, 41). Deosebirea între suferinţa pentru dreptate şi cea pentru că nu s-a urmat dreptatea o face şi Sfîntul Apostol Petru, scriind: „Nimeni dintre voi să nu sufere ca ucigaş sau fur sau făcător de rele sau ca un ispititor de lucruri străine" (I Petru 4, 15—16).

Cei statornici în lucrarea dreptăţii, care rabdă ispitele, fără să cîrtească, sînt vrednici de Împărăţia cerurilor, pe care o dă Domnul Hristos celor „prigoniţi pentru dreptate"

Se dovedesc statornici în realizarea dreptăţii toţi cei care în ciuda obstacolelor, rămîn în legătură cu Domnul Hristos, toată grija lor fiindu-le doar aceea de a duce o viaţă vrednică de numele de creştin (Fil. 1, 27), o viaţă care să-i recomande înaintea lui Dumnezeu şi pentru Împărăţia cerurilor. Aşa au făcut sfinţii apostoli, care îi învaţă şi pe credincioşi: „Nu răsplătiţi rău cu rău sau ocară cu ocară, ci dimpotrivă binecuvîntaţi, căci spre aceasta aţi fost chemaţi, ca să dobîndiţi binecuvîntarea" (I Petru 3, 9).

Statornicia celor credincioşi în răbdare pentru dreptate arată hotărîrea lor tare de a se realiza ca drepţi în Hristos şi îi descoperă ca potriviţi pentru Împărăţia lui Dumnezeu (Luca 9, 62), pe care o şi dobîndesc, iar pentru aceasta sînt fericiţi.

Ierod. *Teofil Părăian*

VASILE ALECSANDRI
şi unitatea limbii literare

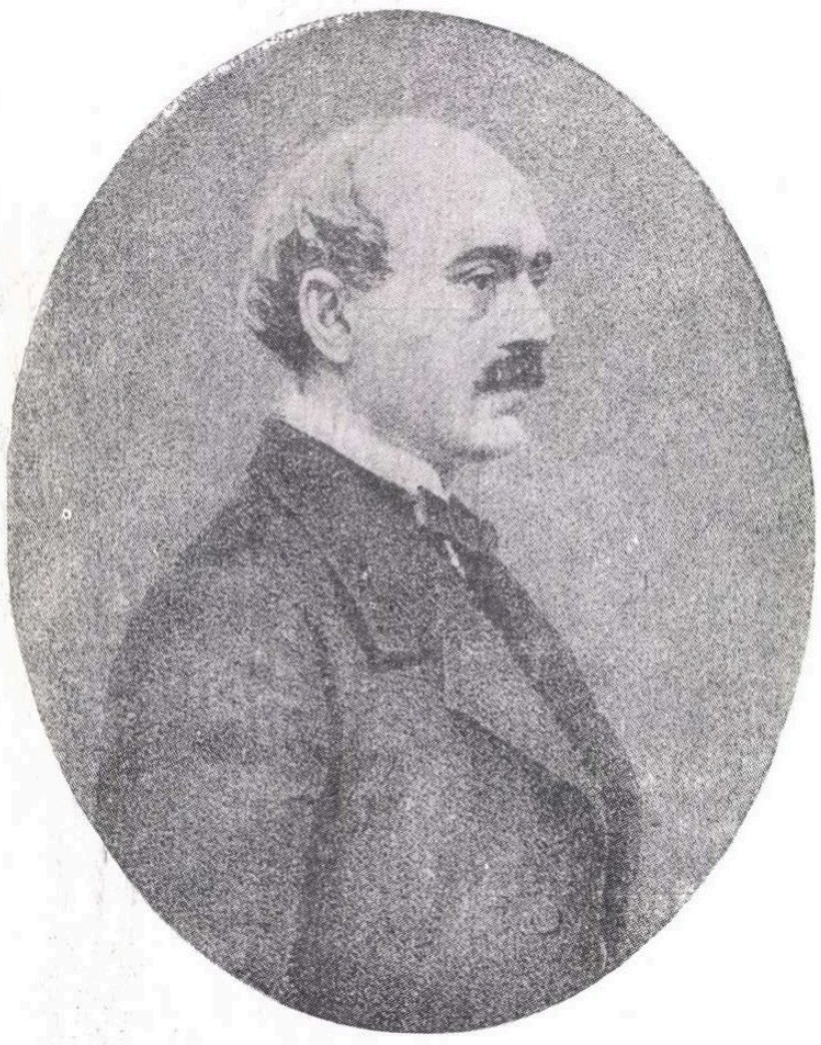

Cînd, în 1935, Paul Zarifopol se ocupa de rolul lui Alecsandri în literatura naţională şi în limba noastră literară, el afirma, cu convingere că *„acum sentimentul unei limbi literare este sigur la scriitorii români"*. Subtitlul criticc şi estetician ne lăsa să înţelegem că într-o epocă anterioară acest sentiment nu există. Cu alte cuvinte, limba literară modernă stătea, ea însăşi, sub semnul întrebării, înainte de apariţia şcolii critice moldoveneşti, de la 1840, despre care Sextil Puşcariu spunea că a fost, poate, cea mai frumoasă mişcare literară dintre cîte am cunoscut noi românii.

Punctul de vedere al lui Zarifopol coincide, în mare, cu ceea ce a afirmat, mai înainte, G. Ibrăileanu, atît la cursurile sale universitare cît şi într-un articol dedicat lui Alecsandri, publicat, iniţial, în „Însemnări literare nr. 18, din 15 iunie 1919, p. 1—4, reprodus în volumul „Note şi impresii" (Iaşi, 1920), din care am împrumutat citatul ce urmează: „Alecsandri a colectat, a editat şi a înfrumuseţat poezia populară. A introdus genuri nouă în literatură şi a cultivat toate genurile literare şi aproape toate speciile acestor genuri, de la fabulă pînă la roman. *Prin aceasta şi prin lupta împotriva sistemelor lingvistice, a colaborat ca nimene altul la formarea limbii literare*" (p. 176).

Alteori, Ibrăileanu a afirmat că, pe la 1860, cînd Alecsandri dăduse, în cea mai mare parte, măsura talentului său, limba română literară modernă era formată, că rolul principal în formarea ei l-a avut tocmai Alecsandri care s-a manifestat în toate genurile literare şi a dominat, cu producţiile sale literare, o întreagă epocă (1840—1890). Este demn de subliniat faptul că şi acest punct de vedere a fost confirmat de unele cercetări ulterioare. Doi cunoscuţi cercetători ieşeni, N. A. Ursu şi G. Ivănescu, studiind terminologia ştiinţifică în limba noastră, au ajuns la concluzii asemănătoare. Plecînd de la alte izvoare şi folosind altă metodă de lucru, ei nu fac decît să întărească ideea exprimată de Ibrăileanu că limba noastră literară era consolidată prin jurul anilor 1860.

Dacă nu uităm că înainte de Alecsandri n-am avut literatură, că aproape totul se reducea la compilaţii şi la traduceri servile din alte literaturi vom înţelege pe de-a-ntregul afirmaţia lui Ibrăileanu. Puţina literatură adevărată, care a existat înaintea lui Alecsandri, n-a fost „selectată" de public. Eliade Rădulescu şi-a subminat activitatea atît de promiţătoare, din prima perioadă, prin exagerările de după 1840. Cîrlova a murit tînăr, înainte de a fi dat tot ce se aştepta de la el, iar Grigore Alexandrescu avea să fie descoperit şi selectat de public abia spre anii 1880, odată cu Eminescu; spiritul lui rece, meditativ, nu se potrivea cu avîntul care îi caracterizează pe patruzecişoptişti.

Alecsandri a ştiut să se facă ecoul tuturor tendinţelor epocii şi, prin urmare, a fost scriitorul reprezentativ al vremii. Şi dacă în poezie putem numi cîţiva înaintaşi, proza românească nu cunoaşte nimic înainte de apariţia „Buchetierei de la Florenţa" (1839—1840). Alecsandri este cel dintîi autor dramatic, original, al nostru. „Iorgu de la Sadagura" s-a tipărit la 1844. Prin Alecsandri a fost cunoscută poezia populară românească, al cărei rol în dezvoltarea literaturii naţionale este incalculabil. Nu uităm nici notele de călătorie, superioare, prin limba folosită, tuturor lucrărilor similare anterioare, nici poezia naturii patriei ori lirica patriotică. Prin toate, împreună, poetul a reuşit, foarte curînd, să devină cunoscut de la o margine la alta a pămîntului românesc. Poezia lui era cîntată şi recitată în toate ocaziile, teatrul său urmărit cu interes. Toată lumea iubea şi cînta ca Alecsandri. Toată lumea era influenţată de limba cărţilor sale. Pentru prima dată cînd un scriitor de-al nostru rupe barierele locale ale provinciei natale şi vorbeşte românilor din toate „cele patru unghiuri". În felul acesta, Alecsandri contribuie mai mult decît oricare alt scriitor, de pînă atunci, atît la consolidarea unităţii naţionale cît şi la închegarea limbii literare moderne.

Marea popularitate a lui Alecsandri, în epocă, precum şi rolul pe care el l-a jucat în dezvoltarea, ulterioară, a literaturii şi limbii noastre literare, rezultă şi din atitudinea pe care au avut-o, faţă de el, scriitorii mai tineri. Istorici literari dintre cei mai autorizaţi, ca G. Bogdan-Duică, au subliniat, încă acum mai bine de o jumătate de secol, rolul pe care l-a avut poezia lui Alecsandri asupra lui Eminescu, în prima perioadă a activităţii acestuia. Ideea a fost reluată de mulţi alţii. Nu-i locul să ne oprim, acum, la aceste nume. Vom mai pomeni, doar, pe academicianul Iorgu Iordan care, într-un articol publicat în mai 1940 şi intitulat „Limba lui Eminescu", sublinia, ca una dintre caracteristici, legătura autorului „Epigonilor", cu poezia lui Alecsandri. În locul altor nume, care ar mai putea fi citate aici, vom menţiona faptul că, în momentul de faţă, nu există cercetător cît de cît serios, în domeniul literaturii ori în cel al limbii literare care să nu vadă în legătura pomenită un punct de rezistenţă dintre cele mai importante în întreaga activitate a lui Eminescu. Oricum, toată lumea trebuie să fie încredinţată că apariţia lui Eminescu n-ar fi fost posibilă, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, dacă n-ar fi existat, mai înainte, opera poetică a lui Alecsandri, din care s-au desprins nu numai toate curentele importante din literatura secolului trecut, ci şi îndemnul, continuu, de a ne întoarce, mereu, la producţiile literare ale epocii pe care a dominat-o Alecsandri, ca la nişte adevărate izvoare ce curg dinspre strămoşi, peste noi, spre cei mai îndepărtat viitor.

Poezia de tinereţe a lui Eminescu şi a tuturor contemporanilor lui, se prezintă într-o formă în care se întrevede, cu uşurinţă, influenţa lui Alecsandri. Afirmaţia este valabilă, deopotrivă, pentru moldoveni, pentru munteni şi pentru ardeleni. Drumul lung care duce de la Asachi pînă la Eminescu a fost trasat şi consolidat în primul rînd de Alecsandri, care pornind de la poezia populară şi de la realităţile epocii, a dat o orientare dintre cele mai fericite limbii noastre literare. Cu elemente de limbă vorbită, în primele cicluri de poezie, cu utilizarea arhaismului în „Legende", cu promovarea, curajoasă, a neologismului în proză şi, în primul rînd, în notele de călătorie, el a recurs chiar la elemente de jargon, în teatru, ori de cîte ori a fost nevoie să ia atitudine şi să critice anumite manifestări ori deprinderi de ale contemporanilor săi. Cu un cuvînt, Alecsandri este cel dintîi scriitor român care utilizează, cu succes, toate aspectele limbii noastre, în funcţie de conţinutul fiecărei lucrări şi realizează o limbă acceptată de cititorii de pretutindeni. El trasează un drum de la care nu se va mai putea abate nimeni, în viitor, pe care îl vor consolida, mereu, creatorii de mai tîrziu, în frunte cu Eminescu şi Sadoveanu.

Gavril Istrate

2050 DE ANI DE LA CREAREA PRIMULUI STAT DAC CENTRALIZAT ŞI INDEPENDENT

Sentimentul dacic în poezia românească

Trei veacuri de poezie românească (de la Dosoftei la Aurel Şorobetea) demonstrează permanenţa unei teme majore a liricii noastre: *tema dacică*. O temă profund şi elevat patriotică, de omagiere a strămoşilor conturînd imagirea închipuită de români, prin poeţi, despre îndepărtata lor origine geto-dacică. O temă ce argumentează cu mijloacele artei cuvîntului aserţiunea lui G. Călinescu: „Cea mai curată prejudecată întreţinută de noi înşine şi de străini este că sîntem o naţiune tînără bineînţeles în stare de frumos viitor... Nici datele istoriei, nici examenul etnologic nu confirmă tinereţea noastră. Noi sîntem în fond geţi, şi geţii reprezintă unul din cele mai vechi popoare autohtone ale Europei, contemporane cu grecii, cu celţii, cu grupurile italice anterioare imperiului roman".

Poezia a intuit acest adevăr istoric. Într-o vreme cînd în istorie şi lingvistică exagerările latiniste îl făceau pe Haşdeu să lanseze patetica interogaţie: „Perit-au dacii?", în versurile poeţilor români se manifesta vibrant, în feluri ipostaze, *un sentiment dacic*.

O primă ipostază este legată de *mitul etnogenezei* simbolizînd constituirea însăşi a poporului român. De el a fost atraş mai întîi Gheorghe Asachi în legenda versificată Dochia şi Traian, povestind împietrirea Dochiei cu oile sale, urmărită de Traian. Ca o personificare etnică mitul apare mai tîrziu în poezia lui Vasile Voiculescu. Luptele daco-romane componentă fundamentală a etnogenezei poporului român au inspirat cele mai multe epopei naţionale, sau încercări de epopee: Bolintineanu, Baranzi, Al. Pelimon, Aron Densuşianu, M. Eminescu. Poeţii nu stăruie în prezentarea luptelor în învingători şi învinşi ci în ideea naşterii unui nou popor cu strămoşi vrednici.

Sînt evocate locuri şi vestigii daco-romane: Valul lui Traian, Kogaion, muntele sacru al dacilor, Sarmisegetuza, Piatra Craivii, Ravisstorum, legendarul oraş al asasinării lui Decebal, iar viziunea Daciei Felix se constituie ca un îndemn la unitatea naţională.

O „lectură poetică" a Columnei am putea numi poeziile în care poeţi din diferite epoci descifrează din perspectiva actualităţii sensurile multiple ale acestei concentrate istorii în piatră: stimulent al energiilor naţionale (Asachi), martor al spactaculoasei deveniri a poporului nostru (Beniuc), garanţie a trăiniciei şi statorniciei noastre (Ioan Şerb), metaforă a patriei socialiste (Adrian Păunescu).

O adevărată obsesie a poeţilor atraşi de tema dacică este momentul morţii lui Decebal. La Boliac moartea lui Decebal devine pretextul poetic al elogiului libertăţii, la Ivan Neniţescu al demnităţii naţionale, iar în poezia contemporană capul lui Decebal devine simbolul unei conştiinţe neîntrerupt treze veghind la libertatea neamului: una din legendarele pietre „sau un stîlp de foc al „Mîndrei vetre". Momentul anterior morţii lui Decebal a atras de asemenea pe cîţiva poeţi, evocînd secvenţa unor discursuri vigu-roase, bărbăteşti în care se condamnă cu tărie trădarea şi se elogiază rezistenţa naţională, sacrificiul suprem în numele libertăţii patriei *Decebal către popor* de George Coşbuc, evocînd poetic un asemenea moment, este o capodoperă a poeziei patriotice româneşti. Marin Mincu imaginează „ultimul cuvînt al lui Decebal către ai săi" în care ideea existenţei şi morţii demne şi libere este corelată de creşerea semnificaţiei în posteritate.

O perspectivă nouă în tema dacică aduce Lucian Blaga. „Într-un anume sens toată lirica blagiană este subsumabilă mitului dacic" (Paul Anghel).

Frecventă este invocarea sentimentului dacic în dialectica trecut-prezent, cu sensul dinamizării energiilor prezentului sau mobilizării lor la realizarea unor idealuri mărete: Asachi invocă Dacia Felix pentru a îndemna la Unirea Principatelor, Mihai Beniuc, Emil Botta ş. a. înfăţişînd o „Transilvanie sfîşiată" în 1940, cu o nădejde a apropiatei dreptăţi, iar Geo Dumitrescu închină o odă Columnei Libertăţii la douăzeci de ani de la izgonirea fascismului, accentuînd ideea: „Cei douăzeci se trag din două mii / Porni de mult istoria pe-aci / N-a fost pustiu aici, nici fund de zare...". Sentimentul dacic a oferit cîteva reuşite majore liricii patriotice româneşti, sintetizînd dialectica trecut-prezent într-o idee a devenirii şi permanenţei istorice, a mesajului de prietenie şi bună convieţuire cu toate popoarele lumii, aşa cum apare el în una din cele mai frumoase poezii din lirica actuală: „Slav aş fi fost, de nu eram latin / latin aş fi, de nu mi-ar zice dac — / dar a ieşit aşa: să fiu român — / Şi vreau cu toată lumea să mă-mpac".

Ion Buzaşi

Cană dacică, lucrată cu roata

Biserica veche ortodoxă a Devei (1640—1865)

În cimitirul vechi din str. Călugăreni a existat 225 de ani biserica veche ortodoxă română a Devei, despre care lumea actuală nu ştie nimic, deşi trecutul ei merită să fie cunoscut.

Construită din zid cu începere din anul 1640, a fost destul de mare după urmele ce se vedeau în trecut, dar nici o imagine a ei nu a rămas, aşa că o descriere detaliată nu se poate face. Zidirea a durat cîţiva ani, dar după un timp arde şi este curînd refăcută, iar turnul a fost zidit din nou în anul 1727. Astfel după Cetate şi Magna Curia (Muzeul) aceasta este a treia construcţie ca vechime în Deva. Datorită stricăciunilor aduse de vremuri biserica a fost demolată în 1865, nu însă şi turnul. Nu se ştie dacă biserica a fost pictată, dar între preoţii acesteia erau şi pictori, cum au fost: pr. Ioan care împreună cu Nicolae din Piteşti au pictat la 1765 biserica din Gura Sadului, sau popa Ion Moleru, care la 1790 pictează o icoană la biserica din Geoagiu.

Din această biserică n-a mai rămas decît actualul turn care se vede în cimitir şi a fost declarat monument istoric de multă vreme. Turnul este destul de mare şi înalt iar acoperişul s-a făcut cu prăştilă şi sub el este construit un coridor înalt, din lemn.

Pe faţa turnului există o pisanie scrisă în piatră cu litere cirilice, care fiind deteriorată puţin, la reparaţia generală din 1970 n-a fost refăcută şi nici pusă la loc,

Dr. *Victor I. Şuiaga*
Deva

(Continuare în pag. a 4-a)

Unitatea poporului român...

(Continuare din pag. 1)

s-a răspîndit şi limba română în care erau scrise aceste lucrări, limba literară începătoare. La răspîndirea cărţilor manuscrise şi tipărite a contribuit faptul că, în secolele XVI—XVII, mulţi clerici din Moldova şi Ţara Românească veneau în Transilvania, după cum numeroşi preoţi şi laici ardeleni şi-au desfăşurat activitatea în Ţările Române de la est şi sud de Carpaţi. Bisericile şi mănăstirile înfiinţate de munteni şi moldoveni în Transilvania, de asemenea, au constituit focare de răspîndire a culturii şi a conştiinţei unităţii spirituale a românilor.

În acelaşi timp, asemenea legături au contribuit la întărirea credinţei ortodoxe, care era un alt factor de seamă al profilului spiritual al poporului român. Şi aceasta avea loc tocmai atunci cînd se făceau eforturi, folosindu-se tot felul de mijloace, pentru catolicizarea românilor, iar apoi pentru atragerea lor la luteranism şi calvinism. În conştiinţa maselor, credinţa ortodoxă se confunda cu neamul, după cum se afirmă în actul din 1574, în care se spune că religia „grecească" (ortodoxă) este „religia română", de aceea apărarea religiei însemna, totodată, şi apărarea neamului. Rectorul universităţii iezuite din Cluj, Antonius Possevinus, vorbea despre tenacitatea românilor în apărarea religiei ortodoxe.

Românii din cele trei ţări aveau aceleaşi datini şi obiceiuri, cu deosebiri neesenţiale, la botez şi la nuntă, la priveghiu şi la înmormîntare, la arat şi semănat, la secerat şi culeş, la judecarea diferitelor cauze. Acelaşi vechi obicei al pămîntului (jus valachicum), cu juzi şi „oameni buni şi bătrîni", care judecau neînţelegerile, sub copacul bătrîn din faţa bisericii, duminică după slujba religioasă. După aprecierea învăţatului ardelean din secolul al XVIII-lea, Iosif Benkő, aceste datini şi obiceiuri erau atît de înrădăcinate încît mai uşor se putea smulge ghioaga din mîna lui Hercule decît să fie abătuţi românii de la ele.

Unitatea de conştiinţă a romanităţii şi de neam a poporului român, comunitatea lingvistică, culturală şi economică, a favorizat întărirea şi dezvoltarea între Moldova, Ţara Românească şi Transilvania a unor strînse relaţii de colaborare şi întrajutorare în domeniul cultural, economic, militar şi politic. La rîndul lor, aceste permanente legături, au contribuit la întărirea conştiinţei unităţii de neam, la cristalizarea nevoii de acţiune unită în lupta pentru libertate şi apărare a fiinţei de neam. Astfel, Bogdan al II-lea, pe la 1450, îşi exprima dorinţa ca Moldova „una să fie" împreună cu Transilvania; Vlad Ţepeş socotea că Ţara Românească şi Transilvania trebuie să fie „o singură ţară"; Ştefan cel Mare, domnul Moldovei, arăta în 1478, că Muntenia este *o altă ţară românească*.

În condiţiile sfîrşitului celui de al XVI-lea secol, unitatea politică a ţărilor române era inseparabilă de independenţa acestora. Pentru cucerirea independenţei şi realizarea unităţii lor s-au făcut numeroase planuri şi încercări. Aron Vodă — după cum nota Grigore Ureche — „socoti să se ajungă cu Mihai Vodă, carele domnea pre acea vreme în Ţara Muntenească, ca să se dezbată de sub mîna Turcilor".

Lupta pentru înfăptuirea unităţii politice a celor trei ţări române a atins punctul culminant în timpul lui Mihai Viteazul. În vederea realizării acestui deziderat fundamental, la 16 octombrie 1599, furtunosul domn porni cu oştile sale spre Transilvania. Braşovenii îl întîmpinară cu un car cu cojoace şi mari cantităţi de alimente. După bătălia de la Şelimbăr, Mihai porni spre Alba Iulia, unde intră triumfal la 1 noiembrie 1599. Documentele de epocă consemnează că solidaritatea românilor ardeleni cu oastea munteană a voievodului Mihai avea la bază „încrederea că au un domn din neamul lor". Din Transilvania, Mihai, cu iuţeala ce-l caracteriza, trece în Moldova, în mai 1600, unde a fost primit „cu mare însufleţire", unind astfel cele trei ţări române. De-acum, Mihai Vodă se intitula „Domn al Ţării Româneşti şi Ardealului şi a toată ţara Moldovei". Iar sigiliul său solemn, sintetiza într-o singură emblemă, stemele ţărilor române: sus *vulturul cu crucea în cioc*, stema Ţării Româneşti, sub aceasta *zimbrul moldovean* şi dedesubt cei *doi lei transilvăneni*.

Ca urmare a acţiunii lui Mihai Viteazul, la hotarul dintre veacurile XVI şi XVII, ţările române se aflau sub o singură cîrmuire. Era cîrmuirea politică a lui Vodă Viteazul, despre care un *diario* roman contemporan spunea că, „dacă a fost vreodată un principe în lume vrednic de glorie pentru fapte eroice, acesta e signor Mihail, principele Valahiei".

Opera politică a lui Mihai Viteazul — Unirea Ţării Româneşti, Moldovei şi Transilvaniei — a fost o etapă calitativ nouă a unui proces istoric îndelungat, la încheierea căruia se desăvîrşea statul naţional unitar român modern, la 1 decembrie 1918. În acelaşi timp, opera lui Mihai a constituit un argument convingător pentru toate generaţiile de după 1600, cu privire la posibilitatea împlinirii concomitente a idealului de unitate şi independenţă, deziderate vitale pentru păstrarea fiinţei noastre de neam. De aceea, fapta voievodului muntean a căpătat valoare de simbol, luminînd ca o făclie nestinsă, prin vreme, lupta de eliberare şi unitate naţională.

Faptele şi numele marelui voievod au intrat adînc în conştiinţa şi istoria românilor, după cum şi în istoria universală. Contemporanii l-au socotit cel mai vrednic de glorie dintre toţi principii vremii. Poporul i-a veşnicit faptele, poeţii l-au cîntat, publiciştii din Italia, Franţa, Spania, Cehia, ţările germane i-au consemnat vitejia, pictorii i-au imortalizat chipul, istoriografii i-au dedicat nenumărate cronici, studii şi lucrări. Ţinînd seama de meritele-i nepieritoare, istoricul german Johann Christian Engel aprecia că trebuie „să semănăm flori pe mormîntul acestui domn român, care prezintă interes de istorie universală", iar A. D. Xenopol îl considera „meteor strălucitor pe cerul poporului român".

Astăzi, cînd sărbătorim aniversarea a 380 de ani de la Unirea celor trei ţări româneşti, înfăptuită de marele domn, opera lui Mihai Viteazul este preţuită mai mult ca oricînd, deoarece ea constituie un izvor inepuizabil de noi forţe pentru apărarea libertăţii şi independenţei naţionale a patriei.

A cincea bazilică creştină descoperită la Tomis

La Tomis, (Constanţa de azi) datorită atenţiei deosebite ce se acordă de către Conducerea ţării pentru trecutul nostru şi prin grija permanentă a valoroşilor şi harnicilor arheologi de la Muzeul de istorie naţională şi arheologie din Constanţa, în toamna anului 1979, cu prilejul săpăturilor arheologice ce au avut loc în zona de est a peninsulei pe care este aşezată Constanţa, s-a descoperit o nouă bazilică creştină (a cincea), amplasată la 20—25 m SV de hotelul Palas şi orientată NE-SV.

În acest oraş au fost cunoscute, pînă în prezent, patru bazilici creştine din secolele IV—VI, perioadă socotită „era bazilicii paleo-creştine" în Scythia Minor, despre care s-au publicat articole şi studii după ce au fost descoperite.

Bazilica descoperită, lîngă hotelul Palas la sfîrşitul anului trecut, se crede a fi din perioada împăraţilor Anastasie (491—518) şi Justinian (527—565), poate chiar mai veche, întrucît s-au găsit şi materiale ceramice de la sfîrşitul secolului al IV-lea.

Partea cea mai bine conservată este pronaosul lat de 2,40 m şi lung de 5 m, care ne dă indicaţii şi asupra lăţimii bazilicii. Zidul naosului gros de 0,75 m, este făcut din piatră semifasonată la exterior (acest lucru reclamă un placaj) intercalată pe unele porţiuni cu cărămidă pentru egalizare. Înălţimea zidurilor se păstrează la cota 0,92 m. Pronaosul este pavat cu lespezi mari de calcar, care au fost răvăşite de două gropi moderne. Lespezile erau aşezate pe un canal pietruit care venea dinspre SV. Trecerea dintre naos şi pronaos se făcea printr-o intrare lată de 1,60 m.

Naosul cu o lungime de 12 m este şi el afectat de gropi moderne. Este pavat cu lespezi mari de piatră din care unele de 1,20 m/0,95 m şi groase de 30—35 cm. În partea centrală a naosului pavajul mare de piatră s-a prăbuşit, deoarece a fost aşezat pe o canalizare mare pietruită care datează dintr-o perioadă anterioară.

Pornind de la intrarea din pronaos, spre interiorul naosului se constată păstrarea a două postamente de piatră late de 70 cm şi orientate pe lungimea naosului care reprezintă delimitarea celor trei nave interioare, împreună cu coloanele de calcar şi marmură. De remarcat este faptul că bazele de coloană erau aşezate pe pavajul masiv din lespezi.

Bazilica a fost placată cu marmură, aceasta o demonstrează marea cantitate de placaj lucrată cu îngrijire. Pe lîngă capiteluri creştine s-au mai găsit fragmente dintr-o mensa martyrum care fusese aşezată pe un picior de calcar, lucrat sub formă de octogon, avînd înălţimea de 0,59 m, diametrul mare 0,70 m, iar latura la octogon de 0,31 m. Acest picior are la capătul superior un orificiu circular adînc de 5 cm, cu diametrul de 8 cm şi un şanţ despărţitor pe diametru.

Ceramica este şi ea bine reprezentată de vase mari şi mici de diferite forme. Unele vase din ceramică fină şi culoare roşie poartă pe ele ca decor cruci ştampilate.

În partea centrală a naosului se află un puţ pietruit de formă elipsoidală, adînc de 1,10 m, care este în legătură cu canalul de aducţiune amintit mai sus şi care trece pe sub pronaos.

Bazilica are partea de SV aşezată lîngă colţul unui mare edificiu al cărui zid de nord se păstrează pe o lungime de 19 m. La acest edificiu, care încă nu a fost cercetat au fost totuşi descoperite fragmente mari de ancadramente din marmură şi pe nivelul de călcare bucăţi mari de mozaic policolor (motive florale şi geometrice). Mozaicul este alcătuit din fragmente paralelipipedice din gresie neagră şi roşie, calcar galben, marmură albă şi gresie verde.

Această importantă descoperire arheologică a fost semnalată, deja, de scurte note, în presa noastră şi aparţine colectivului de arheologi din care face parte arheologul N. Gheluţă Georgescu.

Din cele arătate mai sus, se pot spune următoarele:

Clădirea asupra căreia am referit reprezintă o bazilică de dimensiuni medii, bogat ornamentată cu placaj de marmură, purtînd simboluri creştine (remarcăm şi un motiv zoomorf, apariţia păunului).

Înclinăm să credem că bogăţia materialului arheologic descoperit atît la bazilica în curs de cercetare, cît şi, parţial, la clădirea alăturată, care constă din placaje de marmură, ceramică cu ştampile creştine, sticlă irizată, probabil de la vitralii, mozaic policrom, aplice de os în formă de cruce, piciorul şi mensa sacra şi altele, că ne aflăm într-o situaţie similară celorlalte descoperiri de la Histria şi Callatis, unde sînt cunoscute astfel de edificii eclesiastice. La Histria în zona Domus II există un astfel de edificiu, care are lipit pe latura de nord o capelă creştină. La Callatis este vorba de bazilica de tip sirian lîngă zidul de incintă al cetăţii şi încadrată tot unei mari clădiri cu aceeaşi destinaţie. Dat fiind importanţa Tomisului, ca metropolă şi centru episcopal al Scythiei Minor, considerăm că acest edificiu cu mozaic a fost folosit, probabil un timp, ca reşedinţă episcopală a Tomisului, în cadrul căreia bazilica descrisă mai sus îşi avea rolul său.

Existenţa mai multor bazilici la Tomis dovedeşte cu prisosinţă, pe de o parte, răspîndirea creştinismului, organizarea şi dezvoltarea vieţii bisericeşti în metropola Scythiei Minor, iar pe de alta, perioada de civilizaţie înfloritoare, puterea economică a localnicilor din acel timp şi statornicia noastră pe aceste străbune meleaguri, care în anul aniversării a 2050 de ani de la întemeierea primului stat geto-dac centralizat şi independent de sub conducerea lui Burebista îşi capătă o deosebită semnificaţie.

EPIFANIE-NOROCEL TOMITANUL
Episcop-vicar

Biserica veche a Devei...

Continuare din pag. a 3-a)

dar nişa în care stătea se vede şi astăzi. Se cunoaşte însă inscripţia, după descifrarea făcută în 1933 de pr. Al. Petreu (1870—1950) din Deva şi revăzută de prof. univ. din Cluj, Silviu Dragomir (1888—1962), pe care o dăm integral aici:

Cu ajutorul Tatălui şi cu îndemnarea Fiului şi cu săvîrşirea Duhului Sfînt s-au ridicat acest Turn în zilele Înălţatului Împărat Carol şi fiind Arhiereu Ardealului Măria Sa D-l Vlădica Ion şi fiind protopop Cioca Hinedorean şi s-au ridicat cu cheltuiala Dumnealui răposatu Todor Grosa fiind îngropat în biserică şi au lăsat pe găzdoaja Dumnealui Jupîneasa Făbian Jujana cu fiul Dumnealor Ion Gosa şi s-a ridicat de pomana Dumnealor şi a tot neamul Dumnealor. Cheltuia 406 V. S. florinţi şi fiind lîngă Dumneaei Jupîn Sabău Mihai şi Jupîn Dragoş. — Popi au fost: Pop Iştoc, Pop Iosif, Pop Giorgie.

Scris-am eu Todor zidar, văleat 1727 Mai 20.

Cel care va strica să fie afurisit de Cristos.

Aparţinînd pînă la 1700 de vechea şi istorica Mitropolie a Transilvaniei cu sediul în Alba Iulia, această biserică a fost sfinţită de către mitropolitul de la vremea terminării construcţiei, apoi în ea s-au rugat şi au cuvîntat poporului şi alţi ierarhi ai timpului, ultimul fiind Andrei Şaguna, care o cercetase de mai multe ori. Importanţa bisericii rezultă şi din mărimea comunităţii ortodoxe a Devei, care după conscripţia din 1733 avea 260 familii de români şi 6 preoţi, fiind astfel cea mai mare parohie română din comitatul Hunedoara.

*

Prin rolul avut, prin evenimentele trăite, cît şi prin valoarea înzestrărilor sale, se poate spune că biserica veche a Devei a fost o biserică istorică.

În adevăr, chiar de la început lupta de prozelitism reformat şi-a pus pecetea asupra ei, deoarece nu a putut fi construită pînă cînd nu s-au impus românilor unele condiţii nedrepte şi umilitoare, care au dat naştere decenii de-a rîndul la multe conflicte.

Cînd apoi furia catolicismului s-a năpustit în sec. XVIII asupra ortodoxiei ardelene, în această biserică au intrat triumfal, s-au rugat şi au cuvîntat poporului vajnicii apărători ai ortodoxiei, călugării: Visarion în martie 1744 şi Sofronie în 1759, ultimul de aici dînd chiar proclamaţia sa către moţii crişeni pentru păstrarea credinţei strămoşeşti.

A fost această biserică veche şi martoră la evenimentele răscoalei lui Horia şi revoluţiei lui Avram Iancu petrecute la Deva şi în ea s-au rugat preoţii împreună cu poporul pentru odihna celor vreo 200 iobagi căzuţi în atacul asupra Devei la 6—7 nov. 1784, cînd şi a celor 56 prizonieri decapitaţi barbar în dosul cetăţii la 8—9 nov. acelaşi an, precum şi pentru sufletele celor peste 100 iobagi căzuţi în atacul lăncierilor tribunului Solomon, dat asupra Devei în noaptea de 5/6 febr. 1849. Se ştie apoi că şi slujitorii acestei biserici au stat alături de popor în toate marile evenimente ale istoriei.

Astfel popa Ioan al Devei îngrijeşte şi mîngîie pe cei decapitaţi la 1784, prot. Constantin Duma Peştişanul participă la Adunarea Naţională din 3/15 mai 1848 la Cîmpia Libertăţii de la Blaj strigînd împreună cu poporul „vrem să ne unim cu ţara", iar preotul Inocenţiu Anghel, fiind urmărit şi ameninţat de unguri pe timpul revoluţiei, a stat ascuns, s-a îmbolnăvit şi a murit curînd.

Avea biserica veche a Devei, o bogată zestre de icoane, cărţi şi clopote, care toate la demolare au fost duse la noua biserică catedrală, unde pe cele cîte s-au mai păstrat le-a văzut şi cercetat N. Iorga în 1906, publicînd însemnări despre ele.

Dintre icoane, două datînd din 1784 au fost publicate de N. Iorga iar 5 există şi astăzi fără a li se cunoaşte pictorul şi vechimea.

Existau în această biserică cărţi vechi din secolele XVII—XIX şi în ea se citea în Biblia lui Şerban Vodă Cantacuzino. Un ctitor de seamă al bisericii a fost şi Banul George Cantacuzino din Ţara Românească cu tot neamul său, prin multele danii făcute acesteia, cum vorbeşte o însemnare scrisă la 1721 pe un Apostol din 1683, publicată de N. Iorga.

Au fost în biserica veche a Devei clopote vechi cu inscripţii rămase necunoscute, care după demolare au fost duse la noua catedrală, de unde în 1916 stăpînirea austro-ungară le-a ridicat pentru nevoile războiului.

*

Din tot ce a fost, singur turnul mai aminteşte despre suferinţele şi gloria ortodoxiei române din acest oraş în sec. XVII—XIX. Acesta deşi pare părăsit, atrage totuşi privirile multor localnici, vizitatori din alte părţi şi turişti străini care poposesc aici.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 15 iulie 1980 Nr. 27—28

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (IX)

(Dumnezeu Sfinţitorul)

1. Îndreptarea.

1. *Indreptarea.* — Mîntuirea obiectivă sau general, adică răscumpărarea şi împăcarea cu Dumnezeu a întregului neam omenesc în Iisus Hristos, prin întruparea, jertfa şi învierea Acestuia, poate să fie însuşită sau cîştigată de către fiecare credincios, prin har, credinţă şi fapte bune, în Biserică. Căci pentru aceasta a venit în lume, şi ca om, Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, anume ca să se mîntuiască lumea prin El, întrucît „Dumnezeu voieşte ca toţi oamenii să se mîntuiască şi să vină la cunoştinţa adevărului" (I Tim. 2, 4). Iar trecerea sau transpunerea în sufletul credincioşilor a mîntuirii obiective, săvîrşită de Hristos în Sine, se numeşte mîntuire subiectivă sau personală; sau, mai obişnuit, mîntuirea subiectivă se numeşte *îndreptare* sau sfinţire, căci, cîştigîndu-şi-o, credinciosul devine drept sau îndreptat în faţa lui Dumnezeu şi totodată curat în el însuşi; şi, tot aşa, mîntuirea subiectivă se mai numeşte înnoire şi renaştere, pentru că cel îndreptat în Hristos este duhovniceşte om nou, murind păcatului şi devenind făptură nouă a lui Dumnezeu, fiind înfiat de Dumnezeu, prin Iisus Hristos. Cei îndreptaţi sînt „născuţi a doua oară nu din sămînţă stricăcioasă, ci din nestricăcioasă, prin cuvîntul lui Dumnezeu cel viu şi care rămîne în veac" (I Petr. 1, 23); căci „dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă" (II Cor. 5, 17); „Că în Hristos nici tăierea împrejur nu este ceva, nici netăierea împrejur, ci făptura cea nouă" (Gal. 6, 15), pentru că cel îndreptat se îmbracă în „omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea şi sfinţenia adevărului" (Efes. 4, 24).

Îndreptarea este astfel însuşirea sau improprierea de către credincioşi a roadelor, a bunurilor şi darurilor lucrării mîntuitoare sau răscumpărătoare cîştigate pentru lume de către Iisus Hristos; altfel spus, îndreptarea este împărtăşire personală a credincioşilor din bunurile dobîndite de Iisus Hristos pentru toţi oamenii, care, prin El, devin fii adoptivi ai lui Dumnezeu, întrucît, prin întruparea şi moartea Sa, Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Şi i-a făcut fraţi (Rom. 8, 29; Evr. 2, 9, 11), părtaşi astfel, ca fraţi, la ceea ce a cîştigat El.

Îndreptarea ca lucrare dumnezeiască de sfinţire a credincioşilor aparţine în chip deosebit Duhului Sfînt care este Dumnezeu Sfinţitorul, El împărtăşind, după iconomia dumnezeiască şi nedespărţit de Tatăl şi de Fiul, harul sfinţitor în sufletele celor ce se sfinţesc.

Astfel, în cuprinsul ei, îndreptarea este pe de o parte spălare sau ştergere a păcatului şi a vinei, adică iertare; iar pe de altă parte este înnoire lăuntrică, renaştere, viaţă nouă de sfinţenie, adică sfinţire. Iertarea şi sfinţirea constituie fiinţa îndreptării, ele fiind şi rămînînd una şi nedespărţite. Căci harul dumnezeiesc, sălăşluindu-se în om, îl curăţeşte şi sfinţeşte totodată pe acesta.

Îndreptarea începe prin Sfînta Taină a Botezului şi se păstrează toată viaţa dacă cel îndreptat rămîne cum se cuvine în stare de îndreptare, adică de comuniune harică cu Dumnezeu, aceasta, îndreptarea, putînd să propăşească, să se întărească şi să se îmbogăţească prin stăruinţa în bine, în credinţă şi iubire, arătate în cuget, în intenţii şi în fapte bune. Adevărata viaţă creştină, viaţă trăită după voia lui Dumnezeu, este o continuă îmbogăţire şi întărire în bine, pe măsura străduinţei de înaintare şi înălţare pe calea binelui, cale arătată de Hristos, sub acţiunea harului dumnezeiesc şi a liberei împreunălucrări omeneşti cu harul.

Aceasta înseamnă că îndreptarea, sfinţirea, nu este de acelaşi grad în toţi credincioşii, ci ea variază de la credincios la credincios, credincioşii aflîndu-se pe diferite trepte sau grade de moralitate şi sfinţire, după chipul cum îşi duc viaţa. Acestor diferite grade ale sfinţirii le corespund, în viaţa veşnică, diferitele grade de fericire şi mărire.

Dar, dat fiind că harul nu lucrează silnic în credincios, îndreptarea poate să fie şi pierdută, anume prin păcat greu sau de moarte, care rezultă din răutatea hotărîtă a intenţiei şi din stricăciunea voinţei îndreptată spre rău. Prin astfel de păcate se cade din comuniunea harică cu Dumnezeu, pierzîndu-se îndreptarea şi, prin aceasta, şi nădejdea vieţii veşnice, căci „păcatul săvîrşindu-se naşte moartea" (Iacob 1, 15). Din această stare păcătoasă, credinciosul se poate ridica din nou prin sfînta taină a pocăinţei. Toţi păcătuim; nimenea nu este fără de păcat; „toţi greşim în multe feluri" (Iacob 3, 2) şi „de vom zice că nu avem păcat, pe noi înşine ne amăgim şi adevărul nu este întru noi" (I Ioan 1, 8). Dar nu orice păcat este de moarte; păcatele săvîrşite din nevinovată neştiinţă şi din slăbiciune sînt păcate uşoare, ele neaducînd pierderea îndreptării: „Toată nedreptatea este păcat, dar nu (orice păcat) este păcat de moarte" (I Ioan 5, 17). Toţi, şi cei îndreptaţi, păcătuiesc. De aici datoria sfîntă de a fi mereu cu deosebită grijă, ferindu-ne de orice păcat, căci toate pot, într-un chip sau altul, să pună în primejdie îndreptarea (mîntuirea personală). Şi „cel ce stă (cel îndreptat) să ia aminte să nu cadă" (I Cor. 10, 12). A crede şi a susţine că îndreptarea nu se poate pierde înseamnă trufie, îngîmfare, care înlătură grija pentru păstrarea şi întărirea îndreptării, pentru ducerea, tot cu ajutor de sus, pînă la capăt a mîntuirii (Rom. 11, 12; Filip. 2, 12—13).

Pr. prof. *Isidor Todoran*

Biserica Golia din Iaşi

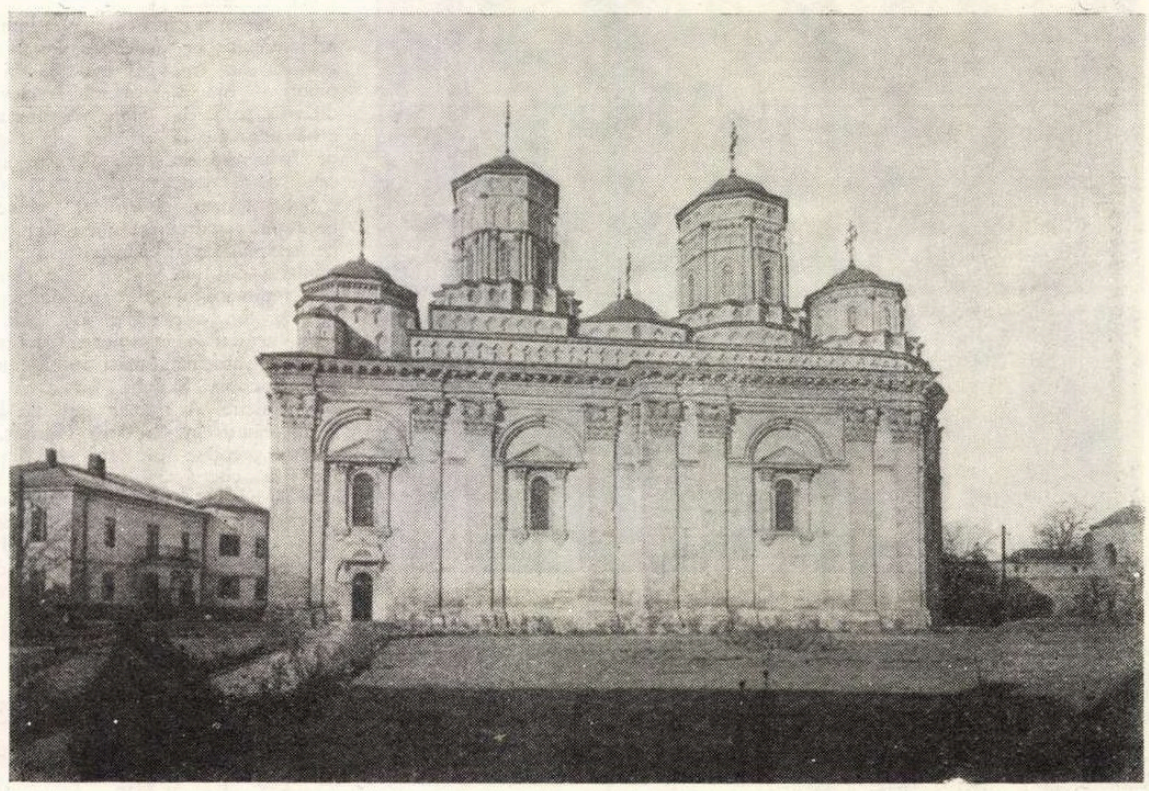

„Dulcele tîrg al Ieşilor", „oraşul vechilor zidiri", „cetate a culturii", plin de mărturii şi preţioase valori istorice, atestă cu tărie gloriosul nostru trecut pe plaiurile bătrînei Moldove. Puţine oraşe din ţară se pot bucura de atîtea monumente istorice, mănăstiri şi biserici, aşa cum se întîlnesc, la tot pasul, în oraşul răsfirat pe colinele Copoului, Tătăraşilor, Galatei şi Buciumului. Cînd afirmăm acestea, ne gîndim la Alexandru Vlahuţă, care, încîntat de farmecul oraşului Iaşi, scria: „Frumosul oraş, care a fost timp de trei veacuri capitala Moldovei, se-ntinde pe coastele revărsate spre miazăzi ale dealurilor Copou şi Sorogari. Cuprins cu ochii de sus, de pe Repedea, oraşul îţi înfăţişează una din cele mai frumoase privelişti. Biserici, case, străzi, curg toate devale nălbind, cu minunata lor cascadă, revărsarea celor două dealuri, din creştet pînă-n poale. Ce păcat că nu-i în locul Bahluiului, o apă mai mare! ... Să treacă Bistriţa pe aici, n-ar fi pe lume o aşezare mai mîndră şi mai fermecătoare."

Într-adevăr, descrierea autorului „României pitoreşti" cu greu poate fi întregită, însă privit de pe dealul Cetăţuia, Iaşul străluceşte în lumină, cu biserici, turle ori cupole, cu impunătoare edificii înconjurate de ziduri puternice cu turnuri de apărare.

Printre acestea se numără şi Biserica Golia cu turnul-clopotniţă cu bastioane şi ziduri înconjurătoare, construcţie unitară, masivă şi bine păstrată pînă-n zilele noastre. Vechea biserică a fost înălţată de către Ioan Golia, mare logofăt, pomenit într-un Evangheliar la anul 1575, împreună cu soţia sa Ana. Însă impunătoarea biserică de piatră masivă a fost ridicată de Vasile Lupu, la anul 1630. Călătorul sirian, Paul de Alep, descriind frumuseţea bisericii, laudă străduinţa lui Vasile Lupu care a zidit biserica, de o artă neîntrecută în ce priveşte sculptura în piatră. Însă această mare construcţie arhitectonică, atît de mult apreciată astăzi, a fost terminată de Ştefăniţă Lupu, cu pictură, mobilier şi alte obiecte de cult, între anii 1659—1661; cît a stat la domnie. Ca şi la biserica Sfinţii Trei Ierarhi, Vasile Lupu a realizat o biserică impunătoare şi proporţional armonizată, mai ales că era destinată să servească drept loc de închinare pentru doamna sa Ecaterina.

Biserica a fost admirată de Petru I, ţarul Rusiei, pentru cele „trei feluri de meşteşuguri: leşesc, grecesc şi moschicesc", fiind „cea mai frumoasă din tot oraşul".

Despre turnul Goliei, călătorul Paul de Alep afirma în 1653 că „este vechi şi nu are asemănare în toate aceste ţări, prin înălţime, lărgime şi măreţie".

Tot la Golia mai există o casă cu arcade şi coloane de piatră unde a locuit marele nostru povestitor Ion Creangă, şi care, împreună cu cea numită „Casa Dosoftei", păstrează vechi elemente din arhitectura laică a Iaşului.

Privind puternica fortăreaţă medievală de la Golia, putem înţelege mai uşor celălalt rost al construcţiilor religioase româneşti din trecut, acela de a servi de loc de refugiu şi apărare în vremurile de restrişte prin care trecea poporul. Cu trei secole în urmă, Golia, împreună cu Cetăţuia, Frumoasa şi Nicoriţa, aflîndu-se la marginea vechiului tîrg, alcătuiau o adevărată centură de apărare. Dar la mai puţin de un secol, în anul 1631, biserica Golia se găsea deja în mijlocul „tîrgului", care, devenind capitală a Moldovei, s-a extins atît de mult încît a ajuns una din bisericile centrale ale oraşului.

Cronicarul Miron Costin, admirînd frumuseţea Goliei, arată: „peste toate mănăstirile aici în ţară mai iscusită".

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 2-a)

ÎNTRE BOTEZ ŞI MÎNTUIRE

Mîntuirea este bunul suprem al vieţii creştinului — scopul său cel de pe urmă, căci „ce-i va folosi omului, dacă va cîştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? sau ce-ar putea da omul în schimb pentru sufletul său"? (Matei 16, 26; Marcu 8, 36).

Credinciosul nostru este întrebat uneori, desigur nu fără gînd ascuns, eşti mîntuit? Acesta, neştiind ce să răspundă imediat, tace, dar i se spune îndată: vino şi te botează, căci este scris: „Cine va crede şi se va boteza, se va mîntui" (Marcu 16, 16). De reţinut că aceste cuvinte se spun de către creştinii care cred că Sf. Botez, ca de altfel şi celelalte Sfinte Taine, sînt numai simple „simboale" — lucrări care închipuie curăţirea de păcate, şi nu Taine sfinte, întemeiate de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos în Biserică. După părerea acestora Botezul este egal cu mîntuirea; eşti botezat — eşti mîntuit, se spune, deşi este greu de înţeles cum poate mîntui pe cineva un act care este numai un simbol şi nu o Taină sfîntă, aducătoare de Har dumnezeiesc prin ea însăşi.

Este de trebuinţă, deci, să înţelegem bine ce este mîntuirea şi, mai ales, care este legătura dintre Sfîntul Botez şi mîntuirea sufletească.

Adeseori se face o confuzie, voită sau nu, între cele două laturi ale mîntuirii, între aspectul ei „obiectiv" — adică a ceea ce Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a făcut pentru noi toţi aducîndu-Se jertfă de răscumpărare, şi între latura „subiectivă" — ceea ce se cuvine să facă fiecare credincios spre a se împărtăşi de roadele acestei jertfe. În primul înţeles toţi oamenii sînt mîntuiţi, pentru că „Harul cel mîntuitor s-a arătat tuturor oamenilor" (Tit 2, 11), pentru că pentru noi toţi s-a adus „preţul cel nepreţuit" al Jertfei de pe Cruce, „nu cu aur sau cu argint ... ci cu scumpul Sînge al lui Hristos, ca al unui Miel nevinovat şi neprihănit" (I Petru 1, 18—19). În al doilea înţeles, mîntuirea înseamnă însuşirea personală, din partea fiecărui credincios, a roadelor acestei sfinte jertfe; înseamnă — după expresia atît de sugestivă a unui gînditor — a aduce mica ta cruce la piciorele Crucii celei mari a lui Hristos.

Din confuzia, repetăm — voită sau nu — între aceste două aspecte ale mîntuirii se naşte îndrăzneala cu care unii se numesc pe ei înşişi „mîntuiţi" chiar numai prin simpla primire a unui aşa-zis „botez". Desigur,

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Un sfert de veac de la moartea unui mare ierarh

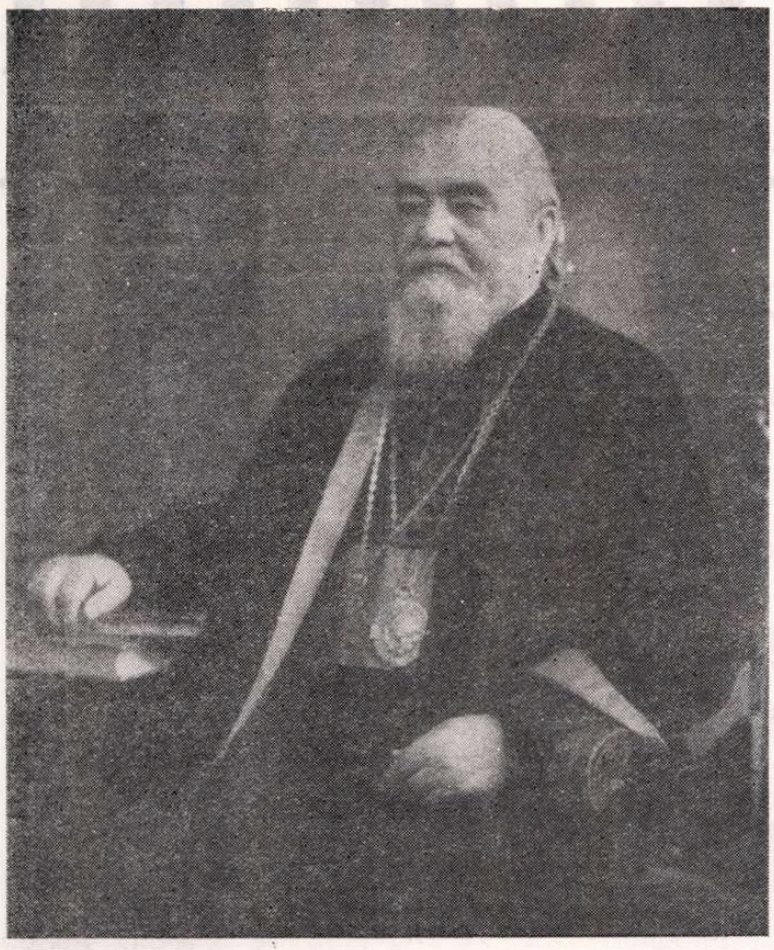

Au trecut 25 de ani de la trecerea la cele veşnice a marelui mitropolit al Ardealului Nicolae Bălan şi totuşi figura lui venerabilă mai stăruie încă în amintirea celor ce l-au cunoscut.

Născut într-o familie de preoţi în Blăjenii de Sus (jud. Bistriţa Năsăud), la 27 aprilie 1882, a învăţat carte la şcoala confesională din sat, apoi la cunoscutul liceu grăniceresc din Năsăud. A continuat la Facultatea de Teologie din Cernăuţi între anii 1900—1904, după care a făcut studii de specializare la Universitatea din Breslau (azi Wroclaw). În 1905 a obţinut doctoratul în teologie la Cernăuţi. Timp de 15 ani (1905—1920) a fost profesor de Dogmatică, Apologetică, Morală — un timp de Catehetică — la Institutul teologic pedagogic din Sibiu. În 1907, a pus bazele *Revistei Teologice*, la Sibiu, prima publicaţie bisericească de înalt nivel teologic în Transilvania, pe care a redactat-o până în 1916.

Ca profesor de teologie, a fost nu numai un iscusit îndrumător al viitorilor preoţi ardeleni, ci şi unul din marii luptători pentru desăvîrşirea unităţii noastre de stat. Astfel, în 1918, împreună cu colegul său de la Institut Dr. Silviu Dragomir şi cu profesorul de religie Dr. Ioan Broşu, au pus bazele foii săptămînale *Gazeta Poporului*, care milita pentru unire. La 14 noiembrie 1918, din încredinţarea Consiliului Naţional Român — cu sediul în Arad — a plecat într-o misiune la Iaşi, unde se afla Guvernul României. În această calitate, a luat legătura cu cîrmuitorii de atunci ai ţării, cu miniştri Franţei şi Statelor Unite, pe lîngă Guvernul român, informîndu-i despre situaţia din România şi cerînd intrarea trupelor române în Transilvania. Într-o scrisoare trimisă de la Iaşi lui Vasile Goldiş, îi recomanda să întrerupă orice tratative cu guvernul maghiar şi „în timpul cel mai scurt posibil, într-o adunare ce se va ţine oriunde, dar mai bine la Alba Iulia, şi la care să participe mulţime cît mai mare şi reprezentanţii consiliilor locale de pretutindeni, proclamaţi alipirea necondiţionată la România", înainte de intrarea trupelor române în Transilvania. De la Iaşi a plecat la Giurgiu, unde a avut o întrevedere cu generalul francez Berthelot, comandantul armatei franceze de la Dunăre.

În septembrie 1919 profesorul Nicolae Bălan a fost hirotonit diacon şi preot, iar la 14/27 februarie 1920 a fost ales mitropolit al Ardealului. La 17/30 mai 1920, în Duminica Rusaliilor, a fost hirotonit întru arhiereu şi înscăunat în catedrala mitropolitană din Sibiu. La scurt timp a fost ales membru de onoare al Academiei Române.

Mitropolitul Nicolae Bălan a deschis o epocă nouă în istoria Bisericii ortodoxe române din Transilvania, prin fapte şi realizări care îl aşează alături de marele său înaintaş Andrei Şaguna. Activitatea sa poate fi urmărită sub mai multe aspecte.

În primul rînd trebuiesc evidenţiate strădaniile sale pentru acceptarea principiilor Statului organic în Legea şi Statutul de organizare a Bisericii Ortodoxe Române din 1925, izbutind să extindă organizaţia şaguniană asupra întregii Biserici ortodoxe în România întregită. Prin memorabilele sale discursuri rostite în senatul ţării: în 1923 la discutarea noii Constituţii, în 1925 la discutarea Legii privitoare la unificarea bisericească, în 1928 la discutarea Legii cultelor, în 1929 cu prilejul ratificării Concordatului, mitropolitul Nicolae a apărat cu demnitate autonomia Bisericii noastre.

A militat în toată viaţa pentru refacerea unităţii noastre bisericeşti, şi cînd în octombrie 1948, s-a înfăptuit lucrul acesta, a primit cu multă căldură pe preoţii şi credincioşii „întorşi acasă".

Dar marea operă — am putea spune nemuritoare — a mitropolitului Nicolae a fost cea culturală. Datorită strădaniilor sale, Sibiul a devenit un însemnat centru cultural-teologic. La vechile publicaţii periodice: *Telegraful Român* (din 1853), *Calendarul bunului creştin* (din 1852, azi Îndrumătorul bisericesc) şi *Revista Teologică*, îndrumate îndeaproape de înaltul ierarh, s-au adăugat foaia religioasă pentru popor *Lumina Satelor* precum şi cîteva colecţii de lucrări teologice: Seria Teologică şi Seria Didactică, ambele în 1933, sau cu caracter educativ şi misionar: Biblioteca bunului păstor, Popasuri duhovniceşti, Veniţi la Hristos şi altele. În cursul păstoririi sale s-au tipărit, la Sibiu, peste 200 de lucrări din toate ramurile Teologiei.

Vechiul Institut teologic din Sibiu a fost ridicat la rangul de Academie (1921), cu patru ani de studii, obţinînd, după lungi străduinţe din partea mitropolitului, dreptul de a conferi licenţa în Teologie (1943). Pentru pregătirea viitorilor ierarhi, profesori de teologie, consilieri etc., a trimis numeroşi tineri la studii teologice, fie în ţară, fie peste hotare (Atena, München, Berlin, Tübingen, Leipzig, Breslau, Viena, Roma, Varşovia etc.).

Pentru trebuinţele profesorilor şi studenţilor Academiei teologice, a ridicat o capelă şi o clădire pentru bibliotecă, înzestrînd-o cu felurite cărţi din ţară şi de peste hotare, încît astăzi este una din cele mai valoroase biblioteci documentare din ţară.

A purtat o grijă statornică Şcolii Normale (pedagogice) Andrei Şaguna din Sibiu, pe seama căreia a ridicat o nouă clădire, Liceelor Andrei Şaguna din Braşov şi Avram Iancu din Brad. A înfiinţat, la Sibiu, Şcoala de cîntăreţi bisericeşti „Dimitrie Cunţan" (1927—1952), un seminar teologic cu 4 clase, în care se primeau absolvenţi de 4 clase secundare (desfiinţat, însă, la scurt timp) şi o Şcoală normală de fete, toate aflîndu-se sub îndrumarea Arhiepiscopiei.

Aceeaşi grijă a arătat şi faţă de preoţimea din Arhiepiscopie. Încă din 1919 a avut de spus un cuvînt hotărîtor la înfiinţarea Asociaţiei Andrei Şaguna a clerului din Mitropolia Ardealului.

La Sibiu a înfiinţat un internat arhidiecean în care erau crescuţi gratuit sau cu taxă redusă, fii de preoţi — mai ales orfani — elevi la diferite şcoli din Sibiu. A purtat o grijă permanentă orfelinatului condus de Arhiepiscopie, mai ales în cursul celui de-al doilea război mondial.

Sub raportul ctitoriilor, trebuie să ne reţină atenţia refacerea din temelie a mănăstirii brîncoveneşti da la Sîmbăta de Sus, din daniile clerului şi credincioşilor din Arhiepiscopie, dar şi din alte părţi ale ţării. În felul acesta, a reînviat monahismul ortodox ardelean, căci pînă atunci Arhiepiscopia Sibiului nu avea nici o mănăstire. A ridicat apoi un schit şi un cămin în staţiunea Păltiniş, un cămin preoţesc în staţiunea Bazna. Tot în cursul păstoririi sale s-au ridicat peste 150 de biserici în toate părţile eparhiei (Sighişoara, Mediaş, Blaj, Miercurea Ciuc, Gheorgheni, Orăştie, Hunedoara, Călan, Brad) şi s-au refăcut o parte din cele vechi, la care se adaugă peste 150 de case parohiale.

Mitropolitul Nicolae Bălan a fost şi un însufleţit patriot. Arătam mai sus că a avut un rol important în pregătirea actului epocal de la 1 decembrie 1918. Peste mai bine de două decenii, în Şedinţa Consiliului de Coroană din 29—30 august 1940, în care s-a desbătut stituaţia politică gravă a României, mitropolitul Nicolae s-a ridicat cu hotărîre împotriva Diktatului („arbitrajul") de la Viena, rostind două declaraţii prin care apăra integritatea teritorială a României.

Astfel, în cea de-a doua declaraţie spunea: „În numele meu, al clerului şi poporului pe care-l păstoresc, declar că: *protestez cu demnitate şi hotărîre împotriva nedreptăţii ce ni se face şi vom lupta prin toate mijloacele pentru înlăturarea ei.*"

Ca şi ceilalţi ierarhi români, de altfel şi el, a salutat cu entuziasm ieşirea României din războiul antisovietic şi întoarcerea armelor împotriva fascismului, precum şi victoria din mai 1945.

În ultimii ani de viaţă, mitropolitul Nicolae a salutat cu bucurie toate realizările obţinute de Patria noastră după actul epocal de la 23 August 1944. S-a angajat cu entuziasm în lupta pentru apărarea şi consolidarea păcii, pentru înfrăţirea între naţionalităţile şi cultele de la noi, pentru colaborare şi pace cu toate popoarele pămîntului.

A fost unul din promotorii ecumenismului românesc din perioada interbelică. Astfel, a primit din partea Sf. Sinod misiunea de a reprezenta Biserica noastră la Congresul ecumenist al mişcării „Creştinismului practic" de la Stockholm, din august 1925 şi la Berna din 1926. A întreţinut permanent legături cu o serie de teologi catolici, luterani şi anglicani de mare prestigiu. A primit chiar şi vizita unora din ei la Sibiu. A păstrat aceleaşi bune raporturi cu Bisericile Ortodoxe de pretutindeni, cu ierarhii şi teologii lor. De pildă, în septembrie—octombrie 1925 a condus un pelerinaj la Locurile Sfinte, cu vizitarea patriarhiilor de Constantinopol, Ierusalim şi Alexandria. A primit la Sibiu vizita patriarhului Damian al Ierusalimului în 1924, a patriarhului Alexei al Moscovei în 1947 şi a altor ierarhi şi teologi ortodocşi. A avut mereu în atenţie pe românii ortodocşi din Statele Unite şi Canada, pe care i-a ajutat să-şi dobîndească proprii lor cîrmuitori sufleteşti.

În felul acesta, prin bogata şi multilaterala sa activitate, mitropolitul Nicolae Bălan a înscris una din cele mai luminoase pagini din istoria Bisericii strămoşeşti.

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

TIMOTEI POPOVICI
puternică personalitate morală
La 110 ani de la naşterea şi 30 ani de la moartea sa

Oare de ce Timotei Popovici stăruie atît de viu în sufletul nostru, al celor care l-am cunoscut şi mai ales în cel al foştilor săi elevi? Poate mai viu decît alţi profesori. Numai pentru că încă ne hrănim cu minunatele sale cîntări? Da, şi pentru aceasta. Dar şi pentru că ne-a rămas însemnat în suflet ca o adevărată personalitate, mai ales morală.

Timotei Popovici domina chiar şi fizic, deşi bolnăvicios mai toată viaţa. Ca înălţime corporală îşi întrecea cu ceva aproape toţi colegii. Avea mersul rar, întotdeauna solemn. Gestica? Foarte sobră; atît cînd dirija, cît şi în conversaţii şi la catedră. Privirea? O sinteză de dîrzenie şi blîndeţe. În anii puterii vîrstei sale Timotei Popovici părea o statuie vie.

Cuvîntul său transmitea forţă psihică pătrunzătoare. Vocea sa bas-baritonală dădea vorbirii o notă de distincţie şi de solemnitate permanentă. Articula cuvintele rar, aproape silabic. Cînd voia să sublinieze ceva, sau mai cu seamă să mustre, dubla toate consoanele, silabilisind de-a dreptul. Avea o dicţiune foarte bună, în general. Niciodată, nimeni nu a fost nevoit să-l roage ca să repete o propoziţie sau un cuvînt. Atît oral cît şi în scris se exprima îndeosebi în propoziţii simple, convingătoare.

Forţa sa psihică, adică intensitatea şi debitul energiei sale sufleteşti, ca daruri de la Dumnezeu, au dominat toate laturile personalităţii sale, inclusiv cea pedagogică şi artistică. Aceste însuşiri aveau să determine mai cu seamă dimensiunea moral-creştină a lui Timotei Popovici.

Mai întîi, prin „creşterea" primită de la părinţii săi: preotul Dionisie şi „preoteasa" Elena Popovici, născută Achimescu. Tînărul „Tima" şi-a completat această educaţie în şcoala primară din satul său natal, Tincova, şi în Institutul Teologic-Pedagogic din Caransebeş. Mai tîrziu, la Iaşi, chiar în conservator şi mai cu seamă participînd la sfintele slujbe din biserica „Sfinţii Trei Ierarhi" şi din catedrala mitropolitană în care cînta vestitul cor dirijat de Gavriil Musicescu.

Întreaga activitate educativă, didactică şi artistică desfăşurată de Timotei Popovici a purtat nota puternicului său caracter moral, luminat apoi prin primirea darului preoţiei. Nu-i de mirare că a iubit nevinovăţia copiilor şi că a compus multe cîntece pentru cei mici. Nu-i de mirare că a scris cîntece religioase şi a prelucrat sau armonizat colinde. Dar chiar şi pentru cîntecele laice destinate celor adulţi alegea texte cu cel mai curat conţinut moral.

A ajutat băneşte elevi săraci, îndeosebi pe cei înzestraţi muzical. Apoi ajutoarele date atîtor oameni nevoiaşi din Sibiu! În zilele marilor sărbători bisericeşti, la locuinţa sa era un cvasipelerinaj de oameni săraci. Nimeni nu pleca cu mîna goală, deşi Timotei Popovici nu a avut niciodată o stare materială prea bună; tocmai pentru că a fost foarte darnic.

A iubit munca şi a preţuit-o cu toată sinceritatea; inclusiv munca fizică. Sfidînd o psihologie greşită care a stăpînit mai ales în timpul dintre cele două războaie mondiale, Timotei Popovici nu se jena să repare singur lada în care avea să împacheteze o pianină, sau — uneori — să crape lemne pentru foc. Aceste munci le făcea în văzul zecilor de colocatari şi a altor oameni care treceau prin curte (în parte curte-pasaj), exemplu foarte rar între intelectualii din acel timp. Mergea la cumpărături — adeseori — el singur. Nu o dată l-am văzut cărînd în spate săculeţul cu cartofi sau fructe. Uneori punea fructele în pălărie. Era un mod disonant de a striga mut: nu mi-e ruşine să muncesc şi fizic!

Despre carectitudinea, cinstea, spiritul de dreptate şi, în general, despre omenia părintelui Timotei Popovici, sau „tata Timotei", sau „Moşu", cum îi mai spuneau elevii, s-ar putea scrie mult.

A fost un om atît de stimat şi de cunoscut, încît se spunea că, pentru a-i scrie cineva dintr-o altă localitate, ar fi fost suficientă următoarea adresă: Timotei, Sibiu.

Persoana care l-a înţeles şi respectat cel mai mult a fost devotata sa soţie: învăţătoarea sibiană Victoria Popovici, născută Joandrea. De ce despre soţiile şi mamele oamenilor de seamă se scrie atît de puţin?

Gheorghe Şoima

Un vrednic slujitor al Bisericii: Episcopul Dr. ANTIM ANGELESCU (1944 — 1980)

Episcopul Antim Angelescu al Buzăului, trecut la cele veşnice la începutul acestui an (8 februarie 1980), s-a născut în ziua de 18 septembrie 1893 într-o modestă casă din cătunul Moşeştii Vechi, comuna Nisipurile din fostul judeţ Rm. Sărat. Era al treilea dintre cei opt copii ai preotului Voicu Angelescu şi al presviterei Elisabeta.

Şcoala primară a urmat-o în satul natal apoi patru clase la Seminarul Nifon, absolvind Seminarul central în 1915, după ce a urmat aici cursul superior.

În toamna anului 1916 se înscrie la Facultatea de teologie din Bucureşti, dar, după un an, de la 18 noiembrie 1917 şi pînă la 31 ianuarie 1918 e mobilizat la compania a III-a sanitară, luînd parte la luptele din zona Mărăşeşti. Cu toată această întrerupere, la 19 noiembrie 1919 studentul Anton Angelescu ia licenţa în teologie cu subiectul „Creştinismul şi chestiunea morală".

Paralel cu pregătirea teologică audiază şi cursurile teoretice de pedagogie, obţinînd în 1921 diploma de absolvire a Seminarului pedagogic universitar.

După aceasta, în 1923, urmează — un an de zile — şi cursurile Facultăţii de drept din Iaşi.

Preoţia şi-a început-o la 25 februarie 1918 la parohia Căbeşti—Tutova, după care a trecut la Cîndeşti—Buzău, Ruşeţu—Brăila, Sf. Ilie şi Sf. Apostoli din Brăila.

În anul 1925, la propunerea Episcopiei Buzăului, care arăta că preotul Anton Angelescu „este unul din cei mai merituoşi şi harnici în ogorul Bisericii noastre", obţine o bursă a Patriarhiei Române de a studia la Facultatea de teologie protestantă din Montpellier.

Studiind aici doar un an, din cauza privaţiunilor materiale şi a situaţiei familiale se întoarce în ţară cu o bogată comoară de slujire, impresii şi metode publicate mai tîrziu sub titlul „Un an printre protestanţi", şi în anul 1939 se încununează cu obţinerea titlului de doctor în teologie, la Bucureşti, cu teza „Psihologia vieţii religioase a copilului şi adolescentului, cu aplicaţiuni la învăţămîntul religios".

În cei 15 ani de profesorat la Liceul N. Bălcescu, adică între anii 1927—1942, s-a dovedit un profesor distins, cu o pregătire excepţională, foarte convingător în predare, „limpede şi apropiat de elevi" iar la lecţiile sale „erau adevărate giuvaiere" şi „frazele, adevărate maxime".

Pr. *Gheorghe Guţă*

(Continuare în pag. a 4-a)

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Diamandi I. Manole
(1833—1899)

Descendent al unei familii de negustori macedoneni, stabilită în Bucureşti după revoluţia de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, Diamandi Manole, născut în 1833, a devenit unul din militanţii de seamă în lupta pentru independenţa şi unitatea poporului român.

Începînd cu vîrsta de şapte ani, viitorul luptător pentru cauza naţională a urmat cursurile unei şcoli româneşti, pregătindu-se pentru activitatea de negustor. Sub îndrumarea atentă a părintelui său, tînărul Diamandi a învăţat subtilităţile meseriei de comerciant, pe care a îndrăgit-o şi căreia i-a dedicat întreaga-i viaţă.

Ajuns la anii majoratului, el este trimis la Braşov, unde cu sprijinul tatălui său, s-a apucat, pe cont propriu, de negustorie. De-a lungul cîtorva ani, a reuşit să se facă cunoscut şi apreciat în rîndurile negustorilor din oraşul de la poalele Tîmpei, unde s-a căsătorit cu Maria Pascu (1844—1914), fiica unui negustor local. Ca urmare, a fost ales preşedinte al Gremiului româno-levantin şi preşedinte al Camerei comerciale şi industriale din Braşov, demnităţi pe care le-a îndeplinit cu pricepere şi sîrguinţă.

Preocupările sale au depăşit însă sfera comercială. Domeniul preferat al acestor preocupări l-a constituit şcoala şi, în general, problemele culturale. În consecinţă, Diamandi Manole a sprijinit cu toată căldura şi fermitatea instituţiile culturale din oraş cu bani şi materiale şi a întreprins numeroase acţiuni de ajutorare a elevilor săraci. Apreciindu-i-se activitatea, el a fost ales vicepreşedinte al Eforiei şcolilor din Braşov şi preşedinte al Comitetului pentru ajutorarea copiilor săraci din şcolile române din oraş.

Concomitent, patriotul braşovean a desfăşurat o intensă activitate culturală. El s-a numărat printre membrii fondatori ai „Astrei", organizaţie pe care a sprijinit-o cu devotament şi dragoste timp de aproape patru decenii.

După declanşarea războiului ruso-turc şi deschiderea ostilităţilor otomane împotriva României, în primăvara anului 1877, Diamandi Manole, urmînd exemplul femeilor române din Sibiu, printre care se număra şi sora sa, Elefteria Manole, căsătorită cu profesorul Nicolae Cristea, redactorul ziarului „Telegraful Român", a convocat adunarea locuitorilor români din oraş pentru ziua de 10/22 mai 1877, în scopul ajutorării ostaşilor răniţi. Răspunzînd chemării sale, la data amintită, braşovenii s-au întrunit în localul *Casinei române* din strada Şcheilor nr. 145, şi au constituit un Comitet de ajutorare al românilor din Braşov pentru ajutorarea ostaşilor răniţi, alcătuit din 15 bărbaţi, avîndu-l ca preşedinte pe Diamandi Manole, casier pe Nicolae T. Ciurcu şi secretar pe dr. Ioan Lapedat. Cu ocazia constituirii comitetului, Diamandi Manole a prezentat proiectul unui „Apel filantropic" care, după discuţii, a fost adoptat şi apoi publicat în presă. Cu acea ocazie, 78 dintre cei prezenţi la întrunire au donat suma de 7.125 franci ca ajutoare pentru răniţi, iar peste cîteva zile încă 27 persoane au subscris sume băneşti, totalizînd 11.109 franci aur şi 468 florini.

La o săptămînă de la constituirea comitetului, în ziua de 17/29 mai, Diamandi Manole şi Nicolae Ciurcu au fost citaţi de autorităţile locale şi anchetaţi în legătură cu împrejurările în care a luat fiinţă comitetul român din Braşov şi legalitatea funcţionării lui. Cu demnitate, Diamandi Manole le-a răspuns organelor de anchetă că aşa cum s-au înfiinţat comitete „pentru a primi pe oaspeţii turci, (...) pentru a aduna bani pentru răniţii turci (...) am cugetat că ne va fi şi nouă iertat a ne consulta şi a înfiinţa un comitet pentru a aduna ajutor în favorul românilor răniţi în război". În încheiere, autorităţile le comunică celor doi, dizolvarea comitetului şi interdicţia de funcţionare a unor astfel de organisme.

În seara acelei zile, Diamandi Manole convoacă Comitetul românilor din Braşov, unde se discută măsurile luate de autorităţile austro-ungare. După dezbateri se hotărăşte redactarea unui recurs către autorităţile locale şi centrale şi începerea unei campanii de protest prin presă; continuarea acţiunii de sprijinire a ostaşilor români răniţi, iar conducerea ei este încredinţată fostului preşedinte al comitetului: Diamandi Manole, pentru a aduna ajutoarele băneşti, şi Hareti Stănescu — ofrandele materiale; elaborarea unui apel către populaţia românească, prin care să fie mobilizată la o participare generală la mişcarea de solidaritate cu România.

Recursul întocmit de Diamandi Manole şi definitivat la 18/30 mai 1877, constituie un puternic act de acuzare la adresa autorităţilor şi a politicii regimului dualist faţă de naţionalităţile negermane şi nemaghiare din Austro-Ungaria. De-a lungul cîtorva pagini, autorul prezintă nedreptăţile săvîrşite faţă de români şi îndoiala în legătură cu motivele

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. *Petru I. Dan*

2050 DE ANI DE LA CREAREA PRIMULUI STAT DAC CENTRALIZAT ŞI INDEPENDENT

BUREBISTA
„Cel dintîi şi cel mai mare dintre regii din Tracia"

Fiinţa neamului nostru, sub forma ei dacică, a fost încă de la început viguroasă, puternică şi rezistentă în faţa tuturor năvălitorilor cu tendinţe cotropitoare şi înzestrată în acelaşi timp cu o enormă putere de asimilare şi de adaptare, cu mari personalităţi înţelepte şi clarvăzătoare cum au fost primii regi, Burebista şi Deceball.

Urcat pe tron prin anul 82 î. e. n., Burebista figurează în toate scrierile marilor istorici, la loc de cinste, cu atît mai mult cu cît el era şi cel *„temut de romani"*. Sub marea personalitate a acestuia, daco-geţii se organizează într-un stat centralizat, unind toate neamurile daco-getice, în secolul I î. e. n. Şi în secolele anterioare lui Burebista, îndeobşte în secolele II şi III î. e. n., îi găsim uniţi pe daco-geţi, împotrivindu-se, după cum se ştie, armatelor lui Darius, apoi a sciţilor lui Ateas, tot aşa cum l-au întîmpinat pe Alexandru cel Mare la Dunăre şi cum Dromichete a făcut mulţi prizonieri din taberele adverse lui. Astfel că în secolul II î. e. n. Dacia avea patru mari uniuni de triburi pe care, începînd cu secolul I î. e. n. Burebista va reuşi să le închege într-un stat atotputernic, centralizat şi independent.

Mărturiile în direcţia de mai sus sînt multiple şi ele provin din izvoarele antice care nu pot fi contestate. Iată ce spunea Strabo despre regele Burebista: *„luînd în mîini cîrma neamului său, care era istovit de războaie dese, atît de mult l-a îndreptat prin anumite deprinderi, încît, doar în puţini ani, a făurit o mare împărăţie. Ba încă a ajuns să fie temut şi de romani."* În lucrările sale istoricul Jordanes aminteşte şi el de anul 80 î. e. n. cînd Burebista se afla în fruntea daco-geţilor şi cînd

dictatorii Romei îşi îndreptau privirea spre Dacia, pe care aveau s-o cucerească mai tîrziu, sub vestitul rege Decebal.

A existat, aşadar, o cultură şi o civilizaţie prin care daco-geţii s-au afirmat într-un stat al lor, propriu, centralizat şi independent, un stat care se întindea din stepele răsăritului pînă spre centrul bătrînei Europe, după cum atestă cercetările arheologice cele mai recente. Pe drept cuvînt, Nicolae Iorga vorbea despre o *„Europă tracică"*, căci regele Burebista fusese numit prin decretul dionysopolitan: *„cel dintîi peste Tracia."* Nu-i de mirare deci, că după ce-l ajută pe Pompei împotriva lui Caesar, acesta din urmă plănuieşte o mare expediţie contra lui Burebista, dar dictatorul roman cade ucis într-un complot în senat, în anul 44 î. e. n.

Burebista transformă Dacia în cea mai însemnată putere din sud-estul Europei, aşezînd liniştea şi pacea în ţara sa, înfăptuind importante reforme pentru ridicarea neamului său, avînd în jurul său sfetnici ca Deceneu, care lucra cu ai săi prin convingeri şi îndemnuri spre mai bine, fiind socotit ca Zamolxis, un mare înţelept. În anul 70 î. e. n., Burebista, în deplină putere, consolidează viaţa socială şi economică a daco-geţilor permiţîndu-şi să asigure graniţele de vest ale Daciei cu forţe militare, care ajungeau, spun cronicile, pînă la 200.000 de oameni, opunîndu-se tendinţelor de cucerire ale graniţelor în teritoriile dace. Înaintarea celţilor a putut fi oprită, parţial, încît Burebista îşi întărise regatul cu toate cele necesare, unindu-i mai întîi pe dacii de pretutindeni, arătîndu-le acestora vechimea şi noblleţea neamului lor în timp.

Acesta a fost regele Burebista, *„cel dintîi şi cel mai mare dintre regii din Tracia"*. El a lăsat urmaşilor săi cea mai mare moştenire: dîrzenia unui neam mîndru de tot ce era al său, fără să rîvnească înafară cuceriri şi stăpîniri pe nedrept. De 2050 de ani, numele său a intrat în legendele acestui sfînt pămînt românesc, cu care s-a contopit şi fiinţa lui pentru eternitate.

Prof. dr. *Gheorghe Şora*

Biserica Golia din Iaşi

(Continuare din pag. 1)

Sentimente de uimire îşi exprimă şi vizitatorii de astăzi, ce rămîn impresionaţi de măreţia acestei „bijuterii a arhitecturii noastre româneşti", care ne aduce aminte de obîrşia neamului nostru". Toţi cei dornici de artă şi frumos se confruntă la Golia cu nepieritoarele comori ale trecutului, a semnificaţiei şi a rostului lor în formarea morală a omului şi a conştiinţei sale. Aici, putem citi, ca într-o carte deschisă, pagini din istoria vie a neamului, a bogăţiei noastre spirituale, a existenţei bimilenare pe aceste străvechi pămînturi. La Golia ne regăsim la noi acasă, în liniştea şi puritatea fiinţei noastre naţionale. Golia este „lucrată şi păstrată cu scumpătate şi iubire pentru cultura neamului", vie, „adevărată minune" şi leagăn al credinţei strămoşilor noştri, „bastion al timpurilor vechi", în care chipurile sfinte amintesc de credinţa şi dorul de libertate al strămoşilor noştri jertfiţi pentru independenţa şi neatîrnarea ţării.

Această vatră de artă românească şi lumină ortodoxă dovedeşte convingător despre neîntrecutul geniu artistic al poporului român, dar şi adîncii sale dorinţe de dăruire pentru realizarea frumosului şi împlinirea idealului său de prestigiu şi de demnitate naţională.

Aici, „totul este pur şi solemn, sacru şi inexpugnabil", căci „ziditorii neamului nostru" au înscris prin realizarea acestei monumentale nestemate a neamului românesc „o sinteză de istorie românească, un loc în care trebuie să păşim cu pioşenie şi evlavie". „Mănăstirea Golia, vechi leagăn de cultură şi civilizaţie românească, ne oferă acea beatitudine pe care nu ţi-a poate da decît o operă grandioasă, datorită căreia trebuie neapărat să te gîndeşti la strămoşii noştri care ne-au lăsat nu numai un „locaş al credinţei din cele mai adînci vremuri, ci şi un adevărat „tezaur al trecutului care dovedeşte permanenţa fiinţei neamului şi Bisericii". „Trecînd pe aici, nu poţi să nu te opreşti şi să nu simţi inima pulsînd în eternitatea spiritualităţii româneşti", moştenire vie a Ortodoxiei noastre neîntinate şi a neamului nostru românesc, care, cu credinţa şi sufletul lui curate ne-a făurit neamul, cultura, limba şi datinile.

Parafrazîndu-l pe N. Iorga, care s-a simţit atît de legat de Iaşi, şi împărtăşind impresiile celor ce au vizitat monumentele ieşene, inclusiv Golia, putem spune că „cine n-a fost aici nu poate să străbată cu înţelegere foile celor mai frumoase cronici" şi să descifreze, cu emoţie sfîntă, cine am fost, cine sîntem şi cine vom fi, în vecii vecilor, pe pămîntul strămoşesc al scumpei Românii.

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Portul popular moldovenesc: Bucovina

Legat de întreg ansamblul creaţiilor şi manifestărilor artistice, portul popular moldovenesc se diferenţiază în cadrul unor zone cu specific propriu: Bucovina, Vrancea, Bistriţa, podişul moldovenesc etc., în cadrul acestora remarcîndu-se deosebiri subzonale sau chiar locale. Aceasta se realizează îndeosebi prin unele piese care devin specifice, condiţionate de unele ocupaţii şi meşteşuguri specializate, strîns legate de materia primă şi de prelucrarea ei, ca şi de unele obiceiuri practicate intens şi astăzi.

În special zonele legate direct de bordura exterioară a arcului Carpaţilor orientali (Bucovina, Neamţ, Vrancea etc.), unde costumul popular se poartă destul de intens încă şi în zilele lucrătoare, acesta formează un capitol de justificată mîndrie naţională. Se remarcă pretutindeni aici folosirea materiilor prime prelucrate în cadrul gospodăriei ţărăneşti (ţesături, cusături etc.) şi prezenţa unor meşteşugari (cojocari, sumănari etc.), care confecţionează azi piese care au dus faima costumului popular românesc, în general, cum ar fi: ştergarele sau „pînzăturile" albe pentru cap, cămăşile sau iile bogat brodate, catrinţele cu „vrîste" alese sub formă de dungi verticale cu motive geometrice, pieptarele amplu croite şi bogat împodobite, adeseori şi cu borduri de blană, ori mintenele sau cojoacele scurte etc. Unele piese învederează directe şi permanente legături purtate în ambele sensuri peste Carpaţi, cum ar fi sumanul, androcul, cataveica etc.

Este uşor de înţeles pentru ce aici, ca şi în Muscel—Argeş sau Mărginenii Sibiului, costumul popular românesc s-a bucurat de atenţia unor celebri pictori şi desenatori (ex. Carol Popp de Szathmary).

Ocupînd un loc de prim-rang, costumul popular din Moldova de Nord, mai precis din Bucovina, este, în primul rînd, un document istoric, dacă ar fi să reţinem doar faptul că celebra cămaşă a femeilor dace, încreţită la gît, în Bucovina, o regăsim pe viu aidoma. Este tipul de cămaşă la care mînecile prinse direct din gît ca şi spatele sau pieptul cămăşii se realiza, în trecut, din pînză de cînepă sau mai ales din in care se topea „la rouă". De reţinut faptul că între numirile încreţiturii la gît a cămăşii întîlnim aici şi pe cea de „brezărău", la care pe încreţitură apare o bentiţă-guleraş, zisul „ciupag", sub care se realizează o broderie la fel ca în alte vetre istorice ale ţării, în Transilvania de exemplu.

Iile cu altiţă lată, pe umeri şirurile adeseori cusute în formă de spi-

rală, formează un alt capitol strălucit al portului bucovinean.

Decorul lor îl constituie motivele geometrice mari, zoo- şi avimorfe, puternic stilizate, policrome mai nou. Peste cămăşi femeile îmbracă „bondiţa" amplu croită, brodată şi garnisită la margini cu pielicele de miel sau blană de dihor, sau cojocul lung, fără mîneci, iar pe cap, ştergare sau zăbranice, purtate, în unele cazuri, similar ca în Ţara Oltului. Partea inferioară a costumului o formează „prieştoarea" adică fota sau catrinţa cum i se mai spune, încinsă cu bete. Lucrată dintr-o bucată, cu vărguliţe realizate în războiul de ţesut, grupate ritmic în „vrîste" şi terminate cu o dungă zisă „bată" sau „toiag", prieştoarea se realiza în război, ţesută în patru iţe, cu „un fond negru sau albastru-închis, pe care dunguliţele colorate (numite şi „curcubeie") dau un efect deosebit.

Purtatul sumanului, al cizmelor colorate în trecut, podoabele de gît, din mărgele colorate, similare cu cele din Maramureş, plus traistele ţesute cu măiestrie, completează acest ansamblu de port popular de rară şi unică frumuseţe.

Portul bărbătesc mai sobru, dar nu mai puţin elegant, cu vechile cămăşi cu mîneca dreaptă, brodată la guler, pe piepţi şi la mîneci, cu itarii vechi, lungi şi încreţiţi ca o armonică (şi ei la fel ca cei de pe monumentul de la Adam-Clissi), opincile, altădată purtate permanent, cizmele şi ghetele mai nou, brîiele, chimirele, mai recent brodate şi ele, pieptarele zise „bondiţe", croite altădată „înfundat", sumanele, căciulile ţuguiate, purtate purtate aici mai mult ca oriunde tot timpul anului, toate formează un ansamblu specific.

Cunoaşterea zonelor de port din Bucovina (Dornele, Vama, Cîmpulung, Humorul, Rădăuţi, Suceava, Fălticeni) relevă cu pregnanţă faptul că, aici, poate mai mult decît în altă parte astăzi, portul se prezintă ca un veritabil document istoric şi martor viu al puterii de creaţie şi al gustului de frumos al poporului român.

Nu putem să nu remarcăm, în încheiere, că portul popular trăieşte aici într-un ansamblu de manifestări folclorice şi de artă strălucită a ţesăturilor, a lemnului, a ceramicii populare, a picturii pe lemn şi sticlă, care fac din arta populară a Bucovinei, în multe privinţe, un mesager neegalat al geniului creator al poporului român.

Dr. *Cornel Irimie — Marcela Necula*

Rangul de arhimandrit acordat P. C. Ierom. Nifon Nicolae Mihăiţă

Joi, 15 mai 1980, la sărbătoarea Înălţării Domnului, doctorandul în teologie Nicolae Mihăiţă, Secretarul Sectorului Relaţii Externe Bisericeşti al Patriarhiei Române, a fost hirotonit preot (ieromonah) de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, asistat fiind de I. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului şi P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul. Înaintea hirotoniei, la cererea sa, el a fost tuns în monahism, cu închinoviere la Mănăstirea Cernica de lîngă Bucureşti, luînd numele de Nifon.

Ceremonia intrării sale în monahism a fost săvîrşită, potrivit rînduielilor tipiconale ortodoxe, de către P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor, în fruntea unui sobor de slujitori ai mănăstirii, de faţă fiind şi P. S. Episcop Antonie al Buzăului.

P. C. Ieromonah Nifon — Nicolae Mihăiţă urmează să îndeplinească, concomitent cu funcţia de secretar al Sectorului Relaţii Externe Bisericeşti şi pe cea de slujitor la biserica Mănăstirii Antim din Bucureşti.

Avînd în vedere pregătirea sa teologică şi intensa activitate pe plan administrativ în cadrul Sectorului Relaţii Externe Bisericeşti precum şi rîvna în slujirea sacerdotală, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a acordat P. C. Ierom. Nifon Nicolae Mihăiţă rangul de arhimandrit, iar hirotesia în această treaptă cu înmînarea însemnelor necesare, a fost săvîrşită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe în cadrul Sf. Liturghii, în ziua de 6 iulie 1980.

Un vrednic slujitor . . .

(Continuare din pag. a 2-a)

În timpul preoţiei, pe lîngă misiunea sa preoţească, îndeplineşte, între anii 1921—1928, funcţia de membru al Consistoriului eparhial, iar între anii 1932—1942 datorită stimei şi deosebitei consideraţii de care se bucură în rîndul preoţiei brăilene este ales ca reprezentant al ei, în Adunarea Eparhială unde se luptă pentru înfiinţarea obligatorie a Comitetelor parohiale şi crearea unui fond central de asistenţă la Episcopie, deziderate realizate abia în vremea noastră.

Convins şi mărturisind că „scrisul atractiv, interesant, sau mai bine zis presa este singura urmă cu care se biruie azi lumea", P. S. Sa sublinia încă din 1926 că „presa este singurul mijloc de a ne construi o opinie publică favorabilă", dovedindu-se el însuşi în acest timp un condeier de seamă, prezent în paginile celor mai cunoscute gazete bisericeşti ale vremii.

Încoronarea acestei activităţi a fost editarea, în anul 1933—36, a gazetei „Viaţa creştină", ca organ al Asociaţiei generale a clerului, secţia Brăila.

În anul 1942, a fost numit vicar al Mitropoliei Olteniei, cu care prilej a fost tuns în monahism şi ridicat la rangul de arhimandrit, iar la 11 ianuarie 1944 a fost ales episcop al Buzăului, instalarea avînd loc la 21 mai.

În 1952 a fost redactorul revistei „Ortodoxia" pledînd pentru o revistă interortodoxă.

În iulie 1948 şi mai 1968 a făcut parte din delegaţia care a vizitat Biserica rusă, sub conducerea P. F. Părinte Patriarh Justinian.

În timpul păstoriirii sale Episcopul Antim s-a dovedit osîrduitor, cu timp şi fără timp, reuşind să-şi cunoască, în scurt timp, atît eparhia în hotarele ei, cît şi pe toţi păstorii turmei încredinţată oblăduirii Sale duhovniceşti, S-a dovedit un adevărat păstor, plin de înţelepciune, tact pastoral, om de carte şi de trăire religioasă, a ştiut să-şi sincronizeze activitatea pastorală cu cerinţele vremii, făcîndu-se un adevărat crainic al luptei pentru pace şi fierbinte propovăduitor al apostolatului social.

Militînd pentru o viaţă bisericească ancorată în realităţile vieţii, susţinea, în 1932, că „este bine să sfîrşim odată cu teoriile abstracte. Ne trebuie în Biserică, un realism spiritualizat".

Accentuînd, încă din anul 1936, rolul social al Bisericii scria: „Biserica noastră nu trebuie să se mulţumească a fi numai inspiratoarea ci şi propovăduitoarea iubirii aproapelui." În acest scop în anul 1944 înfiinţează cantina „Iubirea aproapelui".

„Bisericii i se cere, spunea el într-o altă ocazie, un adevărat apostolat social." Şi cînd Patriarhul Justinian a cerut slujitorilor Bisericii apostolatul social, Episcopul Antim a fost primul care, cu bucurie, l-a acceptat, l-a urmat şi l-a realizat în Eparhia sa. Aliat credincios şi ferm al „apostolatului social", spunea printre altele în faţa preoţilor-cursanţi din seria a XV-a (1953): „Trăim vremuri de adînci prefaceri sociale. Biserica nu poate sta indiferentă şi nepăsătoare. Ea este o forţă morală şi nu poate să stea închisă în turnul ei de fildeş izolîndu-se de forţele colective, care pregătesc destinele omenirii."

Episcopul Antim s-a dovedit şi un adept al ecumenismului şi un susţinător al bunelor relaţii dintre culte.

Pe plan duhovnicesc, programul Său s-a rezumat, după cum a afirmat la instalare, „în apostolatul şi educaţia creştină", înfăptuite, aşa cum şi-a propus, cu bunătatea părintească şi înţelepciune pastorală deosebită.

Pe teren gospodăresc Episcopul Antim a făcut epocă. Asigurînd, încă de la primele începuturi baza materială, P. S. Sa a transformat Centrul eparhial, catedrala şi paraclisul într-un veritabil şantier, renovîndu-le. S-a introdus încălzirea centrală în întreg complexul, s-a construit un modern atelier de lumînări, s-a completat incinta cu clădiri, în vechiul stil.

Seminarul a fost complet renovat în interior, modernizat şi bine utilizat.

Pentru merite pe tărîmul luptei pentru pace şi în domeniul social, a fost ales, în martie 1969, deputat în Consiliul popular judeţean Buzău.

A fost purtătorul ordinului „Steaua Republicii".

Toate acestea le-a făcut Episcopul Antim din datorie pentru buna păstorire a turmei sale, căci: „Trăind în secolul acesta, cum spunea la Conferinţa de orientare din martie 1969, trebuia avut în vedere ca Biserica să-şi aducă contribuţia sa la viaţa cea nouă, să se opună destrămării morale şi să lupte pentru progresul şi pacea între popoare.

Diamandi I. Manole

(Continuare din pag. a 3-a)

invocate de autorităţi în ordinul de interzicere a funcţionării comitetelor de ajutorare a răniţilor români. Referindu-se la adevăratele cauze care au determinat desfiinţarea comitetului, el relata că acestea rezidă în dorinţa de „a năbuşi la români expresiunea simţămintelor de umanitate, a împiedica adunarea de ofrande" pentru fraţii răniţi în războiul din 1877—1878. Deşi înaintat autorităţilor şi publicat în presă, recursul lui Diamandi Manole a rămas fără răspuns.

Odată cu desfiinţarea Comitetului român din Braşov pentru ajutorarea ostaşilor răniţi, Diamandi Manole preia asupra sa atribuţiile acestuia — ca persoană particulară — şi astfel pune bazele *Centrului de colectare din Braşov*, pe care îl va conduce cu competenţă şi hotărîre timp de 12 luni.

Pentru a da un caracter cît mai organizat acţiunii de sprijinire a răniţilor români, în noile condiţii impuse de autorităţile austro-ungare, la 9/21 iunie 1877 se întrunesc la Braşov, 16 conducători ai mişcării naţionale, între care se aflau: George Barijiu, Iacob Mureşianu, Aron Densuşianu, Diamandi Manole, şi redactează un „Apel la români", pe care-l publică în presă. Apelul îi chema pe toţi, de la mic la mare, să-şi aducă contribuţia la alinarea suferinţelor ostaşilor răniţi în lupta pentru cauza comună a tuturor românilor. În încheiere, se arăta că sumele colectate să fie trimise pe adresa lui Diamandi Manole, iar ofrandele materiale pe aceea a lui Hareti Stănescu din Braşov.

Încă în prima decadă a lunii iunie 1877, Diamandi Manole a organizat acţiunea de colectare în oraş, stabilind centre şi responsabilităţi pe străzi. Din documentele de arhivă rezultă că în Braşov au funcţionat 32 asemenea centre, în fruntea cărora s-au situat: Iosif Burac, I. Teclu, dr. I. Meşotă, Constantin Popazu, David Almăşan, Dumitru Jarca, Ion Moroianu, I. A. Navrea, Nicolae Orghidan, Anton Purcărea, I. Petricu, Ion Manole Burbea, I. Reznovean, I. Seminţie, George Colbaşi, A. Pitiş, Constantin Voicu, I. Manole, I. D. Spuderca, A. Lupan, G. Surîmbu, N. Rîşnoveanu, R. Burbea, H. Orghidan, Vasile Voina, P. Cristian, Ioan Prişcu, D. Lupan, I. Lupşeanu, I. Trombiţaş şi I. Pantu. Printr-o activitate neobosită, cei 32 conducători de centre stradale braşovene au strîns contribuţii pentru răniţi, de la 1.430 persoane, în sumă de 1.498 franci aur, 2.045 florini şi 2 ducaţi; adică 5.633 lei aur valută 1877.

Sub îndrumarea Centrului de colectare din Braşov, condus de Diamandi I. Manole, au activat numeroşi patrioţi din Transilvania, Banat şi Ungaria, conducători ai unor centre zonale şi locale. Astfel, de-a lungul a 12 luni de zile pe adresa lui Diamandi Manole au sosit colectele efectuate de centrele din: Cîmpeni, Rusca Montană, Baciu, Purcăreni, Vărădia, Conija Mare, Kétegyháza, Budapesta, Lechinţa, Dîrste, Bran, Sînnicolaul Mare, Densuş, Lăpuş, Făgăraş, Tîrgu Mureş, Mintiul Român, Timiş, Gherla, Ighiu, Prundu Bîrgăului, Abrud, Deleni, Cut, Vingard, Sînpetru, Cohalm, Vălenii Maramureşului, Nadişu Român, Sălăsig, Mediaş, Bratei, Velcheriu, Boziaş, Dej, Bistriţa, Blaj, Caransebeş, Teiuş, Şimonu Branului, Zalău etc., în total 83 localităţi urbane şi rurale.

Referindu-ne la ajutoarele băneşti şi materiale, adunate şi centralizate de *Centrul de colectare din Braşov*, iese în evidenţă contribuţia oraşului de la poalele Tîmpei şi a comunelor învecinate, urmate de Orăştie, Lăpuş, Cîmpeni, Abrud, Peşca Română, Vărădia, Făgăraş, Petrilaca Română, Teiuş. Totalizînd contribuţiile adunate de acest centru, pentru ajutorarea ostaşilor români răniţi, rezultă participarea largă, cu caracter de masă, a românilor ardeleni la mişcarea de solidaritate cu România. Diamandi Manole a centralizat colectele băneşti adunate din 83 localităţi nominalizate şi din multe altele rămase în anonimat, în care se încorporează şi propria donaţie în sumă de 500 lei aur, reprezentînd contribuţia a 5.334 locuitori, în valoare de 23.190,09 lei aur.

După încheierea victorioasă a războiului ruso-româno-turc din 1877—1878 şi recunoaşterea independenţei de stat a României, neobositul patriot Diamandi Manole a continuat să desfăşoare o bogată şi rodnică activitate culturală, menită să ducă la realizarea unităţii poporului nostru. El sprijină instituţiile şcolare româneşti din oraş cu fonduri băneşti şi materiale, şi, în calitatea sa de preşedinte al Comitetului pentru ajutorarea elevilor săraci, organizează numeroase colecte pe seama acestora. Fiind unul din cunoscuţii lui Ioan Slavici, cînd acesta vine din Bucureşti la Sibiu, Diamandi Manole îi acordă sprijinul său financiar în fondarea ziarului „Tribuna". Concomitent, patriotul braşovean va desfăşura o vie activitate culturală în rîndurile „Astrei" sibiene şi a despărţămîntului acestuia din Braşov.

Înconjurat de stima şi căldura generaţiei sale, precum şi a tinerilor meseriaşi şi intelectuali pe care i-a ajutat cu părintească grijă în anii de şcoală, Diamandi Manole a trăit pînă în 1899, cînd, în vîrstă de numai 66 de ani, inima sa generoasă a încetat să mai bată.

Între Botez şi mîntuire

(Continuare din pag. 1)

dacă ne referim numai la opera Răscumpărătorului, toţi sîntem mîntuiţi, dar mai bine am zice: toţi sîntem chemaţi la mîntuire; dar mîntuirea este şi însuşirea, atribuirea, dreptăţii lui Hristos, dată nouă prin Sf. Botez, prin care am fost înfiaţi" (Ioan 1, 12). Prin Sf. Botez creştinul începe o viaţă nouă „în Hristos", se răstigneşte, moare şi învie cu El şi se îmbracă în haina smerită a faptelor bune spre a moşteni viaţa veşnică, adică spre a dobîndi mîntuirea. Sfîntul Botez îi deschide calea spre Hristos, îi dă putinţa de a creşte mereu „cu darul şi cu înţelepciunea", dar a se mărgini cineva numai la primirea Sfîntului Botez în lucrarea de mîntuire este ca şi cum ar sta la gura izvorului şi ar privi cum curge din el apa sfîmpărătoare de sete, dar fără a se gîndi măcar să se adape din ea. Latura subiectivă a mîntuirii credincioşilor ia început în Sf. Botez şi durează toată viaţa. Lucrăm „cu frică şi cu cutremur" la mîntuirea noastră, nu pentru că noi am putea adăuga ceva la Harul primit în Sf. Botez, ci pentru că sîntem datori pururea, prin străduania noastră, să actualizăm pe Hristos în viaţa noastră începută în Botez — desigur şi această actualizare fiind tot darul Sfîntului Duh. În acest înţeles, cîtă vreme sîntem aici pe pămînt, în Biserica luptătoare, nu putem spune, la un moment dat, că „sîntem mîntuiţi". Egalitatea stabilită de unii creştini între Botez, oricînd ar fi el primit, şi între mîntuire, conferă mîntuirii un caracter static, nu lipsit de mîndria „dreptăţii din lege" a fariseilor şi cărturarilor, osîndită de Iisus. Mîntuirea nu este „plata" împlinirii poruncilor la care Dumnezeu ar fi obligat faţă de credincioşi, ci „darul" Părintelui ceresc către fiii Săi prin Har, darul iubirii Sale de oameni.

Străduania creştinului pentru însuşirea mîntuirii adusă de Hristos este asemănată de Sf. Apostol Pavel cu alergarea sportivilor într-un stadion (I Cor. 9, 24). Ei aleargă pentru o cunună ce se veştejeşte, dar nu oricum, ci respectînd regulile întrecerii. Creştinul este chemat să „alerge" pentru o cunună care nu se veştejeşte — mîntuirea sufletului său; să nu se mulţumească cu un botez — chiar repetat, să observe regulile alergării — învăţătura şi predania de veacuri a Bisericii celei adevărate; nu după socoteala şi părerea sa, ci după pilda sfinţilor „care bine s-au nevoit şi s-au încununat" de la Dumnezeu. Acelaşi Pavel mărturiseşte smerit despre sine: „Nu că am şi luat răsplata (=mîntuirea), ori că sînt desăvîrşit; dar alerg după ea ca s-o cuceresc . . . *pînă acum nu mă socotesc s-o fi ajuns;* dar una fac . . . alerg la semn, la răsplata chemării dumnezeieşti, întru Hristos Iisus" (Filip. 3, 12—14). Cel care a fost „răpit" pînă la al treilea cer şi a auzit „cuvinte de nespus, pe care nu-i este iertat omului să le rostească" (II Cor. 12, 1—4) — mărturiseşte că nu este desăvîrşit; unii creştini de azi se socotesc „mîntuiţi" numai pentru că au primit un „botez" care nu este, în vederea lor, decît un simplu simbol . . . Cine are dreptate?

Noi credem că viaţa creştinului este „lupta cea bună" a credinţei — luptă cu patimile şi cu ispitele celui rău; este „călătorie" la sfîrşitul căreia nădăjduieşte să primească „cununa dreptăţii" (II Tim. 4, 6—8). Prin Taina Sf. Botez creştinul este un lucrător angajat în via Domnului toată ziua, de dimineaţa pînă seara. Ce-am zice despre un lucrător care ar veni să ceară plata la amiazăzi pentru ziua sa de muncă? — Aşteaptă, frate, să închei ziua ta de muncă; atunci voi vedea dacă eşti vrednic de răsplată. „Ziua de muncă" pentru mîntuire este viaţa noastră întreagă, de la leagăn pînă la moarte. Nu ne putem declara „mîntuiţi" atîta vreme cînt ne aflăm în lucru; dar nici nu sîntem străini de mîntuire, pentru că — după cuvîntul aceluiaşi Apostol — „cu frică şi cu cutremur desăvîrşim mîntuirea noastră" în fiecare zi (Filip. 2, 12). De ce cu frică şi cu cutremur? Un pustnic îmbătrînit în viaţă îmbunătăţită trăgea să moară. În jurul lui ucenicii priveau cum vărsa din cînd în cînd cîte o lacrimă. — Şi tu te temi, părinte? — l-au întrebat aceştia. — Mă tem, dar şi nădăjduiesc, a răspuns bătrînul. Mă tem, pentru că nu ştiu dacă cele bune, socotite astfel de mine, au fost bune cu adevărat şi înaintea lui Dumnezeu, dar şi nădăjduiesc pentru că Dumnezeul nostru este „bun şi iubitor de oameni" şi nu este nici un păcat care să biruiască iubirea Lui de oameni."

La întrebarea: eşti mîntuit? — să răspundem deci cu smerenia lui Pavel şi cu nădejdea pustnicului. Avem în Sf. Botez „rădăcinile vieţii veşnice" — dar nu trebuie să ne mărginim numai la atîta. Avem „arvuna mîntuirii" prin Sf. Taine începînd cu Sf. Botez; să alergăm deci „la semn" ca şi Pavel, ca unii care ştim că „nu avem aici cetate stătătoare" (Evr. 13, 14) şi atunci cînd alergarea se va încheia să ieşim de aici" în nădejdea învierii şi a vieţii veşnice, îndreptîndu-ne spre „casa cea nefăcută de mînă şi veşnică" (II Cor. 5, 1) pe care Dumnezeu ne-a rînduit-o după mila Sa cea mare. „Zis-a un bătrîn: dacă pofteşti mîntuirea, fă toate cele ce te duc la dînsa."

— Vino la Hristos şi la Biserica Sa; primeşte Crezul ei! Înfrînează-ţi patimile care întunecă în tine Harul Botezului! Plivеşte mereu bururienile păcatelor care au răsărit în sufletul tău. Ţine poruncile; primeşte Sf. Taine şi te vei mîntui cu ajutorul lui Dumnezeu.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 și 15 august 1980 Nr. 29—32

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent

Al XV-lea Congres internațional de științe istorice

Așa cum bine este cunoscut, țara noastră va găzdui în zilele de 10—17 august o importantă reuniune științifică — cel de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice.

Această amplă manifestare, care se va desfășura sub înaltul patronaj al președintelui Republicii Socialiste România, Domnul *Nicolae Ceaușescu*, va contribui la strîngerea relațiilor între țări și popoare, la îmbunătățirea climatului internațional, va sluji cauzei păcii și înțelegerii în lume.

Organizarea la București a celui de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice reprezintă o dovadă pregnantă a prestigiului de care se bucură astăzi în lume țara noastră, a contribuției poporului român la îmbogățirea tezaurului de cultură și civilizație al omenirii, a afirmării tot mai puternice pe plan internațional a școlii istorice românești.

Biserica Ortodoxă Română a acordat întotdeauna o deosebită atenție studiului istoriei. Crearea în 1977 a Comisiei române de istorie ecleziastică, afilierea acesteia la Comisia internațională de istorie ecleziastică, numeroase reuniuni organizate în țară, apariția unor importante lucrări cu conținut istoric, reprezintă tot atîtea dovezi ale interesului manifestat pentru cunoașterea trecutului istoric al poporului nostru și al altor popoare, pentru reliefarea trăsăturilor comune ale civilizației universale.

Biserica noastră găzduiește în amfiteatrele Institutului teologic din București lucrările Comisiei internaționale de istorie ecleziastică comparată. Ierarhi, profesori de la institutele de învățămînt teologic, slujitori ai Bisericii vor participa la lucrările comisiilor de specialitate și la dezbaterile din plenul Congresului cu dorința sinceră de a contribui la o mai strînsă cunoaștere și apropiere reciprocă, la statornicirea unor relații bazate pe stimă, respect și încredere mutuală.

În numele redacției și al colaboratorilor revistei noastre adresăm un călduros bun venit pe pămîntul românesc membrilor biroului Comisiei internaționale de istorie ecleziastică comparată, tuturor participanților la lucrările acestei comisii împreună cu urările noastre de succes deplin!

„Obișnuita" Mitropolie a Banatului

Componentă a pămîntului românesc, Banatul se prezintă în același timp cu o individualitate aparte, condiționată de numeroși factori, dintre ei pe prim-plan găsindu-se împrejurările istorice cărora poporul român de pe aceste meleaguri a trebuit să le facă față în trecut. Împărtășind soarta populației autohtone, Biserica ortodocșilor români din Banat, deși mereu una și aceeași cu Biserica Ortodoxă Română, maica duhovnicească a tuturor credincioșilor români de lege ortodoxă, s-a dezvoltat pe coordonate specifice care au și dus la crearea Mitropoliei Banatului, astăzi una din cele cinci mitropolii ale Patriarhiei Române. Cînd Sfîntul Sinod hotărea la 3 iulie 1947 înființarea ei, se referea la „vremurile vechi" cînd Banatul își avea mitropolia proprie, la „așezarea geografică a Banatului, la firea poporului precum și la desfășurarea istorică a întregii vieți bisericești din Banat".

Începuturile vieții creștine pe teritoriul Banatului, numit oarecînd Dacia Malvensis ori Dacia Ripensis, mai apoi „Vlașca" — adică țara „vlahilor", a românilor — și mai tîrziu Banat, datează din vremea cînd Evanghelia a pătruns pretutindeni la nordul Dunării. Chiar dacă mărturiile arheologice certe nu provin decît din sec. IV, ca majoritatea de altfel în țara noastră, cu excepția Dobrogei — Scythia Minor, e de presupus că organizarea creștinilor în comunități conduse de episcopi și preoți este mai veche. Oricum trecînd peste numeroasele veacuri de plămădire a poporului român și referindu-ne la etape ulterioare ale dăinuirii sale, vom observa că Banatul înregistrează din bună vreme forme de viață bisericească deosebit de complexe, de la parohii și mănăstiri pînă la episcopii și mitropolie, toate și dintotdeauna „răsăritene" sau „grecești", dată fiind influența Bizanțului, deosebit de puternică în această zonă.

Drept mărturie stau mănăstirile „Sf. Ioan Botezătorul" de la Morisena, ctitorită de voievodul Ahtum (1002) ori „Sf. Gheorghe" de la Maidan, întemeiată de Cenad, urmașul lui Ahtum (în jur de 1028), nu mai puțin celelalte aproximativ 600 mănăstiri existente în zona Banatului pe timpul regelui Ștefan I. De asemenea vom invoca existența „castrului episcopal Timiș", atestat documentar încă din sec. X și pînă în anul 1232 cînd dispare.

În rest, pretutindeni unde locuiau români, funcționa cîte o parohie cu unul sau mai mulți preoți. Primul preot al cărui nume apare în documente este Oprișa din Glimboca, comună de lîngă Caransebeș, în anul 1493.

Vicisitudinile vremii, consecință a înaintării otomane și prozelitismului apusean, cărora s-a adăugat ocupația habsburgică, însoțite fiecare de consecințe multiple, inclusiv strămutări de populații, creează Bisericii destule greutăți. Strîmtorată în nord, ea își creează un centru episcopal în sud și astfel apare episcopia din Mehadia (după 1232, pînă prin 1428) dependentă de mitropolia Severinului. Ocuparea părții de șes a Banatului de către turci la 1552 stăvilește expansiunea romano-catolicismului și lasă posibilitatea funcționării unei episcopii la Timișoara după 1557. Ulterior apare o episcopie și la Caransebeș (1720), împărțindu-și însă sediul cu Vîrșețul. Era expresia unei metode a politicii habsburgilor, inițiată dealtfel din chiar momentul începutului stăpînirii lor, concretizată în inventarea unor focare de tensiune între „supuși", ca astfel să-i domine mai desăvîrșit.

Ortodocșii români își continuă însă viața bisericească după posibilități și, în ciuda feluritelor îngrădiri sau opresiuni, suplinesc lipsa ierarhiei superioare proprii prin atașarea fie de episcopii transilvăneni (Banatul de Lugoj Caransebeș după 1562), fie de episcopii Rîmnicului (după 1503—4). Legătura Banatului cu celelalte provincii românești, întemeiată pe apartenență la același neam și la aceeași lege, va fi astfel adîncită prin dependența jurisdicțională bisericească, ceea ce va duce la un intens

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

(Continuare în pag. a 2-a)

Statornici pe acest pămînt

Se împlinesc 2050 de ani de la crearea statului geto-dac centralizat și independent sub conducerea lui Burebista, moment de mare însemnătate în istoria poporului nostru.

După cum se știe, încă din jurul anului 2000 î. H. pe teritoriul patriei noastre locuiau geto-dacii, strămoșii direcți ai poporului român, care formau ramura nordică a semințiilor tracice. Ei locuiau ținutul cuprins între Tisa, Dunăre, Marea Neagră și Nistru, trecînd uneori și peste aceste hotare. Cercetările arheologice au dus la constatarea că geto-dacii au fost făuritorii unei civilizații remarcabile, lucru dovedit de numeroasele tezaure cu obiecte de podoabă, armuri, ceramică etc., de numeroasele așezări întărite: (Sarmizegetusa, Crăsani pe Ialomița, Popești (Ilfov), Tinosu (Prahova), Zimnicea, Bîtca Doamnei (Piatra Neamț) ș. a. Dar și izvoarele antice au păstrat o serie de nume ale unor așezări întărite: Argedava (pe Argeș), Arcidava (în Banat), Buridava (Ocnița-Vîlcea), Petrodava (Piatra Neamț), Piroboridava și Tamasidava (în Moldova), Ziridava (în jud. Arad), Apulum (Alba Iulia), Napoca (Cluj) ș. a. Geto-dacii aveau cunoștințe, înaintate pentru acel timp, de medicină, astronomie, filozofie, muzică, cunoșteau scrisul. Aveau o religie monoteistă, recunoscînd un singur zeu suprem, pe Zamolxis sau Zalmoxis, cu credința în nemurire.

Știrile istorice despre geto-daci încep cu anul 514 î. Hr., cînd părintele istoriei, Herodot, relata expediția regelui persan Darius I împotriva sciților din nordul Mării Negre. El consemna faptul că singuri geții, „care se cred nemuritori", au avut curajul să se opună marelui rege. În anul 335 î. Hr., regele Macedoniei Alexandru cel Mare a întreprins o expediție de o singură zi împotriva geților din nordul Dunării.

În jurul anului 300, s-a constituit o uniune de seminții geto-dace în cîmpia munteană, condusă de Dromihetes, cu centrul în zona riului Argessos (Argeș). Acesta are lupte victorioase cu Lysimah, unul din urmașii lui Alexandru cel Mare, care, prin anul 292, este prins cu întreaga sa armată și eliberat, în schimbul unei păci avantajoase pentru geto-daci. Izvoarele istorice consemnează și alte nume de căpetenii geto-dacice: Zalmodegikos (sec. III), Rhemaxos (cca. 200, 180 î. Hr.), Oroles (cca. 200 î. Hr.) și Rubobostes.

Viața politică a geto-dacilor își atinge apogeul sub Burebista, a cărui domnie începe prin anul 82 î. Hr. O serie de istorici și geografi antici (Strabon, Dion Hrisostomos ș. a.) subliniază calitățile sale de mare om politic și conducător de oști. Prin acțiuni de mare rapiditate, și-a condus oștile împotriva celților care locuiau în Boemia și Slovacia de azi, apoi împotriva tracilor, ajungînd pînă în Munții Balcani, precum și împotriva cetăților grecești de pe țărmurile Mării Negre, de la Olbia (gurile Bugului) pînă la Apollonia (în Bulgaria de azi). Aceste cuceriri au făcut ca statul geto-dac centralizat și independent de sub conducerea lui Burebista să aibă cea mai mare întindere din toată istoria Daciei: din Carpații Nordici pînă la Munții Haemus (Balcani) și din Cîmpia Pannonică pînă la gurile Bugului și litoralului Mării Negre. Totodată a organizat și înzestrat armata (care se putea ridica la 200.000 de oameni), a inițiat o serie de reforme interne, a refăcut cetățile de apărare. În toate aceste acțiuni a fost ajutat de sfetnicul său apropiat, marele preot Deceneu.

În apogeul puterii sale, Burebista se dovedește un diplomat priceput, căutînd să cîștige alianța statului roman, aflat pe atunci în plină expansiune. El intră în tratative cu Pompeius, dar curînd acesta este înfrînt de rivalul său Cezar. Cel din urmă intenționa să pornească o campanie de pedepsire împotriva lui Burebista, dar cade victimă unui complot la Roma, în primăvara anului 44 î. Hr. Curînd după Cezar, însuși marele rege al geto-dacilor a căzut victima unui complot, tot în anul 44 î. Hr.

Prin acțiunile sale militare, prin calitățile sale de comandant de oști, prin reformele sale, Burebista rămîne în istoria poporului nostru ca o personalitate puternică și luminoasă, ca făuritor al primului stat geto-dac unitar și independent. El își înscrie însă numele și între marile personalități ale antichității.

După moartea lui, statul dac n-a dispărut, deși din el s-au desprins o serie de regiuni, conduse de regi locali (Dicomes în Muntenia sau Moldova centrală, Cotiso în Banat sau Oltenia, Roles, Dapyx și Zyraxes în Dobrogea). Statul lui Burebista s-a menținut în teritoriile intracarpatice, fiind condus de o serie de regi, între care: marele preot Deceneu, marele preot Comosicus, Corylus (Scorylo), Duras-Diurpaneus și Decebal. Toți au continuat politica lui Burebista de apărare a independenței statului lor împotriva primejdiei romane.

Unitatea statului geto-dac s-a refăcut treptat, fiind desăvîrșită sub regele Decebal (87—106 d. Hr.), în timpul căruia statul dac a ajuns să cuprindă din nou pe toți geto-dacii de la Tisa la Nistru și din Carpații nordici la Dunăre. El reface o serie de cetăți, între care și Sarmizegetusa, în Munții Orăștiei. Dînd dovadă de

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

(Continuare în pag. a 3-a)

Scrierile antichităţii despre virtuţile, ocupaţiile şi obiceiurile geto-dacilor

Strămoşii noştri geto-daci, datorită culturii şi civilizaţiei lor înaintate, precum şi virtuţilor remarcabile ce-i caracterizau, s-au bucurat de un mare renume printre popoarele Europei antice. Aşa se explică faptul că ei au intrat în izvoarele scrise încă din secolul al V-lea î. e. n., începînd cu opera lui Herodot, părintele istoriei.

Ştirile despre geto-daci, deşi nu prea numeroase şi lapidare, în special pentru unele perioade, totuşi sînt edificatoare şi concludente, ele coroborîndu-se cu dovezile arheologice.

Herodot (cca. 484—425 î. e. n.) s-a informat asupra strămoşilor noştri „de la grecii care locuiesc în Hellespont (Dardanele) şi în Pont (Marea Neagră)". El vorbeşte despre geţi cu multă admiraţie, spunînd că sînt „cei mai viteji şi cei mai drepţi dintre traci". Relatînd războiul purtat de către regele persan Darius I împotriva sciţilor de la nordul Mării Negre, din anul 514 î. e. n., marele istoric face un lung expozeu, în care povesteşte despre credinţa în nemurire şi în zeul Zamolxis, împrejurări care au uimit antichitatea şi care i-au determinat pe unii autori de epocă să-i considere pe geto-daci asemănători, în înţelepciune, cu grecii.

„Geţii se cred nemuritori — arată Herodot; ei cred că nu mor şi că acel care dispare din lumea noastră se duce la zeul Zamolxis. Tot la al cincilea an ei trimit la Zamolxis un sol, tras la sorţi, cu poruncă să-i facă cunoscute lucrurile de care, de fiecare dată, au nevoie. Iată cum trimit ei un sol. Unii din ei primesc poruncă să ţină trei suliţe (cu vîrful în sus), iar alţii, apucînd de mîini şi picioare pe cel ce urmează să fie trimis la Zamolxis şi ridicîndu-l în sus, îl azvîrle în suliţe. Dacă — străpuns de suliţe — acesta moare, geţii socot că zeul le este binevoitor. Iar dacă nu moare, aduc învinuiri solului, zicînd că e un om ticălos şi, după învinuirile aduse, trimit un altul, căruia îi dau însărcinări încă fiind în viaţă. Cînd tună şi fulgeră, trag cu săgeţile în sus, spre cer, şi ameninţă divinitatea (care provoacă aceste fenomene), deoarece ei cred că nu există un alt zeu în afară de al lor."

Scriitorul grec *Hellanicos*, care a trăit în prima jumătate a secolului al V-lea î. e. n., în opera sa „Obiceiuri barbare", cuprinde o sumă de povestiri şi legende. Dintre acestea, unele se referă la geto-daci şi credinţele lor religioase. „Zamolxis — scrie Hellanicos — a arătat geţilor din Tracia ritul iniţierii religioase. El le spunea că nici el şi nici cei din tovărăşia lui nu vor muri, ci vor avea parte de toate bunurile. În vreme ce spunea aceasta, şi-a construit o casă sub pămînt, apoi a trăit într-însa. Iar geţii îi duceau dorul. În al patrulea an a reapărut. Cred în nemurire şi terizii şi crobizii. Din totdeauna ei au crezut că aceste lucruri sînt adevărate. Aduc jertfe şi benchetuiesc ca şi cum mortul s-ar reintoarce."

În „Istoria războiului peloponeziac", cărturarul grec *Tucidide* (460—398 î. e. n.) notează că „dacă treci munţii Haemus (Balcani) dai peste geţi. Geţii şi populaţiile din ţinut se învecinează cu sciţii, au aceleaşi arme şi sînt toţi arcaşi călări".

Despre ocupaţiile strămoşilor noştri vorbeşte cărturarul *Arian* (cca. 95—177 e. n.), într-una din lucrările sale cu privire la expediţia lui Alexandru Macedon împotriva geto-dacilor. „Atunci Alexandru — notează el — hotărî să treacă Istrul împotriva geţilor care locuiau dincolo. Adună din regiune cît putu mai multe luntri dintr-un singur trunchi (căci acestea se aflau din belşug, deoarece locuitorii de pe malurile Istrului le folosesc pentru pescuit în Istru sau cînd merg unii la alţii pe fluviu)". După trecerea fluviului de către macedoneni, Arian arată că soldaţii lui Alexandru au mers „prin locuri unde holdele de grîu erau îmbelşugate, culcînd grîul cu lăncile înclinate".

Autorul latin *Columella* (20—70 e. n.), autorul lucrării „Despre agricultură", face referiri la o altă ocupaţie de bază a geto-dacilor, şi anume la creşterea oilor. „Apoi — spune el — (oile) nu numai că-i satură pe ţărani prin belşugul brînzei şi al laptelui, ci acoperă şi mesele bogaţilor cu mîncăruri numeroase şi plăcute. Iar unor neamuri lipsite de grîu, le procură toată hrana, de aceea cei mai mulţi dintre nomazi şi geţi se numesc băutori de lapte."

Claudius Aelianus (sec. II—III e. n.) în lucrarea „Despre animale", descrie cu multă plasticitate modul cum se practica pescuitul de către geto-daci, cu ajutorul boilor sau al cailor.

Juristul macedonean *Polyainos*, care a trăit la Roma în secolul II e. n.,

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 7-a)

Ornamente dacice

„Obişnuita" Mitropolie a Banatului

(Continuare din pag. 1)

schimb reciproc de preoţi şi monahi, nu mai puţin la o uimitoare circulaţie a cărţii româneşti, tipărită sau în manuscris, dintr-o parte în alta a Carpaţilor.

Afară de aceasta, instituţiile bisericeşti, iar dintre ele nu putem să omitem mănăstirile, devin centre de cultură, prin ele asigurîndu-se luminarea minţii şi totodată întreţinerea

Icoană a Sfîntului Iosif cel Nou de la Partoş, din 1782

focului sacru al dragostei de neam.

Perioada istorică la care ne referim, deşi incomplet cunoscută în stadiul actual al cercetărilor, reprezintă pentru Biserică şi slujitorii ei un timp de bogată activitate pe multiple planuri. Acum păstoreşte la Timişoara „mitropolitul" Iosif (1650—1655), care prin viaţa şi faptele sale a dovedit nivelul religios superior al ortodocşilor bănăţeni şi posibilităţile lor de a se afirma sub raport duhovnicesc.

N-au lipsit nici manifestări de ordin ecumenic ortodox, obişnuite altcum atunci, cum au fost călătoriile la Ierusalim, Constantinopol şi în Rusia ale preotului Mihai Popovici din Sînnicolaul Mare (1766—1771), care ne-a lăsat însemnări de cea mai deosebită importanţă.

Ceea ce în plus este vrednic de semnalat e faptul că dificultăţile cărora au trebuit să le facă faţă ortodocşii bănăţeni, nu i-au dus la vrăjmăşirea celorlalte naţionalităţi, venite sau mutate deodată cu stăpînirile străine, nici la ură contra aparţinenţilor altor confesiuni. Aşa se face, între altele, că Reforma răspîndită în părţile Caransebeşului şi Lugojului bunăoară, a favorizat ivirea unor personalităţi de valoarea traducătorilor „Paliei de la Orăştie" (1582), Ştefan Herce din Căvăran, Efrem Zăcan din Caransebeş şi Moise Peştişel din Lugoj, ori a vestiţilor umanişti de talie europeană Mihail Halici, tatăl şi fiul, primul (1615—1671) autor al celei dintîi încercări lexicografice române (Dictionarum valachico-latinum), al doilea (1643—cca. 1712) autor al unei renumite ode în metru antic şi popularizator al ideilor carteziene.

Tot dintre bănăţeni se ridică doi vestiţi teologi romano-catolici, George Buitul, traducător al catehismului lui Petru Canisius (1636), şi Gabriel Ivul († 1678), devenit rector al colegiului iezuit din Caşovia, autor de lucrări teologice şi „prezident" a numeroase teze de doctorat.

Buna convieţuire cu aparţinenţii celorlalte confesiuni, chiar religii dacă ţinem seama de prezenţa turcilor musulmani pe teritoriul Banatului, n-a însemnat însă nicicînd diminuarea în vreun fel a ataşamentului faţă de „Legea" proprie pe care ortodocşii bănăţeni şi-au apărat-o mereu cu neînduplecare. Un exemplu ni-l oferă acţiunea călugărului Visarion, de sprijinire a Ortodoxiei transilvănene, grav atinsă după evenimentele din 1698—1700, acţiune începută semnificativ la Timişoara şi continuată la Lipova (1744). Tot în Banat, la Becicherec, vor găsi adăpost apărătorii Ortodoxiei transilvănene Oprea Miclăuş şi Moise Măcinic (1750), dovadă în plus a vigoarei cu care strămoşii noştri ţineau la dreapta credinţă.

Revenind la organizarea bisericească şi rezumînd faptele petrecute pe parcursul a cîtorva veacuri, vom arăta că în anul 1720 mitropolitul Moise Petrovici al Belgradului reuşeşte să obţină din partea habsburgilor recunoaşterea jurisdicţiei asupra eparhiilor din Banat (Timişoara şi Caransebeş-Vîrşeţ), mutînd sediul mitropoliei la Timişoara. Mitropolia a funcţionat aici efectiv doar între anii 1721—1726 cînd Moise Petrovici fiind ales la Carlovit, prilejui contopirea celor două mitropolii. Ca centru mitropolitan Timişoara reprezintă însă mult mai mult decît scurta perioadă de 5 ani acum indicată, şi aceasta rezultă din faptul că unii din ierarhii care au păstorit aici purtau titlu de „mitropolit" încă mai înainte (ex. Nifon la 1613; Sf. Iosif cel Nou de la Partoş...), iar numeroşi alţii după aceea (Nicolae Dimitrievici, 1728—1744; George Popovici, 1745—1757). Oricum în 15/27 iunie 1848, la marea adunare de pe „Cîmpia libertăţii" din Lugoj, tribunul Eftimie Murgu va înscrie printre revendicările românilor şi „obişnuitul lor mitropolit".

De acum înainte ortodocşii români din părţile Banatului, aflaţi sub stăpînire străină, vor activa mai ales pe două direcţii: una ţintind la obţinerea dreptului de a avea ierarhie naţională proprie, alta urmărind sprijinirea visului unirii cu celelalte provincii româneşti, formarea statului unitar naţional român. Lupta a fost dîrză şi eroică, nu însă fără rezultate.

Sub raport bisericesc, după eforturi imense, s-a obţinut deodată cu reînfiinţarea Mitropoliei Ardealului, reactivarea eparhiei Caransebeşului (1865), care pînă atunci îşi împărţea reşedinţa cu Vîrşeţul, de ea depinzînd parohiile din jumătatea sudică a Banatului. Partea nordică va ţine de Episcopia Aradului aşa încît, în ciuda neîmplinirii dezideratului însuşit de mitropolitul Andrei Şaguna de a se crea episcopie şi la Timişoara, nevoile bisericeşti erau totuşi satisfăcute. Centrele eparhiale din Caransebeş şi Arad dezvoltă activităţi pe măsura trebuinţelor, se îngrijesc de formarea noilor preoţi în „institutele teologice" pe care le întreţin (Arad 1822 şi Caransebeş 1865), înfiinţează

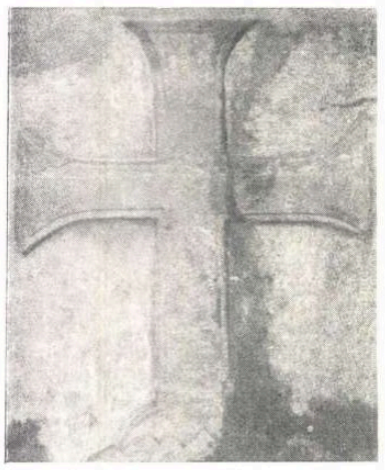

Cruce bizantină de pe un sarcofag de la Cenad-Morisena

tipografii şi publică literatură românească, pe lîngă cărţi religioase şi reviste oficiale („Biserica şi şcoala" la Arad 1877, „Foaia diecezană" la Caransebeş 1886), zidesc şi pictează biserici, întemeiază sau reorganizează parohii şi mănăstiri, poartă grijă de instruirea şi educaţia credincioşilor etc.

Meritorie a fost sprijinirea de către Biserică a idealurilor naţionale. Ca de atîtea ori în decursul istoriei, cînd orice acţiuni din Ţările Româneşti sau Transilvania nu rămîneau fără ecou în Banat, tot astfel şi mai tîrziu, evenimente ca răscoalele lui Horea (1784) sau Tudor Vladimirescu (1821), revoluţia din 1848, unirea principatelor (1859), războiul pentru independenţă (1877/78) şi marea unire din 1918 vor fi sprijinite de clerul şi credincioşii bănăţeni, la destule părtăşia lor fiind hotărîtoare.

Biserica ortodoxă română din Banat nu va ajunge însă la dezvoltarea pe care şi-o dorea şi pe care o merita decît mai tîrziu cînd, după reînfiinţarea episcopiei din Timişoara (1939), înstrăinată odinioară sub stăpînirea habsburgică a fost ridicată la rang de arhiepiscopie şi totodată creată Mitropolia Banatului (1947).

Drumul parcurs din momentul începuturilor şi pînă azi este lung, presărat de suferinţe, lupte dar şi biruinţe. El este identic cu al întregii Biserici Ortodoxe Române, cu însăşi istoria poporului nostru. Dar precum în trecut, la fel în vremea de faţă, credincioşii ortodocşi români din Banat slujesc cu devotament Biserica lor strămoşească şi în aceeaşi măsură poporul şi patria, convinşi că numai aşa se pot face bineplăcuţi lui Dumnezeu şi folositori semenilor.

Pămînturile nord-vestice ale Daciei în epoca lui Burebista

Vestigiile dacice scoase la lumină în ţinuturile nord-vestice ale României, vestigiile păstrate cu grijă în Muzeele din Oradea, Satu-Mare, Carei sau Zalău, ne developează nu numai o civilizaţie elevată, de mare demnitate şi frumuseţe, dar contribuie substanţial la cunoaşterea şi înţelegerea întregii istorii a celor ce au fost numiţi de părintele istoriei — Herodot —, a fi „cei mai viteji şi cei mai drepţi dintre traci".

Topografia arheologică a Crişanei, regiune străbătută de cele trei riuri al căror nume a fost dat încă de daci (Crisius) înregistrează în vremea marelui rege Burebista o concentrare de descoperiri arheologice şi numismatice care ne dezvăluie o reală şi substanţială dezvoltare demografică.

Dacii au fost instalaţi în această parte a ţării cu mult înaintea epocii constituirii statului dac centralizat, dăinuind aici din vremuri protoistorice. Este suficient să amintim aici aşezările de la Lazuri, judeţul Satu Mare, Berindia, judeţul Arad şi Oradea, necropolele de la Sanislău, jud. Satu Mare, Curtuiuşeni şi Tărian, jud. Bihor, sau marile tezaure monetare de la Şilindia, jud. Arad (cel mai mare cunoscut pînă în prezent pe teritoriul României), Sînicolaul-Român, Oradea, din jud. Bihor, Turulung, Mediesul-Aurit, jud. Satu Mare sau Petrindu, jud. Sălaj.

Din perioada primului stat dac centralizat şi independent ce corespunde cu secolul I î. e. n., cu faza clasică a civilizaţiei geto-dacice au fost descoperite în acest colţ de ţară mărturii provenite din 67 de localităţi şi care însumează un număr de peste 100 de descoperiri. Au fost identificate şi cercetate mai ales în ultimii 15 ani, aşezări ca cele de Clit şi Zerindul-Nou în jud. Arad, Oradea, Tăşad, Biharia, judeţul Bihor sau Marca, Şimleul-Silvaniei şi Mirşid în jud. Sălaj. Acestor descoperiri se pot adăuga zeci de tezaure monetare (Satu-Nou, jud. Arad, Dieci, Drăgeşti, Tăşad, Salonta, Talpe, jud. Bihor şi Satu-Mare).

Chiar dintr-o analiză fugară a ariei de răspîndire a descoperirilor din spaţiul Crişanei se poate lesne observa că dacii din vremea marelui rege Burebista au stăpînit în întregime teritoriul. Aşezări au fost ridicate atît în cîmpiile Crişurilor, Barcăului, Erului sau Someşului cît şi în zonele de dealuri piemontane de pe versanţii vestici ai Carpaţilor Apuseni sau în micile depresiuni intramontane.

Perioada amintită a secolului I î. e. n. se caracterizează în toată Dacia prin trecerea la o veritabilă civilizaţie oppidană, cu centre puternice cu rol economic, politic şi militar, într-o oarecare măsură jucînd rolul oraşelor din lumea greco-romană.

Davele din nord-vest sînt în majoritatea lor aşezări pe înălţimi situate în poziţii strategice deosebit de avantajoase. Ele sînt fortificate pe de o parte natural, prin însăşi amplasarea lor pe promontoriile dealurilor cu versanţi abrupţi, iar pe de altă parte sistemul de apărare este dublat sau chiar triplat de lucrări defensive artificiale de tipul valurilor, şanţurilor, palisadelor etc. cum este cazul aşezărilor-cetăţi de la Clit, Berindia, Tăşad, Oradea, Săcălăsăul-Nou, Marca, Şimleul-Silvaniei şi ale altora. Cercetarea arheologică a acestor monumente a permis constatarea deosebit de importantă şi anume cea referitoare la datarea acestora. Chiar dacă majoritatea lor au fost înălţate înainte cu cîţiva ani de ridicarea „Celui dintîi şi celui mai mare dintre regii din Tracia", ele vor dăinui neîntrerupt nu numai pe durata celor patru decenii de domnie ale lui Burebista, dar mai mult de un secol şi jumătate după căderea lui, mai exact ele au vieţuit pînă la prăbuşirea definitivă a statului dac şi la transformarea lui într-o provincie romană. Înglobarea ţării Crişurilor sub autoritatea lui Burebista este pe deplin dovedită şi de descoperirile numismatice.

Spre finele secolului al II-lea î. e. n., emisiunile monetare proprii încetează. Se surprinde însă pătrunderea masivă a denarilor republicani romani (Satu-Nou, Drăgeşti, Tileagd, Satu-Mare) şi a monedelor greceşti emise de oraşele Dyrrhachium şi Apollonia. Cele peste 2.200 monede găsite în această zonă sînt dovezi indubitabile ale intensificării schimburilor nu numai pe plan intern dar şi cu lumea de dinafară. Orientarea negoţului spre lumea romană este sugerată nu numai de prezenţa monedelor romane, dar şi de o serie de mărfuri de import făurite în ateliere italice (fibule, vase de bronz, sticlărie, podoabe).

Numărul mare de tezaure care conţin piese de podoabe dacice din argint precum şi numărul mare de piese descoperite în Crişana, situează acest ţinut al Daciei din vremea primului stat printre cele mai bogate în astfel de vestigii (20 tezaure ce reprezintă 21% din totalul descoperirilor făcute în România). Amintim aici pe cele mai cunoscute: Dezna şi Gura-Văii în judeţul Arad, Oradea — trei tezaure, Săcălăsul-Nou — trei tezaure, Tăşad şi Cadea în judeţul Bihor şi cele de la Sărmăşag, Moigrad şi Şimleul-Silvaniei din judeţul Sălaj.

Tot în acest spaţiu au fost create şi tipuri noi de bijuterii din argint, neîntîlnite în alte regiuni. Aşa sînt de pildă diadema de la Oradea, colanul de la Tăşad şi altele. Majoritatea podoabelor de argint — reprezentative produse ale artei dacice — sînt piese comune întregului ţinut locuit şi stăpînit de daci, dovadă remarcabilă a unităţii civilizaţiei create de acest popor din antichitate, unitate însă care trăieşte şi în diversificare, fiecare zonă aducîndu-şi coloritul ei specific.

Este neîndoielnic faptul că cele patru decenii din istoria Daciei cît s-a aflat în fruntea ţării Burebista au fost marcate de personalitatea lui. Opera realizată de el însă a supravieţuit şi influenţat ulterior evoluţia dacilor, pînă ce legiunile cucerind Dacia lui Decebal au marcat începutul procesului de etnogeneză a românilor.

Dr. *Nicolae Chidioşan*

Vechimea creştinismului la români

Creştinarea geto-daco-romanilor, din care a luat fiinţă poporul român, s-a făcut între secolele II—VI, odată cu romanizarea lor. Ne-am născut români şi creştini în acelaşi timp. Referitor la aceasta avem mai multe dovezi.

Istoricul Eusebiu de Cezareea († 340) ne relatează către anul 324, după informaţiile mai vechi de aproape un secol ale scriitorului alexandrin Origen (185—254), reluate în sec. al XIV-lea de istoricul bizantin Nichifor Callist, următoarele: *„Cînd Sfinţii Apostoli şi ucenici ai Mîntuitorului nostru s-au împrăştiat peste tot pămîntul ... Andrei a luat* (spre evanghelizare) *Scythio"*, pe care cei mai mulţi istorici români şi străini au identificat-o cu *Scythia Minor* sau *Dacia Pontică* (Dobrogea de azi).

În *Viaţa Sfîntului Andrei* păstrată în *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, ed. H. Delehaye, Bruxellis, 1902, col. 265—266, se spune: *„Lui Andrei, cel dintîi chemat, i-a căzut la sorţi Bitinia, părţile Pontului Euxin (Marea Neagră) ... Tracia şi regiunile care se întind pînă la Dunăre."*

După cucerirea Daciei regelui Decebal de către împăratul Traian (98—117), o dată cu legiunile romane au venit în Dacia Traiană un număr de soldaţi creştini din Siria, Palestina, provinciile Asiei Mici şi Macedonia, unde, între anii 51—52 şi 57 predicase Apostolul Pavel, care au răspîndit creştinismul printre geto-daco-romani, în ţinuturile de la sudul şi nordul Carpaţilor.

Scriitorul Tertullian (240) afirma că mesajul creştin a pătruns şi la daci şi la sarmaţi, la germani şi la sciţi (*„et loca Sarmatorum, Dacorum et Germanorum et Scytharum"* — Tertullian, *Adversus Judaeos*, 7, P. L., II, 650 A, compusă între 200—206).

Sriitorul alexandrin Origen (185—254), în *Comentariul său la Evanghelia după Matei*, P. G., XII, col. 1655, compus între 246—249, spune: *„Ce să mai zicem de britani sau germani, care locuiesc lîngă ocean, sau de barbarii de daci, sarmaţi şi sciţi, dintre care cei mai mulţi nu au auzit cuvîntul Evangheliei, dar îl vor auzi la sfîrşitul acestui secol?"*

Această ştire ne îndreptăţeşte să înţelegem că cel puţin unii dintre geto-daci au auzit cuvîntul lui Dumnezeu în secolul III.

Începînd de la finele secolului al III-lea, cunoaştem numele unor episcopi care au păstorit la Tomis-Constanţa, după cum urmează: *Evangelicus*, pe la 290—300, menţionat în Actele pătimirii martirilor Epictet şi Astrion, la Halmiris (Salmorns), un alt episcop-martir în persecuţia împăratului Licinius (308—324) dintre anii 320—323, un altul care a participat la Sinodul I ecumenic de la Niceea din 325; Sfîntul *Bretanio*, episcop de Tomis între 364—380, *Gerontius*, numit şi Terentius (380—390), care a participat la sinodul II ecumenic de la Constantinopol din 381, Sfîntul *Teotim* de Tomis (392—407), supranumit „scitul", ascet, scriitor, filosof şi predicator renumit. Acestora le-a urmat *Timotei*, care a participat la Sinodul III ecumenic de la Efes din 431, *Ioan*, care a combătut erezia nestorianismului, *Alexandru*, care a participat în 449 la un sinod în Constantinopol contra ereziei monofizite a lui Eutihie, Teotim II, apoi Paternus pe la 518—520, care semna în actele unui sinod ţinut în Constantinopol la 520 ca *„mitropolit al provinciei Scythia"*, *Valentinian*, care a scris pe la 549 papei Vigilius, la Constantinopol, în chestiunea celor Trei Capitole iar papa i-a răspuns printr-o scrisoare frăţească la 18 martie 550.

În secolul al VI-lea, existau mai multe episcopii în Scythia Minor (Dobrogea).

*

Vechimea creştinismului la geto-daco-romani, strămoşii românilor o confirmă, de asemenea, mulţimea de bazilici descoperite în Scythia Minor, pînă acum 30 la număr, după cum urmează: La *Tomis* (Constanţa), patru bazilici din secolele IV—VI; la *Callatis* (Mangalia, una; la *Trophaeum Traiani* (Adamclisi), cinci bazilici din secolele V—VI; la *Argamun* (Cap. Dolojman, jud. Tulcea), două; la *Noviodunum* (Isaccea), două; la *Niculiţel* (jud. Tulcea), una; la *Dinogetia* (Bisericuţa-Garvăn), una; la *Troesmis* (Igliţa, com. Turcoaia, jud. Tulcea), trei; la *Beroe* (Piatra Frecăţei, jud. Tulcea), una; la *Capidava*, una; la *Axiopolis*, (Hinog, Cernavodă), două; la *Sucidava* (Izvoarele, jud. Constanţa), una; la *Ibida* (Slava Rusă, jud. Constanţa), una, cu trei abside spre răsărit.

În 1971, s-a descoperit la Niculiţel, jud. Tulcea un *martyrion-martyrium*, cu osemintele a patru martiri, *Zotikos, Attalos, Kamasis* şi *Philippos*, menţionaţi în *Martyrologium Hieronymianum*, la 4 iunie, care au suferit martiriul în greaua persecuţie a lui Diocleţian (284—305), între 303—305, sau sub Liciniu (308—324), între 320—323.

La nordul Dunării, un martir foarte cunoscut este Sfîntul *Sava Gotul*, înecat la 12 aprilie 372, în rîul Buzău, în răsăritul Daciei Carpatice, fapt care probează că existau aici numeroşi creştini.

Din *Scrisoarea 164*, 2, a Sfîntului Vasile cel Mare († 379), aflăm că în a doua jumătate a secolului al IV-lea a făcut misiune la geto-daco-romani şi la goţii din Dacia Carpapită, *Eutyches*.

Compatriotul său, *Ulfila*, hirotonit episcop al goţilor în 341 la Antiohia, a făcut misiune printre goţi şi geto-daco-romani, de la nordul Dunării în

Pr. prof. *I. Rămureanu*

(Continuare în pag. a 6-a)

Statornici pe acest pământ

(Continuare din pag. 1)

remarcabile calităţi de conducător de oşti, Decebal are mai multe lupte cu romanii în anii 87 şi 89, continuate cu războaiele cu împăratul Traian (98—117) din anii 101—102 şi 105—106. Cel de-al doilea „război dacic" se încheie în anul 106, cu ocuparea şi distrugerea cetăţilor din Munţii Orăştiei, sinuciderea lui Decebal şi desfiinţarea statului dac. Amintirea acestor lupte s-a păstrat nu numai în izvoare literare, ci mai ales în basoreliefurile Columnei lui Traian din Roma, monument de seamă al artei romane şi impresionantă cronică figurată a luptelor eroice purtate de daci pentru apărarea pămîntului strămoşesc.

O parte din teritoriul Daciei de altă dată a fost transformat în provincie romană (Transilvania propriuzisă, Banatul, Oltenia şi o fîşie din Muntenia), iar restul a continuat să fie locuit de dacii liberi. În noua provincie au fost aduse numeroase trupe şi colonişti din toate părţile întinsului imperiu roman. Caracterul organizat şi masiv al colonizării a făcut ca populaţia dacă autohtonă să sufere o puternică influenţă romană. Într-un timp relativ scurt, dacii s-au romanizat, însuşindu-şi cultura, obiceiurile şi mai ales limba cuceritorilor. În acelaşi timp, s-a făcut şi încreştinarea lentă, pe cale paşnică, a autohtonilor, prin predica Sf. Apostol Andrei (în Dobrogea de azi), prin coloniştii, soldaţii şi negustorii creştini veniţi în Dacia. Cu alte cuvinte, romanizarea mergea paralel cu încreştinarea, încît pe bună dreptate s-a spus că „poporul român s-a născut creştin".

Populaţia daco-romană a rămas pe loc şi după 271, anul retragerii armatei şi administraţiei romane în sudul Dunării. Continuitatea acestei populaţii daco-romane şi apoi româneşti în spaţiul carpato-dunărean din sec. III şi pînă în sec. X constituie o realitate istorică neîndoielnică, dovedită mai ales de numeroasele descoperiri arheologice din epoca respectivă. Prin sec. VIII—IX românii apar pe scena istoriei ca popor pe deplin constituit, organizaţi în anumite formaţiuni politice (Gelu, Glad, Menumorut), lucru dovedit şi de cercetările arheologice, dar şi de unele izvoare literare (Cronica lui Anonymus ş. a.).

Crearea statului geto-dac centralizat şi independent condus de Burebista reprezintă un moment de mare însemnătate în istoria patriei noastre. Aniversarea sa ne cheamă nu numai la cercetarea trecutului de glorie al înaintaşilor noştri, dar mai ales ne îndeamnă să ne iubim — cu legitimă mîndrie patriotică — ţara şi poporul din care facem parte.

650 de ani de la victoria de la Posada a lui Basarab cel Mare

1330 — 9—12 NOIEMBRIE — 1980

În luna lui noiembrie din acest an, 1980, se împlinesc 650 de ani de la *victoria*, repurtată în 1330, la *Posada*, de *Basarab cel Mare* asupra oastei regelui ungar *Carol Robert de Anjou*. În cronica încercărilor făcute de voievozii Ţării Româneşti de a cîştiga independenţă pentru statul lor, de curînd creat, scuturînd suzeranitatea, — în înţelesul medieval —, coroanei maghiare, aceasta, pe drept cuvînt, este socotită prima „luptă încununată de biruinţă deplină", putînd fi „deci considerată ca botezul de sînge al independenţei româneşti". O încercare în acest sens făcuse, cu peste o jumătate de veac mai înainte, prin 1273, voievodul *Litovoi* şi fraţii săi, dar ea se încheiase fără succes, el însuşi căzuse pe cîmpul de luptă, — devenind astfel „primul mucenic al independenţei politice muntene" —, iar fratele său *Bărbat*, luat prizonier, se răscumpărase cu o însemnată sumă de bani. Deşi eşuată, încercarea lui Litovoi este totuşi în măsură să arate că voievodatul lui ajunsese la o dezvoltare deosebită.

După aceasta, în cei peste 50 de ani scurşi pînă la lupta din 1330, favorizată de conjuncturile politice externe ale vremii: marele interregn din regatul ungar, scăderea puterii imperiului tătăresc şi dezmembrarea statului bulgar, Ţara Românească s-a întemeiat şi înainte de anul 1324 poate de prin 1310, la cîrma e, a ajuns *„Marele Basarab voievod"*, fiul lui Tihomir, de bună seamă predecesor al său în domnie.

Cum în hotarele ţării lui Basarab intrau şi unele părţi din Transilvania, rîvnite de unii dregători ai regatului maghiar, cum acesta — Basarab — a căutat să alăture statului său pămîntul asupra cărora pretindea drepturi de stăpînire regele Ungariei, — cum era, d. p., Banatul Severinului —, şi, totodată, a încercat să stăvilească infiltraţiile politice şi catolice la sud de Carpaţi ale regelui Carol Robert, care, după recunoaşterea sa ca singur stăpînitor al Ungariei, a început să nutrească susţinute gînduri de suzeranitate asupra ţării lui, a lui Basarab, pînă la urmă s-a ajuns între ei la un conflict armat, al cărui rezultat final va fi independenţa Ţării Româneşti.

Lupta a avut loc la *Posada* — prin părţile Argeşului — în zilele de 9—12 noiembrie 1330 şi mărturiile vremii arată că la ea regele Carol Robert a fost însoţit de o „puternică armată". Cauzele conflictului nu se cunosc cu precizie. Izvorul ungar, în limba latină, al acestor evenimente, *Cronica pictată de la Viena*, spune numai că regele Carol Robert a fost sfătuit să facă acest pas de doi dregători, care rîvneau a ajunge stăpîni în unele posesiuni ale lui Basarab şi chiar peste ţara lui.

Orice motive l-ar fi stîrnit, conflictul a avut loc şi în clipele sale, dau mărturie ştirile vremii, toată Ţara Românească a fost părtaşă le rezistenţa armată hotărîtă de Basarab marele Voievod, căci ea „toată s-a ridicat ca un singur om contra duşmanului cotropitor".

În septembrie 133, oastea regelui Carol Robert, în frunte cu el însuşi, a atacat şi a ocupat mai întîi Banatul Severinului, la conducerea căruia a fost aşezat ca ban *Dionisie Széchy*, unul din dregătorii care îndemnase pe rege să pornească lupta, şi apoi, traversînd Oltenia de la vest la est, s-a îndreptat spre Argeş. În faţa unei astfel de situaţii, Basarab ar fi trimis soli la rege cu propuneri de pace destul de avantajoase. Renunţa la Severin, se obliga să plătească tribut anual, să trimită pe unul din fiii săi la curtea regală, spre a servi acolo, pe cheltuială proprie, şi, pe deasupra, oferea o despăgubire de război de şapte mii de mărci de argint, ceea ce pentru vremea aceea era o sumă foarte mare, şi, în acelaşi timp, era în măsură să arate bogăţia şi înflorirea economică a Ţării Româneşti. Totodată însă, răspicat, cu demnitate şi hotărîre, el spunea regelui ungar că face acest lucru numai cu condiţia ca el, regele, să se „întoarcă înapoi cu pace", căci dacă va „pătrunde şi mai adînc în cuprinsul ţării sale, nicidecum nu va putea scăpa de primejdie". Deşi sfătuit să accepte oferta de pace, regele Carol Robert a refuzat-o şi plin de semeţie, înaintea solilor, a batjocorit pe domnul lor, Basarab, cerîndu-le să-i spună că „este ciobanul oilor sale", ale regelui, şi „că-l va scoate de barbă din ascunzişurile lui".

Neputîndu-se ajunge la înţelegere, armata maghiară a pătruns „mai adînc" în interiorul ţării. Sprijinit de întregul popor, marele Basarab, după obiceiul din totdeauna al pămîntului românesc, a făcut totul pustiu înaintea duşmanului, aşa încît oastea regală, ajunsă, între timp, în faţa cetăţii Argeş, nu mai putea găsi nimic de ale hranei şi, potrivit unei înţelegeri ce ar fi avut loc între rege şi Basarab, s-a hotărît „să plece înapoi" acasă, pe un drum arătat de acesta din urmă. Angajată pe calea indicată, care, spun mărturiile vremii, era o vale strîmtă şi întunecoasă, mărginită de ripe înalte, armata regelui Carol Robert a suferit din partea unei „mulţimi nenumărate a românilor", căţărată sus pe ripi, o grea înfrîngere. Lupta a durat patru zile, — de la 9 la 12 noiembrie 1330 —, şi a însemnat un „cumplit dezastru pentru unguri, unul din cele mai mari pe care le-au suferit ei vreodată". Prinsă în această prăpăstioasă vale, ca într-o „corabie strîmtă", ca „nişte peşti în vîrşă sau în plasă", ca „pruncii în leagăn" ori ca „nişte trestii bătute de vînt", — cum se spune în Cronică —, armata angevinului Carol Robert a avut grele pierderi. Au căzut în luptă tineri şi bătrîni, principi şi nobili, prepoziţi şi magistri, fără deosebire, s-a pierdut sigiliul regelui şi însuşi el, după ce cunoscuse „marginile morţii", de abia a putut scăpa cu viaţă, schimbînd hainele cu unul din sfetnici, care a şi pierit în bătălie, fiind luat de români, din pricina îmbrăcămintei, drept el, regele.

Marele Basarab, armata sa, românii, obţineau astfel, nu fără sacrificii însă, şi dintre ei căzînd mulţi în luptă, o victorie de prestigiu. Destul de degrabă, vestea ei a ajuns la Avignon, la papa Ioan XXII, la Marea Baltică şi mai apoi a fost menţionată în unele cronici polone din secolele XV şi XVI, făcînd „să crească interesul pentru ţara învingătoare şi conducătorul ei". În acelaşi timp, ea a „consacrat fiinţa politică de sine stătătoare a Ţării Româneşti", devenind început al independenţei românilor. Ea demonstrează „puterea noului stat românesc şi, totodată, îi asigură o dezvoltare liberă". Căci din noiembrie 1330, cînd angevinul Carol Robert a înţeles că pe calea armelor Ţara Românească nu poate fi supusă şi pînă în 1342, cînd a murit, el n-a mai avut curajul să atace pe Basarab. Aşa că între anii 1330 şi 1352, cînd şi-a încheiat însemnata-i domnie, în ţara lui, Basarab „Întemeietorul" a fost domn neatîrnat.

În acelaşi timp exemplul şi îzbînda sa la Posada a îndemnat la rezistenţă şi luptă pentru libertate şi independenţă pe cei de un neam cu el de la est de Carpaţi, de peste munţi şi mai ales din Maramureş, toţi purtînd numele de *români* şi în mintea tuturor chiar de pe atunci, plămădindu-se şi apoi dezvoltîndu-se şi întărindu-se conştiinţa unităţii de neam, limbă şi lege. În legătură cu ea, cu victoria de la Posada, trebuie pusă, d. p., acţiunea *voievodului Bogdan din Maramureş*, care, văzînd că se poate sta cu succes împotriva regilor ungari, în 1359, a purces la fundarea statului feudal român independent *Moldova*. Deosebit de acestea, de mai multe ori, în acele vremi, românii de pretutindeni se întîlnesc luptînd împreună. Se realiza astfel de pe atunci „o unitate de voinţă care avea să se întărească cu timpul", înfăptuind mai apoi, fie şi peste veacuri, statul unitar, naţional şi independent de astăzi.

Eliberîndu-şi ţara, Basarab, pe cît i-au îngăduit împrejurările, a înzestrat-o în interior cu „instituţiile statului de sine stătător" cunoscute, şi-a mutat reşedinţa la Argeş, unde şi-a făcut o nouă Curte şi a început să ridice Biserica Domnească, şi, după moda medievală, s-a gîndit la organizarea Bisericii muntene, cu ierarhie proprie, canonic recunoscută, căci aşa ceva, pe atunci era o dovadă a deplinei independenţe a ţării. Intuind pericolul ce ar aduce — lui şi ţării — expansionismul catolic al regilor angevini unguri, el, dorind a avea în statul său o Biserică independentă, şi-a îndreptat privirea către Ortodoxie, în speţă către Patriarhia ecumenică din Constantinopol. Nu şi-a putut însă împlini gîndul, căci a murit. L-a realizat fiul şi urmaşul său, *Nicolae Alexandru Basarab*, care, în 1359, cu aprobarea ecumenicului *Calist*, a înfiinţat la Argeş o mitropolie ortodoxă, ce dăinuieşte şi acum.

Cu sufletul împăcat, poate, pentru ceea ce apucase a înfăptui pentru ţară, acum 628 de ani, în 1352, la Cîmpulung-Muscel, Basarab întemeietorul de ţară, închidea ochii, fiind înmormîntat tot acolo, în biserica mănăstirii „Negru Vodă", ctitoria sa. În acea clipă numele său era legat de atîtea fapte mari din istoria ţării.

Pentru toate acestea, el, pe bună dreptate, a fost numit de posteritate „cel Mare", nume cu care va rămîne pentru totdeauna în istoria poporului nostru şi care, pentru noi, urmaşii lui, simbolizează vitalitate, tărie şi independenţă.

Pr. prof. *Niculae Şerbănescu*

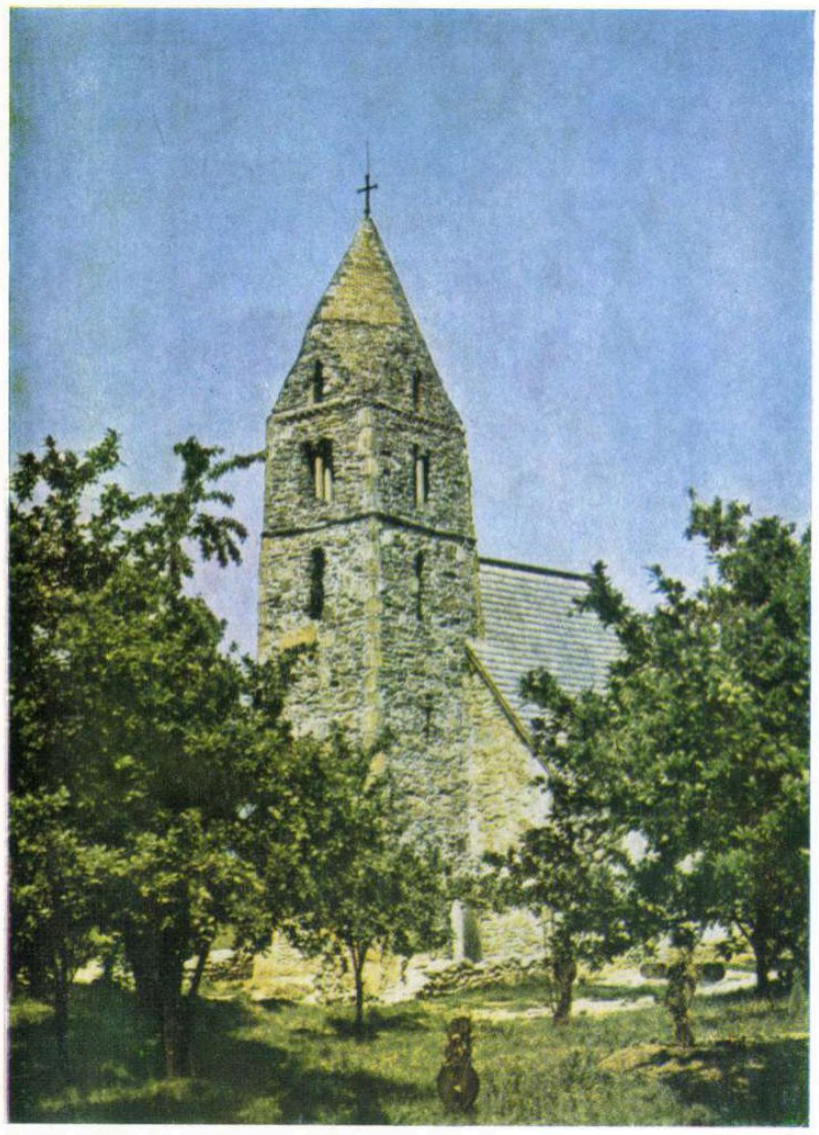

Biserica din Strei, jud. Hunedoara, ctitorie cnezială din secolul XIII. Este de tip longitudinal, formată dintr-o navă, altar pentagonal şi un turn-clopotniţă care domină împrejurimea, construită din piatră făţuită la muchii. A fost împodobită tot atunci cu picturi, în interior şi exterior, de zugravul Grozie (sau, după părerea altor cercetători: Ambrozie).

Biserica din Densuş, jud. Hunedoara, construită din pietre romane provenite din ruinele Sarmizegetusei romane (altare votive, lespezi făţuite, coloane, statui), din bolovani de rîu şi cărămidă. Pereţii naosului şi altarului — în partea lor inferioară — aparţin secolului X. În secolul XIII a avut loc o refacere a clădirii — probabil ruinate, cînd s au înălţat zidurile naosului şi altarului şi s-a ridicat turnul masiv, cu patru nivele inegale; naosul are o formă patrată, avînd în mijloc patru stîlpi pe care se ridică turnul. Acoperişul este format din lespezi dispuse în trepte. Probabil rectitorirea se datora cnejilor din familia Mănjina din Densuş. În 1443 biserica a fost împodobită cu picturi de meşterul zugrav Ştefan şi ajutoarele sale.

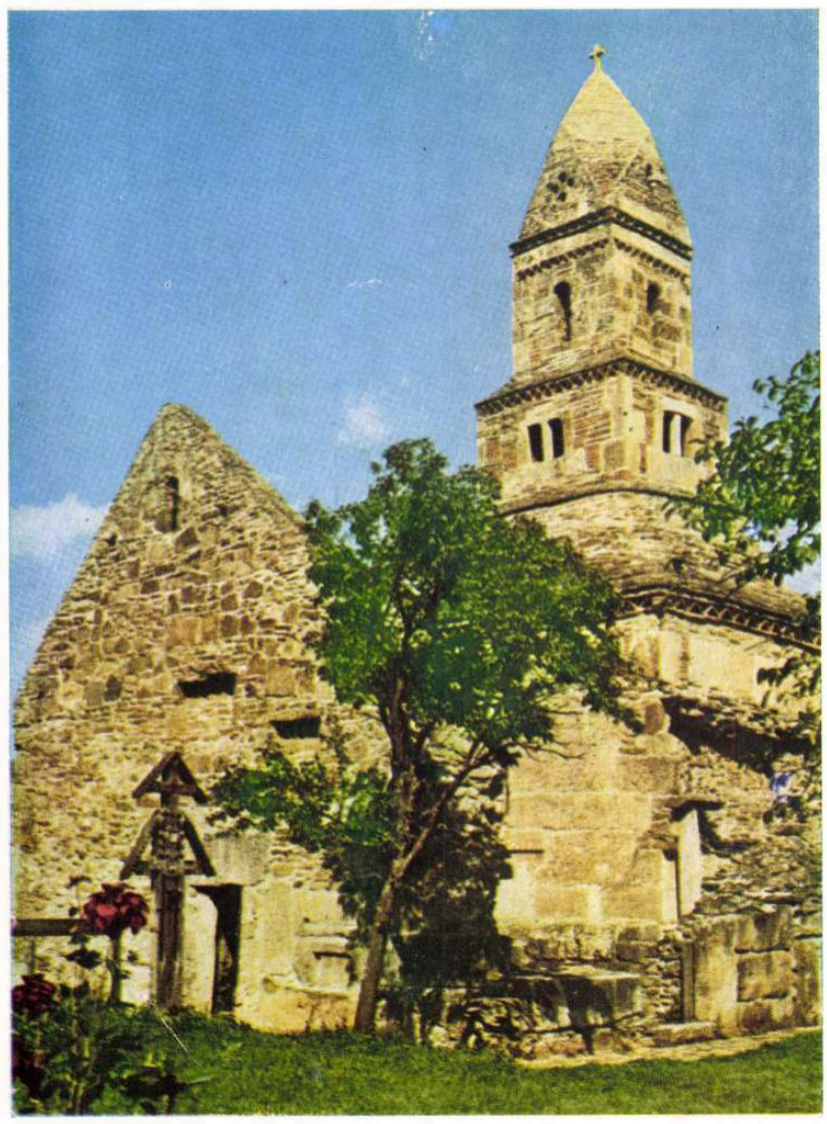

Cîteva consideraţii în legătură cu încreştinarea poporului român

Fără îndoială că alături de formarea poporului român, fenomenul încreştinării lui rămîne între cele mai impresionante şi mai specifice fapte din istoria popoarelor. E adevărat că situaţia de la noi va fi fost deosebită de a armenilor, unde creştinarea poporului a avut loc înainte de formarea statului respectiv (la 301), la români închegarea statului nefiind posibilă pe de o parte din pricina şirului neîntrerupt de migraţiuni de popoare baltice sau uralo-altaice, iar pe de altă parte şi pentru motivul că procesul etnografic nu pare a se fi încheiat decît mai tîrziu. Cu toate acestea fenomenul încreştinării a fost şi la noi atît de esenţial, mai ales cînd ne gîndim că românii sînt singurul popor neo-latin care a păstrat credinţa răsăriteană-ortodoxă. Dacă nu se ţine seamă de această simultaneitate şi interdependenţă între aceşti doi factori, nu e cu putinţă să înţelegem niciodată în adevărata lui lumină „fenomenul unic românesc". Limba română are elemente romanice mai numeroase chiar decît surorile ei apusene: italiana, franceza, spaniola sau portugheza, urcînd la un procent de peste 70% faţă de al celorlalte, de abia 59—65%. Dar ceea ce este mai interesant e faptul că lexicul şi structura terminologiei privind credinţa religioasă a românului ne duc la o epocă mult mai veche decît a celor mai multe dintre popoarele europene, pentru că dacă n-ar fi fost aşa, ar fi fost cu neputinţă ca atunci cînd vor veni, în sec. VII, slavii printre noi să ne mai rămînă, de pildă, în rugăciunea de bază „Tatăl nostru" 90% elemente latine (abia trei cuvinte fiind slave: „voie", „greşit" şi „ispită"). Dar sînt multe alte rugăciuni unde nu întîlnim decît numai expresii latine. Cîntările sau catehezele Sfîntului Nichita de Remesiana, de pe la anii 400, ne sînt un model concludent. Într-una din ele repetată pînă azi de poporul român se spune în graiul roman: „Cruce-n casă / Cruce-n masă / Dumnezeu cu noi la masă." Cu alte cuvinte, noi eram creştini atunci cînd vor veni către anii 600 slavii.

În viaţa unui popor limba este poate cel dintîi factor care contribuie la formarea lui. De aceea sînt inexacte afirmaţiile unui E. Golubinski de acum 100 de ani ori a altor istorici nerealişti din vremile de azi, atunci cînd susţin că poporul român ar fi primit creştinismul de la bulgari prin sec. IX—XIII, cînd vor fi primit şi limba slavonă în cult şi în cancelariile primilor voievozi. Mirarea e cu atît mai mare cînd astfel de afirmaţii neverosimile se fac tocmai într-o vreme cînd şi cele mai mici popoare luptă pentru autodeterminare şi pentru independenţă naţională. De aceea să subliniem din nou măcar unele aspecte mai puţin luate în seamă ale problemei.

Mai întîi procesul de romanizare a populaţiilor din Dacia se ştie că a început înainte ca bazinul carpatic să fi ajuns provincie romană. Tocmai mobilul războaielor duse de Traian pleca de la faptul că Decebal „atrăgea în Dacia prin momele foarte mulţi oameni viteji", cum spune istoricul roman Dio Cassius. Deşi se obligase să restituie pe fugari, pînă la urmă Decebal n-a făcut-o. Probabil că regimul de exploatare apăsătoare din imperiu a făcut pe mulţi „romani, şi între ei şi creştini, să se refugieze la barbari". Poate că şi „scrierea dacilor" ca şi „încuscrirea" lor cu romanii sînt probleme care trebuiesc înţelese ca avînd începuturi mai vechi decît cucerirea Daciei. „Ambasadele din Priscus" vor relata pe la anul 448 că Atila îngăduia localnicilor de prin Banat să-şi păstreze pămîntul şi „tot ce au" numai să asculte de el şi să-i dea tributul cuvenit. Tot în aceeaşi vreme sublinia cunoscutul scriitor Salvian că în „Romania occidentală" (Franţa de azi) mulţi săraci şi oameni liberi căutau „omenie la barbari, căci la romani nu puteau tolera neomenia barbară". Se vede că o situaţie similară va fi determinat, pe la 379—380, şi „pe împăratul Teodosie cel Mare să atragă pe goţi, „federalizîndu-i", lucru pe care-l vor face mai tîrziu şi alţi împăraţi bizantini atunci cînd vor stabili cu „mixo-barbarii" de la graniţa dinspre Dunăre un regim de adevărat „Commonwealth byzantin" cum se exprimă istoricul C. Obolenski. Dacă această creare a unor condiţii materiale mai favorabile au putut mulţumi pretenţiile stăpînitorilor vremelnici ai popoarelor migratoare, atunci înţelegem cu atît mai uşor de ce şi după retragerea în sudul Dunării a administraţiei romane pe vremea împăratului Aurelian, care a fost numai „un transfer de autorităţi, iar nu de populaţie" (P. P. Panaitescu), de cîte ori s-a încercat reluarea contactului cu ţinuturile nord-dunărene, ciarum", (Constantin cel Mare, Valens, Teodosie cel Mare, Teodosie II, Justinian, Mauriciu) ţinteau spre vaduri de trecere peste Banat şi Valea Oltului spre Transilvania şi Moldova. Aşa se explică prezenţa pe teritoriul Patriei noastre a peste 25.000 monede romane şi bizantine, care atestă în decurs de 1000 de ani legături continui între populaţiile de o parte şi de alta a Dunării. Romanizarea limbii nu s-a făcut numai în cei 165 de ani, cît au stat legiunile şi administraţia romană în Dacia Traiană, ci a continuat şi în aşa numita epocă de „barbarizare" a imperiului, cînd viaţa se desfăşura atît în oraşe („civitas" în sens de centru administrativ civil, pînă cînd vor veni ungurii, cînd el va fi înlocuit cu „oraş" (város), iar nu în sens militar, pentru care în Apus se vor întrebuinţa expresiile „arx" sau „castellum"), cît mai ales în „sat" (de la „fossatum", loc întărit prin şanţ), stăpînind „ţara" sau „pămîntul", (din expresia latină „pavimentum", teren pavimentat, ambele create probabil după retragerea aureliană din anul 271, caz întîlnit numai la români, la aromâni la megleno-români şi istro-români).

Caracterele specifice limbii vorbite de stră-românii veacurilor II—VII se resimt şi sub *aspect religios*. Dăm numai cîteva exemple: „Dumnezeu" (din vocativul „Domine Deo", contaminat cu fondul moştenit încă de la cultele necreştine) ca şi *sărbătoare, iertare* (din „libertare", popularizat la Dunăre probabil după anul 323, cînd s-a publicat aici la Dunăre legea de eliberare

Mihai Viteazul. Pictură pe sticlă executată de protos. Timotei Tohăneanu

totdeauna acţiunile militare ale marilor „restitutor Daa sclavilor), *Lege* (întîlnit în sens de credinţă religioasă numai la români, aromâni, albanezi şi în unele dialecte medievale italiene), *rugăciune* (aflat în felul acesta iarăşi numai în limba noastră şi în unele dialecte ale francezei medievale, pe cînd în limbile romanice actuale au „prière", „preghiera"), *biserică* (termen introdus în sec. IV şi păstrat în felul acesta, de la basilica romană, numai în l. română şi în dialectele ei, aromân, megleno-român şi istro-român, precum şi în cîteva dialecte italiene medievale, pe cînd toate celelalte limbi romanice folosesc radicalul grecesc ἐκλησία = église, iar cele germane şi slave κυριακὴ = Kirche, church, cerkov etc.), *Crăciun* (probabil din calationen = chemarea poporului la ziua întîi a lunii, dar mai ales a anului, pentru anunţarea sărbătorilor de peste an, pe cînd toate celelalte popoare neolatine folosesc alt radical „natalis". Se pare că aici avem de a face cu o creaţie originală a poporului stră-român, care de la noi a trecut atît la unguri, Karácson, cît şi la popoarele slave din jur: Kraćun la bulgari şi slovaci, Kerećum la ruteni, după cum mărturisesc marii slavişti Jagić, Miklosić etc.), *priveghiu şi privighetoare* (neaflat în alte limbi romanice, popularizat la strămoşii noştri, se pare, de Sfîntul Nichita de Remesiana în jurul anilor 400), *răposa* (numai la noi cu sens se „a muri", cu pronunţie aproape identică la aromâni şi megleno-români), *păgîn* (în sens de „necreştin", iar nu ca „locuitor al satului", de la pagus-i, căci în sec. IV, termenul aşa era cunoscut, probabil şi pentru că învăţătura creştină s-a

Pr. prof. *T. Bodogae*

(Continuare în pag. a 6-a)

Biserica mănăstirii Putna, ctitoria lui Ştefan cel Mare şi necropola sa şi a familiei, ridicată între anii 1466—1470, sfinţită la 3 septembrie 1470 de mitropolitul Teoctist I.

Biserica VORONEŢ, „a VIII-a minune a lumii"

La adăpostul obcinelor Bucovinei, împodobite cu seculare păduri de brad, care ascund faptele pline de vitejie ale poporului nostru, s-a format şi s-a păstrat una din cele mai frumoase expresii a arhitecturii româneşti: „Voroneţul". Construită din porunca lui Ştefan cel Mare între 24 mai şi 14 septembrie 1488, se numără printre cele mai cunoscute monumente româneşti, adevărată comoară pentru toată lumea, dar mai ales pentru slăvita Moldovă şi strălucita Românie.

Graba cu care a fost construită biserica stă în strînsă legătură cu Mănăstirea Putna, pentru a cărei zidire s-a adus piatră din preajma chiliei lui Daniil Sihastru. Zgomotul carelor a tulburat liniştea marelui schimnic, motiv pentru care a părăsit locul său de nevoinţă şi s-a aşezat într-o chilie, zidită de el, în preajma bisericuţei de lemn de la Voroneţ. Auzind Ştefan cel Mare de această supărare a sfătuitorului său în vremuri de cumpănă pentru ţară şi popor, l-a căutat prin păduri, iar la bucuria reîntîlnirii a zidit biserica Voroneţului în 3 luni, 2 săptămîni şi 3 zile. Aici Ştefan cel Mare a înfiinţat şi mănăstirea al cărei prim stareţ a fost Daniil Sihastru.

Pe partea stîngă a intrării principale de la pridvor este zugrăvit schivnicul stareţ, cu aureolă, semn al evlaviei de care se bucura în acea vreme, atît din partea credincioşilor cît mai ales din partea marelui voievod, pe care-l încuraja în războaiele duse pentru independenţa ţării. Mormîntul lui Daniil Sihastru se păstrează în pronaosul bisericii, acoperit cu o lespede de piatră decorată cu palmete. Prin aceasta Daniil a intrat în legendă ca al III-lea ctitor al Voroneţului.

Aşa a apărut acest „fior de frumuseţe", cum îl caracterizează unii dintre istorici: „Voroneţul lui Ştefan cel Mare şi Petru Rareş, ca unul din monumentele medievale româneşti care concentrează într-o remarcabilă sinteză patrimoniul spiritual, cultural şi artistic al unui neam". De aceea, această biserică este mărturie permanentă a culturii şi geniului creator al poporului nostru, operă a meşterilor noştri, ce se încadrează perfect în tradiţia tehnică şi artistică a locului căruia îi aparţine cu întreaga ei măreţie.

Sinteză a două veacuri de creaţie artistică, cu armonioasele sale proporţii arhitectonice, cu strălucitoarea-i pictură exterioară, Voroneţul se prezintă ca o inestimabilă comoară a artei noastre naţionale.

Arhitectura şi pictura interioară şi exterioară este intens expresivă, prezentînd privitorului zilelor noastre atît sentimentul sacrului, cît şi entuziasmul trăirii, ecou al vieţii eroice, pe care vremurile grele prin care trecea Moldova o impunea cu stringenţă.

Întregul ansamblu iconografic a fost perfect adaptat spaţiului pe care-l decorează, arhitectură şi pictură, formînd o unitate armonios echilibrată între tradiţie şi actualitate. Într-un strălucit cadru decorativ, căruia luminozitatea culorii îi conferă o uşoară eleganţă şi prospeţime, de un farmec sublim, artiştii moldoveni, într-un acord perfect, au îmbinat teme şi personagii religioase şi istorice. Imaginile lui Ştefan cel Mare, luptătorul pentru libertate, a sihastrului Daniil şi a Mitropolitului Grigorie Roşca, văr al lui Petru Rareş, reprezentau simbolul forţei acelor timpuri: Solidaritatea dintre popor, conducere şi ierarhia bisericească, idealuri şi principii ce călăuzesc şi astăzi ierarhii şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române.

Calitatea picturilor de la Voroneţ este comunicarea unei intense trăiri interioare. Personajele sînt precis conturate, merg, aşteaptă, se roagă, luptă sigure de biruinţă, ca într-o adevărată simfonie. Pictorul ştia să mînuiască culorile în aşa fel încît personajele de pe fondul albastru, specific Voroneţului, care în timpul unei zile îşi schimbă nuanţele, după poziţia şi intensitatea strălucirii soarelui, să pară vii. De fapt, toate „figurile picturii exterioare de la Voroneţ sînt desenate pe un fond albastru viu, după cum însăşi biserica se profilează pe azurul cerului. În nici o altă ţară din Europa, spunea unul dintre specialişti, nici măcar în patria clasică a picturii murale, în Italia, nu vom găsi ceva cît de cît asemănător cu această biserică, ale

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 6-a)

Clepsidra

O patrie de foarte sus începe,
de unde timpul risipit pe stepe
se-adună-n bob şi prinde-apoi să curgă
pe coş rotund de zare demiurgă
şi printre zodii tulburi se pogoară
prefigurînd Cuvînt şi Neam şi Ţară
pîn'ce cu-nvăluire de meninge
pămîntului rotundul i-l atinge
şi-n margini desfrunzindu-se plenar
devine cer, istorie, hotar,
se-aprinde-n cronici aspre cu cei vii,
sfinţeşte-adînc cenuşa de sub glii,
se leapădă de laude imunde
şi tot mai greu şi strîmtorat pătrunde
în inima pămîntului, de unde
rarefiat şi unghiular se ninge
pe somnul altei lumi de sub meninge
şi scrie pe catarge-n evantai
de Mircea şi de Ştefan şi Mihai
şi printre zodii numele ni-l poartă —
undit inel — răzbunătoare hartă —
şi-l duce pînă unde timp se-ncepe
strîngînd în bob dezmărginite stepe
şi unde-n alb de aure subţiri
nu se mai simt nici curgeri, nici rotiri . . .

VALERIU ANANIA

Ştefan cel Mare. Pictură pe sticlă executată de protos. Timotei Tohăneanu

Ştefan al Moldovei — de-a pururi viu în conştiinţa neamului

„Într-însul găsise poporul românesc cea mai deplină şi mai curată icoană a sufletului său: cinstit şi harnic, răbdător fără să uite şi viteaz fără cruzime, straşnic în mînie şi senin în iertare, răspicat şi cu măsură în grai, gospodar şi iubitor al lucrurilor frumoase, fără nici o trufie în faptele sale, care i se par că vin printr-însul de aiurea şi de mai sus. Şi cu cît se vede această icoană mai limpede, cu cît se înţelege mai desăvîrşit şi se iubeşte mai mult, cu atîta şi viitorul se vesteşte mai bun, căci atunci neamul merge pe drumul strămoşului cuminte.

*
* *

. . .Amintirea sa a luminat totdeauna în marea biserică a conştiinţii neamului. Uneori mai tare, alteori mai slab, dar nici un vînt năprasnic n-a putut-o stinge. Şi astăzi ea se înalţă puternică, în marea flacără de mîndrie şi recunoştinţă ce porneşte din toate inimile noastre . . ."

Nicolae Iorga
(Istoria lui Ştefan cel Mare)

Elemente autohtone în limba română

Cercetătorii vocabularului limbii române au observat, de timpuriu, că în afară de elementele moştenite din latineşte şi de cele împrumutate din limbile cu care istoria ne-a pus în contact (slava veche, greaca, turca, maghiara, franceza etc.), ea mai conţine şi alte cuvinte a căror origine a constituit, multă vreme, un veritabil semn de întrebare.

Dimitrie Cantemir, la începutul secolului al XVIII-lea, şi-a dat seama că autohtonii supuşi de romani, la cucerirea Daciei, după războiele lui Traian cu Decebal, n-au putut să dispară fără a lăsa urme în vorbirea noului popor. Luminatul principe moldovean a fost cel dintîi învăţat român care a vorbit de existenţa unor elemente dacice în limba noastră. Dar lipsa izvoarelor propriu-zise, faptul că dacii nu ne-au transmis nici măcar o frază în limba lor, a făcut ca exemplificările lui Cantemir să nu fie acceptate. N-a rămas, din strădania lui, decît ideea că se poate vorbi de urme dacice în limba română. Cuvintele la care a recurs Cantemir, pentru susţinerea părerilor sale, erau, de fapt, fie latineşti *(cărare, pădure)*, fie vechi slave *(grăi, nemeri, privi, stejar)*, fie ungureşti *(heleşteu)*.

Problema avea să fie reluată, după un secol şi jumătate, de B. P. Haşdeu, într-un context cu totul deosebit şi, se înţelege, cu mai multe şanse de a fi acceptată, chiar dacă teoria şi modul de argumentare la care a recurs Hasdeu, nu păreau totdeauna convingătoare. S-a întărit, cu timpul, ideea existenţei unui fond preroman, în limba noastră, şi s-a îmbunătăţit metoda prin care cuvintele respective ar putea fi depistate. S-a renunţat la termenul dacic, căruia i-a fost preferat, o bucată de timp, unul mai larg, acela de autohton. În acelaşi timp, s-a recurs la compararea limbii române cu albaneza, din considerentul că multe cuvinte care interesează discuţia noastră sînt comune celor două limbi. Dar, de data aceasta, specialiştii au fost pîndiţi de un oarecare pericol întrucît s-a vorbit, la un moment dat, nu numai de „împrumuturi" albaneze, în limba română, ci şi de o „lingvistică balcanică", noţiune în care erau cuprinse elemente provenind din limbi foarte deosebite, sub aspectul originii lor, numai datorită faptului că, prin aceste elemente, necunoscute celorlalte limbi romanice, româna se apropia oarecum de bulgară sau de greacă.

Cuvintele autohtone dau un caracter aparte limbii noastre şi prin ele româna se îndepărtează, oarecum, de celelalte limbi romanice, şi, în schimb, se apropie de limba albaneză. Această apropiere nu trebuie înţeleasă greşit; prin ea, cele două limbi nu se confundă între ele. Învăţatul A. Philippide a arătat, în „Originea Românilor", că alături de unele evidente apropieri există şi mari deosebiri, vizibil mai pronunţate decît apropierile.

În opoziţie cu învăţaţii din trecut, care credeau, în general, că elementele româneşti comune cu albaneza sînt împrumuturi din limba respectivă, specialiştii din vremea noastră vorbesc de un substrat comun celor două limbi; cuvintele în discuţie au acelaşi izvor, într-o limbă anterioară. Ele au intrat în română, încă în epoca romană, fapt care se poate dovedi prin comportarea lor în faţa legilor fonetice, identică cu cea pe care o observăm în cazul cuvintelor moştenite din latineşte. De fapt, trebuie să spunem că ele au intrat, în limba noastră, nu direct, din limba autohtonilor, ci ne-au fost transmise prin intermediul latinei orientale care şi le-a însuşit în vremea cînd romanii, învingînd pe daci, au convieţuit o bună bucată de vreme cu ei. Prin această convieţuire le-au impus limba Romei, dar, în acelaşi timp, ei înşişi au împrumutat o serie de elemente lexicale, din vorbirea acelora, pe care ni le-au transmis şi nouă, odată cu cuvintele latineşti propriu-zise. Spre o asemenea concluzie duce şi ideea, acceptată, în general, de toţi specialiştii, că în perioada în care limba română era deplin formată, limba dacilor dispăruse sub presiunea Romei.

Elementele autohtone, existente în limba noastră, pot fi grupate în mai multe categorii. Avem, pe de-o parte, unele comune cu albaneza, printre care citäm: *abur, barză, bucură, buză, grumaz, mal, mazăre, măgură, mire, mînz, mugur, oacăr* (= om sau animal cu pete ruginii pe faţă!), *păstaie, pîrău, rînză, sîmbure, strungă, vatră, viezure, zară*. Ele sînt considerate ca atare nu numai de unii specialişti cunoscuţi (A. Philippide, I. I. Rusu, Ariton Vraciu etc.), ci şi de autorii dicţionarelor curente. Numărul lor este sensibil mai mare (circa 70!), dar noi nu le putem înşira pe toate aici. Ne vom mai opri doar la trei şi anume la *scrum, ţap* şi *ţarc* care prezintă o situaţie puţin deosebită în sensul că pe lîngă existenţa în albaneză, ele apar şi într-o a treia limbă: *scrum*, în bulgară, *ţap*, în sîrbo-croată şi *ţarc*, în greacă. Este de presupus că această „existenţă", într-o a treia limbă, nu schimbă caracterul de elemente autohtone, a cuvintelor în cauză, în limba română; nu ne vom grăbi să tragem concluzia că ar fi împrumutate din bulgară, sîrbo-croată şi, respectiv, din greacă.

Pentru alte cuvinte, considerate autohtone de unii specialişti, dicţionarele curente nu propun nici un fel de etimologie; le consideră obscure. Este cazul lui *băiat, brînză, genune, murg, prunc, răbda, urdă, zer*.

În sfîrşit, *baier, guşă, mare, tare, vătăma, zestre*, considerate de unii ca fiind tot autohtone, au fost trecute, de autorii dicţionarelor, în rîndul cuvintelor moştenite din latineşte.

Dacă la cele 70 de cuvinte, comune cu albaneza, le adăugăm şi pe cele care s-au păstrat numai în limba noastră (în număr de aproximativ 90!), vedem că elementele preromane au o pondere care nu poate fi neglijată, cînd vorbim de componenţa vocabularului românesc. Această pondere capătă o semnificaţie deosebită dacă ne gîndim că multe dintre cuvintele respective acoperă noţiuni dintre cele mai importante.

Elementele autohtone, din limba română, constituie o probă de necontestat a continuităţii poporului nostru, în nordul Dunării. Preluarea lor, de către învingătorii romani, de la populaţia cu care aceştia au venit în contact, *aici*, precum şi perpetuarea lor pînă astăzi, în limba română, nu se poate interpreta decît în felul acesta.

Gavril Istrate

Biserica Voroneţ...

(Continuare din pag. a 5-a)

căror culori armonioase scînteiază pe verdele poienilor, pe fondul tremurat al dealurilor din frumoasa Moldovă".

Toate calităţile de exprimare a sentimentelor naţionale, a puterii spirituale a neamului nostru, se concentrează în special în reprezentarea sfinţilor Apostoli, ierarhi şi ceilalţi cuvioşi şi mucenici, „cu mersul lor apăsat, cu trupurile lor viguroase şi bine clădite, cu figurile lor curat ţărăneşti, cu priviri adînci, pline de sinceritate şi dîrzenie, aceşti „apostoli" oferă de fapt imaginea vie a răzeşilor care au asigurat, prin eroismul lor anonim, forţa şi prestigiul statului moldovenesc din vremea lui Ştefan cel Mare".

Istoricul de artă Sorin Ulea argumentează că întregul ansamblu al picturii exterioare de la Voroneţ reprezintă o unică şi supremă acţiune de invocare a divinităţii, pentru a obţine salvarea Moldovei de cotropirea străină, fapt care este de natură să insufle poporului credinţa în victoria sa finală. Scena Sfîntului mare mucenic Gheorghe, purtătorul de biruinţă, a Sfîntului Ioan cel Nou de la Suceava, ocrotitori de ţară, rugăciunea Sfintei Fecioare Maria şi a Sfîntului Ioan Botezătorul pentru izbăvirea Moldovei, relevă un optimism neclintit şi o încredere sigură în soarta Moldovei, atît de ameninţată, şi pe care credinţa, rugăciunea şi ajutorul divin o vor salva de la orice primejdie.

Cetele sfinţilor, în poziţia rugătoare, se îndreaptă spre centrul abdei altarului în care tronează Iisus Mîntuitorul, primind rugăciunile lor pentru izbăvirea din primejdii şi nevoi a Moldovei şi a poporului ei binecredincios.

La Voroneţ, turiştii români se regăsesc la ei acasă, întrucît întregul ansamblu cuprinde obiceiuri şi elemente specifice locale. Spre exemplu, plugul cu care Adam ară este cel al ţăranilor români; zapisul lui Adam şi vămile văzduhului sînt legende cunoscute ale folclorului românesc; Eva toarce din furcă întocmai ca o ţărancă româncă; îngerii din Judecata de apoi sună din buciume moldoveneşti; Sfîntul Ilie stă în coşul unei căruţe ţărăneşti obişnuită în Moldova, casnicii stăpînului din parabola Fiului risipitor sînt prinşi într-o horă moldovenească, unele personaje poartă costume populare româneşti; uneltele de luptă, animalele, covoarele şi prosoapele cu motive naţionale, precum şi instrumentele muzicale sînt cele obişnuite din viaţa moldovenilor.

Alte episoade picturale evocă viaţa satului nostru, cu tradiţiile, obiceiurile, credinţele şi frumoasele sale tradiţii. Acest lucru dovedeşte convingător că meşterii de la Voroneţ aparţineau culturii şi societăţii româneşti a vremii şi că aici a existat o şcoală bine organizată la care s-au format zugravii şi artiştii care ne-au lăsat opere nemuritoare.

Sub streaşina bisericii, de jur împrejur, sub stratul de culoare şi mortar, se ascund discurile de ceramică smălţuită, ornamentul iniţial al monumentului, obişnuit în sistemul decorativ exterior al bisericilor ridicate în vremea lui Ştefan cel Mare.

În pofida vitregiilor şi dintelui vremii, care macină fără cruţare, biserica Voroneţ este astăzi bine păstrată şi chibzuit restaurată, aşa cum a ieşit din mîinile prea fericiţilor ctitori.

Vizitatorii străini, uimiţi de frumuseţea şi strălucirea ei, o caracterizează ca pe un „centru al culturii mondiale şi autentică capodoperă a poporului român" ..., „adevărat miracol care încîntă ochiul şi pătrunde spiritul".

Ţinînd seama de împrejurările grele prin care a trecut poporul nostru, putem afirma că Voroneţul apare ca o mărturie a rezistenţei în veacuri, expresie a unei măiestrii şi mai mari decît aceea a marilor edificii din alte părţi ale lumii, clădite şi înfrumuseţate la adăpostul Voroneţului.

În fiecare piatră a Voroneţului este încrustată o pagină vie din istoria poporului român, iar prin ochii sfinţilor zugrăviţi pe pereţi, privesc moşii şi strămoşii noştri care aşteaptă să le urmăm exemplul credinţei şi al iubirii lor de neam.

Putem conclude că „Voroneţul este o perlă născută, crescută şi ieşită la lumină din lumina sufletului românesc. Atît timp cît va dăinui acest neam, se va vorbi despre Voroneţ; iar despre neamul românesc se va vorbi atîta timp cît pe faţa pămîntului va exista grai omenesc".

Cîteva consideraţii în legătură cu încreştinarea poporului român

(Continuare din pag. a 4-a)

răspîndit mai întîi în oraş, în porturi. De la români termenul s-a răspîndit în sens de „rău" atît la unguri, cît şi la slavi. De aici au sîrbii pînă azi termenul „poganiti" (=pîngăresc).

Nu ne mai ajunge spaţiul să înşirăm — aşa cum a făcut-o acum 70 de ani marele învăţat român V. Pîrvan — şi alte cuvinte de origine din latina populară intrate în limba noastră deodată cu procesul de încreştinare: *ajun, altar, botez, cîşlegi, creştin, cruce, cuminecare, duminecă, mă închin, martor, păcat, păresemi, părinte, Paşte, preot* şi alte multe. În orice caz sînt cele mai importante cuvinte din fondul lexical de bază al limbii noastre în ce priveşte viaţa creştină. Convieţuirea noastră de mai tîrziu cu slavii şi cu bulgarii ne vor aduce expresii privind organizarea bisericească cum sînt: *sfeşnic, vecernie, vlădică, stareţ, milostenie* etc., din care unele au fost preluate şi de unguri în prima lor formă de creştinare, de la Bizanţ. Pentru noi ele erau în orice caz un strat secundar, primite într-o etapă ulterioară. În limba română nu se poate forma nici cea mai simplă frază numai cu cuvinte slavone.

După cum se vede în etnogeneza poporului nostru nu slavii au fost cei care au contribuit la creştinarea românilor, ci daco-romanii au „fost cei care au contribuit la creştinarea slavilor" (P. P. Panaitescu). Prin organizarea arhiepiscopiei Justiniana Prima din anul 535 împăratul Justinian a legat pentru totdeauna creştinismul românesc de cel bizantin înainte de venirea slavilor, asigurînd astfel cele două coordonate tipice ale lui: latinitatea şi ortodoxia răsăriteană. Cît de vechi au fost ele? În orice caz, dinainte de veacul VII. Ritmul în care progresa procesul de încreştinare nu era pretutindeni acelaşi. Chiar dacă predica apostolilor Andrei şi Pavel nu va fi atins decît unele oraşe de la Dunăre şi din Iliricum, totuşi ceea ce spunea Origen că pe la anul 200 numărul creştinilor era mic în cele mai multe oraşe, dar după 40 de ani spunea (ca unul care făcuse multe călătorii în tot imperiul) că „nu e oraş în care să nu fie comunităţi creştine" (C. Cels III, 9—10; VIII 6—9) îşi are tîlcul ei. Dacă prin anul 108—109 creştinismul era răspîndit în nord-vestul Asiei Mici atît „prin oraşe cît şi în sate şi pe ogoare", iar pe la 370 el era prezent şi în sudul şi nordul Carpaţilor atît la ţară (cum arată inscripţia de la Biertan şi actele martiriului Sfîntului Sava), cît şi în oraşele şi porturile de-a lungul Dunării şi de lîngă Marea Neagră, în unele localităţi existînd chiar cîte 2—3 sau şi mai multe bazilici, unele avînd în frunte martiri, episcopi sau scriitori care apărau ortodoxia lui Origen, ori nedreptatea adusă Sfîntului Ioan Hrisostomul — ca să nu mai vorbim de perioada „călugărilor sciţi" de la începutul veacului VI, cînd atît din punct de vedere religios cît şi din cel politic şi social (Gen. Vitalian) ţinuturile dunărene susţineau poate cea mai viguroasă linie de apărare a ortodoxiei în întreg Răsăritul — atunci putem conchide cu adevărat că în forma lui populară, dar adînc ancorat „pe temelia apostolilor" (Cf. 2, 20) şi pe predania Sfinţilor Părinţi, creştinismul românesc ca şi în general viaţa poporului românesc, despre care s-a scris adeseori că sînt „o enigmă şi un miracol istoric", sînt într-adevăr evenimente şi realităţi cu adevărat impresionante, pline de cel mai autentic suflu uman şi creştin.

În itinerarul descris de „martiriul Sfîntului Alexandru", care a pătimit între 295—303, se indică în sudul Dunării, de la Sardica (Sofia de azi) pînă lîngă Bizanţ nu mai puţin de 10 „stationes" şi „mansiones", unde nenumăraţi creştini locali i-au ieşit martirului în întîmpinare.

La anul 335, istoricul Eusebie de Cezareea afirma (Vita Const. IV, 43) că la sfinţirea bazilicii Sfîntului Mormînt din Ierusalim erau prezente şi „daruri ale tineretului creştin din Moesia şi Panonia" de la graniţa Daciei. Peste 100 de ani figurile celor doi mari scriitori din Dobrogea, Ioan Cassian şi Dionisie Exiguus, vor fi cunoscute în întreg Apusul creştin. Să mai amintim că pe vremea lui Justinian monahii de la Dunăre, traci şi bessi, îşi aveau locaşuri proprii, cu limbă liturgică stră-română, atît în Constantinopol, cît şi la Muntele Sinai şi lîngă Iordan.

În astfel de situaţii, cînd sinoadele anti-ariene se ţineau lanţ la Dunăre, unde episcopii ca Wulfila şi Auxentiu de Durostorum predicau între altele şi în latineşte, în latina populară — desigur pentru populaţia daco-romană — e cel puţin absurd să mai afirmi că încreştinarea populaţiilor de la Dunăre „e nesigură".

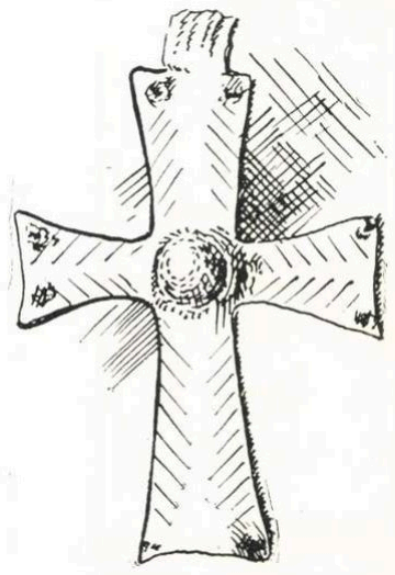

Cruciuliţă de aur, descoperită la Histria, sec. VI

Vechimea creştinismului la români

(Continuare din pag. a 3-a)

a doua jumătate a secolului al IV-lea, începînd din 347—348.

Bazilici şi biserici paleo-creştine s-au descoperit nu numai în Scythia Minor (Dobrogea), ci şi la nordul Dunării, în Dacia Traiană.

Astfel, în cursul săpăturilor arheologice din 1963, s-au descoperit la Slăveni (Com. Gostavăţ, jud. Olt), o mare biserică paleocreştină (7×21 m) construită fie în timpul împăratului Constanţiu II (337—361), fie în timpul împăratului Valens (364—378), deci înainte de finele sec. IV.

De asemenea, în cursul săpăturilor din 1946—1947 şi 1969 s-a descoperit o mare bazilică (20,90×10,20 m) la Sucidava (Celei-Corabia, jud. Olt), datată spre sfîrşitul domniei împăratului Mauriciu (582—692).

Printre antichităţile creştine descoperite aici, se remarcă partea superioară a unei amfore cu numele unui preot local *Loukonochos, fiul lui Lykatios*.

Un important număr de inscripţii creştine, în limbile greacă şi latină din secolele III—VI, descoperite pe întreg teritoriul Daciei Carpatice, confirmă, de asemenea, vechimea creştinismului la români şi continuitatea şi permanenţa populaţiei geto-daco-romane pe teritoriul României de azi. Astfel, în Scythia Minor (Dobrogea), s-au descoperit aproape 100 de inscripţii paleocreştine (sec. IV—VI), dintre care 3/4 în limbă greacă şi restul în limba latină. La nordul Dunării, inscripţiile sînt în limba latină.

Dintre acestea, cea mai importantă este „monograma de la Biertan", la începutul sec. IV, descoperită în 1775, pe teritoriul satului Biertan, jud. Sibiu, alcătuită din două piese de bronz: 1. o *tabella ansata* (0,32×0,132 m), cu inscripţia dedicatorie ajurată: EGO ZENOVIUS VOTUM POSUI, şi 2. monograma constantiniană a lui Hristos (Chi-rho), înscrisă într-un cerc. Ele au fost „redescoperite" în 1941 în depozitele Muzeului Brukenthal din Sibiu.

Un argument indiscutabil pentru vechimea creştinismului la români îl constituie termenii de *limbă latină*, referitori la noţiunile fundamentale ale credinţei şi cultului creştin, pătrunşi în limba geto-daco-romană în secolul al IV-lea: *credere* (a crede), *inclinare* (închinare), *rogo-are* (a se ruga), *rogatio*, -ac. nem (rugăciune), *lex*, ac.*legem* (lege şi credinţă), *sanctus, santus* (sfînt), păstrat în numele unor sărbători: Sînvasii, Sîntioan, Sângiorgiu, Sînpietru, Sîntămărie, Sâ(n)medru, Sînnicoară ş. a. *Chrestus* (Cristos, Crist), *christianus* (creştin), *paganus* (păgîn), *Virgo* (Vărgura = Sfînta Fecioară), *deus* (zeu), *Dominus-deus* (Dumnezeu), *draco* (drac), *angelus* (înger), *presbyter* (preot), *parens*,- ac. parentem (părinte), *basilica* (biserică), *caelum* (cer), *altar et altarium* (altar), *templum* (templu şi tîmplă), *crux*, -ac. crucem (Cruce), *baptizare* (a boteza), *communicare* (cuminicare), *coronare* (cununare), *dies servatoria* (sărbătoare), *ajunare* et *ieunare* (ajunare), *creatio*, ac. -nem (creare, creaţie), *peccatum* (păcat), *caseum ligare* (cîşlegi), *pervigilium* (priveghi), *commandare* şi *commendare* (comînd = a face jertfă cu pomană), *monumentum* (mormînt), *coemeterium* (cimitir), *ossamenta* (osăminte), *repausare* (a răposa) ş. a.

Există nume proprii creştine de origine latină ca: *dies Dominica* (Duminica), *incarnatio* sau *Creatio* (Crăciun, încarnare, întrupare), *Quadragessima* (Păresimi), *Pascha* et *Paschae* (Paşte), *Floralia* (Florii), *Rosalia* (Rusalii), *Sancta Scriptura* (Sfînta Scriptură).

Toate argumentele arătate, istoric, arheologic şi filozofic, duc la concluzia că geto-daco-romanii, strămoşii direcţi ai românilor, au primit creştinismul în *limba latină*, în secolele II—VI, astfel încît românii apar în istorie ca popor neo-roman şi creştin în acelaşi timp.

Scrierile antichităţii despre virtuţile, ocupaţiile şi obiceiurile geto-dacilor

(Continuare din pag. a 2-a)

se ocupă de războaiele lui Dromichaites cu Lisimah, subliniind virtuţile ostăşeşti ale căpeteniei geto-dace. „Macedoneanul — scrie el — făcu o expediţie în Tracia. Regele folosi un vicleşug împotriva acestuia. Generalul său Seuthes se prefăcu că fuge la Lisimah şi după ce izbuti să fie socotit vrednic de încredere, îi aduse pe macedoneni în locuri neprielnice, unde avură de suferit de foame şi de sete. Dromichaites căzu asupra lor şi nimici pe Lisimah şi pe toţi cei care se aflau cu el"

Acornion din Dionysopolis, sol al regelui Burebista, se referă la calităţile deosebite ale fondatorului primului stat dac centralizat şi independent, în urmă cu 2050 de ani. „Burebista — arată Acornion — (era) cel dintîi şi cel mai mare dintre regii din Tracia şi stăpînitor al tuturor ţinuturilor de dincolo de Dunăre."

Istoricul şi geograful grec *Strabon* (63 î. e. n.—21 e. n.), în lucrarea sa „Geografia", dă informaţii deosebit de semnificative despre geto-daci şi regele lor Burebista. Astfel, prestigiosul autor, contemporan cu evenimentele, scrie că „Burebista, bărbat get, ajungînd în fruntea neamului său, şi-a disciplinat oamenii, dedaţi la dezordini în urma prea deselor războaie de pradă, şi i-a înălţat într-atîta, prin exerciţii, prin cumpătare şi prin ascultare de porunci, încît în puţini ani a creat o mare domnie şi a supus geţilor pe cei mai mulţi dintre vecinii lor, fiind temuţi chiar de romani, căci treceau Dunărea fără teamă, străbătînd Tracia pînă în Macedonia şi Iliria; el i-a pustiit pe celţii, amestecaţi cu tracii şi cu ilirii (adică pe scordişci) şi i-a nimicit pe tauriscii şi pe boiii lui Critasiros; iar pentru a-şi convinge poporul, l-a luat de ajutor pe Deceneu (marele preot al zeului Zamolxis), a cărui înfluenţă a fost atît de mare încît i-a făcut pe geţi să-şi stîrpească viile şi să ducă o viaţă fără vin; dar Burebista a sfîrşit prin a fi răsturnat de conspiraţia unor nemulţumiţi, iar urmaşii săi i-au îmbucătăţit domnia în patru părţi".

Dion Chrysostomos, care un secol şi jumătate mai tîrziu, fiind expulzat din Roma de către împăratul Domiţian şi silit să pribegească la nord de Istru, a ajuns şi la curtea regelui Decebal, unde a luat cunoştinţă direct de cultura şi istoria acestui popor, face precizarea că Burebista şi-a început opera de reorganizare a geţilor cu ajutorul lui Deceneu şi a întreprins acţiunea de cucerire a celţilor din Europa centrală pe la anul 80 î. e. n. El îi numeşte pe geţi „cei mai viteji războinici dintre barbari". Într-un discurs care s-a păstrat, Dion Chrysostomos arată că toate oraşele greceşti de pe litoralul de apus al Pontului Euxin, de la Olbia pînă la Apollonia, se aflau în acea vreme sub autoritatea geţilor.

Informaţii preţioase în legătură cu geto-dacii din timpul lui Deceneu, provin de la istoricul *Iordanes*. „Ei socoteau — scrie Iordanes — drept unica lor dorinţă, îndeplinirea în orice chip a lucrurilor pe care le sfătuia îndrumătorul lor Deceneu, judecînd că este folositor. El obervînd înclinaţia lor de a-l asculta în toate, şi că ei sînt din fire deştepţi, i-a instruit în aproape toate ramurile filozofiei; căci era un maestru priceput în acest domeniu. El i-a învăţat etica, dezvăţîndu-i de obiceiurile lor barbare, i-a instruit în ştiinţele fizicii, făcîndu-i să trăiască conform legilor naturii; i-a învăţat logica, făcîndu-i superiori celorlalte popoare, în privinţa minţii; le-a arătat mersul planetelor şi toate secretele astronomice şi cum creşte şi scade orbita lunii".

Scriitorul latin *Lucius Annacus Florus*, ocupîndu-se de expediţia generalului Lentulus împotriva dacilor de la nordul Dunării, pe la începutul secolului I d. Hr., spune că „dacii trăiesc nedezlipiţi de munţi. De acolo — zice el — sub conducerea regelui Cotiso, obişnuiesc să cobore şi să pustiască ţinuturile vecine, ori de cîte ori Dunărea, îngheţată de ger, îşi unea malurile". „Împăratul August — continuă Florus, a hotărît să îndepărteze această populaţie, de care era foarte greu să te apropii. Dacii n-au fost înfrînţi, ci doar respinşi."

Un valoros izvor îl reprezintă scrierile istoricului grec şi omului politic *Dion Cassius*, care se ocupă pe larg de războaiele daco-romane. „Cel mai însemnat război al romanilor a fost cel împotriva dacilor — scrie Cassius — asupra cărora, în vremea aceea, domnea Decebal." Dion Cassius este cel care realizează portretul marelui conducător al dacilor. „Decebal — consemnează el — era foarte priceput la planurile de război şi iscusit în înfăptuirea lor, ştiind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe duşman şi a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era un bun luptător şi se pricepea să folosească izbînda, dar şi să iasă cu bine dintr-o înfrîngere. Din această pricină, multă vreme a fost un duşman de temut pentru romani."

În încheiere, se cuvine a sublinia valoarea deosebită a izvoarelor antice scrise pentru cunoaşterea strămoşilor noştri, a virtuţilor, ocupaţiilor şi obiceiurilor lor, care sînt dovezi incontestabile ale unui trecut glorios şi ale continuităţii neîntrerupte a poporului român pe vatra dacică.

Vestigii arheologice la Tomis

Tomisul, Constanţa de azi, oraşul de reşedinţă al judeţului cu acelaşi nume, port al Republicii Socialiste România la Marea Neagră, are o vechime de 2.500 de ani. Deşi s-a fondat în sec. VI î. Hr., numele lui este întîlnit pentru prima oară la izvoarele literare, în cadrul unui eveniment petrecut în sec. III î. Hr. (Cf. Memnon, F.G.H., III, B, 21, p. 347—348), cu ocazia războiului dintre coaliţia histrocallatiană împotriva Bizanţului. În epoca greacă şi în cea romană, izvoarele îl numesc: *Tomeus, Tomoi, Tomos, Tomeis* etc., însă formele de bază cele mai frecvent întrebuinţate sînt *Tomis* şi *Tomi*.

Etimologia toponimului s-a interpretat ca fiind fie de origine greacă, fie tracică — deci daco-getică. Potrivit primei ipoteze, toponimul ar fi o variantă a unor cuvinte elene, al căror sens se referă la forma parcă tăiată, decupată a ţărmului înalt care configurează promontoriul tomitan.

Cît priveşte cea de-a doua origine, la care aderă mai mulţi învăţaţi, ea ar deriva din cuvintele tracice *Tomaros, Tumalos* etc., ceea ce desemnează „înălţime", „ridicătură". Se pare că implică aceeaşi înălţime a promontoriului locuit cu mult înainte de venirea grecilor în sec. VI î. Hr., de către geto-daci, de la care străinii de peste mări au preluat denumirea. Această a doua opinie se verifică şi se confirmă prin săpăturile arheologice recente, care demonstrează nu numai conlocuirea grecilor cu băştinaşii, dar mai ales anterioritatea acestora din urmă în peninsulă.

Izvoarele literare, inscripţiile în piatră sau cele de pe monede ni-l fac cunoscut cu această denumire pînă tîrziu în primii ani ai sec. VII d. Hr. Paralel însă, găsim alături de denumirea *Tomis* şi menţiuni din sec. VI d. Hr. (*Hierooles, Syneodomus*, 637, 6; Procopius din Caesareea, *De aedificiis*, 307, 51) ale numelui de *Constantiana*, ceea ce a îndemnat pe istorici să dea explicaţii care deseori nu concordă. După unii ar fi vorba de localităţi diferite, alţii cred că Tomis şi *Constantiana* se identifică.

Sigur este însă că în sec. X, Constantin Porphirogenetul (*De adminsitrando imperio*, 9, p. 96—99), între alte oraşe de pe ţărmul de vest al Mării Negre, consemnează şi *Constantia*.

Turcii l-au numit Küstendje, iar din 1878, românii i-au dat numele actual: *Constanţa*, care vine de la *Constantiana* sau *Constantia*.

În afară de cele cinci bazilici din secolele IV—VI care atestă, pe de o parte, vechimea creştinismului, iar pe de alta dezvoltarea vieţii bisericeşti în cadrul celui mai vechi centru eclesiastic (sec. III—IV) de pe pămîntul nostru, în afară de Muzeul de istorie naţională şi de arheologie, care prezintă istoria noastră din ţinutul dintre Dunăre şi Mare, Tomisul păstrează un număr mare de vestigii ce au fost descoperite de săpăturile arheologice şi prezintă o valoare inestimabilă.

Parcul Catedralei. În parcul catedralei, spre capătul sud-estic al peninsulei, în apropierea falezei, deci lîngă catedrala oraşului, pe o suprafaţă de circa 1000 m. p., se află zidurile restaurate ale unui mic sector din oraşul Tomis (sec. IV d. Hr.).

Cu excepţia stratului de la suprafaţă, care a fost cîndva ras pe o grosime de 60—70 cm, ceea ce a dus las dispariţia vestigiilor de epocă prefeudală, deci şi a elementelor creştine, în rest, în adîncime, au fost sesizate urme istorice de importanţă covîrşitoare. Astfel, din cele mai de jos straturi, care acum nu se mai văd, au fost recuperate elemente arheologice care atestă vechimea cea mai îndepărtată a oraşului Tomis (Constanţa); ceramică autohtonă daco-getică şi grecească de import, semne premonetare în forma unor vîrfuri de săgeţi, amfore de Chios, resturi de construcţii în piatră, locuinţe-bordeie cu podeaua adîncită în pămîntul viu etc. — totul datat la mijlocul sec. VI î. Hr.

Suprapunerea stratigrafică în scoarţa superioară a solului a îngăduit reconstituirea unei succesiuni continue a vieţii omeneşti în sec. VI—I î. Hr. şi epoca romană, sec. I—VII d. Hr. La suprafaţă se pot vedea acum ziduri de locuinţe, străzi şi sisteme de canalizare, în cea mai mare parte reconstituite şi consolidate — după maniera antică — în aşa fel încît să se poată întregi imaginea unui cartier al Tomisului din sec. IV d. Hr., într-o zonă marginală.

Parcul arheologic. În Constanţa, un important obiectiv de atracţie îl constituie „parcul arheologic". Amenajarea sa, în anul 1963, a fost impusă de apariţia pe o lungime de 500 de m a unor porţiuni din zidul de apărare al cetăţii Tomis. Cercetările au fost executate în anii 1915—1916, de către Vasile Pârvan şi între anii 1958—1959 de către un colectiv al Muzeului de arheologie din Constanţa, sub conducerea lui Vasile Canarache. La acest zid s-au degajat două porţi de intrare în cetate: cea de vest, de către V. Pârvan. Aceasta făcea legătura cu cetăţile de pe litoral, din sud, în primul rînd cu Callatis. Cea de nord s-a cercetat în 1958. Ea făcea legătura atît cu aşezările de pe ţărmul din nordul Tomisului, — în special cu Histria, cît şi cu aşezările daco-getice din teritoriul rural, pînă la Dunăre, unde portul Axiopolis (Cernavoda) constituia baza de tranzit a mărfurilor aduse din spaţiul carpato-dunărean. Ambele intrări au fost reconstituite. În antichitate ele aveau porţi care se ridicau şi se lăsau, pe verticală, după nevoie. Erau traversate de străzi frumos pavate.

Cercetările făcute cu ocazia săpării unor fundaţii de imobile au înlesnit determinarea întregului traseu al zidului de incintă, prevăzut cu turnuri de apărare. El începea de la ţărmul de nord-est şi continua de-a lungul Bd. Republicii spre sud-est, implantîndu-se în ţărmul abrupt şi înalt din punctul „la Serpentina", în dreptul portului actual. Se înţelege, deci, că zidul închidea cetatea urmînd conturul promontoriului.

Între zidul de incintă şi sediul Consiliului popular al judeţului sînt aşezate de-a lungul aleilor piese arheologice diverse: coloane de marmoră sau de calcar cu capitele, sarcofagii şi elemente de arhitectură etc. În partea centrală a parcului, la intrarea prin partea de nord, sînt aşezate pe postamente de beton patru importante piese de arhitectură: arhitravă, cornişă, capitel uriaş şi o friză, toate provenind dintr-un atelier de prelucrat marmora de pe malul portului „la Serpentina", adus la lumină în cadrul campaniei de săpături din anul 1959.

Galeriile subterane. Peninsula, locul unde oraşul nou suprapune oraşul vechi, aduce, ca o curiozitate specifică, ineditul unor aşa numite *galerii subterane*. La circa 17 m adîncime, ele formează o reţea întinsă, cu înălţimi între 1,50—1,80 m şi largi între 0,80—1 m. Sînt canale săpate în stînca de calcar sau unde aceasta lipsea, în loess. Ca să se împiedice surparea pămîntului în porţiunile unde acesta era perforat, pereţii au fost căptuşiţi cu piatră şi mortar şi apoi tencuiţi. Au apărut astfel nenumărate ramuri, care străbat subsolul oraşului în diferite direcţii, uneori intersectîndu-se.

Cîteva porţiuni au fost cercetate. Cea mai bine cunoscută este galeria care porneşte din faţa Edificiului roman cu mozaic, trece pe sub acesta şi sub clădirea fostei primării (Muzeul de istorie naţională şi arheologie), pe sub piaţa şi statuia Ovidiu şi îi apare gura în malul înalt al parcului sportiv Tomis.

Cercetătorii şi-au pus fireasca întrebare: la ce au servit aceste galerii prin care omul putea să meargă destul de lejer? S-a spus că sînt galerii săpate anume pentru trecerea ostaşilor şi populaţiei în caz de asediu al cetăţii şi că aerisirea se făcea prin acele puţuri căptuşite cu piatră, adînci de 16—17 m, care apar din loc în loc pe traseele lor. Aceasta ar explica de ce, în cadrul numeroaselor atacuri barbare dintre sec. III—VI d. Hr., oraşul a scăpat deseori cu succes de la dezastru.

Întrucît aceste galerii, în tradiţia locală, au fost numite pînă nu de mult „catacombe", iar cu prilejul cercetărilor, în firidele din ele, săpate în stîncă, s-au găsit opaiţe, unele chiar cu semnul crucii, înclinăm să credem că aceste locuri subterane au fost folosite şi de creştini pentru adăpost şi rugăciune, de frica năvălitorilor şi a prigonirilor religioase din primele secole.

Galeriile, datate în sec. II—III d. Hr., rămîn unul dintre cele mai importante obiective arheologice din oraşul Constanţa, cu posibilitatea unor cercetări mai largi şi cu încheieri ştiinţifice ale căror implicaţii istorice să arunce lumini noi într-o epocă destul de obscură, ca cea a perioadei romano-bizantine.

În încheiere se poate spune că Tomisul (Constanţa de azi) reprezintă una din cele mai importante vetre străbune, în care s-a răspîndit creştinismul în primele trei secole, manifestat prin viaţa bisericească în secolele III—VI şi în care s-a afirmat statornicia şi continuitatea noastră pe aceste meleaguri, atestate acum şi de vestigiile arheologice prezentate.

EPIFANIE NOROCEL-TOMITANUL
Episcop-vicar

Ioan Lupaş apărător al cauzei naţionale

La 9 august 1980 se împlinesc 100 de ani de la naşterea cărturarului Ioan Lupaş, reprezentant proeminent al istoriografiei româneşti, care în primele două decenii ale secolului al XX-lea a militat stăruitor, atît pentru menţinerea naţiunii române de dincoace de Carpaţi, cît şi pentru întărirea conştiinţei naţionale, în vederea desăvîrşirii unităţii statale.

După studii strălucite la Budapesta, încheiate în 1904 cu luarea doctoratului în istorie cu „magna cum laude" şi continuate la Berlin, din 1 septembrie 1905 I. Lupaş îşi începe activitatea universitară în cadrul catedrei de istoria bisericii a Institutului Teologic Andreian, îmbinînd armonios cercetarea ştiinţifică cu cea didactică. După concepţia tînărului profesor, istoria trebuia să joace un dublu rol, pe de o parte, ei îi revenea misiunea educaţiei patriotice a maselor largi populare şi îndeosebi a tinerei generaţii, iar pe de altă parte, ea avea menirea de a aduce argumente ştiinţifice în favoarea continuităţii românilor de pe aceste meleaguri, decurgînd de aici legitimitatea drepturilor naţionale şi implicit a unei dezvoltări spirituale româneşti proprii.

Cînd în primăvara anului 1907 guvernanţii din România trec la represalii împotriva răsculaţilor, Ioan Lupaş, ca intelectual strîns legat de popor, îşi exprimă în editorialul *Toate plugurile umblă* din „Ţara noastră", revista Astrei, întreaga sa compasiune faţă de ţărănime, demonstrînd că ţăranii s-au răsculat datorită situaţiei economice precare şi a fărădelegilor comise asupra lor, cerînd grabnica îmbunătăţire a stării lor materiale.

În urma publicării unui asemenea articol, precum şi a broşurii Paralelism istoric, semnată cu pseudonimul Justus, în care lua apărarea românilor ca răspuns la insinuările istoricului şi publicistului Iancsó Benedek, Ioan Lupaş a fost condamnat la 3 luni închisoare şi 200 coroane amendă. În timp ce I. Lupaş se afla în închisoarea din Seghedin (1 august—1 noiembrie 1908), studenţii de la Institutul „Andreian", în semn de solidaritate îl aleg preşedinte al societăţii Andrei Şaguna. Societatea nu avea numai un caracter literar, ci şi unul patriotic, educînd tinerii în spiritul culturii naţionale şi a respectului faţă de valorile spirituale româneşti.

Ca o consecinţă a simţămintelor naţionale oglindite în scrierile sale şi exprimate fără şovăire în mod public cu diferite prilejuri, la propunerea ministrului Instrucţiunii publice Apponnyi, mitropolitul I. Meţianu îl sfătuieşte să părăsească Institutul, pentru a prelua funcţia de protopop la Sălişte, locul său natal.

În felul acesta I. Lupaş ajunge administrator protopopesc în protopopiatul Sălişte, iar un an mai tîrziu, la 24 octombrie 1910, este ales în unanimitate protopop. Cu ocazia instalării, I. Lupaş şi-a expus programul, în vederea învingerii tuturor dificultăţilor, îndemnînd la o mai mare unitate." Ştim că împrejurările vieţii noastre de azi sînt dintre cele mai grele. Cu cît însă vremile vor fi mai grele, cu atît trebuie să fie mai curată şi mai adîncă credinţa noastră, mai impunătoare bărbăţia, mai puternic avîntul, mai neînvinsă statornicia şi mai nestrămutat în hotărîre cugetul nostru."

Prin plecarea sa, Institutul „Andreian" rămîne fără un distins profesor, dar Sălişteа şi îndeosebi protopopiatul cîştigau un conducător spiritual energic, cum existau puţini la acea vreme, în Transilvania. La o conferinţă preoţească comună cu cea învăţătorească tînărul protopop declara: „poporul de pretutindeni şi-a format o judecată *scîlciată*, căreia îi dă expresiune în cuvintele — să faci ce zice popa, dar nu ce face el." Pentru a combate această concepţie, I. Lupaş s-a străduit să fie un exemplu demn de urmat sub toate aspectele, bucurîndu-se de un imens prestigiu nu numai în protopopiat, ci şi în afara lui.

Pe lîngă activitatea pastorală, în calitate de inspector general şi comisar consistorial se preocupa de bunul mers al învăţămîntului confesional, efectuînd un control periodic tuturor şcolilor din protopopiat. Cu prilejul instalării ca preot la Gura Riului a lui Ion Manta junior, I. Lupaş a spus între altele: „Îndeosebi să fi un cald sprijinitor al şcolii, arma de biruinţă a zilelor de azi. Căci în zilele maştere, ce le trăim, preotul trebuie să poarte acelaşi interes faţă de şcoală ca şi învăţătorul."

Acelaşi zel îl depunea şi pentru culturalizarea sătenilor de toate vîrstele, îndeosebi în despărţămîntul Sălişte al Astrei, ţinînd numeroase conferinţe cu o tematică variată. În cadrul Asociaţiei transilvane, ca referent al secţiei istorice, făcea mari eforturi pentru propagarea istoriei în rîndurile maselor largi populare româneşti, considerînd-o „făclia care trezeşte în sufletul popoarelor conştiinţa naţională şi le întăreşte credinţa într-un viitor de mărire şi de înaintare strălucită".

Cu toate îndatoririle sale, I. Lupaş îşi continuă preocupările ştiinţifice, elaborînd lucrări valoroase: Misiunea episcopilor Gherasim Adamovici şi Ioan Bob la Curtea din Viena în anul 1792; Contribuţii la istoria românilor ardeleni 1780—1792; Contribuţii istorice privitoare la trecutul românilor pe pămîntul crăiesc (colaborare); Principele Acaţiu Barcsai şi mitropolitul Sava Brancovici, care alături de monografia Andrei Şaguna îl consacră definitiv în istoriografia românească, la o vîrstă foarte tînără. Drept recunoaştere a meritelor sale, Academia Română îl alege membru corespondent în 1914, iar doi ani mai tîrziu devine membru activ.

În primul război mondial, cînd trebuiau luate hotărîri decisive, I. Lupaş nu şovăie nici o clipă, rămînînd acelaşi luptător neînfricat pentru cauza naţională. Ca preot nu şi-a părăsit credincioşii, în acele clipe grele, deşi avusese ocazia să treacă dincolo de munţi. Bucuria prilejuită de trecerea Carpaţilor de către Armata română i-a fost de scurtă durată, întrucît este arestat şi internat mai întîi la Rust, apoi la Budapesta.

În acele clipe de deznădejde pentru unii, — să nu uităm că I. Lupaş a refuzat categoric semnarea Petiţiei de loialitate, în pofida ameninţărilor — nu-şi pierde încrederea în victoria finală, arătînd cu ocazia reîntoarcerii sale la Sălişte că aşa cum în ziua Adormirii a fost luat din mijlocul lor, iar în ziua Bunei Vestiri s-a întors, „astfel şi pentru lupta sfîntă a neamului e solie vestitoare de bine suferinţa cumplită prin care am trecut cu toţii în iarna anului 1916—1917".

Nu peste mult timp, la 1 decembrie 1918, s-a desfăşurat Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, cel mai însemnat eveniment din istoria românilor, la pregătirea căruia a contribuit şi protopopul Şăliştei, Ioan Lupaş.

Mihai Sofronie

P. S. Lucian Făgărăşanul
noul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

În şedinţa de lucru din 16 iulie 1980, în urma recomandării Î. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului şi la propunerea Comisiei canonice, juridice şi pentru disciplină, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat alegerea P. S. Episcop Lucian Florea-Făgărăşanul, vicarul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală, în funcţia de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, cu titlul de „Făgărăşanul".

*

P. S. Episcop Lucian Florea-Făgărăşanul s-a născut la 3 aprilie 1922, în comuna Stremţ, jud. Alba.

După absolvirea Seminarului monahal de la M-rea Neamţ, a urmat cursurile Institutului Teologic Universitar din Bucureşti. Între anii 1956—1959, P. S. Episcop Lucian Florea şi-a continuat studiile la Academia Teologică din Zagorsk-Moscova, unde a fost declarat licenţiat. Acest titlul a fost echivalat la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Între anii 1960—1963 P. S. Sa a urmat cursurile de doctorat la acelaşi Institut, secţia istorică, specialitatea Istoria Bisericii Române, timp în care a funcţionat şi ca profesor la Seminarul teologic din Bucureşti.

P. S. Episcop Lucian Florea-Făgărăşanul a intrat în monahism la 19 iulie 1950 şi a fost hirotonit ieromonah în anul 1956.

Dovedind calităţi spiritual-culturale deosebite, la 5 martie 1963 a fost numit superior al Aşăzămintelor româneşti de la Ierusalim şi Iordan, fiind ridicat la rangul de arhimandrit. În această calitate a desfăşurat o bogată activitate naţional-culturală, punînd bazele, revistei româneşti „Învierea" din Ierusalim. În timpul şederii sale la Ierusalim, a depus o bogată activitate ecumenică, făcînd numeroase călătorii de studii în Elveţia, Franţa, R. F. Germania, Austria şi Olanda.

La 13 decembrie 1974, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a ales pe Arhim. Lucian Florea în funcţia de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală, cu sediul la Paris, cu titlul de „Făgărăşanul".

După moartea arhiepiscopului Teofil Ionescu (9 mai 1975), P. S. Episcop Lucian Florea-Făgărăşanul a preluat conducerea Arhiepiscopiei şi a dat dovadă de un deosebit tact pastoral şi organizatoric pentru parohiile din cadrul acesteia. Între altele, menţionăm că P. S. Sa a reînfiinţat revista „Vestitorul", care apare cu regularitate începînd cu anul 1975.

P. S. Sa a publicat studii, articole, recenzii, predici în revistele centrale patriarhale, cît şi în presa străină.

P. S. Adrian Hriţcu
ales în funcţia de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală

În urma alegerii P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul în postul de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, postul de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală, cu sediul la Paris, a rămas vacant.

Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Centrală şi Occidentală a luat fiinţă la 13 decembrie 1974, avînd în fruntea sa pe Arhiepiscopul Teofil Ionescu (1894—1975). După moartea acestuia, conducerea Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală a fost încredinţată P. S. Episcop-vicar Lucian Florea-Făgărăşanul.

În prezent, această Arhiepiscopie înglobează un număr de 26 de comunităţi ortodoxe româneşti care se găsesc în Franţa, Austria, Italia, Spania, Olanda, Belgia, R. F. Germania, Suedia, Anglia şi Finlanda.

În şedinţa de lucru din 16 iulie 1980, în urma recomandării Prea Fericitului Patriarh Iustin şi la propunerea Comisiei canonice, juridice şi pentru disciplină, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat alegerea P. S. Episcop Adrian Hriţcu-Botoşăneanul, Vicarul Arhiepiscopiei Iaşilor, în funcţia de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală, cu titlul de „Botoşăneanul".

P. S. Episcop Adrian Hriţcu s-a născut la 22 februarie 1926 în comuna Stubieni din jud. Botoşani. După absolvirea Seminarului teologic de la M-rea Neamţ, între 1953—1957 a urmat cursurile Institutului Teologic Universitar din Bucureşti unde a obţinut titlul de licenţiat în teologie cu teza: *Făgăduinţele călugăreşti — mijloc de desăvîrşire morală.*

În anul 1973 a urmat cursurile Facultăţii de teologie şi Institutul de limbă franceză din Fribourg-Elveţia, participînd totodată şi la Cursurile de vară ale Institutului Ecumenic de la Bossey.

P. S. Episcop Adrian Hriţcu a intrat în monahism la M-rea Neamţ în anul 1950, şi a fost hirotonit ieromonah în anul 1958. La 6 decembrie 1965, Sf. Sinod i-a conferit rangul de arhimandrit; la 18 decembrie 1973, Sf. Sinod a aprobat alegerea sa în funcţia de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor şi hirotonirea sa întru arhiereu. A îndeplinit o serie de funcţii administrativ-bisericeşti, între care cele de stareţ la m-rile Slatina-Suceava, Bacău-Neamţ şi exarh al m-rilor din Arhiepiscopia Iaşilor.

Noul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală are o bogată activitate teologică şi pastorală, concretizată prin articole, studii, recenzii, predici, îndrumări, publicate în revistele centrale patriarhale sau mitropolitane.

Un aspect important al activităţii P. S. Episcop-vicar Adrian Hriţcu Botoşăneanul îl constituie participarea sa la activitatea ecumenică a Bisericii Ortodoxe Române. Astfel, în anul 1973 a făcut parte din delegaţia Bisericii Ortodoxe Române care a participat la sesiunea anuală a Comitetului Central al C. E. B. În acelaşi an, a făcut vizite în Italia şi Franţa, unde a avut contacte ecumenice cu reprezentanţi ai celor mai importante mănăstiri din aceste ţări. În 1976, a făcut parte din delegaţia Bisericii Ortodoxe Române care a efectuat o vizită oficială în India. În acelaşi an a vizitat comunităţile ortodoxe româneşti din Baden-Baden (R. F. G.) şi Viena. În iunie 1977 a participat la Congresul pentru pace de la Moscova, iar în aprilie 1978 a făcut parte din delegaţia Bisericii Ortodoxe Române condusă de P. F. Patriarh Iustin care a vizitat Patriarhia Ecumenică din Constantinopol.

În mai 1979 P. S. Adrian a condus delegaţia Bisericii Ortodoxe Române care a participat la Conferinţa ecumenică cu tema: *Monahismul ancorat în societatea contemporană* şi care a avut loc la Cairo.

Ca episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, P. S. Episcop Adrian Hriţcu-Botoşăneanul a organizat şi condus conferinţe pastoral-misionare pentru preoţii din eparhie, a sfinţit biserici şi a hirotonit preoţi pentru parohiile Arhiepiscopiei Iaşilor, a contribuit la buna desfăşurare a cursurilor pentru ghizi de la monumentele istorice-bisericeşti.

Pe tot timpul activităţii depuse pînă în prezent, P. S. Episcop-vicar Adrian Hriţcu-Botoşăneanul a depus eforturi încununate cu frumoase realizări pentru propăşirea credinţei strămoşeşti şi a unităţii creştine.

Alegerea noului Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei

În urma recomandării Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei şi la propunerea Comisiei canonice, juridice şi pentru disciplină, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în şedinţa de lucru din 16 iulie 1980, a aprobat alegerea în postul de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei a P. C. Arhim. Damaschin Coravu, cu titlu de „Severineanul".

*

Arhim. Damaschin Coravu s-a născut la 14 septembrie 1940 la Craiova.

Între anii 1956—1961 a urmat cursurile Seminarului teologic de la Craiova, după care s-a înscris la Institutul teologic universitar din Bucureşti, unde a obţinut titlul de licenţiat în teologie.

Între anii 1965—1968 a urmat cursurile de doctorat în teologie la acelaşi Institut, secţia practică.

Între 1 decembrie 1968—30 septembrie 1970 a funcţionat ca profesor la Seminarul teologic din Craiova.

Între anii 1970—1978 a studiat ca bursier al Bisericii Greciei la Facultatea de teologie din Atena unde, pe baza lucrării intitulate: „Rugăciunea Domnească, Expunere filologică, istorico-teologică şi ermineutică", a obţinut titlul de doctor în teologie.

Reîntors în ţară, a funcţionat ca redactor la revista „Mitropolia Olteniei" şi ca profesor la Seminarul teologic din Craiova.

În timpul studiilor, şi ca profesor, Arhim. Damaschin Coravu a făcut parte din unele delegaţii ale Bisericii Ortodoxe Române care au participat la întruniri ecumenice, peste hotare. Dintre acestea amintim: A V-a Adunare Generală a C. E. B. (Nairobi, 1975), Conferinţa F. M. S. C. (Atena, 1977), Consultaţia Biserică-slujire, organizată de C. I. C. A. R. W. S. (Creta, 1978).

P. C. Sa a intrat în monahism în anul 1980.

Pe linie teologică, P. C. Arhim. Damaschin Coravu a publicat o serie de studii şi articole de specialitate în revistele bisericeşti.

Florin Iancu Roşca

Un moment însemnat pe drumul Unităţii Bisericilor: Confessio Augustana la 450 ani

La 25 iunie din acest an s-au împlinit 450 ani de la recunoaşterea Confesiunii Augustane, mărturisire de credinţă de bază a lutheranismului.

Biserica Evanghelică din R. F. Germania şi, în mod deosebit, cea din landul Bavariei, au ţinut să evidenţieze acest moment prin organizarea unor serbări la Augsburg, între 22—29 iunie.

La serbări au luat parte episcopi, clerici şi credincioşi lutherani din toată lumea, coruri din Tranzania, Brazilia, U. S. A. şi Germania, contribuind la valoarea artistică a serviciilor divine din biserici şi la spectacolele organizate în aer liber. Au fost de asemenea prezenţi reprezentanţi ai Bisericii Romano-Catolice, Ortodoxe, Anglicane, Vechi-Catolici, precum şi delegaţi ai diferitelor organizaţii mondiale.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au luat parte P. S. Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei şi Pr. Dr. Mircea Basarab din München, care au transmis felicitările şi salutul Prea Fericitului Patriarh Iustin.

Din România au mai luat parte Episcopul evanghelic Albert Klein şi Episcopul Paul Sedreszy.

Serbările au început printr-un serviciu divin, în ziua de 22 iunie, în biserica Sf. Anna, în cadrul căruia Episcopul landului Bavaria Johannes Hanselmann a salutat pe invitaţi şi a arătat însemnătatea momentului.

În cursul săptămînii, în toate bisericile evanghelice din Augsburg şi împrejurimi au avut loc servicii divine, concerte de muzică bisericească, expoziţii culturale, predici şi meditaţii, urmărind mărturisirea credinţei la modul de recepţionare a omenirii contemporane.

Din mulţimea conferinţelor şi simpozioanelor care s-au ţinut zilnic, reţinem următoarele:

a) Rolul şi importanţa Confesiunii Augustane în sînul lutheranismului de azi. b) Rolul şi locul Confesiunii Augustane în dialogul ecumenic, în special cu Biserica Romano-Catolică. c) Aspecte ale diaconiei în Confessio Augustana — Credinţă şi fapte. d) Unitatea Bisericilor — posibilităţi, limite şi piedici în calea comuniunii Bisericilor. e) Credinţă şi politică, în care s-au confruntat părerile democraţilor creştini cu ale socialiştilor, referitor la participarea Bisericii în politica activă a partidelor. f) Problema păcii, toleranţei şi a înfrăţirii între oameni şi popoare.

În cadrul manifestărilor în aer liber a luat cuvîntul Preşedintele Republicii Federale Germania, Cardinalul Willebrands, Arhiepiscopul Olof Sundby, Episcopul J. Kibira, preşedintele Uniunii Lutherane Mondiale şi episcopul J. Hanselmann.

*

Serbările jubiliare de la Augsburg au depăşit caracterul strict istoric al rememorării unor evenimente de acum 450 ani, care au stat la începuturile lutheranismului.

Esenţial a fost nu evocarea momentului istoric, ci scoaterea în evidenţă în actualitatea lutheranismului şi a dialogului ecumenic a Confesiunii Augustane.

Serbările de la Augsburg au constituit un moment de întîlnire directă dintre Biserica Lutherană şi Biserica Romano-Catolică şi un pas însemnat în dialogul dintre Lutheranism şi Ortodoxie.

Niciodată pînă acum în istoria lutheranismului nu s-au aflat atît de aproape şi împreună la slujbă credincioşi lutherani cu cei romano-catolici, ca de data aceasta.

Discuţiile care s-au purtat între teologii lutherani şi catolici s-au deosebit cu totul de cele purtate pînă acum. Confessio Augustana nu mai e socotită ca un document despărţitor, ci ca un „inel" de legătură, ca o „cale" pe care se poate traversa de la o Biserică la alta.

Desigur nu s-a ajuns, precum nădăjduiau unii, la recunoaşterea ei de către Biserica Romano-Catolică drept mărturisire de credinţă valabilă pentru toţi creştinii, dar ea este preţuită ca o sămînţă în care se află în mod virtual multe adevăruri comune ale Bisericilor.

Ea poate constitui un punct de plecare în dialogul ecumenic contemporan.

Sinodul Bisericilor Evanghelice şi Conferinţa episcopilor lutherani au accentuat caracterul irenic şi ecumenic al Confesiunii Augustane. Ei au primit cu „mulţumire" mesajul Papei Ioan-Paul II, dar au rămas „decepţionaţi" (entäuscht) de forma iniţială în care a apărut în presă, pentru scurtimea lui şi pentru unele cuvinte neaşteptate şi nedorite.

Jubileul Confesiunii Augustane înseamnă un moment însemnat în istoria lutheranismului şi un pas înainte pe drumul către unitatea Bisericilor. S-au trecut peste anumite bariere. S-a creat un climat nou de apropiere, s-au apreciat tradiţii comune şi s-au stabilit contacte prin rugăciune, mărturisire şi trăire creştină.

Participanţii veniţi cu zecile de mii de pe meridianele pămîntului au avut doar regretul că manifestările în aer liber au fost stînjenite de ploi abundente. În inima lor a strălucit soarele credinţei, al păcii şi al dragostei între oameni.

Colectivul de redacţie al „Telegrafului Român" adresează ierarhilor de curînd rînduiţi în noua lor funcţie, urarea de sănătate şi arhipăstorire îndelungată, spre folosul Bisericii noastre şi mîntuirea sufletească a credincioşilor.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 septembrie 1980 Nr. 33—34

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Piine pentru suflet

Nădejdea grăuntelui de muştar

Între pildele pe care le-a spus Mîntuitorul despre împărăţia lui Dumnezeu este şi pilda grăuntelui de muştar.

„Împărăţia cerurilor este asemenea grăuntelui de muştar, pe care, luîndu-l, omul l-a semănat în ţarina sa. Şi care este mai mic decît toate seminţele, dar cînd a crescut este mai mare decît toate legumele şi se face pom, încît vin păsările cerului şi se sălăşluiesc în ramurile lui" (Matei 13, 31—33).

Tîlcuitorii Sfintei Scripturi socotesc că Iisus a spus această pildă, precum şi pe celelalte şase, care formează cap. 13 al Evangheliei de la Matei, fiindcă a observat o nedumerire cu privire la împărăţia cerurilor în rîndul Apostolilor şi al mulţimilor care îl ascultau. Unii identificau împărăţia lui Dumnezeu cu împărăţiile lumeşti; alţii o socoteau de-a dreptul împotriva acestora. Unii credeau că împărăţia lui Dumnezeu a venit, alţii spuneau că va începe abia după sfîrşitul lumii.

Unii o considerau realizată în forme externe, văzute, alţii, dimpotrivă, în ceva nevăzut. Unii erau nedumeriţi de ce în lume sînt oameni buni alături de cei răi şi erau nemulţumiţi că Dumnezeu nu îi pedepseşte imediat pe cei răi. Erau şi de aceea încrezuţi în puterea lor, că pot transforma lumea, iar altora li se părea că activitatea lor este zadarnică şi erau de părere că oamenii nu-i ascultă şi nu-i urmează.

Pilda aceasta mi-a venit în minte cînd un frate preot mi se plîngea că activitatea lui nu este apreciată de credincioşi şi de forurile superioare.

„Eu am făcut casă parohială, îmi spunea el. Eu am reparat biserica". Eu am făcut cor şi cîte alte lucruri mi-a spus că a făcut, neuitînd să zică de fiecare dată acel: „eu".

„Şi totuşi, continuă el, nu sînt înţeles, nu sînt apreciat şi credincioşii nu sînt mulţumiţi cu mine".

De ce această nepotrivire între activitate şi rezultat?

Întîi, pentru că, iubite frate, ai pus în tot timpul activităţii în frunte pe acel „eu", te-ai socotit singurul care ai lucrat şi nu ai preţuit contribuţia celorlalţi credincioşi; în al doilea rînd, ai lucrat fără nădejde, n-ai ţinut seama de pilda grăuntelui de muştar. Această pildă e un simbol al împărăţiei lui Dumnezeu în lume, un model de lucru al Bisericii în mijlocul credincioşilor, un îndemn la dăruire şi nădejde în tot ceea ce facem pentru binele şi mîntuirea semenilor.

Grăuntele de muştar e o sămînţă mică. Uneori nebăgată în seamă de oameni. Aşezată în pămînt ea moare, nu mai trăieşte pentru sine, nu mai are ambiţia de a fi cea mai însemnată şi cea mai preţuită. Ea se amestecă cu glia în care este aşezată şi după legea firii, creşte din ea un pom, nu prea mare, nu prea falnic, dar un pom care creşte încet şi aduce roadă bună, care serveşte pentru hrana şi sănătatea oamenilor. Nu se laudă cu roadele lui, nu devine ostentativ, nici mîndru, nu pare a zice plantelor din jur: „Vedeţi cine sînt eu!, Vedeţi ce reprezint eu între voi!" ci, dimpotrivă, întinde ramurile lui şi păsările cerului vin şi se odihnesc în coroana lui.

Aşa este şi Biserica, aşa este şi împărăţia lui Dumnezeu pe care o vestim, căreia îi slujim. Ea nu apare dintr-odată şi nu sîntem singurii care o zidim. Ea ne cere, între alte multe virtuţi, virtutea dăruirii şi a nădejdii. Pînă nu renunţăm la ambiţii, la lauda de sine, pînă nu ne contopim fiinţa în aluatul bucuriilor şi necazurilor oamenilor, semănatul şi truda noastră chiar dacă se întrupează în oarecari realizări văzute, sîntem departe de împărăţia lui Dumnezeu. Apoi se cuvine să lucrăm cu credinţa şi nădejdea că munca noastră va rodi şi va fi binefăcătoare semenilor noştri în viitor. După semănat nu urmează îndată secerişul. Mai e mult de lucru în ogorul sufletesc al credincioşilor pînă la seceriş.

Cît trăieşte omul nădăjduieşte, fiindcă el este singura fiinţă care are şi face istorie, care trăieşte în prezent, dar nu uită de trecut şi are privirea îndreptată spre viitor.

Nădejdea nu este o iluzie, ea este o putere care dinamizează fiinţa omenească. Ea ajută să vedem dincolo de norii întristării razele luminii şi binecuvîntării lui Dumnezeu.

Sfînta Scriptură ne învaţă să nu fim „ca cei ce n-au nădejde". Ea ne cheamă, să lucrăm pînă e ziuă şi să lucrăm nu numai pentru noi ci şi pentru alţii. Să nu uităm pilda grăuntelui de muştar. Sămînţa lui încolţeşte şi creşte, devine arbore şi aduce roade pentru alţii, pentru odihna păsărilor cerului şi pentru hrana şi sănătatea oamenilor. În firea oamenilor este mereu „nădejdea spre mai bine, iar pentru creştini temeiul nădejdii este însuşi Dumnezeu. Nădăjduim pentru că ne dăm seama că desăvîrşirea ne pune în faţă noi şi noi trepte şi aşteaptă să le urcăm.

Apostolul Pavel scrie Corintenilor: „Fiindcă avem o astfel de nădejde, noi lucrăm cu multă îndrăzneală" (II Cor. 3, 12).

Nădejdea este o pîrghie a vieţii creştine. Ea ne fereşte de multe rele şi ne îndeamnă la multe fapte bune. Dumnezeu nu ne sileşte să nădăjduim, nici să credem, nici să-L iubim, dar ne-a dat harul acestor virtuţi ca să cunoaştem mai bine scopul vieţii şi să avem un ajutor în ajungerea lui.

Numai nădăjduind în marile năzuinţi ale vieţii, oamenii au ajuns la împlinirea lor.

Pilda grăuntelui de muştar ne arată că nădejdea adevărată nu se rezumă la împlinirea unor dorinţi personale, ci îmbrăţişează şi îndeamnă la străduinţe pentru împlinirea năzuinţelor tuturor oamenilor.

Prin ea trăiesc nu numai oamenii singuratici ci trăiesc familiile, popoarele, Biserica. Oamenii îşi pun nădejdea în vremuri de pace, în încetarea conflictelor, în sfîrşitul asupririlor. Nădejdile oamenilor sînt o icoană a istoriei şi vremurilor în care trăiesc.

Pentru creştini nădejdea este o virtute teologică care caută şi se încrede în Dumnezeu. Ea ne îndeamnă să facem mereu voia lui Dumnezeu, căci nădejdea în purtarea de grijă a lui Dumnezeu nu ne înşeală şi nu ne părăseşte.

„Către Tine, Doamne, îmi pun nădejdea mea. Căile Tale, Doamne, arată-mi, şi cărările Tale mă învaţă" (Ps. 24).

Părintele VASILE

„Psaltirea dentăles", Iaşi 1680

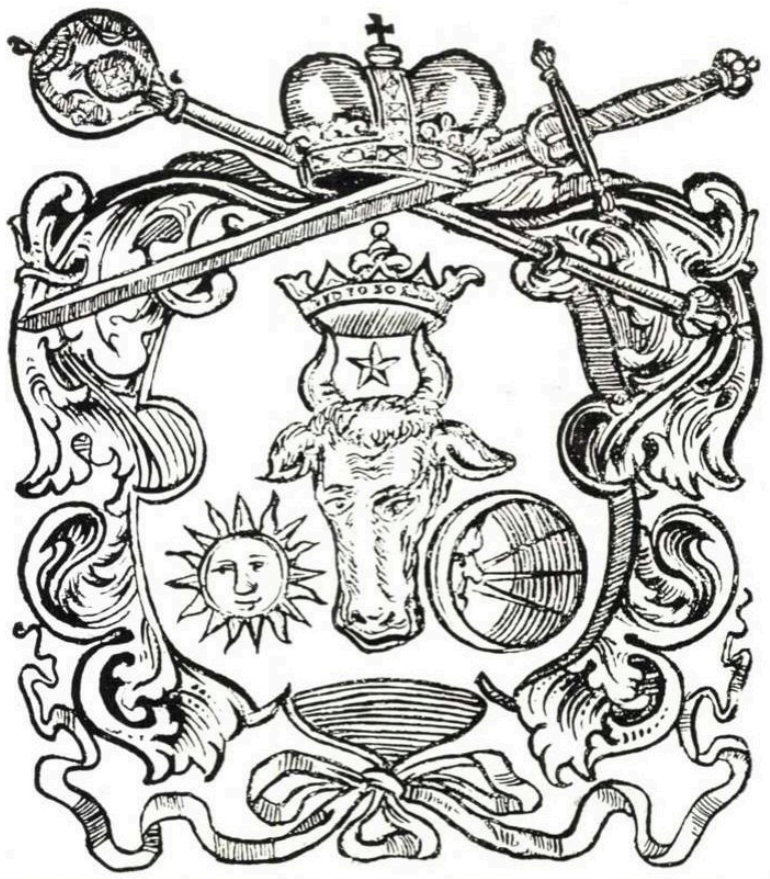

Stema Moldovei din „Psaltirea denţăles"

Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Dosoftei, ierarh cu preocupări cărturăreşti, multe şi variate, a tipărit cea dintîi dintre cărţile sale, *Psaltirea „pre versuri tocmită în cinci a(n)i foarte cu osîrdie mare"*, în anul 1673; tot în acest an a tipărit el *Preacinstitul acatist şi paraclis al Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu.*

Peste şapte ani, în 1680, deci acum trei secole, a tipărit, la Iaşi, *Psaltirea denţăles*, slavo-română, în proză. Istoricii şi cercetătorii literaturii române vechi au stabilit că tălmăcirea psaltirii în limba română fusese făcută de Dosoftei cu mult înainte, prin urmare, în tinereţea sa. Potrivit unei însemnări de la finele acestei cărţi, ierarhul cărturar a tălmăcit „de pre izvodul lui S(ve)ti Ieronim — adică Vulgata — enilei elineşti şi lătineşte şi evreieşte" silindu-se, cum precizează, să aşeze „cuvintele precum se află acolo". Faptul acesta pune în lumină pregătirea sa cărturărească adîncă.

Psaltirea denţăles ca, de altfel, şi celelalte cărţi tipărite de Dosoftei, cum şi de alţi cărturari români din secolele XVI—XVII, oferă prilejul de a reliefa contextul de împrejurări şi condiţii care au condus la tălmăcirea şi editarea acestor cărţi, de a înţelege unele ţeluri de înaltă semnificaţie naţională-românească pe care le aveau în vedere traducătorii şi editorii, într-un cuvînt, de a cunoaşte situaţia spirituală a vremii.

1. Mitropolitul Dosoftei însuşi, în scrisoarea sa din 15 august 1679 către Patriarhul Ioachim al Moscovei, prin care cerea tipografie ca „să ne facem cărţi, ce le-am tradus în limba rumânească din cea greceană şi slavoneană pentru că la noi sînt puţini care înţeleg limba cărturarilor", dezvăluie stările de lucruri din ţară. Limbile cărturăreşti erau latina, greaca şi slavona pe care, în Ţările Române, le cunoşteau, doar, unii dintre cărturarii timpului. Cu alte cuvinte, aceste limbi, îndeosebi greaca şi slavona, erau, cum s-a remarcat, „limbi de clasă". Chiar în „scrisoarea către Ioan Duca Voevod", tipărită în fruntea *Psaltirii denţăles*, Dosoftei scria „că şi acia puţină sîrbie ce o învăţa (românii) denţelegea încă s-au părăsit în ţară". În aceeaşi scrisoare, mitropolitul menţiona, folosind metafore sugestive, că Scriptura într-o limbă neînţeleasă este ca o „grădină încuiată", ca o „fîntînă pecetluită" ... pentru aceea şi noi am silit şi am scos pre înţăles rumânesc această carte".

Înfruntarea limbilor pe care o anumită pietate le-a categorisit „sacre", deci de mare prestigiu, nesocotirea unei tradiţii, unei mentalităţi, de-a dreptul nefireşti, echivala, în climatul condiţiilor cărturăreşti din secolele XVI—XVII, cu un act de mare îndrăzneală, cu o manifestare revoluţionară.

Cum se cunoaşte bine, în secolele XV—XVII, mişcările religioase protestatare occidentale, începînd cu husitismul, preconizau, între altele, utilizarea limbilor naţionale, în cult, în locul aşa-numitelor „limbi sacre". Sîntem în faţa unui fenomen de emancipare, unui proces de renaştere care-şi deschidea, tot mai mult, drum, în Europa. Mişcările, mai ales cele epocale, cum era şi aceea care preconiza drepturi pentru limbile naţionale, nu s-au oprit la hotare ci au pătruns pe diferite căi şi la noi. Nu trebuie minimalizată, cînd este vorba de începutul scrisului în limba română, înrîurirea dinafară, însă impulsul dinăuntru, adică necesitatea sau cerinţa internă de a înţelege ceea ce se scria şi ceea ce se auzea a fost precumpănitoare. În multe predoslovii ale cărţilor editate în a doua jumătate a secolului XVI de Coresi şi, mai tîrziu, în secolul XVII, de alţi cărturari, întîlnim, de pildă, referiri sugestive în această privinţă: cartea „denţăles", s-a tipărit această carte „sănţăleagă toţi rumânii care nu înţăleg sîrbeşte sau elineşte", „mai voia mi-i cinci cuvinte denţăles decît zece mii de cuvinte într-altă limbă". Însuşi titlul cărţii *Psaltire denţăles*, tipărită acum 300 de ani este un argument convingător în legătură cu rostul esenţial didactic al unei cărţi.

Cele dintîi scrieri româneşti — manuscrise sau tipărituri — sînt, prin urmare, un fruct al unei înrîuriri dinafară dar şi al impulsului dinăuntru adică a necesităţii de a înţelege.

Printre cărturarii care au stăruit pentru drepturile limbii române, o

Pr. *Scarlat Porcescu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Sf. Grigorie de Nyssa despre semnificaţia Sfintei Cruci

„Cu adevărat mare este taina creştinătăţii!" exclama Sfîntul Apostol Pavel, căci „Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri şi s-a propovăduit între neamuri ..." (I Tim. 3, 16). Sau cum spunea acelaşi apostol în alt loc: „Dumnezeu fiind, s-a deşertat pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-se asemenea oamenilor, S-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-Se pînă la moarte — şi încă moarte de cruce" (Fil. 2, 7—8). De aceea nu-i mirare că taina crucii, respectiv a răstignirii Fiului lui Dumnezeu, a ajuns „pentru iudei sminteală, iar pentru păgîni nebunie" (I Cor. 1, 23). În schimb „pentru cei chemaţi — atît iudei, cît şi păgîni — puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu". De acum orice creştin, întocmai ca şi Sf. Pavel, nimeni „nu mai vrea să ştie altceva decît pe Hristos cel răstignit" (I Cor. 2, 2), căci de jertfa şi de învierea Lui stă sau cade întreg creştinismul, întreaga Biserică.

Prezentăm în cele de mai jos, ca o meditaţie închinată praznicului Sfintei Cruci, modul în care vede Sfîntul Grigorie de Nyssa († 394), fratele mai tînăr al Sfîntului Vasile cel Mare taina creştinătăţii legată de însemnătatea mai adîncă a Sfintei Cruci în viaţa Bisericii întregi şi a fiecărui creştin în parte.

„Ce vină ni se aduce între altele nouă, creştinilor? Mai întîi de toate aceea că n-ar trebui să spunem că Dumnezeu a fost dat morţii întrucît, datorită atotputerniciei Sale, El ar fi putut împlini planul de mîntuire şi

fără să fi fost necesară o astfel de încercare. Iar dacă dintr-un motiv greu de explicat ar fi trebuit totuşi să moară, atunci cel puţin să nu se fi lăsat să fie batjocorit primind o moarte atît de înjositoare. Căci pe bună dreptate se spune: Ce moarte putea fi mai ruşinoasă decît cea de pe cruce?

Ce să răspundem la o astfel de întrebare? Nimic decît că cine odată s-a născut trebuie să şi moară. Aşa dar, cine s-a hotărît să ia asupră-şi firea omenească, acela trebuia să treacă prin toate stările prin care trece firea omenească. Or, întrucît viaţa se desfăşoară între aceste două graniţe: naşterea şi moartea, dacă Domnul Hristos n-ar fi trecut prin amîndouă ca unul care s-a făcut om pentru mîntuirea noastră, ar însemna că El nu şi-a dus la îndeplinire chemarea în cazul cînd n-ar fi trecut şi prin cea de a doua graniţă a firii omeneşti. Şi poate că adevărata cunoaştere a tainei omeneşti ne-ar da drept să spunem că nu naşterea e pricina morţii, ci, că, dimpotrivă, tocmai din pricina morţii omului a primit Dumnezeu să se nască cu chip de om. Pentru că nu nevoia de-a trăi L-a mînat pe Cel veşnic să se supună rînduielii unei naşteri trupeşti, ci dorinţa Lui de a ne aduce din moarte iarăşi la viaţă. Întrucît, dar, trebuia să întoarcă din nou din moarte la viaţă firea noastră întreagă, Dumnezeu s-a aplecat aşa zicînd asupra cadavrului nostru care zăcea în păcat,

Pr. prof. *T. Bodogae*

(Continuare în pag. a 2-a)

ALILUIA
Sensul cuvîntului

Aliluia este obişnuita exclamaţie care apare ca refren de laudă în Scriptură şi mai ales în psalmi şi în cîntările şi slujbele bisericeşti. Termenul original (ebraic) este haleluia şi înseamnă: lăudaţi pe Domnul. Cuvîntul este alcătuit din verbul halal = a lăuda şi din Ja, prescurtare de la numele teoforic Jahve = Cel ce este, tradus de obicei, ca Domnul.

Exclamaţia aliluia are o nuanţă de bucurie. Bucuria este idealul etic al credinciosului, pe care o stimulează şi această exclamaţie. Bucuria de a preamări pe Dumnezeu are caracter obştesc. Toţi credincioşii sînt antrenaţi în strigarea de laudă la adresa lui Dumnezeu. De aceea formaţia aliluia stă la plural, mai precis la imperativ plural: „lăudaţi ...".

Nu numai omul este subiectul de laudă al lui Dumnezeu ci întreaga făptură. În această îndatorire apare aliluia în psalmul 150, 6, unde citim: „Toată făptura să laude pe Domnul". Tot ce este suflare omenească şi toate fiinţele vii sînt îndrumate să-şi împreune glasul în scopul preamăririi lui Dumnezeu.

Psalmul 150 arată că locul preferat pentru a lăuda pe Dumnezeu este biserica, unde adunaţi fiind laolaltă vestitorii credinţei mai uşor îşi pot împărtăşi sentimentele şi convingerile.

Psalmul 150 afirmă aplicarea exclamaţiei aliluia şi în ceruri, de către fiinţele care-l locuiesc. Laudă se cuvine lui Dumnezeu pentru faptele Sale.

Bucuria de a rosti aliluia se poate exprima şi cu ajutorul instrumentelor muzicale, cu trîmbiţa, cu psaltirionul, cu alăuta, cu timpanul şi cu chimvalul.

Lauda lui Dumnezeu este produsă de frumuseţile şi belşugul naturii. Lanurile de grîu legănate de bătaia vîntului, pajiştea verde, izvorul cu murmurul, ciripitul duios al păsărilor, un răsărit de soare, toate sînt însufleţiţi agenţi ai lui aliluia.

Rugăciunea, postul şi sărbătorile sînt temeiuri izvoritoare de laudă.

Un motiv de laudă este împăcarea omului credincios cu Dumnezeu, prin mărturisirea şi iertarea păcatelor. Apropierea de Dumnezeu printr-o viaţă bineplăcută lui, este un prilej de aliluia. Psalmii 32,2; 33, 3; 51, 8; 60, 8; 70, 9 constituie o apologie a laudei lui Dumnezeu prin rostirea lui Aliluia.

O provocare la lauda lui Dumnezeu o constituie toţi psalmii de la 112 la 118. Aceştia poartă titlul aliluia şi sînt cunoscuţi cu numele de Halel (lauda) cea mare, pentru că

în epoca Vechiului Testament se cîntau la sărbătoarea Paştelui.

Temeiul lui aliluia este şi binefacerea de care s-a învrednicit omul (Ps. 112), iubirea pe care ca unui părinte o datorează omul lui Dumnezeu (Ps. 113). Laudă îi datorează lui Dumnezeu omul pentru ascultarea rugăciunilor şi pentru mîntuirea din necaz şi durere (Ps. 114) şi drept răsplată pentru toate cîte a făcut (Ps. 115). Toate popoarele şi toate neamurile îi datorează laudă lui Dumnezeu „pentru că s-a întărit mila lui peste noi şi adevărul lui rămîne în veac" (Ps. 116, 2).

Pe aceeaşi linie apare o necesitate lăudarea lui Dumnezeu prin cîntarea aliluia în cartea proorocului Isaia 38, 18; Ieremia 20, 13; Esdra 3, 10; Neemia 5, 13.

Exclamaţia aliluia a trecut din Vechiul Testament, în Noul Testament şi apoi la creştini, în serviciul cultic al tuturor bisericilor.

În Palestina epocii primare a creştinismului „cînta aliluia plugarul la coarnele plugului, îl cînta mama la leagănul copilului, se cînta aliluia la bucuria culesului şi la seceriş".

Inspirîndu-se din proorocul Isaia (62, 9) fericitul Ieronim îndemna „să zicem ori de cîte ori putem aliluia. Unde-i traista noastră cu mîncare acolo-i şi aliluia, unde-i lucrarea noastră pentru pace este aliluia, toată bucuria noastră să fie un fel de aliluia".

Aliluia a devenit semnalul de chemare la rugăciune, întocmai ca toaca şi clopotele. Se cînta aliluia ca să se adune credincioşii şi apoi începea slujba religioasă.

În Noul Testament se întîlneşte la Evrei 13, 15 şi în capitolul 19 din Apocalipsa unde se repetă de 5 ori aliluia: 19,1; 19, 3; 19, 4; 19, 5; 19, 6. Sinteza acestor texte îl constituie îndemnul Sfîntului Pavel: „Să aducem pururea lui Dumnezeu jertfă de laudă adică rodul buzelor care preaslăvesc numele lui" (Evr. 13, 15).

Uneori cuvîntul aliluia are înţeles perifrastic. A cînta cuiva aliluia înseamnă a-l prohodi, a-l înmormînta. Aliluia are şi înţelesul de strigăt de durere, ca şi cînd s-ar zice: „vai de tine", cum apare în fraza „de te-am prins asupra faptului, aliluia", adică vai de tine, nu mai scapi nesancţionat.

Dimensiunile cuvîntului aliluia sînt mari prin alianţa pe care o face această exclamaţie cu diversele manifestări religioase ale credincioşilor, prin participarea activă la toate serviciile cultice. Caracterul profund religios al cuvîntului îl face pe aliluia un aliat credincios al creştinului.

Cuvîntul aliluia însoţeşte pe omul credincios în strădania sa de a deveni o personalitate morală, în concordanţă cu învăţătura care duce spre desăvîrşire.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

„Psaltirea denţăles", Iaşi 1680

(Continuare din pag. 1)

importanţă şi, s-ar putea spune, hotărîtoare contribuţie, a adus mitropolitul Dosoftei. Nu se exagerează dacă se afirmă că acest ierarh, în acţiunea de tălmăcire a cărţilor în limba vorbită de covîrşitoarea majoritate a românilor şi de utilizarea acestei limbi a fost un adevărat revoluţionar. Distins cărturar, cunoscător al limbilor clasice şi al unor limbi moderne, el a tradus, mai întîi, psalmii, în proză, apoi i-a versificat pe cît „a putut mai frumos". Munca sa îndelungată pune în lumină „conştiinţa sa artistică". Găsind termeni în limba română pentru a reda sugestiv ideile şi sentimentele psalmistului, deci nuanţe şi subtilităţi spirituale, tîlcuind în româneşte „pre stihuri cu număru tocma înslovenit", cum spune el însuşi, adică mlădiind limba după regulile artei prozodice, Mitropolitul Dosoftei avea convingerea că româna nu este, doar, un „pîrîu tulbure", spre deosebire de limba în care au scris Sf. Părinţi, „curată", cum credeau unii dintre contemporanii săi, de asemenea, că limba sa maternă nu este „scurtă", cum afirmau alţi contemporani ai săi, ci o limbă cu lexic bogat şi variat, o limbă cu resurse mari sintactice. O astfel de limbă trebuia să intre în drepturile ei şi de aceea ierarhul cărturar, cu o înaltă conştiinţă românească, a stăruit cu pasiune, pentru aceste drepturi.

2. În intervalul 1673—1679, Mitropolitul Dosoftei a tipărit cîteva cărţi în limba română. De ce, în anul 1680, se poate pune întrebarea, a tipărit el *Psaltirea denţăles* în slavonă şi română? Unii cercetători cred că a procedat ca atare din motive şi consideraţiuni didactice. Pre vremea sa erau, încă, adepţi şi susţinători ai slavonismului care acordau atenţie deosebită limbii şi culturii slave, fie pentru raţiuni teologice, fie pentru necesităţi de cancelarie; toţi cei care doreau să înveţe mai uşor această limbă, considerată „sacră", la şcoala domnească sau acasă, aveau, la îndemînă, pe două coloane, textul slavon şi cel român al psaltirii, în acest caz, un fel de manual didactic. Mitropolitul Dosoftei n-a fost un adept al slavonismului, ba, dimpotrivă, un luptător activ pentru adoptarea scrisului în limba română şi pentru utilizarea acestei limbi în biserică. Susţinătorii slavonei interpretau acţiunea pentru drepturile limbii române ca o inovaţie, ca o abatere de la tradiţie şi, de aceea, puneau sub semnul întrebării strădaniile cărturăreşti ale mitropolitului. Pentru a demonstra că psalmii traduşi în limba română sînt tot una cu cei în slavonă, Mitropolitul Dosoftei i-a aşezat pe două coloane. Alăturarea celor două versiuni constituia, atît pentru apărătorii limbilor „sacre", adică pentru „cărturari", cît şi pentru cei care nu înţelegeau „sîrbeşte", dovada grăitoare a integrităţii textului scripturistic.

Cu acelaşi scop tălmăcitorul *Psaltirii Voroneţene* orînduise, alternativ, textul slavon şi cel român şi, firesc, tot cu acelaşi scop tipărise Coresi, în anul 1577, *Psaltirea slavo-română*, pe două coloane, iar, în 1693, Mitropolitul Antim Ivireanu va tipări *Evanghelia greco-română*.

3. *Psaltirea denţăles* oglindeşte, pe de o parte, strădania ierarhului cărturar pentru drepturile limbii române, pentru utilizarea ei de către români, în biserici, şcoli şi cancelarii, fiindcă cei mai mulţi nu înţelegeau „limbile cărturarilor", iar, pe de alta, activitatea sa tot atît de stăruitoare pentru fizionomia limbii literare române pentru statornicirea şi răspîndirea aspectului literar-estetic al ei, pentru unitatea ei.

În toate scrierile sale, condus de norme literare, Mitropolitul Dosoftei, cum au stabilit specialiştii, a înlăturat unele arhaisme şi regionalisme, unele particularităţi dialectale care nu se integrau unitar în firea şi structura gramaticală a limbii române.

Deseori, traducătorii, mai cu seamă acei care nu au simţ literar, ţinînd seama de topica textelor pe care le traduc, realizează lucrări schematice. În scrierile Mitropolitului Dosoftei, pe alocuri, se resimte topica prototipurilor, se găsesc unele calcuri lexicale dar, în genere, construcţia frazei sale este limpede, fluentă, firească. Se observă, în operele sale, „grija de selectare a mijloacelor de exprimare" şi, mai ales, predispoziţia sa pentru formarea de cuvinte noi, „unele uluitoare şi de o reală valoare expresivă".

Silindu-se să demonstreze că româna, deşi o limbă fără tradiţie literară, are totuşi personalitatea ei, are tot ce este necesar pentru a exprima idei şi sentimente adînci, dăltuind şi şlefuind limba pentru a fi cît mai frumoasă, cît mai artistică, Mitropolitul Dosoftei arată posterităţii că aceste preocupări au fost pentru el un foc nestins.

Cărţile sale căutate şi folosite în toate regiunile locuite de români, — în treacăt, amintesc că scrierile acestui ierarh au circulat mult în Transilvania — au înrîurit normativ pe cei care le-au citit sau le-au ascultat, contribuind, astfel, la statornicirea unor preocupări ortografice şi ortoepice, la închegarea aspectului literar al limbii române şi la unitatea ei, implicit, la dezvoltarea conştiinţei naţionale româneşti.

Un cărturar uitat: Preotul Nicolae Horga-Popovici

I

Una dintre etapele puţin cunoscute ale trecutului cultural din judeţul Arad este şi perioada luministă de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea. În această perioadă de mare efervescenţă naţională şi socială, şi-a desfăşurat activitatea pe aceste meleaguri româneşti şi Nicolae Horga-Popovici, evidenţiindu-se ca istoric, literat, gînditor şi pedagog naţional. Viaţa şi activitatea sa au atras în ultimii ani pe cercetători şi nu puţine sînt materialele arhivistice inedite care îi pun mai bine în lumină proeminenta sa personalitate.

S-a născut în comuna Seleuş, judeţul Arad, la 18 iunie 1767 (Data naşterii nu a fost cunoscută pînă în prezent. Dintr-o însemnare autobiografică pe foaia unei Cazanii apărută la Viena, în 1793, aflăm unele date biografice noi, inclusiv data naşterii, pe care ni le-a lăsat Nicolae Horga), dintr-o veche familie de intelectuali, înobilată de Gheorghe Rákoczi, la 11 mai 1645, primind numele de Borosjenei (de Ineu). A ocupat diferite funcţii printre care şi aceea de inspector al şcolilor naţionale române arădene şi judecător de tablă onorific al comitatului Arad. Cunoştea cinci limbi şi în afară de versuri a scris şi o carte care se intitula: „*Oglindă arătată omului înţelept* ...", Buda, 1807 (titlul prescurtat).

Oglinda cuprinde pe lîngă traduceri „deaspre multe fealuri de pilde a bunelor năravuri" (moravuri) culese din cărţi „ale altor înţelepţi" şi lucrări originale despre legenda întemeierii oraşului Bucureşti ce poartă titlul: „Arătarea întîmplării feti (fetei) lui Bogdan fostului Vo(i)evod al Ţării Moldovei, din anul de la Hr. 1346" şi „Poveste pentru cetatea Vilagoşului" (Şiria), unde nu uită să amintească de originea românească a corvineştilor.

A decedat la 25 februarie 1811, în vîrstă de 44 de ani, fiind cunoscut şi sub numele de Popa Nica.

Scrisă în anul 1801 şi apărută abia după şase ani, în 1807, la Tipografia Universităţii din Buda, lucrarea surprinde prin compoziţia sa originală.

Năzuind să vadă îmbunătăţită situaţia poporului român, cartea lui a fost scrisă pentru „mergerea înainte ... a iubitului meu neam spre hăsnuire şi ... spre agonisirea înţelepciunii şi a bunei priceperi ..." (Înainte cuvîntare). Din dedicaţie către „episcop şi vicişpan" aflăm şi motivul care l-a determinat să devină „scriitor". Nu pentru „ca să-mi agonisesc ceva-şi laude şi veaste (faimă) numelui meu", ci mai vîrtos pentru a scoate la lumină unele învăţături de morală pentru ca „să le vadă şi acest neam al nostru".

O trăsătură importantă a „Oglinzii ..." este şi caracterul ei militant. Scopul principal al întregii sale activităţi este de a-şi sluji poporul care „nu are învăţătură moralicească din pruncie". „Pe lîngă păstoreasca mea datorinţă — scrie Horga — apucîndu-mi vreme cînd şi cînd din cetirea cărţilor le-am strîns laolaltă şi după a mea pricepere în mămeasca limbă (românească) pentru înţelegerea norodului, am alcătuit-o" (Înainte cuvîntare).

Prin opera sa, Nicolae Horga-Popovici a luptat pentru afirmarea ideii continuităţii istorice a poporului nostru, arătînd că românii sînt cei mai vechi locuitori ai acestor meleaguri şi sînt de neam nobil.

Amintind despre luptele lui Bogdan cu tătarii şi despre aşezarea lui în cîmpiile moldoveneşti, nu uită să arate că acest teritoriu „demult era a Dachiei, preste care a domnit craiul Decebal care încă de Traian împăratul Romei au fost stricat" (învins).

În favoarea continuităţii, Nicolae Horga-Popovici aduce şi argumentele toponimice, subliniind originea lor străveche: „Multe cetăţi, coşteiuri, oraşe, drumuri şi mănăstiri acuma nu se mai găsesc (...) iar acum oamenii cei demult pentru multe răscoli, răzmeriţi şi curuţşaguri, făceau zidurile (...) prin locuri înalte şi ascunse (...) acestea toate de craiul Decebal, potrivnicul romanilor, s-a făcut" (Oglindă, p. 23).

Suita de calităţi specifice poporului român este completată prin descrierea portretului moral şi fizic: „Se află unii dintre ei (dintre români) întregi (adică bine făcuţi) şi avînd fizionomia frumoasă; la trup curaţi, graiul limbii limpede; pr(i)etenos atîta cît încă între puţine neamuri se află aşa prieteşug; primitori de goşci (subliniază ospitalitatea noastră tradiţională), întîmplările de mai înainte le pomenesc (cultul istoriei e viu, în ciuda opresiunii străine) şi legea foarte tare o ţine ..." Sintetizînd toate aceste virtuţi, autorul conchide: „... pre înţeles, întru acest neam toate se află".

De neuitat sînt cuvintele cu care-şi încheie Horga prefaţa — adevărat imn închinat patriei, în care pulsează iubirea faţă de aceasta şi faţă de poporul ei, testament al scriitorului: „O, de a-şi avea norocirea, ca în viaţa mea să văd neamul românesc trudindu-se după rodurile cele cuviincioase în cercetarea înţeleptilor ..." Iar „cărticica" (Oglinda) „cu cea mai de aproape iubire, în dragoste iubitului meu neam ..."

Pentru a face „Oglinda" cît mai accesibilă maselor cărora li se adresează, scriitorul s-a menţinut însă mereu în strîns contact cu bogăţia limbii poporului publicînd astfel în ea pilde şi învăţături de morală pe care le dezvoltă în cadrul a 22 de întîmplări luate din viaţa unor oameni mari din antichitatea greco-romană, trăgînd din fiecare întîmplare învăţături morale, pentru înmulţirea faptelor bune şi spre gloria românilor, căci „mare dragoste şi iubire face şi arată acela care se nevoieşte neamului său ai ridica oameni pricepuţi".

Autorul combate, rînd pe rînd, prietenia bazată pe interes, făţărnicia, necinstea, minciuna, umilirea semenului, găsind aproape de fiecare dată prilejul de a-şi ilustra ideile cu exemple din literatura latină. El pledează pentru sinceritate şi modestie, pentru umanitarism şi toleranţă, pentru cumpătare şi stăpînire de sine. „Nu iaste nimenea aşa de slăbănog — zice Horga —, de la care nici o haznă să nu poată lua ţara".

„Oglindă arătată omului înţelept..." rămîne o carte interesantă şi nu numai pentru vremea cînd a fost scrisă. Tipărită cu chirilice, ca mai toate operele reprezentanţilor Şcolii ardelene, cartea lui Horga a circulat intens şi a fost larg răspîndită în epocă.

De aceea, istoria mişcării noastre culturale va trebui să consemneze şi să reţină această carte, ca şi pe autorul ei, Nicolae Horga-Popovici, a cărui viaţă şi activitate se caracterizează prin muncă susţinută şi patriotism.

Prof. Dr. *Gheorghe Şora*

Sfîntul Grigorie...

(Continuare din pag. 1)

apropiindu-se astfel de moarte, dînd firii omeneşti, prin mijlocirea trupului Său începutul învierii şi ridicînd astfel întreagă omenirea prin puterea Sa. De altfel, Omul în care s-a întrupat Dumnezeu, omul care prin înviere s-a ridicat împreună cu Dumnezeu, ieşise la urma urmei tot din noroiul pămîntesc ... Dar nu cumva cuprinde Sfînta Cruce un înţeles mai adînc? Iată ce spun în această privinţă cei ce se ocupă cu tălmăcirea înţelesurilor mai ascunse ale lucrurilor.

Întrucît tot ce s-a spus şi s-a scris în Evanghelie are un înţeles mai înalt şi mai dumnezeiesc şi întrucît toate cele cîte ni se descopăr sînt un amestec de dumnezeiesc şi omenesc, urmează că la Mîntuitorul şi la om atît cuvîntul cît şi faptele se desfăşoară în formă omenească, dar înţelesul lor ascuns descopere, la originea sa, element dumnezeiesc. De aceea ar trebui să vedem şi în moartea Mîntuitorului un aspect văzut, omenesc, dar în felul cum s-a produs ea — un aspect cu totul dumnezeiesc. Şi dacă ţine la fiinţa lui Dumnezeu să pătrundă peste tot şi nimic nu poate rămînea în viaţă dacă nu-şi are rădăcina în Cel ce dă viaţă tuturora, atunci e firesc lucru să învăţăm şi să înţelegem şi noi creştinii din cele patru braţe ale crucii că acolo în centrul ei, din care pleacă toate cele patru prelungiri ale crucii, acolo, zic, a fost întins, pe lemn, Cel prin care s-a împlinit planul dumnezeiesc de mîntuire a lumii întregi prin moartea Lui, El fiind prin aceasta tocmai Cel care uneşte strîns şi dă înţeles adînc lumii întregi tocmai prin unitatea de simţire şi de gîndire cu El însuşi. Aşa vede cugetarea creştină unitatea lumii fie că-i vorba de sus, de jos ori de ţinuturile de dincolo de mări. De aceea fie că te gîndeşti la fiinţele cereşti, fie la cele de sub pămînt ori din celelalte două direcţii, tot numai pe Dumnezeu îl putem întîlni peste tot, fie că-I spunem dumnezeire, minte, putere, înţelepciune sau orice alt nume de fiinţă atotputernică, căci învăţătura noastră nu se mărgineşte doar la un nume sau la un grai anumit.

Întrucît, dar toate făpturile privesc spre această Fiinţă şi în jurul ei se învîrt toate, urmează că El este puterea care uneşte cu Sine atît pe cele de sus cu cele de jos; cît şi pe cele dintr-o parte cu cele din cealaltă parte, cum zice Sf. Pavel în epistola către Efeseni atunci cînd vorbeşte parcă de cele patru direcţii ale crucii: „lărgime, lungime, adîncime şi înălţime" (Ef. 3, 18) sau şi mai limpede atunci cînd se adresează Filipenilor (2, 10): „întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, al celor pămînteşti şi al celor dedesubt".

Iată, aşadar, cîte lucruri tainice ne învaţă Sfinta Cruce, prin care Dumnezeu a unit cerul cu pămîntul, iar prin moartea Sa Domnul ne-a dăruit viaţă veşnică".

Lucrările Comisiei Internaţionale de Istorie eclesiastică comparată la cel de al XV-lea Congres Internaţional de ştiinţe istorice

(Bucureşti 11—12 august 1980)

Comisia internaţională de istorie eclesiastică comparată (C.I.I.E.C.) care a luat fiinţă în anul 1950, se numără între cele 29 de comisii şi asociaţii afiliate Congresului internaţional de ştiinţe istorice. În cadrul acestei C.I.I.E.C. activează, începînd cu anul 1977, şi o Comisie română de istorie eclesiastică comparată (C.R.I.E.C.), avînd ca preşedinte pe I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei şi pe P. C. Pr. Viorel Ioniţă, asistent la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, ca secretar.

Comisia română a făcut oficiul de gazdă a lucrărilor Comisiei internaţionale, care s-au desfăşurat în zilele de luni şi marţi, respectiv 11 şi 12 august 1980, la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti. La această întrunire au fost prezenţi un număr de aproximativ 150 de participanţi, reprezentînd 19 ţări.

Şedinţa festivă de deschidere a lucrărilor acestei Comisii a fost prezidată de Prof. Leon Halkin (Belgia) în calitate de preşedinte al C.I.I.E.C, care a schiţat structura şi scopul activităţii acestui organism internaţional, după care a urmat cuvîntul de salut din partea gazdelor, rostit de I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei.

Lucrările C.I.I.E.C. au fost repartizate pe patru şedinţe, potrivit celor patru teme programate, fiecare şedinţă avînd prezidiu şi preşedinte proprii. Luni 11 august 1980, au fost discutate, în şedinţe succesive, primele două teme, iar marţi, 12 august 1980, au fost discutate ultimele două teme în şedinţe paralele.

Prima şedinţă, prezidată de Prof. Emilian Popescu de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, a fost inaugurată prin raportul intitulat: *„Misiuni creştine în lumea orientală din Antichitate pînă în Evul Mediu (210—1100)*, prezentat de Prof. W. Frend (Anglia). Au fost prezentate apoi următoarele comunicări:

1. Prof. M. Sotomayor (Spania): *Misiunile ca formă de încorporare a noilor popoare în propria Biserică; diferitele grade de „colonizare bisericească"*.
2. Pr. Prof. Ioan Coman (România): *Misionari creştini în Scythia Minor şi în Dacia în secolele III—IV*.
3. D-ra Marilyn Dunn (Anglia): *Misiuni bizantine interne*.
4. I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei: *Răspîndirea şi dezvoltarea creştinismului între Carpaţi, Dunăre şi Olt, de la începuturi şi pînă în secolul al XIV-lea*.
5. Prof. Virgiliu Ştefănescu-Drăgăneşti (România): *Implicaţiile istorice şi socio-lingvistice al eexistenţei unor împrumuturi din latină şi Biblia gotică a lui Wulfila, în lumina relaţiilor dintre Imperiul roman şi triburile germanice din nord-estul Daciei*.

Au mai făcut unele intervenţii: Pr. Prof. Ioan Rămureanu (România); Prof. R. Günther (R. D. Germană); şi Prof. Emilian Popescu (România).

Atît în referat, cît şi în cele opt intervenţii, s-a subliniat modul în care au fost iniţiate şi îndeplinite misiunile de încreştinare în diferitele părţi ale Imperiului bizantin şi dincolo de graniţele lui, de la anul 200 pînă la anul 1071.

Autorii intervenţiilor au precizat în plus activitatea misionară desfăşurată în Siria, Spania şi la Dunărea de Jos, mai cu seamă pe teritoriul României de astăzi, regiuni care au fost mai puţin tratate, sau neglijate în raport. S-au subliniat în plus consecinţele politice şi culturale pe care le-a avut, în rîndul diferitelor popoare, convertirea la creştinism, în sensul că prin încreştinarea lor acestea au intrat în sfera de influenţă a culturii şi civilizaţiei greco-romane superioare, dobîndind şi o putere de rezistenţă sporită faţă de vicisitudinile istoriei.

În legătură cu încreştinarea populaţiei daco-romane s-a arătat că religia creştină a pătruns aici încă din primele veacuri, a avut un rol esenţial în procesul de romanizare şi apoi în menţinerea continuităţii poporului român, constituind o coordonată majoră a etnogenezei sale.

Şedinţa a doua, prezidată de Prof. Paolo Brezzi (Italia) preşedinte, şi de I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, vicepreşedinte, a avut ca temă: *Mutaţii ale Bisericii în secolele XI şi XII*, raportul principal fiind prezentat de Prof. Marcel Pacaut (Franţa).

Profesorul Pacaut a analizat schimbările fundamentale centrate în jurul termenului de reformă (reformatio renovatio). Aplicat în domeniul de cercetare al istoriei bisericeşti şi la o epocă redusă în mod deliberat la anii 1030—1140 (din secolele XI şi XII), se ajunge la analiza reformei monahale şi a celei numite gregoriană, reforme care au intervenit în viaţa Bisericii occidentale din epoca respectivă.

Au fost prezentate apoi următoarele comunicări:

1. T. Krastanov (Bulgaria): *Continuitatea şi schimbarea primului patriarhat bulgar de la Ohrida ca arhiepiscopie a întregii Bulgarii*.
2. Prof. Carl August Lückerath (R. F. Germania): *Sistematizarea tradiţiei juridice bisericeşti în secolul al XII-lea. Indicaţii sporadice în baza unor glose de decrete alese*.
3. Gabor Sipos (România): *Citeva observaţii în legătură cu importanţa activităţii Sf. Gerard, episcop de Cenad (?—1046)*.
4. Maria Lodovica Arduini (Italia): *Rupert de Deutz între reforma Bisericii şi eshatologie*.
5. Prof. Karl Pellens (R. F. Germania): *Evoluţii în înţelegerea episcopatului în jurul anului 1100. Episcopi regali şi polemica împotriva Romei în tratatele Normandului anonim*.
6. Werner Maleczek (Austria): *Colegiul cardinalilor în timpul pontificatului papei Inocenţiu II şi al papei Anaclet II*.
7. Heide Dienst (Austria): *Reformă bisericească şi politica prinţilor de landuri în Austria lui Leopold III de Babenberg*.

Au mai făcut completări: Pr. Prof. Teodor Bodogae (România); Pr. Prof. Alexandru Ciurea (România); Radu Constantinescu (România); Iosif Constantin Drăgan (Italia); Mgr. Michele Maccarrone (Sf. Scaun) şi Peter Koledaroff (Bulgaria).

Vorbitorii au arătat că raportul s-a referit numai la mutaţiile din sînul Bisericii occidentale, deşi, în aceeaşi perioadă, au avut loc unele schimbări şi în sînul Bisericii Ortodoxe; schimbări produse în primul rînd de schisma de la 1054 şi de cruciade, care impun noi raporturi între Biserica Ortodoxă şi cea apuseană.

Şedinţa a treia, sub preşedinţia I. P. S. Nestor al Olteniei, a dezbătut tema: *Europa de Răsărit, răscruce a civilizaţiilor religioase*, pornind de la referatul principal prezentat de Prof. J. Kloczowski (Polonia).

În raport a fost expusă situaţia Bisericilor din Europa de Răsărit, în secolele XVI şi XVII, privite ca instituţii, ca mentalităţi şi ca atitudini ale grupurilor de creştini în diferite contexte social-istorice şi geografice, urmărindu-se în chip special formele de manifestare ale religiozităţii populare.

La această temă au fost prezentate următoarele comunicări:

1. Prof. Ludwig Binder (România): *Viaţa bisericească şi religioasă din Transilvania în secolele XVI şi XVII în perspectiva toleranţei religioase*.
2. Prof. Juhasz Istvan (România): *Sate şi preoţi din Ardeal în secolul al XVII-lea. Ortodocşi şi protestanţi în districtul Făgăraşului*.
3. Pr. Prof. Teodor Bodogae (România): *Citeva trăsături caracteristice ale vieţii religioase româneşti între 1500—1650 în raport cu alte popoare europene din acel timp*.
4. Prof. Anton Despinescu (România): *Prezenţa elementului catolic la est de Carpaţi în perioada 1500—1650*.
5. Pr. Prof. Ioan Rămureanu (România): *Rolul Bisericii Ortodoxe Române în cadrul Bisericii Răsăritene în secolele XIV şi XV*.
6. Ion Dumitru-Snagov (România): *Grupul valah ortodox din Histria la începutul secolului al XVIII-lea*.
7. Prof. Stanislaw Bylnia (Polonia): *Laicii în viaţa bisericească şi religioasă la sfîrşitul Evului Mediu*.
8. Prof. Waclaw Urban (Polonia): *Dezvoltarea reformei în Ungaria, Boemia şi în statul polono-lituanian — încercare de comparare*.

Au mai făcut intervenţii: Prof. Jaroslav Karpov (U.R.S.S.), Maria Bogucka (Polonia), Pr. Prof. Ioan Coman (România), Prof. Ludwig Binder (România), Prof. Paul Philipi (R. F. Germania) şi Prof. Bernard Vogler (Franţa).

În şedinţa a patra, prezidată de Prof. John Conway (Canada), a fost discutată tema: *Mişcările laicilor în Biserici în secolele XIX şi XX*, raportul principal fiind prezentat de Prof. A. Tihon (Belgia).

În raport a fost arătat modul în care s-au manifestat creştinii laici de diferite confesiuni în procesul de îmbunătăţire a activităţii diferitelor organism social-economic (bresle, sindicate) şi categorii umane (oameni săraci, evrei etc.).

La această temă au fost prezentate un număr de 13 comunicări, dintre care două din partea românilor, în care au fost analizate mişcările laicilor din diferite Biserici locale în secolele XIX şi XX.

*

Activitatea Comisiei române de istorie eclesiastică comparată a fost apreciată în mod deosebit de participanţi şi drept urmare s-a obţinut alegerea unui reprezentant român, a Prof. Emilian Popescu de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, în biroul C.I.I.E.C.

Lucrările C.I.I.E.C. au constituit un bun prilej de cunoaştere a problematicii generale, care preocupă în prezent acest organism şi în acelaşi timp, posibilitatea de a face cunoscute, pe plan internaţional, rezultatele cercetării româneşti din domeniul istoriei bisericeşti.

Pr. Dr. *Viorel Ioniţă*

Slujitori bisericeşti din secolul apostolic

Sf. Tit — episcopul bisericilor din Insula Creta

Patru din scripturile pauline, inclusiv epistola ce i-a fost adresată lui, pomenesc de douăsprezece ori (Gal. 2, 1. 3; II Cor. 2, 13; 7, 6. 13. 14; 8, 6. 16. 23; 12, 18; Tit 1, 4; II Tim. 4, 10) numele — remarcabil prin frumuseţea şi scurtimea lui — acestui vlăstar ales al primei generaţii creştine. Deşi apare pe arena luptelor pentru consolidarea şi răspîndirea creştinismului în lumea elinoromană încă de la anul 51, „doftorul" Luca nu ia act de părtăşia lui la ostenelile pauline nici măcar odată. Să fie oare exactă presupunerea care atribuie tăcerea cărţii F. Ap. faptului — nedovedit — că Luca, din întîmplare, nu-l va fi întîlnit niciodată în tovărăşia Apostolului neamurilor? Ne îndoim: iscusitul medic antiohian a scris, în cea de-a doua carte a sa adresată patricianului roman Teofil, despre destule personalităţi creştine pe care nu le-a văzut niciodată „faţă către faţă". Să fie la mijloc o ignorare voită?... purceasă din cine ştie ce tainică rivalitate? Nu-l putem crede capabil de aşa ceva pe istoricul sîrguincios care a „cercetat toate cu deamănuntul" (Luca 1, 3). Încă ceva: Cum ar fi justificat faţă de Sf. Apostol Pavel o atare omisiune, bineştiind că de vreme ce el a mai trăit patru ani după redactarea cărţii F. Ap., putea oricînd să-i ceară socoteală şi să pretindă umplerea lacunelor cu putinţă de astupare. Să fie alte considerente la care nu ne-a trecut prin minte să ne gîndim? Mister.

Elin de obîrşie, Tit îl însoţeşte pe Sf. Apostol Pavel în călătoria pe care a făcut-o — patrusprezece ani după consumarea minunii din preajma porţilor Damascului — la Ierusalim. Se discuta acolo, în sobor apostolesc, problema de crucială însemnătate a obligativităţii legii mozaice pentru păginii care aspirau la bucuriile fără de moarte ale purtării crucii lui Hristos. Practic şi hotărît să lichideze definitiv o prejudecată, Sf. Pavel cutează să apară în mijlocul „stîlpilor Bisericii" însoţit de acest vlăstar elin. Era o procedură îndrăzneaţă, fără să fie ostentativă: nimeni nu i-a pretins „păgînului" Tit să-şi legitimeze convertirea la Hristos tăindu-se împrejur. Un cumpănit profesor protestant din Tübingen a sesizat just acest început bun: „Tit a fost întîiul păgîn credincios, care a stat în însăşi cetatea Ierusalimului, între Apostolii şi creştinii de acolo, ca părtaş la acelaşi har şi prăznuind laolaltă cu ei Cina Domnului". Patru ani mai tîrziu, provocat de defecţiunile ivite în bisericile din Galatia, Sf. Pavel aşterne pe papyrus-ul bolovănos ce-l trimisese acestora, amănuntul atît de preţios pentru noi (Gal. 2, 1. 3).

Că Tit a fost cîştigat pentru ascultarea credinţei chiar de către Sf. Apostol Pavel, e sigur: expresia „adevărat fiu în credinţă", cu care avea să-l califice mai tîrziu (Tit 1, 4), sprijineşte această afirmaţie. Calificativul acesta, chiar cînd e formulat de o peană generoasă ca cea paulină, nu putea să purceadă din cine ştie ce considerente de complezanţă. Aceasta e străină de mentalitatea Apostolului neamurilor.

Unde avem să căutăm locul convertirii — şi, implicit — al obîrşiei lui Tit? Sf. Ioan Hrisostom indică — nu fără ezitare — Corintul. La temelia acestei presupuneri zace, probabil, o confuzie. Tit nu e Titius Justus din F. Ap. 18, 7: Sf. Luca s-ar fi simţit obligat să ia act de activitatea ulterioară a gazdei corintiene a Apostolului neamurilor. Exegeţii mai noi se gîndesc la Antiohia Siriei, unde-l întîlnim întîia oară în tovărăşia Sf. Apostol Pavel. Înclinăm să credem că presupunerea aceasta e exactă. În orice caz, pe temeiul menţiunii din Gal. 2, 1 conchidem că convertirea lui Tit cade cel mai tîrziu în spaţiul temporal care desparte primele două călătorii misionare ale Sf. Apostol Pavel (48—51).

Tăcerea Sf. Luca nu constituie un indiciu că Tit n-ar fi participat, măcar parţial, la cea de a doua călătorie misionară a Sf. Apostol Pavel. În călătoria a treia, e trimis din Efes la Corint ca să curme dezordinea ce domnea în tînăra biserică de acolo şi să ducă la bun sfîrşit colecta iniţiată de Sf. Apostol Pavel în beneficiul săracilor din Ţara Sfîntă. Faptul e pe deplin adeverit, cu toate că Sf. Luca îl trece sub tăcere. Misiunea era ingrată. Dacă Sf. Pavel i-a încredinţat-o lui, preferîndu-l altor colaboratori ai săi, aceasta e posibil să fi făcut-o nu numai îndemnat de destoinicia şi energia omului plin de tact pastoral care se dovedise a fi Tit, ci şi pentru că cunoştinţa lui cu creştinii din capitala Ahaiei data de mai demult. De cînd anume? Poate de pe vremea întemeierii bisericii corintiene, care se săvîrşise în cursul călătoriei a doua misionare. În orice caz, misiunea lui la Corint s-a soldat cu un deplin succes. Biserica de acolo, sfîşiată de frămîntări lăuntrice şi de ispite dinafară, l-a primit „cu frică şi cu cutremur" (II Cor. 7, 15). Înapoiat la Sf. Apostol Pavel, cu care se întîlneşte undeva (Filipi?) în Macedonia, raportează asupra situaţiei în termeni călduroşi. Sf. Pavel reţine îndeosebi amănuntul pe care nu uită să-l reproducă, spre îmbărbătarea creştinilor din Corint, în cea de-a doua epistolă, că „inima lui (Tit) este şi mai mult la voi, aducîndu-şi aminte de ascultarea voastră a tuturor" (II Cor. 7, 15). Cu această epistolă la sîn, fidelul ucenic paulin porneşte a doua oară înspre Corint, unde se vede că mai erau unele neajunsuri de soluţionat. Cum stările îngrijorătoare de acolo s-au normalizat, — şi aceasta o deducem din faptul că criza corintiană nu mai persistă în preocupările ulterioare ale Sf. Apostol Pavel — ne socotim în drept să considerăm misiunea repetată pe care Tit a îndeplinit-o acolo ca un examen definitiv al maturităţii sale apostoleşti. De altcum, din amintitele locuri ale Ep. II Cor., se poate vedea că Sf. Apostol Pavel nu-i precupeţeşte elogiile de care se învrednicise a se împărtăşi „adevăratul fiu întru credinţa cea nouă": Tit este calificat rînd pe rînd frate (2, 13), însoţitor şi împreună lucrător (8, 23) fidel, umblînd în acelaş duh şi călcînd pe aceleaşi urme ca şi părintele său sufletesc. Le-a meritat, desigur, de vreme ce i le acordă Apostolul neamurilor. Şi a le merita cînd te zbaţi să opreşti surghiunirea lui Hristos din uşuratica cetate a Corintului, nu-i puţin lucru. Aşa ceva presupune nu numai completă stăpînire de sine, energie infrangibilă, o inepuizabilă doză de negreşelnic tact pastoral, ci —credem noi — şi o respectabilă cultură laică. Corintul, la vremea aceea era un bulevard al filozofilor de felurite nuanţe, de la austerul înţelept istoric şi pînă la epicureul libertin. A lucra într-un mediu atît de periculos, era tot atîta cît a te aventura pe drumul care coboară din Ierusalim la Ierihon. Tit nu s-a lăsat răpus de „tîlhari". De aceea Sf. Pavel i-a hărăzit, după oarecare trecere de vreme, misiunea de locţiitor apostolesc în Creta. Misiunea mai dificilă decît cea exercitată oarecînd la Corint. Perversă şi cea dintîi şi aceasta, Corintul avea privilegiul de a fi cetate luminată, ceea ce, cum arătam mai înainte, nu era la vremea aceea Creta. Tit fusese destinat să facă rînduială şi aci. Aptitudinile sale de locţiitor paulin, — episcop, erau, la vremea aceea, definitiv verificate. În această calitate primeşte el epistola care formează obiectul preocupărilor noastre. Cum s-a achitat de îndoita sarcină de a pune „rînduială în cele ce mai lipsesc" şi de a aşeza „preoţi în fiecare cetate", precum i-a „poruncit" (Tit 1 ,5) înaintestătătorul său? Prompt şi fără greş. Dovada e la îndemînă în epistola ce i-a fost adresată (Tit 3, 12) şi în 2 Tim. 4, 10. De undeva din Elada (Nicopolis?), Sf. Pavel îi dă de ştire că în curînd Artemas sau Tihic o să debarce în Creta, spre a-i ţine locul, urmînd să plece fără preget la Nicopolis, unde Apostolul se hotărîse să ierneze. Însărcinări noui, pe care Tit le putea duce la îndeplinire mai cu succes decît oricare alt ucenic paulin, îl reclamau acolo. Scurtă vreme după aceea, îl găsim propovăduind în Dalmaţia (II Tim. 4, 10). De va fi pornit acolo de la Roma — unde îl va fi însoţit pe Apostolul captiv pentru a doua oară — sau direct din Nicopolis, nu putem şti. Amănuntul e dealtcum lipsit de însemnătate.

După ce paloşul călăului a curmat viaţa vremelnică a Sf. Apostol Pavel, Tit s-a înapoiat în Creta — aşa ne informează tradiţia bisericească — păstorind bisericile de acolo pînă la moarte. A atins respectabila vîrstă de 94 ani, petrecuţi în statornică îmbunare a sufletului şi (cum spune Sf. Ignatie al Antiohiei şi Fer. Ieronim) în nesmintită neprihănire a trupului.

În calendarul sfinţeniei creştine pomenirea lui figurează la data de 25 August a fiecărui an. Sf. Tit a fost hirotonit de către Sf. Apostol Pavel, care l-a transformat într-un adevărat episcop misionar cînd l-a luat din Creta şi l-a trimis în drumeţie sfîntă.

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

Reînnoirea abonamentelor la Telegraful Român pentru anul 1981 se face pînă la 15 noiembrie 1980.

Pentru abonamente noi se vor cere relaţii de la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, str. 1 Mai nr. 35.

Vizita unei delegaţii a cultelor religioase din Statele Unite ale Americii

La invitaţia Bisericii Ortodoxe Române şi a Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din R. S. R., o delegaţie a cultelor religioase din Statele Unite ale Americii — condusă D-l Rabin Arthur Schneier, preşedintele Fundaţiei „Apel la conştiinţă" — a făcut o vizită în România —, în intervalul 27 iulie—10 august, în scopul cunoaşterii realităţilor vieţii religioase şi obşteşti din ţara noastră.

Această acţiune a constituit un răspuns la vizita pe care o delegaţie a cultelor religioase din România — condusă de I. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului — a făcut-o anul trecut în S. U. A., la invitaţia acelei Fundaţii.

Delegaţia înalţilor oaspeţi a fost alcătuită din: *D-l Arthur Schneier*, preşedintele Fundaţiei „Apel la conştiinţă", conducătorul sinagogii Park East din New York; *Dr. David H. Read*, vicepreşedinte al Fundaţiei „Apel la conştiinţă", pastor principal al bisericii presbiteriene din Madison Avenue, New York; *I. P. S. Mitropolit Silas* de New Jersey, Arhiepiscopia Ortodoxă Greacă a Americii de Nord şi de Sud; *I. P. S. Arhiepiscop Torkom Manoogian*, primatul Aisericii Armene din S. U. A.; *Mgr. Theodore E. McCarrick*, episcop auxiliar al Arhiepiscopiei Romano-Catolice din New York; *Dr. Donald W. Schriver*, preşedintele Seminarului teologic unificat din New York al Bisericii Presbiteriené Unite din S. U. A.; *D-na Peggy Ann Schriver*, secretar general adjunct al Consiliului Naţional al Bisericilor din cadrul Bisericii Presbiteriene Unite din S. U. A.; *Rev. Ralph Edward Peterson*, pastor principal al bisericii luterane „Sf. Petru" din New York; *Rev. Carl-Eugen Fleminster*, administrator executiv al Bisericii Baptiste Americane; *D-na Graciela Fleminster*, educatoare, membră a Bisericii Baptiste Americane; *D-l Inginer Aristide Dusoglu*, reprezentant laic al Arhiepiscopiei Ortodoxe Greceşti în America.

Delegaţia a sosit pe Aeroportul Internaţional Otopeni în seara de 27 iulie 1980. În timpul vizitei lor în ţara noastră, oaspeţii au fost însoţiţi de: P. S. Episcop Dr. Antonie Plămădeală al Buzăului; Em. Sa Dr. Moses Rosen, şef-rabinul Cultului Mozaic din R. S. R.; P. S. Episcop Dr. Vasile Tîrgovişteanul, vicar patriarhal; Pr. Dumitru Soare, consilier patriarhal.

În prima zi a şederii lor în România, oaspeţii au avut o întîlnire cu reprezentanţii cultelor din Bucureşti, în sala sinodală a Palatului patriarhal. Prea Fericitul Patriarh Iustin a adresat delegaţilor americani un călduros cuvînt de bun-venit. Au fost prezentate apoi comunicările: „Cultele din R. S. România şi raporturile dintre acestea" (P. S. Episcop Antonie al Buzăului); „Raporturile cultelor din R. S. România cu statul şi aspecte din viaţa comunităţilor evreieşti din România" (Em. Sa Dr. Moses Rosen); şi „Cooperarea interconfesională" (D-l Rabin Arthur Schneier).

În aceeaşi zi, delegaţia a fost primită de D-l Mihnea Gheorghiu la Centrul naţional pentru promovarea prieteniei şi colaborării cu celelalte popoare.

Între 29—31 iulie, înalţii oaspeţi au vizitat mănăstirile din nordul Moldovei şi comunităţile evreieşti din Dorohoi, Botoşani şi Iaşi. La reşedinţa mitropolitană din Iaşi, I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei a făcut o călduroasă primire delegaţilor americani. După vizitarea principalelor obiective bisericeşti şi turistice ieşene, delegaţia a fost primită de preşedintele Consiliului popular al municipiului Iaşi.

În zilele următoare, reprezentanţii cultelor din S. U. A. s-au deplasat în Transilvania. În drum, au vizitat Mănăstirea Curtea de Argeş, barajul de la Vidraru şi Cooperativa de artizanat din Rucăr. La Braşov au fost vizitate obiective bisericeşti şi turistice.

La Sibiu, I. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului a oferit un dineu în cinstea înalţilor oaspeţi. Duminică, 3 august, membrii delegaţiei au asistat la Sfînta Liturghie oficiată în catedrala mitropolitană de către un sobor de ierarhi şi clerici, în frunte cu I. P. S. Mitropolit Silas. Au fost primiţi apoi de Exc. Sa Episcopul Albert Klein, conducătorul Bisericii Evanghelice C. A., care a oferit un dejun.

În continuare, s-au vizitat biserica şi colecţia de icoane pe sticlă din Sibiel, centrul eparhial ortodox şi centrul eparhial romano-catolic din Alba Iulia, unde oaspeţii au fost întîmpinaţi de P. S. Episcop Emilian şi, respectiv, Mgr. Iakab Antal.

La Cluj-Napoca, delegaţii străini au fost oaspeţii I. P. S. Arhiepiscop Teofil Herineanu şi ai Exc. Sale Episcopului Lajos Kovács, conducătorul Bisericii Unitariene. Aici au vizitat Institutul oncologic, catedralele, sinagoga şi Institutul teologic protestant şi au avut întîlniri cu conducătorii cultelor din localitate şi cu teologi protestanţi.

Reîntorcîndu-se la Bucureşti, oaspeţii americani au fost primiţi la conducerea Ministerului Afacerilor Externe şi la conducerea Consiliului Popular al Capitalei, au avut convorbiri cu profesorii Institutului teologic, au vizitat reşedinţa cultului baptist din Capitală — unde au fost primiţi de D-l Cornel Mara, preşedintele cultului baptist —, apoi, în ziua de 6 august au asistat la serviciul divin ortodox, în biserica „Sf. Elefterie". În aceeaşi zi, Arhiepiscopia romano-catolică din Bucureşti a oferit un dejun în cinstea înalţilor oaspeţi. Seara aceştia au luat parte la o recepţie oferită de Em. Sa Dr. Moses Rosen, şeful Cultului mozaic din R. S. R., la reşedinţa sa.

Joi, 7 august, delegaţia cultelor din S. U. A. a fost primită de Departamentul Cultelor şi la Marea Adunare Naţională a R. S. România.

În aceeaşi zi, D-l Ion Roşianu, preşedintele Departamentului Cultelor, a oferit un dejun în cinstea membrilor delegaţiei, la restaurantul „Athenée Palace".

La Palatul patriarhal a avut loc o conferinţă de presă, în cadrul căreia delegaţii americani au răspuns întrebărilor ziariştilor. Seara, Ambasada S. U. A. la Bucureşti a oferit o recepţie în cinstea oaspeţilor.

În ultima parte a şederii lor în România, membrii delegaţiei cultelor din S. U. A. au făcut o vizită pe litoralul Mării Negre. Cu acest prilej, au vizitat Casa sanatorială de la Techirghiol a Arhiepiscopiei Bucureştilor şi moscheia din Constanţa, unde au fost primiţi de D-l Iakub Mehmet, şeful Cultului musulman din România. Delegaţii au fost apoi oaspeţii I. P. S. Arhiepiscop Antim Nica al Tomisului şi Dunării de Jos.

Atenţia deosebită de care delegaţia americană s-a bucurat în România a fost încununată de primirea la preşedintele Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceauşescu, a conducătorului delegaţiei, Rabinul Arthur Schneier, în ziua de 5 august.

În cadrul convorbirii au fost abordate unele probleme ale actualităţii mondiale, apreciindu-se că actuala situaţie din lume reclamă din partea tuturor statelor, organizaţiilor guvernamentale şi neguvernamentale intensificarea eforturilor pentru continuarea politicii de destindere, pace, colaborare şi respect al independenţei naţionale, pentru soluţionare exclusiv pe cale politică, prin tratative, a problemelor litigioase, pentru oprirea cursei înarmărilor, trecerea la măsuri concrete de dezarmare şi în primul rînd de dezarmare nucleară, pentru lichidarea subdezvoltării şi instaurării unei noi ordini economice internaţionale.

În timpul convorbirii s-a relief at totodată, contribuţia pe care trebuie să o aibă opinia publică mondială, organizaţiile neguvernamentale internaţionale în promovarea înţelegerii şi colaborării, în întărirea destinderii şi păcii în întreaga lume.

Duminică, 10 august, delegaţia cultelor din S. U. A. a părăsit România.

Vizita reprezentanţilor cultelor religioase din S. U. A. în ţara noastră a constituit o dovadă grăitoare a dorinţei de mai bună cunoaştere reciprocă, de apropiere şi de dragoste frăţească intercreştină şi interreligioasă. Cu ocazia diferitelor contacte cu reprezentanţi şi conducători ai cultelor religioase din România, sau cu personalităţi din conducerea noastră de stat, delegaţii americani au făcut un larg schimb de opinii asupra problemelor religioase şi obşteşti. A reieşit astfel că schimburile de vizite de acest gen aduc contribuţii de seamă la cultivarea climatului de apropiere şi colaborare între oameni şi popoare şi la sprijinirea aspiraţiilor de pace şi progres ale omenirii contemporane.

Pr. *Dumitru Soare*
consilier patriarhal

Vizită ecumenistă la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu

În ziua de 29 iulie 1980, la Centrul mitropolitan din Sibiu şi la Institutul Teologic Universitar, a avut loc vizita unui grup de 32 de studenţi de la Facultatea de teologie romano-catolică a Universităţii din Viena, conduşi de dr. Cristophor Suttner, profesorul care îi iniţiază în Teologia ortodoxă în general şi în Istoria Bisericii Ortodoxe Române în special. Prof. dr. C. Suttner, care şi-a făcut studiile la Roma şi este un bun cunoscător al Teologiei ortodoxe şi în mare parte şi al limbilor naţionale ale Bisericilor ortodoxe de astăzi, printre care şi limba română, s-a gîndit că împărtăşească şi ucenicilor lui cîte ceva din realităţile ortodoxiei răsăritene, pe care dînsul a avut ocazia să le cunoască în timpul vizitelor anterioare făcute la noi în ţară.

A fost vizitat Institutul Teologic Universitar din Sibiu, unde P. C. Prof. dr. diacon Constantin Voicu — Rectorul Institutului i-a întîmpinat cu amabilitate pe oaspeţi dîndu-le explicaţiile de rigoare, apoi Biblioteca şi capela unde, în duh de profundă pietate, studenţii oaspeţi au înălţat în cor o rugăciune de mulţumire lui Dumnezeu. Acelaşi lucru l-au făcut şi în catedrala mitropolitană din Sibiu, rămînînd impresionaţi de dimensiunile şi rezonaţa ei. De la Sibiu, oaspeţii şi-au continuat drumul spre zonele sudice ale ţării.

V. Bunea

NOUĂ APARIŢIE EDITORIALĂ

Florian Dudaş, *Cazania lui Varlaam în vestul Transilvaniei*. Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1979, 270 p. + ilustraţii

În editura şi tipografia Mitropoliei Banatului a apărut recent lucrarea menţionată a cercetătorului Florian Dudaş, cunoscut din alte două volume despre circulaţia cărţii vechi româneşti în părţile Bihorului. Autorul relevă importanţa deosebită pe care a avut-o intensa circulaţie a Cazaniei mitropolitului Varlaam, apărută la Iaşi în 1643, în latura vestică a pămîntului românesc contribuind prin aceasta la întărirea conştiinţei naţionale, la unitatea de limbă şi cultură a tuturor românilor la intensificarea legăturilor dintre ei, într-o vreme cînd vicisitudinile istoriei au aşezat între dînşii hotare despărţitoare. Răspunzînd exigenţelor ştiinţifice, cartea analizează exhaustiv toate aspectele pe care le oferă întregul material documentar.

Precuvîntarea Înalt Prea Sfinţitului dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, care deschide cartea şi cu a cărui purtare de grijă a apărut, evidenţiază elocvent însemnătatea răspîndirii acestui monument cultural şi al altor numeroase tipărituri din secolele trecute pînă în cele mai izolate localităţi ale provinciilor româneşti, ca factor incontestabil al unităţii neamului, ca o continuă împrospătare a aspiraţiilor comune spre libertate şi unificare, îndemnînd totodată la cercetări temeinice în acest sens.

Reţinem de asemenea aprecierea profesorului dr. docent Dan Simonescu, reputat specialist în cartea veche românească, privitor la lucrarea de faţă pe care o consideră ca un aport preţios ce umple plenar un gol lăsat de insuficienta cunoaştere a vehiculării ideilor şi sentimentelor de afirmare naţională unitară exprimată prin tipar şi larg difuzate.

Lucrarea apărută în condiţii grafice superioare, prezintă în 50 de pagini, un valoros material documentar ilustrat.

Prot. *Ion B. Mureşianu*

Popas la Tilişca cu „Fiii satului"

Aici ne este vatra, orizontul, răsuflarea, sub „Cetate", unde altădată Deceneu îşi înălţa ruga către Zamolxe, aici unde Burebista îşi ridica stindardul de unificare şi putere în lumina ca de mătase albă a soarelui. Aici sub catapeteasma de brazi a Căţînaşului, unde un suflet sacru purtat de veşnicie promulga dreptul de libertate, au vieţuit străbunii, dacii, cei cu chip luminos, cu braţe vinjoase, aceia care polenul pîinii îl presărau în case şi-mpingeau orizontul cu răsuflarea făcîndu-se vestiţi în toată lumea. Aici ni-s bunii, moşii, bătrîni frumoşi şi blînzi, modeşti, ajunşi de mult la candela stingerii de sine. Aici ni-s mumele noastre din al căror păr albit a răsărit buna-cuviinţă, cinstea, ce ni s-au întipărit pe tablele de carne ale inimii.

Venim aici să facem popas, să medităm că moartea nu închide decît pleoapele. Dincolo de acestea întotdeauna mai rămîne ceva, — amintirea. Ne amintim de tribunii lui Iancu din 1848, preoţii Dumitru Miclăuş şi Ioan Iosof, de învăţătorii Nicolae Miclăuş şi Ioan Sgură. Ne amintim de Babu Ionu Sandi, gornist în Războiul de Independenţă din 1877, de ofiţerii Bratu, Stancă, Stroie şi alţii ce-au luptat în Războiul de Întregire a Neamului din 1916. Ne amintim de maiorul Pricâ Vasile căzut în Tatra în Războiul Antifascist şi de alţi tilişcani ce-au luptat sub vuietul de gloanţe şi şrapnele.

Gîndul care ne sapă pe frunte transee, ne scoate în relief pe aceşti eroi cu care se mîndreşte ţara şi noi. O linişte cutremurată de respect şi emoţie s-a întins peste ei ca să percepem că taţii şi bunii noştri ne-au scris cu al lor sînge temeinică diată: cînd ţi-e-n joc libertatea te luptă, nu te plînge!

Sîntem aici cu toată istoria trecută, prezentă şi viitoare. Semnificaţia acestui popas în vatra copilăriei noastre o dă puterea prezentului în afirmarea valorii lui. Am venit să întărim cu pecetă de eternitate că sîntem cetăţeni devotaţi şi loiali patriei, că am contribuit şi contribuim la înflorirea României prin care în toată vremea am dat cinste satului de baştină, satului copilăriei noastre, Tilişca.

Venim
e-un cîntec nou din fiecare clipă
ce-n patria luminii se-nfiripă
pentru a duce omului prinoase
din măreţia faptelor frumoase.

Prot. *Ştefan Tascianu*

REVEDERE COLEGIALĂ

Din iniţiativa cîtorva absolvenţi, între care: N. Văcaru (Lisa — Făgăraş), R. Toma (Călan), P. Munteanu şi V. Albu (Braşov), N. Cioca (Sibiu), luni, 28 iulie 1980, a avut loc, la Sibiu, întîlnirea tuturor promoţiilor fostei şcoli de cîntăreţi bisericeşti „Dimitrie Cunţan", începînd cu anul înfiinţării acestei şcoli (1927) şi pînă la mutarea ei de la Sibiu la Cluj-Napoca. Aproape 70 de absolvenţi, unii cu soţiile, s-au întîlnit în localul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, de unde au trecut în Catedrala mitropolitană şi au participat la un Te-Deum şi la slujirea unui parastas întru pomenirea profesorilor şi colegilor lor trecuţi, între timp, la cele veşnice.

Dintre foştii profesori ai şcolii au participat: pr. Ioan Luca (Poiana Sibiului), prot. stavr. Dr. Dumitru Călugăr (prof. univ. Sibiu), pr. Simion Macarie (Sibiu), prot. Gheorghe Bota (Sibiu). Centrul arhiepiscopesc a fost reprezentat de P. C. arhidiacon Gheorghe Papuc, consilier cultural.

Întîlnirea a prilejuit evocarea unor momente mai importante din trecutul acestei şcoli, ca şi reliefarea aportului deosebit de însemnat pe care absolvenţii ei l-au adus vieţii bisericeşti, prin slujirea lui Hristos, ca şi Patriei noastre prin activităţi obşteşti, unii dintre ei avînd astăzi munci de răspundere în administraţia de stat.

Despre rostul cîntărilor bisericeşti în viaţa Bisericii şi a poporului credincios au vorbit: pr. I. Luca, prot. stavr. Dr. D. Călugăr şi arhidiacon Gheorghe Papuc.

În numele absolvenţilor au vorbit mai mulţi dintre cei prezenţi, mărturisind bucuria pentru această întîlnire şi arătînd unele din realizările lor pe plan bisericesc şi patriotic.

Este de reţinut faptul că această întîlnire are caracter de unicitate şi că ea a constituit adevărat reviriment în viaţa acestor ostenitori în cîmpul vieţii noastre bisericeşti.

La sfîrşit, participanţii s-au întîlnit la o agapă frăţească.

Participant

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 15 septembrie 1980 Nr. 35—36

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Piine pentru suflet

Contemplaţie şi activitate

Adeseori auzim întrebarea: Cum trebuie să fie preotul zilelor noastre? Care latură a activităţii lui are prioritate înaintea credincioşilor? Cum se cuvine să îmbine în activitate cerinţele multiple şi din ce în ce mai exigente ale credincioşilor, cerinţe care privesc pe de o parte viaţa lor sufletească, în legătură cu Dumnezeu, pe de altă parte cerinţele de ordin trupesc?

Este drept că oamenii caută mai întîi hrana de toate zilele pentru trup, ei sînt mereu la lucru, pe cîmp şi în fabrică, dar, iarăşi nu e mai puţin adevărat că este necesară şi hrana pentru suflet, precum Însuşi Mîntuitorul a spus: „Omul nu trăieşte numai cu pîine, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu" (Matei 6).

Unitatea şi legătura strînsă dintre trup şi suflet, precum şi adevărul că mîntuirea îl priveşte pe omul întreg, îl aşază şi obligă de la început pe preot să slujească celor două elemente ale fiinţei omului, să fie folositor şi sprijinitor vieţii omeneşti în întregimea ei.

Biserica şi slujitorii ei nu pot rămîne străini de nici una din aceste îndatoriri.

Slujind cuvîntului lui Dumnezeu nu se poate uita că însuşi Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat, a venit în realitatea vieţii omeneşti ca să ajute pe oameni să-şi împlinească destinul în lume.

Creştinul adevărat priveşte lumea şi problemele pămînteşti în lumina iubirii lui Dumnezeu care a creat pe om şi lumea şi la „plinirea vremii" a trimis, din iubire, pe Unul Născut Fiul Său ca să mîntuiască lumea.

El cheamă pe toţi oamenii şi voieşte ca lumea însăşi să urce pe treptele desăvîrşirii (Matei 6, 48).

Astfel că slujitorul lui Dumnezeu este prin însăşi misiunea lui chemat să slujească omului întreg, să fie el însuşi un slujitor integral, să cuprindă în grijile, preocupările şi activitatea lui şi cele exterioare ale vieţii şi cele sufleteşti.

Scara lui Iacob, pe care coborau şi se urcau îngerii lui Dumnezeu, avea un capăt pe pămînt, iar celălalt rezemat de bolta cerului.

La întrebarea: ce trebuie să cucerească mai întîi inima preotului, de ce să se lase mai atras şi să se preocupe mai mult, sau ce să nu scape din vedere în activitatea lui, care e „partea mai bună" a activităţii lui? Să ascultăm cum a dezlegat Însuşi Mîntuitorul această întrebare.

În drumeţiile Sale, Iisus a ajuns, cu ucenicii Săi, în casa lui Lazăr şi a surorilor acestuia Marta şi Maria, pe care îi iubea mult (Ioan 11, 5).

Maria, fire contemplativă, văzînd în primul rînd în Iisus pe Mîntuitorul ei, a căzut la picioarele Lui şi ascultă cuvintele vieţii veşnice, în timp ce sora ei, Marta, fire practică, activă, văzînd poate în Iisus pe omul oaspete, alerga în dreapta şi în stînga să gătească cele de lipsă pentru oaspetele ales, pentru semenul care i-a venit în cale, chiar în casa ei.

Exprimîndu-şi Marta nemulţumirea că sora ei nu o ajută la grijile materiale Iisus i-a răspuns: „Marto, Marto, pentru multe lucruri te îngrijeşti şi te trudeşti, dar un lucru trebuie. Maria şi-a ales partea cea bună, care nu se va lua de la ea".

În răspunsul Său, Iisus nu a criticat şi nu a dezaprobat felul de a sluji al Martei, căci ştia că acest lucru l-a făcut din dragoste pentru El. Dar a arătat că sînt două feluri de griji şi preocupări pe care le poate avea un om în viaţă: grijă pentru cele materiale, pentru cele vremelnice şi grijă pentru cele veşnice, pentru mîntuirea sufletului, pe care nu o poate înlătura şi exclude din viaţa oamenilor oricît de mari şi de presante ar fi trebuinţele materiale. Foamea şi grija pentru cele materiale nu poate stîmpăra grija şi foamea pentru cele sufleteşti.

Iisus nu a condamnat preocuparea Martei pentru hrana trupului, dar a arătat că în acea împrejurare şi înaintea lui Dumnezeu primează grija pentru mîntuire, care de altfel cuprinde pe omul întreg.

Marta şi Maria au fost firi deosebite ca temperament şi comportare în viaţă: una era contemplativă, cealaltă activă, totuşi ele au fost iubite de Iisus, pentru felul cum L-au slujit cînd a intrat în casa lor.

Iisus a ţinut să accentueze că atunci cînd vrei să slujeşti oamenilor ca să-i apropii de Dumnezeu, să le îndrepţi viaţa pe calea binelui, adevărului şi dreptăţii, lucrul trebuie început de la interior la exterior, de la cele sufleteşti, de la dorul sufletului după întîlnirea cu Dumnezeu. Sufletul omenesc caută mereu infinitul, caută cele veşnice, caută pe Dumnezeu. El nu poate fi fericit numai cu hrana ce o ia din „fîntîna fără fund" a lumii, ci se doreşte să ia hrană veşnică, din „fîntîna darurilor" arătată de Hristos.

Misiunea slujitorului altarului este să împreune pămîntul cu cerul, să aducă lumină şi har peste frămîntarea în veac a credincioşilor.

El trebuie să muncească alături de credincioşi, să fie în miezul realităţii văzute a lor, cu toată gama trebuinţelor lor materiale, dar munca lui să aibă sensul rugăciunii, iar rugăciunea lui să fie o muncă a inimii, pe care să o simtă credincioşii, din care să se hrănească şi pe care să o preţuiască.

Între aceste două alternative şi coordonate se cuvine să se desfăşoare activitatea preotului. El este omul care muncind alături de credincioşii săi nu uită să le îndrepte viaţa spre Dumnezeu şi rugîndu-se pentru ei nu uită că ei au trebuinţe trupeşti.

Pentru el lumea şi preocuparea pentru cele trupeşti nu poate fi nesocotită, căci el este chemat să facă din ele împărăţia lui Dumnezeu. În activitatea slujitorului altarului trebuie să răzbată duhul lui Dumnezeu, iar în rugăciunea lui iubirea de oameni.

Cînd se termină Liturghia, preotul spune: „Cu pace să ieşim" şi îndată adaugă: „Întru numele Domnului" după care urmează o frumoasă rugăciune prin care se cere binecuvîntarea lui Dumnezeu peste întreagă viaţa şi activitatea credincioşilor.

„O *adevărată slujire*, spune Sf. Isaac Sirul, *le reclamă pe amîndouă: contemplaţia şi activitatea practică*".

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

PREOTUL

Secole îndelungate, cînd noi, românii transilvăneni, nu aveam nici voievozi, nici dascăli, nici nobili, el, preotul Bisericii lui Hristos, ne-a fost de toate: şi îndrumător, şi părinte, şi învăţător, şi mîngîietor. El niciodată nu ne-a părăsit. S-a născut dintre noi, a crescut şi a trăit cu noi. A gustat împreună cu noi bucuriile şi necazurile.

În vreme de pace, el ne-a binecuvîntat, iar în zilele de restrişte şi durere, el ne-a întărit sufletele. El ne-a scris cronicile, ne-a cultivat cu grijă tot ce avem mai scump şi mai sfînt, ne-a primit pe fiecare în braţe cînd ne-am născut, ne-a închinat lui Dumnezeu în faţa sfîntului altar, ne-a mîngîiat cu privirea lui pînă am crescut mari, ne-a pus pe frunte cununa împărătească de mire şi mireasă, ne-a binecuvîntat patul nunţii şi roadele iubirii noastre curate, este alături de noi cînd puterile ne slăbesc şi viaţa noastră se apropie încet de amurg, ne ajută să închidem pleoapele pentru ultima dată şi să deschidem în ceasul suprem ochii spre zările senine ale veşniciei. El binecuvintează ţărîna trupului nostru şi ajută sufletul nostru să se înalţe spre Dumnezeu.

Preotul ne împărtăşeşte învăţătura curată a lui Hristos, Care, identificîndu-se cu slujitorii Sfintei Biserici, zice: „*Oricine vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă*" (Luca 10, 16). Prin graiul lui, prin graiul preotului, ne vorbeşte Dumnezeu. Preotul ne sfinţeşte cu Harul lui Hristos prin Sfintele Taine. Ne dă iertare şi dezlegare de păcatele noastre cînd ne mărturisim, ne împacă cu Dumnezeu şi ne împărtăşeşte cu Trupul şi Sîngele Domnului. El aduce neîncetat pe sfîntul altar jertfa cea preacurată în Sfînta Liturghie şi roagă mereu pe „Domnul păcii" (II Tes. 3, 16), „pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu biserici şi pentru unirea şi mîntuirea tuturor".

Preoţia este de Dumnezeu înfiinţată şi trimisă în lume (Ioan 20, 21). În Biserica creştină, Preoţia are cea mai înaltă şi sfîntă misiune: de a-L reprezenta în mod văzut pe Hristos pe pămînt, de a învăţa, de a conduce, de a sfinţi pe cei ce Îl urmează pe Hristos. Preotul Bisericii lui Hristos este slujitorul lui Dumnezeu celui adevărat. Preotul creştin este slujitorul lui Hristos cel înviat, Care după ce a biruit moartea şi iadul, după ce a deschis drumul spre ceruri şi a pregătit raiul, s-a reîntors în mijlocul ucenicilor pe care îi chemase şi îi pregătise pentru înalta misiune a preoţiei, zicîndu-le: „Datu-mi-s-a toată puterea, în cer şi pe pămînt. Drept aceea, mergînd, învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă. Şi iată Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrşitului veacului" (Matei 28, 18—20).

Prin aceste cuvinte a fost întemeiată dumnezeiasca Preoţie a Bisericii lui Hristos.

Preoţia acordată de Iisus Hristos Sfinţilor Apostoli se transmite prin „punerea mîinilor" (I Tim. 4, 14), adică prin hirotonie, prin urmaşii apostolilor, care sînt episcopii, ce au succesiune apostolică, adică legătura neîntreruptă de la Hristos, prin apostoli pînă astăzi şi pînă la sfîrşitul veacurilor.

Fără hirotonie şi fără succesiune apostolică nu există preoţie. Cine nu le are pe acestea, nu are harul preoţiei, nu este preot. Nu are dreptul, nici puterea de a săvîrşi Sfintele Taine, de a lega şi a dezlega păcatele oamenilor, nu are dreptul de a propovădui cuvîntul lui Dumnezeu, nici de a conduce poporul în numele lui Hristos.

Darul de a lega şi a dezlega (Matei 18, 18), de a ierta păcatele oamenilor (Ioan 20, 21—22), dreptul de a propovădui Evanghelia (Marcu 16, 15; II Tim. 4, 2), de a săvîrşi Sfintele Taine şi de a împărtăşi Harul lui Dumnezeu (Matei 28, 19—20; I Cor. 4, 1), de a conduce Biserica, poporul lui

IUSTINIAN MARAMUREŞANUL
Episcop-Vicar

(Continuare în pag. a 2-a)

„Slujba ta fă-o deplin!" (II Tim. 4,5)

Era în toamna anului 66 d. Hr. cînd Sf. Apostol Pavel se afla în a doua şi greaua sa captivitate romană. Se ştie că în acei ani şi încă două veacuri în continuare împărăţia romană a fost cît se poate de necruţătoare cu cei ce se închinau lui Iisus Hristos, iar nu zeităţilor romane, ba chiar şi cezarilor, oameni zeificaţi, în cinstea cărora se ridicau nu puţine temple. Închis în una din închisorile Romei, Sf. Apostol Pavel se adresează, în toamna aceea a anului 66, ucenicului său iubit, Timotei, pe care îl invită la Roma pentru o ultimă întrevedere.

Presimţindu-şi sfîrşitul, Sf. Apostol Pavel avea conştiinţa că este posibil ca Timotei să nu-l mai găsească în viaţă. De aceea, izvorîtă din sufletul său încins, din duhul său arzător, scrisoarea pe care i-o trimite, a doua către Timotei, se transformă într-un veritabil îndrumar al vieţii creştine în general şi al celei preoţeşti în special, dar în acelaşi timp şi într-un adevărat testament în care neobositul Apostol Pavel îşi revarsă ultimele sale gînduri, ultimele sale îndemnuri, izvorîte din grija sa nemărginită faţă de fiii săi născuţi în Iisus Hristos-Domnul nostru.

Timotei, episcopul vestitei cetăţi a Efesului din Asia Mică, este îndrumat, de pildă, să păstreze „credinţa cea sănătoasă" — căci au fost şi sînt încă şi false credinţe, să ţină aprins darul preoţiei pe care l-a primit, să stăruiască „cu vreme şi fără de vreme" asupra cuvîntului Evangheliei, să ţină piept celor mînaţi „de poftele lor", adică alergătorilor după profituri, oportuniştilor etc. Ca nişte concluzii ale acestor sfaturi se înscriu următoarele minunate îndemnuri, cuprinse în aceeaşi epistolă: „Tu însă fii treaz întru toate, fă lucrul evanghelistului, *slujba ta fă-o deplin!*" (II Tim. 4, 5).

De bună seamă că aceste cuvinte îl priveau pe Timotei în primul rînd ca episcop şi privesc, desigur, ierarhia bisericească din totdeauna, misiunea preoţească reclamînd cu adevărat dăruire cît mai deplină, muncă devotată, conştiinţă permanent trează, corectitudine la cel mai înalt nivel posibil.

În egală măsură însă, ele sînt adresate tuturor fiilor Bisericii, tuturor celor ce în chip drept mărturisesc pe Mîntuitorul Iisus Hristos, cler şi credincioşi deopotrivă. Peste veacuri, tuturor, în orice loc de muncă ne-am afla, marele Apostol ne cere cu stăruinţă: „*Slujba ta fă-o deplin!*", în străduinţa noastră de a ne împlini conştiincios îndatoririle pe care le avem la locurile noastre de muncă avînd şi ajutorul Părintelui ceresc, ceea ce exprimă şi experienţa populară prin cuvintele: „*Munca, cînd ţi-o cauţi bine / E şi Dumnezeu cu tine*". Este ştiut de altfel că oriunde am activa, în orice domeniu am lucra, numai atunci lăsăm o dîră de lumină în urma noastră, numai atunci aducem partea noastră de contribuţie, obligatorie pentru fiecare, la progresul, la mersul

Arhid. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 4-a)

Muzeul primei şcoli româneşti
— factor de unitate naţională —

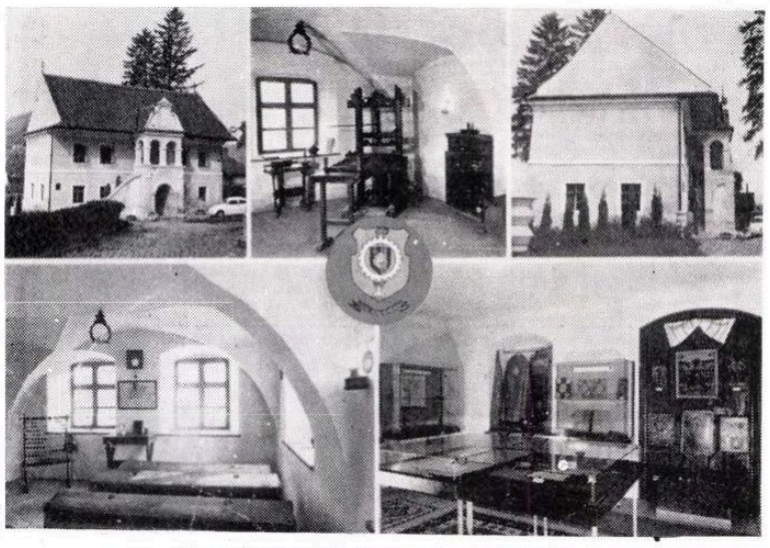

Muzeul primei Şcoli româneşti din Şchei

Fiinţînd din secolul al XIV-lea şi răspunzînd necesităţilor majore de credinţă, limbă şi cultură românească, şcoala din Şcheii Braşovului, aflată sub egida străvechii biserici ortodoxe voievodale „Sf. Nicolae", una din cele mai vechi citadele de rezistenţă naţională în Transilvania, a desfăşurat şi polarizat o viaţă culturală pe dimensiunile reale ale albiei comune naţionale, contribuind prin faptă şi simţire la păstrarea mereu vie a conştiinţei de unitate naţională.

Pe aceste coordonate, ca rezultat firesc al lor, se înscrie opera ctitoricească editorială a Diaconului Coresi, de a determina biruinţa definitivă a scrisului în limba română prin carte tipărită şi răspîndită în toate ţinuturile româneşti, pentru întreaga seminţie românească, marele lui merit constînd, înainte de toate în preluarea faptelor de limbă comună prezente oral în spaţiul carpato-dunărean şi legalizarea ei tiparnică pentru repunerea limbii române în drepturile ei firesti. Sala de tipar a muzeului, precum şi expoziţia recentă închinată diaconului Coresi formează azi o mărturie viabilă a faptului că opera celui ce a fost socotit părinte al scrisului în limba română se înscrie pe linia unei tradiţii cărturăreşti prezente aici cu mult înainte de venirea lui Coresi şi întreţinută în contextul legăturilor permanente cu Muntenia şi Moldova, aşa încît se poate spune, cunoscînd istoria acestor relaţii că Muntenia şi Moldova şi-au dat mîna cu Transilvania la Braşov, oraş aflat nu numai la întretăierea unor drumuri comerciale dar şi la traversarea tuturor intenţiilor culturale româneşti. Şi această realitate este evidentă în epocă precoresiană printr-o însemnată şcoală de copişti (dovedită şi de o secţiune a expoziţiei Coresi), care copiau, dar şi răspîndeau cărţile de la Braşov. Pe de altă parte este evidentă în aceeaşi perioadă o pulsaţie a delegaţiilor din partea românilor din Şcheii Braşovului (conduse în general de preoţii de la biserica „Sf. Nicolae", dascăli, grămătici sau negustori), care adeseori au străbătut cărările Carpaţilor fără a ţine cont de graniţele nefireşti, pentru a ajunge la curtea Munteniei sau a Moldovei, adeseori chiar în interesele autorităţilor locale. Între 1520 şi 1541 documentele germane menţionează 170 delegaţii într-o perioadă de evidentă pregătire a momentului Coresi în cultura românească.

Nu întîmplător tiparului coresian îi urmează momentul Mihai Viteazul, a cărui acţiune de unificare politică se înscrie în circumferinţa circulaţiei cărţii coresiene şi în acest context nu poate fi neglijată legătura protopopului Mihai, ctitorul clădirii de piatră a şcolii din Şchei, dar şi „omul şi sfetnicul tuturor domnilor de peste munţi", care face întîmpinare lui Mihai Viteazul în popasul transilvănean, participînd alături de românii din Şchei la săvîrşirea actului unionist. Fapta sa se înscrie în baza unei tradiţii formate încă la 1477 de popa Costea şi continuate în secolul al XVI-lea de slujitorii bisericii şi şcolii: preoţii Grama, Toma, Dobre, Bratu, Mănăilă etc. fapte exemplificate în expoziţia muzeului prin hrisoavele de la Aron Vodă (1595) şi Gheorghe Ştefan (1656) la domnii din secolul al XVIII-lea în expresie numerică de peste 80 la număr, prin care anual biserica, obştea şi şcoala din Şchei erau privilegiate prin subvenţii, danii şi susţineri morale.

În această conjunctură a conştiinţei unităţii de neam, limbă şi credinţă se înscrie marele tezaur de carte veche (în parte expusă în vitrinele muzeului) provenită din toate regiunile româneşti, purtînd marginal numele unor domni ca Mircea Vodă, Alexandru Vodă, Basarab, etc. sau ale unor cărturari din ţinuturile frăţeşti. Este semnificativă donaţia a două exemplare din Cazania de la 1643 de către Varlaam, subintitulată semnificativ „Carte rumânească cu învăţătură" şi nu moldovenească, sau dăruirea Bibliei de la Bucureşti (1688) în anul tipăririi ei de Şerban Cantacuzino, exemplare expuse azi în vitrinele muzeului alături de coresiene precum şi de Evanghelia de la Govora sau Îndreptarea legii de la Tîrgovişte (1652), care prin circulaţie consecutivă în cele trei ţinuturi româneşti au determinat cristalizarea rapidă a limbii române literare.

Nu poate fi trecută cu vederea preferinţa domnilor de peste munţi de a-şi recruta cărturarii şi oamenii de cancelarie din rîndurile românilor din Şchei şi aşa după cum altădată Laiotă Basarab îl chema la curtea sa pe popa Costea „ca om al domniei mele care mi-a slujit mie mult", peste trei veacuri Brîncoveanu şi boierii săi folosesc pe fraţii David, Teodor şi Matei Corbea la curtea sa pentru relaţiile cu Rusia sau alte ţări. Nu fără semnificaţie ni se pare fapta braşoveanului Dimitrie Eustatievici, dascăl al şcolii din Şchei şi director al tuturor şcolilor neunite din Transilvania, care îşi închină gramatica sa (prima din ţară) domnului muntean Costantin Mavrocordat la 1757. La rîndul său, protopopul Vasile, cînd îşi scrie cronica sa (prima cu subiect românesc din ţară — 1628) nu uită să facă repetate referinţe la ţările de peste munţi şi după modelul său, toţi cronicarii din Şcheii Braşovului privesc faptele Transilvaniei în conjunctura naturală cu cea a Munteniei şi a Moldovei.

O oglindă vie a legăturilor de totdeauna cu cele două ţări de dincolo de munţi o constituie cel mai vechi pomelnic al bisericii, crezut de N. Iorga ca pierdut şi identificat de noi, care reproduce în mod cronologic numele domnilor din Muntenia şi Moldova, care sub o formă sau alta au sprijinit şi ajutat în rezistenţa lor etnică pe românii din Şcheii Braşovului.

Cauzat de aceste antecedente, fiecare eveniment de peste munţi era trăit de românii din Şchei ca propriul lor eveniment, de unde participarea la revoluţia Vladimirescului, la cea din 1848, dar mai ales la bucuria unirii din 1859, cînd la Braşov se compun şi se răspîndesc pe foi volante zeci de cîntece unioniste, multe închinate lui Alexandru Ioan Cuza. Două manuscrise inedite, identificate de noi, copiate de dascălii din Şcheii Braşovului Dumitru Oprea şi Bratul Baiul (originar din Zărneşti) reproduc în cele peste două sute de pagini cîntecele unirii, cîntate de elevii liceului „Andrei Şaguna" şi de populaţia Transilvaniei în perioada unirii. Din aceleaşi motive războiul de la 1877 este sprijinit prin valoroase contribuţii, chiar în ciuda opreliştelor drastice din partea autorităţilor. Mărturie sînt cele 12 liste de contribuabili, conţinînd peste 1000 de braşoveni, care au susţinut prin 32 de comitete filantropice războiul balcanic al independenţei.

Drept urmare, unirea cea mare a decurs ca un fenomen firesc cîştigat pe fiecare treaptă istorică prin participări conştiente şi chiar dacă prin aceasta nu s-a îndeplinit definitiv visul de veacuri al poporului, determinat de condiţiile politice ale ţării, ea a deschis posibilitatea dezvoltării unitare economice.

Muzeul de azi al Primei Şcoli Româneşti constituie peste veacuri o mărturie a luptei bimilenare repurtate de poporul român pentru păstrarea unitară a fiinţei sale naţionale. În faţa acestor vestigii, preşedintele ţării, domnul Nicolae Ceauşescu, mărturisea: „Vizitînd locaşul celor mai vechi tipărituri şi al primei şcoli româneşti ne exprimăm admiraţia şi recunoştinţa faţă de cărturarii şi dascălii braşoveni, care au pus la temeliile culturii noastre naţionale măsura unei simţiri pline de patriotism, dorinţa lor de a vedea poporul în libertate şi lumină".

Prof. *Vasile Oltean*

Contemplaţie şi activitate

(Continuare din pag. 1)

Uneori se porneşte de la cele pămînteşti spre cele cereşti, alteori de la cele sufleteşti spre cele trupeşti. Cînd credinciosul vede că preotul e harnic şi munceşte ca şi el, se îndeamnă să meargă împreună cu preotul la rugăciune. Sîntem legaţi unii de alţii prin rugăciune şi muncă deopotrivă, şi trebuie să simţim împreună bucuriile în binefacerile rugăciunii şi muncii.

Facerea de bine este o lucrare tot aşa de plăcută lui Dumnezeu ca şi rugăciunea.

Sf. Isaac Sirul întreabă în cuvîntul său pe credincios: „Vrei să se întîlnească sufletul tău cu Dumnezeu, fără să ai legăturile facerii de bine? Fii slujitor al milosteniei... Faptele milosteniei aduc sufletul în comuniune cu Dumnezeul luminii" arată un comentar al cuvîntului Scripturii. „Cine iubeşte pe fratele său, rămîne în lumină" (I Ioan 2, 10).

Pe treptele rugăciunii nu ne putem apropia de Dumnezeu dacă nu avem faptele bune. Contemplaţia şi faptele bune nu se contrazic, ele sînt ca cele două feţe ale aceleiaşi monede.

„Sînt felurite daruri, dar este acelaşi Duh. Sînt felurite slujbe, dar este acelaşi Domn. Sînt felurite lucrări, dar este acelaşi Dumnezeu, care lucrează totul în toţi" (I Cor. 12, 4—7).

Vestirea împărăţiei lui Dumnezeu nu înseamnă nesocotirea şi părăsirea grijii şi activităţii pentru cele de acum, ci, dimpotrivă, aduce lumină şi sens acestora.

Făcînd din fiecare zi prilej de îndreptare a noastră şi a semenilor noştri, prilej de îmbunătăţire şi întrajutorare, de rugăciune şi muncă, urcăm pe treptele desăvîrşirii şi slujirii vieţii, precum a spus Mîntuitorul: „Eu am venit ca lumea viaţă să aibă şi mai multă să aibă" (Ioan 10, 10).

PREOTUL

(Continuare din pag. 1)

Dumnezeu, pe calea mîntuirii (F. Ap. 16, 17) îl are numai cel ce a fost chemat, cum au fost chemaţi Sfinţii Apostoli, numai cel ce s-a pregătit pentru această misiune, după cum s-au pregătit cu multă sîrguinţă Sf. Apostoli, care au petrecut trei ani şi şase luni cu Hristos, lîngă Hristos, Care i-a învăţat ca un Învăţător Suprem, toate „tainele Împărăţiei cerurilor" (Matei 13, 11); toate „tainele Împărăţiei lui Dumnezeu" (Marcu 4, 11).

Preoţia este, deci, un dar dat de Dumnezeu, de care noi ne-am bucurat de-a lungul veacurilor, beneficiind de toate roadele pe care preoţia adevărată le-a dat neamului nostru creştinesc şi românesc.

Ca şi în trecut, şi azi Sfînta Preoţie în general, preotul ortodox, preotul de enorie în special, îndeplineşte pentru creştini un rol deosebit de important. Pe umerii lui ţine Biserica lui Hristos. El este un părinte al tuturor credincioşilor, un părinte al părinţilor. Casa lui este casa tuturor, familia lui este un model pentru familiile enoriaşilor, cuvîntul lui este un preţios îndrumător pentru cei ce doresc să realizeze în viaţă lucruri bune şi pentru sine şi pentru societate şi pentru Patrie, pentru poporul nostru binecuvîntat, care după cum are nevoie de îndrumători vrednici şi luminaţi în treburile cele dinafară, în treburile obşteşti, tot aşa are nevoie de îndrumători vrednici şi luminaţi şi pentru cele dinlăuntru, pentru cele sufleteşti. Un popor este sănătos şi tare cînd este îngrijit şi în afară, şi în viaţa lui pămînteasă şi trupească, economică, culturală, artistică, ştiinţifică, dar şi cînd este îngrijit în cele dinlăuntru, în cele spirituale, în cele morale, în cele ce fac parte şi ţin de latura cea mai adîncă, mai tainică, a omului, care este sufletul.

Grija de suflet, de a-l cultiva, de a-l lumina, de a-l înnobila, de a-l întări, de a-l apăra de bolile care-l ameninţă, de a-l vindeca, nu este şi n-a fost nici odată o problemă religioasă, bisericească numai, ci e în egală măsură şi o problemă socială, o problemă de interes superior. Şi preotul are tocmai chemarea aceasta, de o importanţă deosebită, de a purta grijă de sufletele credincioşilor, nu numai de a satisface nişte nevoi imediate, religioase, nu numai de a săvîrşi unele servicii de cult, ci chemarea lui este de a se folosi de mijloacele pe care le are, pentru lucrul cel mai înalt, cel mai sfînt, cel mai esenţial: cultivarea, înnobilarea şi întărirea sufletului celor mulţi, spre înflorirea vieţii şi întărirea patriei.

Religia adevărată, cum este religia creştină, nici odată nu s-a rupt de viaţă, n-a fost străină de viaţă, ci menirea ei a fost să servească viaţa. La încheierea lucrării din lumea aceasta, la dreapta Judecată, Iisus Hristos ne descoperă, că Judecătorul, nu va cere socoteală celor de-a dreapta şi de-a stînga Sa, cît de mult s-au rugat, cît de mult au postit, cît de mult au privegheat, ci cît de mult s-au jertfit pentru „fraţii Mei prea mici" (Matei cap. 25), cît de mult au muncit, s-au dăruit pentru aceştia, în ce măsură s-au îngrijit de situaţia, de starea, de viaţa acestor „prea mici fraţi", cu care Dreptul Judecător se identifică. Deci Biserica lui Hristos, slujitorul Bisericii lui Hristos, preotul, dar şi credinciosul este chemat să servească viaţa, viaţa de aici, de acum şi numai în măsura în care şi-a făcut datoria faţă de viaţă, se poate considera că şi-a îndeplinit datoria faţă de Dumnezeu, după cum putem înţelege şi din cuvîntul Scripturii, ce spune: „Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăşte, mincinos este!" (I Ioan 4, 20).

În această lumină trebuie privită chemarea, lucrarea şi menirea preotului.

Cinstirea Sf. Cruci

1. Noi creştinii ortodocşi venerăm şi ne însemnăm cu Sf. Cruce, în primul rînd fiindcă ea a fost instrumentul prin care Iisus ne-a mîntuit. Crucea a fost altarul pe care s-a adus împăcarea între Dumnezeu şi omenire „ştergînd zapisul ce era asupra noastră, care ne era potrivnic cu rînduielile lui, şi l-a luat din mijloc, pironindu-l pe cruce" (Col. 2, 14). Noi credem în Iisus Hristos cel răstignit şi înviat. Dacă Iisus nu s-ar fi jertfit pe cruce, ar fi fost numai cel mai ales dintre oameni, însă n-ar fi fost „Mîntuitor"; dacă Iisus mort cu adevărat n-ar fi înviat cu adevărat, n-ar fi fost Dumnezeu. Acesta e adevărul de temelie al creştinismului. Iată de ce în dimineaţa învierii, îngerul a întrebat pe mironosiţe: „Căutaţi pe Iisus Nazarineanul, Cel răstignit?" (Marcu 16, 6). Moartea pe cruce era semnul distinctiv al Domnului. O mărturiseşte aceasta clar Sf. Ap. Pavel cînd scrie: „Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit" (I Cor. 1, 23). Cu dreptate a spus Sf. I. Damaschinul: „Sînt mulţi Hristoşi şi Isuşi, dar Unul este cel răstignit. Îngerul şi apostolul n-au spus cel străpuns cu suliţa, ci cel răstignit".

Se înţelege că Fiul lui Dumnezeu ne putea mîntui şi în alt mod. Dar din moment ce El a ales drumul crucii, noi nu putem decît s-o primim şi s-o cinstim. Noi n-avem dreptul să ispitim pe Domnul Dumnezeu. „Căci cine a cunoscut gîndul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui?" (Rom. 11, 34).

„Dar să dăm mulţumire lui Dumnezeu, care ne-a dat biruinţa prin Domnul nostru Iisus Hristos!" (I Cor. 15, 57). „Căci prin mijloacele prin care a învins diavolul, prin acelea a triumfat şi Hristos asupra lui. Luînd chiar armele aceluia, cu ele a atacat. Ascultă cum simboalele înfrîngerii noastre au fost: fecioara, lemnul şi moartea. Eva era fecioară, căci încă nu cunoscuse bărbat; lemn era pomul şi moartea era pedeapsa lui Adam. Dar iată iarăşi fecioara şi lemnul şi moartea: însăşi simboalele înfrîngerii au ajuns şi simboalele biruinţii. Căci în locul Evei, Maria; în locul lemnului cunoştinţei binelui şi răului, lemnul crucii; în locul morţii lui Adam, moartea lui Hristos" (Sf. Ioan Gură de Aur). În faţa Sf. Cruci, nu putem decît să spunem cu Sf. Ap. Pavel: „O, adîncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al ştiinţei lui Dumnezeu! Cît sînt de necercetate judecăţile Lui şi cît de nepătrunse căile Lui!" (Rom. 11, 33).

2. În al doilea rînd noi venerăm şi ne însemnăm cu Sf. Cruce fiindcă a fost preînchipuită încă în V. Testament. Precum de Mesia, Hristos vorbeşte V. Testament, tot astfel şi Sf. Cruce e anunţată încă de atunci. Din mulţimea preînchipuirilor voi aduce numai două. Prima e aceea pe care o pomeneşte şi o aplică la El însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, cînd îi spune lui Nicodim: „Şi după cum Moise a înălţat şarpele în pustie, aşa trebuie să se înalţe Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 14—15).

În călătoria israelitenilor spre „Pămîntul făgăduit", au avut de suferit şi din cauza unor şerpi veninoşi. Ca să-i scape de această nenorocire, Domnul a zis lui Moise: „Fă-ţi un şarpe de aramă şi-l pune pe un stîlp; şi de va muşca şarpele vreun om, tot cel muşcat, care se va uita la el, va trăi" (Num. 21, 8). Aşa a făcut Moise. Iar toţi cei muşcaţi de şerpi, dacă au privit la şarpele de aramă, au scăpat de moarte. Dar au fost şi de cei care n-au ţinut seamă de porunca Domnului şi îşi vor fi zis: „De ce să privim la un stîlp şi la o bucată de aramă? În loc ca Moise să ne fi dat un leac, ne-a pus să privim la o prăjină cu un şarpe de aramă". Urmarea? Ne-o spune Sf. Ap. Pavel: „Nici să ispitim pe Domnul, precum L-au ispitit unii din ei şi au pierit de şerpi" (I Cor. 10, 9).

Cei care spun că Sf. Cruce e idol, un simplu lemn etc. nu sînt mai înţelepţi decît israelitenii de altădată şi vor păţi ca şi aceia. „Căci cel ce se întorcea către acest semn se vindeca, dar nu prin ceea ce vedea cu ochii, ci prin tine, Mîntuitorul tuturor" (Înţel. Sol. 16, 7).

Tot astfel şi noi creştinii ortodocşi cînd cinstim Sf. Cruce, ştim că nu lemnul sau metalul ne mîntuie şi ne ajută, ci Hristos Domnul.

Iată o altă prefigurare în V. Testament a Sf. Cruci. Prof. Iezechiel spune: „Şi i-a zis Domnul: Treci prin mijlocul cetăţii, prin Ierusalim, şi însemnă cu semnul crucii (litera „tau" care în alfabetul vechi grec avea forma unei cruci) pe frunte, pe oamenii care gem şi care plîng din cauza multor ticăloşii care se săvîrşesc în mijlocul lui". Iar celorlalţi le-a zis în auzul meu: „Mergeţi după ei prin cetate şi loviţi!..., dar să nu vă atingeţi de nici un om, care are pe frunte semnul „†"! Şi au început ei cu bătrînii, care erau înaintea tem-

(Continuare în pag. a 4-a)

Prot. *A. Radu*

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Alexandru Papiu Ilarian (1827—1877)

Din rîndurile marilor personalităţi care au militat pentru libertatea şi unitatea poporului român, pentru emanciparea sa cultural-economică şi social-politică, face parte şi revoluţionarul paşoptist Alexandru Papiu Ilarian.

Viitorul luptător pentru cauza naţională a văzut lumina zilei la 27 septembrie 1827, în comuna Bezded, jud. Sălaj, într-o modestă familie de preot. Tatăl său, Ioan Pop Bucur şi mama, pe nume Ana, fiica parohului Hodoşiu din Berghia Mureşului, i-au asigurat o creştere aleasă. În 1832, părinţii se mută în Budiul de Cîmpie, azi Papiu Ilarian, judeţul Mureş, unde tatăl său şi-a cerut transferul, fiind originar de acolo.

Trăind printre săteni, Papiu Ilarian le-a cunoscut durerile şi setea de libertate socială şi naţională. De timpuriu, el a fost martor asupririi şi schingiuirilor la care erau supuşi ţăranii iobagi români de către nobilimea maghiară, şi asculta înfiorat cîntecele de jale şi de durere ale pălmaşilor. Acestea l-au răscolit pînă în adîncul fiinţei sale, legîndu-l pentru vecie de năzuinţele fireşti de libertate ale românilor, cărora le-a rămas credincios pînă în ultima clipă a vieţii.

După obicei, la vîrsta de şapte ani, Papiu Ilarian a fost înscris la şcoala confesională din Budiul de Cîmpie, unde a urmat patru clase. În toamna lui 1838, părintele Ioan şi-a dus fiul la gimnaziul catolic din Tîrgu Mureş. Vreme de cinci ani, cît a învăţat în oraşul de pe Mureş, elevul s-a dovedit deosebit de sîrguincios şi harnic, obţinînd rezultate excepţionale. De la Tîrgu Mureş, tînărul elev a fost îndrumat spre centrul cultural al Blajului. În anul şcolar 1843/1844, se înscrie la cursul de filozofie al liceului din Blaj, unde l-a avut ca profesor, printre alţii, pe Simion Bărnuţiu, la îndemnul căruia a început să citească cu pasiune cărţi de istorie şi filozofie, să înveţe germana, franceza şi italiana.

În şcolile Blajului acelor ani bătea un puternic vînt înnoitor, prevestitor de libertate. Printre altele, se cerea învăţămînt în limba română, în locul celei latine, deziderat pe care Simion Bărnuţiu îl va şi aplica în practică.

Şi aici, proaspătul elev se remarcă la învăţătură, printr-o sîrguinţă fără margini. „Deşi cel mai tînăr — se arată într-o mărturie contemporană — Papiu era cel mai deştept, cel mai străduitor şi totodată cel mai serios dintre soţii săi".

Din cauza poziţiei sale de frondă în faţa unui act de nedreptate săvîrşit de un profesor, la sfîrşitul anului şcolar, Papiu şi alţi cîţiva colegi au fost eliminaţi. Ca urmare, tatăl său a fost nevoit să apuce drumul Clujului şi în toamna lui 1844, Papiu Ilarian este înscris în anul doi al cursului de filozofie la liceul piariştilor ce funcţiona în acel oraş. Dovedind acelaşi mare interes faţă de învăţătură, profesorii clujeni l-au apreciat „eminens primus cum laude".

Următorii doi ani i-a consacrat studiilor juridice, obţinînd rezultate excepţionale. În iulie 1847, a fost promovat „absolvent al cursurilor de drepturi", adică jurist absolut de Transilvania, avînd calificativul „eminens" la toate materiile.

În anii petrecuţi la Cluj, Papiu Ilarian şi Neagoe Popea — viitorul episcop de Caransebeş, Nicolae Popea — cu sprijinul lui Alexandru Bohăţiel, au înfiinţat în 1845 o societate literară şi o publicaţie periodică. Societatea, care avea un caracter literar şi politic pronunţat, îşi alcătuise şi o bibliotecă, şi ţinea dese întruniri la care, uneori, luau parte şi moldoveni şi munteni în trecerea prin Cluj. Sub îndrumarea lui Papiu Ilarian, în luna decembrie 1845 a apărut la Cluj foaia „Diorile" (Zorile), scrisă cu mîna şi multiplicată în mai multe zeci de exemplare. În concepţia lui, revista trebuia să fie o şcoală naţională pentru tinerimea română aflată la şcoală străină, care urmărea cu perseverenţă deznaţionalizarea ei. Pe lîngă cele cîteva articole, revista „Diorile" mai cuprindea versuri, traduceri, proverbe, cimilituri şi anecdote populare. Principala preocupare a lui Papiu Ilarian la „Diorile" a fost însă studierea limbii române, dovedind a fi un bun cunoscător al gramaticilor existente. El acordă prioritate ortografiei şi morfologiei. Urmărind trezirea şi dezvoltarea gustului pentru lectură, a tradus o serie de bucăţi din germană, italiană şi maghiară.

Odată cu încheierea studiilor în oraşul de pe Someş, tînărul jurist şi-a îndreptat paşii spre Tîrgu Mureş, unde a activat la Tabla regească. Acolo l-a găsit revoluţia de la 1848, în tovărăşia lui Avram Iancu. Iureşul evenimentelor l-a atras pe Papiu Ilarian, care, deşi era cel mai tînăr conducător, a devenit un intransigent tribun. El a luat parte activă la desfăşurarea revoluţiei.

„Tribunul Alexandru de la Budiu" — cum îl numeau oamenii — în ultima jumătate a lunii aprilie 1848 a cutreerat satele, mobilizîndu-i pe locuitori la adunarea ce urma să se ţină la Blaj, în Duminica Tomii. În cursul nopţii de 29/30 aprilie, el a fost primul dintre ceilalţi tribuni, care a sosit la Blaj, în fruntea unor numeroase cete. În dimineaţa acelei zile, cînd în faţa catedralei au apărut şirurile de soldaţi înarmaţi, însoţiţi de doi comisari ai guvernului, care aveau ordin să împiedice ţinerea adunării, Papiu Ilarian ieşi în faţa mulţimilor şi strigă cu glas de tunet: „Staţi pe loc, nu vă temeţi de nimic, pentru că aici sîntem şi noi, cei ce v-am chemat". Astfel, prin intervenţia hotărîtă a tînărului tribun, a eşuat intenţia autorităţilor de a împrăştia adunarea.

Printre cei ce au luat cuvîntul cu acel prilej, alături de Simion Bărnuţiu, s-a aflat şi Papiu Ilarian. Vocea lui limpede şi hotărîtă a pătruns în inimile celor prezenţi; talentul şi oratoria sa mobilizatoare, au sădit în rîndul maselor încrederea în victoria luptei pentru libertate socială şi naţională.

În zilele următoare, tînărul revoluţionar a desfăşurat o bogată şi neobosită activitate pentru pregătirea adunării ce avea să se ţină la Blaj, în zilele de 3—5 mai 1848. Cutreierînd aşezările, Papiu Ilarian le spunea sătenilor: „Dacă vreţi să fiţi liberi, naţiune liberă, toţi românii, din toată ţara, să vie la Blaj. Acolo ne vom înţelege despre toate drepturile noastre şi le vom pretinde cu toată energia. Vom declara că nu vom mai fi iobagi, vom proclama că de aci înainte sîntem naţiune liberă".

Documentele de epocă consemnează activitatea tineretului privind mobilizarea mulţimilor la adunarea naţională de la Blaj, între care Papiu Ilarian „joacă rolul principal". Datorită activităţii lor, poporul crede că „desfiinţarea relaţiilor iobăgeşti a fost ordonată mai de mult de împărat". Iar nota informativă din 14 mai 1848 a lui Gazda János, adresată baronului Apór, subliniază că „românii ţintesc să se unească cu Ţara Românească".

Pe timpul desfăşurării celei de a doua adunări de la Blaj, tinerii tribuni, printre care şi Papiu Ilarian, se aflau în rîndurile mulţimii, învăţînd „poporul, care le asculta cu sete cuvintele pline de însufleţire şi mîngîiere".

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

Mănăstirea Sihăstria

„Oază de reculegere şi linişte sufletească"

„Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai", pe locuri străbune, într-o natură plină de farmec din munţii Neamţului, Mănăstirea Sihăstria oferă călătorului loc de odihnă şi linişte sufletească.

Aşezată într-o poiană de o rară frumuseţe, înconjurată de obcine şi coline împădurite, întreaga aşezare are un pitoresc deosebit. Originea ei stă în strînsă legătură cu marea lavră de la Neamţ, din obştea căreia, cu secole în urmă, s-au desprins cîţiva sihaştri, dornici de linişte, şi s-au aşezat în aceste locuri ferite de tumultul vieţii cotidiene. Era şi firesc ca Mănăstirea Neamţului să-şi răspîndească în jur atmosfera sa duhovnicească, vatră de credinţă şi lumină, de artă şi cultură românească. De fapt, multă vreme mănăstirea Sihăstria a alcătuit o singură obşte şi o singură administraţie cu aceea a obştii nemţene.

Înfiinţarea şi organizarea Sihăstriei este legată de numele Episcopului Ghedeon de Huşi, ucenic al marelui mitropolit cărturar Varlaam, ctitor de limbă şi de cultură românească. Astfel, s-a ridicat aici mai întîi biserica din centru, adăugîndu-se apoi, în jur, chiliile, paraclisul, clopotniţa şi alte clădiri necesare unei bune desfăşurări a vieţii monahale. Însă, întregul duh de viaţă duhovnicească şi gospodărească a căpătat sprijin puternic din partea Mănăstirii Neamţ. Rînd pe rînd, mănăstirea a fost înzestrată cu obiectele de cult necesare, lucrate în atelierele mănăstirii Neamţ, ca: vase liturgice, candele şi cădelniţe de argint, clopote, sfeşnice, policandre etc.

Biserica din incintă, cu turla zveltă, cu sobrietatea interiorului şi a decoraţiei exterioare, păstrează stilul clasic moldovenesc al bisericilor din această epocă.

Catapeteasma sculptată în lemn de tei, datînd odată cu biserica (1825), este împodobită cu motive florale şi geometrice inspirate din natura înconjurătoare şi din sistemul ornamental popular.

Pictura din interiorul bisericii este executată de meşteri locali şi prezintă o valoare deosebită, atît ca executare, cît şi ca scene religioase. Anumite reprezentări — ca aceea a martiriului Sfîntului Ioan cel Nou de la Suceava — sînt luate din iconografia bisericilor moldoveneşti, care exprimă dorinţa vie a poporului nostru de a se jertfi pentru libertatea naţională şi spirituală.

Turnul clopotniţă face parte din întregul ansamblu al mănăstirii, datînd din anul 1825, şi este prevăzut cu etaje, ganguri şi metereze, fapt ce ne aminteşte de puternicele turnuri de observare şi apărare existente în mănăstirile din nordul Moldovei.

Catapeteasma şi stranele din paraclisul mănăstirii sînt opera artiştilor populari din Grumăzeştii Neamţului, unde există o adevărată şcoală populară de sculptură. Prin modul cum este executată această sculptură, am putea spune că ea reflectă puterea de creaţie şi bogăţia de idei a geniului nostru creator. În toată această lucrare se observă dragostea de frumos, simţul proporţiilor şi armonioasa îmbinare a motivelor tradiţional-folclorice cu cel al sculpturii bisericeşti. Cum e şi firesc, motivele decorative au fost luate din mediul natural înconjurător, în care s-au născut, au crescut şi s-au format talentaţii meşteri populari. Aceste lucrări exprimă aspecte specifice vieţii şi sufletului lor curat ca limpezimea izvorului de munte. „Astfel se întîlneşte frunza de stejar — simbol al tăriei spirituale; viţa de vie cu frunze şi ciorchini — simbol al vieţii şi bucuriei; porumbelul, simbol al blîndeţii şi împăcării; sau şarpele, simbol al înţelepciunii". Prin frumuseţea şi execuţia artistică deosebită se dovedeşte că aceşti meşteri sînt iscuiţi şi pricepuţi mînuitori ai daltei, încrustînd cu migală şi talent, în lemn de stejar, lemn de păr, tisa şi tei, opere care rezistă peste veacuri.

La întregul mobilier al bisericii — catapeteasmă, analoage, strane din paraclis — se remarcă o mare variaţie de motive florale, fineţe şi realism.

Mănăstirea Sihăstria posedă şi o bibliotecă cu tipărituri de la diferitele centre tipografice din ţară, dar cele mai multe au fost aduse de la Neamţ, unde a existat o puternică tradiţie tipografică. „Din tot ce ieşea de sub tipar, se împărtăşea şi Sihăstriei, ca o chinovie ce era sub ascultarea bogatei mănăstiri a Neamţului; aceasta avea grijă a-i trimite de la cele mai de seamă cărţi, pînă la filodele de mai puţină însemnătate. Continuînd vechea tradiţie a caligrafilor nemţeni, vieţuitorii de la Sihăstria s-au ocupat cu copierea şi împodobirea cărţilor de cult şi de literatură duhovnicească.

În această atmosferă de linişte şi sinceritate, vieţuitorii de aici se ostenesc să-şi împlinească, fără pogorămînt, menirea lor, pentru care au lăsat cele ale păcatului şi „luînd crucea au urmat lui Hristos". În întregul lor program de vieţuire, se are în vedere formarea omului duhovnicesc, a „omului care iubeşte pe oameni, care caută perfecţiunea, biruind răul din sine, care prin jertfă ajunge la puritatea morală".

Prin îndeplinirea cu stricteţe a îndatoririlor monahiceşti, vieţuitorii acestui aşezămînt păstrează în lume pe Iisus cel „blînd şi smerit", pe Iisus cel „ascultător pînă la moarte", pe Iisus cel „sfînt şi curat cu inima", ca un dar al lui Dumnezeu pentru om şi semeni. Întregul program de rugăciune şi muncă este acela al unei autentice spiritualităţi creştine, prin trăirea adevărurilor de credinţă ortodoxă, puternic imbold de viaţă curată, la dragoste faţă de Dumnezeu şi slujitorii aproapelui.

Vieţuitorii de aici, prin menirea lor, sînt oameni ai rugăciunii fierbinţi, pentru ei şi pentru aproapele, fraţii lor din lume, care în momente de nelinişte sufletească primesc de la duhovnicii îmbunătăţiţi, sfaturi folositoare vieţii lor sufleteşti şi cetăţeneşti.

Credincioşii care vizitează aceste binecuvîntate locuri îşi împrospătează forţele sufleteşti, recăpătînd încrederea în forţele proprii, ca un adevărat mijloc de reînnoire fiinţială. Pacea şi liniştea acestor locuri au menirea de a întări inima dornică şi încrezătoare în viitorul luminos şi fericit al omului, cel dosădit şi întristat şi care are nevoie de mila şi ajutorul lui Dumnezeu. Aici se îmbină credinţa cu chemările timpului de faţă; dragostea, pacea şi buna înţelegere între oameni şi popoare, virtuţi moştenite de la moşii şi strămoşii noştri.

Operele de artă făurite şi păstrate în mănăstire, reprezintă manifestări ale iubirii faţă de om, ale dragostei de bine şi frumos, alese însuşiri ale acestui popor harnic şi talentat din fire, care dăinuieşte pe aceste locuri de mii de ani. Aceste opere reflectă bogăţia sufletească a neamului nostru, care atestă cu demnitate tradiţia credinţei unui neam cinstitor de Dumnezeu şi iubitor de glia strămoşească. În faţa acestor comori de veche şi puternică tradiţie ne plecăm frunţile cu evlavie şi smerenie.

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL, Episcop-Vicar

SAVAOT — Sensul cuvîntului

În Sfînta Scriptură şi în Serviciile cultice se întîlneşte des numele teoforic Savaot, de ex. în II Regi 5, 10; III Regi 19,10; Psalmi 88, 9; Isaia 10, 16; Ieremia 5, 14; Osea 12, 6; Amos 3, 13; Rom. 9, 29; Iacob 5, 4 etc., iar la Sfînta Liturghie preotul îndeamnă pe credincioşi ca şi ei să laude pe Dumnezeu exclamînd: „Cîntare de biruinţă cîntînd, strigînd, glas înălţînd şi strigînd", strana cîntă atunci, după exemplul din Isaia 6, 3: „Sfînt, sfînt, sfînt e Domnul Savaot, plin e tot pămîntul de mărirea lui..." Numele Savaot derivă de la ebraicul ţava=oştire, la plural ţevaot iar urmînd transcrierea grecească Savaot, oştiri, puteri. Uneori grecii redau pe Savaot cu Pantocrator, de ex. în textul din II Regi 5, 10. Savaot nu apare singur ci combinat cu Jahve, Jehova, Domnul, deci Domnul oştirilor. Oştirile sînt două: oştirea pămîntului care este alcătuită din oamenii Terrei cu toate speciile de vietăţi şi oştirea cerului care constă din îngeri, din stele, lună, soare şi toate astrele orînduite, prin legea gravitaţiunii, asemenea unei oştiri.

În vorbirea biblică — antropomorfică — oştirea îngerilor alcătuieşte suita lui Dumnezeu. Îngerii, oştirea cerească, îi cîntă lui Dumnezeu, după cum ne informează Iov 38, 7 şi Ps. 148, 2. Oştirea pămînteaască, reprezentată prin oameni, de asemenea preamăreşte pe Dumnezeu, un argument ne oferă I Regi 17, 45.

Alteori Savaot este complement la Dumnezeu pentru a se zice: „Dumnezeu-Savaot, Dumnezeul oştirilor, de ex. Ps. 58, 5; 79, 5; 79, 20. Sînt cazuri cînd Savaot apare împreunat cu amîndouă numirile teoforice, Domnul, Dumnezeu, pentru a se zice Domnul Dumnezeu Savaot, ex. II Regi 5, 10; III Regi 19, 10; Ieremia 5, 14; Osea 12, 6; Amos 3, 13; Ps. 88, 9 ş. a.

Numindu-l pe Dumnezeu cel al oştirilor, autorii biblici scot în evidenţă puterea lui Dumnezeu. El este asemenea unui comandant de oşti: „Domnul cel tare şi puternic, Domnul cel tare în război, arcul va sfărîma şi va frînge arma, iar pavăzele în foc le va arde" (Ps. 45, 9). Expresia „Domnul oştirilor" este împrumutată din domeniul realităţilor exercitate de om pentru a se arăta că Dumnezeu este viu, activ, puternic, victorios. Numirea Savaot exprimă un aspect al activităţii lui Dumnezeu, ea este o contribuţie preţioasă pentru cunoaşterea lui Dumnezeu. Istoria biblică verifică acest atribut al lui Savaot. Filistenilor care ameninţau pe psalmistul David, acesta la răspunde: „Voi aţi venit asupra mea cu sabie şi cu lance şi cu scut, eu însă vin asupra voastră în numele Domnului Savaot, Dumnezeul oştirilor..." (I Regi 17, 45).

Tot sub puterea Domnului Savaot pune David şi Sfîntul lăcaş „asupra căruia este chemat numele Domnului Savaot, cel ce şade pe heruvimi".

Din acest text — II Regi 6, 2 — rezultă că Domnul Savaot patronează toate acţiunile mari ale credincioşilor. Ideea de mîntuire a omului şi înţeleapta purtare de grijă faţă de destinul lui, este lucrarea Domnului Savaot, căci „dacă Domnul Savaot nu ne-ar fi lăsat nouă urmaşi am fi ajuns ca Sodoma şi ne-am fi asemănat cu Gomora" (Rom. 9, 29). Aici Pavel, apostolul, arată că toate darurile spirituale şi materiale vin de la Domnul Savaot. Textul se referă la acţiunile prin care a lucrat Domnul oştirilor. Apostolul Iacob (5, 2—4) scrie despre o apropiere permanentă între Domnul Savaot şi om. Această apropiere are un caracter ontologic, de iubire nemărginită faţă de oamenii obidiţi. Domnul Savaot se apropie de om prin omenia sa şi este aproape de toţi prin îndurarea sa.

Restaurarea omului şi redarea demnităţii pierdute prin artificiile asupritorilor este o lucrare necesară. Apostolul Iacob (5, 2—4) tălmăcind această taină dumnezeiască scrie: „Bogăţia voastră a putrezit, hainele voastre le mănîncă moliile, aurul vostru a ruginit, plata muncitorilor care au secerat ţarinile voastre aţi oprit-o, osîndit-aţi, pe nedrept, dar strigătele lor au intrat la urechile Domnului Savaot".

Trebuie un alt om, un om nou, care să nu mai fie păcătos. Domnul Savaot participă la desăvîrşirea omului. Problema — Savaot-Domnul-Dumnezeu — este problemă a raporturilor dintre Persoanele Treimii. Numirea biblică a lui Dumnezeu-Savaot exprimă, în mod relativ, fiinţa lui Dumnezeu. Puterea imaginată prin cele două oştiri, este una din însuşirile Sale, cea a măririi în baza căreia Dumnezeu împărăţeşte constructiv, cu puteri puse în slujba desăvîrşirii continue şi a fericirii oamenilor.

Pr. Prof. *Nicolae Neaga*

Alexandru Papiu Ilarian

(Continuare din pag. a 3-a)

Din mai şi pînă în august 1848, Papiu Ilarian, membru al Comitetului Naţiunii Române, a activat cu toată însufleţirea pentru înfăptuirea idealului naţional. El şi cu Bărnuţiu erau consideraţi de către autorităţi agitatorii revoluţionari cei mai periculoşi. Fiind avertizat că vor să-l aresteze, după adunarea de la Blaj, el s-a dus direct la Sibiu. Urmăritorii l-au căutat pretutindeni. Negăsindu-l pe Papiu Ilarian, îl arestează pe tatăl său, pe care l-au ţinut în captivitate pînă în octombrie. În martie 1849, acesta va fi din nou arestat şi, împreună cu fiii preoţilor din Deag şi Subpădure, au fost spînzuraţi la Turda.

În septembrie 1848, a luat parte activă la cea de-a treia adunare de la Blaj, unde au fost prezenţi peste 60.000 de români. Mandatul de tribun şi de secretar al Comitetului de Pacificare, creat cu acel prilej, Papiu Ilarian l-a onorat cu toată plenitudinea. În această calitate, împreună cu ceilalţi emisari, a cutreierat satele şi oraşele în vederea organizării armatei ţărăneşti revoluţionare.

În perioada de după revoluţie, concomitent cu lupta pentru apărarea cauzei naţionale, Papiu Ilarian îşi continuă studiile. Astfel, cu sprijinul bănesc al lui Timotei Cipariu, în noiembrie 1849, pleacă la Viena, unde va urma cursurile facultăţii de drept. În acelaşi timp, pe baza documentelor de epocă, el a scris *Istoria românilor din Dacia Superioară*, operă de mare valoare ştiinţifică.

Fire aprigă cum era, Papiu Ilarian a intrat în conflict cu autorităţile habsburgice, motiv pentru care, în noiembrie 1852, se duce în Italia, pentru a urma cursurile Universităţii din Padova. În condiţii materiale din cele mai precare, cu ajutorul material permanent al preotului Simion Balint, el a reuşit să-şi încheie studiile şi la 10 ianuarie 1854 a fost proclamat „dottore in ambe li legge" al Universităţii din Padova.

După un scurt stagiu de avocat în capitala Austriei, spre sfîrşitul anului 1854, Papiu Ilarian, cunoscător al limbilor: germană, franceză, italiană, latină şi maghiară, a plecat la Iaşi, invitat de August Treboniu Laurian, inspectorul general al şcolilor din Moldova. Timp de patru ani, a predat istoria la Facultatea de drept din Iaşi; în toamna lui 1858 se îndreaptă spre Berlin, unde va sta pînă în primăvara anului 1860, perioadă în care va cerceta bibliotecile şi arhivele din oraşele germane şi poloneze, şi va aduna o serie de documente privitoare la istoria românilor, care vor fi cuprinse în lucrarea sa *Tesaur de Monumente Istorice*, publicată în trei volume, în anii 1862—1864.

Sprijinitor fervent al unirii Principatelor şi sfătuitor apropiat al lui Alexandru Ioan Cuza, ilustrul cărturar transilvănean a redactat în 1860, pentru uzul domnitorului un *Memorand* cu privire la drumul cel mai potrivit de urmat de Principatele Unite în marile probleme interne şi externe. În acest document de mare valoare, el vorbeşte despre necesitatea desăvîrşirii unităţii naţionale a poporului român. „Daco-România — spune dînsul — ca unitate geografică, formează un tot într-adevăr sistematic. Riurile o încing din toate părţile ca un brîu de argint şi o apără de năvăliri străine. Carpaţii cei de aur ai Transilvaniei ar fi protectori a toată România. Transilvania cea înaltă este în centrul Daciei, ca o adevărată cetate firească. În centru fiind, domină fireşte şesurile adînci ale Banatului şi Bihariei, domină dealurile şi văile Moldovei, ca şi şesul cel adînc al Ţării Româneşti".

La 30 iunie 1860, Papiu Ilarian este numit jurisconsult al Moldovei, iar la 3 noiembrie 1863 a făcut parte din guvernul prezidat de M. Kogălniceanu, fiind titularul Ministerului de Justiţie. La scurt timp demisionează şi ocupă postul de procuror; la 10 martie 1866 este numit procuror general al Curţii de Casaţie.

Cărturarul Papiu Ilarian desfăşoară o vastă muncă pe multiple planuri. La 23 iunie 1867 este ales preşedinte al Societăţii „Transilvania" din Bucureşti, care-şi propunea să acorde ajutoare băneşti tinerilor români ardeleni aflaţi la studii în străinătate; la 16 septembrie 1868, Societatea Academică Română l-a primit membru, odată cu M. Kogălniceanu. Peste doi ani, a fost ales secretar al secţiei istorice, fiind unul dintre membrii deosebit de activi ai forului ştiinţific naţional.

Activitatea deosebit de bogată şi rodnică a lui Papiu Ilarian s-a întrerupt brusc, în 1874, cînd a fost lovit de o boală necruţătoare. După un tratament îndelungat la Viena şi Sibiu, în dimineaţa zilei de 11/23 octombrie 1877, cînd de-abia împlinise vîrsta de 50 de ani, inima acestui mare cărturar şi revoluţionar patriot a încetat să mai bată. La căpătîiul lui s-au întrunit cunoscuţii şi prietenii de pe întreg teritoriul locuit de români, care l-au condus pe ultimul drum, aşezîndu-l în cimitirul Bisericii dintre brazi.

În semn de cinstire a memoriei ilustrului militant pentru cauza naţională, peste un an Academia Română a solicitat sculptorului Canner von Kreutzennach să realizeze bustul lui Alexandru Papiu Ilarian din marmoră de Carrara. Acesta, în schimbul sumei de 5800 lei aur — bani ce reprezentau o parte din contravaloarea celor 1930 volume de lucrări rare ce alcătuiau biblioteca defunctului, achiziţionată de Academie — a executat lucrarea. În 1880, adică în urmă cu un secol, opera fiind terminată, bustul este aşezat pe mormîntul aceluia care şi-a dedicat cu generozitate toate forţele luptei pentru cauza naţională a poporului român.

Cinstirea Sf. Cruci

(Continuare din pag. a 2-a)

plului" (Iez. 9, 4—6). O vedenie asemănătoare a avut şi Sf. Ioan (Apoc. 7, 2—3; 9, 4). Cine nu înţelege că Sf. Ioan vorbeşte de însemnarea pe frunte cu Sf. Cruce?

3. Ceea ce în V. Testament s-a preînchipuit, în N. Testament s-a împlinit. E adevărat că în N. Testament cuvîntul „cruce" e folosit în două înţelesuri, spiritual şi material. În primul înţeles crucea înseamnă suferinţă şi o foloseşte Mîntuitorul cînd zice: „Şi cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine" (Matei 10, 38). Al doilea înţeles e cel material şi care a fost mai întîi, căci a trebuit să fie mai întîi crucea din lemn, pentru ca apoi să se poată vorbi de cruce ca simbol al suferinţei. Sf. Ev. Ioan scrie: „Şi ducîndu-Şi crucea, a ieşit la locul ce se cheamă al Căpăţînii, care evreieşte se zice Golgota" (Ioan 19, 17). Se ştie că Mîntuitorul a suferit nu numai moral pentru noi şi a noastră mîntuire, ci şi fizic, cu trupul, pe lemnul crucii. „El a purtat păcatele noastre, în trupul Său pe lemn, pentru ca noi murind faţă de păcate, să vieţuim dreptăţii" (I Petru 2, 24).

4. Noi iubim şi cinstim crucea, fiindcă Mîntuitorul Însuşi a iubit-o, şi de bună voie S-a jertfit pe ea pentru mîntuirea noastră. După ce El ne-a răscumpărat prin cruce, nu s-a lepădat de ea, ci a făcut din „cruce", „semnul" Lui. Mîntuitorul ne spune lămurit că: „Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului şi vor plînge toate neamurile pămîntului şi vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere şi cu slavă multă" (Matei 24, 30). Deci în ziua răscumpărării crucea, iar în ziua judecăţii, iarăşi crucea. Domnul a venit prima dată să ne mîntuie prin cruce; Domnul va veni a doua oară să judece în faţa crucii. Dacă Mîntuitorul nu s-a despărţit de cruce, de ce să ne despărţim noi? Dacă Domnul a făcut din „cruce" „semnul" Lui, nu-i firesc ca şi cei ce cred în El, să-şi facă din „cruce" „semnul" lor? Dacă Domnul nu s-a ruşinat de cruce, atunci nici credincioşii Lui nu se vor ruşina de ea. Sf. Ap. Pavel spune că cine s-a botezat în Hristos, s-a şi îmbrăcat în Hristos (Gal. 3, 27). Aceasta înseamnă că am primit şi „semnul Lui". Noi ne numim creştini după numele „Hristos", după numele Lui; i-am primit învăţătura Lui, ne îmbrăcăm în El prin botez, ne împărtăşim cu Trupul şi Sîngele Lui. Atunci de ce să nu primim şi „semnul" Lui? Nu se poate să primim toate ale Domnului, iar de „semnul" Lui să ne lepădăm.

Noi creştinii ortodocşi români nu trebuie să uităm că poporul nostru de la naşterea sa ca neam a fost creştin şi a cinstit Sf. Cruce. Mărturii arheologice de pe întreg pămîntul românesc ne vorbesc despre cinstirea Sfintei Cruci. Menţionez doar cîteva dovezi. În com. Tarcea Mică, jud. Cluj, s-a găsit o cărămidă cu o cruce pe ea din sec. al III-lea e. n. În com. Luciu, jud. Ialomiţa, s-a aflat un opaiţ din bronz, sec. al V-lea al e. n. Asemenea opaiţe s-au aflat şi la Merchiaşa, jud. Braşov. La Tomis-Constanţa s-au aflat multe urme vechi creştine, între care şi cruci la morminte. Sf. Cruce a fost prezentă în viaţa românilor de la leagăn pînă la mormînt din timpurile cele mai vechi; ea a intrat atît de adînc în viaţa neamului nostru încît avem numiri proprii: Cruceanu, nume topice: Crucişoara; toponimice: Crucești. De asemenea avem expresii: „a fi cu crucea în sîn", înseamnă a fi evlavios; „cruce de voinic", înseamnă om zdravăn, bine zidit; „frate de cruce", înseamnă prieten bun. Încă din sec. al IV-lea, de la Sf. Nichita de Remesiana, poporul român spune pînă azi: „Cruce-n casă / Cruce-n masă / Dumnezeu cu noi la masă". Cinstirea crucii pe pămîntul nostru nu e de ieri sau alaltăieri, ci de la începuturile creştinismului la noi.

Moartea profesorului-teolog Aurel Popa (1888–1980)

În ziua de 18 august 1980 inima care vreme de 92 de ani a bătut necontenit a încetat să mai bată. Venerabilul profesor Aurel Popa a închis ochii în Sibiu, unde a fost adus de la Bucureşti de purtătorii săi de grijă: preoţii Vasile Bogdan din Arpaş şi Filaret Costea din Sibiu. Profesorul Aurel Popa a fost înmormîntat în satul natal Arpaşul de Sus în ziua de 21 august 1980.

Serviciul prohodirii a fost săvîrşit de preot-prof. *Nicolae Neaga* din Sibiu, pr. *Vasile Bogdan* din Arpaş, pr. *Filaret Costea* din Sibiu, pr. *Mircea Danciu* din Arpaş, pr. *Liviu David* din Răşinari, pr. *Cornel Dascălu* din Sebeşul de Jos, pr. *Gheorghe Streza* din Noul Român şi pr. *Dobre Marcel* din Arpaşul de Jos. Părintele profesor N. Neaga a remarcat momentele de căpetenie ale vieţii decedatului care a fost învăţător în Vingard — Alba, profesor în Sighişoara, Piteşti, Bucureşti, Suceava (Sărăţel), Oradea, inspector şcolar, secretar general în Ministerul Cultelor ş. a. A fost ales preot în Vingard, dar pentru activitatea sa românească, simţindu-se urmărit de autorităţile dualiste, nu s-a preoţit ci a trecut în 1916 în ţara Mamă. Acolo a fost ales membru în grupul celor 12 ardeleni, care în frunte cu Octavian Goga şi Vasile Lucaci au pregătit atmosfera pentru intrarea în război împotriva puterilor dualiste şi realizarea unităţii noastre naţionale. Pentru activitatea sa patriotică a fost condamnat la moarte de Tribunalul din Dumbrăveni (în absenţă). Pentru activitatea sa Marea Adunare Naţională îl apreciază iar Consiliul de stat — purtînd iscălitura Conducătorului R. S. România i-a acordat o pensie specială.

Profesorul Mihail Racoviţeanu de la secţia istorică a Muzeului Brukenthal a evidenţiat aspectul patriotic din viaţa şi activitatea profesorului Aurel Popa. Au mai vorbit inginerul I. Şandru din Bucureşti în numele prietenilor şi admiratorilor săi din Capitală.

Părintele Cornel Dascălu din Sebeşul de Jos a scos în evidenţă tangenţele profesorului Aurel Popa cu satul natal şi dragostea faţă de ţinutul scăldat în apele Oltului. Părintele Filaret Costea din Sibiu a documentat cu acte oficiale activitatea decedatului în calitate de deputat eparhial şi membru în Congresul Naţional Bisericesc, citînd cîteva adrese apreciative de la Mitropolia Sibiului.

Dacă Arpaşul de Sus se găseşte azi în zodia prefacerilor înnoitoare aceasta se datorează, în parte, şi profesorului Aurel Popa care şi-a iubit „fără hodină" satul, cum afirma plugarul Ion Nan, fost primar al satului.

Prezenţa masivă a arpăşenilor, pentru a-l însoţi pe ultimul drum pe acela care face parte din fiinţa lor este o dovadă a popularităţii de care se bucura decedatul în mijlocul lor.

N. Neaga

„Slujba ta fă-o deplin!"

(Continuare din pag. 1)

înainte al obştei din care facem parte, cînd, alături de o ţinută demnă, cinstită, muncim cu dăruire, cu pasiune, cu dragoste, cînd, după cuvîntul Apostolului Pavel, slujba noastră ne-o facem deplin. Se ştie totodată că toate invenţiile, toate descoperirile ştiinţifice au la baza lor strădanii îndelungate, că toate marile creaţii, în toate domeniile, au în plămada lor, pe lîngă talent, o muncă continuă, adesea de totală dăruire. Marele inventator american în domeniul electricităţii, Edison, spunea adesea că în munca sa 99 la sută reprezintă transpiraţie şi numai 1 la sută inspiraţie; cunoaştem de asemenea munca de zi şi noapte a soţilor Curie, savanţi de renume mondial, descoperitorii radioactivităţii, iar despre George Enescu se spune că exersa pe un git de vioară chiar şi atunci cînd era în tramvai sau într-o altă călătorie oarecare. Pilda cu neghina, care a fost aruncată în ogor în timp ce lucrătorii dormeau, Pilda cu cele 10 fecioare dintre care numai cele ce au stat de veghe au avut bucuria de a vedea mirele şi cu deosebire Pilda cu talanţii, care au fost fructificaţi prin activitate sîrguincioasă, bucurîndu-se de răsplata cuvenită, talanţii însemnînd, după cum ştim, însuşirile native cu care ne naştem fiecare, ne stau ca sfîntă mărturie asupra spuselor de mai sus.

De aceea, în viaţa oricărui creştin adevărat, pentru orice fiu bun al Bisericii noastre munca conştiincioasă, munca cu temei făcută, cu inimă, „ca pentru Domnul", cum spune Sf. Scriptură, este o îndatorire de căpătîi, nu numai pentru agonisirea cinstită a celor necesare vieţii de fiecare zi, ci şi pentru că acest lucru are urmări şi în veşnicie. Astfel de considerente îl făceau pe Sf. Ioan Gură de Aur să spună în urmă cu peste 15 veacuri cuvinte ca acestea: „Cinstesc vrednicia mîinii dure, noduroase, aspre, în care sălăşluieşte o măreţie împărătească, nepieritoare, căci această mînă poartă sceptrul planetei noastre. Cinstesc de asemenea vrednicia chipului aspru, cu inteligenţă sobră, căci este chipul omului care trăieşte aşa cum trebuie să trăiască un om".

Pildă de muncă conştiincioasă, prestată fără supraveghetori, potrivit rînduielii sădite în firea lor de marele nostru Ziditor, Sfînta Scriptură ne dă furnica şi albina, cînd zice: „Du-te leneşule la furnică şi vezi munca ei şi prinde minte. Ea, care n-are nici mai mare peste ea, nici îndrumător, nici sfătuitor, îşi pregăteşte de cu vară hrana ei... Sau mergi la albină şi vezi cît este de harnică şi ce lucrare iscusită săvîrşeşte" (Pilde 6, 6—8).

Cerînd lui Timotei, şi nouă tuturor, să-şi facă slujba deplin, Sf. Apostol Pavel însuşi şi-o făcuse la un astfel de nivel cum nu cunoaştem un alt asemenea exemplu după Iisus-Domnul nostru.

Crescut în spiritul unor extrem de sănătoase tradiţii, potrivit cărora „cine nu învaţă pe fiul său o meserie manuală îl învaţă să fure", pe lîngă învăţătura agonisită la „picioarele lui Gamaliel", Sf. Apostol Pavel a învăţat de tînăr şi meseria de a pregăti şi a coase foi de corturi, precum şi un fel de mantale pentru pescari, meserie pe care — spre a nu fi nevoit să apeleze la cineva şi, astfel, să dăuneze Evangheliei — a practicat-o din plin în timpul activităţii sale misionare. S-a apreciat de către specialişti (a se vedea Pr. prof. Dr. Grigorie Marcu, Un muncitor manual: Sf. Apostol Pavel) că neobositul Apostol între 5—11 dimineaţa lucra spre a se susţine pe sine şi micul său echipaj apostolesc, iar între orele 11 şi 5 d. m. propovăduia Evanghelia.

Sîntem încredinţaţi însă că Sf. Apostol Pavel a lucrat mult mai mult şi desigur cu toată conştiinciozitatea. „Ostenim, lucrînd cu mîinile noastre", scria corintenilor (I Cor. 4, 12), iar tesalonicenilor le aminteşte: „Vă aduceţi aminte, fraţilor, de ostenelile şi nevoinţele noastre că, lucrînd ziua şi noaptea ca să nu îngreunăm pe vreunul din voi, v-am propovăduit Evanghelia lui Dumnezeu" (I Tes. 2, 9).

Era deci întru totul îndreptăţit să ceară celor certaţi cu munca din timpul său şi din totdeauna, celor ce „umblă fără de nici un rost, nu lucrează nimic, ci se amestecă în treburile altora" (II Tes. 3, 11—12): „Lucraţi cu mîinile voastre" (I Tes. 4, 11). Ba mai mult, „Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănînce" (II Tes. 3, 10), poruncă categorică ce ne îndreptăţeşte, ne obligă chiar a nu da de mîncare celor ce pot, au unde, dar nu vor să lucreze.

*

Munca conştiincioasă, cu dăruire şi spirit de răspundere — aşa cum ne-o cere Sf. Apostol Pavel ca, de altfel, întreaga învăţătură morală a Bisericii noastre, este şi o poruncă cetăţenească a zilelor noastre. Avem o ţară binecuvîntată, o grădină minunată, pe care sîntem datori să ne-o gospodărim înţelepţeşte, avem obligaţia de a ne-o păstra şi de a ne-o face mai frumoasă, ceea ce nu se poate realiza decît prin hărnicie, prin muncă plină de dăruire şi spirit de răspundere, prin fuga de risipă, prin cît mai deplină cinstire a locului pe care îl ocupăm în uriaşul laborator al ţării.

Să ne facem deci „slujba deplin", oriunde sîntem rînduiţi să ne cîştigăm pîinea cea de toate zilele, dînd astfel dovadă nu numai de fii buni ai Bisericii, ci şi de cetăţeni conştienţi ai Patriei noastre pămînteşti.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 și 15 octombrie 1980 Nr. 37—40

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Instalarea Prea Sfinției Sale LUCIAN FLOREA-FĂGĂRĂȘANUL ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

În timpul Sf. Liturghii, la instalare, P. S. Lucian binecuvîntînd credincioșii

Precum s-a relatat anterior (vezi „Telegraful Român" din 1 și 15 august 1980), la propunerea Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa de lucru din 16 iulie 1980, a ales pe P. S. Episcop Lucian Florea — Făgărășanul, Vicarul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală, în funcția de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Alegerea a fost confirmată prin decret prezidențial, care a fost înmînat într-un cadru festiv la Departamentul Cultelor, în ziua de 18 septembrie 1980, solemnitatea fiind prezidată de Domnul Ion Roșianu, Președintele Departamentului Cultelor.

Instalarea oficială a P. S. Lucian Florea-Făgărășanul ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a avut loc în Catedrala mitropolitană din Sibiu, Duminică, 28 septembrie 1980.

Sfînta Liturghie a fost săvîrșită cu acest prilej de un impresionant sobor în frunte cu Î. P. S. Teoctist, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, locțiitor de Mitropolit al Ardealului, P. S. Episcop Vasile al Oradiei și P. S. Episcop-vicar Lucian. Mai erau de față în Catedrala mitropolitană: P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Visarion al Aradului, P. S. Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, P. S. Gherasim Hunedoreanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, Eminența Sa Nagy Gyula, Episcopul Bisericii Reformate din Cluj-Napoca, Erőss Ludovic, prepozit-director al Cancelariei la Episcopia Romano-Catolică din Alba Iulia, Hans Hermannstädter — curatorul Bisericii Evanghelice C. A. Sibiu.

Au participat, de asemenea, P. C. Părinți profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, P. C. Părinți protopopi din Arhiepiscopie, membrii clerici și mireni în Consiliul eparhial, P. Cuv. Arhimandriți și Stareți de mănăstiri din Eparhia Sibiului, membri ai familiei P. S. Episcop-vicar Lucian, preoți și credincioși.

Au fost prezenți reprezentanți ai Departamentului Cultelor, precum și reprezentanți ai autorităților locale de stat.

După Sfînta Liturghie, a avut loc solemnitatea instalării P. S. Lucian Florea Făgărășanul ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. Această solemnitate a fost condusă de *Î. P. S. Teoctist Arăpaș, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, locțiitor de Mitropolit al Ardealului.*

Într-o frumoasă cuvîntare, Î. P. S. Sa a subliniat semnificațiile evenimentului. Mînecînd de la cuvintele rugăciunii „Împărate ceresc", Înaltul Ierarh a arătat că evenimentul de la Rusalii se actualizează și acum, nu numai pentru că „la fiecare Liturghie simțim căldura Rusaliilor", dar și pentru că măreața Catedrală de la Sibiu a fost hărăzită Sfintelor Rusalii și totodată pentru că azi cîntăm și ne rugăm împreună cu reprezentanții celorlalte culte, împlinind astfel dezideratul exprimat de frumosul imn al Cincizecimii: „iar cînd a împărțit limbi ca de foc, într-o unire pe toți i-a chemat și cu un glas mărim pe Prea Sfîntul Duh".

„În această atmosferă creștină — a spus în continuare Î. P. S. Sa —, aducem la îndeplinire hotărîrea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care, sub președenția Prea Fericitului Patriarh Iustin, cu puterea și cu lucrarea Duhului Sfînt, a ales în unanimitate de voturi, în ședința sa din 16 iulie 1980, în postul vacant de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, pe Prea Sfințitul Lucian Făgărășanul, la propunerea Î. P. S. Sale Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului".

În continuare, după ce a înfățișat pe scurt viața și frumoasa activitate bisericească și patriotică a P. S. Lucian, mai întîi, timp de 12 ani, ca superior al Așezămintelor românești de la Locurile Sfinte, iar apoi, din 1974 încoace, ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală, Î. P. S. Sa a arătat că în toate împrejurările și peste tot, noul Episcop-vicar de la Sibiu „s-a afirmat și a confirmat prestigiul Bisericii noastre Ortodoxe Române".

Referindu-se apoi la credincioșii și preoții din Transilvania, în mijlocul cărora își începe păstorirea P. S. Lucian, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a reamintit statornicia în dreapta credință a românilor de pe aceste plaiuri „strîns înrădăcinați pe brazda străbună" și care cultivă astăzi un frumos și rodnic ecumenism local cu credincioșii celorlalte confesiuni.

„Sîntem deplin încredințați — a spus Î. P. S. Sa adresîndu-se noului Episcop-vicar — că veți stărui cu toată îndelunga răbdare pentru a face «cuvîntul lui Dumnezeu viu și lucrător» (Evrei 4, 1), în credința și faptele credincioșilor, săvîrșind lucrarea arhieriei cu bunătate, omenie, blîndețe și pricepere... Veți mărturisi astfel că menirea învățăturii noastre ortodoxe este aceea de a fi în slujba vieții, fiindcă slujirea este chemarea permanentă a lui Hristos și semn al timpului nostru".

Î. P. S. Sa a încheiat mulțumind tuturor și împărtășind celor prezenți binecuvîntarea arhierească împreună cu unarea de bun spor duhovnicesc întru toate.

A luat cuvîntul apoi *P. C. Pr. Mihai Sămărghițan*, consilier administrativ-bisericesc al Arhiepiscopiei Sibiului. Citînd cuvintele psalmistului: „Binecuvîntat este cel ce vine întru numele Domnului" (Psalm 117, 26), P. C. Sa a spus că „astăzi, prin voia Tatălui ceresc, Centrul eparhial, preoții, ieromonahii, monahii și credincioșii Arhiepiscopiei Sibiului îl întîmpinăm cu aceleași cuvinte și cu același entuziasm pe nou alesul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, în persoana Prea Sfinției Sale, Prea Sfințitului Episcop Lucian Florea-Făgărășanul, fiu al Transilvaniei, care vine în mijlocul nostru în numele Domnului..."

„Personalul Centrului eparhial, preoțimea și credincioșii Arhiepiscopiei Sibiului — a spus P. C. Sa, adresîndu-se P. S. Episcop-vicar Lucian — doresc să-și exprime astăzi hotărîrea lor de a Vă urma întru toate sfatul cel bun, pe care ni-l veți împărtăși și de a nu precupeți nici un efort pentru prosperitatea Bisericii noastre și pentru a contribui alături de toți fiii poporului nostru la înflorirea scumpei noastre Patrii".

Luînd cuvîntul, *Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Florea-Făgărășanul* a adresat mulțumiri lui Dumnezeu, Care l-a chemat la această nouă slujire, exprimîndu-și totodată emoția adîncă de care este cuprins în acest moment important din viața P. S. Sale.

„La propunerea Î. P. S. Sale Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului — a spus P. S. Sa —, Sfîntul Sinod m-a chemat ca, împreună cu Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist, locțiitor de Mitropolit al Ardealului, cu membrii Adunării eparhiale, cu Consiliul arhiepiscopesc, cu părinții protopopi și cu slujitorii sfintelor altare din această Arhiepiscopie, să continuăm și să dezvoltăm valorile duhovnicești și tradiționale legate de numele bun al Mitropoliei Transilvaniei, care a păstrat în timpul existenței sale, așa cum cronica ne vorbește despre faptele ei, credința cea adevărată, străduințele fiilor ei pentru libertate, evlavia creștină, omenia și înălțarea valorilor duhovnicești legate de vrednicia cu care această Mitropolie a fost binecuvîntată de Dumnezeu".

În continuare, P. S. Episcop-vicar Lucian a arătat că a împlinit slujirile de pînă acum sub semnul celei

Pr. asistent *Vasile Mihoc*

(Continuare în pag. a 3-a)

Hirotonirea și instalarea Prea Cuviosului Arhim. Damaschin Coravu, ca Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei

În urma recomandării Înalt Prea Sfințitului Nestor, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei și la propunerea Comisiei canonice, juridice și pentru disciplină, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa de lucru din ziua de 16 iulie 1980, a ales precum am mai arătat, în demnitatea de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei pe Prea Cuviosul Arhimandrit Damaschin Coravu, cu titlul de Severineanul.

Joi, 18 septembrie a. c. la Departamentul Cultelor, a avut loc solemnitatea înmînării Decretului prezidențial privind recunoașterea numirii P. C. Arhim. Damaschin în treapta de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei. La această festivitate au participat: Domnul Ion Roșianu, Președintele Departamentului Cultelor și personalul superior al acestui Departament, Prea Fericitul Patriarh Iustin, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor, Înalt Prea Sfințitul Teoctist al Moldovei și Sucevei, Înalt Prea Sfințitul Nicolae al Banatului, ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, șefi ai cultelor religioase din București, Consilierii Arhiepiscopiei Craiovei.

Hirotonirea în demnitatea de Episcop a Prea Cuviosului Damaschin Coravu a avut loc Duminică, 21 septembrie 1980, în biserica Maica Domnului „Dudu" din Craiova, în cadrul Sfintei Liturghii săvîrșită de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor, de Prea Sfințitul Episcop Iosif, al Rîmnicului și Argeșului și de Prea Sfințitul Vasile Tîrgovișteanul, Episcop-vicar Patriarhal, înconjurați de un ales sobor de preoți și diaconi.

Au participat la acest moment solemn PP. CC. consilieri, preoți, monahi și monahii din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei, numeroși credincioși.

Au fost de față, de asemenea, reprezentanții Departamentului Cultelor.

După expunerea amănunțită a învățăturii de credință ortodoxă, a mărturisirii Simbolului credinței și a semnării declarației făcute, soborul ierarhilor și al slujitorilor a intrat în Sfîntul altar unde a fost săvîrșită Taina hirotoniriii în arhiereu a Prea Cuviosului Arhimandrit Damaschin Coravu. Apoi, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor a înfățișat credincioșilor, din fața Sfîntului altar, pe noul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei — Damaschin Severineanul, căruia i-a încredințat insemnele rangului arhieresc: sacosul, omoforul, engolpionul și mitra, în timp ce corul și credincioșii întonau: „Vrednic este!"

După terminarea slujbei religioase, la palatul mitropolitan a avut loc agapa frățească în cinstea noului Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, Prea Sfințitul Damaschin Severineanul.

Moment din timpul slujbei de la instalarea P. S. Damaschin Severineanul

COMUNIUNEA SFINȚILOR

Aniversarea unui sfert de veac de la canonizarea solemnă a unor sfinți români (10—23 octombrie 1955) oferă Bisericii Ortodoxe Române prilejul de a sublinia încăodată nu numai importanța istorică a acestui act, ci și valoarea lui aghiografică și ecleziologică. Despre însemnătatea istorică a evenimentului, Profesorul Teodor Popescu scria: „Canonizînd sfinți din neamul nostru, Biserica Ortodoxă Română înscrie pe seama lui un titlu de vrednicie în cartea istoriei creștine. Datori popoarelor apropiate care s-au creștinat înaintea noastră, cum au fost grecii, noi întoarcem Bisericii Ortodoxe, prin sfinții noștri, prinos de mulțumire, de credință și de virtute creștină. Aceasta se adaugă la bogata noastră contribuție materială și morală pentru

susținerea credinței și vieții ortodoxe în cursul timpului, arătînd neamul nostru vrednic de credința ce a primit și de nădejdile ce s-au pus și se pun în el, și împreună cu contribuția celorlalte popoare se adaugă la marele patrimoniu comun al creștinismului" *(O sărbătoare a întregii Ortodoxii,* în „Ortodoxia", 1955, nr. 4, p. 637). Pentru canonistul Liviu Stan, Octombrie 1955 reprezintă: „Un act de însemnătate unică pentru Biserica noastră, cel mai grăitor act de evlavie al Bisericii Ortodoxe Române dintr-un răstimp care-i cuprinde aproape întreaga sa istorie, — prin cinstirea după toată rînduiala a sfinților ridicați din obștea dreptcredincioșilor săi fii" (*Canonizarea sfinților români,* în „Biserica Ortodoxă Română", 1968, nr. 6, p. 732—733).

Într-adevăr, introducerea în calendarul bisericesc și în sinaxarul Ortodoxiei române a unor nume de *sfinți* (Calinic de la Cernica — 11 aprilie), de *mărturisitori* (mitropoliții Ilie Iorest și Sava Brancovici de la Alba Iulia — 24 aprilie, ieromonahii Visarion din Sarai și Sofronie de la Cioara — 21 octombrie) și de *mucenici* (Oprea Nicolae (Miclăuș) din Sălișteă Sibiu — 21 octombrie) înseamnă, pe de o parte, identificarea acelor mărturii vii fără de care tradiția Bisericii Române n-ar putea fi recunoscută ca o sursă de sfințenie, de curaj și de tărie apostolică. Căci o Biserică locală își stabilește continuitatea ei nu numai în funcție de instituțiile ei apostolice și bisericești, sacramentale sau canonice, ci și avînd ca punct de referință pe martirii ei, adică pe stîlpii permanenți pe care se reazimă templul ei. De aceea orice Biserică locală are datoria să asigure atît succesiunea apostolică a episcopatului său, dar mai ales să identifice pe sfinții săi, pe cei vechi și cei noi, fără de care ea nu poate fi „biserica Dumnezeului celui viu, stîlp și temelie a adevărului" (I Tim. 3, 15). De altfel, din 1956, numele Sfîntului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș este menționat în calendarul Bisericii Române la 15 septembrie. Tradiția aghiografică reprezintă astfel șuvița de aur în frînghia ce formează continuitatea, vitalitatea și permanența Bisericii. *Succesiunea apostolică,* a celor hirotoniți prin punerea mîinilor și identificați prin purtarea potirului și *succesiunea sfinților,* a celor hirotoniți prin jertfă și identificați prin purtarea crucii, sînt cele două mari semne după care se recunoaște tradiția sfîntă a unei Biserici.

Pe de altă parte, prin canonizarea unor sfinți români și prin extinderea cultului unor sfinți cu cinstire locală (Cuvioasa Paraschiva de la Iași — 14 octombrie, Mucenița Filofteia de la Argeș — 7 decembrie, Sfîntul Grigorie Decapolitul de la Bistrița — Vîlcea — 20 noiembrie, Sfîntul Dimitrie cel Nou din București — 27 octombrie, Cuviosul Nicodim de la Tismana — 26 decembrie, Sfîntul Ioan Valahul — 12 mai), Biserica Română iese din orbita ei locală și intră în orbita universală a aghiografiei ortodoxe. Recunoașterea reciprocă a sfinților a fost totdeauna un semn de sobornicitate și de plenitudine. Biserica are conștiința plenitudinii sale mai ales în *comuniunea sfinților,* în totalitatea rugăciunilor de mijlocire a celor care stau la încheieturile ei vitale. *Comuniunea sfinților* este semnul universalității Bisericii, dar și un semn de judecată pentru toate diviziunile din Biserica istorică, pentru toate tensiunile ce există între creștini și între Bisericile locale. Unitatea Bisericii locale și universale decurge din *comuniunea sfinților,* din mijlocirile și laudele lor necontenite „ca toți să fie una".

Tradiția aghiografică românească îmbracă semnificații multiple: Biografia sfinților a jucat totdeauna un rol hotărîtor pentru îndrumarea spirituală a credincioșilor (Ion Năstase, *Profilul moral al sfinților români,* în „Ortodoxia", 1974, nr. 2, p. 352—362). „Să cercetezi în fiecare zi chipurile sfinților ca să afli odihnă în cuvintele lor", zice *Învățătura celor 12 Apostoli* (IV, 2). Este vorba nu numai de valoarea ei morală, ci și de valența ei teologică. Căci teo-

logia are ceva în comun cu modul de viață al sfinților, cu asceza „războiului nevăzut", cu spiritualitatea îndumnezeirii. În viața sfinților, biografia este inseparabilă de teologie, aceasta fiind însăși istoria vieții lor cu Dumnezeu. A face teologie înseamnă a vorbi de modul în care trăim zi de zi colocviul nostru cu Dumnezeu, de apologia și sfințirea numelui Său în lupta cu păcatul și nedreptatea acestei lumi.

Sfinții reamintesc Bisericii unul din principiile evanghelice ale existenței sale, anume că puterea ei stă în cruce, în suferință, iertare și jertfă, că tăria ei stă în slăbiciunea ei, deoarece ea iartă necontenit și iubește pînă la capăt. Sfîntul este cel mai vulnerabil membru al Bisericii, cel mai slab, pentru că „toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă" (I Cor. 13, 7). Dar tocmai pentru că poartă în sine slăbiciunile tuturor el este cel mai puternic. Sfinții nu sînt moralizatori sau modele etice. Numele lor adevărat este „purtători de Dumnezeu" (teofori), sau „purtători de Hristos" (hristofori) — (Sfîntul Ignatie, *Către Efeseni,* IX, 2), deoarece ei reproduc stigmatele lui Hristos în trupul lor (Gal. 6, 17). Cu sfinții și martirii săi, Biserica poate identifica „semnul cuielor" pe care Iisus Hristos le poartă în trupul Său înviat (Ioan 20, 25—28). Pentru cei dintîi creștini, martirul este „proba evidentă a parusiei Domnului" *(Epistola către Diognet,* VII, 8—9). Moaștele martirilor au fost venerate totdeauna ca semne ale îndumnezeirii firii umane, ca dovadă a noii creații, a învierii și împărăției lui Dumnezeu (O antologie aghiografică ortodoxă *Orthodox Saints,* în 2 volume (1976 și 1978), a fost publicată de George Poulos, la Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts). Sfinții sînt creatori de comuniune, de solidaritate și de împăcare, acolo unde egoismul și individualismul ridică frontiere între oameni și pervertesc relațiile lor. Trăind direct din cea dintîi comuniune care este Dumnezeu Sfînta Treime, *comuniunea sfinților* constituie forța de atracție a comunității creștine. Creștinii sînt astfel trimiși să trăiască împreună nu pentru că unirea face puterea, ci pentru că Dumnezeu însuși e comuniune de persoane, pentru că păcatul înseamnă degradarea solidarității cu semenii și pentru că nimeni nu poate rosti numele lui

Dumnezeu decît împreună cu alții. Cu sfinții și martirii săi, Biserica Ortodoxă Română posedă adevărata rezistență în momente și evenimente istorice dificile. Doi ierarhi ortodocși, Ilie Iorest și Sava Brancovici, rezistă cu tărie prozelitismului calvin străin la jumătatea secolului al 17-lea în Transilvania. Un secol mai tîrziu, doi călugări, Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara, și un mirean, Oprea Miclăuș, plătesc cu viața lor opoziția împotriva uniației catolice în aceeași regiune. În această perioadă, calvinizarea agresivă impusă de stăpînirea străină maghiară a Ardealului și ofensiva catolică pentru extinderea jurisdicției episcopului de Roma asupra ortodocșilor români din Transilvania nu erau simple acțiuni de prozelitism confesional, ci adevărate misiuni politice antinaționale. Ele puneau în pericol nu numai credința și liturghia ortodoxă, care avea în această regiune o legitimitate apostolică, ci și identitatea etnică, limba și cultura nației române, care avea o origine seculară. Pătimind pentru Ortodoxie, martirii Bisericii din Transilvania au suferit pentru cultura și limba română. (Ep. Antonie Plămădeală, *Un episod important din lupta pentru limba română,* în „Ortodoxia", XXX (1978), nr. 3). Desigur, Biserica Ortodoxă Română evocă acum aceste pagini de calendar eroic nu cu intenții antiecumenice, ci anume pentru a venera pe cei ce au creat istoria ei sfîntă prin jertfa lor și pentru a elogia pe cei ce au instaurat astăzi un climat ecumenic în care tensiunile confesionale și etnice au dispărut.

În fine, soborul sfinților constituie nucleul indestructibil al Bisericii istorice. Ideea de „rămășiță", de restul credincios este tot atît de biblică și ortodoxă, ca și cea de „poporul lui Dumnezeu". În cele mai deznădăjduite clipe ale existenței sale, Biserica recurge la îndurarea lui Dumnezeu în numele acestui mănunchi de sfinți, visteria sa ascunsă și rezerva sa ultimă, cunoscută doar lui Dumnezeu: „Și de sînt undeva între noi unii care se tem de numele Tău și păzesc poruncile Tale, — o parte mică oarecare, aleasă, sămînță binecuvîntată, visterie ascunsă, pe care Tu unul o știi și o păzești —, ascultă ca un bun pe aceștia care cheamă facerea Ta de bine și mila Ta asupra noastră, și primește rugăciunile lor ce se aduc Ție, pentru poporul cel ce a greșit, Stăpîne iubitorule de oameni" (Rugăciune la izbăvire de cutremur, *Molitfelnic,* ed. 1971, p. 393).

Pr. prof. *Ion Bria* — Geneva

Simbolul Credinței (IX)

(*Dumnezeu Sfințitorul.* 2. Condițiile îndreptării)

2. Îndreptarea se cîștigă de către fiecare credincios în parte prin har, credință și fapte bune, în Biserică. Astfel, condițiile îndreptării sînt: a) harul, b) credința și c) faptele bune, întreaga lucrare de îndreptare sau mîntuire săvîrșindu-se în Biserică, trupul tainic al lui Hristos.

Harul constituie condiția obiectivă a îndreptării, fiindcă el aparține numai lui Dumnezeu, cu totul independent fiind de cel ce se îndreptează primindu-l ca dar dumnezeiesc; Credința și faptele bune constituie condițiile subiective (personale) ale îndreptării, întrucît aparțin celui care se îndreptează, ele fiind răspunsul afirmativ al acestuia la chemarea și ajutorul haric, ca și semn al liberei conlucrări omenești cu harul, în vederea mîntuirii.

a) Harul este energia dumnezeiască necreată izvorînd din ființa lui Dumnezeu dar nedespărțindu-se de acea ființă, energie sau putere care, în urma operei răscumpărătoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat, se împărtășește prin Duhul Sfînt credincioșilor, în Biserică, spre mîntuire. Fiind al ființei dumnezeiești, harul este al întregei Sfinte Treimi, deopotrivă al Tatălui, al Fiului și al Duhului Sfînt, dar se numește îndeosebi al Fiului, întrucît Fiul ne-a făcut cu putință împărtășirea de el, de har, și tot așa se numește harul și al Duhului Sfînt, întrucît Duhul Sfînt, unit cu Fiul, îl împărtășește direct prin Sfintele Taine, El, Duhul, fiind „Cel ce umple totul în toate" (Efes. 1, 23). Cum, în ființa Sa, „Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 8), putem spune că harul este iubirea lui Dumnezeu revărsată, prin Hristos în Duhul Sfînt, peste noi; sau, vorbind în icoană, că harul este fața lui Dumnezeu întoarsă către noi.

Harul este necesar pentru mîntuire, întrucît, prin puterile lui proprii și slăbite de păcat, omul nu se poate îndrepta și ridica la comuniunea cu Dumnezeu; iar după cîștigarea îndreptării, prin Botez, necesitatea harului rămîne mereu neîntreruptă pentru toată viața, îndreptarea neputîndu-se păstra fără ajutorul haric, precum, fără acesta, nu se poate nici dezvolta și întări viața duhovnicească din îndreptare. Despre acestea ne asigură Mîntuitorul însuși: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh (prin Botez) nu va putea intra în împărăția lui Dumnezeu" (Ioan 3, 5); „Rămîneți întru Mine și Eu întru voi. Precum mlădița nu poate să aducă roade de la sine dacă nu rămîne în viță, tot așa nici voi dacă nu rămîneți întru Mine... Căci fără Mine nu puteți face nimic" (Ioan 15, 4—5). Iar Sfîntul Apostol Pavel ne spune: „Dumnezeu este cel ce lucrează întru voi și ca să voiți și ca să săvîrșiți, după a Lui bunăvoință" (Filip. 2, 13).

Harul este, tot așa, dar al lui Dumnezeu, adică întru totul gratuit, nu plată cu care Dumnezeu ar fi îndatorat către noi pentru vreo vrednicie proprie nouă. Cei îndreptați „sînt îndreptați în dar, cu harul lui Dumnezeu, prin răscumpărarea cea întru Hristos Iisus" (Rom. 3, 24), arătîndu-se „nemărginita bogăție a harului Său, în bunătatea Lui față de noi în Hristos Iisus" (Efes. 2, 7).

Harul este, apoi, general sau universal, adică se oferă tuturor, chemîndu-i pe toți la mîntuire și mîntuindu-i pe cei care se deschid lui duhovnicește și înaintează pe drumul binelui, dar fără ca el, harul, să silească pe cineva sau să mărginească cuiva în vreun chip oarecare libertatea. „Dumnezeu, Mîntuitorul nostru, voiește ca toți oamenii să se mîntuiască și la cunoștința adevărului să vină" (I Tim. 2, 3—4) și, în unire cu Hristos în Duhul Sfînt, să se facă, „în nădejde, moștenitori ai vieții veșnice" (Tit 3, 7).

b) Credința care se naște în om sub înrîurirea harului, însă cu consimțirea omului ascultător al voiei lui Dumnezeu, este primirea adevărului mîntuitor descoperit și prin Iisus Hristos, de Care și a Cărui operă mîntuitoare credinciosul se alipește duhovnicește cu deplin devotament și cu iubire; iar adevărul mîntuitor este cel propovăduit de Biserică, astfel că nu orice credință, numai pentru că ar fi numită credință, este mîntuitoare, ci numai cea dreaptă și vie a Bisericii; căci ea, Biserica, este trupul tainic al lui Hristos, trup al cărui Cap este El și în care El este totdeauna viu și lucrător (Matei 28, 20), în Duhul Sfînt (Ioan 14, 17, 26). Așa, „fiind îndreptați din credință, avem pace cu Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin care am avut și apropiere, prin credință, la harul acesta în care stăm" (Rom. 5, 1—2).

c) Faptele bune sînt toate actele omenești care, nedespărțite de credință ci împreunate organic cu aceasta, izvorăsc din iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele, toate faptele care pot fi cuprinse în rugăciune, în milostenie și în post, faptele care slujesc și susțin viața pe linia binelui, întru menținerea ei pe această linie și întru propășirea ei religioasă și morală, spirituală și morală, atît individuală cît și socială.

Însăși credința are calitatea și de act, de faptă, întrucît este atitudine duhovnicească luată conștient și liber de către credincios, este primire liberă prin deschidere consimțită a sufletului către Dumnezeu și, prin adevărul dumnezeiesc primit, deschidere frățească și către semeni. Astfel, adevărata credință, cea vie, are caracter activ, întrucît cuprinde atașamentul (alipirea sufletească) la adevărul cunoscut prin ea, adică iubirea de Hristos, „Calea, Adevărul și Viața" (Ioan 14, 6), ca și năzuința de rămînere și creștere în Hristos, credință din care izvorăsc faptele bune ca fructe ale pomului bun. Numai această credință vie este mîntuitoare, căci este „credință lucrătoare prin iubire" (Gal. 5, 6), iar „credința fără fapte este moartă" (Iac. 2, 26); ea, credința fără iubire, chiar puternică fiind, nu mîntuiește, ci doar face din om „aramă sunătoare și chimval zîngănitor" (I Cor. 13, 1).

Necesitatea, pe lîngă credința socotită singură, a faptelor bune pentru mîntuire se vădește și prin aceea că abia prin ele, prin fapte, se arată împreună-lucrarea credinciosului cu harul Dumnezeiesc; abia prin activitatea sa credinciosul trăiește cu adevărat ca mădular viu în Biserică, prin harul lui Hristos, în Duhul Sfînt; abia faptele bune sînt semnul că harul pătrunde întreaga ființă a credinciosului, susținîndu-l, însuflețindu-l, întărindu-l în toate cele bune și asigurîndu-i, în deplină libertate și conștiință, înaintarea pe calea desăvîrșirii morale.

De aceea, în credință și iubire, cu hotărîre neabătută să urmăm sfatul Apostolului, sfat nelipsit din povața Bisericii dreptmăritoare: „Frații mei, cîte sînt adevărate, cîte sînt de cinste, cîte sînt drepte, cîte sînt curate, cîte sînt de iubit, cîte sînt cu nume bun, orice virtute și orice laudă, la acestea să vă fie gîndul" (Filip. 4, 8), „... pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să caute să fie în frunte la fapte bune. Căci acestea sînt cele bune și de folos oamenilor" (Tit 3, 8). Iar prin așezarea în frunte cu fapte bune se răspunde dorinței Mîntuitorului nostru Care ne spune: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" (Matei 5, 16).

În sfîrșit, marea însemnătate a faptelor bune pentru mîntuire rezultă și din aceea că la Judecata din urmă, cînd se va da ultima și definitiva sentință a Judecătorului ceresc asupra lumii, faptele bune sînt arătate ca fiind hotărîtoare, fără să se mai atragă atenția asupra credinței dar subînțelegîndu-se că ele, faptele bune, sînt fructele pomului bun, cel al credinței. Atunci, la Judecata obștească, „Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi, și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele sale" (Matei 16, 27); atunci Dumnezeu „va da fiecăruia după faptele lui" (Rom. 2, 6); „Pentru că noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea judecății lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău" (II Cor. 5, 10).

Pr. Prof. *Isidor Todoran*

Continuarea săpăturilor arheologice de la M-rea Partoș

Prin ajutorul material acordat de Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului, între 2—26 iulie a. c. au continuat săpăturile arheologice de la vechiul așezămînt din cuprinsul eparhiei, mănăstirea Partoș.

Relevăm surprinderea unor noi elemente privitoare la așezarea rurală ce datează din cursul secolului al XIV-lea, dezvelirea unui complex de locuințe și cercetarea unui număr de 25 morminte aferente primului edificiu religios, biserica mănăstirii Partoș.

Prezența unor obiecte de podoabă, inele sigilare, permit ipoteza edificării acestui nucleu monastic în cursul secolului XV. De asemenea, au fost descoperite unele fundații superficial realizate, din cărămidă, legate cu mortar, la vestul bisericii mari, care datează din secolul XVIII, fundații ale unor amenajări organizate în jurul edificiului central al mănăstirii. Stabilirea elementelor de planimetrie a acestor construcții reperate, rămîn a fi precizate prin practicarea unui viitor sondaj arheologic în perimetrul mai sus-menționat.

Instalarea Prea Sfinţiei Sale Lucian Florea-Făgărăşanul

(Continuare din pag. 1)

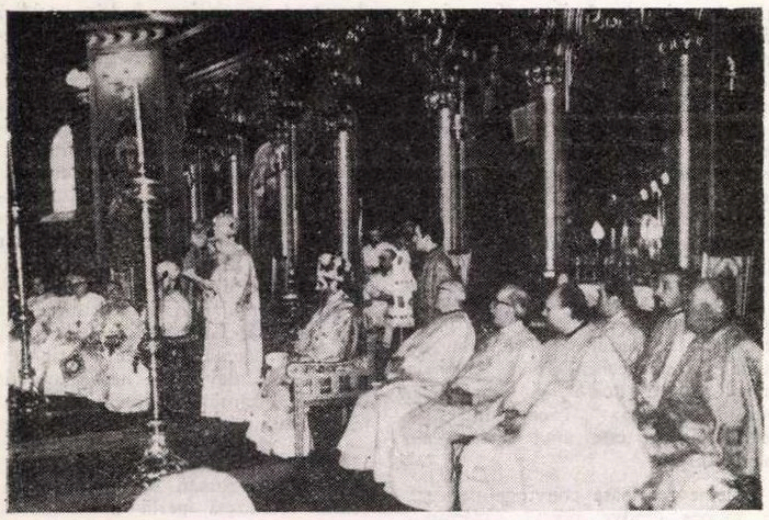

I. P. S. Mitropolit Teoctist rostind cuvîntarea de instalare a P. S. Lucian

mai stricte exigenţe. Acum îşi începe o nouă slujire, hotărît să se dedice cu toată fiinţa „intereselor creştine, duhovniceşti şi patriotice, ale neamului şi Patriei, la care este antrenată, mai ales în zilele noastre, întreaga conducere a Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Iustin".

„Ca fiu al Bisericii Ortodoxe Române, născut şi crescut pe frumoasele plaiuri ardelene ale judeţului Alba, educat în viaţa duhovnicească la vetrele de tradiţională şi aleasă evlavie şi cultură a mănăstirilor moldovene şi muntene, sînt chemat astăzi ca împreună cu întregul cler şi obştea credincioşilor din această Sfîntă Arhiepiscopie, să contribuim la menţinerea şi propăşirea renumelui acestei Sfinte Arhiepiscopii, purtătoare de cinste şi demnitate de veacuri, în rîndul celorlalte Eparhii surori şi culte din ţara noastră.

Cu acelaşi duh de dragoste faţă de Dumnezeu şi de aproapele, ne vom strădui să răspîndim razele bunei înţelegeri între toţi fiii acestor meleaguri, în duhul «vieţii celei noi», în care se cere ca Evanghelia lui Hristos să fie vestită în spiritul înţelegerii şi slujirii oamenilor".

Amintind cîteva date din trecutul glorios al pămîntului transilvan, P. S. Sa a spus: „Devotat acestor idealuri ale înaintaşilor şi credincioşilor din această Sfîntă Arhiepiscopie... înţeleg să port cu cinste şi demnitate făclia Ortodoxiei româneşti pe aceste binecuvîntate plaiuri..."

Realităţile confesionale din Arhiepiscopia Sibiului „vor fi pentru smerenia mea prilej de promovare a ecumenismului practic local dintre cultele religioase din ţara noastră şi de puternică înfrăţire a credincioşilor acestora, ce aparţin altor naţionalităţi conlocuitoare în aceeaşi patrie, Republica Socialistă România".

În încheiere, P. S. Sa a mulţumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin şi Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, autorităţilor de stat şi tuturor celor prezenţi la solemnitate.

În acordurile Imnului arhieresc, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian a binecuvîntat pe credincioşii prezenţi, solemnitatea instalării luînd astfel sfîrşit.

În cinstea P. S. Episcop-vicar Lucian, Consiliul nostru arhiepiscopesc a oferit o masă oficială, care s-a desfăşurat în Aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

În timpul mesei, *P. S. Episcop Vasile Coman al Oradiei* a adresat P. S. Episcop-vicar Lucian un cuvînt de salut din partea Ierarhilor transilvăneni. Au mai luat cuvîntul *Eröss Ludovic*, prepozit-director al Cancelariei la Episcopia Romano-Catolică din Alba Iulia, *Eminenţa Sa Nagy Gyula*, Episcopul Bisericii Reformate din Cluj-Napoca, *Domnul Dr. Ilie Georgescu*, membru al Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului, *P. C. Pr. Traian Belaşcu*, fost vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, *P. C. Protopop Dănilă Luca* (Sibiu) şi *P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan*, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

În numele eparhiilor, cultelor, instituţiilor şi organismelor bisericeşti pe care le reprezentau, vorbitorii au toastat pentru Conducătorii Patriei noastre, pentru Sfîntul Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, pentru prosperitatea ţării şi a poporului nostru, pentru relaţii frăţeşti între naţionalităţile şi cultele din ţara noastră, făcînd totodată P. S. Episcop-vicar Lucian urări de succes deplin în noua slujire.

Ierarhii şi reprezentanţii cultelor la instalare

Soborul ierarhilor şi slujitorilor la instalare

A vorbit, de asemenea, *Domnul Ion Popescu*, Director în Departamentul Cultelor.

Tuturor le-a răspuns *Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian* exprimînd mulţumiri pentru sentimentele şi urările exprimate, precum şi pentru participarea la această solemnitate a instalării sale la Arhiepiscopia Sibiului.

În încheiere, a luat cuvîntul *Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Teoctist*, care şi-a exprimat bucuria şi satisfacţia pentru primirea caldă ce i s-a făcut la Sibiu Prea Sfinţitului Episcop-vicar Lucian, îndemnînd pe toţi factorii responsabili din Arhiepiscopia Sibiului la o conlucrare rodnică, spre slava lui Dumnezeu şi spre propăşirea viitoare a Mitropoliei Ardealului.

În pragul acestei noi şi importante slujiri, redacţia revistei „Telegraful Român" urează, în numele colaboratorilor şi cititorilor,

Prea Sfinţitului Episcop-vicar

Lucian Florea-Făgărăşanul

mulţi ani cu sănătate şi cu bogate împliniri pe tărîm bisericesc şi patriotic.

ÎNTRU MULŢI ANI,

PREA SFINŢITE PĂRINTE!

IOAN IGNATON

promotor al vieţii muzicale hunedorene

Astăzi, cînd avem o şcoală componistică românească, o critică românească, muzicologie românească, folclor românesc la rang de ştiinţă, nu putem să nu privim cu recunoştinţă pe aceia care au luptat pentru realizarea acestor nobile năzuinţe.

Din şirul acestora îl menţionăm pe neobositul profesor Ion Ignaton — preşedintele Reuniunii de cîntări, dirijorul Corului bisericii ortodoxe române şi al corului meseriaşilor din Deva.

Răsărit din vatra frumoaselor meleaguri hunedorene Ion Ignaton s-a născut la Ormindea (Hunedoara) în ziua de 1 septembrie 1888, moştenind talentul muzical de la tatăl său, învăţătorul Gheorghe Ignaton, vestit în tot ţinutul pentru darul de a cînta frumos.

După terminarea şcolii primare şi a gimnaziului ortodox român din Brad, şi în urma obţinerii unei burse din fondul „Avram Iancu", al Astrei, a trecut la liceul românesc „Andrei Şaguna" din Braşov urmînd studiul muzicii, îndeosebi al viorii, cu renumitul profesor Gheorghe Dima. În această perioadă, tînărul Ignaton a făcut parte din corul bisericii Sfîntul Nicolae, precum şi din corul Reuniunii de muzică. Astfel a participat la concertele pe care această reuniune le-a organizat sub conducerea maestrului Gheorghe Dima la Ateneul Român din Bucureşti.

În anul 1912 a absolvit Academia de teologie din Sibiu unde a continuat studiul muzicii cu profesorii D. Cunţan şi Timotei Popovici.

În perioada cît a urmat teologia, a organizat şi condus coruri şi orchestre ale colegilor săi, cîntînd la diferite serbări şi la numeroase sfinţiri de biserici.

În primăvara anului 1912 a participat ca dirijor la turneul teologilor români din Sibiu organizat la mănăstirile din ţară, sub conducerea mitropolitului Dr. Nicolae Bălan — pe atunci — profesor la Academia de teologie.

Îşi reliefează dorinţa de perfecţionare a cunoştinţelor de armonie, teorie-solfegii şi contrapunct în urma strălucitelor examene susţinute la Universitatea din Cluj, obţinînd la examenul de specialitate în vara anului 1920 media 10.

Dominat de puternice sentimente patriotice a luptat prin artă pentru înălţarea neamului românesc culegînd şi valorificînd folclorul transilvănean al obiceiurilor de peste an.

Ion Ignaton nu s-a mulţumit doar să noteze cîntecele populare din Ormindea (Brad), Sîntuhalm (Deva) Roşcani (Ilia) sau Pricaz (Orăştie), ci le-a aranjat şi armonizat pentru cor sau solişti, publicîndu-le în anii maturităţii cu titlul generic: „Colecţie de cîntece populare — culese, aranjate şi armonizate pentru cor mixt de Ion Ignaton".

Pe lîngă activitatea de folclorist care de fapt ocupă locul central în sînul preocupărilor sale, Ion Ignaton a căutat să valorifice tezaurul pe care l-a cules în diverse genuri muzicale printre care îl găsim şi pe cel al rapsodiei — al potpuriurilor pentru orchestră şi al celor pentru pian solo. În aceste prelucrări se simte foarte mult influenţa profesorului său Gheorghe Dima cu care Ion Ignaton a ţinut o strînsă legătură tot timpul vieţii acestuia.

Bogata, frumoasa şi nobila muncă de culegător şi prelucrător a muzicii populare, de interpret şi dirijor, a atras după sine aprecierile elogioase ale compozitorului Tiberiu Brediceanu care menţiona următoarele în scrisoarea de la Braşov 12 noiembrie 1944: „Îţi mulţumesc apoi pentru bucuria ce mi-ai făcut-o trimiţîndu-mi frumoasele d-tale lucrări muzicale. Stai neclintit pe linia dreaptă a cunoaşterii şi a aprofundării creaţiei poporale, singura cale care duce sigur spre veritabila expresie muzicală românească, fie în prelucrarea sau utilizarea în orice chip a folclorului nostru, fie şi la formarea stilului în compoziţie independentă."

Din 1919, Ion Ignaton fiind numit profesor de muzică la liceul „Decebal" din Deva, a desfăşurat o muncă deosebită pe tărîm şcolar cît şi pe cel cultural şi naţional.

În primăvara anului 1919 — a înfiinţat „Societatea de cîntări" — cu al cărei cor şi orchestră a desfăşurat o prodigioasă activitate pe tărîm cultural-artistic, organizînd o mulţime de concerte, reprezentaţii de teatru şi operete: „Baba Hîrca", „La şezătoare de T. Brediceanu, atît în Deva cît şi în judeţ stîrnind entuziasmul românului liber, stăpîn pe sentimentele şi destinele lui.

Ion Ignaton are meritul de a fi contribuit în 1943 la înfiinţarea Conservatorului de muzică şi artă dramatică „Gheorghe Dima" din Deva (echivalent şc. medie de muzică), constituind o bază de plecare pentru regenerarea mişcării culturale şi artistice din judeţul Hunedoara, rămînînd înscris în analele teatrului românesc din Ardeal.

Prin înfiinţarea corului meseriaşilor din oraşul Deva a dobîndit mari succese pe tărîm dirijoral desfăşurînd o prodigioasă activitate de propagandă culturală comemorînd „120 de ani de la moartea lui R. Wagner", „150 de ani de la moartea lui Horia, Cloşca şi Crişan", „Comemorarea lui Avram Iancu la Ţebea" etc.

Ion Ignaton militează în continuare pentru legătura vie cu poporul pentru ridicarea spirituală a maselor manifestîndu-se ca un viu propagator al muzicii populare în special în frumoasele cuvîntări: „Educaţie prin artă", „Rolul învăţăturii în valorificarea folclorului muzical", „Cîntecul popular" evidenţiind comorile îngropate în sufletul poporului nostru, concretizate în poezii populare, doine, ghicitori, insistînd asupra păstrării coregrafiei noastre naţionale reprezentată în hore, sîrbe, chindii, căluşar, haţegana, ardeleana etc.

Celui care n-a cunoscut odihna timp de 84 de ani, compozitorul, dirijorul, folcloristul şi profesorul Ion Ignaton i s-a curmat mersul vieţii la 21 decembrie 1973. El reprezintă unul dintre intelectualii de frunte români ai acestor vremuri fără de care n-ar fi putut exista o cultură românească, acei intelectuali care n-au precupeţit nici un efort pentru a dezvălui lumii virtuţile acestui neam.

Prof. *Valeria Oprişu*

Lucrările Seminarului teologic sud-est european

(Tesalonic 30 august—5 septembrie 1980)

Cel de al V-lea Seminar de studii teologice sud-est europene organizat cu sprijinul material şi cu generozitatea devenită tradiţională a Facultăţii de teologie din Heidelberg în colaborare cu alte grupe de lucru est europene de la Universităţile din Mannheim, Erlangen şi Marburg şi-a desfăşurat lucrările pe tema *„Biserica, lăcaş de mîntuire şi izvor de pace"*. Au participat peste 60 de persoane din 10 ţări, cuprinzînd profesori de teologie, preoţi, studenţi, călugări. Pe lîngă participanţii din R. F. Germania, care au fost cei mai numeroşi, amintim reprezentanţi din Anglia, Danemarca, Abisinia, R. D. G., Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, România, Elveţia şi, desigur Grecia. Unii dintre cei prezenţi erau sosiţi împreună cu soţiile lor. Atmosfera a fost familiară şi foarte vioaie.

Ca delegaţi ai Institutelor teologice din ţara noastră au participat profesorii Nicolae Balcă şi Emilian Popescu de la Bucureşti, precum şi Teodor Bodogae şi Mircea Păcurariu de la Sibiu. Sufletul întrunirii a fost şi de astă dată acelaşi neobosit militant pe tărîmul întrunirilor ecumeniste, profesorul Dr. Friedrich Heyer de la Universitatea din Heidelberg, căruia i se datoresc în mare parte şi celelalte patru întruniri din ultimii 10 ani. Întrunirea din anul acesta e a doua care se desfăşoară într-o ţară din sud-estul Europei, după cea din 1978, care a avut loc la Şibenik, pe coasta Dalmaţiei.

Cum era şi firesc lucrările începeau şi se terminau în fiecare zi cu serviciul divin, respectiv cu rugăciune, la care şi-au dat concursul pe rînd reprezentanţii fiecăreia din bisericile participante. La deschiderea şi la închiderea lucrărilor a luat parte pe lîngă unii înalţi reprezentanţi ai vieţii publice locale, şi mitropolitul Dionisios de Neapole şi Stavropole, care a şi liturghisit în Duminica din 31 august 1980 în Biserica Sfintei Adormiri din cartierul Oreokastron (cartier în care s-au desfăşurat lucrările) şi care a şi rostit cuvîntul de salut în numele Sf. Sinod al Bisericii Greceşti. În numele delegaţiei române a vorbit prof. T. Bodogae. În după masa aceleiaşi zile delegaţii prezenţi au făcut fiecare cîte un scurt raport despre activitatea lor profesională.

T. B.

(Continuare în pag. a 7-a)

Sesiunea Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor

Între 14—22 august 1980, s-au desfăşurat la Geneva — Elveţia, lucrările Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Din ţara noastră au participat înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului şi Prea Sfinţitul Episcop Antonie al Buzăului, reprezentînd Biserica Ortodoxă Română precum şi Eminenţa Sa Albert Klein, episcop evanghelic C. A. — Sibiu.

După serviciul religios inaugural şi obişnuitele formalităţi (apelul, acceptarea înlocuitorilor trimişi să reprezinte Bisericile ai căror delegaţi lipseau, admiterea de noi membri, aprobarea procesului verbal al sesiunii anterioare, adoptarea ordinei de zi şi numirea subcomitetelor), preşedintele Comitetului central, arhiepiscopul anglican E. W. Scott — Canada şi secretarul general al Consiliului ecumenic al Bisericilor, dr. Philip Potter, au prezentat cîte un raport. Primul s-a referit la activitatea Mişcării ecumenice de la sesiunea anterioară a Comitetului central, la acţiunile prevăzute pentru viitor insistînd asupra pregătirii celei de a VI-a Adunări generale care se va ţine la Vancouver — Canada în anul 1983. Al doilea a dezvoltat tema „comuniunii" (koinonia), fundamentală în ecumenism şi aplicările ei în „comunitatea de schimb şi comunicare", „comunitatea de credinţă", „comunitatea de părtăşie", „comunitatea de luptă pentru o comunitate veritabilă umană" şi în „comunitatea de viaţă şi bucurie".

După ce Jean Skuse — Australia, vicepreşedinta Comitetului central, a supus plenului comentariile şi recomandările Comitetului executiv cu privire la activităţile Consiliului Ecumenic al Bisericilor, diferiţi raportori au informat asupra acţiunilor mai importante din ultima perioadă şi anume: a) Conferinţa mondială pentru misiune şi evanghelizare, Melbourne — Australia, mai 1980; b) Conferinţa mondială pentru credinţă, ştiinţă şi viitor, Boston — S. U. A., august 1979; c) Colocviul mondial „Bisericile în confruntare cu rasismul", Noordwijkerhout — Olanda, iunie 1980; d) studiul „Biserica şi săracii" şi în fine e) întrunirea Grupului internaţional de lucru „repartizarea ecumenică a resurselor", Geneva, iunie 1980. Rapoartele pe aceste teme au fost urmate de ample discuţii.

În continuare membrii Comitetului central s-au împărţit în trei comitete şi mai multe subcomitete pentru a asculta şi delibera asupra rapoartelor celor trei mari unităţi din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor: „Credinţă şi mărturie", „Dreptate şi slujire", „Educaţie şi reînnoire". Concluziile lor au fost supuse plenului care a adus hotărîrile de rigoare menite să direcţioneze activităţile ulterioare ale fiecărei unităţi şi componentele lor.

Concomitent s-au organizat întruniri pe continente şi zone geografice, întruniri ale diferitelor familii confesionale, inclusiv a delegaţilor Bisericilor Ortodoxe, alte întruniri de lucru.

Reunit din nou în şedinţe plenare, Comitetul central a analizat activităţile unor organisme ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, a decis asupra mai multor schimbări în personalul Consiliului şi a stabilit măsurile preliminare cu privire la convocarea celei de a VI-a Adunări generale. Reţinem aici prelungirea mandatului prof. Ion Bria ca secretar ortodox al Comisiei „Misiune şi evanghelizare", precum şi numirea lui Dan-Ilie Ciobotea ca lector la Institutul ecumenic Bossey, ambii reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe Române.

Faţă de situaţiile care confruntă lumea de astăzi şi Bisericile creştine, Comitetul central a adoptat cîteva documente (declaraţii şi rezoluţii) cum sînt cele referitoare la factorii de natură să primejduiască pacea, dezarmarea nucleară, înlăturarea sărăciei şi repartizarea justă a resurselor, combaterea rasismului etc.

În cadrul sesiunii Comitetului central a avut loc o ceremonie închinată preşedintelui de onoare al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, pastorul dr. Willem A. Visser't Hooft, cu prilejul împlinirii vîrstei de 80 de ani, cînd au fost evocate începuturile Mişcării ecumenice şi evoluţia ei de-a lungul timpului.

Duminică 17 august toţi membrii Comitetului central au participat la serviciile religioase oficiate în bisericile din Geneva. Delegaţii ortodocşi români s-au găsit printre credincioşii parohiei ortodoxe române din Geneva, condusă de preotul Emil Roman. Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului a adresat un cuvînt ocazional numeroşilor participanţi şi le-a împărtăşit binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Iustin.

Deşi ultima sesiune a Comitetului central se înscrie printre activităţile lui obişnuite, dezbaterile şi hotărîrile adoptate vor contribui fără îndoială la promovarea idealului suprem urmărit de Consiliul Ecumenic al Bisericilor, care este unitatea tuturor creştinilor, sprijinirea de către Biserici — în deplină unitate — a marilor comandamente ale contemporaneităţii.

Edificiul roman cu mozaic din Constanţa

Între vestigiile arheologice de mare importanţă din Constanţa, se impune atenţiei specialiştilor şi admiraţiei vizitatorilor iubitori de artă şi frumos, edificiul cu mozaic din epoca romană tîrzie, construit în secolul IV, probabil în timpul împăratului Constantin cel Mare (306—337), pe faleza portului antic. Fiind descoperit în anul 1959, acest mozaic realizat din cubuleţe de piatră în şapte culori şi nuanţe naturale pe un strat de mortar de cca. 10 cm grosime, se păstrează acum şi este protejat de intemperii într-o hală clădită special din beton şi sticlă.

La acest mozaic se poate ajunge din Piaţa Ovidiu pe o frumoasă alee care desparte clădirea Muzeului de istorie naţională şi arheologie de un bloc modern de locuinţe, alee pe care sînt aşezate pe postamenţi o arhitravă de marmoră şi o coloană cu capitel ionic, 7—8 inscripţii funerare în versuri scrise în limba elină care exprimă simţăminte pioase la adresa celor dispăruţi, punînd pe cititor în atmosfera specifică a epocii şi exprimînd credinţa, obiceiurile, precum şi starea socială a locuitorilor acestui oraş din secolele II—III d. Hr.

Acest frumos şi monumental ansamblu arhitectural, face parte integrantă dintr-un şir de edificii care înfrumuseţau, în trecut, trei din cele patru terase ale falezei. A patra, cea inferioară, apropiată de nivelul mării, cu cheiuri, instalaţii portuare, magazii de cereale, diguri etc., este acoperită cu pămînt.

Intrarea în clădirea care păstrează aproximativ o treime din suprafaţa iniţială a pardoselei cu mozaic policrom, pune pe vizitatori în situaţia cunoaşterii unor aspecte esenţiale din istoria oraşului Constanţa şi asupra topografiei căreia i se integrează edificiul. O machetă a promontoriului constănţean de la sfîrşitul secolului XIX, înfăţişează relaţia port-oraş; a doua reprezintă, la scară redusă, resturile edificiului cu mozaic, aşa cum au fost ele degajate din straturile groase de pămînt de pe faleză; cea de a treia reflectă o ipoteză de reconstituire a edificiului, imaginat ca o mare terasă în aer liber.

Pardoseala cu mozaic, ce se impune apoi privirii, măsura în antichitate aproximativ 2000 m.p. (sala avea 101 m lungime şi 20 m lăţime). Construcţia de protejare îmbracă numai 600 m.p. din suprafaţa iniţială, adică numai partea unde s-a găsit pavimentul mozaicat.

Pereţii, atît cît au mai scăpat efectului distructiv al veacurilor şi vicisitudinilor, au pe latura de nord şi nord-vest înălţimi de pînă la 8 m. Sînt realizate în straturi alternative de piatră şi cărămizi, iar pe feţele interioare ritmează cu pilaştri. Totul era tencuit cu mortar şi apoi placat cu marmoră albă şi colorată, într-o gamă ornamentală de la care se păstrează capitele, basoreliefuri, motive vegetale şi geometrice etc. Modul de fixare al plă-

cilor de marmoră pe suprafaţa pereţilor se lasă reconstituit graţie numeroaselor găurele adîncite în pereţi pentru introducerea crampoanelor de metal.

Pavimentul cu mozaic policrom este conceput în două mari registre: un chenar lat de aproape 7 m şi o parte centrală cu două cercuri ornamentate diferit, înscrise unor mari carouri.

În registrul lateral apare mai întîi un vrej de iederă ce şerpuieşte pe toată lungimea sălii. Unele sînt albe cu contur roşu, altele, spre sud-vest, cu negru. Diferenţa de culoare şi de formă — ultimele vădesc cu oarecare stîngăcie în realizare — se exprimă prin refaceri ulterioare. Şi, dacă asociem observaţia aceasta cu aceea a deosebirilor din structura peretelui aferent, înţelegem mai clar că, în decursul existenţei sale, edificiul a suferit reparaţii în urma unei distrugeri provocate fie de mişcări tectonice, fie de atacuri barbare.

Brîului de iederă îi urmează spre interior o bandă largă de rozete, cu patru foi, rezultate din intersectarea unor cercuri. Totul este limitat de torsade, un adevărat şnur de nuanţe ce se îmbină perfect cadrului general.

Partea centrală a covorului are o decoraţie mai complexă. Spre capătul de sud-vest, un mare pătrat cu chenar şi şnur, căruia i se înscrie în cerc, cu solzi de peşte care descresc de la perimetru către centru; totul este realizat într-un joc de culori şi forme de un mare efect plastic.

Cel de al doilea mare pătrat, înscris la nord-vest, conţine o reţea de carouri mici, romburi şi alte figuri geometrice, cu motive ornamentate diferit; vase din care apar frunze, panoplii, cruci gamate, linii frînte etc. Într-unul din colţurile marelui pătrat se conturează silueta unui vas — cantharos — din care ies frunze de iederă, iar în dreapta este un porumbel — unica imagine zoomorfă din ornamentica covorului policrom — „simbol indisolubil legat de influenţa şi practicile creştine" (A. Rădulescu „Pontica" VI, 1973, p. 193, nota 3).

Dacă adăugăm şi faptul că între cele două carouri centrale se întinde o adevărată „plasă" împletită din acelaşi şnur ce apare deseori pe suprafaţa mozaicului, avem imaginea întregului covor, adevărată operă de artă a secolului IV d. Hr., care poate fi apreciată la justa sa valoare, numai văzîndu-o direct.

Acest mare obiectiv istoric-arheologic, are două nivele: un promenoar superior, de-a lungul căruia sînt orînduite elemente arheologice scoase din săpături: ancore de metal, amfore „piriforme" încărcate cu substanţe răşinoase de import (smirnă, tămîie), colofoniu, minereuri de fier etc.; apoi se coboară pe cel de al doilea promenoar, de jos, care îngăduie o atentă şi apropiată examinare a edificiului cu mozaic şi a pereţilor. Printr-o ieşire prevăzută pe latura de nord-est, se ajunge la casa scărilor, în realitate un hol pardosit cu dale de piatră care face legătura între terase.

Coborînd spre terasa inferioară, pe scările originale, în partea stîngă apare o succesiune de încăperi care au servit în antichitate pentru comerţ şi, în continuare, resturi de ziduri masive ale altor construcţii; la dreapta, treptele se leagă de clădirea restaurată şi conduce spre substrucţie — terasa a treia, unde, de la un capăt la celălalt al edificiului se succed 11 încăperi largi, cu intrările arcuite. În antichitate, acestea au servit drept magazii pentru mărfuri. Aşa se explică de ce în încăperile nr. 4 şi 5, s-au găsit imense cantităţile din produsele care intrau sau ieşeau din portul tomitan.

Acest important ansamblu a fost construit şi s-a folosit în scopuri comerciale. Aici se adunau şi se întîlneau autorităţile şi locuitorii oraşului, între ei, apoi cu negustori de pretutindeni, navigatori şi armatori pentru afaceri, schimburi monetare etc. Printre cei care veneau aici desigur că erau şi creştini.

Întrucît s-a afirmat, în ultimul timp, că această operă de artă ar fi fost realizată în secolele V—VI şi că s-au găsit unele asemănări între cercul din partea de sud a covorului de mozaic şi ornamentele de la două bazilici creştine din Dolecanesul egean (insula Cos), se crede că „aceste analogii din perioada căreia îi aparţine mozaicul şi marele număr de fragmente ceramice cu decor ştampilat purtînd semnul crucii sau diferite monograme şi simboluri creştine, precum şi mai multe opaiţe din sec. V—VI, decorate cu semnul crucii, descoperite la edificiul cu mozaic, justifică reprezentarea mozaicului de mai sus în cadrul monumentelor de artă creştină din sec. V—VI de pe teritoriul fostei provincii Scythia Minor, deşi el nu aparţine unui astfel de monument" (I. Barnea, în „Dacia" N. S. 20, 1976, p. 265—268, fig. 3—8).

La sfîrşit putem spune că Edificiul roman cu mozaic reprezintă una dintre cele mai elocvente mărturii despre trecutul clasic al metropolei Sciţiei Mici, care în secolele IV—VII, a avut o stare înfloritoare din punct de vedere comercial, economic, artistic şi eclesiastic, iar astăzi constituie un important obiectiv istoric de aspect şi interes deosebit dovedind gustul pentru frumos, geniul creator şi cultura strămoşilor noştri de pe aceste meleaguri.

† EPIFANIE NOROCEL TOMITANUL
Episcop-vicar

Biserica Galata din Iaşi

„Leagăn de cultură şi civilizaţie, de reverie şi taină, lapidariu al conştiinţei naţionale, Iaşii au fost şi au rămas o cetate a mîndriei noastre, scaun al legendei şi poeziei româneşti". Dar cîte nu se pot spune despre un oraş atît de fermecător cum e oraşul aşezat între cele şapte coline. Încă din secolul al XVII-lea, călătorul Marco Bandini, impresionat de frumuseţea şi pitorescul dealurilor albastre-mov, care alcătuiau un amfiteatru asimetric, rostea: „quasi nova Roma".

Într-adevăr, colinele Iaşului, pline de uimitoare şi fermecătoare frumuseţi, poartă gîndul admiratorului nu numai la străvechea Romă, ci şi la oraşul dintre Bosfor şi Dardanele, „strălucitul Bizanţ", căci şi între ele dealul Galata este unul dintre cele mai pitoreşti.

Oricine se poate convinge de ceea ce spunea cîndva poetul Coşbuc, că „Iaşul este îngrădit de verzi coline, sub raze de luceferi"; dealurile Cetăţuiei şi Galatei au însă ceva aparte. Pe fiecare dintre ele, ca o încoronare a frumuseţilor, se înalţă spre cer cîte o ctitorie voievodală; pe primul se găseşte Cetăţuia, bijuteria lui Duca Vodă, iar pe celălalt, Galata lui Petru Vodă Şchiopul.

Aceste falnice ctitorii par a străjui veşnicul şi pururea înnoitul tîrg al „Ieşilor". Dintre cele două biserici, mai plină de interes este Galata, „mama bisericilor moldoveneşti", despre care cronicarul ne spune că a fost zidită între 1582—1583 de către Petru Şchiopul (1574—1579 şi 1582—1591), „pe locul tare numit Galata". Numele dealului este la fel de misterios ca şi realizarea bisericii prin combinarea stilului moldovenesc cu cel muntenesc, adevărată cotitură în evoluţia arhitecturii bisericeşti din Moldova.

Biserica Galata, cu cele două turle zvelte, este înconjurată de ziduri puternice, cu un turn măreţ la intrare, dînd întregii aşezări aspect de impunătoare cetate de apărare. Planul bisericii este triconc, la mijloc fiind încinsă de un brîu încadrat de două rînduri de cărămizi; de o parte şi de alta a brîului pereţii sînt decoraţi cu arcade şi ocniţe tradiţionale. Pereţii bisericii sînt construiţi din blocuri de piatră şi cărămizi, ceea ce dă monumentului o policromie discretă şi atrăgătoare.

Nouă contraforturi de piatră sprijină pereţii edificiului de jur împrejur, inovaţie arhitectonică folosită apoi la Sucevita şi la bisericile mănăstirilor din veacul al XVII-lea.

În întregul ei ansamblu, Galata se înfăţişează ca una din cele mai frumoase vetre de cultură, a Iaşului, unde „istoria o vezi renăscînd din piatră şi cărămidă", ceea ce a făcut pe mulţi să mărturisească, plini de emoţie, că „nu are egal în Moldova". Locaş unic, mîndrie veridică a arhitectonicii, această ctitorie voievodală te invită la evlavie, smerenie şi cucernicie, aprinzîndu-ţi în suflet dorul şi lumina de a cunoaşte marile şi neştersele adevăruri istorice, mărturii ale permanenţei şi continuităţii neamului nostru pe aceste pămînturi străbune. În inima şi în cugetul celui care vine să o admire trezeşte imaginea vie a „vechilor timpuri ale istoriei noastre bimilenare, pline de glorie şi strălucire". Unicat în rîndul edificiilor istorice din ţara noastră, Galata poate fi considerată o bogată filă de istorie naţională, de adevăr, de neatîrnare, de păstrare a unităţii şi integrităţii fiinţei neamului nostru românesc.

Frumuseţea şi tradiţia de veacuri a poporului român se îmbină în această frumoasă perlă a Moldovei, mesaj peste veacuri al spiritului românesc creator şi păstrător de comori şi tradiţii sfinte.

De-a lungul veacurilor, prin aşezare dar mai ales prin frumuseţe, biserica Galata a atras mulţime de vizitatori care au admirat-o ca fiind „cît o cetate de mare şi foarte frumos aşezată pe malul drept al Bahluiului, în faţa oraşului Iaşi".

Aceleaşi impresii de neuitat produce şi astăzi nenumăraţilor vizitatori această „frumoasă capodoperă românească", mărturie a unităţii vii şi neîntrerupte dintre Moldova, Muntenia şi Ardeal. Toţi cei care vizitează această „uimire de frumuseţe", simbol al credinţei şi al luptei glorioase a poporului nostru, se conving încă o dată că „Iaşul este un oraş ce posedă o salbă de însemnate monumente istorice", în care Galata străluceşte ca o adevărată piatră scumpă, plină de o monumentalitate ce oferă iubitorului de frumos o pagină vie din istoria poporului român.

Aşa cum se prezintă astăzi, îmbrăcată în haină nouă în urma lucrărilor de restaurare, într-adevăr biserica Galata pune şi mai mult în lumină „geniul gîndirii şi creaţiei celor ce s-au străduit să lase urmaşilor urmaşilor neamului nostru dovada existenţei sale de-a lungul vremii pe aceste locuri, unde au înflorit frumoase cronici moldovene în poezia marelui Mitropolit Dosoftei.

Întregul ansamblu arhitectonic de la Galata convinge pe cei doritori de frumos că este una din cele mai impunătoare edificii de simţire şi credinţă creştină, dar şi de cultură românească din străvechiul şi veşnicul „dulce tîrg al Ieşilor".

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

Cîmpia Aradului — nedezlipită parte a statului întemeiat de marele rege Burebista

Ornamente dacice

Vestigiile arheologice dacice scoase la lumină pe meleagurile arădene, începînd mai ales după anul 1960 şi păstrate cu grijă la Muzeul din Arad, ne relevă nu numai o civilizaţie materială şi spirituală elevată, dar contribuie substanţial la cunoaşterea şi înţelegerea istoriei daco-geţilor de pe aceste meleaguri în veacurile premergătoare marelui rege Burebista, ca şi-n perioada domniei lui.

Topografia arheologică a Cîmpiei arădene înregistrează, în deceniile premergătoare şi-n perioada de domnie a marelui rege, o concentrare de descoperiri arheologice şi numismatică, care ne dezvăluie o reală şi substanţială dezvoltare materială şi spirituală a dacilor de pe Mureşul inferior şi Crişul Alb.

Cursurile inferioare ale Tisei şi Mureşului constituiau un traseu de pătrundere către Transilvania a negustorilor din Sud şi odată cu ei, a monedelor de argint. Calea mureşană ce ducea spre dacii intracarpatici şi bogăţiile stăpînite de ei, prin faptul că era intens locuită, mai întrunea şi calitatea de piaţă de desfacere pentru o parte din mărfurile în tranzit spre Transilvania. Numai aşa se explică prezenţa apreciabilă ca număr a drahmelor de pe traseul străbătut de Mureşul inferior. Considerăm că difuziunea monedelor de tipul Dyrrachium-Apollonia, Thasos, cele ale regilor macedonieni şi ulterior, cele romane, în localităţile arădene (Arad, Sofronea, Agrişul Mare, Drauţ, Bruznic, Căprioara-Săvîrşin, etc.), oglindeşte relaţiile de schimb ale populaţiei locale, operaţiuni comerciale destul de intense, după cum ne relevă descoperirile numismatice din zonă.

Despre intensa viaţă şi deosebita prosperitate a întregii zone arădene ne stau mărturie cele 26 tezaure monetare descoperite pe aceste meleaguri şi care datează din sec. III î. e. n. pînă-n secolui I î. e. n. (Silindia, Chişineu Criş, Dieci, ş. a.), emise de oraşele Dyrrachium, Apollonia, Thasos, Alex. cel Mare, Lysimachos, Seleucos I şi Republica romană. La ele se adaugă încă alte 13 localităţi arădene, unde s-au descoperit un număr mai mic de monede dacice de tip Filip II, emisiuni din Dyrrachium, Apollonia, Thasos sau republicane romane (Buteni, cetatea dacică de la Clit ori Pecica-Ziridava).

Cele arătate cu privire la tezaurele monetare, ne relevă, cu claritate, că-n Cîmpia arădeană a existat o puternică formaţiune statală dacică, documentată numismatic, începînd cu mijlocul sec. al II-lea î. e. n., cînd emite monedă proprie, dar care, cu siguranţă, s-a constituit cu mult mai devreme. Centrul cel mai important al acesteia, unde se bătea şi moneda, a fost, după toate posibilităţile, marea aşezare dacică de la „Şanţul Mare", din hotarul comunei Pecica (antica Ziridava a geografului egiptean Claudus Ptolemaeus).

Această formaţiune politică dacică s-a opus cu succes ocupării acestor teritorii de către celţi, în migrarea lor spre răsărit, lucru reliefat şi de puţinele urme celtice descoperite arheologic pe aceste meleaguri (doar cîteva morminte celtice). Oricum, noii veniţi au fost repede asimilaţi de masa populaţiei băştinaşe. Procesul de asimilare etnică pare a se încheia pe la mijlocul veacului II î. e. n., cînd formaţiunea politică dacică din Cîmpia Aradului începe să bată monedă proprie, fireşte imitînd monedele cu circulaţie mai mare.

Tot acest lucru pare a ne sugera şi înălţarea unor fortificaţii în sec. al II-lea î. e. n., cum este cazul celei de pe teritoriul satului Berindia (comuna Buteni) în punctul numit „Şindrioara". Ea închidea accesul dinspre răsărit în drepresiunea Brad. Din vîrful platoului superior al cetăţii de la Berindia se putea supraveghea cu uşurinţă o intensă zonă din valea Crişului Alb.

O altă cetăţuie dacică situată pe aceeaşi linie, în zona piemontană a masivului Codru-Moma (pe versantul sud-vestic al acestuia), a fost descoperită în hotarul satului Clit (comuna Hăşmaş), fiind situată pe platoul superior al promontoriului ce poartă numele de „Gruieţul Negrilor". Cetatea pare a fi fondată la finea secolului al II-lea î. e. n. sau primele decenii ale secolului al II-lea î. e. n., evident, înainte de constituirea marelui regat al lui Burebista, şi care este distrusă şi părăsită cu ocazia războaielor daco-romanice (sec. II e. n.).

La Vărădia, în punctul numit semnificativ „Cetate", un promontoriu cu o bună apărare naturală şi excelentă poziţie strategică, pe platoul superior al acestuia, a fost o altă aşezare dacică fortificată natural, ce începe cu sec. I î. e. n. şi durează pînă la începutul sec. II e. n.

Dar pe lîngă aceste aşezări dacice fortificate pe meleagurile de pe Mureşul inferior şi Crişul Alb, arheologia a scos la lumină vestigiile altor 19 aşezări dacice: (Arad, Călugăreni, Cicir, Cladova, Comăneşti, Conop, Covăsinţi, Cuvin, Feşnac, Groşeni, Ignieşti, Lipova, Rădeşti, Răpsig, Săvîrşin, Seitin, Siclău, Vladimirescu şi Zerindul Mic).

Cea mai mare aşezare dacică din Cîmpia Arădeană este cea dezvelită la „Şanţul Mare", din hotarul comunei Pecica, şi pe care majoritatea cercetătorilor istorici tind să o identifice cu antica Ziridava a geografului egiptean C. Ptolemaeus.

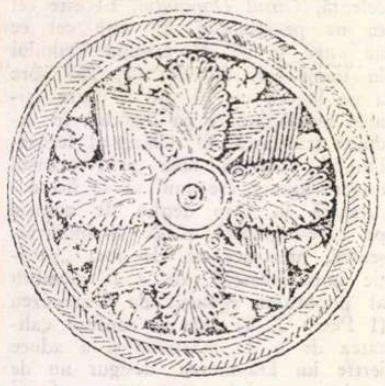

Ornament dacic de la Sarmisegetuza

Rezultatele arheologice ne dezvăluie şi durata acestei mari aşezări dacice: sec. IV î. e. n. — începutul sec. al II-lea e. n., cînd este incendiată şi distrusă de armata romană de pe Mureşul inferior, care nu putea tolera, în imediata vecinătate, o puternică fortificaţie a dacilor liberi.

Importantul centru dacic de la Pecica este precedat de o bogată aşezare din epoca bronzului (M. Roska stabilise existenţa a 16 nivele de locuire) iar I. H. Crişan opt nivele de locuire).

Aşezarea Pecica-Ziridava e tipică pentru ilustrarea acelor aglomerări umane denumite de către daci dava. Spre deosebire de înfăţişarea aşezărilor tradiţionale dacice, care se compuneau din locuinţe aproape identice ca aspect şi dimensiuni, aşezarea de la Pecica se divizase în două părţi bine distincte: nucleul central fortificat şi casele de locuit ale populaţiei de rînd, situate în exteriorul incintei întărite. O astfel de dispunere a construcţiilor nu este altceva decît consecinţa divizării societăţii în cel puţin două grupări, ce se deosebeau atît prin cantitatea bunurilor materiale pe care le posedau, cît şi prin rolul politico-militar şi religios pe care îl deţineau. Fireşte, populaţia de rînd avea dreptul de refugiu în interiorul „acropolei", cînd o primejdie externă ameninţa deopotrivă şi aristocraţia şi pe dacii de rînd.

Numărul de-a dreptul impresionant al obiectelor de import, la care se adaugă şi cele cîteva ateliere descoperite în perimetrul nucleului aşezării de la Şanţul Mare (Pecica), îi conferă centrului locuit atribute definitorii oraşelor lumii mediteraniene: meşteşugarii producători de mărfuri şi pătura negustorilor. Avem toate motivele să credem că această mare aşezare dacică din Cîmpia Aradului se încadra în ceea ce înţelegem în mod obişnuit prin centre sau aşezări de tip opidan.

Pe baza celor arătate, se poate formula concluzia că întreaga zonă cuprinsă între Mureşul inferior, Crişul Alb şi Tisa a fost intens locuită de daci începînd cu secolul al IV-lea î. e. n., şi că la începutul secolului I î. e. n. această zonă de locuire geto-dacică era la acelaşi nivel al culturii materiale şi spirituale cu celelalte zone de locuire geto-dacică (Transilvania, Cîmpia Munteană, Dobrogea, Moldova, etc.).

Aşa cum o dovedesc izvoarele arheologice şi numismatice, unificarea politică realizată de către energicul rege Burebista este expresia unei profunde unităţi etnice şi lingvistice, social-economice şi spirituale a neamului geto-dac.

Înglobarea Cîmpiei arădene la statul realizat şi condus de marele rege Burebista, este pe deplin dovedită de vestigiile arheologice şi descoperirile numismatice. Formaţiunea politică ce îşi avea centrul în aşezarea de la Pecica, va fi cuprinsă în acţiunea de unificare a lumii geto-dacice dusă de energicul rege Burebista, în prima jumătate a secolului I î. e. n., în acest sens pledînd încetarea emisiunii de monede proprii, de tip Toc-Chereluş (matriţa de fier pentru bătut monede de la Pecica-Ziridava descoperită în staţiunea arheologică, bine păstrată altfel, are întreaga suprafaţă a efigiei complet martelată, în aşa fel încît a dispărut aproape complet imaginea). Pare firesc că, odată cu unificarea formaţiunii politice din zona arădeană şi integrarea ei în regatul ce-l avea în frunte cu Burebista, să fi fost ordonată distrugerea instrumentelor cu care se emiteau monede, expresie a puterii şi independenţei nobilimii locale.

Cert rămîne faptul că monedele de tip Toc-Chereluş îşi încetează existenţa în jurul anului 80 î. e. n.

Tot din perioada lui Burebista sînt o serie de tezaure de monede şi obiecte de podoabă descoperite pe meleagurile arădene şi care se încheie cu puţin înainte de moartea marelui rege în 48 î. e. n. — tezaurul de la Căpruţa, 46 î. e. n. cel de la Bîrsa ori cu ultima monedă emisă de Caesar, cele de la Moroda şi Satul Nou. Trebuie să amintim şi tezaurele de podoabe dacice, tot din această perioadă de la Dezna şi Gura Văii.

Este neîndoielnic faptul că cele patru decenii din istoria Daciei cît s-a aflat în fruntea ţării Burebista, au fost marcate de personalitatea lui.

Acţiunile armate de mare răsunet, purtate de Burebista în sud-vestul şi nord-vestul ţării dacilor, se poate spune că au fost facilitate de faptul că Banatul şi Crişana, deci şi cîmpia arădeană, aparţinuseră statului geto-dac centralizat şi unitar. Chiar dacă facem abstracţie de numărul oştenilor pe care îi recrutase din acestt locuri, pe simplul motiv că dacii „bănăţeni", „arădeni" şi „crişeni" — cunoscători ai ţinuturilor învecinate locuite de scordisci sau de boii şi taurisci — călăuziseră oastea regelui Burebista, aportul lor la aceste evenimente se dovedise deosebit de util.

Opera de căpetenie a energicului rege Burebista, operă ce i-a uimit pe contemporanii săi — crearea statului centralizat şi unitar dac — va supravieţui şi după moartea lui şi va influenţa ulterior evoluţia dacilor, pînă ce legiunile romane, cucerind Dacia regelui erou (Decebal), vor marca începutul etnogenezei româneşti.

Prof. *Ioan Mircea Bogdan*

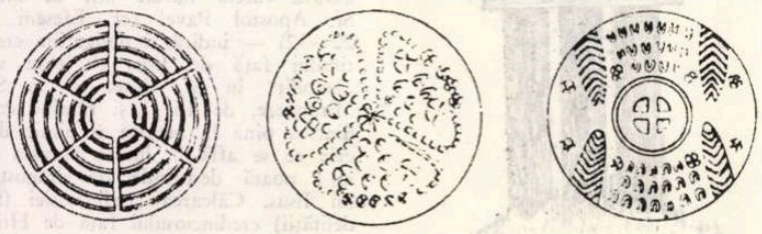

Ornamente dacice

† Teoctist,
Mitropolitul Moldovei şi Sucevei:
Pe treptele slujirii creştine

Înalt Prea Sfinţitul Teoctist Arăpaş, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei şi locţiitor al Mitropolit al Ardealului, a ajuns la începutul acestui an la frumoasa vîrstă de 65 de ani, avînd totodată 30 de ani de arhierie. Bilanţul împliniriilor legate de aceste două mari aniversări din viaţa Înalt Prea Sfinţiei Sale este cît se poate de bogat.

„Din vistieria virtuţilor părinţilor mei plugari am dobîndit credinţa cea adevărată, dragostea de ţară, de muncă şi m-am deprins încă din casa părintească să preţuiesc semenii şi darurile lor. Lumina vieţii mi-au fost toate acestea" — mărturiseşte I.P.S. Mitropolit Teoctist. Răsărit pe pămîntul binecuvîntat cu atîtea virtuţi şi cu atîtea urme voievodale al Moldovei, cît şi prin muncă stăruitoare, vistieria spirituală a Înalt Prea Sfinţiei Sale moştenită de la părinţi a crescut negrăit de mult, din darurile ei beneficiind din plin toţi fiii duhovniceşti, cler şi credincioşi, şi toate plaiurile pe unde îndatoririle chiriarhale l-au purtat.

Cei 30 de ani de arhierie a însemnat, după cum ştim cu toţii, o intensă activitate administrativă, învăţătorească, sacerdotală, mesager peste hotare etc., desfăşurată ca Episcop-vicar patriarhal, rector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, Episcop al Aradului, Mitropolit al Olteniei, iar din 1977 Mitropolit al Moldovei şi Sucevei. Pe parcursul celor trei decenii de arhierie, semănatul duhovnicesc şi patriotic al Înalt Prea Sfinţiei Sale a fost şi continuă să fie îmbelşugat.

Mărturie despre acest lucru ne dă şi volumul, de peste 400 de pagini, apărut de curînd în editura şi tipografia Mitropoliei Moldovei şi Sucevei în excelente condiţii grafice, volum ce cuprinde prima parte a „buchetului de predici, omilii, cuvîntări ocazionale, meditaţii teologice etc.", rostite de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Teoctist „în diferite momente de însemnătate deosebită, în Duminici şi sărbători, de la amvoanele bisericilor sau tribunele unor foruri obşteşti".

Pe parcursul a 74 de titluri, care cuprind o gamă întinsă de preocupări: învăţături de credinţă şi morală ale Bisericii noastre, aspecte din istoria Bisericii şi a Patriei noastre, de altădată şi de astăzi, îndemnuri şi sfaturi pentru elevii seminariştii, studenţii teologi, preoţii de la cursurile de îndrumare pastorală şi misionară etc. — cititorul întîlneşte nu numai ipostaze care vădesc astivitatea atît de variată a autorului, ci, în acelaşi timp, rămîne îmbogăţit sufleteşte şi cu voinţa împintenită spre o trăire mai vie a ceea ce Biserica noastră străbună şi legile acestui pămînt ne învaţă. Căci — cum spune Înalt Prea Sfinţia Sa — viaţa este cel mai mare dar dumnezeiesc şi ea „trebuie neîncetat înălţată şi împodobită pînă la desăvîrşire" (p. 217).

Compartimentate în cinci capitole, teme ca: Vrednicia noastră este de la Dumnezeu, Brazdă bună, Învăţători şi părinţi sufleteşti, Păzind pacea pe pămînt şi bunăvoirea între oameni, Glasul conştiinţei creştine, Cu sporită rîvnă pe urmele strămoşilor, Actualitatea slujirii preoţeşti, Suflet din sufletul dascălului, Conştiinţa răspunderii, Să ne îmbrăcăm în omul cel nou, Uniţi în acelaşi crez, Primăvară dulce, Uniţi în cuget şi simţiri, Vorbirea minţii noastre cu Dumnezeu, Slujitor al duhului nu al literei, Bucuria şi cununa mea şi altele asemenea sînt, credem, cît se poate de grăitoare pentru toţi cei ce zăbovesc asupra lucrării pe care ne permitem s-o semnalăm.

Preoţii îndeosebi găsesc în această carte temeiuri inedite pentru lucrarea lor, precum şi bogate informaţii pentru activitatea predicatorială. „Biserica Ortodoxă, cu o învăţătură atît de bogată şi cu orizonturi nespus de întinse, cu frumuseţi de trăire şi cu adîncimi de gîndire, cu întocmiri atît de înţelepte poate şi trebuie să slujească omul, în toate năzuinţele lui înalte, poate şi trebuie să slujească întreaga umanitate însetată de idealurile nobile ale unei vieţi drepte şi fericite" (p. 152), sau: „Mîntuitorul Iisus Hristos a arătat prin fapte că învăţătura Sa este trăire, dăruire, jertfelnicie şi viaţă, este revărsare de dragoste frăţească, de neîntrerupte strădanii pentru dobîndirea bunurilor sufleteşti, care alcătuiesc miezul trăirii noastre şi dau sens vieţii" (p. 179) sînt doar două exemplificări ale înălţătorului şi ziditorului cuprins de idei pe care lucrarea: *„Pe treptele slujirii creştine"* ni-l oferă.

Ea îmbogăţeşte, alături de altele care apar în anii noştri, literatura noastră teologică şi sîntem încredinţaţi că această carte nu va lipsi din nici o bibliotecă parohială, din casa nici unui preot.

Gh. P.

Chipuri din Transilvania

MATEI VOILEANU
(1852—1933)

Urmînd în scaunul mitropolitan lui Andrei Şaguna, mitropolitul Miron Romanul (183—1899) nu s-a îngrijit numai de continuarea operei de organizare şi consolidare a Bisericii din Transilvania, dar a căutat să-şi asigure şi un personal administrativ, tineri temeinic pregătiţi la şcoliile din ţară şi străinătate, capabili să înlocuiască vechea „gardă", apţi să dea „un răspuns bun" problemelor pe care imperiul austro-ungar, în vădită decădere, le ridica în faţa Bisericii Ortodoxe şi a şcolilor confesionale române din Transilvania.

An de an, beneficiind de burse din fondurile mitropolitane, porneau spre Viena, Budapesta, Leipzig, Iena, Lwow, Bucureşti sau Cernăuţi, tineri absolvenţi ai Seminariului Teologic „Andreian" din Sibiu. Din rîndul acestora este suficient să amintim pe primul patriarh al României — Elie Miron Cristea, pe binecunoscutul critic transilvănean Ilarie Chendi, pe episcopii Nicolae Ivan, Vasile Bologa, Pavel Roşca etc., figuri proeminente ale vieţii politice şi culturale româneşti de la începutul secolului al XX-lea.

Între aceşti „ucenici" ai mitropolitului Miron Romanul, un loc de seamă ocupa şi Matei Voileanu.

Matei Voileanu s-a născut la 17 august 1852 în comuna Şoimuşul Român, într-o familie al cărei arbore genealogic avea rădăcini adînc înfipte în istorie. Astfel, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, un înaintaş al familiei, logofătul Matei Voileanu, „gramaticul" scria, „în Ţara Oltului, la Mănăstirea Drăguşului... pe hîrtia părintelui Rafail (Hamsea)" ie-

Ilie Frăcea

(Continuare în pag. a 6-a)

Pagini din istoria românilor americani (1)

O analiză atentă şi temeinică a cauzelor acestui fenomen, ca şi cercetarea tuturor laturilor şi aspectelor vieţii social-economice şi politico-culturale a societăţii româneşti — demonstrează faptul că emigrarea românilor transilvăneni în America nu a fost o „modă", ci a avut la bază cauze adînci, obiective, dublate de o necesitate vitală de supravieţuire.

Primele tendinţe de emigrare s-au manifestat încă în a doua jumătate a veacului trecut. Creşterea preţului la cereale în deceniul al optulea al aceluiaşi secol a contribuit direct la ridicarea valorii pămîntului. Sporul demografic i-a determinat pe majoritatea capilor de familie să facă eforturi pentru a putea cumpăra cît mai mult pămînt, prin intermediul căruia să asigure existenţa urmaşilor. Banii necesari îi puteau obţine doar prin împrumut la bancă, pentru care, însă, erau nevoiţi a plăti dobînzi grele. Măsura şi-a dovedit eficacitatea, întrucît prin valorificarea pe piaţă a grînelor era posibilă recuperarea unor cheltuieli. După 1880 însă, preţul la cereale a scăzut brusc, ceea ce a influenţat negativ posibilitatea achitării impozitelor, sumelor împrumutate şi a dobînzilor. Vinderea, aproape în întregime, a alimentelor a contribuit la subnutrirea familiilor. În unele zone, ca de exemplu Bihorul, peste jumătate din suprafaţa agricolă aparţinea celor două episcopate şi cîtorva mari proprietari latifundiari. Marea masă a ţăranilor stăteau cîte zece luni pe an fără lucru, pentru ca în celelalte două luni să muncească pe un preţ de nimic. Deşi cu o populaţie redusă numeric, comparativ cu alte ţinuturi ale Transilvaniei, Ţara Oltului a dat un puternic contingent de emigranţi. La recensămîntul din 1870 s-a constatat că în decurs de un deceniu plecaseră spre America mai bine de 13.000 de ţărani dintr-o populaţie de 82.852. În Banat are loc un fenomen invers, în urma căruia a avut loc o colonizare masivă a străinilor. Acest fenomen a redus însă posibilităţile localnicilor de a obţine pămînt pentru agricultură, silindu-i a lua drumul oceanului, spre mult lăudatul pămînt al făgăduinţei şi belşugului.

În această perioadă a avut loc şi o accentuare a procesului de pauperizare a ţăranilor înstăriţi, cauzată de parcelarea loturilor către urmaşi, de lipsa de pricepere în comerţ, urmată de inevitabilul faliment, de ocuparea de slujbe comunale şi creşterea datoriilor personale peste limita posibilităţilor de a le onora etc.

Plata impozitelor pentru pămînt pricinuia o altă sursă de nemulţumire şi revoltă. Nici cei de la oraş nu o duceau mai uşor; ei erau siliţi la plata a 9 dări către stat, sumă ce reprezenta peste 30% din totalul venitului personal.

Se remarcă pentru această perioadă şi o îngreunare a accesului românilor la meserii, motiv pentru care vor rămîne mereu în umbra naţiunilor privilegiate din imperiu, respectiv cea maghiară şi germană. Acest aspect, ca şi slaba reprezentare a românilor ardeleni în comerţ, s-a repercutat puternic, îngreunînd posibilităţile de a deschide bănci cu capital românesc, viitorii emigranţi fiind siliţi a solicita împrumuturi cu dobînzi descriminatorii de la băncile cu capital străin. În atari condiţii, fără mijloace economice proprii, cu greu se puteau înfăptui idealuri naţionale.

O altă verigă a lanţului de nemulţumiri ce cuprinsese ţărănimea românească din Transilvania de la sfîrşitul veacului trecut, a constituit-o şi problema serviciului militar obligatoriu. Pentru a exemplifica, este suficient a aminti că, deşi în cuprinsul arcului carpatic se afla o populaţie românească majoritară, ea era reprezentată în armata imperială doar prin 300 de cadre ofiţereşti, dintr-un total de aproximativ 10.000. Acestei stări descriminatorii i se mai adăugau aspra viaţă militară, regimul sever din cazărmi, stagiul militar îndelungat — factori determinanţi în stimularea tendinţelor de emigrare a tineretului şi refuzul de a satisface obligaţiunile pe linie de armată.

Într-o situaţie dificilă se afla şi culturalizarea maselor, puternic afectată de legile şcolare ale contelui Apponyi, ce aveau drept scop deznaţionalizarea prin şcoală a popoarelor supuse din imperiu. Opoziţia întîmpinată de guvern venea deopotrivă din partea ţărănimii, intelectualităţii, precum şi a Bisericii româneşti — în ultimă instanţă din partea întregii naţiuni române, lipsită de cele mai elementare drepturi. Închiderea a peste 500 de şcoli numai în perioada 1908—1910 a însemnat o mare pierdere pentru cultura acestui popor.

Dintre cauzele externe ce au dus la accelerarea procesului de emigrare spre America, se remarcă în primul rînd factorul hotărîtor al influenţei scrisorilor celor plecaţi deja, asupra familiilor rămase acasă. Indiferent de conţinutul lor, aceste scrisori au contribuit în bună măsură la cristalizarea unei imagini deformate asupra realităţilor din Statele Unite şi Canada, imagine îmbunătăţită în bună parte şi de sumele de bani trimise de imigranţi acasă pentru achitarea datoriilor şi a cumpărării de noi loturi de pămînt.

Dar emigrarea în sine nu era soluţia optimă menită a îndrepta injustiţia din ţară. Legile privind accesul străinilor pe teritoriul american deveneau din an în an tot mai severe. Condiţiile de muncă şi de trai din Statele Unite şi Canada, influenţate nemijlocit de creşterea spectaculoasă a numărului de imigranţi europeni (pînă la un milion pe an), au contribuit la înăsprirea exploatării.

Un rol hotărîtor în orientarea opiniei publice l-a deţinut foaia sibiană *Telegraful Român*, ce sublinia în mai multe rînduri necesitatea ca românii să nu-şi mai părăsească vetrele, ci să îmbrăţişeze meseriile şi comerţul, spre a nu fi nevoiţi a-şi înstrăina pămînturile. Preoţii erau invitaţi, ca în fruntea parohiilor să conducă politica de orientare justă spre o dezvoltare economică în continuă ascensiune, combătînd uşurinţa cu care acordau împrumuturi băncile străine emigranţilor, cît timp banii respectivi ar fi putut fi plasaţi în investiţii utile în ţară. Alte gazete, cum era *Foia poporului* din Sibiu, militau pentru o administraţie întocmită de aşa manieră, astfel ca în fiecare comună să fie numite oficialităţi cinstite şi capabile, care să curme abuzurile şi nedreptăţile, să înfiinţeze reuniuni şi societăţi de meseriaşi, care să ducă la strîngerea legăturilor dintre indivizi pe baza îndeletnicirilor şi a comunităţii de gîndire, prin procesul de culturalizare a maselor.

Prof. *Eugen Lazăr*

MATEI VOILEANU

(Continuare din pag. a 5-a)

romonahul mănăstirii, versuri „dor mare avînd pentru a lui moşie / Necaz greu de străinata ticăloşie", stihuri ce vor fi publicate mai tîrziu de răs-strănepotul său omonim sub titlul: *Codicele Matei Voileanu. Scrieri din prima jumătate a secolului trecut* (Sibiu, 1891).

Şcoala primară şi liceul Matei Voileanu le-a urmat la Tîrgu Mureş, iar cursurile teologice, între anii 1876—1879 la Seminarul „Andreian" din Sibiu (azi: Institutul Teologic Universitar). Încă din timpul anilor de studii, la 15 august 1878, este hirotesit cîteţ pentru nevoile centrului mitropolitan. După absolvirea cursurilor teologice a fost numit „cancelist" (funcţionar administrativ) la secretariatul şi arhiva mitropolitană, unde rămîne timp de un an de zile, întrucît între anii 1880—1883 urmează cursurile Facultăţii de drept din Viena. Munca la arhivă, pe care o va relua în fiecare vacanţă de vară, i-a deschis gustul pentru cercetarea documentelor, pasiunea „pentru luminarea chestiunilor istorice".

Întors în ţară în anul 1883, este numit redactor la *Telegraful Român*, în paginile căruia va publica mai multe articole, iar în anul 1886 este ridicat la rangul de „assesor" (consilier) în senatul şcolar bisericesc. Concomitent, va împlini şi funcţia de notar al sinodului mitropolitan. În această perioadă vor apărea majoritatea *Regulamentelor* pentru organizarea internă a Mitropoliei Transilvaniei şi a Şcolilor confesionale ortodoxe române, regulamente ce îşi trăgeau seva din *Statutul Organic* şagunian şi care poartă pecetea lui Matei Voileanu.

La 12 aprilie 1892, Matei Voileanu este hirotonit preot, iar la 15 septembrie 1894, cu ocazia sfinţirii bisericii din Şinca Nouă, este hirotesit protopop. Denumit consilier (assesor) al secţiei bisericeşti în 1895, el va împlini cu conştiinciozitate această funcţie pînă în anul morţii (1933).

Cei ce-şi mai amintesc chipul lui spun că era mic de statură, cu o faţă ovală şi o frunte uşor proeminentă. Era un om comunicativ, vioi, plin de energie, care nu a cunoscut niciodată odihna. Se spune că nu şedea niciodată, scriind întotdeauna în picioare, la o masă înclinată (pult). Muncea foarte mult pentru a-şi putea întreţine familia pe care Dumnezeu a binecuvîntat-o cu 6 copii. După orele de serviciu, numeroase şi grele, uitînd de oboseală, se dăruia muncii de cercetare, deplin conştient că „sîntem datori să lucrăm cu toţii, fiecare în cercul ce i s-a dat, cu mijloacele care îi stau la dispoziţie, să lucrăm *sine ira et studio*, pentru luminarea chestiunilor istorice". El nu s-a aplecat aşadar asupra documentelor cu sentimentul unui istoric care căuta în ele doar o confirmare a deducţiilor sale, ci cu patosul istoricului pentru care Istoria este *„magistra vitae"*, care vede ascunse în documente destinele istorice ale unui popor.

Consecvent acestui ideal, în anul 1889, va publica, în colecţia de *Documente pentru limbă şi istorie* a lui Ilarion Puşcariu (vol. I, p. 83—154), protocolul vizitei canonice a episcopului Ghedeon Nichitici dintre anii 1787—1788, protocol primit de la preotul Vasile Iosof din Tilişca; doi ani mai tîrziu de sub teascurile tipografiei va apărea *Codicele Matei Voileanu. Scrieri din prima jumătate a secolului trecut* (Sibiu, 1891). Tot ca rezultat al cercetării documentelor, în anii următori vor mai apărea: *Memento din viaţa bisericească a românilor ortodocşi din Transilvania 1780—1787"* (Sibiu, 1902), *Icoane din viaţa Bisericii*, (Sibiu, 1904), *Să se facă lumină! Biserica ortodoxă din Ardeal în secolul al XVIII-lea* (Sibiu, 1926), *Contribuţii la istoria bisericească*, (Sibiu, 1928). Ca secretar al *Reuniunii române de muzică* din Sibiu, la împlinirea a 25 de ani de la înfiinţarea Reuniunii, va publica o monografie a acesteia (Sibiu, 1905) iar împreună cu Dr. Ilarion Puşcariu şi Elie Miron Cristea va publica monografia *Biserica Catedrală. Istoricul zidirii 1857—1906*, (Sibiu, 1908). Iar dacă la această listă bibliografică adăugăm şi faptul că timp de şapte ani (1883—1886 şi 1919—1920) Matei Voileanu a fost redactor al ziarului *Telegraful Român*, avem o imagine aproape completă a strădaniilor lui cărturăreşti.

Toate lucrările lui, bazate pe asidue cercetări arhivistice, lucrări ce sînt utilizabile şi astăzi, constituie o mărturie preţioasă a pasiunii lui pentru problemele istoriei, pentru afirmarea drepturilor istorice ale poporului român din Transilvania.

În introducerea lucrării *Momente din viaţa bisericească a românilor*, mărturisea cu modestie: „Este o modestă, prea modestă părticică, cu care contribuiesc eu prin publicarea actelor acestora la luminarea diferitelor faze, prin care a trecut istoria bisericii noastre... Suntem datori să lucrăm cu toţii, fiecare în cercul ce i s-a dat, cu mijloacele care îi stau la dispoziţie, să lucrăm, *sine ira et studio*, pentru luminarea chestiunilor istorice". Atît cît i-a stat în putinţă, el şi-a împlinit această datorie; rămîne doar ca noi, preluînd „ştafeta" să o ducem pînă la capăt...

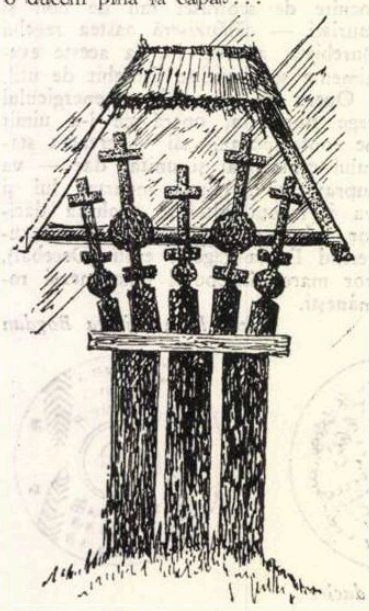

Logodirea Duhului

Într-o ectenie din rînduiala Sfîntului Botez preotul se roagă pentru cel ce se botează „ca să-şi păzească el haina Botezului şi *logodirea duhului* neîntinată şi fără prihană în ziua cea înfricoşătoare a lui Hristos-Dumnezeul nostru". Haina Botezului reprezintă primirea celui botezat în împărăţia Harului lui Iisus, naşterea cea „de sus", intrarea în comunitatea celor ce se mîntuiesc, iar Taina Mirungerii vine să pecetluiască şi să desăvîrşească această viaţă nouă.

Logodirea sufletului cu Hristos, începută în Sf. Botez, se continuă şi se desăvîrşeşte în cea de a doua Taină a iniţierii creştine, Sfînta Mirungere, prin faptul că acum Hristos îşi pune *pecetea* chipului Său, prin lucrarea Duhului Sfînt, asupra făpturii celei noi ieşite din apa Botezului. Este deci, o strînsă legătură între cele două Taine mergînd pînă la a le socoti complementare, asemănătoare cu legătura dintre naştere şi viaţă. Botezul este naşterea în Hristos, Mirungerea — viaţa întru Hristos. Puterile primite în Botez în sîmbure, cresc şi se desăvîrşesc prin Mirungere. Prin ea sufletul creştinului a intrat într-o unire tainică cu Hristos asemănătoare cu unirea logodnei şi a nunţii. Că la început, cînd creştinismul era redus la cîteva comunităţi întemeiate şi îndrumate de Sf. Apostoli, această Taină se săvîrşea prin punerea mîinilor Sfinţilor Apostoli şi că, foarte curînd, odată cu răspîndirea Evangheliei în lume, ea se săvîrşea — ca şi astăzi, prin ungere cu Sf. Mare Mir la părţile principale ale trupului, nu schimbă nimic nici din fiinţa Tainei nici, mai ales, din roalele ei mîntuitoare. Ba chiar se poate spune că săvîrşirea ei prin Sf. şi Marele Mir răspunde mai bine sensului tainic al împărtăşirii Sfîntului Duh prin Iisus Hristos „Mirul cel ceresc vărsat peste faţa lumii" (Cîntarea Cînt. 1, 3). Prin ungere se aşezau în Vechiul Testament regii, preoţii şi proorocii lui Israil. Iisus Hristos este, prin excelenţă, *Unsul Domnului*. El este cel ce ne pecetluieşte, El este cel ce ne *unge* şi ne dă arvuna Duhului în inimi (cf. II Cor. 1, 21) spre a ne logodi cu El într-o unire tainică asemănătoare cu logodna în ordinea trupească. Sf. Chiril al Ierusalimului zice că abia prin această ungere ajunge creştinul să se învrednicească în chip deplin de numele pe care-l poartă şi să se împărtăşească, prin aceasta, de acea „preoţie împărătească", de a fi membru al poporului agonisit de Dumnezeu (I Petru 2, 9) care îi conferă calitatea de a da mărturie şi a aduce jertfe lui Dumnezeu, desigur nu de unul singur ci în comuniune cu fraţii săi şi prin mijlocirea preoţiei sacramentale întemeiată tot de Iisus Hristos. Prin Mirungere Mirele-Hristos împărtăşeşte sufletului unit cu El şi tuturor sufletelor împreună, alcătuind Biserica, Mireasa Sa, toate acele energii, puteri duhovniceşti care-l învaţă la tot binele, îl îndeamnă la săvîrşirea acelor fapte care să ateste mereu prezenţa Lui în suflete.

Între multele asemănări privind unirea sufletului credincios cu Hristos se numără şi asemănarea cu legătura dintre mire şi mireasă. O sugerează frumos pilda Mîntuitorului cu cele zece fecioare dintre care cinci erau înţelepte, iar cinci nebune. Înţelepciunea celor dintîi cinci consta tocmai din aşteptarea cu credinţă, cu răbdare şi mai ales cu candele pline de untdelemn al faptelor bune — a Mirelui, pentru a se bucura de venirea lui. Nebunia celorlalte cinci consta tocmai din nesocotirea datoriei lor de fecioare care sînt datoare să-şi aştepte mirele cu toată cuviinţa. Hristos este Mirele sufletului creştin botezat şi miruit. E vorba atît de creştinul singuratic cît şi de obştea celor botezaţi care alcătuiesc Biserica, Mireasa prin excelenţă a lui Hristos. Această unire în ordinea spirituală este tot atît de strînsă cum este unirea matrimonială în ordinea trupească şi încă mai mult decît aceasta. Comparaţia — asupra căreia stăruie atît de mult Sf. Apostol Pavel (cf. Efeseni 5, 20—32) — indică şi obligaţiile creştinului faţă de Iisus cu care s-a „logodit" în Sf. Botez şi în Sf. Mirungere, de a-i fi şi rămîne credincios pînă la moarte şi nimic din cele ce se află în lumea aceasta să nu-l poată desprinde de dragostea lui Iisus. Călcarea credinciosiei (fidelităţii) credinciosului faţă de Hristos este şi o nedreptate şi un sacrilegiu; o nedreptate — pentru că atît sufletul cît şi trupul celui botezat aparţin lui Hristos (I Cor. 6, 15—17) care prin Sf. Taine îşi pune pecetea apartenenţii sale; un sacrilegiu — pentru că prin păcat credinciosul se desprinde din legătura cu Hristos făcînd, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel — „mădularele lui Hristos mădulare ale desfrînării" (I Cor. 6, 15).

Legătura dintre Hristos şi sufletul credincios a fost preînchipuită în Vechiul Testament prin legătura dintre Dumnezeu şi poporul lui Israil. În vedenia proorocului Osea, poporul lui Israil este închipuit de femeia care naşte mai întîi o fată căreia îi pune numele Lo-Ruhama (= Cea neiubită, Cea fără îndurare) şi apoi un fiu căruia i se dă numele Lo-Ami (= Nu-i poporul meu). Din pricina fărădelegilor fiilor lui Israil şi a închinării lor la idoli după exemplul popoarelor vecine, care însemna de fapt călcarea legăturii de credinţă cu Dumnezeu, le zice Domnul: „Voi nu sînteţi poporul Meu şi Eu nu sînt Dumnezeul vostru" (Osea 1, 6—9). În Vechiul Testament nu s-a putut realiza această unire deplină. Proorocul vesteşte timpurile mesianice în care Dumnezeu va încheia „un legămînt nou" cu poporul cel nou, cu fiii după duh şi după credinţă ai lui Israil, care este într-adevăr numeros ca stelele cerului şi ca nisipul mării — cum s-a făgăduit Domnul în vechime. Atunci — zice Domnul — „te voi logodi cu Mine pe vecie, după dreptate şi bunătate şi dragoste". Atunci Lo-Ruhama şi Lo-Ami vor auzi glasul Domnului: Tu eşti poporul Meu, iar ei vor răspunde: Tu eşti Dumnezeul nostru (Osea 2, 21—25).

Făgăduinţa aceasta este dumnezeiască, dar ea nu a putut fi împlinită în Vechiul Testament. În *Cîntarea Cîntărilor* mirele tînjeşte după mireasa sa. „Pune-mă ca o pecete pe inima ta, ca o pecete pe braţul tău" (C. Cînt. 8, 6). Împlinirea făgăduinţei dumnezeieşti s-a făcut în Noul Testament în care Hristos — Mirele cel ceresc îşi pune pecetea Duhului Său cel Sfînt peste sufletele şi trupurile celor botezaţi şi miruiţi.

Sfîntul Apostol Pavel se socoteşte pe sine ca un mijlocitor (paranimf) al logodnei dintre credincioşi şi Iisus Hristos. El scrie Corinteni-lor: „Vă rîvnesc pe voi cu rîvna lui Dumnezeu, pentru că v-am logodit (sufleteşte) unui singur bărbat, ca să vă înfăţişez lui Hristos fecioară neprihănită" (II Cor. 11, 2). Logodna sufletului creştinesc cu Iisus se întemeiază pe credinţă dreaptă şi iubire, pe asemănarea cu El. Cînd e asemănare între suflete atunci logodna e fericită. Desfacerea unei căsătorii se întîmplă tocmai din lipsa de potrivire, de asemănare, între suflete. Tot aşa şi între sufletul creştinului şi Iisus-Mirele cel ceresc. Pentru realizarea acestei logodne, pentru reuşita ei, El revarsă prin Duhul Sfînt darurile sale cele de multe feluri.

E adevărat că în vremurile de demult această sfîntă Taină era însoţită de semne şi minuni văzute. „Astfel de semne şi erau trebuitoare în acele vremi de întemeiere a Bisericii şi de întărire a religiei creştine". Trebuia înfrîntă cerbicia neamurilor păgîne care nu erau obişnuite să creadă decît în minuni văzute pentru simţurile trupeşti. E adevărat şi faptul că astfel de semne n-au lipsit şi nu lipsesc niciodată în viaţa Bisericii, dar, întotdeauna — atunci cînd ele au fost adevărate şi trimise de la Dumnezeu şi nu înşelăciuni şi amăgiri diavoleşti — ele au ajutat la „zidirea" Bisericii şi la binele aproapelui, potrivit înţelepciunii şi Proniei divine. „Ceea ce însă Sf. Mir împărtăşeşte la toţi creştinii de totdeauna şi din orice vreme sînt darurile atît de folositoare sufletelor: darul evlaviei şi al rugăciunii, al dragostei şi al înţelepciunii, precum şi altele, cu toate că mulţi creştini nu-şi dau seama de aceasta". Ele sînt „roadele Duhului (Galateni 5, 22) — darurile Mirelui ceresc pentru sufletele logodite cu El. „Taina Sfîntului Mir îşi face roadele sale în toţi cei ce-l primesc dar nu toţi simt darurile ce se pogoară peste ei şi nici nu se grăbesc toţi să tragă folos din această comoară ce li se dă... de aceea şi spune Sf. Apostol Pavel către Timotei: „Nu fi nepăsător faţă de darul care este în tine..." (I Tim. 4, 14) — vrînd parcă să ne arate că nici darul nu slujeşte la nimic dacă nu ne străduim să lucrăm cu el". (N. Cabasila).

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

Adunarea europeană a Alianței Reformate Mondiale

Între 9—14 sept. 1980 a avut loc, la Poiana Brașov, Adunarea europeană a Alianței Reformate Mondiale.

Au participat peste 200 de delegați, observatori și alți invitați. Biserica noastră a fost reprezentată de o delegație alcătuită din: Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, P. S. Epifanie Tomitanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, prof. Nicolae Chițescu, pr. prof. Constantin Galeriu, ambii de la Institutul Teologic Universitar din București și pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

Lucrările au fost deschise marți, 9 septembrie a. c., ora 20,30, în sala mare de ședințe a hotelului „Sport" din Poiana Brașov, printr-un serviciu religios, în cadrul căruia Eminența Sa Episcopul László Papp al Episcopiei Reformate din Oradea a rostit o meditație. A urmat apoi cuvîntul de deschidere al profesorului dr. Guus E. Meuleman, președintele ramurii europene a Alianței Reformate Mondiale. Vorbitorul a înfățișat etapele mai însemnate ale istoriei Alianței Reformate Mondiale, de la întemeierea ei în 1875, la Londra, și pînă azi, insistînd asupra evoluției și activității ramurii europene a acestei organizații. În final, a exprimat satisfacția că pentru prima dată în istorie o adunare a Alianței Reformate se ține în estul Europei, respectiv în România și a mulțumit factorilor în drept pentru condițiile puse la îndemînă ca și pentru posibilitatea asigurată participanților de a vizita diferite comunități reformate locale și, în general, țara cu frumusețile ei naturale.

De la tribuna Adunării au fost rostite, în continuare mai multe mesaje.

D-l director dr. Ioan Popescu a adresat un cuvînt de salut din partea Departamentului Cultelor.

Eminența Sa Episcopul Nagy Gyula al Eparhiei Reformate din Cluj-Napoca a vorbit în numele comunității reformate din România. Vorbitorul a arătat că aici, în țara noastră, cetățenii, indiferent de naționalitate își pot mărturisi propriul lor crez, fără nici o discriminare. Iată de ce a fost posibil să se întrunească, la Poiana Brașov o adunare cum este aceasta. Alegerea locului a fost o fericită inspirație.

P. S. Episcop Antonie al Buzăului, care a participat în calitate de sol al Conferinței Bisericilor Europene, a prezentat un mesaj din partea acestei organizații.

În zilele următoare au mai rostit mesaje, între alții și: Prof. Todor Sabev, în numele Consiliului Ecumenic al Bisericilor; Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Clujului, în numele P. F. Patriarh Iustin și al Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române; d-l Gerhard Schullerus, vicar al Episcopiei Evanghelice C. A. din România, în numele acestei Biserici.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil a arătat între altele: „Evenimentul pe care îl salutăm astăzi se află în consens deplin cu spiritul tradițional de conlucrare interceștină, care s-a manifestat de-a lungul secolelor, în țara noastră, în slujirea idealurilor nobile ale tuturor fiilor poporului nostru, indiferent de naționalitate și credință religioasă... În spiritul ospitalității românești, Vă întîmpinăm cu un călduros salut de bun venit pe pămîntul României și rugăm pe bunul Dumnezeu să binecuvinteze cu roade îmbelșugate lucrările Conferinței Dumneavoastră, spre propășirea vieții spirituale a Bisericilor reformate, spre slujirea dreptății și păcii în lume, spre mai deplina noastră apropiere de unitatea voită de Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos".

Între 10—12 sept. a. c. lucrările Adunării s-au desfășurat în sesiuni plenare și grupe de lucru. Profesorul Alain Blancy, aparținînd Bisericii Reformate din Franța, actualmente profesor la Institutul Ecumenic de la Bossey — Geneva, a prezentat consecutiv, în trei zile expuneri asupra temei generale a Adunării: *„Eu voi fi Dumnezeul vostru iar voi îmi veți fi mie popor"*.

Prima expunere, cu titlul: „Dumnezeul alianței" a fost făcută miercuri, 10 sept. a. c.; a doua expunere, cu titlul: „Poporul Alianței" joi, 11 sept. a. c., iar a treia, cu titlul: „În viața de alianță", vineri, 12 sept. a. c.

Alte expuneri prezentate: miercuri, 10 sept. a. c., profesorul Gálfy Zoltán de la Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca a prezentat referatul: „Sfînta Scriptură în viața Bisericii Reformate din România", iar profesorul dr. Péntek Árpád, de la același Institut, a făcut o prezentare generală a Bisericii Reformate din România. În aceeași zi, în cadrul sesiunii plenare de la ora 20,30, secretarul general al Alianței Reformate mondiale Edmond Perret, a prezentat raportul Secretariatului.

Ultima parte a lucrărilor a fost rezervată procedurilor administrative: alegerea noului Comitet al Alianței Reformate Mondiale (ramura europeană), stabilirea datei și a locului viitoarei adunări, bugetul Alianței, etc.

Sîmbătă, 13 sept. a. c., la ora 18 a avut loc un concert de orgă în Biserica Neagră din Brașov, în prezența tuturor participanților, iar Duminică dimineața a avut loc un serviciu religios la biserica reformată din Brașov. În aceeași zi, la ora 15 o parte din participanți s-a deplasat la Cluj-Napoca unde au fost oaspeții Episcopiei Reformate din localitate și au vizitat pe lîngă alte obiective și Institutul Teologic Protestant. Aici a avut loc un serviciu religios și s-a ținut prima ședință a noului Comitet.

Lucrările Adunării s-au încheiat astfel cu un bilanț fructuos.

La moartea pr. prof. dr. Dumitru Belu

Este greu să exprimi în cuvinte bogăția de însușiri care a caracterizat marea personalitate a prof. Dumitru Belu. De altfel, nici n-am fi în asentimentul său dacă am încerca să facem lucrul acesta. Personal n-a vorbit niciodată despre sine și nici pe alții nu i-a îngăduit să-i aducă laude. N-a găsit efectiv răgaz pentru aceasta. In viziunea sa, Dumnezeu a hărăzit omului fiecare clipă pentru a adăuga mereu cîte ceva la puținul pe care a izbutit să-l realizeze anterior. Dată fiind scurtimea vieții omenești, nu pot exista clipe de popas, clipe în care să te oprești și să cîntărești zestrea agonisită spre automulțumire, ci trebuie să ai privirea mereu ațintită înainte și întreaga ființă angajată total într-un continuu efort de autodepășire. Așa a gîndit și așa a trăit profesorul Dumitru Belu. De cînd a pornit pe calea pe care i-a rînduit-o Dumnezeu și pînă de curînd cînd a trebuit totuși să se oprească, a muncit fără răgaz și cu toată dăruirea, a ars ca o flacără vie, alimentată de o forță lăuntrică inepuizabilă.

Dacă, în acest moment solemn al plecării sale dintre noi, va trebui să spunem totuși ceva în legătură cu el nu ne vom referi la persoana sa, pe care și-a păstrat-o de-apururi ascunsă în taina unei viețuiri smerite și retrase, ci la darurile sale pentru noi, la moștenirea pe care ne-a lăsat-o ca un adevărat părinte. Pentru că aceste daruri le-a pregătit special pentru noi, avem dreptul și datoria să vorbim despre ele.

Cel mai de seamă dar pe care îl avem de la el este *cuvîntul pe care l-a rostit de la amvon și de la catedră*.

Fericit este preotul care reușește să împărtășească credincioșilor săi astfel de cuvinte — daruri. Fericit, de asemenea, Dascălul despre care se poate spune că a grăit în așa fel în fața ucenicilor săi încît aceștia să primească fiecare cuvînt al său ca pe un dar neprețuit.

Preotul și profesorul Dumitru Belu a urcat de fiecare dată la amvon și deopotrivă, la catedră încărcat cu astfel de daruri.

Cuvîntul său s-a caracterizat prin tărie și frumusețe. A fost un cuvînt viu, lucrător, mobilizator la acțiune.

Cînd vrem să subliniem, în general, caracterul efemer al cuvîntului uman, obișnuim să spunem că *cuvîntul sau vorba zboară*, adică se pierde în neant, nelăsînd în timp și spațiu nici o urmă. Părintele profesor Dumitru Belu n-a rostit astfel de cuvinte. El a scos din vistieria sufletului și minții sale, numai daruri de mare preț. De aceea, vor stărui mereu vii în inimile noastre cuvintele sale pline de miez, încărcate cu frumuseți nebănuite. Ecoul lor nu se va stinge niciodată.

O bună parte din cuvîntul-dar al său, părintele Belu ni l-a transmis pe calea scrisului. În urma sa rămîn o serie de lucrări, articole și studii publicate pe parcursul anilor. Numeric, cifra lor este impresionantă, iar valoric, ele se situează în rîndul celor mai de seamă creații ale scrisului teologic românesc.

Amintim tratatul: „Despre iubire", studiile: „Ortodoxia și activismul omului", „Despre icoana ortodoxă", „Caracterul social al Rugăciunii Domnești", „Predica prin exemplul personal", „Calitățile de îndrumător duhovnicesc ale Sf. Apostol Pavel" și mai ales, vasta lucrare care însumează 345 pagini dactilografiate despre „Unele aspecte fundamentale ale etosului creștin", toate purtînd amprenta de mare prestigiu a izvoditorului lor.

A vorbit nespus de frumos părintele Belu și a scris pagini de mare profunzime. Dar dacă ne-am opri numai la atît ar însemna să reducem la jumătate darurile pe care ni le-a pregătit. A vorbit și a scris într-adevăr frumos, dar a și trăit cu convingere și zel deosebit marile comandamente ale credinței creștine. Iată deci un alt dar, de valoarea tuturor celorlalte la un loc, pe care ni-l îmbie acum cînd pășește dincolo de granițele vremelniciei: este darul vieții sale petrecute pilduitor în frica de Dumnezeu și dragostea și respectul față de semeni.

O evlavie deosebită în îndeplinirea misiunii sacerdotale, autoritate și prestigiu în practicarea misiunii de dascăl, dreapta ținută morală în viața de familie, merituoasă contribuție pe plan patriotic-cetățenesc, duioșie și sinceritate în relațiile cu colegii și prietenii, compasiune și dăruire față de toți oamenii, acestea au fost trăsăturile de caracter care au înnobilat chipul lăuntric ale alesului slujitor al lui Hristos, prof. dr. Dumitru Belu.

În timpul din urmă, Împăratul ceresc l-a încercat cu o grea pierdere și a cerut de la el mai mult zbucium și mai multe dureri. Mai slabi poate în credință și virtute decît el, l-am urmărit cu oarecare îngrijorare. Dar statura lui a rămas dreaptă și în mijlocul acestor încercări. Puterea care l-a însuflețit permanent a izvorît din credința dobîndită de el din scrisul paulin că tot ceea ce se vestejește și moare aici pe pămînt, renaște și se restabilește, în chip desăvîrșit, dincolo, în lumea veșniciei (I Cor. 15, 42—43).

Spre zările acestei lumi unde strălucește de-apururi cu lumina sa cea nespusă Hristos — Soarele dreptății — l-am condus și noi, de curînd, pe prea iubitul și în veci neuitatul nostru părinte și frate, profesor dr. Dumitru Belu, rugînd pe Părintele luminilor să-l primească în slava Sa iertătoare și să-i dăruiască veșnică odihnă și pace.

Date personale ale adormitului în Domnul

S-a născut în 21 noiembrie 1902 în com. Greceanca-Buzău.

După absolvirea Seminarului teologic din Buzău, urmează cursurile Facultății de Teologie din Cernăuți, unde își ia licența în 1927 și doctoratul în 1929.

Funcționează o vreme ca profesor la Seminarul monahal de la Mănăstirea Neamțu (1927—1928) iar apoi ca profesor la Seminarul monahal de la Mănăstirea Cernica (1930—36). La 1 octombrie 1936 a fost numit profesor suplimentar la Catedra de Teologie Morală de la Academia teologică din Oradea. În anul următor e numit titular provizoriu, funcționînd în această calitate pînă în 1940 cînd e detașat la Academia teologică din Caransebeș. Revine la Oradea în 1942 cînd e numit titular definitiv. Din 1949 trece la catedra de Omiletică, Catehetică și Pedagogie la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, funcționînd pînă în 1968, cînd se pensionează.

A fost hirotonit diacon în 1936 și preot în 1938.

La Oradea, a fost un timp membru în Adunarea eparhială, iar între 1 ianuarie 1938 și 1 septembrie 1940 a redactat publicația „Legea Românească". A condus de asemenea, un timp, biblioteca Academiei teologice din Oradea-Timișoara. La Timișoara a activat în cadrul Institutului Social Banat-Crișana. În 1945 a contribuit la reorganizarea Direcției Învățămîntului religios din Ministerul Cultelor.

Pentru merite deosebite la catedră și amvon a fost distins cu rangul de iconom stavrofor.

A adormit în Domnul la data de 6 septembrie 1980.

Duminică, 7 septembrie a. c., a fost depus în capela Institutului Teologic Universitar din Sibiu, unde a fost priveghiat de către colegi și preoții de la cursurile de îndrumare, dintre care mulți i-au fost studenți.

Slujba prohodului a fost oficiată luni, 8 septembrie, în catedrala mitropolitană, în prezența Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Personalitatea celui adormit a fost omagiată de pr. prof. D. Abrudan, în numele Institutului Teologic Universitar din Sibiu, de pr. prof. Ilie Moldovan, în numele Institutului Teologic Universitar din București și pr. prof. Sofron Vlad, în calitate de coleg și prieten apropiat.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Lucrările Seminarului teologic sud-est european

(Continuare din pag. a 3-a)

teologică, iar după cină corul studenților din localitate a prezentat un frumos program de cîntece grecești. Nu găsim potrivit să descriem aici detaliat conținutul tuturor rapoartelor, comunicărilor și discuțiilor care s-au purtat în legătură cu temele tratate. Totuși amintim cîteva.

În ziua de 1 septembrie a avut loc referatul prof. Günther Schnurr de la Heidelberg cu titlul „Gestiftete Kirche — Stiftende Kirche". Cele mai multe discuții s-au purtat în limbile germană și engleză. La discuțiile asupra acestui referat s-au exprimat și unele rezerve față de caracterul uneori prea confesional al concepției despre Biserică așa cum s-a obișnuit în teologia de pînă acum cîteva decenii, exprimîndu-se dorința de a se căuta depășirea atît a caracterului ei exclusiv instituționalist, cît și cel al lipsei totale a caracterului ei harismatic dar și văzut. Spre deosebire de aceste două extreme, s-a accentuat cu admirație poziția centrală a ortodoxiei, a cărei expresie plenară e liturghia ei.

În ziua de 2 septembrie s-au prezentat patru comunicări: „Omilia Sf. Vasile în cinstea Sf. Mammant" (G. Martselos — Salonic), apoi „Idei religioase în scrierea lui Kant despre pacea eternă" (N. Balcă — București); „Despre acțiunile catolice Pax" (Mladen Karadjole — Brussel-Split) și „Făcători de pace între ierarhii și sfinții naționali ai sîrbilor" (D-trie Dimitrievici — Belgrad). În toate aceste comunicări ca și în discuțiile purtate pe marginea lor s-au subliniat strădaniile depuse de conștiința creștină în vederea păcii dintre oameni și dintre popoare.

Ziua de 3 septembrie a fost rezervată vizitării monumentelor religioase ale Salonicului medieval, care, după cum se știe, sînt cele mai bogate după cele din Constantinopol. După masă, la Institutul de studii patristice din mănăstirea Vlatadon același asistent Gh. Martselos a conferențiat despre „Rațiune și limitele ei în cugetarea Sf. Vasile cel Mare", după care s-a făcut un scurt expozeu asupra lucrărilor Institutului. Seara, după cină, a conferențiat în limba franceză Prof. M. Păcurariu despre strădaniile pentru pace depuse de preoții și ierarhii Bisericii Ortodoxe Române de-a lungul veacurilor.

În ziua de 4 septembrie au făcut comunicări despre „acțiunile creștine în viziunea istorico-filozofică" (D. Mukanos din Atena), apoi „Despre pace în textele liturgice ortodoxe", prof. K. Chr. Felmy — Erlangen, „Ideea de pace în limbajul liturgic catolic" (A. Kusici — Split) și „Despre relațiile culturale și bisericești bulgaro-ruse" (Hr. Stoiana — Sofia). Seara și-a prezentat comunicarea prof. Mih. Bucsay — Budapesta despre „Biserica Ungară și acțiunea ei pentru mîntuirea sufletelor".

În 5 septembrie au prezentat comunicări prof. Jos. Mateșici de la Institutul de slavistică din Mannheim despre „Oglinda adevărului", o carte a lui K. Peikici din sec. 18, care milita pentru unirea Bisericilor. La discuții s-a subliniat din partea delegaților români caracterul îngust confesional al numitei lucrări. Prof. Iv. Panciovski — Sofia a vorbit apoi despre viața duhovnicească și despre strădaniile pentru pace oglindite în tradițiile poporului bulgar. După-masă, în cadrul vizitei la mănăstirea Sf. Gheorghe de la marginea Tesalonicului a vorbit despre rolul românilor în ajutorarea mănăstirilor de la Muntele Athos prof. T. Bodogae — Sibiu. Aceasta întrucît după terminarea ședințelor unii dintre participanți intenționau să viziteze mănăstirile Sf. Munte.

În sfîrșit, în 6 septembrie, în ultima zi, și-au prezentat comunicările prof. Emilian Popescu — București despre „Creștinismul timpuriu din România în lumina cercetărilor mai noi" și prof. A. M. Ritter — Marburg, despre „Monahism ca mișcare harismatică înnoitoare în lumina celor trei părinți capadochieni".

În general, se poate spune că lucrările celui de al V-lea Seminar teologic sud-est european au marcat o nouă etapă în strîngerea relațiilor dintre ostenitorii unui climat de apropiere cît mai vizibilă între reprezentanții Bisericilor creștine. Noua conducere în frunte cu prof. A. Ritter și K. Felmy (dintre români Em. Popescu) va căuta noi resorturi pentru continuarea acestei lăudabile acțiuni ecumeniste, care ne-a convins odată mai mult că Biserica Ortodoxă are multe de spus în dialogul inter-creștin al vremilor noastre.

Din agenda
Prea Fericitului Părinte
I U S T I N
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— Marți, 1 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin, împreună cu P. S. Episcop Antonie al Buzăului, au luat parte la o recepție oferită de Ambasada Canadei la București, cu ocazia zilei naționale a acestei țări.*

— Vineri, 4 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin, a participat la ședința încheierii lucrărilor consfătuirii cu cadrele didactice din învățământul teologic superior din Patriarhia Română, care s-au ținut la Institutul Teologic Universitar din București.*

— *P. F. Patriarh Iustin, împreună cu P. S. Episcop Antonie al Buzăului și P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, vicar patriarhal, au luat parte la o recepție oferită de Ambasada S. U. A. la București.*

— Marți, 8 iulie 1980, *P. F. Patriarh Iustin a primit vizita de curtuoazie a Excelenței Sale Domnului Michael Kotakis, ambasadorul Greciei la București.*

— Marți 15 și miercuri 16 iulie a. c. *Desfășurarea lucrărilor Sfîntului Sinod plenar al Bisericii Ortodoxe Române, sub președinția P. F. Patriarh Iustin.*

— Joi, 17 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Cornel Heneschke — primul consilier al Ambasadei R. P. Polone la București. A fost de față P. S. Episcop Antonie al Buzăului.*

— Sîmbătă, 19 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin a prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.*

— Luni, 21 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin însoțit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul a participat la o recepție oferită de Ambasada R. P. Polone la București, cu ocazia zilei naționale.*

— Joi, 24 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit pe Prof. Michael Evdokimov, redactorul Buletinului de presă ortodox S. O. P. de la Paris — Franța. A fost de față P. S. Episcop Antonie al Buzăului.*

— Vineri, 25 iulie a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit vizita de curtuoazie a Excelenței Sale D-lui Jerzi Kusiac, Ambasadorul R. P. Polone la București. A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.*

— Luni, 28 iulie 1980. *În sala festivă a reședinței patriarhale din București s-au desfășurat lucrările Consfătuirii dintre reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române și ai altor Culte religioase din țara noastră și o delegație a Cultelor din S. U. A., condusă de Em. Sa Rabinul Arthur Schneier, președintele Fundației „Appeal of conscience". Lucrările consfătuirii au fost conduse de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin.*

— Miercuri, 6 august a. c., *P. F. Patriarh Iustin a participat la recepția oferită de Eminența Sa D-l Moses Rosen, Șef rabinul Cultului mozaic din țara noastră, în cinstea delegației ecumenice din S. U. A., condusă de Em. Sa Rabinul Arthur Schneier președintele Fundației „Appeal of Conscience".*

— Joi, 7 august a. c., *P. F. Patriarh Iustin a participat la dejunul oferit de D-l Ion Roșianu, președintele Departamentului Cultelor, în cinstea delegației Cultelor din S. U. A., care a avut loc în saloanele Hotelului Athénée Palace.*

— *La orele 18, P. F. Patriarh a participat la recepția oferită de D-l Herbert Kaiser, însărcinatul cu afaceri ad-interim al S. U. A. la București, în cinstea delegației Cultelor din S. U. A., care ne vizitează țara.*

— Joi, 14 august a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit o delegație din partea Comitetului pontifical de studii istorice al Vaticanului, condusă de Mgr. Michele Maccarrone, președintele acestui Comitet. Au fost de față I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei și P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, vicar patriarhal.*

— *P. F. Patriarh Iustin a primit pe membrii Biroului Congresului internațional de istorie care s-a ținut la București, conduși de președintele Biroului Congresului, Prof. Karl D. Erdmann. Au fost de față I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei și P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, vicar patriarhal.*

— Sîmbătă, 16 august a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit pe Prof. William Frend, noul președinte al Comisiei internaționale de istorie bisericească comparată; Ernst Vogler, secretarul general al Comisiei și L. Kocszowski, membru al acestei Comisii. Au fost de față I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei și Prof. Emilian Popescu, de la Institutul Teologic din București.*

— Vineri, 22 august a. c. *La orele 16, P. F. Patriarh Iustin însoțit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul, a participat la ședința solemnă care a avut loc la Sala Palatului R. S. România cu prilejul zilei de 23 August — sărbătoarea națională a poporului român.*

— *La orele 20 P. F. Patriarh Iustin, împreună cu P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul, au luat parte la recepția oferită de Consiliul de Stat și Guvernul R. S. România cu prilejul celei de a 36-a aniversări a eliberării patriei noastre.*

— Miercuri, 27 august a. c., *P. F. Patriarh Iustin a primit delegația Bisericii Luterane din Renania, formată din: Karl Immer — președintele Bisericii Luterane din Renania și membru în Conferința Episcopilor Bisericii Luterane din R. F. Germania, cu soția; Jan Brügelmann — primarul orașului Köln și membru în Consiliul de conducere al Bisericii Luterane din Renania, cu soția; Dr. Med. Johannes Bredt, șef de Clinică la Universitatea din Köln, cu soția; Kurt Schöllhaner, jurist și deputat în Parlamentul Landului Renaniei, cu fiul.*

Delegația a fost însoțită de Eminența Sa Albert Klein, Episcopul Bisericii Evanghelice C. A. din țara noastră. Au fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul și P. S. Episcop-vicar Roman Ialomițeanul.

Arhid. Ion Bănățeanu

Al X-lea Congres al Organizației internaționale pentru Studiul Vechiului Testament

Cel de al X-lea Congres al Organizației internaționale pentru Studiul Vechiului Testament s-a desfășurat la Viena, între 24—29 august a. c., fiind precedat de Congresul Organizației internaționale pentru Septuaginta (în zilele de 22—23 august a. c.).

Au fost prezenți 321 de participanți. Din țara noastră au luat parte, de la ortodocși: pr. prof. Dumitru Abrudan — Sibiu, pr. Atanasie Negoiță — București, asistent diac. Emilian Cornițescu — București; de la romano-catolici: dr. Jakubini György — Alba Iulia, dr. Vladimir Peterca — Iași; de la protestanți: prof. Eszeny Maria — Cluj-Napoca și doctorandul Michael Gross — Sibiu.

Deschiderea oficială a Congresului a avut loc Duminică, 24 august a. c., ora 20, în sala Universității din Viena printr-un cuvînt de salut adresat de prof. W. Kornfeld (rom.-cat.) din Viena, președintele Organizației internaționale pentru Studiul Vechiului Testament. Același vorbitor a prezentat apoi referatul: „Qadoș" (Sfînt) și dreptul divin în Vechiul Testament".

Lucrările propriu-zise au început luni, 25 august a. c., și s-au desfășurat în paralel în două săli. În sala I au fost prezentate referate în limbile germană și engleză iar în sala a II-a, în limbile franceză și engleză.

Dintre temele expuse amintim:

1. Sensul cuvîntului mal'ak (trimis) în semantica nord-occidentală: expunere filologică și istorico-religioasă;
2. Profețiile lui Valaam și textele arameene de la Deir Alla;
3. Studiile aramaice și Biblia;
4. Isaia 54 și tema despre Noul Ierusalim;
5. Compoziția cărții Amos;
6. Observații asupra relației dintre poezie și proză în cartea lui Ieremia;
7. „Vechiul" și „Noul" Legămînt în Ieremia 31, 31—34 și în alte texte;
8. Tema „Circumciziunii inimii" (Deut. 30, 16; Ier. 4, 4) în versiunile vechi (Tergume și Septuaginta) și la Qumran.
9. Antropomorfismele și antropopatismele în Targume;
10. Descrierea bătrîneții în Ecclesiast 12, 1—7 este alegorică?
11. Considerații asupra datării cărții Iov;
12. Vechiul Testament ca disciplină teologică. Scopurile sale.

Au fost prezentate de asemenea o serie de scurte comunicări.

Luni, 25 august 1980, a avut loc un dineu la Primărie, oferit de primarul Vienei în cinstea participanților la Congres, iar marți, 26 august, participanții au poposit la mănăstirea Klosterneuburg, unde primatul Austriei, cardinalul dr. Franz König a oferit un dineu.

Joi, 28 august a avut loc o ședință plenară în cadrul căreia a fost ales noul președinte în persoana prof. Alonso Schökel Luis din Roma și cînd s-a hotărît ca viitorul Congres să aibă loc peste trei ani în Salamanca — Spania.

Ca și congresele anterioare și cel de al X-lea Congres de Vechiul Testament se înscrie în rîndul manifestărilor științifice de înalt prestigiu. Din păcate au fost puține temele care să reflecte mesajul spiritual pe care ni-l transmite Vechiul Testament. Biserica Ortodoxă este interesată în valorificarea acestui mesaj.

Lucrările Comisiei pregătitoare interortodoxe pentru dialogul teologic cu Bisericile luterane

După ședințele Comisiei interortodoxe de la Sygtuna (1978) și Amelungsborg (1979) a avut loc la Skalholt în Islanda, între 6—13 septembrie 1980, cea de a treia ședință a reprezentanților Bisericilor Ortodoxe, pentru pregătirea dialogului general cu Bisericile luterane.

Au participat 17 reprezentanți din partea celor 10 Patriarhate Ortodoxe, și ai Bisericilor Ortodoxe autocefale.

Programul oficial al întîlnirii a fost inaugurat prin celebrarea Liturghiei ortodoxe în catedrala luterană din Reykjavik, de mai mulți membri ai Comisiei. Aceasta a fost prima Liturghie ortodoxă în Islanda. În timpul întîlnirii s-au ținut servicii ortodoxe zilnice în catedrala din Skalholt, sediul primei episcopii din Islanda.

Tema propusă la ultima întrunire a Comisiei la Amelungsborn: „Participarea la Misterul Bisericii", a fost dezbătută în următoarele referate: 1. Participarea la Misterul Bisericii; teze; 2. Premize pentru participarea la Misterul Bisericii, teze ecleziologice; 3. Condițiile pentru participarea la Misterul Bisericii și 4. Eclesiologia euharistică în teologia ortodoxă modernă.

Cîteva aspecte specifice și de bază ale temei principale au fost lămurite prin discuțiile la care au luat parte toți participanții.

O subcomisie a formulat temele ce urmează să se trateze pentru dialogul general cu Bisericile luterane. Acestea sînt următoarele: 1. Unitatea Bisericii; 2. Lucrarea Duhului Sfînt în Biserică; 3. Unitatea de credință și limitele Bisericii; 4. Sfintele Taine; 5. Sinergismul; 6. Sf. Scriptură și Sf. Tradiție.

La lucrările Comisiei s-a dat o înaltă apreciere raportului Comisiei luterane ce s-a ținut în Creta, între 4—10 martie 1980.

Comisia a ajuns de acord ca prima întrunire a Comisiei teologice interortodoxă să fie planificată pentru începutul lunii septembrie 1981, în același timp și în același loc ca și Comisia luterană, ca după cîteva zile de ședințe separate să aibă loc o primă întrunire comună.

Pentru începerea dialogului general este necesar ca să se adune materialul referitor la „Participarea la Misterul Bisericii" din discuțiile bilaterale ale Patriarhiei din Constantinopol, din Moscova și din România, și să le prezinte Comisiei pentru studiul viitor la prima întrunire din anul 1981.

Se consideră binevenită propunerea Comisiei luterane ca în anul 1981 să se comemoreze împreună împlinirea a 1600 ani de la ținerea Sinodului ecumenic de la Niceea. La lucrările ședințelor interortodoxe au asistat din partea F. L. M. Prof. G. Kretschmar și Dr. Daniel Martensen.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost alcătuită din P. S. Vasile al Oradiei și Prof. Ică Ioan de la Institutul teologic din Sibiu, participînd la lucrările Comisiei în subcomisiile pentru fixarea temelor și la formularea dezbaterilor și a concluziilor generale.

Comisia pregătitoare interteologică a dialogului dintre Bisericile Ortodoxe și F. L. M. și-au încheiat astfel lucrările, stabilind cadrul și premizele începerii dialogului propriu-zis, pe care îl dorim rodnic și pozitiv.

400 de ani de la nașterea lui Varlaam

ISTORICI LITERARI DESPRE IMPORTANȚA CĂRȚII ROMÂNEȘTI DE ÎNVĂȚĂTURĂ PENTRU CULTURA NOASTRĂ

(Cazania lui Varlaam în conștiința istoriei literare)

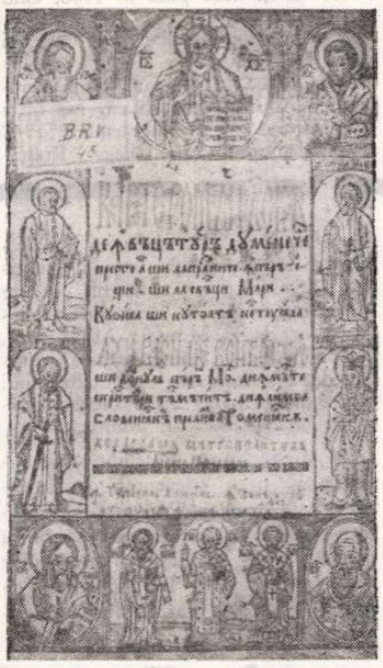

Acum la patru sute de ani de la nașterea marelui cărturar moldovean e bine să reamintim cîteva aprecieri asupra *Cazaniei* din 1643, operă fundamentală a culturii românești, piatră de temelie a culturii din epoca medievală. George Ivașcu sublinia că opera deține în cultura română un loc analog *Bibliei* lui Luther în cultura germană." Să înțelegem așadar că este cea mai importantă operă sub raportul contribuției la formarea limbii literare. În primul rînd prin frumusețea și plasticitatea limbii și stilului. „O limbă vie, limpede, curgătoare... un ton familiar, direct" — apreciază G. Călinescu. Istoricul literar Ștefan Ciobanu făcea referiri la originea țărănească a mitropolitului pentru a explica farmecul natural al limbii *Cazaniei*. Ca scriitor, mitropolitul Varlaam se remarcă prin claritatea și plasticitatea limbii, pe care el și-o formează în regiunea Neamțului unde își petrece o bună parte din viață." Idee reluată de Ioan Alexandru într-un recent „jurnal de poet" unde arăta că este importantă originea mitropolitului, întrucît el, înaintea „lui Dosoftei și Neculce, *este întîiul mare scriitor în limba românească*, o limbă a poporului ce se desfășoară în perioade ample și molcome, cu expresii rupte din focul viu al vieții pămîntenilor noștri".

În al doilea rînd influența extraordinară a *Cărții* lui Varlaam asupra limbii literare românești se datorează circulației intense a tipăriturii, în spațiu și timp, în toate ținuturile românești. Așa cum și-a dorit însuși izvoditorul ei, care într-o înțeleaptă precuvîntare se adresa către toată seminția românească de pretutindenea", convins fiind că face „un frumos dar limbii românești." Un istoric literar contemporan, Octavian Șchiau sintetizînd o seamă de contribuții parțiale a pus în evidență circulația Cazaniei lui Varlaam. Nici o altă scriere din epoca veche a culturii noastre n-a cunoscut o difuzare atît de prodigioasă. Este emoționant să citești însemnările pe filele bătrîne și îngălbenite ale cărții lui Varlaam din care istoricul literar de azi poate reface itinerariile acestei cărți, capătînd convingerea importanței imense pentru unitatea noastră culturală ca și pentru menținerea și învigorarea conștiinței naționale a românilor de pretutindeni. În același „jurnal de poet" invocat mai sus, intitulat dulce arhaic *Herbul lui Varlaam*, Ioan Alexandru vorbește despre *Cazania lui Varlaam* ca unul din cei mai dinamici factori culturali ai unității noastre naționale: „*Cartea românească de învățătură*, cea mai populară și îndelung recitită veacuri de-a rîndul, în bisericile tuturor românilor — atestată în foarte multe exemplare în Transilvania pînă recent ca și în celelalte provincii române."

Ctitor de grai, și de cugetare românească! — astfel apare Varlaam, mitropolitul cărturar în conștiința istoriei literare românești.

Ion Buzași

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 noiembrie 1980 Nr. 41—42

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinţei (X)

(Art. 8: *(Cred) şi întru Duhul Sfînt, . . .)*

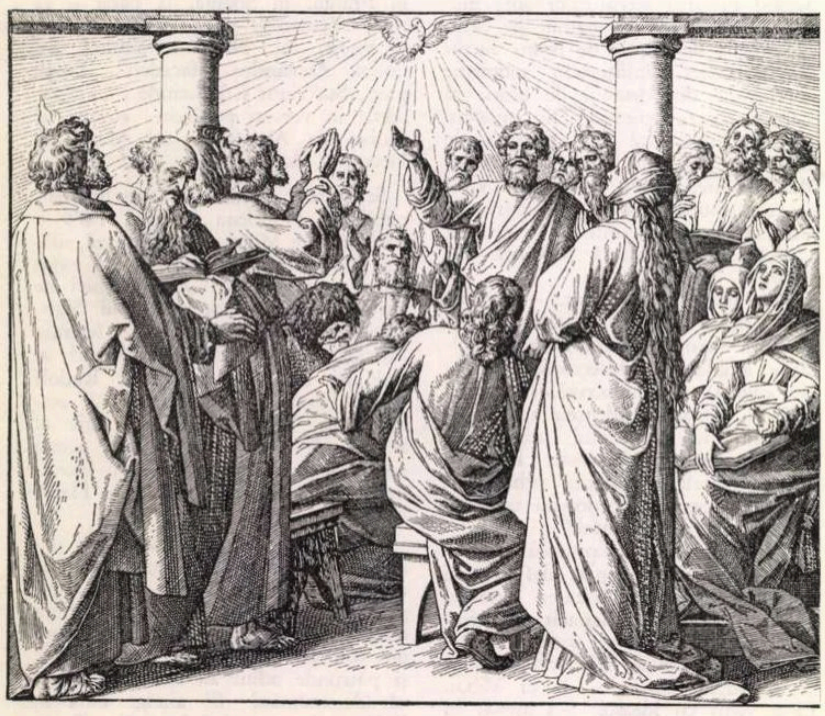

Credinţa în dumnezeirea Duhului Sfînt este parte integrantă din credinţa în Dumnezeu, în Sfînta Treime, Dumnezeu cel unul în fiinţă şi întreit în persoane, Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt. Propriu zis, credinţa în dumnezeirea Duhului Sfînt este aceeaşi cu credinţa în Dumnezeu cel treimic. Duhul Sfînt este, prin purcedere, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, ceea ce este şi Fiul, prin naştere. Duhul Sfînt are aceeaşi fiinţă şi aceleaşi atribute Dumnezeieşti ca Tatăl şi Fiul, fiind, ca urmare, „Cel care împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi mărit".

Şi în lucrările Sale îndreptate către creatură, Sfînta Treime este şi rămîne aceeaşi, de o fiinţă şi nedespărţită. Căci, în general, lucrările — creaţia, providenţa, mîntuirea, sfinţirea — sînt ale lui Dumnezeu în Treime, Tatăl lucrînd prin Fiul în Duhul Sfînt; numai în special, unele lucrări (creaţia, providenţa) se atribuie în primul rînd Tatălui, altele Fiului (mîntuirea) şi altele Duhului Sfînt (sfinţirea), dar, şi aici, fără ca în Treime să se petreacă vreo despărţire, cum s-a arătat în învăţătura despre Sfînta Treime.

Simbolul Credinţei notează doar principalele însuşiri ale Duhului Sfînt — notare îndestulătoare pentru o concentrată mărturisire a dreptei credinţe —: calitatea de domn sau împărat, făcător de viaţă, purcederea de la Tatăl, mărire egală cu a Tatălui şi a Fiului, grăirea prin prooroci (revelaţia supranaturală); dar activitatea Duhului Sfînt în care se manifestă toate aceste însuşiri şi proprietăţi, cu putere, cu înţelepciune şi cu bunătate dumnezeiască, îndeosebi activitatea Lui privitoare la însuşirea de către credincioşi a mîntuirii săvîrşite de Iisus Hristos în Sine este neasemănat de bogată în conţinut şi hotărîtoare pentru viaţa şi realizarea menirii făpturilor. Şi cu toate aceste lucrări atribuite Duhului Sfînt, El este şi rămîne prezent şi activ în toate lucrările dumnezeieşti, împreună şi nedespărţit de Tatăl şi de Fiul.

Duhul Sfînt este „de viaţă făcătorul", fiindcă, aşa cum ne învaţă Revelaţia, El este începătorul vieţii creaturii însufleţite (Gen. 2, 7; Zah. 12, 1); „Duhul lui Dumnezeu este Cel ce m-a făcut" (Iov 33, 4); „Duhul face viu" (II Cor. 3, 6); Mîntuitorul însuşi zice: „Duhul este cel ce dă viaţă" (Ioan 6, 63). Chiar şi atunci cînd persoana a doua a Sfintei Treimi, Fiul, îşi însuşeşte firea omenească deplină, trup şi suflet, la Întrupare, aceasta o face prin coborîrea Duhului Sfînt peste Fecioara Maria şi prin puterea umbritoare a Tatălui (Luca 1, 35).

Mai departe, Duhul Sfînt are grijă de viaţa al cărei Creator este, susţinînd-o şi ocrotind-o, întărind-o şi înnoind-o, după plan divin. Căci „dacă Dumnezeu n-ar cugeta decît la Sine însuşi şi dacă ar lua înapoi la Sine Duhul Său şi suflarea Sa, toate făpturile ar pieri deodată şi omul s-ar întoarce în ţărînă" (Iov 34, 14—15); Doamne, „trimite-vei Duhul Tău şi se vor zidi toate şi vei înnoi faţa pămîntului" (Ps. 103, 31); „Duhul cel Sfînt este povăţuitorul oamenilor . . . Duhul lui Dumnezeu umple lumea, El cuprinde toate" (Înţel. l. Sol. 1, 5, 7).

În Vechiul Testament, în opera dumnezeiască de pregătire a mîntuirii, de pregătire a omenirii pentru primirea Mîntuitorului, lucrarea Duhului Sfînt este precumpănitoare, în primul rînd prin inspiraţia profetică, El, Duhul Sfînt, fiind Cel care vorbeşte prin prooroci. „Nu prin voia oamenilor s-a făcut cîndva proorocie, ci fiind luminaţi de Duhul Sfînt au grăit oamenii cei sfinţi ai lui Dumnezeu" (II Petru 1, 20).

În Noul Testament, activitatea Sa deosebită Duhul Sfînt, deşi prezent şi activ în toate momentele vieţii pămînteşti a Mîntuitorului chiar de la Întrupare, şi-o începe în ziua Cincizecimii prin coborîrea asupra Apostolilor şi arătarea Bisericii şi ca aşezămînt văzut, după întemeie-

Pr. Prof. *Isidor Todoran*

(Continuare în pag. a 2-a)

Nifon Bălăşescu

Printre figurile bisericeşti din secolul al XIX-lea care au jucat un rol important în viaţa românilor dobrogeni, cînd aceştia se aflau sub stăpînire străină, la loc de cinste, se înscrie *Nifon Bălăşescu*, reputat cărturar şi profesor, care şi-a slujit cu dăruire Biserica şi neamul.

*

Nifon Bălăşescu s-a născut în anul 1806, în satul Haşag din judeţul Sibiu, primind la botez numele de Nicolae. A făcut studii de filosofie şi drept la Oradea şi Cluj, iar între anii 1832—1834 a urmat Institutul teologic la Arad.

Înarmat cu temeinice şi alese cunoştinţe teologice şi de cultură generală şi cunoscînd bine limbile germană, maghiară şi latină, a ajuns profesor şi primul director al Seminarului Mitropoliei din Bucureşti (Seminarul Central), unde a predat teologia morală, istoria bisericească şi logica. Activitatea didactică de 15 ani a lui Nicolae Bălăşescu la acest seminar, a fost întreruptă, probabil, din cauza evenimentelor din 1848—1849, cînd a fost prezent pe Cîmpia Libertăţii de la Blaj şi a făcut parte din Comitetul Permanent de la Sibiu, semnînd apelurile către naţiune.

El a fost tuns în monahism în ziua de 26 ianuarie 1852 la mănăstirea Neamţ, cu numele de Nifon, de către vestitul stareţ Neonil, care se afla în corespondenţă cu Andrei Şaguna în probleme de tiparniţă şi trimitea acestuia din urmă tipărituri de la Tipografia Mănăstirii Neamţ, cu carele peste munţi, prin delegaţi speciali. Şi Nifon Bălăşescu, pe cînd era la Neamţ, n-a uitat durerile şi nevoile fraţilor săi din provincia în care s-a născut. De aceea, el a făcut parte dintr-un grup ce transporta o astfel de hrană sufletească pentru Transilvania.

Între anii 1852—1856, a activat şi la Seminarul din Huşi ca director şi profesor, apoi la gimnaziile „Gheorghe Lazăr" şi „Matei Basarab" din Bucureşti. Ca profesor la aceste gimnazii bucureştene, el a fost invitat, în multe rînduri, de Ministerul Instrucţiunii pentru a-şi aduce contribuţia la redactarea Regulamentului nou al seminariilor sau să asiste ca membru al Comisiei la examenele de la Seminarul Central, aşa cum îl găsim la 3 iunie 1862. După această dată ştirile despre el sînt mai puţin clare pentru faptul că se transfera sau, mai bine-zis, era mutat dintr-un loc în altul. Totuşi, în 1864 Nifon Bălăşescu se află între profesorii „Şcolii Naţionale de Medicină şi Farmacie din România" condusă de C. Davila, întemeietorul învăţămîntului medical în ţara noastră, care-l aprecia la justa valoare, iar din condica de prezenţă a profesorilor de la Gimnaziul „Matei Basarab", se constată că a activat aici pînă în anul 1865, cînd postul său a fost ocupat de Iosif Naniescu, care mai tîrziu a ajuns Mitropolitul Moldovei.

Cîţiva ani după aceea, la 1870, el trece în Dobrogea, unde face, mai întîi, un popas la Mănăstirea Cocoşu. Acolo propune călugărilor înfiinţarea unei şcoli româneşti pe lîngă acest aşezămînt. În Dobrogea, pe atunci sub stăpînirea turcească, el lupta pentru ideile naţionale prin promovarea învăţămîntului la oraşe şi sate.

Ca urmare Nifon Bălăşescu organizează şcoli, din care cele mai multe în partea de nord a Dobrogei. Astfel la Tulcea, datorită stăruinţelor comunităţii româneşti în frunte cu *Manea Giuglea*, a înfiinţat o şcoală primară, primul profesor fiind chiar învăţatul transilvănean.

La Hîrşova este ajutat de viceconsulul Nicolae Ţîrcă, aşa cum mărturiseşte el însuşi: „Bravul nostru compatriotu Nicolae Czirca de aici mi-dete multu ajutoru în funcţiunea mea, şi unde am făcut şase şcole în şase comune romane". În continuare, Nifon Bălăşescu arată că „de la Hîrşova trecui la Districtul Măcinului, unde organiza-i 12 şcole în 12 comune romane, în Isacceea şi în Niculiţelu, unde se face vinulu cel bunu, peste tot, 21 şcole şi aşi fi putut înfiinţa şi mai multe, potu se zice, în toate 72 de comune romane în Dobrogea, dacă nu mi-ar fi lipsitu cărţile didactice (abecedarele)..." Într-adevăr lipsa manualelor şcolare constituia o dificultate însemnată în desfăşurarea procesului de învăţămînt. Chiar pentru cele 21 de şcoli pe care le organizase nu a putut da toate manualele necesare, în număr de 2500—3000, deoarece nu a avut de unde le procura. În Dobrogea nu existau atunci „nici tipografii, nici librării" spune Nifon Bălăşescu. De aceea era obligatorie aducerea cărţilor din stînga Dunării.

La vîrsta de 70 de ani, îl aflăm la Constantinopol, de unde trimite în 1873 o scrisoare lui Gh. Bariţ, în care printre altele, îi spune că intenţionează să alcătuiască o lucrare asupra românilor din Peninsula Balcanică şi pune problema tipăririi ei. Revine apoi în Dobrogea unde desfăşoară o intensă activitate la şcolile pe care le-a înfiinţat aici.

În Dobrogea, a înfiinţat şcoli în următoarele localităţi: Tulcea, Niculiţel, Isaccea, Hîrşova, Groapa Ciobanului, Gîrliciu, Dăeni, Ostrov, Topalu, Măcin, Greci, Satu-Nou, Turcoaia, Jijila, Pecineaga, Azaclău, Pisica, Garvăn, Văcăreni, Luncaviţa şi Castelu. Institutorii din aceste 21 de şcoli primeau un salariu de 200 lei (două lire turceşti) pe lună, plătit de „Conacul" fiecărui district.

Concomitent cu activitatea didactică ce a desfăşurat-o cu pasiune, dar nu fără greutăţi, întocmind şi numeroase manuale şcolare, Nifon Bălăşescu s-a dovedit a fi un fertil cercetător, publicînd multe lucrări de teologie, de istorie, de gramatică şi diferite dicţionare.

Nifon Bălăşescu şi-a dat obştescul sfîrşit în luna octombrie 1880. S-a crezut că aceasta s-a întîmplat în comuna Văcăreni din Dobrogea, unde fusese învăţător, dar la faţa locului nu se păstrează nimic care să dovedească acest lucru. Această presupunere pare a fi infirmată de:

1. Arhimandritul Nifon, stareţul mănăstirii Sinaia, care, într-o lucrare despre mănăstirile din România, publicată în anul 1909, a mărturisit următoarele:

„Însumi am primit cele dintîi noţiuni la mănăstirea Căldăruşani, dus acolo de tatăl meu, preot în judeţul Ilfov, şi ca mine erau mulţi băieţi, avînd ca dascăl al nostru pe învăţatul călugăr Nifon Bălăşescu, care a făcut epocă în istoria literaturii române".

2. O notă publicată în Analele României din anii 1887—1888, seria a II-a, tomul IX, în care se „arată că în mănăstirea Căldăruşani zac cărţile defunctului monah Nicolae Bălăşescu şi sînt expuse stricăciunii", iar apoi au fost transportate, în 8 lăzi, la Academia Română din Bucureşti.

Astfel s-a încheiat viaţa şi activitatea acestui mare om de cultură, înflăcărat patriot şi spirit permanent agitat, de la a cărui moarte, în luna octombrie 1980, s-au împlinit 100 de ani. El se numără printre lingviştii şi filologii români de prestigiu.

† EPIFANIE NOROCEL TOMITANUL
Episcop-vicar

COMEMORĂRI LITERARE

Un cărturar patriot: DINICU GOLESCU — 150 de ani de la moartea lui

Dinicu Golescu

Reprezentant de seamă al iluminismului din Ţara Românească, Dinicu Golescu are iniţiative culturale ce fundamentează începuturile culturii noastre moderne: în 1821 participă la înfiinţarea unei societăţi secrete, cu caracter politic şi cu faţada culturală, cunoscută sub numele de Societatea literară de la Braşov; în 1826, deschide Şcoala „slobodă" de la Goleşti. Motivul pentru care o deschide este acela că el se consideră un „părtaş al luminării". Îndemnul i-a venit din experienţa cîştigată din călătoria în Apus şi din partea lui Eufrosin Poteca. Arată că se va numi „Şcoală slobodă obştească" şi va putea fi frecventată deopotrivă de fiii nobililor, ai norodului şi de chiar „fiii robilor pămînteni şi streini". Scopul: românii să devină buni patrioţi. Pentru nevoile acestei şcoli, Dinicu Golescu traduce sau prelucrează unele cărţi: *Adunare de pilde bisericeşti şi filosofeşti*, şi *Elementuri de filosofie morală* de Neofit Vamva. În 1827, Dinicu Golescu devine alături de Heliade Rădulescu ş. a. fondatorul Societăţii literare de la Bucureşti (obiective: înfiinţarea de şcoli, crearea unui teatru naţional, întemeierea unuia sau mai multor ziare în limba naţională etc.). Mijloceşte primirea aprobării pentru editarea *Curierului românesc*, în 1828, şi contribuie prin activitatea sa la începuturile teatrului în limba română.

După cum se vede, iniţiativele culturale ale lui Dinicu Golescu sînt înfăptuiri „spre folosul naţiei" ale ideilor susţinute în *Însemnare a călătoriei mele* . . . Este primul memorial de călătorie, în apusul Europei, scris de un român. A fost scris la început în greceşte, din lipsă de termeni şi apoi tălmăcit în româneşte. Lucrarea este „cuprinzătoare de cîte oraşe am văzut şi într-însele orice vrednic de însemnare, cum şi prin sate, sau pre drumuri, orice deosebit lucru am văzut. Aşişderea şi deosebirea neamurilor şi a semănăturilor, cum şi apele, şi poştele şi orice obicei şi faptă bună". Toate acestea sînt însemnate „spre folosul naţiei", căci se pare că gustul călătoriei pentru plăcerea ei proprie, fără sensul utilitar, doar din nevoia de primenire şi din aviditate intelectuală, aproape că ne-a lipsit" (M. Zaciu).

Ion Buzaşi

(Continuare în pag. a 4-a)

Simbolul Credinţei (X)

(Continuare din pag. 1)

rea ei fiinţială pe Cruce, de către Mîntuitorul. Această activitate a duhului Sfînt este, în genere, împărtăşitoare a darurilor rezultate din mîntuirea obiectivă generală săvîrşită de Iisus Hristos (II Cor. 13, 13), activitate în care prin toate se preamăreşte Mîntuitorul, după cuvîntul de dumnezeiască făgăduinţă a Celui preamărit: „Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul... El pe Mine Mă va mări, pentru că din al Meu va lua şi va vesti vouă“ (Ioan 16, 13—14). Mîngîietorul... „Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede“, Acela mărturiseşte pentru Fiul întrupat (Ioan 15, 26).

Astfel, de la Pogorîrea Sa peste Apostoli, în ziua Cincizecimii (primele Rusalii), Duhul Sfînt rămîne pentru totdeauna, „în veac“ (Ioan 14, 16—17), cu energiile Sale divine în Biserică, lucrînd permanent pentru mîntuirea şi desăvîrşirea credincioşilor şi a lumii, ca putere dătătoare de viaţă şi creatoare de unitate duhovnicească după modelul unităţii Sfintei Treimi (Ioan 17, 11, 21), începînd în toţi cu Botezul. Duhul Sfînt înnoieşte pe cei ce cred în Mîntuitorul Iisus Hristos şi desăvîrşeşte unirea lor cu Acesta, formînd împreună — Hristos, Duhul Sfînt şi credincioşii — Trupul tainic al Domnului Hristos, Biserica, al cărei Cap pururea viu este El, Hristos. „Este un singur trup şi un singur Duh, precum şi chemaţi aţi fost la o singură nădejde a chemării voastre. Este un Domn, o credinţă, un botez“ (Efes. 4, 4—5); „Pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toţi, ca să fim un singur trup... şi toţi la un duh ne-am adăpat... Acum sînt multe mădulare, însă un singur trup... Iar voi sînteţi trupul lui Hristos şi mădulare (fiecare) în parte“ (I Cor. 12, 13, 20, 27).

Duhul Sfînt asigură continuitatea lucrării harice mîntuitoare în credincioşi, în Biserică, în comuniune cu Hristos şi între ei; El, Duhul Adevărului, învăţător al adevărului fără a adăuga ceva la descoperirea desăvîrşită din Hristos (Ioan 16, 13), învaţă asistînd Biserica şi temeinicindu-i infailibilitatea şi conducînd spre mîntuire şi desăvîrşire. De aceea Duhul Sfînt este Plinitorul sau Desăvîrşitorul, întrucît, după rînduială dumnezeiască, El pogorîndu-se şi rămînînd pentru totdeauna în Biserică (Ioan 14, 16), neîncetat lucrează haric pentru ca mîntuirea obiectivă desăvîrşit înfăptuită în Hristos să treacă şi să se desăvîrşească şi subiectiv sau personal în membrii Trupului tainic al lui Hristos, Biserica, şi astfel mîntuirea să se desăvîrşească şi în aceştia care se găsesc aici pe drumul mîntuirii, contribuind liber şi ei prin credinţă şi fapte bune, şi în chipul acesta mîntuirea din Hristos să devină şi în ei bun personal al fiecăruia, după gradul străduinţei depuse de fiecare în parte.

Comuniunea bisericească, unitatea duhovnicească a credincioşilor ca mădulare ale aceluiaşi Trup tainic al lui Hristos, este asigurată prin Duhul Sfînt (I Cor. 12, 13): „Toţi ne-am botezat într-un Duh, ca să fim un singur trup...“. Tot aşa, prin permanenta Sa prezenţă în Biserică, Duhul Sfînt, în nedespărţire de Hristos, asigură unitatea, sfinţenia, sobornicitatea şi apostolicitatea Bisericii. Căci, „dacă Hristos este în noi, şi Duhul este în noi“ (Rom. 8, 9—11; I Cor. 3, 16); ne îndreptăm în Hristos (Gal. 2, 17) şi în Duhul Sfînt (I Cor. 6, 11); sîntem sfinţiţi, însemnaţi, tăiaţi împrejur în Hristos (I Cor. 1, 12; Efes. 1, 13; Col. 2, 11) şi sîntem sfinţiţi, pecetluiţi şi tăiaţi împrejur în Duhul Sfînt (Rom. 15, 16; Efes. 4, 30; Rom. 2, 29); sîntem chemaţi la împărtăşirea cu Hristos (I Cor. 1, 9) şi cu Duhul Sfînt (II Cor. 13, 13), fiind noi lăcaşuri ale lui Dumnezeu cel viu, ale lui Hristos şi ale Duhului Sfînt (II Cor. 6, 16; Rom. 8, 9—11), dacă ne deschidem sufletul ca, aşa cum sîntem învăţaţi de Biserică, să primim cu vrednicie dumnezeiescul Har.

Şi astfel, dat fiind că Harul sfinţitor este al Sfintei Treimi, de la Tatăl prin Fiul în Duhul Sfînt, împărtăşitorul direct al Harului prin Sfintele Taine, în Biserică, fiind Duhul Sfînt, se poate spune că Duhul Sfînt este Persoana treimică cea mai apropiată de noi, oricît de tainice ne apar, şi sînt, lucrările Lui în lume şi în noi.

Temeiul şi izvorul tuturor binefacerilor revărsate asupra noastră de către Duhul Sfînt este infinita bunătate dumnezeiască, fapt datorită căruia Duhul Sfînt este numit, între altele, şi „vistierul bunătăţilor“, păzitorul şi împărţitorul drept al darurilor de sus.

O însuşire deosebită a Duhului Sfînt şi o lucrare a Lui cu urmări atît de binefăcătoare că nu sînt cuvinte ca s-o poată exprima în chip corespunzător neasemănatei ei frumuseţi duhovniceşti, este mîngîierea de la Duhul. Mîntuitorul însuşi îl numeşte pe Duhul Sfînt, Mîngîietorul (Ioan 14, 16; 15, 26; 16, 7), mîngîietor şi întăritor pînă la sfîrşitul veacurilor. Cîte generaţii de creştini n-au învins nenumărate încercări dureroase, pînă şi moarte, greutăţi şi piedici de tot felul, păstrîndu-şi însă seninătatea interioară şi dreapta cumpănă spirituală, neîmputinîndu-şi răbdarea în suferinţe şi întărindu-şi mereu credinţa şi nădejdea prin darurile mîngîietoare ale Duhului Sfînt?

Duhul Sfînt este astfel Domnul şi ocrotitorul şi împărtăşitorul milostivirii dumnezeieşti; El este „Duh de milostivire şi de rugăciune“ (Zah. 12, 10), „Cel ce vindecă pe cei zdrobiţi cu inima şi leagă rănile lor“ (Ps. 146, 3; comp. Is. 61, 1—3).

Nenumărate sînt darurile Duhului Sfînt, distincte de harul sfinţitor dar în legătură strînsă cu acestea, ca pregătire spre el sau ca urmări ale lucrării lui; ele se mai numesc şi duhuri şi roade ale Duhului Sfînt. Sfînta Scriptură aminteşte mai multe dintre ele: „duhul înţelepciunii şi al înţelegerii, duhul sfatului şi al tăriei, duhul cunoştinţei şi al bunei-credinţe, duhul temerii de Dumnezeu“ (Is. 11, 2—3); „Iar rodul duhului este dragoste, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine, credinţă, blîndeţe, înfrînare, curăţie“ (Gal. 5, 22—23); şi „toată darea cea bună şi tot darul desăvîrşit de sus este, pogorîndu-se de la Părintele luminilor“ (Iac. 1, 17), de la Tatăl prin Fiul în Duhul Sfînt Cel care toate le plineşte sau desăvîrşeşte.

Pentru toate acestea, cuvine-se ca, după sfîntă datorie creştină, din tot sufletul să mulţumim Duhului Sfînt, lucrătorul sfinţeniei în noi şi împărtăşitorul Harului şi darurilor Sale dumnezeieşti. Iar în rugăciunile noastre să se cuprindă totdeauna şi rugăciunea către Duhul Sfînt, „Împărate ceresc“ — cea mai frumoasă şi cuprinzătoare rugăciune, după cea domnească, „Tatăl nostru“ —: Împărate ceresc, Mîngîietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti şi toate le plineşti, vistierul bunătăţilor şi dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi şi ne curăţeşte pe noi de toată întinăciunea şi mîntuieşte, Bunule, sufletele noastre. Amin.

Pagini din istoria românilor americani (2)

O întoarcere în timp, pe urmele acelora care au luat în mîini toiagul pribegiei în decursul veacului trecut, constituie o dificilă piatră de încercare pentru investigaţia ştiinţifică contemporană. Numărul relativ mic al acestor imigranţi, comparativ cu al altor naţiuni europene, inexistenţa îndelungată vreme a unei vieţi româneşti închegate pe teritoriul S. U. A., ca şi lipsa de îngrijire pentru conservarea unor surse documentare de inestimabilă valoare (scrisori, memorii, creaţii populare) au opus serioase bariere în calea cercetării de mai tîrziu.

Aşa cum remarca Nicolae Ivan încă în 1901 „neîntrecută şi proverbială a fost dragostea cu care s-a alipit ţăranul român de vatra strămoşească. Nici jugul cel greu al iobăgiei seculare, nici tratamentul din cale afară de aspru şi neuman al ciocoilor noştri, nu au fost în stare să îl facă să-şi părăsească patria. În sufletul acestui popor s-a plămădit poezia: *Fie pîinea cît de rea, tot mai bine-n ţara ta*“ şi poporul a rămas consecvent principiilor sale de a rămîne acasă în ţara lui. La 1900 însă, greutăţile vieţii, impozitele grozave către stat, municipiu şi comună le-au făcut traiul insuportabil şi sînt siliţi oamenii în etatea cea mai frumoasă formal să iee lumea-n cap“. Se vede, aşadar, caracterul incipient al emigraţiei româneşti pînă la începutul acestui secol.

Prima consemnare a unui român pe teritoriul Statelor Unite aparţine lui Benjamin Franklin, într-o scrisoare din 1775 adresată medicului John Lining din Charleston, South Carolina, în care descrie vizita făcută de un transilvănean, preotul ortodox Samuil Damian, cunoscător al limbii latine, pe care savantul american l-a iniţiat în tainele electricităţii. Om de mare cultură, Damian era animat de dorinţa de a cunoaşte lumea, principalul său scop fiind înconjurul globului pe cît posibil pe uscat.

Timp de aproape un secol nu mai avem alte ştiri despre prezenţa românilor pe teritoriul Americii, pînă în 1840, cînd debarcă în portul oraşului New York un grup de români, ce declară autorităţilor vamale a fi originari din Valahia. Eşecul revoluţiilor de la 1848—1849 a determinat, desigur, pe unii dezamăgiţi a-şi încerca norocul peste ocean, în căutarea unei lumi mai drepte. Acest pas n-a putut deveni însă realitate, decît după o serie de peregrinări prin apusul Europei, întrucît la noi nu se făcuse încă o propagandă sistematică asupra posibilităţilor pe care le oferea America. Prin anii '60 sînt semnalaţi cîteva sute de ţărani, ce au luat calea pribegiei peste Atlantic, mulţi dintre ei înrolîndu-se voluntari în Războiul civil ce izbucnise în 1861. Un fapt semnificativ îl constituie absenţa lor din rîndurile armatei sudiste; adepţi ai libertăţii pe care o doriseră cu ardoare de secole, ei au luptat şi pe pămîntul american pentru înlăturarea altei nedreptăţi: sclavajul negrilor. Documentele vremii ne-au păstrat numele cîtorva români care s-au distins în mod deosebit în vîltoarea acelor lupte, ei fiind originari atît din Transilvania cît şi din România.

Adevărat erou naţional al românilor americani, Gheorghe Pomuţ (1828—1882) este, poate, cea mai controversată existenţă românească de pe teritoriul S. U. A., despre care s-a scris o întreagă literatură. Ajuns la gradul de general de brigadă, el a fost numit ulterior consul general al Statelor Unite la Petrograd în perioada 1866—1878. Un alt ofiţer român care s-a făcut remarcat în acest război a fost căpitanul Nicolae Dunca, originar din Iaşi. În timpul revoluţiilor din 1848 se afla în Italia, de unde a emigrat în America. La izbucnirea Războiului de secesiune s-a înrolat în Regimentul 8 New York ca voluntar, distingîndu-se curînd prin vitejia şi priceperea sa militară. A luat parte la bătăliile de la Centerville şi Bull Run (18 şi 21 iulie 1861). La 8 iunie 1862 cădea la datorie în luptele de la Cross Keys, W. Virginia, în timp ce executa o misiune importantă, încredinţată de generalul John C. Fremont.

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza l-a trimis pe Emil Boteanu în America în anul 1865, ca observator militar în cursul Războiului civil. Sosit la Washington, Boteanu s-a prezentat la secretarul de stat William Seward, care l-a repartizat în februarie 1865 Armatei din Potomac. A luat parte la bătălia de la Richmond (2 aprilie 1865) după care a asistat la predarea generalului Lee în 9 aprilie acelaşi an. Rapoartele sale de pe front au apărut în publicaţiile armatei române din cursul anului 1865.

Un alt moldovean, Eugen Alcaz, a urmat cursurile şcolii militare de la Maetz din Franţa, după care a trecut oceanul într-o corabie cu pînze şi s-a înrolat ca voluntar în armata nordistă. În bătălia de la Bull Run a fost rănit şi s-a reîntors cu gradul de colonel în armata română creată de domnitorul Cuza.

În urma apelului lansat de preşedintele american Abraham Lincoln, un alt român Eugen Ghica, a trecut atlanticul pentru a se înrola ca voluntar în Regimentul 5 New

Prof. *Eugen Lazăr*

(Continuare în pag. a 4-a)

MIHAI VITEAZUL în oraşul Cluj-Napoca

(METAFORĂ ŞI REALITATE)

Statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul din marea piaţă centrală ce de mult îi poartă numele, este pentru Cluj-Napoca — oraşul municipiu şi citadelă a culturii, — o adevărată podoabă iar pentru locuitorii săi, ca şi pentru toţi cetăţenii ţării o legitimă şi binemeritată mîndrie patriotică. Monumentul creaţie a maestrului Marius Butunoiu prin întreaga sa concepţie exprimă ideea unităţi naţionale. „Statuile, spunea un critic de artă, transmit mesaje eternităţii.“ De aici un far călăuzitor nu se va stinge în veci.

Piaţa trapezoidală e străbătută de un larg culoar, axă dominantă, conducînd privirea trecătorilor spre marele ancadrament al statuii, pe laturile căruia un triptic de bronz lucrat în bazorelief, înfăţişează momente importante din drumul de glorie al marelui nostru voievod. Din mijlocul lui se ridică soclul înalt şi suplu de marmoră pe care apare voievodul Mihai călare, înălţat în scări în viu-i şi nemuritoru-i avînt temerar. În proiectarea monumentului sculptorul a trebuit să biruiască probleme dificile.

„Lui nu i se putea cere — spunea acad. prof. Virgil Vătăşanu — să pună în valoare concomitent şi calităţile ambianţei arhitectonice (ca în alte cazuri), ci dimpotrivă, trebuia să facă să dispară stridenţele unui spaţiu asimetric şi al unui cadru compus din elemente dispersate. Prin soluţia adoptată, ambianţa urbanistică e astfel integral subordonată tensiunii complexului monumental.“

Adresîndu-i-se sculptorului întrebarea: „Ce va apropiat definitiv şi hotărîtor de personalitatea marelui voievod“ a spus: „Capacitatea prinţului de ai învăţa pe oameni să fie liberi. Să se adune. Românii au ştiut să se adune mai ales de la Mihai. El a venit cu idealul. S-a aşezat în fruntea bătăliilor ca foarte puţini alţii. Europa acelor timpuri n-a avut militar mai destoinici... Eu m-am apropiat cu sfinţenie de voievod. Pe căile istoriei, ale legendei, ale inimii. M-am apropiat cît mai corect. Adică am preconceput ideia mitizării aşa cum s-a nemurit Mihai în sufletul neamului. A fost. Trebuie să fi fost. Totdeauna învingător, nu l-au copleşit neliniştile. Unificatorul Mihai Vodă a venit la Cluj-Napoca. Între ai săi. Solemn, majestos. Aşa l-am conceput.

Dar ochiul atent observă şi altceva. Simţămintele domnului cele mai ascunse le exprimă calul. Presimţirea primejdiei. Forţa. Neînduplecarea. Neastîmpărul combativ“.

— Este nimerit amplasamentul, s-a întrebat?

„— Un model de amplasament. Înscrierea foarte corectă în perspectivă. O fericită aspiraţie la ansamblu întregit. Celui mai viteaz voievod i s-a găsit încă un prag de nemurire.“ (Făclia, 18. dec. 1976.)

Statuia a fost dezvelită în ziua de 17 decembrie 1976, cu o solemnitate deosebită. Străzile marii pieţe au devenit neîncăpătoare, peste 25.000 de persoane erau prezente la festivitate. S-au ţinut înflăcărate şi documentate cuvîntări de către distinse personalităţi. În continuarea festivităţii a avut loc un vibrant spectacol de sunet şi lumină pentru realizarea căruia au contribuit actori ai teatrelor şi operelor clujene. Filarmonicii, formaţii folclorice de amatori, echipe ecvestre, membrii ai gărzilor patriotice, ai formaţiilor de apărarea patriei, militari. Evenimentul a fost un emoţionant moment de cinstire a marelui voievod, prilejuind clipe de neuitat. Însuşi Mihai părea coborît printre noi. Splendidul imn de bronz întruchipează în sine cea mai viguroasă şi impresionantă creaţie ecvestră a unui român. Acest lucru poate constitui un plus de bucurie pentru clujeni.

Cine este Mihai de la Cluj? — Vredniciile lui au obligat şi pe potrivnicii săi să-l elogieze. În lupta de la Şelimbăr, de lîngă Sibiu, dată de Mihai împotriva cardinalului Andrei Bathory, în vederea eliberării Transilvaniei, nunţiul papal Malaspina uimit de vitejia personală a lui Mihai spune că văzînd oştirea sa într-un moment de cumpănă voievodul Mihai se aruncă în luptă ca un erou „cu nespus de mare voinicie şi oarbă îndrăzneală“, întorcînd trupele „a doua oară la bătaie“ şi hotărînd soarta luptei în favoarea sa. Aproape nu a existat luptă unde voievodul să nu participe personal şi unde era greul războiului. Vitejia sa îl caracteriza aşa de mult încît vorbeau de „obişnuita-i vitejie“. În vara anului 1600 Mihai era în culmea gloriei sale. Numele lui era rostit cu admiraţie în toată Europa şi aşteptat cu speranţe de creştini. Un informator al vremii spunea că „turcii se tem mai mult de Ţările Române (Ţara Românească şi Transilvania) decît de restul Europei. Istoricul Engel îl compara cu Hanibal care a trecut Alpii, numindu-l „Hanibal Valah“. Pentru vitejia sa a fost asemănat cu eroii antichităţii greceşti, cu „Temistocle şi Achile de a cărei bărbăţie troienii tremurau“. Împăratul Rudolf (al Austriei) trimite în Franţa, în Spania, la papa şi la toate căpeteniile ştiri despre bărbăţia şi vitejia lui Mihai numindu-l „al doilea Alexandru Macedon“. Poeţii greci, Stavrinos şi Palamide l-au preaslăvit în versuri punîndu-l alături de Moise, de Alexandru cel Mare, de Hector şi Achile.

Scriitorul german Teutschlander, publicînd la Viena în anul 1879 o carte despre Mihai, îl înfăţişează, alături de oamenii vremii ca un uriaş între pitici, scriind: „cît de mici ne par pe lîngă el figurile unui Sigismund şi Andrei Bathory, Ieremia Movilă, regele umbră Sigismund al Poloniei şi chiar împăratul Rudolf însuşi.“ Istoricul ceh Macurek îl aseamănă pe Mihai cu eroul tragic al Boemiei Walenstein răsplătit şi acesta cu o lovitură de paloş pentru însemnatele servicii aduse casei de Habsburg.

După cinci ani de lupte Mihai demonstrează că turcii consideraţi de neînfrînt la vremea aceia, pot fi alungaţi din Europa şi învinşi. E prima dată în istoria noastră medievală cînd un voievod se desprinde de Dunăre şi pătrunde adînc în teritoriul stăpînit de otomani. El ajunge pînă în Balcani şi trece pînă la Sofia. Toată regiunea dintre Dunăre şi Balcani e controlată de Mihai prin bulgarii şi sîrbii răsculaţi. Se spune că Mihai ar fi intenţionat să facă un marş pînă la Adrianopol, era unul din planurile cele mai curajoase concepute de geniul lui Mihai. Popoarele supuse porţii văd în Mihai pe eliberatorul lor cerîndu-i să le vină în ajutor. Peste tot în Europa se publică informaţii, broşuri în legătură cu succesele sale în lupte. Victoria de la Şelimbăr e anunţată la Viena prin bubuituri de tunuri şi peste tot erau cîntece de veselie pentru victoria cîştigată. E considerat de creştinii bulgari, sîrbi, greci, ca „înfăţişetorul chemat al dreptului creştinătăţii în orient“, pe eliberatorul Constantinopolului, restauratorul şi continuatorul marelui imperiu roman de răsărit a lui Constantin cel Mare. Gîndurile lui Mihai erau bine stabilite şi în acest scop el spune împăratului Rudolf „că nu doreşte altceva decît să treacă Dunărea să meargă pînă la Adrianopol“ şi mai departe: „cu ajutorul lui Dumnezeu să-i prăd, să le stric ţara şi să merg pînă la Constantinopol.“ Dorea ca după ce-şi va consolida ţara (Ţara Românească, Transilvania şi Moldova unite), ajungînd la Constantinopol, urmînd drumul oastei lui Alexandru cel Mare, prin Asia Mică să elibereze Ierusalimul, dorind să vadă „gloriosul stindard al Sf. cruci fluturînd deasupra Constantinopolului şi asupra Sfintei Cetăţii“, cum declara regelui Spaniei. Duşmanii lui însă nu se vor entuziasma de asemenea planuri. Ei vor unii cele mai divergente forţe ca să distrugă opera marelui Mihai.

Cu ocazia împlinirii a 379 de ani de la intrarea sa triumfală în Cluj (11 aug. 1601), poporul român cu recunoştinţă îl salută!

Preot *Ioan Pop*

Din valorile tradiţionale ale poporului român

Portul popular din Oltenia

Unitar în structura sa portul popular din Oltenia se prezintă în variante zonale remarcabile şi specifice.

Se poate vorbi astfel de un port „gorjenesc", de unul „vîlcenesc", de Dolj sau Mehedinţi etc.

În ceea ce priveşte costumul popular din Gorj, deosebit prin eleganţa şi sobrietatea sa, el se prezintă ca o unitate bine constituită, cu caracteristici proprii, la care elementele de veche tradiţie se regăsesc alături de cele mai nou introduse, ca urmare a condiţiilor istorice, social-economice contemporane.

Costumul femeiesc, cu o personalitate bine definită, atît în ceea ce priveşte structura sa, cît şi aspectele decorative, se înscrie în aria de răspîndire a costumului cu catrinţe pereche şi cu fotă încreţită.

Costumul femeiesc cu catrinţe, pe care îl întîlnim şi în cîmpia olteană şi munteană, în Banat şi Transilvania, este specific pentru tot Gorjul, prezentînd cîteva trăsături proprii acestei zone etnografice.

Alături de acest tip de costum se întîlneşte şi cel cu zăvelcă încreţită, zăvelcă în bete sau vîlnic, caracteristic, de asemenea, pentru întreaga zonă etnografică a Gorjului şi care a apărut ulterior costumului cu catrinţe. Ambele costume sînt expresia unei vechi tradiţii, prezentînd, în componenţa lor, numeroase piese pe care le întîlnim fie în picturile votive, fie în vechile foi de zestre ale tinerelor fete.

Găteala capului, unul din elementele principale ale portului este, şi în Gorj ca în toate celelalte zone etnografice, în funcţie de vîrsta şi starea civilă a femeii. Fetiţele de 8—10 ani purtau părul peste cap, împletit într-o codiţă pornind din creştetul capului şi legată la capăt cu un fir de lînă colorată sau cu o panglică îngustă de culoare roşie. De la zece ani şi pînă la căsătorie fetele poartă părul împletit în două cozi, legate cu panglici mai late şi de diferite culori. Numai în zilele de sărbătoare sau la prilejuri festive fetele îşi împleteau în păr bani de argint. La fel ca şi în celelalte zone etnografice ale ţării, momentul căsătoriei este marcat, şi în Gorj, printr-o pieptănătură deosebită: părul se purta, cu această ocazie, cu cărare într-o parte, cu o şuviţă împletită pornind din frunte şi adusă pe lîngă urechi (la fel ca pe Valea Jiului); azi tinerele mirese îşi adună părul împletit în cozi într-un coc pe ceafă.

Dacă pînă la căsătorie, fetele purtau capul descoperit vara şi acoperit, cu tulpan alb sau un batic negru iarna, odată măritate ele îşi acopereau capul fie cu un tulpan cu „gherlan de mărgele" verzi, fie cu o cîrpă lungă sau cu „peşchirul".

În ceea ce priveşte cămaşa, femeile din Gorj au purtat mai multe tipuri de cămăşi, unele din ele de veche tradiţie: cămaşa bătrînească, cu decor geometric dispus de-a lungul mînecii, în „tablă" compactă, apoi de o parte şi de alta a gurii cămăşii, la poale şi pe guler, realizat fiind într-o cromatică deosebită, în care combinaţia de marouri cu for auriu creează o notă de o deosebită eleganţă şi rafinament; cămaşa cu mîneca întoarsă, purtată mai ales în secolul trecut, constituie una dintre cele mai valoroase piese ale costumului femeiesc din Gorj (ea nu se mai poartă de aproximativ 60—70 de ani). Frumuseţea ornamenticii geometrice este evidenţiată de armonia cromatică, realizată prin combinaţii de marouri, roşu închis, auriu, gălbui. Cămaşa cu mîneca întoarsă se înscrie în tipul, larg răspîndit, al cămăşii cu altiţă. Se adaugă la acestea cămaşa aleasă în război sau cămaşa în „ite multe", cămaşa cusută, lucrată din cînepă şi cămaşa cu „plantici", aceasta din urmă fiind de dată mai recentă.

În ceea ce priveşte catrinţele, acestea se remarcă printr-o mare varietate, dar şi prin valoarea lor artistică deosebită, fiind ţesute şi ornamentate prin tehnici diferite, într-o cromatică armonizată, realizată, iniţial, în tonuri de alb, negru şi roşu, la care s-au adăugat, mai tîrziu, galben, albastru, verde etc., la piesele mai vechi folosindu-se culorile vegetale.

Decorul lor îl constituie dungile („vergile") şi alesăturile policrome, dispuse orizontal sau vertical. Alături de costumul cu catrinţe se poartă şi cel cu zăvelcă încreţită, zăvelcă în bete sau vîlnicul, realizate în patru ite, cu un decor compus din dungi de diferite dimensiuni, în tonalităţi de roşu, alb, negru şi albastru.

Mijlocul se încinge cu cingători, brîie, „brîne" şi „brăciri", cu decor geometric şi numeroase alesături.

La toate acestea se adaugă podoabele, cum sînt: legătura din bănuţi de argint pentru găteala capului („cununa ţesută din bani mărunţi"), salbele de galbeni sau „poli imperiali", colierele de mărgean, „ghiozdanul" din mici mărgele, cerceii de aur sau „tortiţele" de argint.

Iarna femeile poartă „haina lungă", o piesă de port elegantă şi de un rafinament deosebit, confecţionată în casă sau de meşteşugari specializaţi, cu găitane şi tivită cu şnur negru sau albastru; se mai poartă, în zilele de lucru, vesta din dimie neagră, iar

Dr. *Cornel Irimie*
Marcela Necula

(Continuare în pag. a 4-a)

Un preot cărturar şi patriot
PETRU E. PAPP

(1881—1945)

Unul dintre vrednicii noştri înaintaşi, din părţile Bihorului — cu deosebire în Beiuş — a fost protopopul stavrofor Petru E. Papp al Beiuşului.

S-a născut — cum spunea Lucian Blaga — acolo unde s-a născut veşnicia: la sat. În satul Lupoaia din judeţul Bihor, la anul 1881. Două clase primare şi liceul le-a făcut la Beiuş. Teologia la Arad, unde colaborează la revista „Tribuna".

După terminarea teologiei, în anul 1907, îşi alege pentru păstorire una dintre cele mai sărăcăcioase parohii din apropierea Beiuşului, Pocola, cum singur o mărturiseşte „ca să-l urmez pe Popa Tandă a lui Slavici". „...cu gîndul să contribui, după puteri, la întărirea bisericii, acolo, unde se simţea mai multă nevoie de energie şi muncă. Parohia nu avea casă parohială, biserica era slabă, iar şcoala necorespunzătoare."

Viaţa în parohie, mai ales la început, nu l-a răsfăţat. Cu toate încercările n-a aplecat steagul. Cutreeră Ardealul colectînd bani pentru clădirea bisericii. Ea a fost terminată în anul 1909.

În acest avantpost al Beiuşului, la Pocola, păstoreşte 12 ani.

Văzînd că şcoala era ameninţată ca să fie închisă pe motiv că nu corespunde legii, trece Carpaţii şi cu sprijinul marelui istoric Nicolae Iorga, cu care coresponda şi întreţinea legături, şi a altor personalităţi, a adunat fonduri frumoase, cu care zidi o şcoală şi o casă parohială.

Vacantîndu-se scaunul de protopop al Beiuşului, cu toată opoziţia autorităţilor vremii care se temeau de capacitatea şi influenţa sa asupra preoţimii ortodoxe, la 8 noiembrie 1918, a fost hirotesit ca protopop al Beiuşului.

Se cuvine a fi amintit aici un amănunt, care este important prin faptul că evocă o oarecare lumină asupra personalităţii şi principiilor sale patriotice şi asupra intereselor ce se leagă de alegerea sa în această importantă funcţie. Este vorba de un act confidenţial trimis de Carol Zih, pretorele Beiuşului, către prefectul judeţului, în care se spune, printre altele: „Incontestabil, Petru E. Papp este un intelectual de valoare, dar calităţile sale şi influenţa ce o va cîştiga prin contactul oficial şi autoritatea sa de protopop, le va folosi pentru a înriuri asupra preoţimei ortodoxe în favorul Partidului Naţional... Alegerea lui Petru E. Papp ar fi o înfrîngere fatală pentru noi, ...ceea ce ar avea drept consecinţă pierderea influenţei, ce o avem pînă acum asupra preoţimei ortodoxe".

În calitate de protopop, călăuzit de principiul emancipării naţionale şi a întăririi ortodoxiei spune: „aveam să pregătesc toate elementele necesare pentru întărirea ortodoxiei."

La 1 decembrie 1918, participă la Marea Adunare de la Alba Iulia, aşa cum singur o mărturiseşte: „... iar eu avui fericirea să merg la Alba Iulia, ca protopop hirotesit în clipele înălţătoare de întregire ale neamului românesc." Aici este ales membru al Marelui Stat Naţional, luînd parte activă la dezbateri.

În anul 1919 este ales deputat, apărînd interesele Beiuşului.

P. S. Andreiu Episcopul Aradului l-a ridicat la rangul de iconom stavrofor.

Petru E. Papp a fost şi un scriitor consacrat. El era de principiul că nu este suficientă propagarea limbii, culturii şi trecutului naţional numai prin grai viu, ci şi prin scris. „Eu căutam — scria el — ca îndemn pentru alte centre româneşti de la noi, să public în gazete toată activitatea ce se desfăşura la Beiuş".

În scopul acesta îşi intensifică activitatea culturală, colaborînd la foarte multe publicaţii ale vremii ca: „Tribuna" din Arad, „Biserica şi Şcoala", „Românul" din Arad, „Luceafărul" şi „Revista Teologică" din Sibiu, „Lumina" din Caransebeş, „Legea Românească" etc. Dar nu se mulţumeşte cu atît, ci, alături de alţi patrioţi beiuşeni, iniţiază şi înfiinţează la Beiuş o tipografie şi o librărie românească, denumită simbolic „Doina", a cărui director şi preşedinte a fost.

A redactat şi condus mai mulţi ani ziarul „Beiuşul", în care evoca atît de plastic fapte şi oameni din ţinutul Bihorului.

Din bogata sa activitate publicistică amintim următoarele scrieri: „Din trecutul Beiuşului", „Monografia bisericii ortodoxe din Beiuş", „Biografia mecenatului I. Popoviciu", „Biografia avocatului Paul Papp din Beiuş, „Legături sufleteşti între Beiuş şi Sibiu", „Oameni şi locuri din Beiuşul românesc" etc.

Toate lucrările şi articolele părintelui Petru Papp sînt izvorîte dintr-o legătură organică a pămîntului. Locurile exercitînd o influenţă binefăcătoare asupra sa, obligîndu-l să le puie în valoare.

Vasta sa bibliotecă, în care întîlnim scrierile lui Ovidiu şi Horaţiu, Dante, Petrarca, N. Iorga, Xenopol, scrieri teologice, poemele lui Goga şi Cuşbuc, colecţii de periodice etc., a lăsat-o ca zestre parohiei din Beiuş.

Nu a fost dintre aceia care folosesc numai vorbe. A fost om de iniţiativă, ferm, om care a ştiut lua o decizie.

A fost un cleric distins, în care teologia şi cunoaşterea trecutului istoric se alăturau unei alese culturi.

Prestigiul său de cleric a fost subliniat de cuvîntul său înaripat şi plin de har, ascultat în orice împrejurări cu multă ardoare, avînd darul să convingă ascultătorii pînă la lacrimi. A fost un orator bisericesc foarte apreciat de către contemporanii săi, apreciat şi stimat de Episcopul său.

Viaţa nu a fost fără surprize şi necazuri. În anul 1941 îi moare soţia, rămînînd singur, cu păstoriţii săi. În anul 1944, biserica la care slujea, biserica din deal, este mistuită de flăcările războiului. O boală de inimă îi zdruncină sănătatea. Se stinge din viaţă la 16 august 1945, la vîrsta de 64 de ani.

Viaţa lui rămîne ca o pildă şi un îndemn pentru cei de azi. O pildă de dăruire şi slujire în duhul Apostolatului Social al vremurilor noastre. Un îndemn de muncă pentru Biserică şi Patrie, după pildele înaintaşilor, între care, cu cinste, aşezăm chipul de cleric-cărturar şi patriot al protopopului Beiuşului, Petru E. Papp.

Ca o sinteză a ceea ce a fost acest vrednic preot de veche tradiţie ardeleană, vorbesc mult mai convingător însă cuvintele săpate pe crucea de marmură de la mormîntul său: *„Mare fiu al Bihorului şi neînfricat luptător pe tărîm religios, cultural şi naţional. Pildă luminoasă de iubire şi jertfelnicie întru apărarea credinţei şi drepturile neamului.*

Cerul să-i binecuvinteze ostenelile binefăcătoare cu cununa răsplăţii eterne."

Preot *Teodor Cios* — Beiuş

AMIN
sensul cuvîntului

Amin este binecunoscutul cuvînt întrebuinţat în Sfînta Scriptură şi în slujbele noastre bisericeşti. Cuvîntul l-am luat din limba ebraică prin intermediul limbii greceşti. Amin este cuvînt indeclinabil şi are, de obicei, o formă adverbială. El derivă de la radicalul „mn" şi înseamnă: adevărat, întocmai, aşa, credincios, da, este, aşa va fi. Cuvîntul amin afirmă un adevăr exprimat într-o zicere, într-un capitol, sau într-o carte. Mulţi psalmi biblici sfîrşesc cu amin pentru a adera la adevărul exprimat în conţinutul lor, ca şi cînd ar zice: aşa este, întocmai cu cele spuse, scrise sau citite. Acesta este cazul cu psalmii 40, 13; 71, 21, 88, 51.

Uneori cuvîntul amin se dublează, ca la Numerii 5, 22; Neemia 8, 6, Psalmii 41, 13 şi Ioan 1, 51, unde avem amin, amin. În cazul acesta se dă vorbirii un înţeles superlativ.

Cuvîntul amin are, de obicei, întrebuinţare etică-religioasă, cum îl întîlnim la Isaia 22, 23: „Amin a grăit Domnul", adică: „aşa a grăit Domnul". De multe ori amin are rol teologic, de pildă cînd se spune despre Dumnezeu că este sfînt: „Amin grăieşte Domnul, Sfîntul" (adică aşa grăieşte Domnul), Isaia 49, 7.

Cuvîntul amin stabileşte şi un raport de loialitate în relaţiile sociale ale omului. De exemplu în Pilde 25, 13: „precum este răcoarea în vremea secerişului aşa (amin) este solul credincios pentru cel ce-l trimite, se bucură sufletul stăpînului său". În general aminteşte obişnuita formulă de încheiere a rugăciunilor. Atunci are rolul unui punct, semnul sfîrşitului, cum se întîlneşte la încheierea unei fraze sau al unui capitol. Cu acest înţeles apare la Romani 1, 25; 9, 5, 15, 33, Timotei 1, 17.

Un exemplu clasic de rugăciune este Tatăl nostru, cînd prin rostirea aminului final credinciosul mărturiseşte credinţa în Dumnezeu şi acceptă adevărurile exprimate în cele 7 cereri ale rugăciunii luînd angajamente în conformitate cu acelea. Amin cu rolul unui angajament public obvine des în Sfînta Scriptură. O sinteză a acestor locuri biblice poate fi Deuteronom 27, 15, unde obştea credincioasă se angajează a se lepăda de superstiţiile păgubitoare şi de idolatrie. Hotărîrea şi-o exprimă, mulţimea, printr-un amin solemn pe care-l rosteşte tot poporul credincios.

Noul Testament confirmă veracitatea proorociilor despre Hristos, din Vechiul Testament, prin cuvîntul amin. În acest înţeles îl utilizează Sfîntul Pavel în epistola către Corinteni (II, 1, 20) cînd zice: „Toate făgăduinţele lui Dumnezeu sînt da şi prin El, în El amin".

În cazul acesta cuvîntul amin echivalează cu grecescu **ναί** (ne) = da.

În cuvîntările sale Mîntuitorul întrebuinţează cuvîntul amin de 77 ori. De aceea Sfîntul Apostol Ioan îl numeşte pe Hristos Aminul (Apoc. 3, 14), adică Adevărul: „acestea zice cel ce este amin: cine are urechi de auzit să audă". În forma aceasta, adică cea substantivală, apare ca un atribut al dumnezeirii. În acest înţeles vorbeşte Isaia (65, 15) despre Dumnezeul Aminului, adică al adevărului. Cuvîntul amin a intrat în vorbirea zilnică şi în literatura noastră, cu toate variatele lui înţelesuri: aşa să fie, gata, sfîrşitu-s-a. Astfel în scrierile lui Sadoveanu se pot surprinde fraze ca acestea: „Să nu care cumva să suflaţi o vorbă despre asta... Bătrînii au bătut metanie mormăind: amin".

De multe ori îl întîlnim — pe amin — cu înţelesul de „niciodată". Despre unul plecat pentru totdeauna se zice: „nu se mai întoarce cît aminul", adică nu se mai întoarce niciodată.

Puterea cuvîntului amin este mare pentru rolul pe care l-a avut în istoria trecutului nostru religios, unde străluceşte mai scînteietor decît altele. El constituie o podoabă a sufletelor şi credinţei noastre, pentru că l-a folosit cu o originalitate înnoitoare Iisus Hristos, Mîntuitorul nostru. Cuvîntul amin dă gîndirii creştine un accent de siguranţă şi o structură de evlavie, prin poziţia pe care o ocupă în cele mai esenţiale momente din istoria trăirii religioase a credincioşilor.

Nicolae Neaga

Pagini din istoria românilor americani (2)

(Continuare din pag. a 2-a)

York. În prima bătălie, însă, a fost rănit și a fost ridicat ulterior la gradul de căpitan.

Pe la 1869 este semnalată în America prezența a încă trei români Irimie Proca, Nicolae Plaivas și Simion Bîrza, originari din Dobrogea. Irimie Proca, cunoscut în America și sub numele de Louis Hugo, a dus o viață zbuciumată în urma căreia a decedat în Florida în 1911.

Pentru perioada 1871—1880 sînt înregistrate doar 11 persoane. Între acestea se număra și un milionar american pe numele Deianu, originar din Săcele (Brașov). Posesor al unei sume de peste 18 milioane de dolari, Deianu este unul din cazurile fericite, care a reușit a-și crea o situație materială înfloritoare. Pe lîngă el însă, zecile de mii de dezamăgiți ne apar de un contrast cutremurător. Referindu-se la acest aspect, Iosif Șchiopu, care a întreprins o călătorie de studii în S. U. A. în 1911, remarca: „Să ne dăm numai bine seama, că pentru unul care se fericește în American, sînt alți o sută care se nefericesc și se prăpădesc și ei și ai lor rămași acasă fără sprijin. Este grea viața acasă, dar este grea și viața în America, pentru că acolo dacă ți se dă o plată mai bună ca aicea, ți se cere în schimb o muncă îndoită, mai grea și mai lungă decît acasă . . ."

O caracteristică a acestei etape este numărul mic al imigranților noștri, fapt ce-i punea în imposibilitatea de a lua contact unii cu alții înaintea apariției ziarelor, și care a determinat, cu mici excepții asimilarea lor în marea masă a populației americane. Desigur, printre aceștia nu erau numai refugiați politici sau simpli aventurieri, ci și oameni nevoiași, siliți să-și părăsească familiile și gospodăriile din cauza situației materiale precare, sau din motive mai puțin romantice.

Din România au emigrat, de regulă, cei nemulțumiți cu pămînturile primite în Dobrogea după terminarea Războiului de independență (1877—1878). Rămîne, deci, inexplicabil cum s-a înrădăcinat printre orășenii din vechiul regat credința că toți aceia care pînă înainte de 1914 se hotărau să treacă oceanul, trebuie să fi fost înfierați de lege, sau căutau să scape de vreo pedeapsă.

Din cauza prezenței lor numerice reduse, românii nu apar în registrele Oficiului de imigrare de la Ellis Island (New York) decît în 1880, dată la care sînt menționați și în „Raportul anual al serviciului de imigrare și naturalizare". Din același motiv John Deily nu-i menționează pe români între imigranții europeni ce au pătruns pe teritoriul Statelor Unite pînă în 1896 în cartea sa „Istoria Societății secrete din Philadelphia pentru apărarea țării de influență străină".

În ultima decadă a veacului trecut numărul imigranților români a crescut în mod simțitor. Sînt semnalați țărani din toate ținuturile Ardealului, Banatului, ținuturilor ungurene și României. Cei mai mulți s-au așezat în statele New York, Pennsylvania, Indiana, Illinois, Michigan și W. Virginia și mai puțin în statele din vest, sud și Canada. Alegerea acestor state era legată nemijlocit de nevoile crescînde de forță de muncă pentru topitoriile de oțel, mine, căi ferate, construcții de drumuri și poduri. Între aceștia se numărau și doi țărani din Merghindeal (Sibiu) Silviu Nicoară, lucrător la oțelăria din Homestead, Penn. și Vasile Muntean, stabilit la Gary, Ind. Din zona Sighișoarei ne este semnalat Cismaș Băltău din Boiu Mare, care lucra ca muncitor la Cleveland, O.

Vizită în S. U. A. și Canada

Î. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu și P. C. prof. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic universitar din Sibiu, au participat în perioada 21—26 septembrie 1980 la simpozionul internațional „Căutarea păcii dincolo de deosebirile ideologice".

Reuniunea, organizată de Institutul internațional al păcii din Viena și Centrul pentru cercetarea problemelor păcii și conflictelor al Universității Wayne din Detroit, s-a desfășurat la „Mercy Center" din Formington Hills, de lîngă Detroit.

Pe marginea referatelor introductive prezentate de prof. Max Mark — S. U. A. și Juri Samoshkin — U. R. S. S. au luat cuvîntul numeroși oameni de știință și teologi din S. U. A., Canada și Europa.

Delegații români au prezentat poziția țării noastre în problemele păcii și dezarmării, acțiunile concrete inițiate de România pentru diminuarea încordării în relațiile dintre state și crearea unui climat de înțelegere și colaborare, de pace și securitate în întreaga lume. S-a subliniat contribuția Bisericii Ortodoxe Române, a institutelor teologice la promovarea idealurilor de pace, dincolo de deosebirile ideologice sau religioase.

Î. P. S. Nicolae al Banatului și P. C. prof. Constantin Voicu au fost oaspeții Î. P. S. Victorin, întîistătătorul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America și Canada și au vizitat comunitățile românești din Detroit, Cleveland, Montreal și Ottawa.

La 28 septembrie și 5 octombrie, împreună cu Î. P. S. Victorin au oficiat Sfînta Liturghie la parohiile ortodoxe române din Detroit și Montreal. Marți, 30 septembrie s-a făcut o vizită la sediul Uniunii și Ligii asociațiilor românești din America, unde s-au purtat discuții cu fostul și noul președinte, John Coman și respectiv Peter Lucaci.

În continuarea vizitei în S. U. A., P. C. prof. Constantin Voicu a fost oaspetele Seminarului teologic McCormick din Chicago și al Seminarului teologic din New York.

Întîlnirile Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și P. C. prof. Constantin Voicu cu Î. P. S. Victorin, cu preoții și credincioșii ortodocși de origine română din orașele vizitate, au fost un prilej de regăsire în duhul aceleiași credințe și în comuniunea aceleiași legi românești, transmițînd tuturor binecuvîntările P. F. Patriarh Iustin, dragostea Bisericii mame și dorul confraților din patria comună.

Portul popular din Oltenia

(Continuare din pag. a 3-a)

în zilele mai reci cojocelul încheiat cu copci în față sau cojocul scurt, mergînd pînă mai jos de talie.

Portul bărbătesc se remarcă prin aceeași unitate, atît în ceea ce privește structura lui, cît și realizarea sa artistică (decor, cromatică).

Costumul cel mai răspîndit este cel cu cămașă dreaptă și cioareci albi, ale cărui componente sînt: căciula sau pălăria, cămașa, cioarecii, chimirul sau brîul, pieptarul sau vesta, haina lungă, cojocul de oaie.

În ceea ce privește pieptănătura, aceștia purtau părul tuns mai sus de umeri și strîns la spate și umblau cel mai adesea cu capul descoperit, vara purtînd, uneori, o pălărie din pai sau din fetru negru, iar iarna căciulă albă de miel, țuguiată sau înfundată.

Cămașa bătrînească, dreaptă, este cel mai vechi tip din portul bărbaților. Alături de aceasta se întîlnește cămașa cu platcă, cu decorul dispus pe guler, umeri, piepți, manșete și poale.

Vara, bărbații poartă izmene, confecționate din cînepă sau bumbac și cînepă, iar pe timp mai răcoros și iarna poartă cioareci din dimie albă. Cămașa se încinge cu un brîu lung din lînă, fie mai simplu ca decor, pentru toate zilele, fie mai bogat ornamentat și într-o gamă cromatică de alb, albastru, roșu, negru, galben și verde. Peste brîu tinerii poartă o pereche de brăciri sau chimirul. Peste costum se poartă vesta crăpată, lucrată din dimie neagră sau cenușie, pieptarul înfundat, cojocul scurt sau haina lungă.

După anul 1900 apare și se dezvoltă în Gorj costumul schileresc, el reprezentînd o nouă etapă de dezvoltare în portul din această zonă. Atît costumul purtat de femei, cît și cel bărbătesc se deosebesc de costumul tradițional atît prin bogăția decorului pieselor, prin folosirea postavului alb în locul dimiei, în confecționarea diferitelor piese de costum, cît și prin introducerea unor noi piese, nepurtate pînă la această dată.

Alături de Gorj, costumul din Vîlcea și Dolj completează fericit imaginea portului popular din Oltenia.

Costumul tradițional purtat în zona etnografică Vîlcea (care a constituit obiectul a numeroase cercetări și al unor lucrări de specialitate, ca de exemplu volumul „Arta populară din Vîlcea", autori Georgeta Stoica, Elena Secoșan, Ion Vlăduțiu, Paul Petrescu) se remarcă prin bogăția decorului, prin sobrietatea și armonia cromatică, prin eleganța și rafinamentul broderiilor și alesăturilor.

La costumul femeiesc, de o deosebită frumusețe este iia confecționată din bumbac, cu decorul într-o singură nuanță, roșu deschis sau brun-verzui, plasat în „table" sau în „rîuri" pe piept și pe mîneci. De subliniat minuțiozitatea și delicatețea motivelor ornamentale, a căror strălucire s-a accentuat la costumul contemporan, prin folosirea tot mai intensă a broderiilor policrome din mărgele și „fluturi" (paiete). Peste poalele cămășii femeile poartă cătrințele sau vîlnicul roșu, țesut din lînă, cu decor de vărgi și alesături, dispuse în registre verticale. De o valoare artistică aparte sînt piesele de port pentru iarnă: pieptarul din blană de miel, cu decor floral bogat, în tonuri de roșu predominant, dar și verde și galben; menționăm, de asemenea, șuba din postav alb, confecționat în gospodărie. Cu o croială foarte simplă, cu ornamente realizate din lînă albă, cusute pe albul postavului („șuba cu moții") sau cu găetane negre sau albastru închis.

Costumul bărbătesc este asemănător celui purtat în Gorj și Dolj, remarcîndu-se piesele de costum purtate iarna, acele haine confecționate din postav alb, de o deosebită eleganță, asemănătoare ca decor cu piesele similare purtate de femei.

Costumul din zona etnografică a Doljului, se remarcă și el printr-o mare varietate de forme și decor, prin aceeași eleganță, sobrietate și strălucire cromatică.

Femeile poartă cămăși lucrate din cînepă sau bumbac, înscriindu-se în aria iilor cu altiță, cu bogate motive brodate cu acul sau alese în război, în tonuri de roșu, albastru, violet, brun sau negru. Ornamentele sînt plasate la umeri, altiță, guler și încreț, de-a lungul mînecilor, pe piept și chiar pe spate, dispuse în „șiruri" sau „rîuri", drept sau oblic. Partea de jos a trupului este îmbrăcată fie cu catrințe, fie cu zăvelci, vîlnice sau boscele cu trăsături specifice fiecărui tip, atît în ceea ce privește forma, cît și decorul, acesta din urmă dovedindu-se deosebit de variat și de o realizare artistică ireproșabilă: vergi sau dungi de diferite grosimi, alternînd în registre verticale, iar la costumul mai nou apărînd motive ca: stelele, cîrligele, „urma caprei", spicele, boabele de grîu, florile și altele, dispuse pe orizontală sau verticală și realizate într-o cromatică desăvîrșită, cu dominantă de roșu, obținut la cele mai vechi piese din rădăcină de roibă, în combinații cu tonuri de alb și albastru.

O notă de strălucire și eleganță dau întregului costum maramele, cele mai vechi confecționate din cînepă sau in, cele mai noi din bumbac și borangic. Delicatele motive (vergi, steluțe, roate, paianjeni etc.), în cele mai variate combinații, sînt subliniate prin nuanțe mai puternice de gălbui deschis.

Costumul femeiesc este completat iarna de piesele din blană de miel, cu o bogată ornamentație, care acoperă fie întreaga suprafață a pieptarelor, fie mai aerată, în care predomină culorile mai calde, în broderii realizate din lînă, mătase sau bumbac colorat.

Costumul bărbătesc este format din cămașă, izmene, cioareci sau nădragi, încinși cu brîu sau chimir; peste aceste piese bărbații poartă minteanul, pieptarul sau cojocul, ipingeaua, iar în picioare opinci. Pe cap, iarna se poartă fie căciula cu vîrful țuguiat, fie cea cu calota înaltă și vîrful plat, iar vara pălărie de paie. Hainele de iarnă sînt confecționate din postav sau dimie albă, decorul lor formîndu-l găetanele („brînașii") negre sau albastre.

Această succintă prezentare a portului dintr-o regiune cu creații remarcabile în diferite genuri ale artei populare (ceramică, lemn etc.) este — credem — edificatoare în ceea ce privește coordonatele de bază ale culturii populare românești, vechime istorică, unitate stilistică și înalt nivel artistic.

DINICU GOLESCU

(Continuare din pag. 1)

Golescu este preocupat mai cu seamă de fenomenele de civilizație, administrația și economia țărilor văzute. Procedeul este acela al comparației (sau al acumulării de contraste), urmate de recomandări, apostrofe și rechizitoriu. Dragostea de patrie este trăsătura fundamentală a lucrării lui Dinicu Golescu. Ca și Tudor Vladimirescu, el încearcă una din primele definiții ale patriei: „Patria este un pămînt pe carele toți lăcuitorii se interarisesc a-l păzi, și nimeni nu va să-l părăsească, pentru căci nimeni nu-și lasă norocirea . . ." Spirit luminat, Golescu constată numărul mare de școli și de instituții culturale din apusul Europei și, întors acasă, se va strădui să înfăptuiască aceste deziderate social-politice ale epocii. Dar mai cu seamă bunăstarea vieții țăranilor din Austria îi inspiră prin contrast una din cele mai dramatice pagini ale *Însemnării,* tablou sumbru al vieții țărănești din epoca fanariotă. Țăranii locuiesc în „bordeie, unde intrînd cineva, nu avea a vedea alt decît o gaură în pămînt. Încît poate încăpea cu nevasta și cu copiii împrejurul vetrii . . . Și după sobă, încă o altă gaură, prin care trebuie să scape el fugînd, cum a simțit că a venit cinevaș la ușă-i; căci știe că nu poate fi alt decît un trimis spre împlinire și dare de bani". Tabloul lui Golescu este în literatura română despre mizeria țărănimii de altă dată cap de serie, și va fi recunoscut în liniile esențiale în paginile pe această temă din romanul lui Nicolae Filimon *(Ciocoii vechi și noi)* sau din nuvela lui M. Sadoveanu, *Bordeienii* etc.

Propunînd diverse soluții pentru ieșirea dintr-o adîncă înapoiere economică, socială și culturală, autorul dă și o recomandare de o mare modernitate și actualitate — necesitatea unei industrii proprii: „Mare pagubă este la o țară de a-și scoate tot materialul nefabricarist, vînzîndu-l în alte țări cu un prost preț, și apoi să-l cumpere iarăși cu preț de 30 de ori mai mult".

Structura cărții (comparația unor stări de lucruri de la noi cu cele văzute de boierul muntean în călătoria sa) a determinat alegerea unor mijloace artistice care țin mai cu seamă de arta oratorică: apostrofa, imprecația, interogația și exclamația retorică. Uneori pasajele prevestesc tonul *Cîntării României,* fără să aibă însă încărcătura patetică și afectivă a acesteia.

Capacitatea descrierii poetice a lui Dinicu Golescu o dovedește tabloul căderii Rinului: „ . . . strîmtorîndu-să curgerea apii, ia o iuțeală groaznică și necrezută la cel ce nu a văzut-o; aciia să pricinliește acel înfricoșat zgomot, și jos, în căderea apii, nemaivăvîndu-se curgerea de gîrlă, ci în toată lățimea o albă spumă, ca zăpada umflată, și prin repeziciune aruncată foarte departe. Și de jos, iară din pricina loviturii în apă cu așa iuțeală, să ridică un nor întrupat de acele mărunte stropituri peste toată acea lățime, stînd în veci acel nor în văzduh . . ." Tabloul se realizează prin contopirea imaginilor vizuale, auditive și motorii, într-o grandioasă hiperbolă, și Alecsandri, care după aproape o jumătate de secol va da în pasteluri o imagine a căderii Rinului, nu se va îndepărta prea mult de pagina antologică a Însemnărilor . . . G. Călinescu aprecia că tabloul căderii Rinului este „Un mic poem bine gradat, solemn și noros de nedeslușite emoții".

Dinicu Golescu rămîne în cultura română un reprezentant de seamă al iluminismului, omul unor inițiative culturale reformatoare și inovatoare, întemeietorul genului *jurnalului de călătorie.* Ultima pagină a *Însemnării . . .* prezicea viitorul luminos al țării, ca mai tîrziu D. Bolintineanu în cunoscutele versuri: „Viitor de aur țara noastră are / Și-i prevăd prin secoli a ei înălțare". D. Golescu este și în acest fragment o „sîntă fire vizionară" după spusele lui Eminescu: „Mă bucur nădăjduind că negreșit va veni vreme întru care patria mea, nu zic în puțini ani, să se sămuiască întocmai cu orașele cele mari ce am văzut, ci măcar pasul cel dintîi să se facă, ce duce toate noroadele spre fericire, carele pas este unul și numai unirea, spre folosul obștii, ce de multe ori am cuvîntat".

Sfințirea bisericii din Dobîrlău-Vale

În Dobîrlău-Vale, prot. Sf. Gheorghe, jud. Covasna, o mînă de credincioși vrednici, conduși de harnicul lor preot Gheorghe Băilă, și-au ridicat un locaș de închinare, pe care l-au împodobit cu o frumoasă haină picturală.

Din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului, Duminică, 19 octombrie 1980, biserica a fost sfințită, prima biserică sfințită în această calitate, de P. S Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care a fost însoțit de la Sibiu de P. C. prof. T. Bodogae, P. C. cons. Gh. Papuc și C. diacon I. Galea.

Cuvînt de bun sosit a rostit P. C. prot. P. Dumbravă (Sf. Gheorghe).

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenților teologi din Sibiu.

După slujba tîrnosirii, cu bogata și înălțătoarea ei rînduială de lucrări și rugăciuni, a urmat Sf. Liturghie, în cadrul căreia, la priceastnă, a predicat P. C. prof. T. Bodogae, care a tălmăcit Evanghelia zilei, aducînd totodată în atenția credincioșilor unele date istorice legate de meleagurile dobîrlene.

La sfîrșitul Sf. Liturghii o prezentare a parohiei și lucrărilor a făcut parohul local, C. pr. Gh. Băilă, care, pentru munca depusă în cei peste 20 ani de pastorație, a fost distins cu rangul de iconom stavrofor, acte de apreciere primind și o seamă de credincioși, în frunte cu epitropii D. Mocanu (epitrop I) și Gh. Popica (epitrop II), împreună cu soțiile lor.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian, care, între altele, a dat credincioșilor prezenți în număr mare, îndrumări de zidire creștinească și patriotică, felicitînd și mulțumind celor ce au contribuit într-un fel sau altul la ridicarea locașului de cult ce s-a sfințit.

La agapa ce a urmat au toastat: P. C. cons. Gh. Papuc, d-l epitrop D. Mocanu, P. C. prot. P. Dumbravă și P. S. Episcop-vicar Lucian.

Gh. P.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 15 noiembrie 1980 Nr. 43—44

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Marea lavră a Neamţului „Ierusalimul Ortodoxiei româneşti“

În preajma „vechiului castel de pe o stîncă neagră“, într-o poiană largă pe valea rîului Nemţişor, încadrată de culmi bogat împădurite, se găseşte Mănăstirea Neamţ, străveche vatră de cultură românească şi de credinţă autentic ortodoxă.

Începuturile vieţii monastice ortodoxe la Neamţ îşi pierd obîrşia în negura vremurilor, cu toate că cercetări mai recente stabilesc unele date şi nume de mari ctitori şi fondatori ai acestei oaze de credinţă ortodoxă şi simţire românească. Dar ca să ne putem edifica şi mai bine asupra obîrşiei nemţene, sîntem nevoiţi să străbatem veacuri în urmă, răsfoind pagini de cronici care glăsuiesc despre voievozii muşatini, temeluitori ai Mănăstirii Neamţ: Petru Muşat, care zideşte, pe locul unui vechi schit de lemn, prima biserică de piatră, ale cărei temelii se văd şi astăzi în centrul incintei; Alexandru cel Bun, de la care a rămas turnul-clopotniţă sub care se găseşte gangul boltit al intrării, împodobit cu scene inspirate din romanul popular „Varlaam şi Ioasaf“; Ştefan cel Mare, mereu viu în conştiinţa noastră naţională prin faptele glorioasei sale domnii, iar aici, la Neamţ, prezent prin bijuteria arhitecturii epocii sale, lăsată moştenire neamului românesc, măreaţa catedrală a „Înălţării Mîntuitorului la ceruri“.

În prezent, întreaga vatră a Neamţului are aspectul unei fortăreţe, cu clopotniţa deasupra intrării principale şi cu turnuri la colţuri, fapt ce-i dă mănăstirii aspect de puternică cetate strategică.

În partea dinspre nord a incintei se găseşte impunătoarea catedrală a „Înălţării“, cea mai mare biserică dintre ctitoriile lui Ştefan, ctitor de ţară şi de credinţă creştină.

Înaltă şi bine proporţionată, biserica este aşezată pe un soclu masiv din blocuri de piatră, deasupra căruia se înalţă pereţii ziditi din piatră şi cărămidă. Sub streaşină sînt două rînduri de ocniţe, deasupra cărora se înşiruie o bogată friză de ceramică smălţuită — discuri, romburi, triunghiuri împodobite cu motive vegetale şi geometrice. Faţada mai este împodobită cu brîie şi pilaştri de cărămidă smălţuită, cu urme de pictură în unele ocniţe, pereţii fiind susţinuţi de tradiţionalele contraforturi ale arhitecturii moldoveneşti.

Deasupra naosului se ridică turla, de formă octogonală, ce se înalţă zveltă pe două rînduri de arcuri oblice. Atît bazele cît şi faţadele turlei sînt prevăzute cu ocniţe, discuri şi cărămizi smălţuite. Acoperişul şi-a recăpătat astăzi forma sa originală, cu streaşina frîntă şi alungită ocrotind pereţii întregului edificiu. Ferestrele au ancadramente cu elemente gotice, iar trecerea din pridvor în pronaos se face printr-un măreţ portal în arc frînt. Pridvorul este acoperit de o calotă sferică, „sprijinită pe arcuri oblice caracteristice arhitecturii moldoveneşti“.

Pronaosul şi încăperea mormintelor sînt despărţite printr-un perete cu o uşă încadrată de „baghete încrucişate şi muluri gotice adînc săpate în piatră“.

Naosul este mult alungit şi lărgit prin absidele laterale, semicirculare. Biserica se termină prin absida altarului de formă semicirculară, despărţită de naos prin catapeteasma sculptată în stil baroc, datînd de la începutul secolului al XIX-lea.

În pridvor se găsesc mai multe morminte în care odihnesc oameni de seamă ai culturii şi vieţii noastre bisericeşti şi naţionale, mitropoliţi, episcopi şi stareţi, care şi-au închinat viaţa acestui măreţ edificiu. Dintre aceştia este suficient să amintim numele Mitropolitului Teoctist al II-lea, care s-a învrednicit să sfinţească şi să vadă cu ochii frumuseţea şi strălucirea cu care era înveşmîntată această bijuterie cînd a ieşit din mîinile prea fericiţilor ctitori.

Între zidurile acestei vetre de credinţă străbună a existat o şcoală de caligrafi şi miniaturişti, în cadrul căreia călugări ca Gavriil Uric şi ucenicii săi copiau şi împodobeau cărţi bisericeşti pentru înzestrarea bisericilor din mănăstiri şi parohii. De asemenea, la Neamţ s-au format pictori, sculptori şi făuritori de obiecte de cult din metale preţioase, ce se găsesc şi astăzi prin biserici şi mănăstiri.

Unii dintre vieţuitorii acestei obşti monahiceşti au înscris pagini de cinste în istoria culturii bisericeşti, tălmăcind scrieri teologice de mare valoare, alcătuind cronici asupra unor epoci mai de seamă din viaţa poporului nostru şi înfiinţînd diferite şcoli.

Renumiţii cronicari Macarie şi Eftimie, ambii egumeni la Neamţ, au continuat „Letopiseţul moldovenesc“; stareţul Paisie Velicicovschi, cunoscut în toată Biserica Ortodoxă, a insuflat un puternic imbold activităţii culturale bisericeşti la Neamţ. La începutul veacului al XIX-lea s-a organizat şi o tipografie în care s-au tipărit cărţi de slujbă şi de îndrumare bisericească, tipografie care, prin vredniciile neobositilor călugări tipografi, funcţionează şi astăzi.

În această mănăstire există şi o bogată bibliotecă, în care se găsesc manuscrise şi cărţi de mare valoare teologică, filozofică, istorică, ştiinţifică, beletristică etc. Tot aici a funcţionat şi o instituţie de binefacere socială, unde mulţi credincioşi, printre care se numără şi marele nostru poet naţional Mihai Eminescu, au găsit alinarea anumitor suferinţe fizice şi morale.

Pe la jumătatea veacului al XIX-lea, învăţatul stareţ Dionisie Romano a organizat la Neamţ o şcoală bisericească pentru formarea slujitorilor Bisericii. În prezent, aici funcţionează Seminarul teologic al Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, în care învaţă viitorii slujitori ai Arhiepiscopiei Iaşilor şi Episcopiei Romanului şi Huşilor.

Trebuie amintit că un rol deosebit în viaţa şi activitatea mănăstirii Neamţ l-au avut şi unii stareţi care şi-au pus toată priceperea şi tot elanul lor creator în slujba propăşirii acestui sfînt locaş. Dintre aceştia amintim pe Ilarie, Neonil şi Timotei, în timpul cărora mănăstirea s-a reorganizat şi refăcut în urma unor incendii şi a altor vitregii, precum şi vlădicii Valerie Moglan, Narcis Creţulescu şi Nicodim Munteanu, ajuns patriarh al Bisericii Ortodoxe Române şi care a desfăşurat, la Neamţ, o bogată activitate cărturărească.

Între aceste străvechi ziduri se păstrează, cu scumpătate, numeroase obiecte de mare valoare istorică şi artistică, pagini vii din istoria neamului, care glăsuiesc cu tărie despre dragostea de bine şi de frumos a talentatului nostru popor. Între aceste obiecte, mai însemnate sînt: *Icoana Maicii Domnului*, primită în dar de Alexandru cel Bun de la un descendent al familiei Paleologilor; *catapeteasma* care, cîndva, a aparţinut paraclisului din Cetatea Neamţului, *cruci, evanghelii, icoane vechi* — unele executate de mîna măiastră a marelui nostru pictor Nicolae Grigorescu —, *un panaghiar, o nebederniţă, un omofor, o presă* tipografică din lemn din veacul al XVIII-lea, două prese tipografice de metal din secolul al XIX-lea, numeroase xilogravuri şi alte obiecte de mare valoare artistică.

În jurul Mănăstirii Neamţ, se găsesc şi alte biserici şi schituri dependente de Lavra Ortodoxiei româneşti: biserica „Sf. Ioan Bogoslovul“ (1835), biserica „bătrînilor“ şi corpul de clădiri în care se află bolniţa, tipografia şi arhondaricul, schitul „Vovidenia“, construit din lemn în anul 1751 de episcopul Ioanichie al Romanului, iar în veacul al XIX-lea refăcut din zid. În preajma acestui schit se află casa memorială a marelui nostru scriitor Mihail Sadoveanu. La 4 km spre sud-vest se găseşte schitul „Procov“, ridicat din lemn în anul 1714 de episcopul Pahomie al Romanului, iar la 7 km spre vest, schitul „Icoana“. Toate acestea imprimă întregii aşezări de la Neamţ un aspect de mare lavră, adevărat Ierusalim al Ortodoxiei noastre celei sfinte şi neîntinate, cel mai vechi aşezămînt călugăresc organizat din Moldova, în care virtuţile şi aleasa trăire duhovnicească se duc fără pogorămînt.

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

Cîteva precizări în legătură cu postul

În prag de început al Postului Naşterii Domnului, se cuvine să ne oprim puţin asupra rostului şi semnificaţiei postului în viaţa creştinilor de astăzi.

Hotărît lucru, postul este de origine şi instituire dumnezeiască, după unii Sfinţi Părinţi (Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur şi alţii) fiind instituit de Dumnezeu în rai, prin porunca dată protopărinţilor noştri de a nu mînca din pomul cunoştinţei binelui şi răului. Cerut evreilor şi practicat de ei după Legea lui Moise în Vechiul Testament, în Noul Testament Mîntuitorul însuşi ne arată prin exemplu şi cuvînt sensul şi valoarea postului, postind înainte de a-şi începe activitatea 40 de zile şi 40 de nopţi în pustie. În Evanghelia Sa, El ne-a arătat adevăratul sens al postului, precum şi modul în care trebuie practicat, recomandîndu-l, alături de rugăciune, ca un mijloc necesar şi eficace pentru alungarea demonilor (cf. Matei 6, 16—18; 17, 21; Luca 5, 34 etc.). Sfinţii Apostoli, ucenicii lor, iar după ei Sfinţii Părinţi au continuat să recomande postul, îndemnînd pe credincioşi ca să postească post adevărat, nu făţarnic ca al fariseilor şi insistînd asupra primatului spiritual al postului: postul trupesc este fără valoare dacă nu este însoţit de post sufletesc. Rînd pe rînd, Sf. Biserică a instituţionalizat postul, stabilind prin canoane pe de o parte, obligaţia generală a postului pentru toţi creştinii, iar pe de alta, timpurile, durata şi severitatea acestuia. Aşa s-a ajuns la stabilirea timpurilor de post în decursul anului bisericesc: miercurile şi vinerile de peste an, (cu excepţia celor în care este dezlegare de post sau harţi), cele patru mari posturi de peste an: al Patruzecimii, al Naşterii Domnului, al Adormirii Maicii Domnului şi al Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, precum şi cele trei posturi (ajunări) de o zi: ajunul Botezului, ziua tăierii capului Sf. Ioan Botezătorul (29 august) şi ziua Înălţării cinstitei şi de viaţă făcătoarei cruci (14 septembrie).

Ca şi rugăciunea, postul este un act de cinstire a lui Dumnezeu. Se ştie că postul este reţinere voluntară pe o durată mai mică sau mai mare de timp, de la unele mîncăruri şi băuturi, împreunată cu reţinerea de la gînduri rele, pofte, patimi, vorbe şi fapte rele, toate acestea fiind făcute spre preamărirea lui Dumnezeu şi spre propria desăvîrşire morală a creştinului. Astfel, postul este un exerciţiu de înfrînare a poftelor şi zburdărilor trupeşti, un mijloc de întărire a voinţei şi de dobîndire a stăpînirii de sine în lupta pentru desăvîrşire, un preţios ajutor pentru lucrarea şi dobîndirea virtuţilor. Bineînţeles că postul trupesc trebuie să fie însoţit de postul sufletesc, căci după expresia Sfinţilor Părinţi, „noi postim de bucate spre a ne reţine de la păcate“. Sf. Vasile cel Mare, de asemenea şi alţi Sfinţi Părinţi, au accentuat mereu importanţa postului sufletesc, făcîndu-ne să înţelegem că lucrul esenţial la post nu este reţinerea de la hrană, nici asceza, ci efectul acestora asupra sufletului, căci postul trupesc trebuie să fie mijloc de înfrînare a poftelor, dorinţelor, gîndurilor rele şi patimilor care nasc ispite.

Adevăratul post este deci cel ce îmbină în mod fericit postul trupesc cu cel sufletesc, postul de bucate cu cel de păcate. Astfel, Sf. Vasile cel Mare zice: „Postul cel adevărat constă în reţinerea de la cele rele. Dezleagă toată legătura nedreptăţii, iartă aproapelui tău toate vătămările ce ţi-a făcut, iartă-i lui toate datoriile. Tu nu mănînci carne, dar mănînci pe fratele tău. Tu te reţii de la vin, dar nu înfrînezi zburdările trupului. Tu nu mănînci pînă seara, dar petreci ziua întreagă în procese...“. Spre un astfel de post ne îndeamnă şi o stihiră a Triodului: „Să postim post primit, bine plăcut lui Dumnezeu: postul cel adevărat este înstrăinarea de răutate, înfrînarea limbii, lepădarea mîniei, depărtarea de pofte, de clevetire, de minciună şi de jurămînt mincinos. Lipsa acestora este postul cel adevărat şi bine primit“

În ultima vreme, toate Bisericile Ortodoxe din lumea întreagă au căzut de acord ca, ţinînd seama de faptul că în zilele noastre disciplina bisericească tradiţională a postului este prea puţin respectată în mai toate Bisericile, să se procedeze la o recomandare şi readaptare a rînduielilor bisericeşti privitoare la post potrivit condiţiilor şi cerinţelor vieţii contemporane. Astfel, de cîţiva ani, o Comisie interortodoxă a făcut în acest sens unele propuneri, care urmează să fie supuse dezbaterii Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox care urmează să se ţină într-un viitor apropiat; iată cîteva dintre acestea:

1. Toate prescripţiile privitoare la post, care în prezent sînt în vigoare, trebuie să fie respectate întocmai de către monahi şi de către toţi acei clerici şi credincioşi care doresc şi sînt în stare să le ţină;

2. Pentru creştinii care întîmpină greutăţi în practicarea postului din cauza condiţiilor specifice de climă, de viaţă sau au greutăţi în procurarea alimentelor de post, Bisericile Ortodoxe să îngăduie şi consumarea unor altfel de alimente, adică de dulce, dar acest lucru trebuie să fie considerat ca „o diminuare a postului după împrejurări“, ca un *pogorămînt* sau formă mai puţin aspră a postului.

Propunerile din celelalte puncte se referă la: îndulcirea postului în zilele de miercuri şi vineri (cu unele excepţii), îngăduindu-se consumul de ulei şi peşte; îndulcirea regimului de post din Sfînta Patruzecime, începînd cu săptămîna a doua şi pînă la Duminica Floriilor; reducerea duratei postului Naşterii Domnului la jumătate, cu îngăduinţa la ulei şi peşte; îngăduinţa la ulei şi peşte în postul Adormirii Maicii Domnului, cu excepţia miercurilor şi vinerilor; dacă sărbătorile Sf. Apostoli Petru şi Pavel şi Adormirea Maicii Domnului cad miercuri sau vineri să se suprime în ele postul.

Sfînta noastră Biserică rămînînd atît în trecut cît şi în prezent în permanente legături cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, n-a nesocotit niciodată dispoziţiile canonice privitoare la disciplina şi practica postului recunoscute în întreaga Ortodoxie, de aceea ea a cerut totdeauna fiilor săi duhovniceşti respectarea disciplinei postului, dar n-a aplicat niciînd această disciplină fără dragoste şi înţelegere faţă de fiii săi.

Din acest motiv şi astăzi — pînă la rezolvarea acestei probleme de Sfîntul şi Marele Sinod — ea cere fiilor ei duhovniceşti să respecte disciplina postului în măsura în care le stă în putinţă, fără însă a uita că postul în primul rînd înseamnă *reţinere* de la îmbuibare sau hrană îmbelşugată, indiferent de natura sau felul acesteia. Numai astfel credincioşii noştri vor posti „post bine plăcut lui Dumnezeu“, fără a-l considera pe acesta ca o povară grea pe care nu o pot purta. Aceasta va aduce cu sine o mai mare linişte în conştiinţa credincioşilor rîvnitori, care astfel vor putea face noi paşi pe calea urcuşului duhovnicesc în vederea propriei lor desăvîrşiri morale.

Arhid. Prof. *I. Zăgrean*

OSANA
— sensul cuvîntului —

Osana, iată un cuvînt atît de cunoscut din textele Sfintei Scripturi şi din cîntările religioase! El este o invocare de ajutor adresată lui Dumnezeu, după exemplul psalmului 117, 25—26: „O, Doamne, mîntueşte!" „O, Doamne sporeşte!" „Binecuvîntat este cel ce vine întru numele Domnului". Aceste cuvinte au fost adresate regelui David, care s-a întors victorios din război. Forma originală a cuvîntului este hoşiana. El derivă de la un radical care înseamnă a grăbi, pentru a face ceva. La radical s-a adăugat sufixul „na", care înseamnă: rogu-te. Cei 70 au tradus pe „osana" cu = Doamne miluieşte".

Sfîntul Ioan Gură de Aur îl traduce cu „mîntuire", ori: „strigare" de bucurie, de biruinţă.

În epoca Vechiului Testament era datina ca la sărbătoarea colibelor să se cînte urarea osana, de aceea cea din urmă zi a sărbătorii, a şaptea, se numea „mare osana", pentru că sărbătoarea colibelor era o manifestare a bucuriei, era plină de voie bună pentru că au scăpat de locuirea provizorie în Egipt şi în pustiul arabic. Cu cuvîntul osana întîmpinau evreii pe oamenii lor reprezentativi, arătîndu-le o stimă deosebită, am indicat cazul cu regele David.

În Noul Testament cuvîntul osana se întîlneşte la Matei 21, 9; Marcu 11, 9; Luca 13, 35; 19, 35—38 şi Ioan 12, 13. Textele sînt împrumutate din Psalmul 117, 26. În cel dintîi text (Matei 21, 9) cuvîntul seamnă: „dă mîntuire" şi este o urare cu înţelesul de: Trăiască! Trăiască mai marele nostru! Trăiască Iisus, fiul lui David, trăiască cel care vine în numele lui Dumnezeu! Marcu 11, 9, constituie un paralelism la Matei 21, 9 ca şi Luca 13, 35; 19, 35 şi Ioan 12, 13.

Cu aceste cuvinte, de osanale, a fost întîmpinat Iisus la intrarea în Ierusalim.

Intrînd în serviciul cultic cuvîntul şi-a păstrat semnificaţia biblică. Astfel la Sf. Liturghie corul cîntînd cuvintele serafimilor: „sfînt, sfînt, sfînt..." împreună această cîntare

cu urarea pe care au făcut-o credincioşii la intrarea Domnului în Ierusalim. Cu cuvîntul osana au primit credincioşii pe Iisus la intrarea în Ierusalim şi tot cu osana îl întîmpină creştinii pe Hristos la Sfînta Liturghie în momentul cînd se aduce jertfa cea nesîngeroasă.

Cîntarea osana din Sf. Liturghie, se numeşte „cîntare de biruinţă" sau „cîntare triumfală", pentru că se aduce jertfa lui Dumnezeu celui biruitor.

Imnul triumfal este inspirat din Isaia 6, 3 şi Avacum 3, 3, de la cuvintele „sfînt, sfînt, sfînt..." pînă la „...pămîntul de mărirea lui". De la „osana întru cei de sus" textul este luat din psalmul 117, 25, Matei 21, 9, Marcu 11, 9 şi Ioan 12, 13.

Şi în literatura românească cuvîntul osana (osanale) se întrebuinţează ca exclamaţie, ovaţie de laudă. Auzim despre cîte cineva că a fost „primit cu osanale", adică cu aclamaţii, aplauze puternice, cu animaţie.

Exclamaţia osana are la bază un fond istoric, ea aparţine unui trecut îndepărtat, Vechiului Testament. Cuvîntul ne informează asupra unui aspect din viaţa popoarelor vechi şi păstrează amintiri despre întîmplări din trecut. Ce-i drept cuvîntul a fost modificat şi disimulat, hoşiana, devenind osana. Dispariţia lui h s-a produs treptat. Cuvîntul şi-a pierdut unitatea lingvistică, dar şi-a menţinut conţinutul. Apelativul osana are o valoare dogmatică, el este un reflex al măririi lui Dumnezeu şi exprimă ideea că Dumnezeu poate împărtăşi graţiile Sale celui care-l invocă. Invocarea lui Dumnezeu prin apelativul osana face legătură între Dumnezeul cel veşnic şi omul cel temporal. Apelativul conţine convingerea că Dumnezeu se ocupă de om, cu care se află în comuniune prin credinţă şi astfel cuvîntul osana este mai mult decît un simplu cuvînt, el devine expresia unei realităţi în care omul credincios spune: mîntuieşte Doamne! căci robul tău crede că poţi.

În sfintele slujbe exclamaţia osana pune în contact pe credincioşi şi-i înglobează în colectivitatea celor orientaţi spre coordonatele esenţiale ale credinţei. Ea are rolul unei conjuncţii care leagă şi aduce aminte credincioşilor că trebuie să lucreze mînă în mînă unii cu alţii pentru a descoperi comorile cele de preţ ale omului şi a le valorifica cu intransigenţa şi răspunderea demnă de climatul în care sîntem mîndri că trăim.

Osana, această invocare patriarhală, are atributele eticii noi. Ea face parte din limbajul care dă — şi azi — expresie sentimentelor noastre de bucurie.

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Sf. Andrei - Apostol străroman

O evocare a Sfîntului Apostol Andrei „cel întîi chemat", spre a fi completă, trebuie să-l prezinte:

1. — acasă;
2. — la Iordan (cu Sf. Ioan Înaintemergătorul şi Botezătorul);
3. — în preajma Mîntuitorului nostru Iisus Hristos;
4. — în Istoria Creştinismului primar apostolic şi
5. — în Tradiţia istorică bisericească.

1. Sf. Andrei apare în toate cataloagele membrilor Soborului Apostolic (Matei 10, 2; Marcu 3, 18; Luca 6, 14; F. Ap. 1, 13). A opta zi de la naştere, cînd a fost circumcis, i s-a dat numele *Andrei* (destul de frecvent întîlnit la elini, evrei şi alte neamuri străvechi), care însemnează „curajos", „bărbat", „cel fără frică". Unii cercetători socotesc că ar fi echivalentul elin al ebraicului „Levi". (Alte detalii, în „Mica Enciclopedie Onomastică", de Christian Ionescu. Bucureşti, 1975, p. 38—40). Îi cunoaştem tatăl: Iona, ţăran pescar înstărit, din Betsaida Galileii. Îi cunoaştem fratele mai mare: Simon, cel ce avea să devină Sf. Apostol Petru (Simon al lui Iona). Fraţii, nutreau preocupări identice. Temperamental, însă, reprezentau două firi contrastante. Om al iniţiativelor prompte, uneori imprecaute, Simon-Petru se completa de minune cu chibzuitul şi modestul său frate mai tînăr. Andrei este cel ce i-a arătat lui Simon calea spre Iisus Hristos, în Persoana căruia identificase fără şovăire pe Mesia.

2. De patru secole — de la Neemia — nu mai apăruse în Israil prooroc. Ieşirea la propovăduire a Sf. Ioan Botezătorul a stîrnit vîlvă. Andrei şi fratele său Simon şi-au întrerupt vremelnic treburile agropescăreşti şi au purces spre Iudeia, la Iordan, unde Sf. Ioan atrăgea mulţimile, cutremura cugetele şi curăţa conştiinţele.

N-au ucenicit multă vreme în preajma Prooroculuí necruţător cu argaţii păcatului. Apăruse în forfota de la Iordan Cel despre care Sf. Ioan cu dreptate spusese: „Cel care vine după mine *a fost înaintea mea*, pentru că *mai-nainte de mine era*" (Ioan 1, 15 şi 27). Interesul pentru „metanoia" (pocăinţă) se deplasa domol, dar fără oprire, spre Hristologie. Fiii lui Iona au sesizat evoluţia evenimentelor mesianice şi cînd „holdele" s-au copt, au făcut firescul tranzit spre tabăra secerătorilor Cerului.

...Iar Ioan n-a socotit a fi dezertare opţiunea fiilor lui Iona şi s-a învoit cu alipirea lor de Cel ce se vădise a fi „Fiul lui Dumnezeu" (Ioan 1, 34).

3. Iniţiativa acestui act preferenţial o luase Andrei. Împreună cu Ioan al lui Zevedei şi al Salomeei (cf. Ioan 1, 37), au făcut pasul decisiv, alipindu-i-se lui Mesia-Hristos.

...Nu pe-o zi-două: *pentru totdeauna*. Şi — lucrul cel mai important — n-aveau să-l dezamăgească niciodată, chiar dacă în treacăt unul din ei avea să-l mîhnească pe Domnul.

Dialogul a fost ultrascurt: „Veniţi..."! (Ioan 1, 39). Au şi pornit-o către El încă înainte de aceea cu ceva (cf. Ioan 1, 37). Căutau „calea"... Aveau să afle mai mult decît atît: *calea* (care duce la Dumnezeu), *adevărul* (care ni-l descopere pe Dumnezeu), *viaţa* (care purcede din Dumnezeu); într-un cuvînt: *lumina* (care destramă beznele întunericului generat de Cel-rău). (Vezi Ioan 14, 6; 8, 12 etc.).

Sf. Andrei e *Apostolul „întîi-chemat"* la Sine de către Mîntuitorul, pentru că el l-a identificat mai întîi pe Domnul. (Ioan 1, 41: „Găsit-am pe Mesia!"). Fratele său, Simon, va fi *apostolul „adus la Iisus"* (Ioan 1, 42), ca Natanail de către Filip (cf. Ioan 1, 48). Gradual, e altă categorie: Andrei e apostolul „recrutat" de Iisus; Simon-Petru va deveni apostol recrutat de Andrei *pentru* urmarea lui Iisus. În faţa acestei evidenţe — de ce oare atît de neiertat ocolită în disputele teologice? — speculaţiile confesionale proprimaţiale ar trebui să amuţească

învinse, în sfîrşit, de logica Cerului, adică şi de nevoia curmării disensiunilor care îngreunează înţelegerile ecumeniste intercreştine.

Nu ne oprim la explicaţia propusă de unii cercetători care susţin că Andrei l-a consultat pe Simon-Petru asupra a ceea ce urmau să întreprindă fiii lui Iona dintr-un simţămînt de condescendenţă a fratelui mai mic faţă de „drepturile" fratelui mai mare. E cunoscută rigurozitatea cu care evreii biblici respectau relaţiile religioase şi sociale dintre membrii aceleiaşi familii, dar, în cazul de faţă, cine ne asigură că Simon-Petru ar fi avut întîietatea senectuţii? Locul său în listele apostolilor? (vezi mai sus). *Atît!* Oricum ar fi evoluat lucrurile, *întîietatea chemării lui Andrei* nu poate fi nici clătinată şi — cu atît mai puţin — nici devansată. Problema comportă şi alte discuţii de detaliu. Nu e locul — nu e spaţiul necesar — de-a le continua aci...

Participant tăcut şi devotat la toate cîte a făcut şi a învăţat Mesia-Hristos, Sf. Apostol Andrei e întruchiparea exemplară a ucenicului ataşat Dascălului său în viaţă şi în moarte. Cum vom vedea...

Pînă acolo însă, nu fără folos este a reţine, între alte, faptul că nu neglija nici legăturile personale cu cei „de alt neam", întrevăzînd venirea neîntîrziată a sorocului la care avea să se admită pe de-a rîndul că Hristos e Mîntuitorul tuturora şi nu un Mesia naţional al cîtorva. O scenă înregistrată de Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan e semnificativă în această privinţă (12, 22). În textul respectiv, Sf. Andrei apare consultat ca unul care dispune de oarecare competenţă selectivă excedentară în problema accesului la Hristos a unor proze1iţi mozaici dintre eleniştii prezenţi întîmplător la intrarea triumfală a Domnului în Ierusalim. Faptul dovedeşte, între alte, că locul destinat Sfîntului Andrei în Soborul Apostolic nu este plasat pe la periferiile anonimatului, nici după ce se acreditează înşiruirea nominală din Gal. 2, 9. N-a avut parte de publicitate personală care să-l favorizeze oarecum, măcar formal? Nu o agreea, nu o căuta, nu avea trebuinţă de ea cîtă vreme i se îngăduise, din primul ceas al „cunoştinţei" lor, să înnopteze sub acelaşi acoperemînt cu Mesia-Hristos şi cu „ucenicul pe care-l iubea Iisus" (vezi Ioan 1, 39; asociat cu Ioan 19, 26 şi loc. par.).

Finalul sfintelor Evanghelii canonice adevereşte că atunci cînd a sunat ceasul dispersării la propovăduire, a pornit şi Sfîntul Andrei „în lume" ca să-şi valorifice experienţele mesianice şi să cheme „lumea" la Hristos.

4. Unde anume?

Departe, peste tot unde era lipsă de semănători destoinici, învestiţi cu autoritate divin-umană. Documentele Creştinismului primar înregistrează — sau măcar semnalează — prezenţa activă (şi) a Sfîntului Apostol Andrei în tărîmuri nu numai *cunoscute* nouă, ci chiar şi *apropiate* de noi: Cipru, Epir, Tracia, Ahaia, Colchida, Sciţia ş. a.

5. După Herodot, Sciţia cuprindea atunci Dobrogea, Muntenia de azi, Moldova, tărîmurile din nordul Mării Negre pînă la Don şi Marea de Azov. Revenit în Grecia, în vremea domniei lui Traian (98—117), la adînci bătrîneţe, Sf. Andrei s-a sălăşluit în portul Patras. Acolo a suferit moarte mucenicească, fiind răstignit pe cruce (Origen, Eusebiu al Cezareei, Fer. Ieronim ş. a.). Sfintele lui moaşte au fost strămutate cu cinste la Constantinopol, în anul 357, fiind aşezate în biserica „Sf. Apostoli (ctitorie a lui Constantin cel Mare). În vremea cruciadelor (sec. 13) au ajuns în Italia (ca „pradă" de război?), iar două veacuri mai tîrziu (1462) şi-au aflat odihnă la Roma.

Biserica noastră — ca şi ruşii ortodocşi şi, parţial, scoţienii — îl cinstesc pe Sf. Andrei ca „apostol naţional" al lor.

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Al doilea dialog teologic dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din R. F. G.

Între 23 şi 26 octombrie a. c. s-a ţinut, la Iaşi, al doilea dialog teologic dintre reprezentanţi ai B. O. R. şi reprezentanţi ai E. K. D.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost condusă de P. S. Vasile Coman, iar delegaţia E. K. D. de Dr. Heinz Joachim Held, preşedintele relaţiilor externe ale E. K. D.

Tema principală a dialogului a fost: „Sfintele Taine ale Bisericii în Confesiunea Augustană şi în Mărturisirile de credinţă ortodoxă din sec. XVI—XVII.

Tema menţionată mai sus a fost strîns legată de primul dialog din anul trecut de la Goslar, precum şi de conferinţa interteologică dintre reprezentanţi ai Bisericilor Ortodoxă şi Protestante din România din mai a. c.

S-au ţinut următoarele referate: Prof. Dr. Ferdinand Hahn: „Sfintele Taine ale Bisericii în Confesiunea Augustană pe baza Tradiţiei apostolice".

Prof. Dr. Dumitru Radu: „Sfintele Taine ale Bisericii după Tradiţia apostolică din punct de vedere ortodox".

Prof. Dr. Hans Helmut Esser: „Sfintele Taine ale Bisericii după Confesiunea Augustană în doctrina şi viaţa Bisericii Reformate".

Prof. Dr. Ioan Ică: „Sfintele Taine în viaţa Bisericii după Mărturisirile de credinţă ortodoxe din sec. XVI—XVII".

Prof. Dr. Georg Kretschmar: „Ce însemnătate are învăţătura despre Sfintele Taine în Confesiunea Augustană pentru dialogul ecumenic cu Biserica Ortodoxă".

Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: „Sfintele Taine în Confesiunea Augustană în concepţia luterană actuală şi în învăţătura Bisericii Ortodoxe".

La dialog au luat parte ca observatori Prof. Dr. Hermann Pitters, din partea Bisericii Evanghelice C. A. din România şi Prof. Dr. Zoltán Gálfy din partea Bisericii Reformate din România.

Referatele şi discuţiile care s-au purtat în legătură cu Sfintele Taine, au avut un caracter comprehensiv şi irenic, în spiritul frăţietăţii şi încrederii crescînde.

Comunicatul arată că se poate da mărturie comună cu privire la unele învăţături despre Sfintele Taine, în altele se află convergenţe însemnate, iar în altele puncte de vedere deosebite, care se cer studiate în viitor.

In doctrina despre Sfintele Taine s-a arătat că există un acord deplin în concepţia despre prezenţa lui Hristos însuşi în săvîrşirea Sfintelor Taine precum şi în prezenţa reală în Sfînta Euharistie. De asemenea cele două părţi au ajuns la convingerea că Sfintele Taine sînt mijloace de mîntuire prin care Dumnezeu dăruieşte harul Său mîntuitor în săvîrşirea Sfintelor Taine şi dă naştere unei vieţi noi în Hristos.

În privinţa raportului între Cuvînt şi Taină există acord în aceea că predica Cuvîntului lui Dumnezeu, conformă cu credinţa apostolică în Biserică şi prin Biserică, are loc prin puterea Duhului Sfînt şi dă naştere credinţei. Sfintele Taine nu sînt însoţite numai de Cuvînt, ci ele constituie o formă vizibilă a Cuvîntului lui Dumnezeu.

În ceea ce priveşte caracterul eclezial al Sfintelor Taine s-a ajuns la acord comun în aceea că ele sînt daruri ale lui Dumnezeu care constituie fiinţa Bisericii şi care pot fi săvîrşite numai în Biserică, din care cauză Biserica are un caracter sacramental.

Între punctele de învăţătură convergente s-a reliefat împreună lucrarea lui Dumnezeu şi a omului în săvîrşirea Sf. Taine. Deşi epicleza ocupă un loc diferit şi are o însemnătate diferită în rînduielile liturgice ale celor două Biserici, totuşi acest lucru nu constituie o deosebire fundamentală. Ambele Biserici admit că Sfintele Taine se bazează pe jertfa lui Hristos, deşi jertfa lui Hristos nu a căutat o expresie identică în tradiţia celor două Biserici.

O puternică convergenţă s-a reliefat în privinţa raportului dintre Taină şi Credinţă.

Între problemele deschise s-a amintit numărul Sfintelor Taine şi aprecierea expresiilor „ex opere operato" şi „ex opere operantis". Deschisă a rămas şi problema în ceea ce priveşte aprecierea Cuvîntului şi a Tainei, dacă ele au valoare egală sau dacă Sf. Taine sînt o încununare a Cuvîntului. Viitorul dialog urmează să continue cercetarea acestor învăţături, precum şi aprecierea preoţiei, respectiv a slujirii canonice a Sf. Taine.

*

Dialogul a fost încadrat în rugăciune comună şi întîlniri cu preoţii şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române. Membrii delegaţiei E. K. D. au fost adînc impresionaţi de puternica înrădăcinare a Bisericii în viaţa poporului român, de comorile de artă ale trecutului conservate în mănăstiri şi de realizările poporului român din zilele noastre. Toate acestea au dat un impuls şi o dimensiune nouă dialogului teologic.

Participanţii Bisericii Evanghelice la dialog au însoţit în ziua de 27 pe I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei la o vizită canonică la Seminarul Teologic de la Neamţ, la mănăstirile Neamţ, Agapia, Dragomirna şi Suceava şi au văzut pe lîngă vechile mărturii ale mănăstirilor şi construcţii de biserici noi şi case parohiale.

În perioada 28—30 octombrie P. S. Vasile al Oradiei a însoţit delegaţia în Nordul Moldovei, la mănăstirile Humor şi Voroneţ, trecînd prin Pasul Prislop în Maramureş, vizitînd printre altele bisericile din Bogdan-Vodă, Ieud, Săpînţa, Negreşti-Oaş, Satu Mare, Pişcolt, Săcuieni, Tinca şi Oradea, unde au văzut biserici mari şi frumoase, unele în construcţie, altele pictate din nou.

La Centrul Eparhial s-a dat o recepţie în cinstea oaspeţilor, la care au luat parte clerul de la Centrul Eparhial şi reprezentanţii celorlalte culte. Corul catedralei a dat seara în paraclisul de la reşedinţă un concert religios.

În continuare delegaţia a vizitat parohiile din Munţii Apuseni, parohia Arieşeni, cu biserica monument istoric, au poposit la Alba Iulia, unde P. S. Episcop Emilian împreună cu clerul a întîmpinat-o în catedrala Reîntregirii.

Seara membrii delegaţiei au fost oaspeţii Arhiepiscopiei Sibiului, fiind întîmpinaţi de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul şi clerul de la centru.

În ziua de 31 octombrie delegaţia E. K. D. a fost invitată de către Biserica Evanghelică C. A. din Republica Socialistă România să participe la sărbătoarea Reformaţiunii din Sibiu.

În dimineaţa zilei de 1 noiembrie, după vizitarea Catedralei ortodoxe şi a Institutului teologic, membrii delegaţiei au plecat la Bucureşti, unde au fost primiţi de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, exprimînd bucuria şi recunoştinţa pentru acest prilej fructuos de a contribui la apropierea dintre cele două Biserici şi popoare şi de a putea vizita România cu comorile ei vechi şi cu realizările contemporane.

În ziua de 2 noiembrie membrii Bisericii Evanghelice din R. F. Germania s-au întors în patrie.

Sadoveanu şi Transilvania

Cărţile pe care le-a scris Mihail Sadoveanu pînă după primul război mondial tratează, toate, cu o singură excepţie, numai subiecte moldoveneşti. Doar „Privelişti dobrogene" (1914) se abate de la această regulă. Povestirile şi nuvelele sale sînt populate cu eroi moldoveni şi explicaţia acestui fapt e uşor de dat; scriitorul şi-a ales personajele din mediul pe care îl cunoştea cel mai bine. Numai întîmplător apare, în aceste cărţi, şi cîte un erou nemoldovean, sub influenţa lecturilor istorice ale autorului sau a impresiilor de călătorie, ai unuia dintre ai lui, în provinciile de peste munţi. Alteori, acest erou a putut fi impus de ideea unităţii neamului românesc, împotriva frontierelor care ne despărţeau pe atunci.

Contactul direct, al lui Sadoveanu, cu Transilvania, avea să se stabilească abia după război. Prin 1921, din nevoia de a încadra şcolile din noile provincii cu învăţători bine pregătiţi, s-au iniţiat nişte cursuri de vară, la Deva, la care a fost invitat şi scriitorul nostru. Din acest prim contact a fost inspirată bucata „Memoriile lui cuconu Ilie Leu" pe care autorul a publicat-o, iniţial, în „Viaţa românească" din august 1925 şi a inclus-o, apoi, în sumarul volumului „Depărtări", apărut în Editura Casei Şcoalelor, în anul 1930. Bucata este foarte importantă sub aspectul limbii pe care o întrebuinţează scriitorul, prin acceptarea în scrisul său a unor elemente de vocabular specifice vorbirii ardelenilor.

Pe la mijlocul deceniului al treilea, scriitorul a avut un al doilea contact cu românii de peste munţi, la ei acasă, de astă dată cu cei din Bihor, şi el a fost, de asemenea, marcat, în activitatea artistului Sadoveanu, prin apariţia, în „Viaţa românească" din aprilie-mai 1930, a articolului „Pe o ediţie nouă a lui Creangă", în care se pune problema marilor asemănări de limbă ce există între bihoreni şi moldovenii de la Paşcani şi de pe Valea Moldovei: „Vocabular moldovenesc ca-n Bihor nu mi-a fost dat să aud în altă parte de ţară", spunea, printre altele autorul în acest articol.

Contactul cel mai rodnic, şi de lungă durată, pe care Sadoveanu avea să-l stabilească cu ardelenii, s-a produs după anul 1926, cînd a apărut cartea sa „Ţara de dincolo de negură". Cîţiva vînători, de la Cluj şi de la Sibiu, citind cartea respectivă şi descoperindu-l ca făcînd parte din „breasla" lor, l-au invitat la vînătoare de cucoşi sălbatici, primăvara, şi la „boncăluitul" cerbilor, toamna, în munţii lor, pe Valea Sebeşului, Valea Frumoasei. Cucerit, şi de locuri şi de oameni, scriitorul avea să urce, an de an, pe locuri pe care, îndrăgindu-le, le-a înglobat, prin intermediul cărţilor sale, pentru totdeauna, bunurilor noastre literare, cu oamenii care le populează şi cu limba pe care o vorbesc aceştia.

Nu s-ar putea spune că în cărţile sale de pînă atunci nu găsim, din cînd în cînd, aspecte de limbă ardelenească. Dar acelea sînt mai mult întîmplătoare şi, adesea, împrumutate nu atît din graiurile de peste munţi cît din limba veche. În romanele sale istorice, în special, cînd autorul vrea să fixeze mai bine o anumită acţiune, în trecut, el recurge la elemente ardeleneşti, ca şi cum ar vrea să sublinieze, prin însuşi acest fapt, că limba textelor noastre din secolul al XVI-lea a fost fundamentată pe graiurile de peste munţi. În asemenea situaţie se găsesc substantivele *prunc* şi *muiere*. Iar în ce-l priveşte pe ultimul nu trebuie să uităm că Sadoveanu, plecînd de la realităţile din Transilvania şi utilizîndu-l în mod sistematic, în scrierile proprii, a reuşit să-l scoată din rîndul cuvintelor cu înţeles peiorativ şi să-l repună în vechile lui drepturi, întocmai cum a procedat şi cu neologismul *amic*. Nu intrăm, aici, în amănunte şi, prin urmare, nu ne vom opri la alte exemple.

Printre cărţile cu inspiraţie ardelenească, ale lui Sadobeanu, notăm, în primul rînd, „Valea Frumoasei" (1937) şi „Ochi de urs" (1938), prin care autorul evocă nu numai frumuseţea locurilor respective şi vrednicia oamenilor care le populează, ci introduce în circuitul literar o serie de cuvinte nemaiîntîlnite în opera sa, pînă atunci. Este vorba, pe de-o parte, de elemente regionale, de vocabular în primul rînd, dar şi de fonetică şi de morfologie, şi de o serie de neologisme latineşti, pe de altă parte, prin ajutorul cărora plasează mai precis acţiunea în provinciile dintre Carpaţi şi bazinul Tisei. La acestea se mai adaugă, apoi, cîteva elemente de proveniență germană, care vorbesc, şi ele, în sensul originii ardeleneşti a celor care le utilizează în vorbire. Iată cîteva exemple, pentru fiecare categorie. Cuvinte ca *brîncă*, pentru mînă, *clisă*, pentru slănină, *cloambă*, pentru creangă, *crumpene*, pentru cartofi, *găta*, pentru termina, *gornic*, pentru pădurar, *lemnuşe*, pentru chibrite, *mărghilă*, pentru mlaştină, *paparadă*, pentru omletă, *ţipa*, pentru arunca, o *ţîră*, pentru puţin, caracterizează, cum nu se poate mai bine, pe eroii celor două cărţi, întocmai ca fonetismele *păhar*, *Trăian*, care aduc aminte de exemple ca *Bălăban*, *sătană* etc., din „Ţiganiada" lui I. Budai Deleanu, ori ca *Braşeu* şi *Sibii*, cum pronunţau localnicii numele celor două oraşe din sudul Transilvaniei. La toate acestea se mai adaugă formele *mînc*, *mîncă*, (să) *mînce*.

Dintre neologismele de proveniență latinească vom cita pe *gratulă*, pentru felicita, pe *morb*, pentru boală şi pe *vulnerat*, pentru rănit, iar dintre împrumuturile recente din limba germană avem, pe lîngă *iegher*, termen pentru militar, şi pe lîngă *ţug* (= tren), impus pe cale administrativă, două substantive speciale: *hoştand*, cu înţelesul de observator, loc de pîndă la vînătoare, şi *revir*, pentru raion silvic. Poate tot aici ar trebui citat şi cuvîntul, obscur sub aspectul originii, *vangor*, sinonim al lui val de apă, năhlap, „harmăsar", pe care nu-l întîlnim, în toată opera lui Sadoveanu, decît în două locuri din „Valea Frumoasei" (pag. 66 şi 132) şi o dată într-o poezie scrisă în 1942, dar nepublicată. Cuvîntul respectiv nu mai apare nicăieri, în literatură, şi nu este menţionat în dicţionare.

Nu putem încheia înainte de a arăta că Sadoveanu a colaborat încă din tinereţe, la o serie de publicaţii ardeleneşti, de la „Luceafărul" sibian pînă la „Carpaţii", frumoasa revistă de vînătoare condusă de Ionel Pop între anii 1933—1947. Vom spune, de asemenea, că „Astra" i-a publicat unele cărţi, cum se poate vedea din recenta *Bibliografie sibiană*, apărută, la Sibiu, în cursul acestui an, sub semnătura Elenei Dunăreanu.

Legăturile lui Sadoveanu cu Transilvania au contribuit la consolidarea unităţii noastre naţionale precum şi la definitivarea drumului care duce, în urcuş, la fundamentarea limbii române literare. Mai mult decît atît. În ultima sa carte, „Cîntecul mioarei", rămasă neterminată după cum se ştie, scriitorul ne mărturiseşte, prin eroul său, profesorul Zarandi, pe care unii cititori l-au identificat cu G. Ibrăileanu, că între Bihor, Maramureş şi Năsăud s-a consolidat unitatea însăşi a limbii literare şi tot acolo s-a făcut legătura, sub acest aspect, cu fraţii de peste Carpaţi, cu moldovenii.

Gavril Istrate

250 de ani de la naşterea lui Horea

Chipul lui Horea în conştiinţa bihorenilor

S-au împlinit 250 ani de la naşterea ţăranului Nicolae Ursu devenit simbol al luptei pentru dreptate şi libertate a românilor din Transilvania, ţăran care, prin lupta şi moartea lui mucenicească, pentru cîntecul lui la strana bisericii şi în adunările populare a primit numele de Horea.

El a continuat şi a dat dimensiuni de epocă răscoalei ţăranilor români de la mijlocul secolului al XVIII-lea condusă de călugării Visarion Sarai şi Sofronie de la Cioara (jud. Alba).

Această primă răscoală din sec. al XVIII-lea deşi a fost de proporţii mai mici, pornită dintr-o nemulţumire de ordin religios, arată totuşi în cîte feluri de asuprire trăia poporul român din Transilvania în acel timp.

Poporul român care ştie să-şi preţuiască moşii şi strămoşii şi este conştient că libertatea şi independenţa lui naţională este rezultatul unor mari jertfe de multe secole, cinsteşte amintirea ţăranului mucenic Horea, care şi-a dat viaţa pentru ruperea legăturilor sclaviei în care erau ţinuţi fraţii lui de un neam şi o lege.

Cu toate că centrul răscoalei ţărăneşti de la 1784 erau Munţii Apuseni, Cîmpeni, Abrud şi Zlatna, unde s-a zguduit din temelii răzvrătirea moţilor, totuşi ea nu a rămas fără ecou şi fără urmări în istoria tuturor românilor, după cum ecoul ei s-a auzit pînă departe în Europa.

Românii din Bihor, aflaţi în partea vestică a Munţilor Apuseni au fost între cei dintîi care au receptat acest cutremur social, pe care l-au aşteptat şi s-au bucurat la apariţia lui, pentru că mai mult de 70 la sută din pămîntul acestor plaiuri era în proprietatea unor latifundiari eclesiastici sau laici.

Ei trebuiau să muncească pe aceste pămînturi ca robi, iar stăpînii lor îi socoteau ca pe nişte bunuri mobile de care dispuneau după voinţa lor şi a căror muncă, libertate şi chiar viaţă se puteau vinde sau înstrăina după bunăvoinţa latifundiarilor.

An de an sporeau zilele de lucru ale ţăranilor pe moşia latifundiarilor şi plata devenea din zi în zi mai mică.

Era deci firesc ca ei să se bucure de mişcarea ţăranilor din munţi şi să aştepte îmbunătăţirea traiului lor.

Despre felul cum au apreciat bihorenii lupta şi chipul lui Horea ne grăieşte faptul că portretul său a fost aşezat în Catedrala ortodoxă din Oradea, în rînd cu sfinţii Bisericii.

Se ştie că această biserică s-a construit tocmai în timpul revoluţiei lui Horea, în anul 1784.

Se poate spune că, deşi el a trăit şi a luptat în localităţile din Munţii Apuseni şi a fost martirizat la Alba Iulia, totuşi Catedrala din Oradea este într-un fel ctitorie morală a lui Horea. Datorită răscoalei ţărăneşti din acea vreme împăratul s-a îndurat să dea voie românilor din Oradea să-şi facă biserica de piatră în oraş „intra muros".

Catedrala episcopiei ortodoxe din Oradea este cunoscută în ţară şi peste hotare prin două caracteristici.

Întîi, ea are în turn un fel de glob în care se indică fazele lunii,

Portretul lui Horea din Catedrala cu Lună

de aceea se numeşte şi „biserica cu lună".

În al doilea rînd, ea are deasupra catapeteasmei pe arcada care desparte altarul de naos, chipul lui Horea, încadrat de lauri, pictat pe pînză din anul 1816, odată cu pictarea iconostasului.

În mod obişnuit chipurile ctitorilor de biserici în Ortodoxie sînt aşezate în pronaos, pe peretele de vest al bisericii.

Cei ce au zidit biserica cu lună l-au socotit pe Horea ca pe un ctitor, deşi nu a contribuit cu bani la zidirea ei. Prin lupta lui a înlesnit şi a creat condiţiile ca ea să se construiască, de aceea i-au aşezat portretul la locul cel mai de cinste.

E drept că portretul are dimensiuni mai mici, pentru ca să nu vadă cei ce aveau ochi să vadă, cum se spune la Scriptură.

Oricum pictarea lui în biserica cu lună arată că de la începutul secolului al XIX-lea în conştiinţa bihorenilor era convingerea că biserica cu lună s-a construit datorită acţiunilor lui Horea şi că împăratul de la Viena, trecînd în acel timp prin Oradea, nu a putut rămîne nepăsător la cererea ortodocşilor de a avea o biserică în centrul oraşului. Figura lui Horea este vie în conştiinţa tuturor românilor. Ea stă la început de epocă, determinînd înlăturarea lanţurilor robiei şi deschizînd căi şi metode noi pentru dobîndirea dreptăţii sociale şi a libertăţii naţionale.

Mărimea lui, spune academicianul David Prodan de la care avem cea mai monumentală lucrare despre Răscoala lui Horea în două volume, creşte nu înălţîndu-se deasupra masei, ci confundîndu-se în ea, creşte prin perfecta identitate cu ea... creşte nu prin singularizare, ci prin multiplicare. El reprezintă un „simbol".

Sfîrşitul său tragic asemănător cu al primilor creştini — l-a înălţat în ochii posterităţii şi l-a aşezat în rîndul martirilor neamului.

Aşezînd chipul lui Horea în rîndul sfinţilor, Biserica a arătat cît este de strîns legată de viaţa şi năzuinţele poporului român şi cît de sfîntă socoteşte cauza dreptăţii şi libertăţii lui. Ea a fost în toate vremurile de răscruce ale poporului român alături de el, l-a mîngîiat în vremuri de durere, l-a sprijinit în împlinirea idealurilor lui de dreptate socială şi libertate naţională şi cinsteşte pe bărbaţii săi de seamă cu o cinstire care merge pînă la asemănare cu veneraţia.

Deşi în secolul al XIX-lea legile aspre ale dualismului austro-ungar interziceau pomenirea lui Horea în slujbele bisericeşti, totuşi în foarte multe parohii pomenirea lui s-a făcut, cinstindu-se memoria şi fapta lui.

Să mai amintim şi aceea că Horea, înainte de a porni lupta a fost cioplitor în lemn şi a lucrat cu pricepere şi simţ artistic la construcţii de case şi biserici din lemn. Se cunoaşte biserica de lemn din Cizer (Sălaj) pe grinda căreia se poate citi însemnarea că este făcută de Horea. (Biserica se află astăzi la Muzeul satului din Cluj-Napoca).

Frîngerea trupului său pe roată, la Alba Iulia, l-a ridicat între martirii neamului.

Numele său, intrat în legendă — adică în sufletul mulţimilor — este rostit în cîntece, poezii şi rugăciuni, din generaţie în generaţie. Oct. Goga, poetul pătimirii noastre, a prins în versuri minunate bisericuţa din Albac:

„Bisericuţă din Albac
Tu eşti al vremurilor semn
Tot bietul nostru plîns sărac
E-nchis în trupul tău de lemn".

*

„Din ce-am cerut, din ce-am iubit
Atîtea rugăciuni cuprinzi
Şi-atîta vis neizbîndit
Sub vechiul tău tavan de grinzi".

Roata a zdrobit doar trupul lui Horea, lupta sa a intrat adînc în conştiinţa poporului.

Biserica noastră îl cinsteşte şi îl aşează între bărbaţii de seamă ai neamului şi credinţei străbune.

Părintele VASILE

Horea — portdrapelul luptei pentru libertate socială şi naţională al românilor transilvăneni, la sfîrşitul secolului al XVIII-lea

În luna octombrie s-au împlinit 250 de ani de la naşterea, în 1730, a lui Vasile Nicola Ursu, numit Horea, fiu de iobag, din Albac, aflat în Munţii Apuseni, conducătorul marii răscoale ţărăneşti din 1784, stegarul luptei pentru libertate socială şi naţională a românilor transilvăneni.

Purtătorul de idealuri al românilor ardeleni, a cunoscut din plin greutăţile sociale şi asuprirea naţională exercitate de regimul habsburgic în Transilvania. Moştenind condiţia de iobag şi fiind om sărac, Horea, de tînăr, a fost nevoit să împlinească suita de numeroase obligaţii feudale impusă ţăranilor dependenţi.

Cu trecerea anilor, dobîndind experienţă în lupta pentru drepturi şi libertăţi, fiind socotit mai luminat şi mai învăţat între ai săi, aceştia îl deleagă sol în patru rînduri, încredinţîndu-i plîngerile şi revendicările lor pentru a le prezenta împăratului de la Viena. Cea mai apăsătoare obligaţie era *robota*. Fixată la 3 zile pe săptămînă cu vitele şi la 4 cu braţele, aceasta de multe ori era pretinsă, prin abuz, la 7 zile pe săptămînă; sporiseră zilele de coasă, de făcut garduri şi şanţuri, de cules, zilele de lucru la construirea cuptoarelor de topit minereu, tăiatul şi căratul lemnelor, arderea cărbunilor, transportul minereului. De asemenea, au crescut dările în bani către stăpînii de pămînt, către stat, taxele pentru plata slujbaşilor, pentru întreţinerea armatei.

Situaţia deosebit de grea a moţilor este cuprinsă într-un raport al pretorului din Turda, care arată: „Bucate dă, cărăuşie face, pentru agonisirea banilor de dare aleargă, trudeşte, slujeşte şi pe stăpînul pămîntului, trebuie să trăiască şi să lucreze şi pentru el. Sînt aşa de multe aici năpăstuirile, de nu se poate spune. Din pricina lipsurilor, poporul acesta (numai cu mălaiul lui e mînat la toate muncile: clădiri, cărăuşii, robote)".

Purtînd plîngerile numeroase ale moţilor, în 1779, Horea, însoţit de Ioan Oargă, numit Cloşca, iobag al fiscului, din Cărpiniş, şi de Dumitru Todea, primarul din Albac, a pornit spre Viena. Nefiind primiţi de împărat, ei au lăsat jalbele unor funcţionari de la Curte. Neîmplinirea făgăduielilor, îi determină în anul următor pe oamenii Munţilor Apuseni să-l trimită din nou pe Horea la curtea împărătească. Împreună cu Cloşca, îndrăzneţul Nicola Ursu apucă iarăşi drumul Vienei. Şi, ajunşi acolo, cei doi stăruie pînă reuşesc să se înfăţişeze noului împărat, Iosif al II-lea, aducîndu-i la cunoştinţă solia încredinţată.

Bunăvoinţa şi promisiunile monarhului n-au dus la uşurarea greutăţilor şi nedreptăţilor ce apăsau asupra românilor transilvăneni. Dimpotrivă, abuzurile autorităţilor sporeau, iar situaţia moţilor se înrăutăţea şi mai mult. Tocmai atunci are loc incidentul de la Cîmpeni, din 24 mai 1782, care arăta că paharul suferinţelor maselor populare se umpluse pînă la refuz. Cu acel prilej, fiind zi de tîrg, nişte armeni, care arendaseră dreptul de cîrciumărit, n-au dat voie moţilor să-şi vîndă mierea, băutură făcută de ei. Pentru a-i alunga pe locuitorii români din tîrg, arendaşii şi slugile lor s-au

Prof. *Petru I. Dan*

(Continuare în pag. a 4-a)

HOREA...

(Continuare din pag. a 3-a)

năpustit asupra cofelor şi berbinţelor cu mied, spărgîndu-le şi vărsînd băutura moţilor. La aceasta, locuitorii munţilor, oameni aprigi şi dîrji, au încercat să-şi facă singuri dreptate. Sărind cu topoarele, moţii au spart butoaiele arendaşilor, aflătoare în tîrg şi în pivniţe, producîndu-le pagube. Autorităţile au ţinut partea arendaşilor: 23 dintre moţi, socotiţi capi ai răzvrătirii, au fost întemniţaţi, 5 dintre ei condamnaţi la moarte, iar moţii obligaţi la o despăgubire ce depăşea de 25 de ori pagubele reale. Horea, considerat de oficialităţi „agitator faimos", a fost dat în urmărire pentru a fi prins şi pedepsit aspru.

Aceste măsuri au dus la creşterea nemulţumirii ţăranilor, la sporirea hotărîrii lor de a lupta pentru drepturi şi libertăţi. Este alcătuită o nouă jalbă, mai lungă şi mai cutezătoare, pe care Horea, însoţit de Cloşca, o duc la Viena. Din nou sînt primiţi de Iosif al II-lea, care le promite îndreptarea situaţiei.

Stările de lucruri se accentuează. Nedreptăţile se înmulţesc. Moţii sînt tot mai împovăraţi şi mai hotărîţi, totodată, să pună capăt răului pe calea răscoalei. Totuşi, mai fac o încercare în vederea îndreptării nedreptăţilor. Sînt alcătuite noi jalbe, pe care, în aprilie 1784, Horea, în fruntea unei delegaţii, le înfăţişează împăratului. Solii moţilor au fost primiţi cu bunăvoinţă de monarh. Nu se ştie ce răspuns a dat Iosif al II-lea, la cererea lui Horea de a li se face dreptate românilor. Solul moţilor va folosi însă întîlnirea şi discuţia cu monarhul în pregătirea şi desfăşurarea răscoalei.

Evenimentele acestea aveau loc cînd împăraţii Austriei şi Rusiei se înţeleseseră cu privire la împărţirea între ei a Imperiului otoman. Aceasta însemna război, iar războiul avea nevoie de soldaţi. În acest scop, Iosif al II-lea emite, la 31 ianuarie 1784, un decret cu privire la înscrierea în regimentele de graniţă a altor sate din apropiere. Ţăranii, doritori să scape de iobăgie, interpretează decretul în sensul că se referea la toată Transilvania. Sătenii nu mai ascultă de poruncile autorităţilor şi nobililor. Aceştia, obţinînd anularea înscrierilor şi oprirea de a le continua, folosesc mijloace brutale, maltratări, alungări din case şi închiderea ţăranilor mai îndrăzneţi, pentru a aduce masele populare la supunere şi ascultare.

O asemenea stare de spirit domnea în Transilvania, în toamna acelui an, cînd se reîntorcea Horea de la Viena. Folosind această împrejurare, la 28 octombrie 1784, cu ocazia tîrgului de la Brad, Gheorghe Crişan, în numele lui Horea, îi cheamă pe ţărani să se adune duminică, 31 octombrie, la Mesteacăn pentru a merge la Alba Iulia după arme. Cei vreo 5—6.000 de ţărani care răspund chemării, sub conducerea lui Crişan, pornesc la drum. Ajunşi la Curechiu, lîngă Brad, la 1 noiembrie, sînt atacaţi de autorităţi. Aceştia se opun cu înverşunare. Scînteia de la Curechiu a aprins vîlvătăile răscoalei.

Cu o mare iuţeală, răscoala — care a avut caracter social şi naţional — se întinde în toată zona Munţilor Apuseni, apoi dincolo de marginile acestora, în Maramureş, Sibiu, Făgăraş şi Banat. La chemarea lui Horea se adună satele, numele său este tot mai mult cunoscut şi ascultat. Masele îl recunosc conducător, depunînd jurămînt de credinţă. Horea numeşte căpitani. În numele lui se dau porunci meşterilor pentru a făuri arme, se comunică nobililor pentru a se supune, autorităţilor de a nu se opune răscoalei. Tot în numele lui Horea, se adresează nobilimii refugiate în cetatea Deva ultimatumul care cuprinde esenţa programului răscoalei: nobilimea să nu mai fie pe viitor, ci fiecare să trăiască din slujba ce o va căpăta de la împărăţie; nobilii să-şi părăsească pentru totdeauna moşiile, care să fie împărţite ţăranilor; să plătească şi nobilii dări ca şi poporul de rînd. Era programul cel mai înaintat, mai radical, pentru vremurile acelea, formulat în Transilvania acelor ani de mintea îndrăzneaţă, de gîndirea temerară, de personalitatea revoluţionară a lui Horea. Programul acesta a fost înţeles şi însuşit de ţărănimea română şi, în zonele unde trăiau amestecaţi cu românii, şi de ţăranii maghiari, de lucrătorii minelor şi sărăcimea aşezărilor urbane.

În faţa radicalizării şi extinderii răscoalei, nobilii, autorităţile şi împăratul îşi unesc forţele pentru înăbuşirea ei, pentru pedepsirea răsculaţilor şi a căpeteniilor acestora.

Oastea imperială, numeroasă şi bine înarmată, înfrînge cetele răsculaţilor, ceea ce-l determină pe Horea să hotărască, la 14 decembrie, încetarea luptelor. Însoţit de Cloşca şi de cîţiva oameni credincioşi, el se retrage în munţi, plănuind o nouă ridicare a moţilor, odată cu venirea primăverii.

Nobilii şi armata imperială trec la represalii. Sute de ţărani sînt condamnaţi la moarte, fără judecată. Căpeteniile sînt urmărite. Horea şi Cloşca au fost prinşi la 27 decembrie 1784, iar Crişan la 31 ianuarie 1785. Închişi într-o celulă deasupra porţii de intrare în cetatea Alba Iulia, interogaţi şi maltrataţi în mai multe rînduri, lui Horea şi Cloşca li s-a aplicat groaznica pedeapsă a frîngerii cu roata de sus în jos. La 28 februarie 1785, pe platoul „La furci" din Alba Iulia, Horea a fost supus supliciului, luîndu-i-se viaţa.

Deşi neînfricatul fiu de iobag a căzut sub loviturile nobilimii şi absolutismului habsburgic, ideile şi programul său revoluţionar au constituit far călăuzitor şi îndemn la lupta pentru libertate socială şi naţională. Prin întreaga-i activitate şi prin jertfa sa, numele lui Horea a intrat adînc în istoria şi conştiinţa poporului român.

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Marţi, 9 septembrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a participat la recepţia oferită de Ambasada R. P. Bulgaria, cu prilejul zilei naţionale. A fost însoţit de P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal.

Joi, 11 septembrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Od. Tell, Secretar general al Societăţilor Biblice Britanice Unite, de la Londra. A fost de faţă P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal.

Marţi, 16 septembrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Prof. Todor Şăbev — secretar general adjunct al Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva. Au fost de faţă P. S. Episcop Antonie al Buzăului şi P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal.

Luni, 22 septembrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Harry Mc.Cormick, preşedintele Comitetului parohial al Bisericii române din Londra — Anglia.

Marţi, 30 septembrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Hans Peters, cu soţia, membru al Prezidiului Societăţii Renano-Westfale de relaţii cu străinătatea, din Dortmund — R. F. Germania, membru al Parlamentului European de la Strasbourg şi Vicepreşedinte al Comisiei pentru problemele sociale şi de muncă a Parlamentului European, care a făcut o vizită în ţara noastră, la invitaţia Institutului român pentru relaţii culturale cu străinătatea. A fost de faţă P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor.

Miercuri, 1 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Academicianul Prof. Constantin Tsatsos, fost preşedinte al Republicii Elene, împreună cu soţia Ioana Tsatsos, care la invitaţia Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, a făcut o vizită în ţara noastră. Înaltul oaspete a fost însoţit de D-l Elias Clis, însărcinatul cu afaceri ad-interim al Ambasadei Greciei la Bucureşti, cu soţia şi de D-l Ambasador Valentin Lipatti. Au fost de faţă P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor şi P. C. Pr. Const. Corniţescu, profesor la Institutul Teologic din Bucureşti. Prea Fericitul Patriarh Iustin a oferit un dineu în cinstea oaspeţilor, care a avut loc la reşedinţa Patriarhală din Bucureşti.

Joi, 2 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit delegaţia Partidului Noua Democraţie din Grecia, condusă de Constantin Kallias, vicepreşedintele Comitetului executiv al partidului, care a vizitat ţara noastră la invitaţia Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste. Din delegaţie au făcut parte: Marhos Antoniadis, Ioanis Katsafados şi Zaharia Kratsas. A fost de faţă P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor.

Vineri, 3 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Naţional Bisericesc. Au participat P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal şi membrii permanenţei.

Luni, 6 octombrie — La invitaţia Sanctităţii Sale Pimen, Patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii, Prea Fericitul Patriarh Iustin, în fruntea unei delegaţii a Bisericii Ortodoxe Române, a plecat la Moscova, într-o vizită de prietenie pe care a făcut-o Bisericii Ortodoxe Ruse. Din delegaţie au făcut parte: Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, P. S. Episcop Antonie al Buzăului, P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal, P. C. Pr. Marin Sava, slujitor al parohiei „Sf. Ioan Botezătorul" din Bucureşti, P. C. Arhid. Ion Bănăţeanu, secretarul Cabinetului Patriarhal şi P. Cuv. Arhid. Laurenţiu Movileanu, slujitor al Catedralei Patriarhale din Bucureşti. La plecare pe aeroportul internaţional „Otopeni" au fost de faţă: P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, Vicari administrativi, Consilieri patriarhali, etc.

Luni, 13 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin, în fruntea delegaţiei bisericeşti pe care a condus-o, s-a întors de la Moscova. La aeroportul internaţional „Otopeni", Prea Fericirea Sa a fost întîmpinat de: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, Vicari administrativi, Consilieri patriarhali etc.

Marţi, 14 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe Pastorul anglican Daniel Conklin, referent de burse din cadrul Organizaţiei „Das Diakonische Werk", din Stuttgart — R. F. G. A fost de faţă P. S. Episcop Antonie al Buzăului, P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar patriarhal şi D-l Remus Rus — interpret.

Marţi, 28 octombrie — Prea Fericitul Patriarh Iustin a primit pe P. C. Preot Ioan Jifcu — de la parohia Timmins, Ontario, Canada, aparţinînd Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America şi Canada.

Doina Braicu, Pr. Victor Bunea

CARTEA VECHE ROMÂNEASCĂ din secolele XVI—XVII în colecţiile Arhiepiscopiei Sibiului

Cuvînt înainte de Î. P. S. Sa NICOLAE, Mitropolitul Ardealului, Prefaţa de prof. univ. dr. *Virgil Cândea,* Editura Centrului mitropolitan Sibiu, 1980, 165 p.

Cartea apărută în aceste zile de sub teascul tiparniţei Mitropoliei Ardealului reprezintă pentru cultura noastră, pentru literatura românească veche mai ales, un eveniment editorial. Scrisă de către doi specialişti cunoscuţi prin preocupările lor, mai ales prin articolele şi studiile pe care le-au elaborat în ultimii ani, lucrarea înfăţişează cele mai vechi cărţi tipărite de români păstrate în prezent la Sibiu, în colecţiile Arhiepiscopiei.

Precuvîntarea Înalt Prea Sfinţiei Sale Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului, care deschide cartea, evocă, spre luare aminte cititorului, tradiţia statornicită prin mitropolitul Andrei Şaguna şi urmaşii săi în scaunul mitropolitan cu privire la ocrotirea şi cinstirea comorilor culturale ale bisericii româneşti din Transilvania, între ele manuscrisele şi cărţile vechi reprezentînd componente de seamă ale averii spirituale a neamului. Pentru că, arată Înalt Prea Sfinţia Sa, ele vorbesc *„despre dragostea de Legea nastră strămună a unor voievozi cît şi a unor ierarhi şi alţi fii ai Bisericii Ortodoxe Române", „despre legăturile vii şi permanente dintre fraţii de pe ambele versante ale Carpaţilor, despre atîţia ştiuţi şi, mai ales, neştiuţi „Badea Cârţan", care, sfidînd graniţele vremelnice dintre fiii aceluiaşi pămînt strămun, prin „vama cucului" au cărat „în spate" aceste cărţi"* şi, totodată, ele ne amintesc — să nu uităm — vremurile de obidă din veacurile trecute străbătute cu siguranţa şi puterea conştiinţei lor virtuale de către satele cu preoţi din Ardeal.

Prefaţa cărţii este semnată de reputatul istoric al umanismului românesc, d-l prof. univ. dr. Virgil Cândea. Repertoriul de la Sibiu, apreciază Domnia Sa, reprezintă un studiu de istorie culturală, *„o contribuţie de geografie culturală românească"* care readuce în conştiinţa contemporană fragmente din tabloul vieţii sociale şi familiale a românilor ardeleni, atitudini, idei, evenimente din veacurile trecute constituind, altfel spus, un volum cu însemnări şi mărturisiri de demult adunate de pe exemplare a 46 de tipărituri româneşti dintre 1508 şi 1700.

Catalogul propriu-zis, conţinînd descrierea exemplarelor cărţilor, este precedat de un studiu introductiv în cuprinsul căruia Doina Braicu şi Victor Bunea fac un succint excurs în istoria tiparului românesc de la Filip Moldoveanul pînă în pragul veacului al XVIII-lea, relevînd dintre cărţile pe care românii le-au tipărit pe cele existente la Sibiu, atrăgînd totodată atenţia cititorului, cercetătorului interesat, asupra însemnărilor de demult scrise pe filele lor, mărturii documentare în care catalogul de la Sibiu abundă. În aceasta constă, de fapt, importanţa sa, volumul dezvăluindu-ne sute de însemnări, cel mai adesea scrise în mediul sătesc al Transilvaniei şi care ne ajută, firește în felul lor, să înţelegem mai bine, mai profund, care a fost viaţa românească adevărată a poporului român din Transilvania. Tocmai pentru acest fapt unele dintre mărturisirile străbune sînt mai importante decît cartea însăşi. Pe o *Evanghelie* tipărită la Bucureşti în 1682 stă scris că a fost dată pomană de Şerban Cantacuzino bisericii din Tilişca. Un *Triod* şi un *Octoih* (tipărite la Buzău în 1700) aflăm că au fost dăruite de Constantin Brîncoveanu mănăstirii Sîmbăta de Sus. O *Pravilă* (Tîrgovişte, 1652) era cumpărată la 1653 chiar de la cămara domnească pentru a fi dusă în Ardeal. Un exemplar din *Biblia lui Şerban* (Buc., 1688), adus din cătunul După Piatră, din Zărand, păstrează două însemnări de un interes istoric deosebit; prima, scrisă de către unul din participanţii la răscoala lui Horea, protopopul din Trestia, oferă date inedite privind represiunea sîngeroasă a cetelor ţărăneşti, a doua însemnare se referă la revoluţia din 1848—1849 în Apuseni. Multe alte note privesc circulaţia cărţilor, vînzarea, legarea sau înstrăinarea exemplarelor, nu puţine oferă date de interes economic, social, administrativ, despre starea timpului, calamităţi, fenomene astronomice şi de altă natură. Sînt, toate, documente pentru istoria românilor care se cer citite şi interpretate de către cercetătorii istoriei noastre, a culturii noastre vechi mai ales, de către monografii satelor, pentru că sînt în măsură să întregească imaginea ce dorim să o avem despre înaintaşi, cu preocupările, obiceiurile şi simţămintele lor.

Am prezentat, firește, în rîndurile noastre doar cîteva repere asupra cărţii semnată de Doina Braicu şi Victor Bunea. Ea reprezintă un început de valorificare a ceea ce bibliotecile documentare ale Sibiului păstrează în fondurile lor. Aşa cum ni se înfăţişează — prin truda tuturor celor care au ostenit pentru constituirea fondului de manuscrise şi cărţi a Mitropoliei Ardealului cît şi pentru ca ele să fie readuse în conştiinţa noastră prin lumina tiparului — lucrarea merită toată lauda. Ea se cere continuată, cu grijă şi preţuire.

Florian Dudaş

Sf. Andrei - Apostol străromân

(Continuare din pag. a 3-a)

În puzderia de date fragmentare privitoare la activitatea sa misionară — unele (aparent) contradictorii — rezultă mai presus de toate această *certitudine* istorică: *Sfîntul Andrei a predicat în spaţiul teritorial străromân.*

...Dar nu numai el. Prezenţa activă a Sfîntului Apostol Pavel (şi) în acelaşi spaţiu misionar este de asemenea suficient atestată după severele canoane ale cercetării istorice şi biblice. (Deuteronom 19, 15: „În gura a două sau trei mărturii va sta tot adevărul"). „Nicopolis" din Tit 3, 12 şi „Dalmaţia" din II Tim. 4, 10 adeveresc că aria de formare a poporului (străjroman a devenit curînd (şi cu adevărat) teren de activitate misionară a strădalnicului Apostol „al neamurilor", — fără să mai punem la socoteală străvechea zicală: „I-a lăsat ca Pavel pe valahi", care aşteaptă prospecţiuni istorice şi lingvistice nejustificat neglijate pînă acum. Despre aceasta, însă, vom vorbi separat şi insistent, cu alt prilej, căci este de vorbit...

*

Pomenirea cu cuvintele rugăciunii de laudă creştinească a Sfîntului Apostol Andrei, Biserica noastră o face la 30 noiembrie ale fiecărui an. (Să se vadă pătrunzătoarele texte rituale de cult).

Dincoace de munţii-părinţi, în Biserica transilvăneană, tot atunci pomenim şi pe marele Mitropolit care i-a ridicat renumele pe umerii puternici ai istoriei naţionale: Andreiu Şaguna. (1808—1873).

Fie-ne rugăciunile unuia şi faima celuilalt scut de ortodoxie şi vistierie de românească tărie în iureşul contemporan spre zări de urcuşuri viitoare!

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 decembrie 1980 Nr. 45—46

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Împărăţia lui Dumnezeu

Idealul vieţii creştine este dobîndirea împărăţiei lui Dumnezeu sau a împărăţiei cerurilor. Spre scopul acesta i-a îndrumat Sf. Ioan Botezătorul pe contemporanii săi cînd propovăduia în patria Iudeii: „Pocăiţi-vă că s-a apropiat împărăţia cerurilor" (Matei 3, 2). Mîntuitorul însuşi şi-a început misiunea Sa dumnezeiască cu acest îndemn (Marcu 1, 14—15). El a încredinţat, de asemenea, Apostolilor Săi mandatul să meargă şi să vestească pretutindeni că: „s-a apropiat împărăţia cerurilor" (Matei 10, 7).

Obiectiv, începutul împărăţiei lui Dumnezeu este legat de viaţa şi activitatea Mîntuitorului. Scopul întrupării Fiului lui Dumnezeu a fost tocmai întemeierea pe pămînt a împărăţiei cerurilor, adică a acelei etape din viaţa omenirii care să corespundă calitativ apelativului prin care este desemnată.

Desigur că evenimentul acesta de importanţă cu totul aparte nu s-a întîmplat spontan ci după o îndelungată pregătire. Este vorba în fapt de împlinirea unor profeţii dezvăluite lumii, pe parcursul timpului, de marii profeţi ai lui Israel. Insuflaţi de Duhul Sfînt, aceştia au vorbit cu insistenţă despre o epocă viitoare, care nu va întîrzia să se arate şi care se va înfăţişa ca o *nouă formă de viaţă comunitară, aflată întru totul sub puterea lui Dumnezeu şi bazată pe dreptate, iubire şi pace.*

Dacă pentru vechii profeţi, împărăţia mesianică era doar o speranţă şi un deziderat care le încălzea sufletele şi îi purta departe cu gîndul spre zările istoriei, odată cu venirea Mîntuitorului ea devine realitate concretă. Se circumscrie în timp, se dezvoltă şi se întăreşte continuu.

Este adevărat că Sfînta Scriptură vorbeşte şi despre caracterul ei eshatologic. Mîntuitorul însuşi îi stabileşte acest caracter cînd ne învaţă să ne rugăm Tatălui cu cuvintele rugăciunii domneşti: „Vie împărăţia Ta" (Matei 6, 10). Această cerere nu poate fi înţeleasă însă în sensul că împărăţia lui Dumnezeu ar fi atît de departe de noi încît să credem că o vom apuca numai la sfîrşitul veacurilor, atunci cînd se va schimba faţa lumii şi se va aşeza o ordine nouă în cer şi pe pămînt. Rostind-o mereu ne rugăm doar stăruitor ca Dumnezeu să facă să se instaureze, mai repede şi în mod mai vizibil, între oameni acea stare de perfecţiune morală care domneşte în ceruri, între fiinţele care alcătuiesc lumea spirituală, deoarece ne vedem încă confruntaţi cu felurite probleme care ne împiedică să trăim plenar bucuria vieţii de comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii. Este vorba, prin urmare, de o dorinţă împărtăşită de fiecare dintre noi de a realiza un progres mai evident în zidirea, aici pe pămînt, a împărăţiei cerurilor, împărăţie care a venit de vreme ce Hristos, întemeietorul ei, este în mijlocul nostru.

Împotriva celor care, pe parcursul timpului, s-au lăsat ispitiţi să dea o interpretare exclusiv eshatologică descoperirii evanghelice despre împărăţia lui Dumnezeu, avem asigurarea pe care ne-o împărtăşeşte Mîntuitorul: „Împărăţia lui Dumnezeu este în mijlocul vostru" (Luca 17, 20—21). Ea este prezentă. A început. Duhul Sfînt prin coborîrea Sa la Cincizecime o adevereşte şi o confirmă. Cei chemaţi să o moştenească sînt toţi oamenii din lume. În mod special sînt arătaţi cei curaţi cu inima curată, cei săraci cu duhul, cei ce plîng pentru păcatele lor, cei blînzi, cei ce flămînzesc şi însetoşează de dreptate, cei milostivi, făcătorii de pace, cei prigoniţi pentru dreptate, cu un cuvînt toţi cei lipsiţi de răutate şi care nu precupeţesc nimic pentru ca binele şi adevărul să triumfe. În măsura în care ei ascultă chemarea de a adera la împărăţia lui Dumnezeu şi a se conforma legilor ei, în acea măsură ea devine realitate istorică evidentă. Parabola despre grăuntele de muştar exprimă dinamismul continuu al împărăţiei lui Dumnezeu. Cît va dăinui lumea, ea se va afla într-un permanent proces de edificare şi reînnoire. Calea pe care trebuie să meargă cei ce vor să o moştenească este calea zbuciumului şi a luptei neîntrerupte, calea dăruirii şi jertfelniciei individuale şi colective. Deşi dar al lui Dumnezeu către lume, totuşi împărăţia cerurilor nu poate fi cucerită decît prin efort personal deoarece „Nu tot cel ce-mi zice Doamne, Doamne, va intra în împărăţia cerurilor ci cel care face voia Tatălui meu celui din ceruri" (Matei 7, 29). Credinţa teoretică, fără de fapte nu este suficientă. Nu este suficient nici chiar Botezul, cu toate că în convorbirea cu Nicodim, Mîntuitorul aminteşte această Taină ca o condiţie a intrării în împărăţia cerurilor (vezi Ioan 3, 5). Pe lîngă credinţă şi Botez se cere efort, străduanie susţinută şi participare nemijlocită la zidirea împărăţiei cerurilor. În privinţa aceasta Mîntuitorul adaugă iarăşi: „Împărăţia cerurilor se ia cu năvala şi năvălitorii pun mîna pe ea" (Matei 11, 12). Proclamarea ei nu este un apel la pasivitate şi inactivitate, ci, din contră, la dăruire şi entuziasm.

Fiecărei generaţii, fiecărui grup uman, fiecărui credincios îi revine îndatorirea de a sprijini, a favoriza şi a se implica direct în instaurarea împărăţiei cerurilor. Dumnezeu oferă arvuna împărăţiei cerurilor: Harul său ceresc în virtutea căruia puterile noastre sporesc. S-a spus că Harul este gratuit, dar prin primirea lui devenim datori cu noi înşine lui Dumnezeu. Fiecare în parte şi toţi la un loc avem această datorie.

A doua etapă a împărăţiei lui Dumnezeu, cea a desăvîrşirii ei, nu va începe decît atunci cînd prima etapă, a tensiunii, a efortului şi încordării îşi va fi atins scopul. Adică atunci cînd se va fi realizat unitatea deplină în credinţă şi lucrare pentru care s-a rugat Mîntuitorul (vezi Ioan 17, 11). „Cînd toate se vor supune Fiului — scrie Sfîntul Apostol Pavel — atunci şi Fiul se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, pentru ca Dumnezeu să fie totul în toţi" (I Cor. 15, 28). După exegeza patristică a acest text, Fiul ca persoană treimică este supus din veşnicie Tatălui, dar ca Mîntuitor, El urmează să se supună cînd îi va supune Sieşi pe toţi cei pentru care s-a jertfit (Origen, Omilia a II-a la Ps. XXXI, P. G. 12, col. 1329—1330). Supunerea faţă de Fiul nu înseamnă însă renunţare la libertatea individuală ci mai degrabă părtăşie cu El şi cu toţi semenii la opera înnoitoare pe care a inaugurat-o şi a cărei ţintă finală este o lume eliberată de păcat, vrednică de cinstea de a fi împărăţie dumnezeiască. Pînă se va ajunge în stadiul acesta, nici chiar Apostolii, mucenicii şi sfinţii, care sînt în ceruri, nu vor primi cununa deplină a ostenelilor lor. Ei aşteaptă ca şi noi şi toţi cei ce vor veni după noi să ascultăm glasul Împăratului Hristos şi să ne lăsăm conduşi de El spre limanul împărăţiei Sale. De aceea, şi ei ca şi noi se roagă neîncetat: „Vie împărăţia Ta".

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

Mănăstirea Slatina din Moldova, măreaţă ctitorie a slăvitului voievod Alexandru Lăpuşneanu

Printre ctitorii de neam şi de simţire românească şi creştinească se numără şi nepotul marelui Ştefan, slăvitul voievod Alexandru Lăpuşneanu, temeluitorul falnicei mănăstiri de la Slatina, aşezată într-o poiană din apropierea oraşului Fălticeni.

În letopiseţele Ţării Moldovei, s-a păstrat o legendă cu zidirea mănăstirii Slatina: „Şi aşa zic oamenii, că trăind un sihastru acolo (în poiană) şi fiind un paltin ... unde este acum prestolul, videa acel sihastru spre duminici şi spre alte zile mari, multe lumini întru acel paltin, la vremea slujbii ... Şi i s-au arătat Maica Precista în vis şi i-au zis să miargă la Alexandru Vodă să-i zică să facă mănăstirea. Şi mergînd sihastrul la Alexandru Vodă, s-au îndemnat de au făcut Mănăstirea Slatina, întru acest loc, unde a fost paltinul". Potrivit acestei legende, evlaviosul voievod, împovărat de griji, a pornit la drum să caute loc potrivit pentru ridicarea sfîntului aşezămînt, locaş de odihnă duhovnicească şi reculegere sufletească a binecredinciosului său popor. Condus, cum spune cronicarul Eftimie, de sihastrul Pahomie, voievodul a ajuns în frumoasa poiană dintre Dealul mare şi plaiul bătrîn, pe rîul Suha Mică din părţile Fălticenilor. Plăcîndu-i locul şi liniştea deplină, obosit şi însetat de drum, a gustat din apa unui izvor sărat, din preajmă, fapt ce i-a inspirat numele pe care avea să-l dea falnicei sale ctitorii. Şi nu în tîrzie vreme, începe aici construirea măreţului şi impunătorului edificiu „Mănăstirea Slatina", cu meşteri locali şi din Transilvania şi cu materiale de bună calitate, piatră, cărămidă şi marmură de Hateg, pe care a folosit-o atît la făurirea pietrelor funerare, cît şi la pardosirea bisericii.

Construită între anii 1552—1558, Mănăstirea Slatina constituie, fără îndoială, cea mai reprezentativă operă de arhitectură moldovenească, de la mijlocul secolului al XVI-lea şi o preţioasă legătură cu grupul de mănăstiri din strălucita epocă a lui Ştefan cel Mare şi ctitoria Movileştilor de la Sucevita, pe care marele nostru istoric Nicolae Iorga o caracterizează drept „testamentul artei moldoveneşti".

Întreaga aşezare are aspectul unei fortăreţe în formă de patrulater, cu turle, turnuri şi ziduri puternice împrejmuitoare, construite din bolovani de rîu şi blocuri de piatră. La cele patru colţuri străjuiesc masive bastioane, care comunicau cu drumurile de strajă, fapt ce ne determină să credem că, pe lîngă rostul său strict religios, Mănăstirea Slatina era destinată să servească drept loc de rezistenţă şi apărare în vremurile grele prin care treceau uneori ţara şi poporul.

De fapt, Alexandru Lăpuşneanu este primul domnitor care începe să zidească mănăstiri fortăreţe, pentru motivul că cetăţile militare au fost dărîmate din ordinul turcilor. El este acela care a transformat Cetatea Neamţului, după ce a fost dărîmată, în mănăstire. Şi nu a fost lipsit de inspiraţie, cînd a făcut aceasta, căci după o scurtă perioadă de linişte, spre finele secolului al XVII-lea, Mănăstirea Slatina a fost pustiită de poloni, rămînînd o jumătate de veac în ruină. Un alt moment greu prin care a trecut această vatră strămoşească, a fost anul 1821, cînd un grup de eterişti s-au refugiat între zidurile mănăstirii pentru a ţine piept turcilor, ceea ce a dăunat foarte mult întregii aşezări.

Scriitorul Alecu Beldiman a descris în cuvinte jalnice starea Mănăstirii Slatina în anul 1821:

† ADRIAN BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 2-a)

Cuvîntul

Cuvîntul s-a întrupat şi a pornit lucrarea de mîntuire cu ajutorul cuvîntului.

Mîntuitorul s-a adresat Apostolilor şi le-a spus: Veniţi după Mine ...

A mers la apele mării în furtună, a spus vîntului să tacă şi vîntul a încetat.

A vorbit de pe ţărm, peste ape, iar cuvintele de atunci, trecînd peste apele timpului, au ajuns pînă la noi.

Altădată Mîntuitorul a mers în pustie şi prin cuvîntul Său pustiul a înflorit.

A mers printre lanuri şi a vorbit din nou. Grînele se legănau şi sunau ca nişte clopoţei de aur. A asemănat sămînţa cu cuvîntul lui Dumnezeu, iar pămîntul cu sufletul omenesc.

S-a suit Mîntuitorul pe Muntele Fericirilor şi a vorbit unor oameni al căror suflet părea un cuib răvăşit. Cuvîntul „fericire" părea un brad singuratic arzînd pe înălţimi.

Şi, înainte de a se înălţa la Cer, s-a adresat Apostolilor, cerîndu-le să meargă pretutindeni să înveţe neamurile.

Luminaţi de Duhul Sfînt, Apostolii au primit puterea de a vesti cuvîntul.

Ei n-au luat în traiste aur şi argint, ci au dus — alături de toiagul de pelerini — multă dragoste, un orizont al speranţei şi grăuntele *cuvîntului* lui Dumnezeu.

Şi noi, preoţii, ducem mai departe constelaţia cuvîntului. Predica noastră va fi slab auzită dacă nu vom cunoaşte mai adînc ştiinţa de a vesti cuvîntul lui Dumnezeu.

De nu vom atinge cuvintele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos cu inima, cuvintele noastre vor fi stele ce cad de pe cer. Din tot ce rostim cu vorbe netrecute prin suflet va rămîne cenuşa. Dacă Veşnicia pe care o propovăduim nu va veghea lîngă gînduri, oamenii nu-şi vor pune niciodată întrebări, nu vor căuta răspunsuri. Predica noastră va fi folositoare, dacă va purta în sine iubire, aşa cum poartă albina sarcina sa de polen.

Cuvîntul nu va muri la sfîrşitul predicii, va rămîne viu, de va avea sinceritate şi căldură.

Cuvîntul este învelişul unui fruct: fapta.

Să dăruim prin predică credincioşilor cuvîntul. Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, şi atunci le vom coborî cerul.

Un suflet încălzit de o predică cu adevărat trăită va fi o candelă aprinsă ce aşteaptă Mirele.

O predică trăită se va înălţa ca cerul însuşi.

Atunci cînd ne urcăm pe amvon oare nu ne suim pe Muntele Fericirilor?

Cuvîntul devine o flacără ce uneşte sufletele. Oare nu în unirea acestora stă fericirea?

Cuvîntul merge apoi din casă în casă, îşi plăteşte datoria faţă de toţi.

Stînd pe amvon, stăm cu El pe ape biciuite de vînt, căci ape răscolite sînt vieţile noastre.

O, de am avea putere să spunem vîntului să tacă!

Vorbind, ne putem simţi ca şi Mîntuitorul nostru predicînd mulţimilor în pustie. O, de am putea umple pustiul sufletului omenesc cu frunze şi flori!

Stăm pe amvon şi sîntem pe un ogor. Să aruncăm sămînţa cuvîntului ce spune adevărul despre Dumnezeu şi despre oameni, despre puntea dintre cer şi pămînt. Să aruncăm sămînţa cuvîntului ce vine din viaţă şi rodeşte viaţă, ce vine din fapte şi se înmulţeşte în fapte.

Înteleptul Solomon a asemănat cuvîntul lui Dumnezeu cu un luptător ce se războieşte cu răul din lume.

Apostolul Pavel l-a asemănat cu o sabie cu două tăişuri care taie în rana păcatului.

Alteori, s-a spus că acest cuvînt al lui Dumnezeu e „pîine a vieţii", „Apa cea vie", „lumina lumii".

Să fie din toate acestea cuvîntul nostru. Lumina lui să stea mereu lîngă lumină, viaţa lui să dea mereu viaţă! ...

Preot *Nicolae Modoiu*

Pagini din istoria românilor americani (III)

Condiţiile economico-sociale şi politico-culturale din Transilvania începutului de veac XX creaseră condiţii optime amplificării fenomenului de emigrare a românilor spre noile pămînturi din Statele Unite şi Canada. Imensele întinderi de pămînt ale Floridei, ca şi accelerarea procesului de industrializare, cereau impetuos un transfer uriaş de forţă de muncă de pe bătrînul continent, oferind în schimb un sistem de salarizare simţitor îmbunătăţit faţă de cel din ţările europene. Lucrînd în orice fel de condiţii şi executînd munci necalificate — refuzate de americanul de baştină — emigrantul român devenea astfel un excedent de forţă de muncă ieftin, eficace şi puţin pretenţios care, copleşit de exploatarea social-economică şi naţională de acasă, îşi părăsea căminul şi familia, din dorinţa de a-şi înfăptui în scurt timp un viitor prosper. Măsurile prohibitive adoptate de Imperiul austro-ungar — propaganda anti-emigraţionistă, refuzul de a elibera paşapoarte sau închiderea graniţelor nu au putut stăvili emigrarea ce luase proporţii neobişnuite, cîtă vreme mizeria economică, combinată cu asuprirea naţională, trezise instinctul conservării şi-i determinase pe emigranţi să calce legi şi oprelişti, pentru a scăpa de un regim sub care le era cu neputinţă a supravieţui.

Marea majoritate a celor emigraţi, într-o proporţie de peste 95 la sută, erau la origini ţărani. Sosirea în America şi contactul cu civilizaţia celui mai industrializat stat din lume au determinat profunde schimbări în structura sufletească a acestor imigranţi. Astfel, proaspeţii sosiţi pe meleagurile „Lumii Noi" au avut de înfruntat încă de la început două transformări radicale: trecerea de la viaţa liniştită a satului ardelean la cea trepidantă a oraşului gigant, precum şi schimbarea statutului de lucrător agricol cu cel de muncitor în fabrici sau oţelării aflate la un înalt nivel de industrializare.

S-a pus adesea întrebarea: ce i-a determinat pe imigranţii noştri a se încadra în uzine, mine sau pe şantiere, cît timp America le oferea condiţii fertile desfăşurării cu succes a vechilor îndeletniciri practicate în Transilvania? Motivul este unul singur: *lipsa de capital*. Chiar dacă statul american le acorda gratuit pămîntul arabil, tot era necesară o sumă substanţială pentru a investi în casa de locuit, animale, atelaje, sămînţă şi toate celelalte necesităţi indispensabile practicării agriculturii. Această sumă, însă, lipsea din inventarul imigratului de rînd. La plecarea din patrie, cei mai mulţi, dacă nu aproape toţi, erau nevoiţi a-şi amaneta sau vinde puţinele petice de pămînt de care mai dispuneau, a împrumuta bani de la bancă cu dobînzi grele şi a-şi vinde vitele, lăsîndu-şi familiile lipsite de mijloacele de trai necesare. *Se juca totul pe o singură carte*. Mai mult, ajunşi la vama de la Ellis Island (New York), ei erau obligaţi a deţine suma minimă de 50 de dolari, necesară traiului pînă la găsirea unui loc de muncă, sumă fără de care erau trimişi în ţară. În atari condiţii, imigratul român nu putea practica agricultura pe teritoriul Statelor Unite, întrucît ducea lipsă de capital. Dimpotrivă, el dorea scoaterea de capital, printr-o încadrare rapidă într-un loc de muncă cît mai greu şi mai bine plătit, pentru a putea obţine în cît mai scurt timp capitalul necesar achitării datoriilor lăsate acasă.

Încadrarea ţăranului român în industria americană a cunoscut, încă de la început, două căi. O vreme locurile de muncă îi erau asigurate de către cei stabiliţi anterior în S. U. A. şi care erau şi ei, la rîndul lor muncitori industriali. Ei îşi chemau rudele sau prietenii în America pentru a-şi face o situaţie înfloritoare la întoarcerea în patrie, garantîndu-le un loc de muncă, îndeobşte alături de ei. Salturile uriaşe pe care le-a cunoscut producţia industrială americană în perioadele ei de avînt au determinat deschiderea unei alte căi de introducere a mîinii de lucru în Statele Unite, de data aceasta clandestin, prin selecţionarea şi contractarea ei încă din Europa. Agenţii societăţilor de vapoare, în cadrul propagandei dusă în ţările din răsăritul Europei, semnau adesea contracte cu cei dornici a-şi asigura încă de acasă un loc sigur de muncă în America, acceptînd condiţiile impuse şi primind instrucţiunile de intrare frauduloasă pe teritoriul american. Deşi această modalitate contravenea grav la legile S. U. A. privind imigrarea, întrucît lovea în interesele muncitorimii americane cuprinsă de şomaj, practicarea ei a cunoscut o extindere surprinzătoare.

Condiţia social-economică de imigrant şi lipsa cetăţeniei americane îl privau pe noul venit de o serie de drepturi, cum ar fi fost cele legate de asistenţa socială şi cea medicală, protecţia muncii, asigurări etc. Mulţimea accidentelor industriale ca urmare a unei mai lente şi dificile adaptări la viaţa de fabrică, a nepriceperii şi a lipsei unui instructaj la locul de muncă, au cunoscut o extindere deosebită. Ignoranţa şi teama de a nu fi trimişi înapoi i-au determinat adesea pe imigranţii noştri a nu-şi cere nici puţinele drepturi ce li se cuveneau, continuînd astfel a lucra în orice fel de condiţii. Aşa a luat naştere expresia legată de „iadul fabricilor", atît de des citată în doinele de emigrare, ceea ce dovedeşte odată în plus puternica impresie ce a produs-o viaţa industrială asupra proaspătului venit.

Pentru statul american, munca imigranţilor a avut o însemnătate deosebită. Cu toate neajunsurile cauzate de lipsa lor de experienţă sau de cultură, o bună parte a procesului „Making America" li se datoreşte. Încă din anul 1893 comisarul Oficiului de Emigrare al Statelor Unite îşi exprimă părerea că „ocupaţiunea imigranţilor noştri e o chestiune de primă importanţă. Se socoteşte că fiecare imigrant, în vîrstă de 21 de ani, absolvent al unei şcoli primare şi avînd şi o meserie, înseamnă pentru ţară o avere de 1500 de dolari. Valoarea imigrantului în stat e determinată de valoarea lui socială. Dacă el îşi însuşeşte concepţiile noastre sociale, se naturalizează, devenind econom şi cumpătat, evaluarea de mai sus este destul de mică..." În realitate valoarea acestor imigranţi era mult mai mare, iar după primul război mondial, odată cu deprecierea puterii de cumpărare a dolarului, valoarea lor oscila între 7.500—10.000 de dolari.

Prof. *Eugen Lazăr*

Mănăstirea Slatina . . .

(Continuare din pag. 1)

„Păcat de a sa pardoseală, că în Moldova alta nu-i
Toată de marmură roşie, te sfiai picior să pui,
Catapeteasma şi strana bucăţică n-au rămas,
Toate cele dinlăuntru s-au topit, focul le-a ars".

În urma acestui dezastru, prin osîrdia Mitropolitului Veniamin Costachi şi a stareţului Filaret Beldiman, Mănăstirea Slatina şi-a recăpătat înfăţişarea sa iniţială, fiind înzestrată cu cărţi, obiecte de cult şi alte danii.

Biserica este de dimensiuni monumentale, asemănătoare cu Bistriţa, Probota şi Sfîntul Ioan din Piatra Neamţ, fiind considerată cea mai mare biserică din Moldova, pînă la finele veacului al XVIII-lea.

Turla de formă octogonală, decorată cu ocniţe şi firide, se înalţă zveltă pe o bază stelată, cuprinsă pe jumătate în acoperiş.

O caracteristică a acestui locaş de închinare este aceea că absidele laterale nu apar în exterior, ca la alte biserici, ele fiind înscrise în grosimea zidului.

Întreaga suprafaţă a faţadelor de mari proporţii este acoperită cu o tencuială albă imaculată, singura decoraţie fiind un singur rînd de ocniţe ce înconjoară edificiul sub streaşină, contraforturile şi ancadramentele ferestrelor cu elemente gotice.

Ca şi alte ctitorii din Moldova, Mănăstirea Slatina a fost zidită spre a servi ca reşedinţă voievodală, dar şi ca necropolă domnească. Astfel, în anul 1568, Lăpuşneanu, „căzînd la o boală grea", potrivit cronicarului, a cerut să fie tuns în monahism cu numele smerit de Pahomie, aşa cum glăsuieşte şi inscripţia de pe piatra funerară: „Acest mormînt este al monahului Pahomie, care s-a strămutat din viaţa de aici, la veşnicile lăcaşuri, în anul 7076, luna mai 5" (1568).

Dar camera funerară a dispărut prin devastarea mormintelor şi înlăturarea peretelui despărţitor, fapt ce a alungit naosul pînă la altar.

Astăzi se mai păstrează mormîntul domniţei Teofana, fiica ctitorului, adăpostit într-o nişă la intrarea în pronaos, acoperit cu marmură albă şi roşie, decorată cu frunze de acant, al domniţei Teodora, altă fiică a lui Lăpuşneanu şi mormîntul Doamnei Ruxandra răposată în 1570.

Aici se crede că sînt depuse osemintele mult vitregitului ctitor Alexandru Lăpuşneanu.

La Slatina, în anul 1846, a sfîrşit în simplitate şi mîhnire sufletească marele mitropolit al Moldovei Veniamin Costachi, ctitor de cultură şi limbă românească, mistuit de cauza dreaptă a neamului şi poporului său. Mormîntul său, acoperit cu o lespede simplă, se mai păstrează şi astăzi, sub streaşina bisericii, unde a fost înmormîntat, după a sa dorinţă, ca picăturile de ploaie să-i sfredelească piatra funerară. În această stare de smerenie a stat pînă în anul 1886, cînd, cu prilejul sfinţirii Catedralei mitropolitane din Iaşi, a fost adus şi aşezat, cu mare alai, într-o criptă de marmură, special amenajată, în partea stîngă a măreţului edificiu.

În faţa bisericii se găseşte fosta reşedinţă a domnitorului, care mai păstrează uşi şi ferestre originale, în stilul Renaşterii. Această clădire era înconjurată cu pavaj, iar în preajmă exista o frumoasă fîntînă arteziană, ale cărei ghizduri de marmură s-au găsit cu prilejul săpăturilor arheologice. Lîngă turnul de sud-vest se văd fundaţiile castelului domniţei Ruxandra, care comunica cu paraclisul „Sfinţilor Trei Ierarhi".

Aici, sub supravegherea mult talentatei domniţe, s-au executat, cu migală şi stăruinţă, preţioase cusături, dvere, perdele şi acopereminte cu care s-a împodobit măreaţa biserică a Slatinei.

Pictura din biserică nu mai este cea veche, care s-a distrus cu prilejul dezastrului din 1821. Însă, a fost refăcută, în întregime, într-o desăvîrşită armonie a culorilor şi scenelor, în anul 1828.

Pe peretele de apus al pronaosului se află tabloul votiv în care este reprezentată întreaga familie a ctitorului cu doamna Ruxandra şi cei opt fii şi fiice ale sale, patru băieţi şi patru fete.

Ca şi alte mănăstiri din Moldova, şi această vatră de credinţă ortodoxă a înscris o pagină de mare valoare în istoria culturii poporului român. Aici a funcţionat o şcoală de muzică, înfiinţată de ctitor, la care s-au format şi tineri din alte părţi ale lumii. Un învăţat al vremii, călugărul Isaia, a copiat la Slatina Letopiseţul de la Putna şi alte trei cronici. Cînd acesta a trecut Episcop la Rădăuţi, a lăsat la Slatina o adevărată şcoală de caligrafi şi miniaturişti.

Dintre obiectele care au aparţinut Mănăstirii Slatina amintim *un epitaf* şi *alte broderii* de mare valoare care au fost dăruite de Lăpuşneanu ctitoriei sale, în 1556, *un jeţ domnesc*, ce se păstrează la Muzeul etnografic din Iaşi, *o Evanghelie, veşminte arhiereşti, chivote, cărţi* şi *icoane* vechi, păstrate cu scumpătate în biserică şi muzeu. Prin toate acestea, Mănăstirea Slatina se poate număra printre locaşurile de cult străvechi peste care au trecut evenimente măreţe, unde găseşti mărturii ale credinţei strămoşeşti faţă de Dumnezeu, dar şi dragoste nestrămutată faţă de neam şi de glia sfîntă românească.

Ioan G. Coman:
Scriitori bisericeşti din epoca străromână

Ultima lucrare a preotului prof. dr. Ioan G. Coman *Scriitori bisericeşti din epoca străromână*, Biblioteca teologică, Editura Institutului Biblic şi de Misiune a B. O. R., Bucureşti 1979, propune o manieră nouă, îndrăzneaţă, de abordare a începuturilor culturii române. Ea include în patrimoniul nostru naţional opera unor teologi „de neam scit dar de comportament total latin" (Cassiodorus) şi sugerează căutarea în această direcţie a documentelor necesare pentru scrierea istoriei poporului nostru în mileniul următor, părăsirii Daciei de către administraţia aureliană.

Trei par a fi coordonatele principale pe care se situează demonstraţia: continuitatea spirituală a populaţiei din nordul Dunării din cele mai vechi timpuri şi pînă azi, bazată pe locuirea neîntreruptă a aceloraşi teritorii şi facilitată de similitudinile dintre religia daco-romană şi cea creştină; contribuţia de seamă a locuitorilor Scythiei Minor (Dobrogea de azi, şi a daco-romanilor în general nu numai la apărarea Imperiului roman ci şi la civilizarea, creşterea şi elevarea spirituală a popoarelor migratoare; în fine, datele noi despre viaţa cotidiană a poporului nostru în secolele IV—VI, în măsură să schimbe considerabil imaginea ce s-a format deja despre suszisa perioadă, oferite de oameni care le-au cunoscut nemijlocit şi s-au situat întotdeauna pe poziţii creştine, înaintate, adoptate de mase. În această lumină, opera scrisă şi activitatea de misionari ai unor Ioan Cassian, Dionisie cel Mic, Ioan Maxenţiu sau Teotim Comatul, despre a căror origine daco-romană există mărturii neîndoielnice, sau a unor Niceta de Remesiana şi Laurenţiu de Novae, primul originar din Dacia Ripensis, celălalt din Moesia, de asemenea daci romanizaţi, şi chiar, a unor Ulfila Auxentiu de Durostorum, Maximin, Palladiu de Ratiaria, care s-au ilustrat în istoria altor popoare dar au trăit şi activat în spaţiul daco-roman, apare pentru cercetătorii de tot felul şi pentru cititorul comun interesat de isoria neamului său drept foarte interesantă.

Cine trăia pe meleagurile noastre în perioada formării limbii şi poporului român? Cum trăiau oamenii atunci? Ce înseamnă de fapt un martir creştin din secolele IV—VI? Şi apoi cine sînt „sciţii" despre care se vorbea cu atîta respect în întreg Imperiul roman şi care păstrau rînduielile părinteşti cu încăpăţînare, la cîteva secole după ce sciţii propriuzişi dispăruseră definitiv din istorie? Iată numai cîteva întrebări cărora li se poate răspunde prin literatura patristică reevaluată acum de preotul prof. dr. Ioan G. Coman.

Ioan Cassian (n. 360—365) a trăit din copilărie printre călugări care îi oferă posibilitatea să-şi însuşească o vastă cultură clasică, de calitatea căreia ne asigură preţuirea Sfîntului Ioan Hrisostom, pe atunci patriarh al Constantinopolei şi cea a episcopului de Roma, Leon I, pentru care trebuie să redacteze lucrări teologice de maximă importanţă. Dionisie cel Mic (n. 470) ajunge la anul 496 un foarte bun cunoscător al limbilor uzuale din Scythia Minor, latina şi greaca, astfel încît devine specialistul papei Ghelasie. Tot el pune la punct o numărare originală a anilor, începînd cu naşterea lui Hristos, ceea ce presupune o cunoaştere aprofundată a matematicii şi astronomiei. Teotim Comatul, episcopul de Tomis, îndulceşte moravurile hunilor, bucurîndu-se de o mare autoritate între păgîni, dar şi în lumea cultă a vremii, reprezentată de acelaşi Ioan Hrisostom, de Fericitul Ieronim ş. a. Episcopul Vetranio, aderent la poziţia Conciliului de la Niceea, îl înfruntă pe împăratul Valens la Tomis, refuzînd să treacă la arianism. El este urmat de întreg poporul şi cel care cedează constrîns de împrejurări este tocmai împăratul. Etc., etc. Sînt numai cîteva exemple, expuse telegrafic, dar care vorbesc îndeajuns de starea culturală a poporului nostru în secolele amintite, de aria largă — incluzînd cultura clasică dar şi ştiinţele exacte — a cunoştinţelor ce puteau fi asimilate la graniţele nordice ale Imperiului roman, despre rolul important al „sciţilor" (dacoromani din Scythia Minor, după cum se vede) în spiritualitatea cea mai elevată a Imperiului, de strînsa legătură existentă între vîrfurile bisericii creştine, reprezentanţi locali ai acesteia şi masele populare, despre perpetuarea obiceiurilor daco-gete chiar şi după completa romanizare a poporului.

Într-o epocă istorică în care Imperiul roman era zguduit de puternice contradicţii chiar în centrul lui, dacii romanizaţi din Dobrogea de azi şi de pe ambele maluri ale Dunării nu numai că nu au pierit fără urmă ci au reprezentat o sursă importantă de aprovizionare cu elemente bine pregătite, capabile să revigoreze în alte provincii imperiale flacăra latinităţii.

Evidenţiind într-o expunere fluentă, amplu şi atent documentată, aceste aspecte, cartea preotului prof. dr. Ioan G. Coman este o lucrare de referinţă, imposibil de ignorat. Ar fi necesar, credem, pe lîngă reeditarea ei într-un tiraj considerabil, să se publice şi literatura patristică pe care ea o reevaluează pentru o mai bună cunoaştere şi popularizare a ei atît între cercetători cît şi în rîndurile marelui public.

Mircea-Valer Stanciu

Acte, documente şi scrisori din Scheii Braşovului

Aşezat la răscrucea celor trei provincii româneşti: Transilvania, Muntenia şi Moldova, Braşovul a avut din străfunduri de veacuri şi are în anii noştri cu deosebire puternice rezonanţe economice, culturale şi istorice.

Cu mult înainte ca Şcoala ardeleană şi cronicarii noştri să-şi fi aruncat luminile lor peste plaiurile acestea străbune, la Braşov, la biserica Sf. Nicolae, se făcea carte, era o tradiţie culturală românească, ceea ce explică şi venirea diaconului Coresi tocmai la Braşov şi nu în altă parte. Ca două surori bune, născute se pare nu la distanţe mari una de alta, în primele veacuri ale mileniului actual, de către aceeaşi bimilenară mamă: Legea noastră străbună, biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului şi şcoala de sub aripa ei au acumulat în decursul vremii negrăite valori documentare, care abia în anii noştri încep să fie scoase mai intens la iveală.

Un merit deosebit are, în această privinţă, actualul director al Muzeului Sf. Nicolae din Şchei — Braşov, prof. Vasile Oltean, care, cu pricepere, pasiune şi dragoste înlătură, împreună cu colaboratorii săi, colbul vremii de pe documente ştiute şi multe neştiute nu numai pentru a le prelungi cît mai mult viaţa, aşa cum cer legile Ţării, ci şi pentru a le face cunoscute în lumea mare. Rod al acestor strădanii sînt studiile şi articolele apărute în ultimii ani în multe reviste bisericeşti şi de stat, în chip special fiind lucrarea de peste 400 pagini, apărută în acest an şi intitulată sugestiv: *„Acte, documente şi scrisori din Şcheii Braşovului"*, semnată de prof. V. Oltean.

Găsim în această carte peste 400 de documente şi alte materiale enunţate în titlu, legate de şcoala de pe lîngă biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, cu frămîntările ei din veacurile trecute, de elevii şi dascălii ei; legate de primul gimnaziu românesc din Braşov, actualul liceu „Andrei Şaguna", de legături ale braşovenilor cu Anton Pann, Gheorghe Ucenescu, Ioan şi Titu Maiorescu, Gheorghe Dima, Ciprian Porumbescu etc.

Reprezentînd un început de mai amplă valorificare a ceea ce Muzeul bisericii Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului ascunde în „cămările" sale şi, astfel, un aport la îmbogăţirea istoriei noastre bisericeşti şi naţionale, cartea pe care o semnalăm constituie totodată un imbold şi pentru alţi tineri de a scoate din aceste „cămări" şi din altele noi lumini, atît de folositoare fiilor de astăzi şi de mîine ai Patriei.

Gh. P.

Onisifor Ghibu (1883—1972)

Onisifor Ghibu a văzut lumina zilei în localitatea Sălişte (Sibiu), ca al optulea copil al unei familii ţărăneşti. În vremea verii, părinţii lui osteneau în cele ale agriculturii, iar iarna meştereau în meseria de cojocari.

Este de amintit, pe cît ar putea fi necesar, că localitatea unde s-a născut Onisifor Ghibu, adică Sălişteа Sibiului, era cunoscută ca un veritabil centru de viaţă creştină ortodoxă şi românească, cu o populaţie dîrză în păstrarea şi manifestarea obiceiurilor, tradiţiilor şi datinilor moştenite din neam în neam cu laudă în purtarea vestitului port „sălişteneşc"; rezista acolo un cuib inexpugnabil din care, rînd pe rînd, au pornit pe întinsul pămîntului românesc oameni de aleasă moralitate, de netăgăduită hărnicie, de dăruire pentru binele multora, luptători neînfricaţi întru apărarea credinţei strămoşeşti şi în sprijinirea aspiraţiilor poporului nostru spre ştiinţă, civilizaţie şi cultură.

Dar pentru care pricini amintim din capul locului asemenea amănunte, atunci cînd intenţionăm să ne referim la sălişteanul Onisifor Ghibu? Pentru faptul, în aparenţă de tot simplu, că ele au colaborat esenţial în influenţarea de timpuriu a vieţii acestui om, au zidit creşterea lui într-un spirit de dîrzenie — dîrzenie oarecum cu o încăpăţînare luată în înţeles bun —, într-un spirit critic mereu activ, intransingent cu cei din jurul său. De aceea, în tot cursul vieţii el a manifestat o atitudine constantă, asemenea aceleia a ţăranului ardelean, şi a scrutat cu multă răbdare realităţile din jurul său şi de mai departe, cu răbdarea cojocarului care îşi face munca sa cu rar întîlnită migală. Cu răbdare şi migală s-a dăruit el acţiunilor vorbite, făptuite ori scrise, asociate vieţii lui îndelungate. Cu fiecare an s-a călit în credinţa strămoşească, şi-a îmbogăţit scrisul, s-a întărit în lupta pe teren religios, pedagogic, educativ, cultural şi naţional.

Împrejurări prielnice păşirii sale spre tot mai multă plinătate spirituală i s-au oferit însă nu numai în atmosfera familiei în care s-a născut, nici numai în şcoala primară din Sălişte, ci şi în urmarea prestigiosului liceu „Andrei Şaguna din Braşov — pe atunci numit „gimnaziu" — instituţie care a crescut poporului nostru personalităţi eminente, academicieni — mai mulţi la număr — profesori universitari, profesori de literatură şi filozofie, oameni de ştiinţă şi un şir bogat de luptători transilvăneni. Asemenea împrejurări l-au întîmpinat apoi în Seminarul teologic din Sibiu, — azi, Institutul Teologic Universitar, în cadrul căruia şi-au făcut ucenicia oameni de seamă nu numai pentru slujirea Bisericii strămoşeşti, dar şi pentru viaţa integrală a poporului nostru.

Studiile de istorie şi filozofie urmate la Bucureşti, mai apoi în străinătate, la Strasburg şi Jena, i-au îmbogăţit pregătirea superioară. La Viena a întîlnit curentul herbertian, mult şi de mulţi apreciat în acea vreme (la începutul veacului nostru). Dar nu s-a lăsat prea mult influenţat de acesta, ci s-a văzut ca bun ucenic al lui W. Rein. Cu acesta din urmă şi-a luat şi doctoratul, tratînd subiectul Utracvismul modern sau bilingvismul în şcoala populară (1910). „Această lucrare devenită apoi clasică în deceniul bilingvismului, a constituit fundamentul politicii şcolare pe care — autorul ei n. n. — avea s-o conducă, în calitate de inspector general al învăţămîntului primar, între anii 1910—1914 în cadrul Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei" (O. Micu, Onisifor Ghibu şi moştenirea sa cultural-patriotică, în Omagiu lui Iosif Constantin Drăgan. Roma, 1978, p. 188).

Este de remarcat faptul că O. Ghibu nu s-a întors de la studii robit de orientări pedagogice mult apreciate în străinătate, ci, cu spiritul său critic şi obiectiv şi-a însuşit doar acea latură a lor care putea sluji realităţilor şcolare din Transilvania. Aceasta, în contradicţie cu acei tineri întorşi de la studii din

străinătate, care s-au complăcut în situaţia de tributari întru totul pedagogiei herbartiene, chiar dacă orientările — îndeosebi metodologia, ale acesteia, în bună parte, nu erau în măsură să slujească dezvoltării învăţămîntului primar confesional transilvănean. Aşa s-a şi ajuns, pe plan metodologic, la închingarea fiecărei lecţii de şcoală primară şi la toate obiectele de învăţămînt, la folosirea aproape fără excepţie a prea bine cunoscutelor şi mult discutatelor trepte formale.

Tangenţial, am anticipat că atenţia pedagogului Onisifor Ghibu s-a îndreptat cu competenţă, cu stăruinţă şi consecvenţă spre învăţămîntul din şcoala primară transilvăneană. El a sesizat faptul incontestabil că în cadrul acestuia se cimentează de multe ori temelia necesară dezvoltării ulterioare a personalităţii umane, fapt aplicabil şi în dezvoltarea spirituală a fiilor poporului român. În consecinţă, a militat cu perseverenţă pentru fundamentarea învăţămîntului primar confesional — pe atunci — „urmărind să stabilească o corelaţie organică a şcolii cu întreaga noastră viaţă etnică, istorică şi actuală", subliniind, în acelaşi timp, „rolul cultural al vieţii în cadrul comunităţii româneşti" (Tribuna Arad, 1909). A cercetat deci şi a aprofundat starea în care se aflau şcolile populare transilvănene la începutul veacului nostru, a studiat planurile lor de învăţămînt, a elaborat el însuşi un plan şi un îndreptar metodic pe seama acestora, întocmind şi dînd la iveală lucrarea „Cercetări privitoare la situaţia învăţămîntului nostru primar şi la educaţia populară" (1911).

Cercetările şi preocupările statornice ale pedagogului Onisifor Ghibu în problema şcoalei primare din Transilvania şi a manualelor utilizate în procesul de învăţămînt din cadrul acesteia şi-au găsit expresia concretă în lucrarea „Din istoria literaturii didactice româneşti: I Bucoavnele, II Abecedarele din Transilvania, III Cărţile de citire". Publicată în Analele Academiei Române. Memoriile secţiei literare (1916), lucrarea a fost reeditată, cu puţine adaosuri şi modificări şi în condiţii tehnice meritorii, în vremea noastră (Bucureşti, 1975). Simplul fapt, fapt simplu în accepţia cea mai bună a cuvîntului, că lucrarea asistă la reeditare în ultimii ani, demonstrează cu prisosinţă că ea este „singulară în literatura de specialitate"... căci păstrează şi astăzi valoarea şi actualitatea, dar poate constitui, în acelaşi timp, un punct de plecare şi reper pentru noi lucrări care să ducă mai departe cercetările atît de interesante şi fructuoase ale profesorului şi pedagogului clujean (Octav Păun, notă asupra ediţiei, p. 5).

Este acum tocmai locul să amintim în continuare că Onisifor Ghibu a elaborat şi unele lucrări cu obiectiv strict pedagogic sau cu pondere pedagogică. Aşa sînt cu deosebire lucrările „Despre educaţie" (1910), şi „Anuarul pedagogic" (1916). Dacă cea dintîi prezintă temeiuri pentru o pedagogie sistematică, asociate unor probleme generale de educaţie, unor componente ale educaţiei în general, a doua este o lucrare mai vastă depăşind înţelesul de anuar, mai ales prin faptul că ea include colaborarea unor personalităţi bine cunoscute din străinătate.

Şi ceva mai tîrziu, din calitate de secretar general al resortului instrucţiei publice al Consiliului dirigent al Transilvaniei, pedagogul O. Ghibu a continuat să se ocupe de problemele şcolare, dar ţinînd seama de situaţia creată pe urma unirii Transilvaniei cu „ţara". De acum el urmăreşte înfiinţarea şi îndrumarea cît mai multor şcoli la nivel mediu şi, cu precădere, înfiinţarea Universităţii româneşti din Cluj (1919). În cadrul acesteia, el este numit profesor la catedra de pedagogie. În noua sa situaţie şi de pe un piedestal înalt, aria lui de acţivitate pedagogică cîştigă un spaţiu mai larg căci poziţia de profesor universitar îi conferă autoritate mult sporită. Din această poziţie militează pentru constituirea unei pedagogii româneşi şi pentru educaţia naţiunii, idei exprimate mai ales în lucrarea: „Prolegomena la o educaţie românească" (1941) şi prezentată cu o tematică în lucrarea apărută recent „Pentru o pedagogie românească" (Editare 1977).

În concepţia sa, O. Ghibu conchide că educaţia naţiunii „urmăreşte formarea la toate nivelele, a unor caractere puternice, capabile de sacrificiu pentru binele obştesc, animate înainte de orice de dragostea de patrie şi de comandamentul păstrării unităţii politice şi spirituale a poporului român în condiţiile păstrării independenţei, deplinei suveranităţi şi neamestecului nimănui în treburile interne ale statului român" (O. Micu, l. c., p. 194—195).

Ca toţi fiii transilvăneni amăriţi de prigoană şi asuprire străină care au căutat şi au aflat adăpost frăţesc în „ţară", şi în lupta pentru unirea tuturor românilor într-un singur stat, aşa a procedat şi O. Ghibu. La Bucureşti, la Iaşi — din refugiu şi în alte părţi, el a militat prin scrisul său la întărirea conştiinţei naţionale româneşti, la înflăcărarea patriotismului străbun şi împreună cu toţi fiii poporului nostru s-a bucurat apoi de unirea cea mare (1918).

Arătăm că O. Ghibu a studiat şi Teologia la Sibiu. Dar prin pregătirea sa ulterioară şi prin activitatea sa de o viaţă întreagă, el nu s-a dovedit a fi fost un teolog. Nici că şi-ar fi arogat un asemenea „titlu". Dar nici alţii nu i l-au atribuit. O. Ghibu s-a dovedit însă în toată viaţa sa, prin atitudinea sa constantă, drept fiu al Bisericii Ortodoxe Române. L-a preocupat viaţa Bisericii strămoşeşti, legiuirile şi instituţiile acesteia, educaţia religioasă creştină — ortodoxă etc. În mod deosebit, în cursul perioadei interbelice, el a militat de pe poziţie ca de laic pentru realizarea unităţii religioase. A reliefat acest obiectiv în convorbiri particulare, în conferinţe publice, în articole publicate în ziare, reviste şi mai multe broşuri. Datorită acestei activităţi el poate fi considerat ca precursor al reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române de la 1948.

O. Ghibu a scris mult, chiar foarte mult. Trebuie să i se recunoască erudiţia. El s-a dovedit şi rămîne o personalitate complexă, cum complexă este şi opera sa scriitoricească şi de altă natură. Scrisul său a cunoscut un stil viguros. În activitatea sa a susţinut nu rareori şi unele puncte de vedere „personale şi fără echivoc", ceea ce l-a dus, cu a sa ştire şi fără regrete în felurite împrejurări la un fel de însingurare. Dar, neîndoielnic, el rămîne un reprezentant apreciat în pedagogia românească.

Pr. prof. *D. Călugăr*

Din nou despre Andrei Mureşanu şi poezia lui nemuritoare

Este îndeobşte cunoscută admiraţia generaţiei paşoptiste pentru *Şcoala ardeleană*. De altminteri, într-o introducere sintetică, profund relevatoare privind dialogul epistolar din-

tre *Bariţ şi contemporanii săi,* acad. St. Pascu a numit inspirat şi sugestiv, generaţia paşoptistă transilvană, cea de-a *doua generaţie a Şcolii ardelene*. Argumentele şi opera corifeilor *Şcolii ardelene* devin îndreptare de conştiinţa morală, politică şi patriotică. Ei încearcă şi primele exegeze asupra tezaurului de gîndire a mişcării de deşteptare naţională şi socială de la sfîrşitul veacului al XVIII-lea. Al. Papiu-Ilarian scrie un studiu patetic despre viaţa şi opera lui Şincai, Atanasie Marian Marienescu, un altul despre Petru Maior, George Bariţ subliniază măreţia cauzei naţionale pentru care a luptat Şincai, într-un excepţional articol intitulat *„Şincai şi numele de român"*, iar Andrei Mureşanu în articolele sale (v. de ex. *Sulzer despre români*), adoptă stilul, tonul şi argumentele fragmentelor polemice din *Hronică...* sau *Istoria pentru începutul românilor în Dacia.*

Aceste premise, precum şi recitirea *Hronicii* lui Şincai ne-au sugerat o nouă ipoteză asupra poeziei *Un răsunet*, marşul revoluţiei transilvănene de la 1848. Poezia începe ciceronian: „Deşteaptă-te române, din somnul cel de moarte". Istoricul Vasile Netea, cunoscător temeinic al culturii şi istoriei ardelene a emis următoarea ipoteză într-un studiu ce urmărea activitatea lui Andrei Mureşanu la Braşov: „Cuvintele primului vers al marşului, cele care în conştiinţa cititorilor aveau să-i dea însuşi titlul, îi fuseseră sugerate de articolul „program al foilor lui Bariţ, care încă de la 12 martie 1838 în *Cuvîntul* său *către cititori*, care va fi adeseori amintit în redacţia de la Braşov, arătase că deviza veacului trebuie să fie „deşteaptă-te şi tu române". Ipoteza, este plauzibilă, dar ea nu exclude şi alte sugestii.

Desigur că ideea deşteptării naţionale este dominantă în veacul al XIX-lea. A spus-o răspicat Bălcescu în studiul *Mişcarea românilor din Ardeal la 1848*. Alecsandri scrie o poezie agitatorică *Deşteptarea României*, căreia ca un ecou îi răspunde *Răsunetul* lui Mureşanu al cărui prim vers este: „Deşteaptă-te române...", despre care opinăm că îşi poate avea sorgintea în opera lui Şincai, în paginile căreia apelurile la „trezirea naţională" sînt repetate insistent. Alegem pentru exemplificare fragmentul referitor la anul 1563, în care comentînd pilduitor tiraniile lui Despot-Vodă în Moldova, Şincai se adresează retoric neamului său: „Deşteaptă-te, drept aceea, o iubite neam al meu şi ai minte!". Paralelismul fragmentului din *Cronică*, cu poezia *Un răsunet* ar putea fi continuat încă în alte două direcţii. Amîndoi scriitorii invocă originea română pentru trezirea demnităţii naţionale; Şincai, mustrător şi lamentîndu-se: „Vai! neamului românesc şi iarăşi vai! carele uitîndu-şi viţa şi sămînţa geme sub jugul altor neamuri..." Mureşanu într-un ton de ultimatum: „Acum ori niciodată să dăm dovezi de lume / Că-n aste mîini mai curge un sînge de roman". Amîndoi deplîng dezbinarea naţională, cauza atîtor suferinţe. Şincai, continuă argumentaţia, arătînd că poporul român geme sub jugul altor neamuri nu pentru altceva ci numai pentru rea învăţătură, nedragostea între sine... „La Andrei Mureşanu, îndemnul la unitate naţională este mai explicit: „Pre voi vă nimiciră a pizmei răutate / Şi oarba neunire la Milcov şi Carpaţi".

O cercetare mai amănunţită ar putea sugera şi alte similitudini de idei şi sentimente între cele două opere ale cărturarilor ardeleni, probînd adevărul că „prima istorie naţională românească", cum a fost numită *Cronica* lui Şincai (Manole Neagoe) a hrănit inspiraţia poeziei patriotice româneşti.

Ion Buzaşi

Congresul „Fraternităţii ortodoxe"

Puţini la începutul veacului nostru, ortodocşii constituie astăzi în Europa occidentală o realitate impunătoare nu doar sub raport numeric, fapt absolut evident, ci totodată ca prezenţă vie printre aderenţii restului confesiunilor. Constituiţi în comunităţi dependente de Bisericile mame sau risipiţi de-a lungul şi de-a latul apusului continentului, ei au permanent conştiinţa apartenenţei la aceeaşi dreaptă credinţă, fapt care îi apropie pe unii de alţii în spiritul celor mai curate frăţietăţi. Nevoia afirmării legăturilor dintre ei stă la baza creării unei mişcări patronate de forurile superioare bisericeşti şi care se numeşte „Fraternitatea ortodoxă" avînd centrul în Franţa şi numeroase filiale în alte ţări ca Anglia, Belgia, Elveţia, Italia, Olanda, Norvegia, R. F. Germania, Spania... La cîte trei ani se ţin congrese care reunesc preoţi şi mireni, bărbaţi şi femei, tineri şi bătrîni, împreună trăind cîteva zile de perfectă comuniune spirituală. Pînă acum astfel de congrese s-au ţinut la Annecy (1971), Dijon (1974) şi Amiens (1977). Ultimul a avut loc la Avignon între 8 şi 11 noiembrie 1980. Au participat peste 400 delegaţi printre care Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului, exarh al Patriarhiei Române pentru comunităţile ortodoxe române din Europa Centrală şi occidentală, clerici reprezentînd parohiile din Paris (Aurel Grigoraş şi Vasile Axinia) şi Bruxelles (Vasile Palade), credincioşi aparţinînd comunităţilor ortodoxe române din Franţa, Anglia, Belgia, R. F. Germania...

Tema principală a congresului de la Avignon a fost „Transfigurarea vieţii în Hristos, în Duhul Sfînt". Programul a inclus apoi prezentarea a patru subiecte: „Biserica, un loc pentru a renaşte" (prof. Panaiotis Nellas — Atena), „Să dăm un sens trupului nostru" (prof. Olivier Clement — Paris), „Să reinventăm iubirea" (arhim. prof. Kallistos Ware — Oxford şi Jaques Guillon — Paris) şi „Ce viaţă duhovnicească este propusă mirenilor la sfîrşitul sec. XX" (arhim. Cyrille Argenti — Marsilia). Fiecare expunere a fost „animată" de mai mulţi teologi şi credincioşi mireni printre care Radu Constantin Miron din Köln — R. F. G.

Paralel cu dezbaterea acestor teme, participanţii s-au împărţit în „ateliere" de informare, de iniţiere, de discuţii, audio-vizuale etc. în cadrul cărora au aprofundat diferite aspecte ale Ortodoxiei din Europa occidentală ca spre pildă structura parohiilor, rugăciunea în comunităţile ortodoxe, diaspora, etc.

Au mai fost prezentate filme cu subiecte alese din viaţa Bisericilor ortodoxe şi s-a organizat o „seară de poezie".

Pe lîngă serviciile religioase zilnice de dimineaţa şi seara, Duminică 9 noiembrie s-a oficiat Sfînta Liturghie, săvîrşită de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Meletie, exarh al Patriarhiei Constantinopolului şi de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae, exarh al Patriarhiei Române.

Congresul de la Avignon al „Fraternităţii ortodoxe" din Europa occidentală a constituit un eveniment important al diasporei ortodoxe, cu ecouri largi în rîndul credincioşilor, dar nu numai a lor.

Inaugurarea activităţii noului conducător al Arhiepiscopiei ortodoxe române pentru Europa Centrală şi Occidentală

Potrivit celor rînduite de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în locul Prea Sfinţitului Episcop-vicar Lucian Florea ales Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Prea Sfinţitul Adrian Hriţcu Botoşăneanul a devenit Episcop-vicar al Arhiepiscopiei ortodoxe române pentru Europa Centrală şi Occidentală cu sediul la Paris. Instalarea sa a avut loc în capitala Franţei la biserica Batignolles, sediul parohiei ortodoxe române condusă de P. C. Părinte dr. Aurel Grigoraş, secondat de C. Diacon Vasile Axinia care împlinise şi funcţiile de consilier, respectiv secretar eparhial.

Festivitatea îndătinată a urmat Sfintei Liturghii oficiată duminică 16 noiembrie 1980 de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului, exarh al Patriarhiei Române pentru comunităţile ortodoxe române din Europa apuseană, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Adrian Hriţcu şi Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Florea. Au fost de faţă reprezentanţi ai Bisericilor ortodoxe surori, delegatul personal al Eminenţei Sale Cardinalului Marty, arhiepiscopul romano-catolic al Parisului, Rev. Jacques Maury, preşedintele Federaţiei Protestante Franceze, teologi ca spre pildă prof. Olivier Clement de la Institutul teologic ortodox Sf. Serghie, Rev. Jacques Galtier, pastorul parohiei reformate Batignolles, alţi invitaţi. Au participat numeroşi ortodocşi de origine română din Paris şi membrii parohiei.

În cadrul ceremoniei de instalare Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a vorbit despre semnificaţia evenimentului în viaţa Arhiepiscopiei ortodoxe române pentru Europa Centrală şi Occidentală, nu mai puţin a parohiei ortodoxe române din Paris, noului ierarh revenindu-i sarcina îndrumării parohiilor, preoţilor şi credincioşilor din apusul continentului, dezvoltării bunelor relaţii cu celelalte Biserici ortodoxe şi culte religioase, promovării prieteniei româno-franceze, susţinerii cauzei păcii în lume. Asigurînd pe membrii comunităţii ortodoxe române de grija ce le-o poartă Biserica mamă, Sfîntul Sinod, a transmis tuturor binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Iustin şi cele mai călduroase urări Prea Sfinţitului Episcop-vicar la început de activitate. Cuvînt de apreciere a adresat Prea Sfinţitului Episcop-vicar Lucian Florea pentru strădaniile depuse în cei cinci ani cît a condus Arhiepiscopia din Paris. A mulţumit apoi reprezentanţilor şi delegaţilor celorlalte Biserici şi instituţii bisericeşti, oaspeţilor şi participanţilor.

Răspunzînd, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Adrian Hriţcu Botoşăneanul a dat asigurări cu privire la modul conştiincios în care doreşte să-şi împlinească sfînta misiune încredinţată, despre aceea că va cultiva în sufletul eparhioţilor ataşamentul faţă de Biserica strămoşească, dragostea de locurile natale şi poporul din care fiecare a odrăslit, respectul faţă de ţara în care trăiesc acum, sentimentul solidarităţii cu aderenţii celorlalte confesiuni creştine şi religii pentru edificarea unei lumi a bunei înţelegeri şi păcii. De încheiere a dat glas recunoştinţei ce poartă Prea Fericitului Patriarh Iustin şi Sfîntului Sinod pentru încrederea ce i-au arătat oferindu-i posibilitatea să activeze în folosul confraţilor risipiţi pe meleagurile Europei apusene cum şi pentru afecţiunea cu care a fost înconjurat dintru început.

După aceea a dat prima binecuvîntare noilor săi eparhioţi care la rîndul lor i-au adresat felicitări şi cele mai sincere urări de activitate rodnică.

La sfîrşitul ceremoniei, parohia ortodoxă română din Paris a oferit o agapă frăţească care s-a desfăşurat într-o caldă atmosferă creştinească şi românească. Au fost rostite toasturi în cinstea conducătorului Arhiepiscopiei şi s-a manifestat hotărîrea de a-l sprijini în nobila misiune inaugurată.

Vizita la Sibiu a Rev. Prof. Dr. Claude Mondésert directorul colecţiei „Sources Chrétiennes“

La invitaţia Prea Fericitului Patriarh Iustin, ne-a vizitat ţara şi Biserica profesorul romano-catolic Claude Mondésert, directorul prestigioasei colecţii de texte patristice „Sources chrétiennes“.

Cu acest prilej, distinsul teolog a fost şi oaspetele Arhiepiscopiei şi al Institutului Teologic Universitar din Sibiu.

În după amiaza zilei de 10 noiembrie 1980, oaspetele a vizitat Muzeul de icoane pe sticlă al parohiei din Sibiel, iar seara a fost primit de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

În ziua de 11 noiembrie 1980, între orele 10—13, în prezenţa Prea Sfinţitului Episcop-vicar Lucian, a Domnului Prorector Dr. Christoph Klein, reprezentant al Institutului Teologic Unic Protestant, ramura Evanghelică-luterană din Sibiu şi a Domnului Prof. Dr. Emilian Popescu de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, Prof. Claude Mondésert a ţinut două conferinţe în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, în faţa profesorilor şi studenţilor acestui Institut.

Mai întîi, *P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan*, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, l-a prezentat audienţei pe distinsul oaspete, subliniind că activitatea principală a acestuia este legată de editarea textelor vechi creştine.

A urmat prezentarea celor două conferinţe: *Obiectivele colecţiei „Sources chrétiennes“* şi *Cîteva consideraţii asupra apologeticii creştine*, care au fost ascultate cu deosebit interes de cei prezenţi.

În continuare, au avut loc discuţii, pe marginea conferinţelor.

La sfîrşit a luat cuvîntul *Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian*, care a subliniat cu satisfacţie rezultatele frumoase ale acestei întîlniri şi a exprimat oaspetelui alese mulţumiri.

A urmat o agapă frăţească, oferită de Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Pr. asist. *Vasile Mihoc*

Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului

Potrivit îndătinatelor noastre rînduieli bisericeşti, Duminică, 23 noiembrie 1980, a avut loc la Sibiu sesiunea anuală a Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, prezidată de Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei şi locţiitor de Mitropolit al Ardealului.

Lucrările au fost premerse de Sf. Liturghie şi un Te-Deum, săvîrşite în capela mitropolitană de un sobor de preoţi şi diaconi. Au participat Î. P. S. Mitropoliţi Teoctist şi Nicolae, deputaţii eparhiali, studenţi teologi.

Desfăşurate în Aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, lucrările Adunării eparhiale au fost deschise de Î. P. S. Mitropolit Teoctist, rostind o caldă cuvîntare, în care a subliniat atmosfera de muncă şi avînt spre mai bine al poporului român. ca şi dorinţa de pace a întregii omeniri, ambianţă în care se desfăşoară lucrările menţionate.

Î. P. S. Sa a scos în lumină apoi contribuţia Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului la Teologia ortodoxă românească, exprimînd totodată cuvinte de apreciere la adresa religiozităţii şi rîvnei credincioşilor din Transilvania pe care îi cunoaşte foarte bine.

Vorbitorul a arătat de asemenea bogăţia spirituală a Bisericii noastre, contribuţia obştei credincioşilor la viaţa ei, contactele ecumeniste pe care le are la ora actuală, vizitele recente ale P. F. Patriarh Iustin, etc.

Evocînd o seamă de evenimente patriotice din acest an, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a exprimat în continuare gînduri de mulţumire conducerii noastre de stat şi bisericeşti, invocînd, în încheiere, pronia divină, binecuvîntarea lui Dumnezeu peste membrii Adunării eparhiale, peste întreaga noastră Biserică şi întreaga noastră ţară.

Un scurt cuvînt a citit apoi Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a mulţumit Sf. Sinod, P. F. Patriarh Iustin pentru repausul ce i l-a acordat spre a-şi reface sănătatea, iar Î. P. S. Mitropolit Teoctist pentru dragostea şi dăruirea cu care poartă de grijă şi treburilor majore ale Arhiepiscopiei Sibiului.

A urat de asemenea spor în muncă P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, plecat din Sibiu la alte îndatoriri mai înalte, iar lucrărilor Adunării eparhiale deplin succes.

În continuare au fost prezentate rapoartele celor trei secţii: administrativ-bisericească, culturală şi economică.

Pe marginea rapoartelor au luat cuvîntul următorii deputaţi eparhiali: I. Georgescu (Mediaş), pr. prof. Gr. Marcu (Sibiu), prot. P. Dumbravă (Sf. Gheorghe), prot. Z. Moşoiu (Braşov), prot. vicar onor. Tr. Belaşcu (Sibiu), prot. P. Boeru (Mediaş), P. Deji (Făgăraş).

Rapoartele au fost aprobate în unanimitate, ca şi alte documente supuse Adunării eparhiale.

O amplă cuvîntare a rostit în încheierea lucrărilor Î. P. S. Mitropolit Teoctist. Apreciind modul în care deputaţii eparhiali cunosc viaţa bisericească din Arhiepiscopie, Î. P. S. Sa a mulţumit acestora pentru gîndurile pe care le-au exprimat atît în consiliul din ajun (22 XI), cît şi în cadrul Adunării eparhiale, ceea ce dovedeşte legătura strînsă care există între cler şi credincioşi, între obşte şi ierarhia bisericească, această împreună lucrare a clerului şi credincioşilor fiind de o mare importanţă pentru viaţa Bisericii noastre.

Subliniind necesitatea unei înalte conştiinţe a slujirii, a apostolatului, a responsabilităţii faţă de chemarea pe care o avem faţă de munca pe care o prestăm, cler şi credincioşi deopotrivă, stăruinţe care trebuie adîncite şi la studenţii teologi, cazurile negative de preoţi sau studenţi teologi dezonorîndu-ne atît de mult, Înalt Prea Sfinţia Sa recomandă folosirea mai eficientă, în activitatea pastorală, a consiliilor şi comitetelor parohiale, vegherea cu grijă asupra îndatoririlor noastre viitoare, urmărind şi în viitor interesele superioare ale Bisericii şi patriei noastre.

Exprimînd tuturor participanţilor doriri de mult spor în muncă, de sănătate şi pace cu prilejul Naşterii Domnului şi Anului Nou ce se apropie, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a declarat închise lucrările Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, sesiunea 1980.

Part.

Resfinţirea bisericii din Jina

Aşezată la o altitudine de peste 1000 m, răspîndită pe şapte coline ca şi cetatea Romei, localitatea Jina, jud. Sibiu, îşi pierde începuturile în adîncurile istoriei poporului nostru.

Legaţi profund de Biserica străbună, mulţi fii ai acestei parohii au preferat în veacurile trecute să treacă munţii „la fraţi“, decît să-şi părăsească Legea lor ortodoxă. Aşa se explică faptul că jinari se găsesc astăzi în Novaci, Vaideeni, Băbeni şi alte localităţi de pe versantul sudic al Carpaţilor, unde şi-au păstrat portul şi obiceiurile.

Însufleţiţi de dragoste pentru credinţa lor, jinarii au înălţat în deceniul patru al veacului nostru o biserică monumentală, o adevărată catedrală, la care în ultimii ani s-a introdus încălzirea centrală, fiind îmbrăcată totodată într-o foarte reuşită haină picturală, executată de pictorul I. Căzilă din Sibiu.

Lucrările fiind terminate, resfinţirea bisericii s-a făcut, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Teoctist, Duminică, 9 noiembrie 1980, de către P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, care a fost însoţit de la Sibiu de P. C. prof. I. Zăgrean şi P. C. consilieri Gh. Papuc şi M. Sămărghiţan.

Cuvînt de bun venit a rostit P. C. prot. D. Luca (Sibiu).

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi din Sibiu.

La priceastnă a predicat P. C. prof. I. Zăgrean, care a tălmăcit Evanghelia zilei, zăbovind cu deosebire asupra înţelesurilor pe care le are noţiunea de credinţă.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, C. pr. Crăciun Poplăcean a făcut o prezentare a parohiei, precum şi a lucrărilor ce s-au executat la sf. biserică, lucrări care au necesitat o mare sumă de bani, mulţumind tuturor pentru jertfa şi sprijinul dat la aceste lucrări.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian care, în încheiere, a dat o seamă de îndrumări practice. P. S. Sa a felicitat totodată pe preoţii şi credincioşii din Jina pentru osteneala şi jertfa lor.

Pentru strădaniile depuse, C. preoţi C. Poplăcean şi P. Oltean, parohii locali, au fost distinşi cu rangul de „sachelar“, fiind hirotesiţi în această treaptă.

Acte de apreciere au fost înmînate cu acest prilej credincioşilor: V. Beschiu, N. Prodea, I. Nicoară, I. Dan şi N. Bogdănel.

STIMAŢI CITITORI!

Radio Bucureşti difuzează zilnic o emisiune adresată emigraţiei româneşti, emisiune intitulată GLASUL PATRIEI.

Programele acestei emisiuni — a căror schemă de difuzare o publicăm mai jos — cuprind buletine de ştiri, comentarii, rubrici dintre cele mai diverse precum şi muzică de toate genurile, dar cu preponderenţă nestemate ale folcorului românesc.

Actualitatea românească, marile tradiţii ale neamului, creaţia materială şi spirituală a talentatului nostru popor sînt oglindite tocmai în diversitatea rubricilor care alcătuiesc programul emisiunii GLASUL PATRIEI. De altfel, titlurile acestora sînt semnificative pentru conţinut: „File din istoria neamului“, „De pe meleaguri strămoşeşti“, „Veşti de la şi pentru compatrioţi de peste hotare,“ „Grai şi slovă românească“, „Radiomagazinul“, "De la lume adunate“, precum şi „Revista radiofonică de literatură română“. Nu lipseşte nici dialogul săptămînal pe calea undelor cu ascultătorii prin intermediul „Poştei radio“ şi al variantei sale muzicale „În dar cîntece de-acasă“.

Emisiunea GLASUL PATRIEI vă poate astfel informa zi de zi în legătură cu toate evenimentele din ţară.

Vă invităm şi pe această cale să participaţi la elaborarea emisiunii scriind pe adresa: Radioteleviziunea română, str. Nuferilor 60—62 sau Căsuţa poştală 111 — Bucureşti — România, pentru emisiunea GLASUL PATRIEI, propunerile şi sugestiile dv.

RADIO BUCUREŞTI

Programul de iarnă al emisiunilor zilnice în limba română — GLASUL PATRIEI — pentru ascultătorii de peste hotare:

PENTRU EUROPA

Ore de difuzare — *Lungimi de undă*

20.00—20.30 (ora GMT) I. scurte — în benzile de 41 şi 49 m.
21.30—22.30 (ora GMT) II. medii — 397 m.
Frecvenţe în KHz
I. 7225 şi 6150; II. 756.

PENTRU CANADA

Atlantic
18.00—19.00 I. scurte — în benzile de 25, 31 şi 49 m.
Central
16.00—17.00
Atlantic
21.30—22.00 II. scurte — în benzile de 25, 31 şi 49 m.
Central
19.30—20.00 sau GMT I. 23.00—24.00; II. 1.30—2.00
Frecvenţe în KHz
I. 11940, 9570 şi 5990
II. 11940, 11840, 9690, 9570, 9510 şi 5990

PENTRU S. U. A.

Est
18.00—19.00 I. scurte — în benzile de 25, 31 şi 49 m.
Pacific
15.00—16.00
Est
20.30—21.00 II. scurte — în benzile de 25, 31 şi 49 m.
Pacific
17.30—18.30 sau GMT I. 23.00—24.00; II. 1.30—2.00
Frecvenţe în KHz
I. 11940, 9570 şi 5990
II. 11940, 11840, 9690, 9570, 9510 şi 5990

PENTRU AUSTRALIA

11.00—11.30 I. scurte — în benzile de 25, 31 şi 49 m.

PENTRU NOUA ZEELANDĂ

13.30—14.00 I. scurte — în benzile de 25, 31 şi 49 m.
sau GMT
1.30— 2.00
Frecvenţe în KHz
11940, 11840, 9690, 9570, 9510 şi 5990

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 15 decembrie 1980 și 1 ianuarie 1981 Nr. 47—48/1980 și 1—2/1981

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Întruparea Domnului - taina credinței noastre

Era cunoscută de mult timp făgăduința lui Dumnezeu de a trimite în lume pe Mîntuitorul; dar, proorocii vechi nu izbutiseră să-I făurească chipul în întregime și să dea pe față rostul deplin al venirii sau arătării Lui pe pămînt. Abia în ziua bunăvestirii *îngerul Domnului a spus Prea Curatei Fecioare Maria că fiul ei „va fi* mare și se va chema Fiul Celui Preaînalt ... Fiul lui Dumnezeu" *(Luca 1, 32, 35). Maica Domnului însă „ținea toate aceste cuvinte, cumpănindu-le în inima ei" (Luca 2, 19).*

Venind în lume, Domnul nostru Iisus Hristos a luat un trup ca și trupul nostru, un trup „asemănător cu trupul păcatului" (Rom. 8, 3); dar El s-a adeverit în toate fără de păcat.

Iisus a văzut lumina zilei într-o peșteră, adăpost al făpturilor necuvîntătoare; dar, la nașterea Lui un înger a vestit păstorilor că pruncul era „Mîntuitorul, Hristos-Domnul" (Luca 2, 11), iar îngerii din ceruri I-au cîntat cîntare cerească, imnul păcii.

Mai tîrziu, magii, luîndu-se după mersul unei stele, căutau pe împăratul Iudeilor de curînd născut. Dar, venind la Betleem, ei au găsit pe Iisus și s-au închinat Lui ca unui Dumnezeu.

Apoi, Iisus, împreună cu Mama Lui și cu Iosif, s-au dus în Galileia, la Nazaret, orașul lor. Acolo, copilul „creștea și se întărea cu duhul, umplîndu-se de înțelepciune și harul lui Dumnezeu era peste El" (Luca 2, 40).

Printre oameni Mîntuitorul a trăit în patria Sa ca și ceilalți oameni din vremea aceea. S-a supus fără șovăire rînduielilor religioase și cetățenești, făcîndu-se pildă tuturor care-L urmau. A simțit și El răcoarea nopții și arșița soarelui, a avut foame și sete, s-a bucurat și a plîns, a mîngîiat copiii și a biciuit pe zarafi în templu. Legile firii nu l-a înfrînt însă pentru trebuințele Sale. Dar, pentru oamenii în suferință, în înfățișarea Lui omenească s-a manifestat puterea Sa dumnezeiască. La un cuvînt al Său se potolea o furtună, la o atingere de mînă El vindeca orice boală, la o strigare a Sa înviau morții. Sfîntul Apostol Petru zice că Iisus din Nazaret „umbla din loc în loc, făcînd binele și tămăduind" *pe toți cei căzuți în suferință (F. Ap. 10, 38). De aceea, unii din cei care veneau la El îl numeau* Bunul Învățător.

La faptele minunate pe care le-a săvîrșit Mîntuitorul se adaugă și propovăduirea evangheliei Sale. El învăța ca unul „care are putere", *iar învățătura pe care o binevestea El mulțimilor era cu totul „nouă". De aceea se auzeau glasuri care ziceau că* „niciodată n-a vorbit un om cum vorbește omul acesta" *(Ioan 7, 46).*

Credincioșii dobîndiseră în adevăr convingerea că „Dumnezeu era cu El", *că Sfîntul Duh îl purta într-o parte sau alta, că* „îngerii îi slujeau" *sau că o putere deosebită avea în trupul Său. De aceea ei îl țineau în mare cinste.*

Spre deosebire de alți învățători ai Legii Vechi, El era socotit Învățătorul; *spre deosebire de alți profeți El era* Profetul *sau* Profetul cel Mare. *Samarinenii îl priveau ca pe* Hristos, Mîntuitorul, *apostolii ziceau că este* Domnul, Sfîntul *sau* Fiul lui Dumnezeu. *Dar, adevărul întreg despre ființa lui Iisus nimeni dintre oameni nu l-a cunoscut pînă la învierea Lui din morți.*

Cu adevărat mare este taina credinței noastre: Fiul lui Dumnezeu S-a arătat în trup și a viețuit

† IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

(Continuare în pag. a 2-a)

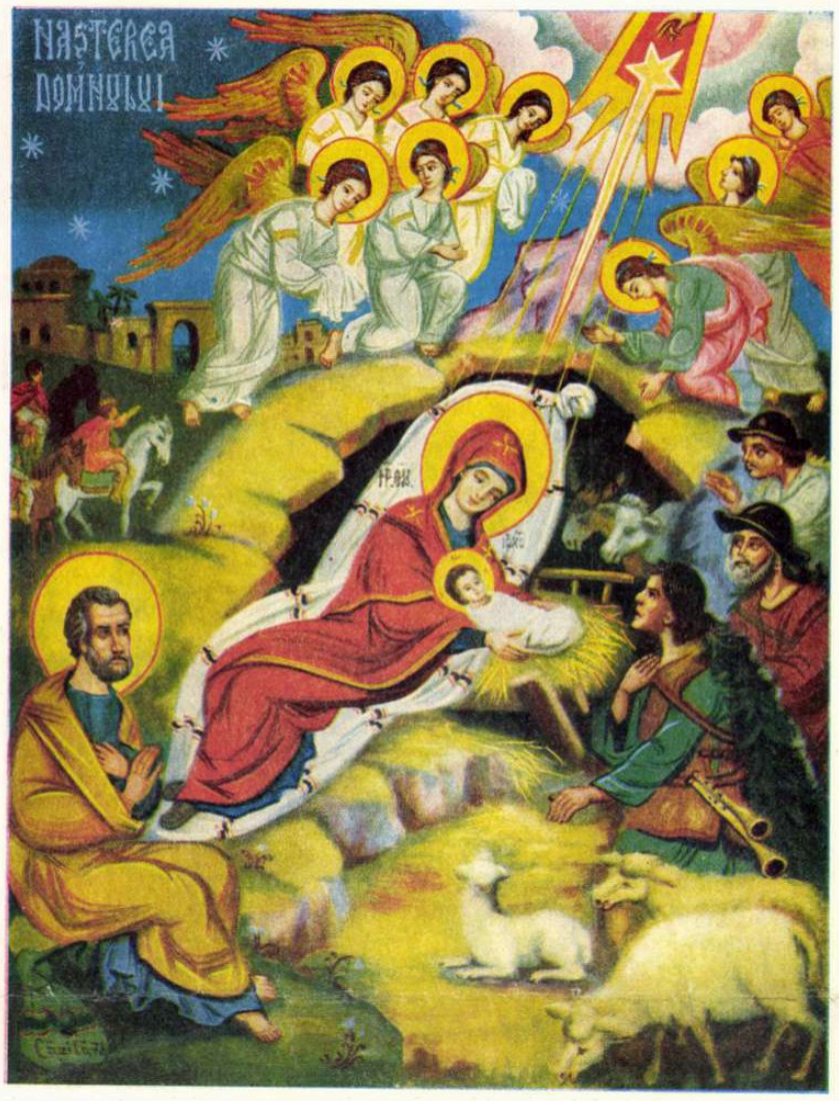

Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeule, răsărit-a lumii lumina cunoștinței

Darurile magilor și darurile noastre

Istorisind împrejurările în care s-a născut Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Sfîntul Evanghelist Matei spune că deși venirea Sa pe lume s-a petrecut în condiții din cele mai sărăcăcioase, ieslea unui simplu staul fiindu-i cel dintîi leagăn, totuși faptele neobișnuite aveau să arate că în Betleemul Iudeii a văzut lumina zilei Cineva cu totul deosebit de semenii Săi. Printre aceste fapte se numără și venirea la staulul în care și-a găsit adăpost Născătoarea de Dumnezeu a trei magi de la Răsărit. Presimțind ei ceea ce urma să se întîmple, au plecat din îndepărtate țări spre a se închina Noului Născut și a-I aduce, în semn de cinstire, prețioase daruri: aur, tămîie și smirnă (Matei 2, 11). Îngenunchind în fața Pruncului Iisus și deschizîndu-și înaintea Sa vistieriile, arătau prin aceasta că rodul Maicii Preacurate este mai mare decît ei, că este Domn și Stăpîn.

Multe sînt înțelesurile care se desprind de aici. Lucrul care se pare însă a fi mai de folos și a-l arăta acum este acela că, într-un fel magii reprezintă pe toți credincioșii care și ei trebuie să se apropie de ieslea lui Hristos aducînd daruri scumpe. În ce vor consta darurile ce se cade a fi aduse la picioarele Domnului, bine-știind că cele ale magilor constituiau tot ce aveau ei mai de preț?

Mîntuitorul abia venit în lume n-avea nevoie nici de aur, nici de tămîie, nici de smirnă. Aceasta înseamnă că prin darurile aduse de magi trebuie să înțelegem altceva decît materiile arătate prin numele lor. Tîlcuitorii Evangheliilor ne spun că ele I s-au adus spre a-I fi cinstită dem-

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

(Continuare în pag. a 3-a)

Cei ce slujeau stelelor, de la stea au învățat să te cunoască pe Tine, Soarele dreptății

LA PRAZNICUL PĂCII:

Cinstire și laudă Maicii lui Dumnezeu

Răspunsul cu adevărat dumnezeiesc, dat de Sfînta Fecioară Maria, în numele întregii făpturi, îngerului care i-a binevestit alegerea ei cerească de a-L naște pe Mesia a deschis ușile mîntuirii noastre spre a intra în Sfînta Sfintelor lui Dumnezeu. Ea s-a învrednicit astfel să fie chivotul „plinirii vremii", după lunga stare de veghe sfîntă, din generație în generație a unui sobor de aleși ai lui Dumnezeu, așa cum învață marele Apostol Pavel: „Iar cînd a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie" (Galat. 4, 4). Consfințirea Sfintei Fecioare Templului, vieții de rugăciune, de neprihănire desăvîrșită, de virtute și de dragoste față de Dumnezeu a atras cuvîntul de încredințare al Arhanghelului Gavriil: „Nu te teme, Marie, că ai aflat har la Dumnezeu" (Luca 1, 30). De aceea, unul din marii teologi ai Ortodoxiei, Nicolae Cabasila, scrie: „Întruparea a fost nu numai opera Tatălui, a puterii Sale și a Duhului Sfînt, ci a fost, de asemenea, opera voinței și a credinței Fecioarei."

Vrednică de laudă se arată, drept aceea, Maica Domnului pentru toată creștinătatea. Dacă îngerii i s-au închinat ei, fiind slăvită de ei împreună cu Fiul ei, dacă a aflat har la Dumnezeu și mai ales dacă este Maica Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, cum am putea să nu îi aducem cea mai înaltă cinstire? Pe ea Elisabeta inspirată de Duhul Sfînt a salutat-o cu glas mare și a zis: „Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău" (Luca 1, 42).

Pildă ni se arată deci întru cinstirea Sfintei Fecioare Maria, Elisabeta, mama Sfîntului Ioan Botezătorul, cea care păzea cu strășnicie Legea și cunoștea Scriptura. Cînd află de venirea Sfintei Fecioare și primește salutarea ei, „Elisabeta s-a umplut de Duhul Sfînt și cu glas mare a strigat și a zis: „Și de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnulu meu?" (Luca 1, 41—43). De bună seamă, că atît binecuvîntarea rodului pîntecelui cît și această deosebită urare de a o numi Maica Domnului se îndreaptă asupra Fiului, Care se va chema Iisus, și asupra „Maicii care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul" (Luca 1, 45).

Cinstirea Fiului se răsfrînge și asupra Maicii, care bucurîndu-se cu duhul înalță lui Dumnezeu cunoscuta cîntare: „Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic și sfînt este numele Lui. Și mila Lui în neam și în neam, spre cei ce se tem de El" (Luca 1, 49—50). Ca cea care s-a învrednicit a fi „Maica Dumnezeului nostru", cum zilnic cîntăm în biserică, Sfînta Fecioară Maria „este fericită de toate neamurile" (Luca 1, 48). Imnul de preamărire a lui Dumnezeu „mărește, suflete al meu pe Domnul" (Luca 1, 46), intonat de însăși Preasfînta Născătoare de Dumnezeu, împreună cu scrierile și cîntările proorocilor au rămas izvoare nesecate ale imnelor și rugăciunilor închinate ei, păstrate în Tradiția Sfintei noastre Biserici și cîntate de credincioși la toate slujbele bisericești.

Începînd cu psalmul referitor la locul și rolul Maicii Domnului în Biserica noastră: „Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită și preaînfrumusețată" (Psalmul 44, 11), invocat de preotul liturghisitor la Proscomidie, continuînd cu întreaga imnologie ortodoxă bogată în referințe la mijlocirea stăruitoare de mamă pe lîngă Fiul ei, cu ecteniile și cu încheierea acestora, prezența Maicii Domnului se află pretutindeni în cultul și evlavia creștinilor dreptmăritori. Din această curată simțire creștină a izvorît și hotărîrea Sfinților Părinți de la cel de-al treilea Sinod ecumenic din Efes, de la anul 431, pentru preamărirea Sfintei Fecioare Maria, ca Maică a Mîntuitorului nostru.

„Comoară de mîntuire, turn de tărie și ușă de pocăință" o înfățișează pe Maica Domnului una din rugăciunile Bisericii. Iar sfinții imnografi dornici să o slăvească după cuviință se întreabă: „Cum te vom lăuda Maica lui Dumnezeu și cu ce buze te vom săruta sau cu ce ochi vom căuta la icoana ta cea zugrăvită?"

† TEOCTIST
Mitropolit al Moldovei și Sucevei

(Continuare în pag. a 3-a)

Întruparea Domnului - taina credinței noastre

(Continuare din pag. 1)

pe pămînt ca Dumnezeu-Omul, a învățat ca Dumnezeu-Atotputernic și S-a înălțat întru mărire ca Dumnezeu-Domnul.

*

Proorocii vechi, ațintindu-și privirile spre viitor, către Mîntuitorul, deseori îi dădeau numele de Domnul Păcii, *iar vremea care avea să înceapă, odată cu venirea Lui în lume, era așteptată și dorită ca o epocă de domnie a păcii desăvîrșite. Isaia nădăjduia că popoarele vor face atunci* „săbiile lor fiare de plug și lăncile lor secere" *(2, 4), iar Iezechiil vedea cu ochii săi sufletești* „pe locuitorii cetăților ... care vor arde armele, ... arcurile, săgețile, lăncile și sulițele *(39, 9).*

Un psalm zice că, la venirea Domnului Păcii: „mila și adevărul se vor întîmpina, dreptatea și pacea se vor săruta" *(81, 3), iar, în altul este scris că* „va înflori dreptatea în zilele Lui și va fi belșug de pace cît va sta luna pe cer" *(71, 7).*

Cuvintele proorocilor n-au rămas deșarte. Mîntuitorul a adus „pe pămînt pace și întru oameni bunăvoire", *așa cum cîntă îngerii, astăzi. În adevăr, dacă Mîntuitorul a venit pentru ca, prin El, să se unească între ele toate, fie cele de pe pămînt, fie cele din ceruri, și laolaltă toate să se împace cu Dumnezeu, cum zice Sfîntul Apostol Pavel (Col. 1, 20), atunci, fără îndoială, pacea ocupă un loc central în lucrarea Domnului nostru Iisus Hristos pentru mîntuirea lumii.*

Desigur, cea dintîi datorie a Bisericii este de a propovădui Evanghelia lui Hristos. Ori, această evanghelie este numită de Apostolul Pavel Evanghelia Păcii *(Efes. 6, 15). Astfel, dacă Biserica n-ar propovădui și nu s-ar strădui pentru realizarea păcii, ea nu și-ar îndeplini misiunea ei sfîntă în lume. Înfăptuirea păcii și unirii oamenilor între ei, precum și înfăptuirea păcii și unirii oamenilor cu Dumnezeu, acesta este, sub un anumit aspect, rostul Bisericii pe pămînt. De aceea, odată cu vestirea păcii și unirii noastre cu Dumnezeu, Biserica noastră propovăduiește fără încetare și binefacerile păcii între oameni și popoare și se străduiește să-și aducă întreaga ei contribuție la întărirea păcii în lume, sprijinind orice acțiune inițiată în favoarea ei.*

Legănîndu-ne cugetele cu aceste gînduri, preamărim și lăudăm cu îngerii și păstorii pe Dumnezeu și cu magii de la răsărit ne închinăm Pruncului Iisus. Iar, în loc de daruri pămîntești, în fața Lui punem tot ceea ce avem mai sfînt în noi: credința noastră dreaptă, nădejdea noastră stăruitoare și dragostea noastră fierbinte. În acest fel, la nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, îngemănăm bucuria noastră cu bucuria îngerilor făcînd să fie o singură bucurie în cer și pe pămînt: bucuria păcii și a bunelvoiri între oameni.

„Și Cuvîntul s-a făcut trup..." (Ioan 1. 14)

Acest titlu al rîndurilor de mai jos face parte din așa numitul „prolog" al evangheliei a patra scrisă de Sfîntul Apostol Ioan. Prologul este alcătuit din primele 18 versete ale capitolului întîi al evangheliei. El este socotit de unii învățați creștini drept cea mai prețioasă pagină care s-a scris de cînd e lumea.

În prolog sfîntul apostol Ioan scoate în relief că Fiul lui Dumnezeu, numit aici „Cuvîntul", s-a născut din Tatăl mai înainte de toți vecii, mai înainte de toate secolele, cu alte cuvinte s-a născut din veșnicie. „La început era Cuvîntul" (pe grecește: Logos). La originea lumii, în prima clipă a zidirii lumii, Cuvîntul exista deja. El avea ființă de mai înainte. El este deci anterior timpului și tuturor lucrurilor create. El niciodată n-a avut început. El este veșnic.

Numirea aceasta dată lui Hristos, o găsim numai în scrierile sfîntului apostol Ioan. Numire, de o mare frumusețe și de o mare adîncime, Sf. Ioan a învățat să o cunoască dintr-o descoperire specială a Sfîntului Duh, *„Cuvîntul era la Dumnezeu"*. Se poate spune și așa „Cuvîntul era cu Dumnezeu". Era în legătură personală, în comunicări vii și active cu Tatăl, numit aici Dumnezeu. De aici urmează și aceea că Fiul are trăire proprie și este o persoană aparte. Cuvîntul are personalitate distinctă. *„Cuvîntul era Dumnezeu."* Cuvîntul este Dumnezeu, are fire dumnezeiască, are esență divină. *„Acesta era întru început la Dumnezeu"* (2). Acest al doilea verset recapitulează și întărește mai mult descoperirea de mai înainte despre veșnicia Cuvîntului, care a fost dintotdeauna și care a făcut începutul timpului și începutul lumii. *„Toate prin El s-au făcut, și fără El nimic nu s-a făcut din ceea ce s-a făcut"* (vers. 3).

Cuvîntul a zidit din nimic tot ce s-a făcut, prin puterea lui proprie și suverană. El nu este un locțiitor care se mișcă în numele și cu autoritatea unui stăpîn. Ci însuși Cuvîntul lui Dumnezeu știe, vrea, zice și face totul într-o strînsă împreună-lucrare cu Tatăl din care a ieșit și vine.

„Întru El era viață și viața era lumina oamenilor" (v. 4). Atunci cînd nimic nu trăia în afara lui Dumnezeu viața era în Cuvîntul, în deplinătatea ei. Prin aceasta înțelegem: Cuvîntul este un izvor universal al oricărei vieți — viață fizică, intelectuală, morală.

„... Viața era lumina oamenilor." Ajungem acum la relațiile Logosului cu omenirea. Pentru celelalte ființe, Cuvîntul era numai viață. Pentru omul înzestrat cu rațiune și cu conștiință, viața era în același timp *lumină* sau facultate de pricepere. În ordinea suprafirească la care trebuie să ne gîndim în primul rînd, viața noastră începe cu lumina credinței și se încheie cu lumina măririi. Sfinții Părinți răsăriteni numesc harul o iluminare. Pe aceasta o cîntăm pe urmele psalmistului: „Că la Tine este izvorul vieții și întru lumina Ta vom vedea lumină" (Ps. 35. 9). Lumina a venit pe seama tuturor oamenilor fără deosebire de rasă, de neam, de vîrstă sau de sex.

„Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o" (v. 5). Lumina Cuvîntului, adică lucrările Lui printre oamenii din veacurile și mileniile dinainte de întruparea Sa, au combătut necurmat păcatul și răutatea.

Creștinismul nu s-a arătat omenirii decît după multe veacuri de pregătire în lumea întreagă, printre evrei și printre păgîni. În mijlocul poporului ales Cuvîntul, înainte de întruparea Sa, lucrează prin arătări trecătoare, prin figuri simbolice de oameni și lucruri, dar mai cu seamă prin profețiile propriu-zise.

Această mărturisire și bunăvestire a proorocilor își ajunge culmea în propovăduirea lui Ioan Botezătorul. „Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan" (6). Era fiul lui Zaharia și al Elisabetei.

— *„Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină, ca toți să creadă prin el"* (v. 7). Ioan Înainte-mergătorul lui Iisus a primit de la Dumnezeu misiunea să-i facă atenți pe oameni că a sosit printre ei Mîntuitorul lumii.

— *„Nu era el Lumina, ci ca să mărturisească despre Lumină"* (v. 8). Adeseori Ioan era socotit a fi el Messia. Drept și sfînt cum era, Ioan a vestit sus și tare că nu era el Cel așteptat.

— *„Cuvîntul era lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume"* (v. 9).

Lumina cea adevărată, adică înțelepciunea, cunoștința și harul adus în lume de Cuvîntul, depășește, întrece în măsură nebănuit de mare orice lumină de pe pămînt, orice lumină materială sau intelectuală, orice lumină creată.

— *„În lume era și lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu l-a cunoscut"* (v. 10). Cuvînt era în lumea omenească după întrupare, multă vreme după zidirea universului. Dar lumea oamenilor nu l-a recunoscut.

— *„Întru ale Sale a venit dar ai Săi nu l-au primit"* (v. 11). Logosul a venit în moștenirea Sa, s-a ivit în sînul lui Israel care istoricește reprezenta omenirea întreagă, socotită drept bunul (proprietatea) Ziditorului.

† TEOFIL
Arhiepiscopul ortodox al Clujului

(Continuare în pag. a 3-a)

„Pe pămînt pace, între oameni bunăvoire!"

Întreaga creștinătate, lumea întreagă este chemată la pace și înfrățire în duh și prin faptă, dînd ascultare binevestirii cerești „de bucurie mare" (*Luca* 2, 10), prin îngerească glăsuire din Sfînta noapte a Nașterii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Domnul păcii, al iubirii și al dreptății.

Învățătura noastră creștină arată că pacea înseamnă viețuirea după preceptele iubirii și dreptății; iubirea, dreptatea și pacea asigură gradul cel mai înalt de rînduială și armonie în viața omului, în năzuința sa către desăvîrșire.

Înainte de întruparea Domnului Hristos, făgăduința venirii Sale pe pămînt, vestită de prooroci, era indestructibil legată de ideea de pace; pacea mesianică este mereu invocată de profeții Vechiului Testament. Proorocul Isaia arăta că împărăția păcii va lumina orizontul omenirii, prevestind venirea Mîntuitorului, iar Miheia, îl numește pe Acesta „pacea noastră" (*Miheia* 5, 4).

În toată vremea petrecerii Sale pe pămînt, Domnul nostru Iisus Hristos a propovăduit lumii poruncile morale creștine fundamentale: iubirea, dreptatea și pacea. Pe făcătorii de pace îi numește „fiii lui Dumnezeu".

Prin dumnezeiescul mesaj ce a îndeplinit în întreaga Sa slujire pe pămînt, ne-a lăsat moștenirea, porunca și legea păcii, ca zid al Bisericii Sale (Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia VIII la Coloseni*).

Sfinții Părinți ai Bisericii au fost preocupați de a adînci învățătura creștină despre pace, care se aplică la toate domeniile vieții umane. Pacea socială, sub diferitele ei aspecte — arată Sfinții Părinți Capadocieni —, este în directă legătură cu pacea individuală și lăuntrică. Ura și invidia, lăcomia și nesocotința dreptului celuilalt, al semenilor, dorința de stăpînire, sînt rădăcinile dezordinii și scindării, ale conflictelor în raporturile dintre oameni; acestea constituie și izvorul celei mai reprobabile manifestări de adversitate care este războiul. În cuvîntări, în scrisori, în omilii și în diferite alte scrieri ale Sfinților Părinți: Vasilie cel Mare, Ioan Gură de Aur, Grigorie de Nazianz, Grigorie de Nissa și ale altor gînditori creștini este oglindită preocuparea de a se păstra armonia, buna înțelegere și pacea, arătînd urmările grele pe care le au pentru omenire rivalitatea, discordia, războaiele. „Am vrut întotdeauna să fiu mijlocitor al păcii", arăta Sfîntul Vasilie cel Mare *(Scrisoarea 251).* „E mai bine să ne facem mijlocitori de unire și iubire decît de despărțire și dezbinare a vieții" — îndemna Sfîntul Grigorie de Nazianz *(Scrisoarea 145).* Comentînd Fericirea a șaptea, Sfîntul Grigorie de Nissa arăta că războiul este iadul urii; ura produce și menține războiul, care ucide viața; „războiul este tatăl dezastrului și al morții" *(Cuvîntul VII la Fericiri).*

Fericitul Augustin considera războiul drept o mare calamitate pentru omenire; el este un rezultat al acțiunii voite, violente, în scopuri distrugătoare nu numai de bunuri, dar mai ales de vieți omenești; războiul este o stare antiumană și o manifestare anormală. În schimb, pacea este expresia supremului bine, este „bunul cel mai de preț al omenirii din toate timpurile — spune Fericitul Augustin; este temelia vieții omului. Între lucrurile pămîntești nu poate să se dorească, nici să se descopere ceva mai bun ca pacea" (*De civitate Dei*, 19, 11). Concepția Fericitului Augustin cu privire la problema războiului și a păcii este de mare actualitate. Modalitatea propusă de el pentru înlăturarea spectrului războaielor din viața societății este calea tratativelor: *„Este o mare glorie să ucizi războiul prin cuvînt* — spune el — *decît oamenii prin sabie și să cîștigi sau să obții pacea prin pace și nu prin război"* (*Epistola* 229).

Dreptul la viață, dreptul la pace al fiecărui om și al întregii omeniri trebuie să determine pe fiecare om, pe fiecare popor, să cugete asupra răspunderilor comune pentru asigurarea vieții, pentru găsirea modalităților de prevenire a marilor dezastre pentru existența lumii care sînt războaiele.

Pacea mondială este astăzi o necesitate vitală de primă însemnătate pentru toate popoarele, un imperativ fundamental al lumii contemporane. În virtutea dreptului fundamental la viață și libertate al omului și al fiecărui popor, pentru apărarea acestui drept și asigurarea unor raporturi internaționale de înțelegere, conviețuire pașnică și cooperare, își desfășoară activitatea Organizația Națiunilor Unite, coordonînd măsurile adrecvate și promovînd inițiativele menite să adîncească încrederea reciprocă, să prevină conflictele interstatale, să determine rezolvarea celor existente pe cale diplomatică, prin tratative. Între celelalte organisme specializate ale acestui for mondial și alături de ele, în virtutea principiilor proclamate de Carta O. N. U., UNESCO urmărește scopul major de a contribui la realizarea înțelegerii și colaborării multilaterale între națiuni, pornind de la însemnătatea pe care o are educația, știința, cultura — conștiința, mentalitatea, morala — în soluționarea problemelor cardinale ale păcii și securității internaționale, prin excluderea războaielor din viața omenirii, pentru apărarea vieții, realizarea păcii universale, pentru continua dezvoltare și afirmare a personalității omului. Înfăptuirea păcii mondiale înseamnă statornicirea dreptului fiecărui popor, fiecărui om, la o viață liberă și demnă, așadar asigurarea respectului universal al dreptății, al legii, al libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie, libertăți pe care Carta Națiunilor Unite le consfințește ca un bun al tuturor popoarelor, al întregii omeniri.

Trecînd prin împrejurări istorice dintre cele mai grele de-a lungul veacurilor, constrîns adesea să se confrunte cu adversari puternici care îi încălcau pămîntul străbun, poporul nostru și-a dovedit totdeauna dorința de a trăi în pace și bună înțelegere cu vecinii săi și cu alte popoare, năzuind mereu spre dobîndirea libertății și independenței depline, spre a avea răgazul de a-și zidi necontenit, temeinic, țara, cu vrednicie și cu dreptate. Dar oricînd a trebuit să-și apere hotarele și drepturile legitime istorice a fost gata de luptă, înfruntînd cu hotărîre primejdiile care îi amenințau vatra strămoșească, ființa etnică și sfînta lege strămoșească. Vocația pașnică a poporului nostru, această nobilă caracteristică a structurii sale psihice, a concepției de viață și a eticii sale, nedezmințită de istorie, se exprimă în prezent în chipul cel mai grăitor printr-o atitudine dinamică de apărare a păcii, prin numeroase inițiative și propuneri de măsuri menite să contribuie la înfăptuirea aspirațiilor de înțelegere, încredere și respect mutual.

Solidară cu poporul, așa cum s-a dovedit în chip neabătut vreme de aproape două milenii, slujind năzuințele lui drepte și nobile, Biserica noastră ortodoxă, alături de celelalte culte religioase din țara noastră, sprijină cu toată convingerea eforturile țării pentru înfăptuirea idealului de pace statornică și dreaptă, de coexistență pașnică între toate popoarele lumii, de viață liberă și demnă pentru toți oamenii, fără nici o discriminare. Temeiul teologic al acestei atitudini este învățătura ei de credință lăsată de Mîntuitorul — Domnul păcii.

† NESTOR, Mitropolitul Olteniei

Cinstire şi laudă Maicii lui Dumnezeu

(Continuare din pag. 1)

Frumuseţea de cuget şi de gîndire închinate preamăririi Maicii Domnului de-a lungul secolelor în toată revărsarea evlaviei creştine este de nedescris. Slăvita icoană a Mîntuitorului în braţele Maicii sfinte oglindeşte, ca într-un strop de rouă, strălucirea soarelui, toată măreţia fără de asemănare, tot ceea ce Biserica, „stîlpul şi temelia adevărului" (I Timotei 3, 15), ne-a învăţat despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu şi preacinstirea Maicii Sale, pururea Fecioara Maria, „cea mai desfătată decît cerurile", cum o invocă o rugăciune. Dreapta credinţă a văzut în ea mijlocitoarea cea netrecută cu vederea de Fiul ei; a văzut ocrotitoarea de mamă a tuturor celor ce se îndreaptă cu credinţă spre milostivirea ei.

Şi cine pe pămînt poate să se lipsească de mamă? Ea este mama tuturor celor vii, ca maică a vieţii. Este încredinţarea şi numirea sfîntă rostită de Mîntuitorul răstignit în ultimile clipe ale vieţii Sale pămînteşti către Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan: „Iată mama ta!" (Ioan 19, 27). De aceea, noi o preamărim. De aceea slăvim pomenirea ei, apelăm la mijlocirile şi rugăciunile ei. Şi aceasta o facem nu numai în aceste zile slăvite, ci în toate zilele vieţii noastre. Şi nu numai prin cîntări şi imne înălţătoare, ci şi prin graiul faptelor bune. Din icoana Naşterii Mîntuitorului, zugrăvită pe pereţii istoricelor mănăstiri din Ţara de sus a Moldovei, Voroneţ sau Sucevita, Humor sau Moldovita, Agapia sau Neamţ, radiază duhul strămoşilor noştri, credinţa, bunătatea şi iubirea lor de artă şi de frumos. Preacurata Maică purtînd Fiul în braţe era pentru ei, ca şi pentru noi toţi, adevăr dumnezeiesc trăit prin respectul arătat mamei şi prin jertfelnicia lor de a-şi creşte copilaşii.

Ce altă laudă vrednică am putea aduce noi, fiii Bisericii Ortodoxe Române, fiii Maicii Domnului, decît aceea de a fi toţi cei ocrotiţi de ea duhovniceşte, un gînd şi o inimă. Un gînd şi o inimă, şi în dreapta credinţă, dar şi în muncă, în dăruire, în iubire pentru brazda strămoşească, în devotamentul arătat poporului şi scumpei noastre ţări, al cărui prestigiu este subliniat, afirmat şi omagiat mereu pe toate meridianele lumii.

Darurile magilor şi darurile noastre

(Continuare din pag. 1)

nitatea de împărat — aurul, dumnezeirea — tămîia şi umanitatea — smirna (Irineu, Împotriva ereziilor III, 9, 2; Origen, Împotriva lui Cels 1, 60). „Aurul era şi pe atunci metalul cel mai preţios. Daruri de aur se făceau cu deosebire regilor. Tămîia se întrebuinţa ca aromat la cultul divin şi se ardea pe altar pentru a arăta înălţarea rugilor credincioşilor către Dumnezeu. Iar smirna servea mai ales la îmbălsămarea morţilor (Ioan 12, 7). Faptul că magii îi oferă Domnului aceste daruri înseamnă că aducîndu-i Pruncului aur îl socotesc rege, oferindu-i tămîie arată că-L consideră o fiinţă dumnezeiască, Căreia i se cuvine adorare întocmai ca lui Dumnezeu şi, în fine, prezentîndu-I şi smirnă, care de obicei, răspîndeşte miros plăcut în jurul morţilor, au arătat prin aceasta că Pruncul la timpul Său va trebui să-şi pună viaţa pentru mîntuirea noastră" (prof. dr. Vasile Gheorghiu, Sfînta Evanghelie după Matei cu comentar, vol. I, 1925, p. 126).

Dacă acestea au fost darurile magilor şi înţelesul pe care-l avea fiecare, se cade a arăta care vor fi darurile pe care le vom aduce noi Mîntuitorului Hristos.

Aurul însemna, pentru magi, prinosul de cinstire adus Pruncului Iisus în calitate de Fiu al lui Dumnezeu. În cazul nostru înseamnă dragostea pe care se cade s-o arătăm faţă de Dumnezeu, Creatorul şi Părintele nostru. E de altfel cea dintîi şi cea mai mare poruncă pe care trebuie s-o împlinim, potrivit cuvintelor Evangheliei însăşi: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău" (Matei 22, 37—38; Marcu 12, 30). Iar aceasta e tot una cu a nu ocărî pe Făcătorul nostru prin fapte nevrednice, prin păcate şi întinăciuni. Dumnezeu ne-a cerut să fim cinstiţi, drepţi, buni, blînzi, înţelepţi, negrabnici la mînie, paşnici, nesfadnici... El aşteaptă de la fiecare din fiii Săi să meargă pe cărările luminii ocolind orice întinăciune, orice este potrivnic menirii lor. Nu poţi cinsti pe Dumnezeu doar cu buzele (Matei 15, 8) iar în viaţa de fiecare zi să-L huleşti prin netrebnicii. Iubirea de Dumnezeu te face una cu El, iar dacă ajungi aici — şi spre aceasta avem datoria să tindem — este cu neputinţă să mai săvîrşeşti ceva ce nu se potriveşte Lui.

Nu există cinstire mai mare adusă lui Hristos, nu există aur mai strălucitor oferit Mîntuitorului, decît împlinirea poruncilor Sale ori, mai mult, purtarea căreia să nu fie cu putinţă a-i găsi vreo pricină. A trăi potrivit învăţăturii lui Hristos, a trăi în Hristos, e darul cel mai de preţ ce-l putem aduce Fiului lui Dumnezeu.

Pe lîngă aur magii au adus şi tămîie. Ce va însemna aceasta? Părăsind tîlcuirea obişnuită, vom lega înţelesul pe care vrem să i-l dăm, de acelaşi cuvînt al Evangheliei pe care l-am mai pomenit. Dacă porunca cea mai mare este a iubi pe Domnul Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul şi din tot cugetul, apoi cea de-a doua este „a iubi pe aproapele ca pe tine însuţi" (Matei 22, 39; Marcu 13, 31). Tămîia ar fi, în acest caz, tocmai dragostea de aproapele.

Cel care iubeşte pe Dumnezeu nu poate să nu iubească „făptura mîinilor Sale", nu poate nesocoti pe fiii aceluiaşi Părinte ceresc şi pe înşişi fraţii săi. Între una şi alta există o strînsă legătură: următorul lui Hristos îşi simte viaţa strîns legată de cea a tuturor semenilor, binele pe care nădăjduieşte el să-l dobîndească în viaţa de aici şi cea de-a pururea fiind cu putinţă numai în unire cu fraţii săi. Acest spirit de comuniune şi solidaritate umană stă la temelia credinţei noastre. Datorită lui creştinul se simte una cu întreg neamul omenesc şi face totul pentru fericirea şi continua sa propăşire.

De aici îndatorirea de a sluji aproapelui, de a-i face binele, de a nu-l asupri, de a nu-l nedreptăţi, de a nu-l nesocoti. Împilarea şi exploatarea, pisma şi ura, asuprirea şi uciderea... sînt păcate din cele mai grele.

La ieslea Betleemului vom aduce aşadar pe lîngă aurul iubirii de Dumnezeu, şi tămîia iubirii aproapelui. Dar nu numai atît. Mai rămîne darul smirnei. Şi tîlcuirea acestuia vom lega-o tot de acelaşi cuvînt al Evangheliei pe care l-am mai pomenit. Se spune aici că pe aproapele trebuie să-l iubeşti „ca însuţi pe tine". Altfel zis, este de trebuinţă a te preţui şi pe tine însuţi.

Lucrul acesta nu vrea să însemne că ar fi îndreptăţită iubirea peste măsură a propriei persoane şi tot ceea ce decurge de aici, cum ar fi egoismul, mîndria şi cele de asemenea lor. Iubirea de sine nu trebuie să întreacă niciodată iubirea aproapelui ci, una să fie ca şi cealaltă, în cazul acesta preţuind în noi ca şi în semenul nostru pe Acela care ne-a creat.

Potrivit învăţăturii Bisericii fiecare din noi sîntem temple ale Duhului Sfînt (I Corinteni 6, 19; Efeseni 2, 31). Făcuţi „după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu" (Facerea 1, 26), purtăm în noi înşine ceva din Creatorul care ne-a plăsmuit. De aceea orice gînd, orice simţire, orice faptă, vor trebui să nu dezică pe Cel din care ne tragem, al cărui neam sîntem.

Conştienţi de înrudirea noastră ne vom oferi ca pe o mireasmă bine mirositoare Domnului Iisus, înmormîntînd în noi orice păcat, înfăşurîndu-l în giulgiurile bunelor doriri şi lăsînd să trăiască şi să înflorească doar virtuţile.

Iată acestea sînt darurile pe care adevăraţii creştini sînt datori să le aducă Mîntuitorului de-abia născut, asemănătoare aurului, tămîiei şi smirnei magilor de odinioară. Şi care dintre noi va întîrzia să-şi plece genunchii în faţa ieslei Betleemului depunînd aici cu pietate fierbintea sa iubire de Dumnezeu, nefăţarnica dragoste faţă de aproapele şi, în acelaşi timp, fiinţa sa întreagă curăţită de orice întinăciune?

„Şi Cuvîntul s-a făcut trup..."

(Continuare din pag. a 2-a)

— *„Şi celor cîţi L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu"* (v. 12). Toţi oamenii izolaţi care au crezut în El din mulţimea rămasă nedumerită, au primit prin intervenţia directă, tainică şi mistică a Sfîntului Duh — puterea de a deveni copii adoptivi ai lui Dumnezeu (vezi şi Rom. 8, 15).

— *„Care nu din sînge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-a născut"* (v. 13). Înfierea creştinului drept copil al lui Dumnezeu este o lucrare peste fire, este supranaturală, este o naştere pur duhovnicească. Ea ne face în mod tainic „părtaşi firii dumnezeieşti" (II Petru 1. 4).

— *„Şi cuvîntul s-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr"* (v. 14).

Cuvîntul s-a făcut şi s-a născut cu trup omenesc, cu toate slăbiciunile unui om, afară de păcat. Logosul s-a născut ca Dumnezeu adevărat şi om adevărat. În Betleem, *Unicul Fiu* al lui Dumnezeu, *Singurul Fiu* al Tatălui ceresc „S-a deşertat pe Sine, s-a smerit pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-Se asemenea oamenilor şi la înfăţişare aflîndu-Se ca un om" (Filip. 2. 7). Logosul ne-a cinstit pe noi oamenii înfrăţindu-Se ca noi, a vieţuit, a locuit între noi. A sălăşluit odinioară trei ani şi jumătate. El continuă să locuiască între noi în Sfînta Euharistie.

Sfîntul evanghelist Ioan a văzut cu ochii trupului său slava Unicului Fiu al Tatălui ceresc. Noi credincioşii aşişderea, vedem cu ochii sufletului nostru, cu virtutea credinţei slava de atunci, de astăzi şi dintotdeauna a Domnului nostru Iisus Hristos. În Betleem vedem slava Lui cîntată de corul îngerilor şi omagiată de închinarea celor trei crai de la răsărit. Noi vedem prin credinţă slava Lui în minunile Lui din toată vremea. Vedem slava Lui în dragostea Lui faţă de toată făptura omenească; o vedem în învăţătura Sa aleasă, în schimbarea la Faţă, în învierea Sa din morţi, în înălţarea Sa la ceruri, în şederea Sa la dreapta Tatălui, în necurmată mijlocire a Sa pentru noi cei vinovaţi şi slăbănogi.

Reproducere după icoana realizată de Nicolae Grigorescu

NEVINOVAŢII

Cei mai mulţi dintre martirii creştini ai primelor veacuri erau condamnaţi şi ucişi pentru crima de a fi refuzat să aducă jertfe împăraţilor romani. Dacă li s-ar fi cerut doar să-i respecte, să-i cinstească şi să-i asculte, nu s-ar fi născut nici un conflict; supunerea faţă de stăpînire făcea parte din doctrina noii religii. Începînd însă cu Octavian August, împăraţii Romei îşi atribuiau şi calitatea de „divis", zeu. Ceea ce lui Iulius Caesar i se conferise după moarte, urmaşii săi îşi pretindeau încă din viaţă. O simplă statuie devenea obiect de adorare, la picioarele ei se instala un altar, jertfa de tămîie constituia proba de recunoaştere a unei divinităţi menite să-i dea imperiului o iluzie de unitate. Firească, raţiunea era politică, dar ea implica obligativitatea unei atitudini religioase. Era tocmai ceea ce nu puteau face creştinii, închinători ai unui singur Om-Dumnezeu, Iisus Hristos. De aci, conflictul. Exact la vremea cînd Dumnezeu-Împăratul devenea Om, omul-împărat se declara pe sine dumnezeu. Refuzul creştinilor de a i se închina cezarului era un act religios, dar delictul se socotea politic şi pedepsit ca atare. E evident însă că, din acest punct de vedere, martirii mureau nevinovaţi. Împăratul îşi apăra o autoritate statală pe care aceştia i-o contestau, dar ei îşi apărau, cu preţul vieţii, obiectul credinţei lor religioase care-i punea în imposibilitate să recunoască impostura metafizică.

Jertfa acestor martiri a fost precedată de aceea a pruncilor din Betleem, ucişi de Irod la o oarecare vreme după naşterea Domnului. Aflînd că se ivise un vlăstar din viţa lui David, pe care înţelepţii Răsăritului, călăuziţi de o stea, îl căutau ca pe un împărat, singerosul rege al Iudeii a încercat mai întîi să-şi identifice rivalul potenţial şi, neizbutind, a poruncit masacrul. Mamele s-au tînguit pînă la pragurile cerului, în timp ce Pruncul Iisus, în braţele Mariei Fecioara, lua drumul pribegiei prin deşerturile Egiptului.

O astfel de nelegiuire ar fi de necrezut dacă nu l-am cunoaşte, din istorie, pe acest idumeu paranoic, care se urcase pe tronul lui David prin uzurpare şi, încă de la începutul domniei, izbutise să-şi atragă ura evreilor din regat. Unealtă a romanilor şi despot al Ierusalimului, servil faţă de stăpîni şi tiran al supuşilor, omul acesta nu a urmărit în viaţă nimic altceva decît puterea personală şi gloria numelui. Pentru cucerirea, păstrarea şi întărirea acestora, nu s-a dat în lături de la nici o crimă. Că şi-a exterminat adversarii politici, au mai făcut-o şi alţii, înainte şi după el, dar ochiul său bănuitor, gata să vadă în oricine un posibil rîvnitor la tron, nu i-a cruţat nici pe membrii propriei sale familii. Din spaima de a nu fi deposedat de putere, Irod şi-a ucis, pe rînd, prima soţie, soacra, un ginere, doi cumnaţi şi trei fii. „E mai bine să fii porcul lui Irod decît copilul lui", ar fi exclamat August aflînd că vasalul său din Iudeea îşi mai omorîse un fiu. Se pare însă că pofta de sînge nu se oprea aici. De cîte ori pleca într-o expediţie, Irod îşi lăsa soţia nu numai sub pază ci şi sub porunca secretă de a fi ucisă dacă el nu se mai întoarce. A îmbătrînit cu trupul plin de răni deschise, pe care i se puneau hălci de carne crudă, să-i îmblînzească viermii. A lăsat prin testament ca, la moartea lui, să fie omorîţi cei mai de vază dintrei iudei, pentru ca, totuşi, cînd îl vor duce pe el la groapă, cetatea să fie în doliu. Bineînţeles, testamentul nu a fost luat în seamă, iar în urma tiranului nu a curs o lacrimă. Amintirea lui e o umbră neagră, ascunsă în spatele bucuriei cosmice, şi aşa a rămas, de-a lungul veacurilor, în vicleimul şi colindele poporului român.

Contemporan cu August şi contaminat de apoteoza imperială, Irod s-a lăsat şi el ispitit de gîndul divinizării şi, în acest sens, şi-a poruncit chiar un templu, dar nu în Ierusalim, spre a nu-i întări şi mai mult pe evrei, care, şi aşa, de abia aşteptau ca el să moară pentru ca să dărîme acvila romană de pe frontispiciul templului proaspăt rezidit. E de bănuit însă că, în timp ce August, politician lucid şi calculat, nu credea în propria-i divinitate, Irod şi-o lua pe a lui în serios, aşa cum va face mai tîrziu Claudiu. Dacă în Pruncul vestit de magi, născut în cetatea lui David, intuia un adversar care-i va contesta îndreptăţirea la tron, nu e exclus ca în acelaşi vlăstar din arborele lui Iesei, a cărui naştere stătuse sub semnul unei stele neobişnuite, el

Arhim. B. V. ANANIA

(Continuare în pag. a 8-a)

Ce seară mi-i astă seară?
Ce seară mi-i astă seară?
Doamne, dă Domnului, Doamne.

Seara mare-a lui Ajun,
Dinspre noaptea lui Crăciun.
Doamne, dă Domnului, Doamne.

Astă seară-i seara mare,
Astă seară-i seara mare,
Doamne, dă Domnului, Doamne.

Cînd Iisus, Domnul cel sfînt,
S-a născut pe-acest pământ.
Doamne, dă Domnului, Doamne.

Mărire lui Dumnezeu
C-a trimis pe Fiul Său
Doamne, dă Domnului, Doamne.

Datini de Crăciun în Dobrogea

Marele praznic al *Naşterii Domnului* deschide ciclul sărbătorilor creştineşti de iarnă, în care şi credincioşii din Dobrogea, ca toţi ceilalţi de pe meleagurile Patriei noastre, trăiesc plenar bucuria duhovnicească şi participă efectiv la desfăşurarea datinilor specifice acestor sărbători, moştenite de la moşii şi strămoşii noştri.

Cu toate vitregiile care s-au abătut, de-a lungul veacurilor, peste străbunii noştri din Dobrogea, aceştia şi-au păstrat cu sfinţenie credinţa cea adevărată în Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, precum şi datinile legate de ea care au constituit fondul şi structura lor sufletească.

Printre colindele ce se cîntă în Dobrogea, cu prilejul Naşterii Domnului, sînt unele ce amintesc şi acum, după aproape două mii de ani, de Sf. Apostol Andrei — cel întîi chemat, care a predicat Evanghelia şi în această străveche provincie a ţării noastre. Astfel, într-un colind cîntat de Crăciun, pînă în zilele noastre, pe aceste meleaguri, este pomenit Sf. Apostol Andrei în următoarele versuri:

„Ne daţi ori nu ne daţi? / Că mergem la altă casă, / Unde Sînt Andrei ne iasă / Şi ne face tolba groasă", sau altă variantă cîntată de două cete reunite:

„Am plecat şi noi cu ei, / Împreun cu Sînt Andrei, / Să vestim pe Domnul Iisus, / Care pace ne-a adus".

Aceste versuri populare demonstrează că tradiţia despre predica acestui apostol în ţinutul dintre Dunăre şi Mare, consemnată de teologul alexandrin *Origen* († 254), episcopul *Eusebiu de Cezareea* († 340), monahul *Epifanie* (sec. VIII) şi istoricul bizantin *Nichifor Calist* (sec. XIV), confirmată de cărţile de cult tipărite în ţara noastră din secolul al XVII-lea pînă astăzi, este cunoscută, respectată, şi trăită cu adîncă evlavie de către credincioşii noştri dobrogeni.

Sfînta Fecioară Maria este amintită într-un colind ce se cîntă şi acum în Constanţa şi în împrejurimi şi subliniază pregătirea pentru sărbători în care este angajată toată suflarea, întreaga natură, printre care şi albinele. Din acest colind redăm aceste versuri simple:

„Rătăcind într-o grădină, florile dalbe, / Ne-am întîlnit cu o albină, florile dalbe, / Albina strîngea din flori, florile dalbe / Ceară pentru sărbători, florile dalbe, / Ceara o făcea făclii, florile dalbe, / Să le dea Sfintei Mării, florile dalbe, / Făcliile s-aprindeau, florile dalbe, / Îngerii din cer cîntau, florile dalbe..."

Naşterea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos este, de asemenea, istorisită într-un colind intitulat: „Trei crai de la răsărit...", în care este descrisă, mai ales, mînia lui Irod care voia să-l omoare pe Iisus.

„...A tăiat Irod copii / Vreo patrusprezece mii, / Copii de doi ani în jos / Ca să-l taie pe Hristos. / Dar pe El nu l-a tăiat, / Dumnezeu l-a apărat".

Bogate obiceiuri cu prilejul acestor sărbători se păstrează şi în aşezările dobrogene de pe malul Dunării, întrucît locuitorii din această zonă au fost în contact strîns şi permanent cu fraţii lor din stînga Dunării, cultivînd împreună zestrea spirituală moştenită de la înaintaşi. Astfel, în satele dobrogene Ostrov, Dăeni, Pecineaga, Horia, Turcoaia, Măcin, Jijila, Văcăreni, Luncaviţa ş. a. din judeţul Tulcea, se păstrează un bogat tezaur de colinde cu motive de legendă şi eroism virtual, dar şi cu un important substrat creştinesc de o varietate impresionantă. Unele motive muzicale pe care se cîntă aceste colinde exprimă durere şi suspin, fiind probabil un ecou al istoriei zbuciumate pe care au trăit-o strămoşii noştri, de-a lungul secolelor, în această provincie transdanubiană. Conţinutul lor, adresat pe vîrste, sex şi categorii sociale care cuprinde: colind pentru casă, pentru flăcăi, pentru fete mari, pentru tineri căsătoriţi, pentru preot etc., demonstrează varietatea şi bogăţia creaţiilor populare în Dobrogea, precum şi dorinţa colindătorilor de a bucura pe toţi locuitorii acestor localităţi cu prilejul Sfintelor Sărbători de iarnă.

Pregătirile pentru această sărbătoare şi pentru colinde, prin care se transmite mesajul sfînt al strămoşilor, se fac din vreme, iar în seara de ajun, cei ce vestesc sosirea marelui praznic, sînt copiii de prima vîrstă, care dau semnalul prin colindul: „În seara de Moş Ajun...". Gospodinele răsplătesc pe aceşti colindători mici, precum şi pe cei mai mari care umblă pînă în zori, cu bani, covrigi, nuci, mere, bomboane şi alte daruri.

Punctul central al acestor manifestări de aleasă bucurie sărbătorească şi adîncă simţire românească, îl constituie două grupe de colindători formate numai din flăcăii satului care se pregătesc intens, încă de la începutul postului, învăţînd, în mod deosebit, colinde autohtone, transmise din generaţie în generaţie. În seara de Crăciun cele două grupe se unesc şi astfel merg la casa preotului unde cîntă un colind special numit „Colindul de preot", cerîndu-i, în felul acesta, binecuvîntarea de a vesti şi ei *Naşterea Domnului* pe la toate casele din sat. De aici se despart în două cete, împărţind satul în două jumătăţi. Colindătorii sînt primiţi la toate casele, fără excepţie, aşa cum este aşteptat şi primit preotul cu icoana Naşterii Domnului.

Colindătorii sînt atenţi să nu greşească la casele unde gazdele cunosc bine cuprinsul colindelor, pentru faptul că au dreptul să-i corecteze, iar de cele mai multe ori se şi întîmplă acest lucru. De fapt colindătorii acceptă cu plăcere intervenţiile corecte şi făcute la timp, ceea ce înseamnă că din ambele părţi se veghează la păstrarea zestrei spirituale lăsată nouă de înaintaşi.

În ziua de Crăciun, ca şi în alte regiuni ale ţării, copiii umblă cu steaua, cîntînd troparul *Naşterii Domnului*, *Trei crai de la răsărit* ş. a.

În comuna Isaccea şi în alte localităţi din Dobrogea era obiceiul ca tinerii care se mascau în diferite chipuri de Crăciun şi Anul Nou, la Bobotează să se arunce în Dunăre pentru a găsi şi aduce sf. cruce aruncată de preot, avînd credinţa puternică că prin puterea ei sfinţitoare se curăţau de întînăciuni şi li se iertau păcatele.

Colindele şi datinile arătate sînt, pe de o parte, mărturii ale unităţii de credinţă şi continuităţii noastre pe aceste meleaguri, iar pe de alta, ale culturii populare creată de locuitorii acestei regiuni, care şi-au conjugat permanent viaţa şi aspiraţiile de mai bine cu ale fraţilor lor de acelaşi sînge şi simţire patriotică din stînga Dunării.

Colindele trebuiesc păstrate aşa cum au fost create în trecut, pentru că ele reprezintă comori ale spiritualităţii româneşti cu valoare documentar-istorică, care înfăţişează viaţa sufletească, talentul şi spiritul creator al strămoşilor noştri.

† EPIFANIE NOROCEL TOMITANUL
Episcop-vicar

La poartă la Ştefan Vodă, Lerului Domnului
Boierii s-au strîns la vorbă.

Dar vorba de cine este? Lerului Domnului,
De Iisus născut în iesle.

Atunci Ştefan, Domn prea sfînt, Lerului Domnului,
De la rugă auzind:

Pe boierii, cari vorbeau, Lerului Domnului,
Şi pe Domnul preamăreau.

El pe dată s-a plecat, Lerului Domnului,
Cu boierii s-a-nchinat.

Şi cu glasul de supus, Lerului Domnului,
A mărit pe Domn Iisus.

Colindă

Slavă să-aibă nesfîrşită
Dumnezeirea-ntreită
Unimea nedespărţită.

Tatăl atotţiitorul
Şi Fiul izbăvitorul
Şi Duhul mîngîietorul.

Unul fiind în trei feţe
S-a pogorît să ne-nveţe
Să ne-arate cu blîndeţe

Să pricepem, să-nţelegem
Să cunoaştem, să alegem
La iad în munci să nu mergem.

Că în cer sînt multe case
Împodobite şi frumoase
Tot cu vase luminoase

Unde drepţii se adună
Cu toţi sfinţii împreună
Şi îşi fac tot voie bună.

Şi cîntînd cu-o glăsuire
Dănţuiesc într-o unire
Dînd lui Dumnezeu mărire!
(Colindă din părţile Sibiului)

„Căci prunc s-a născut nouă, un fiu s-a dat nouă, a cărui stăpînire e pe umărul lui şi se cheamă numele lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Şi, mare va fi stăpînirea lui şi pacea lui nu va avea hotar" (Is. 9, 5—6).

Sorcova,
Vesela
Să trăiţi,
Să-mbătrîniţi:
Ca un măr,
Ca un păr,
Ca un fir

Ziurel de zi, Colo sus și mai în sus,
Ziurel de zi, de zi.
Coboară Hristos Iisus,
Ziurel de zi.

Ziurel de zi, Prunc dumnezeiesc frumos,
Ziurel de zi, de zi.
Carele din iad ne-a scos
Ziurel de zi.

Ziurel de zi, Celui ce azi ne-nchinăm,
Ziurel de zi, de zi.
Credincioșii să-i strigăm:
Ziurel de zi.

Ziurel de zi, Nașterea Ta să ne fie,
Ziurel de zi, de zi.
Tuturor spre bucurie,
Ziurel de zi.

Popas la peștera din Betleem

An de an, din vremuri străvechi, în aceste zile de sfîrșit de decembrie, cînd sărbătorim Crăciunul, sufletul creștinului se îndreaptă spre Betleemul Iudeii, poposind lîngă ieslea cea săracă, dar bogată prin sfințenia ei, în care s-a născut Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Cu ochii minții străbatem perdeaua anilor către Cel născut din Sf. Fecioară Maria.

Proorocii Vechiului Testament își deschid cărțile și tresaltă de bucurie cu noi că profețiile date lor de Dumnezeu s-au împlinit.

Sfinții Evangheliști, cu fețele luminate, istorisesc în scrierile Noului Testament Taina Nașterii Fiului lui Dumnezeu din Fecioara Maria.

Prin graiul Sf. Părinți, Biserica înalță cîntări de slavă lui Hristos, devenit Fiu al Omului și Fiu al Fecioarei. Noi, fiii Bisericii, ne hrănim sufletele cu dulceața amintirilor, ascultînd copiii cîntînd la fereastra luminată a caselor noastre: *„Astăzi s-a născut Hristos / Mesia, chip luminos / Lăudați și cîntați / Și vă bucurați"*.

Ierusalimul, Betleemul, Nazaretul, Ghetsimanii, Golgota, Iordanul, Betania sînt așezări pe care creștinul le întîlnește în Sf. Evanghelie, sînt locuri bătătorite de Mîntuitorul Iisus Hristos și, în decursul vremii, de creștini de diferite națiuni, de aproape și de departe, de ierarhi, preoți, diaconi și credincioși veniți aici ca pelerini, pătrunși fiind de o pioasă dorință de a-și pleca genunchii și ființa lor la aceste locuri sfinte.

Sf. Peșteră din cetatea davidică este memorabilul loc unde, acum aproape două mii de ani, s-a născut după trup, din Sf. Fecioară Maria, în sărăcie și smerenie, Domnul nostru Iisus Hristos.

Socotind o îndatorire sfîntă, binecredincioșii noștri creștini s-au ostenit cu poposirea și închinarea la Sf. Peșteră, ducînd cu ei asemenea păstorilor și magilor de altădată „aurul credinței", „smirna rugăciunii" și „tămîia smereniei", dobîndite de la înaintași, ca prinos Celui ce s-a întrupat în Betleem — Casa pîinii — locul de naștere a „Pîinii vieții", din care „de va mînca cineva... va trăi în veac" (Ioan 6, 50—51).

Pe un asemenea trecut plin de tradiții bisericești, legate de importanța Sf. Peșteri, creștinii din Țara Sfîntă și din sînul altor Biserici ortodoxe surori participă cu aleasă evlavie la slujbele religioase prilejuite de sărbătorirea Crăciunului pe locul unde păstorii se îndemnau altădată, zicînd: „Să mergem dar pînă la Betleem și să vedem cuvîntul acesta ce s-a făcut, pe care Domnul ni l-a descoperit" (Luca 2, 15).

Se cuvine, așadar, să evocăm pe scurt cu acest prilej rînduielile bisericești legate de evenimentul Întrupării Domnului care au loc în aceste zile de năzuințe creștine la Betleem, pentru a ne face o sumară imagine asupra acestei sărbătoriri.

† LUCIAN FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 7-a)

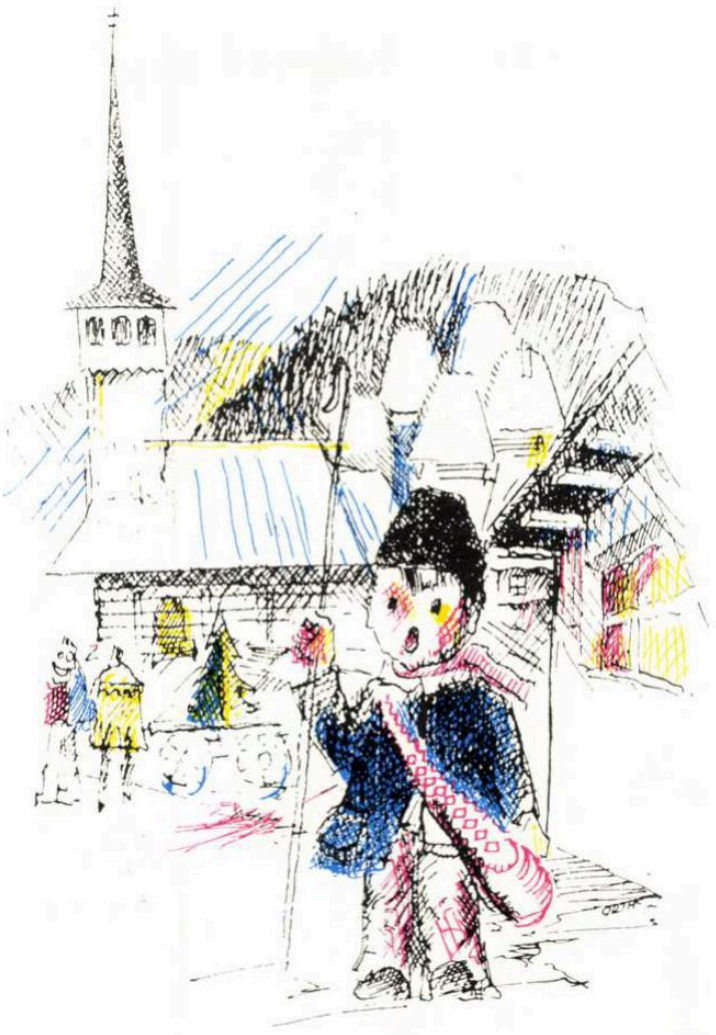

Încet
Linu-i lin
T. POPOVICI
Co-lo-n umbra pomi-lor Pasc oi de-a păs to-ri-lor,
Li-nu-i lin și iarăși lin, Li-nu-i lin și tot mai lin,
Frun —ză ver-de roz ma-rin.

Colo-n umbra pomilor,
Pasc oi de-a păstorilor
Linu-i lin și iarăși lin,
Linu-i lin și tot mai lin,
Frunză verde rozmarin.

Dar cu ele cine stă?
Stă chiar Maica Precistă.
Linu-i lin și iarăși lin,
Linu-i lin și tot mai lin,
Frunză verde rozmarin.

Lîngă ea un legănel,
Cu copilul sfînt în el.
Linu-i lin și iarăși lin,
Linu-i lin și tot mai lin,
Frunză verde rozmarin.

Să răscumpărăm vremea!

Ne aflăm din nou aproape de momentul cînd din punct de vedere calendaristic se încheie un an și începe altul. Prilejul acesta ne aduce aminte că sîntem datori a folosi cît mai judicios timpul, deoarece de felul cum reușim să valorificăm fiecare zi din viață depinde fericirea noastră aici pe pămînt și în lumea de dincolo.

Timpul trece în ritmul imperturbabil al bătăilor de ceasornic. Trăim cu adevărat numai în măsura în care rămîn în urma noastră fapte vrednice de calitatea pe care o avem de ființe cu un rost aparte în univers. Sîntem chemați să fim împreună lucrători cu Dumnezeu la opera de reînnoire a lumii. Acestei îndatoriri trebuie să ne dăruim clipă de clipă, deoarece nu cunoaștem durata existenței noastre terestre. Nu putem ști dacă din ceea ce trebuia să facem azi și n-am făcut, vom mai putea face mîine. Dar și dacă vom apuca ziua ce vine, de ea se leagă alte îndatoriri care se cer îndeplinite la timpul lor. Omul nu poate înfăptui totul dintr-o dată ci numai progresiv. El este supus timpului și spațiului. Zilele neacoperite cu valoarea faptelor bune sînt zile moarte, goale de conținut, care subrezesc țesătura vieții noastre, luată în ansamblu. Dumnezeu va prețui la sfîrșit viața fiecăruia după cum va corespunde sau nu calitativ, timpului efectiv pe care unul sau altul dintre noi l-am avut la îndemînă spre a ne îndeplini propria menire. De aici îndemnul evanghelic: „lucrați pînă este ziuă" (Ioan 9, 4), adică toată viața. Timpul prezent este timpul nostru, vremea hărăzită nouă să săvîrșim binele. Regretele trecutului și speranțele viitorului nu au valoare și justificare dacă între ele nu se află veriga de legătură a faptelor prezentului. Îndeosebi, prezentul este hotărîtor pentru răsplata noastră în viața de dincolo. Creștinismul respinge în egală măsură reîncarnarea și apocatastasa. Dacă n-ai realizat ceea ce ai fost dator, în viața aceasta, nu mai ai cînd realiza deoarece, o altă viață, în aceleași condiții ca cea de acum, nu mai există, iar pentru ceea ce n-ai realizat aici, nu poți primi răsplată dincolo ca și cum ai fi realizat sau, mai bine zis, după cum vor primi cei ce s-au străduit să realizeze.

Cît de profund este înrădăcinată în conștiința poporului nostru această convingere! Din zbuciumul și lupta trecutului ne-am alcătuit o filozofie a timpului — valoare, a vremii răscumpărate prin efort continuu și maximă încordare. Eroii noștri din legendele și basmele populare au un farmec deosebit tocmai prin puterea lor de dăruire, prin spontaneitatea și tenacitatea cu care acționează. Ei se avîntă fără preget în luptă, de îndată ce împrejurările o cer, fără a lăsa aceasta în seama urmașilor sau a unor momente mai prielnice. Au fost imaginați astfel pentru că astfel au fost eroii noștri din istorie. Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul, Constantin Brîncoveanu au lăsat nume încărcate de glorie tocmai pentru că au socotit vremea lor ca cea mai potrivită spre a interveni hotărît în schimbarea unor stări de lucruri, în înlăturarea unor pericole care ar fi putut avea consecințe grave pentru ei și pentru posteritate.

Prețuirea timpului, folosirea lui în spiritul deplinei responsabilități este o îndatorire care pentru noi creștinii izvorăște din credința pe care o mărturisim. Mîntuitorul ne încredințează că aici și acum este rînduit să ne pregătim propria mîntuire. De aceea, precum scrie Sfîntul Apostol Pavel, știind în ce timp ne găsim și că acum mîntuirea este mai aproape de noi decît oricînd, „să lepădăm lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Să umblăm cuviincios, ca ziua: nu în ospețe și beții, nu în desfrînări și fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă" (Rom. 13, 11—13), ci „pînă cînd avem vreme să facem binele către toți oamenii" (Gal. 6, 10).

Pr. prof. *D. Abrudan*

de trandafir.
Tare ca piatra,
Iute ca săgeata;
Tare ca fierul,
Iute ca oțelul.
La anul
Și la mulți ani!

Moș Crăciun

Moș Crăciun în noaptea asta
Bate 'ncet la orice geam,
Și întreabă dacă 'n casă
Sînt ori nu copii — și lasă
Daruri pe la cine-i spune:
— Țină-i Domnul, am...

La ferestrile de alt-dată
An de an veni pe rînd:
— Ai copii?
— Ba nu! — și plînsul
Mă 'necă în gît, iar dînsul
Clătină din cap a milă
Și plecă oftînd

Dar acum un an, de-odată
L'auzii că-mi bate 'n prag:
— M-a trimes Sfînta Marie
Să-ți aduc un dar și ție, —
Și te-a scos din sac pe tine
Dragul mamii, drag!...

Va veni și 'n noaptea asta
Și va bate 'n geamuri iar:
— Ai copii? — Și eu voi spune:
— Slavă ție, Moș Crăciune,
Am și eu un brad pe masă
Și așteaptă-un dar.

Și din sacu lui cel mare
Bucuros va scoate-un miel,
Alb de tot, pe patru roate,
Alb ca el să fii în toate,
Și de-apururi, dragul mamii,
Alb și blînd ca el.

Uite trei copii la poartă
Ne vestesc pe Moș-Crăciun. —
Să-i chemăm în prag la tindă,
Să ne spună o colindă,
Și să nu adormi, că 'ndată
Vine Moș-Crăciun!...

Elena Farago

„Și venind (Hristos) a binevestit pace, vouă celor de departe și pace celor de aproape; Căci prin El avem și unii și alții apropierea către Tatăl, într-un Duh. Deci, dar, numai sînteți străini și locuitori vremelnici, ci sînteți împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelia Apostolilor și a Proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuși Iisus Hristos" (Efes. 2, 17—20).

Icoană pe sticlă executată de Arhim. Timotei Tohăneanu de la Mănăstirea Sîmbăta

— EPIFANIA —

Praznicul Bobotezii, de la început purta denumirea de Epifanie — arătarea lui Dumnezeu omului. Ca Om, accesibil omului, Dumnezeu s-a arătat în persoana lui Iisus Hristos în Betleem prunc nevinovat, iar la opt zile, Dumnezeu întrupat nu s-a ruşinat, ci s-a arătat lumii şi a primit tăierea împrejur. La doisprezece ani s-a arătat în templul din Ierusalim; tînăr curat, înzestrat cu toată înţelepciunea Sa dumnezeiască, cunoscător a tuturor tainelor şi încredinţat de misiunea şi de firea Sa dumnezeiască, ca Fiu al lui Dumnezeu. Iar acum la Iordan, s-a arătat lumii bărbat deplin, venit să-Şi plece fruntea, El, Creatorul, în faţa creaturii Sale, ca să înalţe creatura omenească pînă la slava Sa, îndumnezeind-o.

A venit la Iordan ca să „plinească toată dreptatea" (Matei 3, 15), să repare marea nedreptate pe care Adam i-a făcut-o lui Dumnezeu, răzvrătindu-se şi după sfatul diavolului, încercînd cu luciferică mîndrie, să se ridice „mai presus de tot ce se numeşte Dumnezeu" (II Tes. 2, 4).

La Iordan, Fiul lui Dumnezeu „S-a deşertat pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflîndu-Se ca om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-Se pînă la moarte..." (Fil. 2, 7—8), S-a arătat lumii ca Fiu al Omului, umilindu-Se, ca să împace cu Dumnezeu tot neamul lui Adam.

Dar praznicul acesta mai poartă numele de Epifania — arătarea Domnului — nu numai pentru că Dumnezeu a binevoit în chipul lui Hristos să se arate omului celui însetat dintotdeauna să-L vadă, ci mai mult, aici la Iordan se arată lumii, Dumnezeiasca Treime, Dumnezeu Cel unul în Fiinţă şi întreit în Persoane.

Pe Fiul la Iordan îl vedem gol primind botezul de la Ioan. Cerurile s-au deschis şi de acolo, din nepătrunsa taină a lumii, ce se află dincolo de marginile firii văzute, s-a coborît în chip de porumbel Duhul Sfînt, iar Tatăl prin glasul Său a mărturisit: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit" (Matei 3, 16—17).

La Iordan, Dumnezeu Tatăl ne-a descoperit şi ne-a încredinţat cine este Cel ce s-a născut în peştera din Betleem; cine este Cel ce s-a tăiat împrejur la opt zile; cine este Cel ce în braţele maicii Sale, însoţit de dreptul Iosif a fugit în Egipt; cine este Cel ce la doisprezece ani a stat în mijlocul marilor învăţaţi şi a bătrînilor din templul din Ierusalim; cine este Cel ce a fost ispitit de diavolul în pustie; cine este Cel ce a propovăduit Evanghelia; cine este Cel pe care L-a vîndut Iuda; cine este Cel de care s-a lepădat Petru; cine este Cel pe care l-au pălmuit şi l-au scuipat ostaşii; cine este Cel ce a fost judecat de Ana, Caiafa şi Pilat; cine este Cel ce a fost legat la stîlp şi biciuit; cine este Cel ce a fost încununat cu cununa de spini; cine este Cel ce a fost răstignit; cine este Cel ce a fost împuns cu suliţa în coastă; cine este Cel îngropat de Iosif şi Nicodim şi care a treia zi a înviat?

„Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit" — ne spune glasul lui Dumnezeu Tatăl (Matei 3, 17).

Avînd această asigurare, această încredinţare dată de Dumnezeu Tatăl, despre Iisus Nazarineanul, întreaga suflare creştinească are calea deschisă spre lumină, spre încrederea absolută în cuvîntul Domnului, în toată înalta, dumnezeiasca şi sfînta Lui lucrare, care pentru noi cei de azi şi prin ea însăşi, justifică încredinţarea dată omenirii de Tatăl la Iordan.

† IUSTINIAN MARAMUREŞANUL
Episcop-vicar

DE LA LUCA CETIRE

DECLARAŢIE DE PACE

Oamenii au fost dintru început în ceartă cu Dumnezeu şi între ei. Istoria poporului pe care l-a ales Dumnezeu ca să-şi împărtăşească prin profeţii lui, prin înţelepţii lui, prin conducătorii lui şi prin toată istoria lui, planurile Sale cu lumea, este istoria unui şir neîntrerupt de lupte, de lepădări, de răzbunări şi apoi de întoarceri pocăite, pentru ca totul să înceapă a doua zi din nou, dintr-o nimica toată. Se certau triburile între ele, se certau fraţii între ei, se certau ca la uşa cortului cu Dumnezeu însuşi, căruia îi dădeau cine ştie ce, de la care cereau totul şi cum făceau vreo mică bravură, se şi apucau să se laude şi să-şi ceară răsplata: „Nu vezi? Dormi? Nu vezi cum te apărăm noi, luptăm cu idolii, distrugem pe păgîni, şi tu ne laşi în continuare în robie, sau nu ne ajuţi în cutare război!"

Nu era pace. Nici în lume, nici în suflete. Mai era şi vechiul blestem, de la alungarea din Rai, care apăsa asupra întregului neam omenesc.

Era aşteptat un Mesia, un eliberator, unul care să schimbe lucrurile, să aducă împăcarea şi să repună pe alte baze raporturile oamenilor cu Dumnezeu şi între ei.

Şi a venit. La plinirea vremii. A venit aducînd în dar anunţul că „taina cea din veac ascunsă", neştiută nici de îngeri, s-a destăinuit. A venit chiar Fiul lui Dumnezeu, într-un chip uluitor de neaşteptat. „Cuvîntul se face trup". Spiritul se face trup, ia chip omenesc. Şi primul lucru pe care îl face Dumnezeu Tatăl la Naşterea Lui, este o *Declaraţie de Pace*, transmisă printr-un glas de dincolo de hotarele lumii noastre: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire".

Să fie pace pe pămînt!

Să fie bunăvoire între oameni!

Deacum înainte să se termine cu toate luptele, cu toate certurile, cu toată răutatea: să fie pace şi bunăvoire.

Dumnezeu oferă oamenilor acest tratat unilateral, prin această *Declaraţie de Pace* care e primul cuvînt al Cuvîntului, primul cuvînt al Testamentului celui Nou, care ne e dat pentru vecii vecilor, nouă tuturor, oamenilor şi popoarelor.

Să răspîndim, să cîntăm, să propovăduim în această zi sfîntă a Naşterii Domnului, acest dar dumnezeesc şi să ne punem şi noi alături de Dumnezeu, semnătura inimilor noastre pe această Declaraţie dumnezeiască de pace şi bunăvoire.

† ANTONIE
Episcopul Buzăului

PÎINE PENTRU SUFLET

Marea Taină a creştinătăţii

Venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu a fost socotită încă de la începutul creştinismului ca o „taină mare şi negrăită", pe care mintea omenească nu o poate înţelege, un mister pe care graiul nu-l poate cuprinde. Cu toate că venirea lui Mesia a fost prezisă de prooroci, aşteptată de drepţii Legii Vechi, deşi aşteptarea unui mîntuitor era universală, chiar în rîndul popoarelor păgîne şi omenirea era oarecum pregătită pentru „plinirea vremii", totuşi chipul neaşteptat în care s-a petrecut această Revelaţie divină a uimit mintea, a încălzit inima de o negrăită bucurie, căreia nimic nu i-a mai putut sta împotrivă şi a dat naştere unor imne şi rugăciuni care au hrănit evlavia şi au împodobit cultul creştin.

Sfîntul Evanghelist Ioan, înălţîndu-se cu duhul ca un vultur a descris, la începutul Evangheliei, această taină astfel: „Şi Cuvîntul s-a făcut trup şi s-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr" (Ioan 1, 14).

„Cuvîntul lui Dumnezeu s-a „deşertat" pe Sine şi s-a făcut om asemenea nouă în afară de păcat. A luat chip de prunc, Cel ce ţine cerul cu palma Sa. Cel ce este necuprins de marginile lumii s-a lăsat ţinut în braţele Fecioarei.

Prin venirea Sa a alungat întunericul în care trăia omenirea şi a ridicat povara păcatului de pe conştiinţa neamului omenesc, S-a coborît la pămînt pentru ca să-l unească cu cerul.

Lucru minunat, mai presus de fire a socotit Fecioara Maria vestea adusă de îngerul Gavriil că va naşte şi va aduce în lume pe Fiul lui Dumnezeu.

S-a minunat Elisabeta cînd a întîmpinat pe Fecioara Maria şi a salutat-o cu cuvintele: „Binecuvîntată eşti tu între femei şi binecuvîntat este rodul pîntecelui tău. Şi de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu? Şi fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul" (Luca 1, 42—44).

Inspirată de Duhul Sfînt, Fecioara a rostit cuvintele pline de recunoştinţă şi smerenie: „Măreşte sufletul meu pe Domnul. Şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mîntuitorul meu. Că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Luca 1, 46—48).

Spre minunea întrupării Fiului lui Dumnezeu vor privi credincioşii din toate timpurile, iar haina ei de taină va rămîne mereu netălmăcită îndeajuns pentru minte, dar va fi ca o chemare şi ca o împlinire a sufletului omenesc după mîntuire.

Sfîntul Apostol Pavel, ca unul care la începutul vieţii a fost prigonitor al lui Hristos, apoi, convertindu-se pe drumul Damascului, a devenit neîntrecut vestitor al Evangheliei lui Hristos, ne înfăţişează în chip minunat taina cea mare a întrupării şi vieţii lui Hristos.

„Cu adevărat, mare este taina creştinătăţii; Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat cu Duhul, a fost văzut de îngeri, s-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, s-a înălţat întru slavă" (I Tim. 3, 16).

Aceste cuvinte au format de la începutul creştinătăţii unul din imnele cele mai cuprinzătoare prin care s-a tălmăcit taina venirii lui Hristos în lume. În ele este exprimată întreagă lucrarea mîntuirii neamului omenesc prin Iisus Hristos. Ele ne arată nespusa iubire a lui Dumnezeu care s-a coborît la noi, ca pe noi să ne mîntuiască.

Cuvîntul lui Dumnezeu „nădejdea tuturor veacurilor, bucuria îngerilor, mîntuirea neamurilor, scularea celor din morţi, izvorul milei, rădăcina vieţii", a venit în lume, „cu trup îmbrăcat din trupul Fecioarei, eşit-a gol pentru ca să ne îmbrace pe noi, sărac ca să ne îmbogăţească, smerit ca să ne înalţe la ceriu, ca un prunc ca să ne facă pe noi desăvîrşiţi şi să ne dea lumina vieţii veşnice" (Antim Ivireanu: Predici, p. 264).

Arătarea lui Dumnezeu în trup omenesc nu este o idee abstractă. Nu este o declaraţie divină, ci este o faptă de jertfă, este un izvor de har pe care l-a deschis Dumnezeu oamenilor.

Întruparea Cuvîntului lui Dumnezeu este semnul dragostei lui Dumnezeu şi dovada că după ce a creat Dumnezeu lumea nu a părăsit-o, nu a lăsat-o la voia întîmplării ci îi poartă de grijă şi îl caută pe om ca să-l mîntuiască.

În cuvintele sale, Apostolul Pavel mărturiseşte că Hristos este Dumnezeu şi om. El a venit în lume, a fost văzut şi auzit de îngeri şi de păstori. Prin viaţa, învăţătura şi jertfa Lui a întemeiat o legătură veşnică între cer şi pămînt, între Dumnezeu şi oameni.

Colinda noastră străbună exprimă în versul ei, această mare taină: „Cerul şi pămîntul, în cîntări răsună; îngeri şi oameni cîntă împreună; Hristos se naşte, Domnul coboară; Îngerii cîntă, magii îl adoră; Păstori aleargă, ieslea o înconjoară; Mari minuni se întîmplară. Din cer Cuvîntul, în trup se arată; Noaptea din lume, zi se face-ndată".

De la naşterea lui Hristos creştinii nu-l socotesc pe Dumnezeu „necunoscut", ci au aflat şi cred că „Dumnezeu este iubire". Dumnezeu s-a făcut cunoscut, a venit la noi şi „noi am văzut slava lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl plin de dar şi de adevăr". El ne cheamă să venim la El şi ne ajută să împlinim voia Lui.

Aici se află marea bucurie a Crăciunului. Dumnezeu este cu noi. Nu sîntem singuri. Deschideţi larg porţile sufletului ca să intre Hristos. Veniţi la El şi învăţaţi că este „blînd şi smerit cu inima".

Apostolul Pavel spune mai departe că El „a fost vestit între neamuri". Aceste cuvinte au înţelesul unei profeţii. Naşterea Domnului a fost vestită în lume mai întîi de păstori. Ei au spus cele ce au auzit şi au văzut în Noaptea Sfîntă. Ei au ascultat mesajul îngerilor care cîntau, zicînd: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace între oameni bunăvoire". Acesta este, de fapt, marele dar al Crăciunului: mărirea lui Dumnezeu, adevărata mărire a lui Dumnezeu şi pace pe pămînt. Mesajul bucuriei că ni s-a născut Mîntuitor. Vestea a fost dusă mai departe de magi, de apostoli. Veacuri de-a rîndul Biserica duce această veste a mîntuirii prin Hristos. În ea se află însuşi cuprinsul Evangheliei, care îl face cunoscut pe Domnul şi Mîntuitorul lumii.

Această veste a fost crezută. Ei i-au slujit nenumărate cete de urmaşi ai lui Hristos, de mărturisitori ai Evangheliei dreptăţii şi păcii în lume.

Prin ea s-au mîngăiat cei întristaţi, s-au luminat cei din întuneric, s-au îndreptat cei rătăciţi, s-au împăcat oamenii cu Dumnezeu şi s-au deschis porţile împărăţiei celei veşnice.

Părintele VASILE

Icoană pe sticlă executată de Arhim. Timotei Tohăneanu de la Mănăstirea Sîmbăta

Popas la peștera din Betleem

(Continuare din pag. a 5-a)

In ajunul Nașterii Domnului, la orele 10, Patriarhul Ierusalimului, însoțit de arhierei, preoți, diaconi și oficialități pornesc de la patriarhie, cu deosebită cucernicie sufletească, ieșind prin poarta Iafa, în dangătul clopotelor sf. cetăți, îndreptîndu-se în convoi de zeci de automobile către Betleem. După un scurt popas la Mănăstirea Sf. Ilie, unde suita patriarhului este întîmpinată de reprezentanții comunităților creștine din Betleem, călătoria se continuă spre cetatea lui David. De aici, automobilul patriarhului este însoțit de cîțiva călăreți, purtînd în mîini drapele de sărbătoare, care simbolizează pe magii de altădată ce se îndreptau spre Betleem, precum le arăta steaua.

În piața orașului Betleem, împodobită cu brazi, flori și artificii, soborul de arhierei, în frunte cu Patriarhul Ierusalimului, este întîmpinat de superiorul bisericii Nativității, de un număr de aproximativ 50 de preoți și 20 de diaconi, înveșmîntați în odăjdii. Este prezent de asemenea un mare număr de credincioși. Famfarele comunităților creștine: ortodoxă, catolică, armeană, coptă și siriană, purtînd steagul comunității lor, se întrec în frumusețea costumelor și în executarea unor imne religioase închinate pruncului Iisus.

În această atmosferă sărbătorească, patriarhul, însoțit de clerici și credincioșii prezenți, se îndreaptă spre Sf. Peșteră, situată sub altarul bisericii Nașterii Domnului, unde oficiază, la orele 12, un Te-Deum, citește pericopa Evangheliei Nașterii Domnului și rostește un cuvînt, îndreptîndu-se apoi spre biserica cea mare, unde se continuă Vecernia și Sf. Liturghie a Sf. Vasile cel Mare.

Se cuvine să reținem că domnitorul român Mavrocordat, din dărnicia poporului român, a fixat pe lespedea de marmură din Sf. Peșteră steaua văzută oarecînd de magi, care poartă inscripția: *„Aici Fecioara Maria a născut pe Hristos."*

Cea de-a doua parte a festivității din aceea zi are loc la orele 23, cu procesiunea ocolirii bisericii de către P. F. Patriarh, 10—12 arhierei, 20—30 preoți și un număr de 15—20 diaconi, în timp ce se cîntă troparul Nașterii Domnului. Procesiunea se încheie la Sf. Peșteră, unde patriarhul citește din nou Evanghelia Nașterii Domnului, adresează Pastorala de Crăciun creștinilor din Țara Sfîntă, prosternîndu-se apoi pe locul nașterii Fiului lui Dumnezeu.

Pelerinii și credincioșii români din Țara Sfîntă, însoțiți de viețuitorii bisericii noastre din Ierusalim, participă cu evlavia bunului creștin la aceste slujbe înălțătoare, îmbogățindu-se de darurile revărsate peste ei în timpul dumnezeieștilor slujbe. Cu cugetele curate se retrag apoi în zori de zi, cînd lumina stelelor mai pîlpîie pe înălțimea cerului, teologhisind cîntarea bisericească: *„Hristos se naște, măriți-L! Hristos din ceruri, întîmpinați-L... Cîntați Domnului tot pămîntul!"*

Chemare la Betleem

„Astăzi Hristos în Betleem se naște din Fecioara. Astăzi Cel fără de început se începe și Cuvîntul se întrupează. Puterile cerurilor se bucură și pămîntul cu oamenii se veselește." Așa glăsuiesc „Laudele" prazniculuiiindcă Cel ce este din veci în sînurile Tatălui Ceresc, stă astăzi în brațe de Maică. Astăzi Dumnezeu a venit pe pămînt iar omul s-a suit la Cer; Cel din fire nevăzut este văzut cu trup printre noi oamenii, după cum ne-nvață și colinda: *O, ce veste minunată / Din Betleem ni s-arată: / Astăzi a născut / Prunc fără-nceput / Fecioara curată / ... Doamne Iisuse Hristoase, / Tu ești zori prea luminoase / Dumnezeu fiind din fire / Ai luat chip de-omenire / Pentru-a noastră mîntuire.*

Pe Acesta L-au întîmpinat îngerii preamărind: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire (Luca 2, 14). I s-au închinat păstorii cei neînvățați dar curați cu inima și magii cei preailuminați, au vestit tuturor nașterea lui Hristos, Mesia Cel mult dorit, Mîntuitorul lumii.

Pe Acesta Îl vestește astăzi Biserica și-L anunță glasurile nevinovate ale colindătorilor, iar noi toți Îl vedem cu ochii credinței în bisericile noastre gătite sărbătorește.

Tot prin El ne-a venit în suflet și marele har al împreună-viețuirii cu Dumnezeu, cum exprimă și o altă colindă din popor, acest mare har dumnezeiesc: „Șederea la masă cu Dumnezeu":

Mese-ntinse sus îs puse / Dar la masă cine-mi șede / Șede-mi Bunul Dumnezeu / Cu Inonu Sîntionu / Și-mi judecă pe Adamu / Coborît-a Domnul Sîntu / Cu Sîntpetru pe pămîntu / În casa săracului / Bună seara om sărac / Gata-i cina să ne-o dați? / — Gata și puțin mai stați / Din ce-avem cu noi gustați.

† VISARION
Episcop al Aradului

„Gînduri de Crăciun"

An de an, la slăvitul praznic al Nașterii Domnului, retrăim fiorul sfînt al acestor sfinte zile cu datini și obiceiuri strămoșești, prilejuitoare de sfîntă bucurie duhovnicească. Fie că ascultăm sfintele slujbe cu înălțătoarele cîntări și imne de Crăciun, fie că primim în casele noastre și sărutăm sfînta icoană a nașterii Mîntuitorului, sau ascultăm pe nevinovații colindători, care intonează la ferestrele noastre „Velerim și Veler Doamne" și „Astăzi s-a născut Hristos", ne bucurăm cu mic și mare de „seara lui Crăciun, lui Crăciun celui bătrîn, că s-a născut Domnul Sfînt, Domnul Sfînt pe acest pămînt".

De fiecare dată, cînd auzim aceste cuvinte sfinte, ne ducem cu mintea în cetatea Vitleemului, în care s-a născut dumnezeiescul Prunc. Pînă la nașterea lui Iisus, Vitleemul era o cetate mică și foarte puțin cunoscută, potrivit cuvintelor profetului Miheia: „Și tu Vitleeme, pămîntul lui Iuda, mic ești între miile lui Iuda, însă din tine va răsări povățuitor peste Israel" (Miheia 5, 1). De atunci și pînă astăzi însă se vestește lauda Vitleemului în toată lumea creștină. Primii care i-au vestit numele au fost păstorii, păzitori ai turmelor, în noaptea sfîntă, care, auzind îndemnul îngerului, au pornit spre locul îmbrăcat cu slavă zicînd: „Veniți să mergem la Vitleem și să vedem Cuvîntul acesta pe care ni L-a arătat Domnul" (Luca 2, 15).

Ori noi știm bine că, prin nașterea Fiului lui Dumnezeu din Sfînta Fecioară Maria, Tatăl Ceresc ne-a arătat negrăita Sa iubire față de neamul omenesc. Sfîntul Apostol Pavel Îl numește pe Atotțiitorul: „Tatăl îndurărilor și Dumnezeul a toată mîngîierea" (II Cor. 1, 3). Și aceasta, întrucît în toate timpurile s-a îndurat El de noi, cum spune și proorocul David: „În toată vremea pămîntul era plin de mila Lui" (Ps. 32, 5). Dar iubirea pe care ne-o arată El astăzi, prin trimiterea iubitului Său Fiu la noi, covîrșește toată mintea și toate binefacerile de pînă acum. Sfîntul Evanghelist Ioan, apostolul iubirii, preamărește această dragoste prin cuvintele: „Așa a iubit Dumnezeu lumea, încît pe Unul Născut Fiul Său L-a dat, ca tot cel ce crede în El, să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3. 16). Coborîrea lui Dumnezeu la om, prin nașterea lui Iisus Mîntuitorul, este deci dovada grăitoare a dragostei lui Dumnezeu față de noi, fiii Săi. Prin negrăita iubire către noi s-a pogorît Dumnezeu la om. De pe tronul slavei Sale, a luat asupra Sa înfățișarea umilinței noastre, ca să ne scape de osînda păcatului și a morții.

Cunoscînd aceste negrăite binefaceri, ne învăluim inimile și sufletele de fiorul bucuriei sfinte, de care este străbătută această mare sărbătoare a Nașterii Mîntuitorului și privim încă o dată, cu ochii sufletului, pe Pruncul din ieslea Vitleemului. Ne întoarcem privirile spre timpul acela plin de har, în care s-a născut Iisus, însoțindu-i pe îngeri, care preamăreau pe „Domnul Sfînt, Domnul Sfînt pe acest pămînt", pe magi, care I-au adus daruri: aur, smirnă și tămîie, și pe păstorii care au venit în Vitleem să se închine „Celui de curînd născut".

Din această iubire a lui Dumnezeu față de om înțelegem mai ușor cuvintele cu care Sfîntul Grigore de Nazianz tîlcuiește marea taină a coborîrii lui Dumnezeu la om, cînd zice: „Dumnezeu s-a făcut sărac pe Sine, ca noi prin lipsa Lui să ne îmbogățim. El s-a pogorît ca noi să fim înălțați. El a fost disprețuit ca să ne facă pe noi părtași de cinste", arătînd dovada negrăitei bucurii față de neamul omenesc, izvorul bucuriei și al mîngîierii de care sîntem cuprinși cu toții în aceste zile preaslăvite ale Crăciunului. De pe urma acestei mari taine a întrupării Fiului lui Dumnezeu a rămas sfînt, pentru noi toți, Vitleemul cel plin de har, în care s-a născut Iisus Mîntuitorul. Acest loc din Țara Sfîntă îl cercetăm noi creștinii cu evlavie, întrucît aici în noaptea tainică a Nașterii Domnului a răsunat cîntarea îngerească: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" (Luca 2, 14). Aceste cuvinte vor umple pămîntul, întipărindu-se în conștiințele tuturor, spre a rodi înfrățirea, libertatea și egalitatea între oameni și popoare. Această slavoslovire a îngerilor a umplut văzduhul de glasul lor îngeresc vestind lumii pacea și bunăvoirea între oameni și popoare. Îngerii au vestit întregii lumi că Iisus este Acela care avea să vină să mîntuiască neamul omenesc de urmările păcatelor și să-l împace pe om cu Dumnezeu. Ei au vestit lumii că Hristos, Fiul lui Dumnezeu a venit ca să aducă pace pe pămînt, în inima și gîndul fiecăruia dintre noi. De aceea, El a vestit, mai presus de toate, să ne iubim unii pe alții, ca prin această iubire „să cunoască lumea că noi sîntem ucenicii Săi". Iată pentru care motiv, întreaga creștinătate se bucură astăzi că Mîntuitorul Hristos, „Răsăritul cel de sus", prezis de prooroci, se naște din Fecioara Maria ca să-l mîntuiască pe om din robia păcatului și a morții.

Cuprinsă de bucurie și evlavie creștină, în aceste preaslăvite zile, Sfînta Biserică Ortodoxă intonează cu glas înalt: „Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii Lumina cunoștinței, că întru Dînsa cei ce slujeau stelelor de la stea s-au învățat să se închine Ție, Soarelui dreptății, și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne, mărire Ție!"

Într-adevăr, Nașterea Domnului ne-a adus lumina cunoștinței lui Dumnezeu, Tată al tuturor, iubirea către aproapele, răbdarea și „nădejdea cea tare și nemișcată", care ne întărește și mîngîie în toate momentele vieții.

Prin Nașterea Mîntuitorului „noaptea a trecut și ziua s-a apropiat", iar „poporul cel ce ședea în întuneric și-n umbra morții, lumină a strălucit peste el".

Se cuvine deci să lepădăm lucrurile întunericului, cum ne învață Sfîntul Apostol Pavel, și „să ne îmbrăcăm în armele luminii, ca ziua cu bun chip să umblăm; nu în ospețe și-n beții; nu în desfrîu sau fapte de rușine; nu în pricini și invidii" (Rom. 13, 12—13), „ci făcîndu-ne mădularele noastre arme de dreptate înaintea lui Dumnezeu" (Rom. 6, 13) și a semenilor noștri.

† ADRIAN BOTOȘĂNEANUL
Episcop-vicar

La Betleem—cetate a buneivoiri

Ca în fiecare an prăznuim din nou, la 25 decembrie, nașterea Pruncului Iisus, Domnul și Mîntuitorul nostru.

Dar Iisus n-a fost un copil ca toți copiii, ci unul care a adus lumii un spor de-o evidentă noutate. Era copilul așteptat de mii de ani, de toți cei care sub povara păcatelor rîvneau cu răbdare pacea sufletească. Nu anticipase oare proorocul Isaia (9, 5): „Iată prunc se va naște, un fiu ni se va da, a cărui stăpînire este pe umerii lui și se va numi înger de mare sfat, Dumnezeu, domn al păcii..."

Evenimentul nașterii minunatului prunc este legat de localitatea Betleem. Aici a proorocit Miheia cînd a zis: „Tu Betleeme, cetate mică între celelalte, din tine va ieși Povățuitorul, a cărui obîrșie este din zilele veșniciei" (5, 1).

În epoca Vechiului Testament a trăit aici femeia Rut, soția cu bun nume a iubitorului de pace Vooz, aici Obed, Iese, aici a copilărit David, omul păcii în lumea vrajbei.

Modestă ca așezare omenească Betleemul trăiește de mii de ani. El a reușit să se mențină și să-și creieze o mare popularitate prin idealul ce-l reprezintă.

Orice localitate își are viața sa proprie, de avînt, de glorie sau declin. Betleemul, mai mult decît altele, a dus o viață lineară, și-a păstrat numele și renumele căpătînd însemnătatea idealului sintetizat în vorba: pace.

Azi Betleemul a crescut în număr considerabil, s-a înfrumusețat prin parcuri, construcții și alei de palmieri. A rămas oraș oriental, prin casele construite în terase, cu acoperișul orizontal și culoarea albă ca lumina soarelui. Construcțiile noi, grădinile de portocali, numeroasele izvoare de apă și atmosfera proaspătă și curată fac din Betleem un punct de atracție și un loc de pelerinaj foarte căutat.

Dar Betleemul a intrat în interesul general al oamenilor ca leagăn al păcii. Aici a născut Fecioara Maria pe Pruncul Iisus, în sunet de o desăvîrșită expresivitate corală, pentru a înnobila inimile și-a apropia pe oameni de suprema năzuință, care este: „pe pămînt pace" (Luca 2, 14).

Betleemul săvîrșește și azi un fel de solidarism. E totdeauna căutat de închinătorii la locul sfînt și de slujitorii aceluiași ideal: pacea. Vin aici să-și plece genunchii creștini, arabi, evrei, dintre care mulți regretă că n-au ascultat de Domnul păcii, iar alții se bucură că umblă pe urmele Lui. Vezi lacrimi de bucurie și vezi lacrimi de durere. Parcă în taina sufletului lor toți își zic: „Fii milostiv mie păcătosul. Abia acum înțeleg cît de mic sînt în fața veșniciei și cît de slab înaintea Celui ce stăpînește lumea. Noi dorim ca zbuciumul de care are parte omenirea, și zăngănitul de arme, să treacă în domeniul perfectului istoric despre care să se spună: a fost odată, și să devină realitate salutul de la Betleem: „pe pămînt pace!"

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

Interpretînd sărbătoarea Bobotezii

Pentru ca, aici pe pămînt, sufletul credinciosului să se poată apropia de taina adevărurilor şi lucrărilor dumnezeieşti, el are trebuinţă să cunoască şi prin simţuri. Îi este necesar să vadă, să audă sau chiar să simtă (trupeşte) ceva care se aseamănă (simbolic) cu adevărurile şi lucrările tainice.

Deşi credea puternic că Iisus o poate vindeca în mod nemijlocit, totuşi femeia bolnavă de doisprezece ani a simţit nevoia să se *atingă* de poala hainei Lui. La vindecarea celor doi orbi, Mîntuitorul nu numai că a rostit destul de tare ca să poată fi auzit: „După credinţa voastră fie vouă", dar „S-a (şi) *atins* de ochii lor" (Matei 9, 29). În toate minunile Sale a ţinut seamă că oamenii cunosc şi prin auz, văz, pipăit.

Mai mult, El însuşi, fiind şi om deplin, a simţit trebuinţă să facă propovăduirii Sale un început solemn, trăit şi prin simţurile trupului. Iată de ce vine la Ioan, să fie botezat cu *apă*. Şi însuşi Tatăl ţine seamă de firea omenească a Fiului Său întrupat. De aceea, deşi Iisus avea conştiinţa că este şi Dumnezeu adevărat, nedespărţit de celelalte Persoane ale Sfintei Treimi, totuşi Tatăl I se adresează — *auzibil* — în primul rînd Lui, spre a-I *întări* această conştiinţă. Mai ales pentru Iisus a fost glasul care a cuvîntat: „Acesta este Fiul meu cel iubit întru care am binevoit". Aşa spune şi troparul Bobotezei: „glasul Părintelui a mărturisit *Ţie*, Fiu iubit pe Tine numindu-Te". Fiu iubit, deci Dumnezeu, ca şi Tatăl.

A avut loc atunci o *întărire* a conştiinţei lui Iisus că este şi Dumnezeu adevărat. Acestei întăriri i s-a asociat şi Duhul Sfînt. Sau, cum — mai bine — spune troparul: „Şi Duhul, în chip de porumb, *a adeverit* întărirea cuvîntului".

La vedere, „chip de porumb", dar pentru simţire, *suflu*; anume: suflul porumbelului netrupesc, dar văzut, care s-a pogorît „venind peste El" (Matei 3, 16). Căci Duh (din limba slavonă), spirit (din l. latină) sau pnevma (în l. greacă) înseamnă *suflu* sau suflare. La Cincizecime, Duhul (Suflul) Sfînt s-a făcut simţit asemenea unui puternic „vuiet ca de suflare de vînt ce vine repede" (Fapte 2, 2). Însă, în Sine, Duhul Sfînt este suflare de sfinţire, Persoană dumnezeiască sfinţitoare.

Pentru Ioan Botezătorul şi mulţimea oamenilor de la Iordan a fost atunci mai ales o luminoasă arătare a Fiului lui Dumnezeu în trup, dar şi a Sfintei Treimi, deşi „în ghicitură" (I Corinteni 13, 12). Tot atît de luminoasă trăim şi noi această arătare, ori de cîte ori luăm parte cu evlavie la sfintele slujbe de la Bobotează. De aceea în condacul sărbătorii cîntăm: „Arătatu-te-ai *astăzi* lumii şi lumina Ta, Doamne, s-a însemnat peste noi".

„Lumina", adică puterea cunoaşterii celor sfinte. Sau, cum mărturiseşte — şi profetic — Psalmistul: „cele nearătate şi cele ascunse ale înţelepciunii Tale mi-ai arătat mie" (Ps. 50, 7).

Fiecare am primit această lumină mai întîi la botezul încreştinării noastre. De aceea, preotul ni s-a adresat atunci: „...luminatu-te-ai". Mai departe, această lumină ne-a fost alimentată în Biserică, prin sfintele Taine şi prin creşterea duhovnicească primită de la părinţii şi naşii noştri. Deşi, după cum am văzut, botezul lui Iisus nu a fost ca al nostru, căci El era însuşi Hristosul, totuşi ne luminează să înţelegem botezul nostru, care, în mod văzut şi simţit, se face tot cu apă.

În puterea acestei luminări cunoaştem că între ceea ce se petrece material, la botezul nostru, şi între lucrarea Tainei este, totuşi, o legătură de apropiere. După cum spune o stihiră de laudă de la Utrenia Bobotezei: „Ceea ce se vede este lucru pămîntesc", dar, în sine, „ceea ce se cunoaşte este mai presus de ceruri". „Prin botez este mîntuirea; prin apă, Duhul. Prin afundare (şi scoatere din apă) se face suirea noastră la Dumnezeu".

Este bine şi folositor să vedem, din cînd în cînd, cum se face botezul încreştinării pruncilor. De asemeni, folositor este să luăm parte la slujbele Bobotezei; căci prin ceea ce vedem şi auzim (sau chiar cîntăm), ne facem un loc umil între rîndurile mulţimii care a văzut botezul lui Iisus. Vom deveni astfel tot mai mult „fii ai luminii". (Irmosul pesnei a 8-a). Acesta este şi înţelesul îndemnurilor cîntate la slujba Sfinţirii apei: „Veniţi de luaţi Duhul (darul duhovnicesc al) *înţelepciunii*, duhul temerii de Dumnezeu, al lui Hristos, celui ce s-a arătat".

Gheorghe Şoima

O legendă pioasă: ARTABAN

În afară de cei trei magi de care vorbeşte Sf. Ev. Matei, că au adus daruri Pruncului Iisus: aur, tămîie şi smirnă, în părţile din Răsărit se vorbeşte şi de un al patrulea „mag", cu numele Artaban.

Acesta cînd a văzut apariţia stelei minunate, încă s-a hotărît să meargă să se închine lui Mesia atît de aşteptat. În acest scop şi-a vîndut toate bogăţiile ce le avea, şi cu preţul lor a cumpărat trei pietre preţioase, şi anume: un opal, un rubin şi o turcoază, fiecare de o mărime şi frumuseţe rară. În felul acesta pregătit, el porni la drum neîntîrziat, spre a se întîlni cu ceilalţi magi.

Drumul pe care porni, era însă împreunat cu multe primejdii de moarte. Artaban însă a învins toate aceste greutăţi şi piedici, fiind însufleţit de dorinţa fierbinte de a vedea pe Mesia.

Deşi el se grăbea foarte mult, totuşi nu după multă vreme, fu nevoit să zăbovească, căci dădu peste un om bolnav, ce zăcea în mijlocul drumului. În faţa acestui nenorocit, el s-a oprit, a descălecat şi a început să-i dea primul ajutor. A început să se frămînte cu gîndul: ce să facă? În timp ce se întreba astfel Artaban parcă şi vedea faţa viitorului împărat, şi îşi zise în sine: „Tu eşti iubirea! Iar fără iubire în inimă nime n-are ce căuta la Tine". Zicînd acestea, el se hotărî să rămînă lîngă bolnav. Dar pînă ce şi-a revenit bolnavul, au trecut multe ceasuri. Artaban s-a aşezat trist pe marginea drumului, voind să renunţe la călătorie. Bolnavul însănătoşit însă căuta să-l mîngîie, zicîndu-i: „Eu nu ştiu dacă-i adevărat că s-a născut Mesia. Dar dacă s-a născut, atunci numai în Betleem s-a întîmplat această minune. Soţii tăi au plecat acum cu siguranţă. Fă-ţi şi tu o caravană şi du-te de-a dreptul la Betleem".

Artaban aşa a făcut. În primul oraş în care a ajuns, a vîndut o piatră preţioasă, cu suma mare pe care a primit-o, şi-a organizat o caravană şi s-a dus la Betleem. Acolo cum a ajuns mare i-a fost uimirea cînd a aflat o mulţime de prunci ucişi din porunca lui Irod. Pe pruncul Iisus el însă nu-L află, căci între timp, familia sfîntă fugise în Egipt. În casa în care intrase să se adăpostească Artaban, era mare tulburare, căci se afla un copil mic, pe care ostaşii lui Irod voiau să-l ucidă. Sărmana lui mamă în nemărginita ei durere, îl roagă pe Artaban să-i salveze odorul. Acesta a fost adînc mişcat de durerea ce se abătuse peste acea casă, scoase a doua piatră preţioasă şi o dădu comandantului ostaşilor cu rugămintea ca să cruţe copilul nevinovat, ceea ce acesta şi făcu.

Acum Artaban nu mai avea decît o singură piatră preţioasă. Cu ea în buzunar el străbătu multe ţări în căutarea Împărăţiei dreptăţii şi adevărului, dar pe unde a umblat n-a dat decît de suferinţe, de lipsuri şi dureri. El fiind un suflet milos, a căutat să aline cît mai multe suferinţe, să şteargă cît mai multe lacrimi. În felul acesta au trecut mai bine de 30 de ani...

Odată, cînd paşii pribeagului mag l-au adus iarăşi în Iudeea, auzi vorbindu-se de Iisus Hristos. „Acesta e El — îşi zicea în sine: Am să mă duc şi să mă închin Lui, şi ca semn de cinstire să-I dau piatra ce o mai am".

Artaban a sosit în Ierusalim tocmai cînd Iisus Hristos urca pe drumul Golgotei.

„Am ajuns iarăşi prea tîrziu" îşi va fi zis în sine ultimul mag şi se grăbi să ajungă măcar la locul osîndei. Soldaţii i-au închis însă drumul, căci mai duceau cu ei şi o fată foarte frumoasă. Aceasta însă se smulse din mijlocul lor şi se aruncă în genunchi înaintea lui Artaban şi începu să-l roage cu ochii plini de lacrimi: „Dumnezeu te-a trimis în calea mea. Tu eşti, după îmbrăcăminte, om din ţara mea, şi eu mă aflu aici în ţară străină, unde m-au adus pentru nişte datorii ale tatălui meu răposat şi acum mă duc să mă vîndă. Scapă-mă de la rău".

Inima cuprinsă de milă l-a făcut pe Artaban, să spună: „O, Doamne, Ţie nu-ţi trebuie prinosul meu! Tu mi-ai scos în cale pe nefericita aceasta. Fie deci voia Ta!" Apoi a scos ultima piatră preţioasă şi o predă fetei arestate.

În clipa aceea pămîntul s-a cutremurat, cerul şi soarele s-au întunecat, iar casele au început să se clatine şi să se dărîme. Era clipa cînd Mesia murea pe cruce. O voce s-a auzit parcă de dincolo de lume: „Adevăr, adevăr zic ţie, tot ce ai făcut pentru unul din aceşti fraţi mai mici ai mei, Mie mi-ai făcut". Artaban a fost fericit, că în sfîrşit l-a văzut pe Mesia şi că El i-a primit darurile.

Prot. *A. Radu*

Nevinovaţii

(Continuare din pag. a 3-a)

să fi văzut şi un zeu care ar fi putut să se confrunte cu divinitatea pe care tocmai şi-o reclamase.

Învinuiţi de crimă politică, martirii creştini erau mai întîi supuşi unei proceduri, judecaţi în tribunale, condamnaţi şi apoi ucişi. Irod însă se confrunta cu Pruncul la modul stihial. Pentru un asemenea mod nu există nici procedură, nici instanţă; singurul mijloc e asasinatul sau, în cazul nereuşitei, masacrul, exterminarea în masă, genocidul. Este ceea ce a făcut el în Iudeea, trecînd prin sabie pe toţi cei presupuşi a fi fost de o vîrstă cu odrasla profeţiilor.

Cel mai curat martiriu din veacurile creştine începea cu o asumare a identităţii lui Iisus. Nevinovaţii copii mureau pentru El, în locul şi în numele Lui, aşa cum, mult mai tîrziu, în istoria noastră naţională, pruncul Constantin Brîncoveanu, doar de un an, avea să scape de sub sabia urmăritorilor numai prin aceea că una din credincioasele roabe ale curţii îşi da pe propriul ei copil drept Constantin şi îngăduia să fie tăiat sub ochii ei, făcînd astfel posibile o epocă brîncovenească şi o mucenicie lucidă. Prin jertfa lor, pruncii Betleemului sporiseră ceata acelor îngeri ce aveau să şteargă sudoarea de sînge a Îngenunchiatului de pe piatra din Ghetsimani.

În icoana ei, Maica Domnului Glycofiluza — a Dulcii Sărutări — îşi ţine obrazul lipit de al Fiului, într-un gest de dumnezeiască omenitate, dar privirea i s-a cufundat undeva, departe, în rînduiala tragică a unei Învieri ce trebuie, neapărat, să treacă prin Golgota. Şi poate că sub sfintele ei pleoape se zbate şi o lacrimă pentru nefericitele mame din Rama.

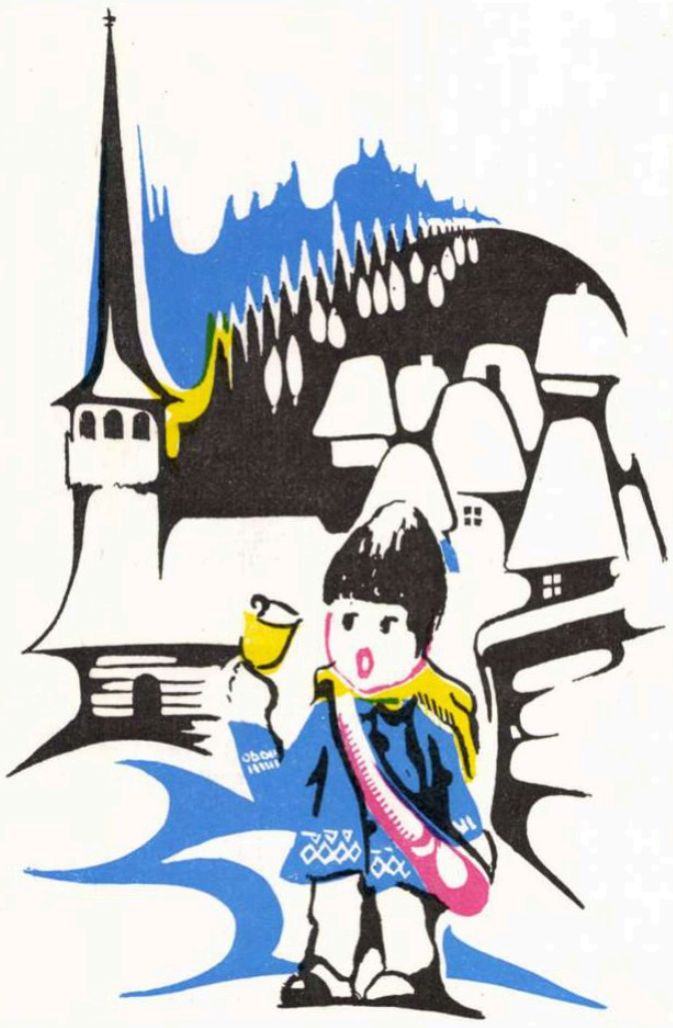

Unindu-ne glasul
cu al colindătorilor,
adresăm colaboratorilor
şi cititorilor noştri
din ţară şi străinătate
urarea de sănătate,
voie bună
şi multe bucurii
cu ocazia prazniculuI
Naşterii Domnului.
Rugăm pe Bunul Dumnezeu
să sălăşluiască în lume
atmosfera de pace
şi bunăvoire între oameni,
pe care au cîntat-o îngerii
în noaptea sfîntă
a Naşterii lui Hristos.

Mulţi şi fericiţi ani!

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar) Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |